ÇOCUK HAKLARI MEVZUATI

2022

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

“Bandrol Uygulaması’na İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin
5. maddesinin ikinci fıkrası çerçevisinde bandrol taşıması zorunlu değildir.”

Yayıncı Sertifika No: 47929
ISBN No: 978-605-9446-09-9

YAYINA HAZIRLAYAN
Av. Aşkın Topuzoğlu
Av. Ayşenur Demirkale
Av. Selmin Cansu Demir

İstanbul Barosu Yayınları
İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No: 2 Beyoğlu-İst.
Tel: (0212) 393 07 00 Faks: (0212) 293 89 60
www. istanbulbarosu.org.tr
dergi@istanbulbarosu.org.tr

Tasarım / Uygulama / Baskı
Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1
347047 Ataşehir-İstanbul
Tel: (0216) 470 44 70 / Faks: (0216) 472 84 05
www.egebasim.com.tr

Dördüncü Basım
Haziran 2022

Bu broşür İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile bin adet basılmıştır.

ÇOCUK HAKLARI MEVZUATI

İstanbul Barosu
Çocuk Hakları Merkezi

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 9

ÖNSÖZ 10

ULUSAL MEVZUAT

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI 15

ÇOCUK KORUMA KANUNU 19

TÜRK MEDENİ KANUNU 48

TÜRK CEZA KANUNU 82

CEZA MUHAKEMESİ KANUNU 106

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU 133

CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN 135

POLİS VAZİFE VE SALÂHİYET KANUNU 165

SOSYAL HİZMETLER KANUNU 168

İŞ KANUNU 174

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU 181

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN 187

DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİ KANUNU 201

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU 216

BASIN KANUNU 224

RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYIN HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN 225

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU 230

NÜFUS PLANLAMASI HAKKINDA KANUN 268

DERNEKLER KANUNU 271

TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN ZARARLARININ ÖNLENMESİ VE KONTROLÜ HAKKINDA KANUN 273

BELEDİYE KANUNU.....275

İL ÖZEL İDARESİ KANUNU.....277

TÜRKİYE MAARİF VAKFI KANUNU.....278

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU 280

MESLEKİ EĞİTİM KANUNU 295

MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU 318

İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU 339

KÜÇÜKLERİ MUZIR NEŞRİYATTAN KORUMA KANUNU.....350

ÇOCUK KORUMA KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN
USÛL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK.....355

ÇOCUK KORUMA KANUNUNA GÖRE VERİLEN KORUYUCU VE
DESTEKLEYİCİ TEDBİR KARARLARININ UYGULANMASI
HAKKINDA YÖNETMELİK 379

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK..... 401

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ/
BÜRO AMİRLİĞİ KURULUŞ, GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ.....415

YAKALAMA, GÖZALTINA ALMA VE İFADE ALMA YÖNETMELİĞİ.....433

ADLÎ VE ÖNLEME ARAMALARI YÖNETMELİĞİ 455

CEZA MUHAKEMESİNDE BEDEN MUAYENESİ, GENETİK
İNCELEMELER VE FİZİK KİMLİĞİN TESPİTİ HAKKINDA YÖNETMELİK 480

CEZA İNFAZ KURUMLARININ YÖNETİMİ İLE CEZA VE GÜVENLİK
TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA YÖNETMELİK.....490

DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ.....511

CİNSEL DOKUNULMAZLIĞA KARŞI SUÇLARDAN HÜKÜMLÜ
OLANLARA UYGULANACAK TEDAVİ VE
DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HAKKINDA YÖNETMELİK 608

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUNA İLİŞKİN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ 622

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA TEKNİK YÖNTEMLERLE TAKİP SİSTEMLERİNİN KULLANILMASINA DAİR YÖNETMELİK 647

ŞİDDET ÖNLEME VE İZLEME MERKEZLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK 673

ÇOCUK İZLEM MERKEZİ İLE İLGİLİ 2012/20 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ 699

63 SAYILI SUÇ MAĞDURLARININ DESTEKLENMESİNE DAİR CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ 702

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ 711

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI YÖNETMELİĞİ 763

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI KONULU ADALET BAKANLIĞI'NIN 176 SAYILI GENELGESİ 780

RAHİM TAHLİYESİ VE STERİLİZASYON HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ VE DENETLENMESİNE İLİŞKİN TÜZÜK 786

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ REFAKATSİZ ÇOCUKLAR YÖNERGESİ 792

GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ 803

KABUL VE BARINMA MERKEZLERİ İLE GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNİN KURULMASI, YÖNETİMİ, İŞLETİLMESİ, İŞLETTİRİLMESİ VE DENETİMİ HAKKINDA YÖNETMELİK 831

NÜFUS HİZMETLERİ UYGULAMA YÖNETMELİĞİ 841

KORUYUCU AİLE YÖNETMELİĞİ 872

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM DEĞERLENDİRMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK 898

ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK 911

ULUSLARARASI MEVZUAT

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ 923

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞMEYE EK ÇOCUK SATIŞI, ÇOCUK FAHİŞELİĞİ VE ÇOCUK PORNOGRAFİSİ İLE İLGİLİ İHTİYARİ PROTOKOL 947

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞMEYE EK ÇOCUKLARIN SİLAHLI ÇATIŞMALARA KATILMALARI İLE İLGİLİ İHTİYARİ PROTOKOL..... 958

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YÖNLENDİRİCİ İLKELERİ 965

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN UYGULANMASI HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ASGARİ STANDART KURALLARI (PEKİN (BEİJİNG) KURALLARI)..... 979

ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN BIRAKILMIŞ ÇOCUKLARIN KORUNMASINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KURALLARI (HAVANA KURALLARI)..... 1007

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME'YE EK BAŞVURU USULÜNE İLİŞKİN İHTİYARİ PROTOKOL 1027

ÇOCUKLARA KARŞI NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ KONUSUNDAKİ KARARLARIN TANINMASI VE TENFİZİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME 1038

ULUSLARARASI ÇOCUK KAÇIRMANIN HUKUKİ VEÇHELERİNE DAİR SÖZLEŞME 1050

MİLLETLERARASI EVLAT EDİNMEDE ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE İŞBİRLİĞİ HAKKINDA LA HAYE SÖZLEŞMESİ..... 1064

ÇOCUK HAKLARININ UYGULANMASINA DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ.. 1078

AVRUPA KONSEYİ ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMAR VE SÖMÜRÜYE KARŞI KORUNMASI SÖZLEŞMESİ..... 1090

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE DAİR AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ 1116

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE İLİŞKİN AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ"NİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAKIMINDAN FESHEDİLMESİ HAKKINDA CUMHURBAŞKANI KARARI 1152

İSTANBUL BAROSU ÇOCUK HAKLARI MERKEZİ

Koordinatör Av. Nazan MOROĞLU
Koordinatör Av. Muazzez YILMAZ
Başkan Av. Aşkın TOPUZOĞLU
Başkan Yrd. Av. Ayşenur DEMİRKALE
G.Sekreter Av. Çağla GÜL BULUT

ADLİ YARDIM BÜROLARI

Merkez Büro
İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No:8 Kat:2-3
Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 393 08 29 Faks: (0212) 245 83 67

Bakırköy Şube
Osmaniye M. Şirin Sk. No:28/32 Bakırköy/İstanbul
Tel: (0212) 393 08 14 Faks: (0212) 570 90 14

Gaziosmanpaşa Şube
Merkez Mah. Eyüp Yolu Ecla Sok. No:7
Gaziosmanpaşa / İstanbul
Tel: (0212) 393 08 20 Faks: (0212) 616 88 57

Kartal (Anadolu Yakası) Şube
Cevizli Mahallesi Ulubey Sok No: 4 Nursanlar Kartal 1
Plaza 2.kat Kartal/İstanbul
Tel: (0216) 585 21 60 Faks: (0216) 939 20 09

Büyükçekmece Şube
Ekinoba Mah. Necip Fazıl Kısakürek Sokak No:29 D:4
Büyükçekmece / İstanbul
Tel: (0212) 393 08 23 Faks:(0212) 863 11 02

Çağlayan Kadın Hakları Merkezi Şiddeti Önleme Bürosu
(Adli Yardıma bağlı)
Çağlayan Adalet Sarayı Çağlayan / İstanbul
Tel: (0212) 393 07 84 Faks:(0212) 240 04 12

Ümraniye (Anadolu Yakası) Şube
Saray Mah. Alemdağ Cad. 175/B D.4 Ümraniye/İstanbul
Tel:(0216) 585 21 91 Faks:(0216) 630 25 47

CMK UYGULAMA SERVİSİ

Merkez Büro
İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok.
No:6 Kat: 3-4 Beyoğlu/İstanbul
Santral: 444 52 71 - 0212 393 07 00
Soruşturma Dahili: 1830-1831-1832
Kovuşturma Dahili: 1825-1826-1827
Faks : 0212 251 90 26 (Soruşturma)
Faks : 0212 252 95 18 (Kovuşturma)

SUNUŞ

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi olarak, çocuk hakları alanında yapılan çalışmalara katkı sunmak amacıyla 2016, 2018 ve 2020 yıllarında Çocuk Hakları Mevzuatı Kitabını hazırladık. Çocuk haklarına ilişkin yasal düzenlemelerin dağınıklığı ve bu dağınıklığın yaşattığı zorluklar, ilgili mevzuatın kapsamlı bir şekilde derlenmesine yönelik ihtiyacı gösteriyordu. Aradan geçen zamanda, çok sayıda düzenlemenin değişikliğe uğraması nedeniyle, kitabı 2022 yılında bir kez daha güncelleme ve genişletme zorunluluğumuz doğdu.

Geride bıraktığımız 6 yılda, savaş, göç ve salgın hastalıklar, ağır çocuk hakları ihlallerine yol açmaya; yasal düzenlemeler ile uygulama arasındaki farklılıklar da çocukların adalete erişimlerinin önünde engeller oluşturmaya devam etti.

Tüm çocuklar için adalet taleplerimizi yenileyerek, son yasal değişiklikleri içeren bu yayının hak savunucularına katkı sunmasını dileriz.

Saygılarımızla

01.03.2022

Av. Aşkın Topuzoğlu

Av. Ayşenur Demirkale

Av. Selmin Cansu Demir

ÖNSÖZ

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi olarak çocuk haklarının tanınması, korunması, uygulanması ve geliştirilmesi amaçları doğrultusunda çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Bu bağlamda;

- Çocuk hak ihlallerini izleme, raporlama ve savunuculuk,
- Avukatların alandaki rol ve etkinliklerini artırıcı meslek içi çalışmalar ile çocuk dosyaları takip eden meslektaşlarla dayanışma,
- Eğitim, konferans, panel, seminer,
- Hakları ihlal edilen çocuklara yönelik hukuki yardımın sunulması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi; yasal sürecin başlatılması için ihbar eden sıfatıyla bildirimde bulunma ve takibi, davalara müdahil veya gözlemci sıfatı ile katılma,
- Çocuklarla ve çocuk hakları ile ilgili çalışmalar yapan kişi, kurum ve kuruluşlarla bilgi paylaşımında bulunma ve işbirliği,
- Çocuk hakları ve merkez çalışmalarına ilişkin duyuru ve iletişim amacıyla yayın faaliyetleri merkezimizce yürütülmektedir.

Bu çalışmalar esnasında çocuk hukukuna dair yasalardaki dağınıklığın meslektaşlarımızın çalışmalarını da zorlaştırdığını gördük. Çocuk hukukuna ilişkin temel düzenlemelerin yer aldığı Çocuk Hakları Mevzuatı kitabının, çocuk alanında çalışan tüm meslek elemanlarınca kaynak olarak kullanılmasını hedefledik.

Çocuk hakları gibi multidisipliner bir alanda, çocuklara dair yasal düzenlemelerin çok geniş bir zemine yayılmış olması, çocuğun haklarının korunmasını özel hukuk ve kamu hukuku dallarının konusu haline getirmektedir. Çocuk hukukunun bu dağınık yapısının yarattığı zorluğu kolaylaştırabilmek adına kitapta, mevzuatın çocukla ilgili bölümlerine ve Anayasa Madde 90 gereği iç hukuk kuralı niteliğindeki uluslararası hu-

kuk metinlerine yer verdik. Yine çocuğa ilişkin düzenlemelerin genişliği karşısında çalışmanın sınırlılığı, bazı yasal düzenlemelerin kapsam dışı bırakılmasını zorunluluk haline getirdi.

Çocuk haklarına ilişkin mevzuatın, artık rutin bir yasama faaliyeti haline gelen torba kanun düzenlemeleriyle sürekli değişikliğe uğradığı ve tartışmalı Anayasa Mahkemesi kararları ile iptale konu edildiği bir dönemde kitabın yayın hazırlıkları yapıldı. Çocuk Hakları Merkezi olarak, bu süreçlerin çocukların korunması ve hukuk güvenliği ilkesi bakımından tehlikeler barındırdığını düşünüyor, duyduğumuz endişeyi de tarihe not düşüyoruz.

Çocuk hakları savunucularının bu kitap sayesinde çocuk hukuku mevzuatına kolaylıkla ulaşmalarını dileriz.

Çocukların ihmal edilmediği, istismar ve sömürüye maruz kalmadığı, ayrımcılığa uğramadan yaşama, korunma, katılım ve gelişme haklarını kullanabildikleri, üstün yararlarının gözetildiği günlere vesile olması temennisiyle…

Saygılarımızla.

Av. Aşkın TOPUZOĞLU
Av. Ayşenur DEMİRKALE
Av. Selmin Cansu DEMİR

ULUSAL MEVZUAT

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun Numarası : 2709
Kabul Tarihi : 18/10/1982
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih: 9/11/1982
Sayı : 17863 (Mükerrer)
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3

Kanun önünde eşitlik

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Ailenin korunması ve çocuk hakları

Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir. ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

Madde 42 – Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile.))

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır.

Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50 – Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir

Gençliğin korunması

Madde 58 – Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır

Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler:

Madde 61 – Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

Madde 62- Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

Türk vatandaşlığı

Madde 66 – Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. (Mülga ikinci cümle: 3/10/2001-4709/23 md.)(…)

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141 – Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.

ÇOCUK KORUMA KANUNU

Kanun Numarası : 5395
Kabul Tarihi : 3/7/2005
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 15/7/2005
Sayı : 25876
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt : 44

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Temel İlkeler, Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç

Madde 1- (1) Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- (1) Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

b) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini,

c) Çocuk hâkimi: Hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, suça sürüklenen çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında uygulanacak tedbir kararlarını veren çocuk mahkemesi hâkimini,

d) Kurum: Bu Kanun kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları,

e) **(Değişik: 13/6/2012-6327/38 md.)** Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

İfade eder.

Temel ilkeler

Madde 4- (1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,

f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,

g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması,

İlkeleri gözetilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Koruyucu ve destekleyici tedbirler

Madde 5- (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

Yönelik tedbirdir.

(2) Hakkında, birinci fıkranın (e) bendinde tanımlanan barınma tedbiri uygulanan kimselerin, talepleri hâlinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur.

(3) Tehlike altında bulunmadığının tespiti ya da tehlike altında bulunmakla birlikte veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin desteklenmesi suretiyle tehlikenin bertaraf edileceğinin anlaşılması hâlinde; çocuk, bu kişilere teslim edilir. Bu fıkranın uygulanmasında, çocuk hakkında birinci fıkrada belirtilen tedbirlerden birisine de karar verilebilir.

Kuruma başvuru

Madde 6- (1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

(2) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması

Madde 7- (1) Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.

(2) Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir.

(3) Tedbirin türü kararda gösterilir. Bir veya birden fazla tedbire karar verilebilir.

(4) Hâkim, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbire karar verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

(5) Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

(6) Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi

için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

(7) Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir.

Tedbirlerde yetki

Madde 8- (1) Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınır.

(2) Tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren hâkim veya mahkemece en geç üçer aylık sürelerle incelettirilir.

(3) Hâkim veya mahkeme; denetim memurları, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek kaldırabilir, süresini uzatabilir veya değiştirebilir.

Acil korunma kararı alınması

Madde 9- (1) Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

(2) Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir.

(3) Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hâkimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Bakım ve barınma kararlarının yerine getirilmesi

Madde 10- (1) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından, kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemler derhâl alınarak çocuk, resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir.

Çocuklara özgü güvenlik tedbiri

Madde 11- (1) Bu Kanunda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından, çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır.

Akıl hastalığı

Madde 12- (1) Suça sürüklenen çocuğun aynı zamanda akıl hastası olması hâlinde, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları kapsamına giren çocuklar hakkında, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır.

Tedbir kararlarında usûl

Madde 13- (1) Bu Kanunun 7 nci maddesinin yedinci fıkrasında öngörülen durumlar hariç olmak üzere, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında duruşma yapılmaksızın tedbir kararı verilir. Ancak, hâkim zaruret gördüğü hâllerde duruşma yapabilir.

(2) Tedbir kararının verilmesinden önce yeterli idrak gücüne sahip olan çocuğun görüşü alınır, ilgililer dinlenebilir, çocuk hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi istenebilir.

Kanun yolu

Madde 14- (1) Bu Kanun hükümlerine göre, çocuk hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. İtiraz, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun itiraza ilişkin hükümlerine göre en yakın çocuk mahkemesine yapılır.

İKİNCİ KISIM

Soruşturma ve Kovuşturma

BİRİNCİ BÖLÜM

Soruşturma

Soruşturma

Madde 15- (1) Suça sürüklenen çocuk hakkındaki soruşturma çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılır.

(2) Çocuğun ifadesinin alınması veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir.

(3) Cumhuriyet savcısı soruşturma sırasında gerekli görüldüğünde çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hâkiminden isteyebilir.

Çocuğun gözaltında tutulması

Madde 16- (1) Gözaltına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulur.

(2) Kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocuklar, gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulur.

İştirak hâlinde işlenen suçlar

Madde 17- (1) Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür.

(2) Bu hâlde de çocuklar hakkında gerekli tedbirler uygulanmakla beraber, mahkeme lüzum gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir.

(3) Davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde, genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür.

Çocuğun nakli

Madde 18- (1) Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak; zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi

Madde 19- (Değişik: 6/12/2006-5560/39 md.)

(1) Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.

(2) **(Ek:17/10/2019-7188/33 md.)** Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hapis cezasının üst sınırı, on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından beş yıl olarak uygulanır.

Adlî kontrol

Madde 20- (1) Suça sürüklenen çocuklar hakkında soruşturma veya kovuşturma evrelerinde adlî kontrol tedbiri olarak Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinde sayılanlar ile aşağıdaki tedbirlerden bir ya da birkaçına karar verilebilir:

a) Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak.

b) Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek.

c) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak.

(2) Ancak bu tedbirlerden sonuç alınamaması, sonuç alınamayacağının anlaşılması veya tedbirlere uyulmaması durumunda tutuklama kararı verilebilir.

(3) **(Ek:14/4/2020-7242/54 md.)** Denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından takip edilen çocuk için adli kontrol süresince rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir ve çocuk hakkında yapılacak ihtiyaç değerlendirmesine göre iyileştirme çalışmaları yürütülür.

Tutuklama yasağı

Madde 21- (1) Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez.

İKİNCİ BÖLÜM

Kovuşturma

Duruşma

Madde 22- (1) Çocuk, velisi, vasisi, mahkemece görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlisi, çocuğun bakımını üstlenen aile ve kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisi duruşmada hazır bulunabilir.

(2) Mahkeme veya hâkim, çocuğun sorgusu veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurabilir.

(3) Duruşmalarda hazır bulunan çocuk, yararı gerektirdiği takdirde duruşma salonundan çıkarılabileceği gibi sorgusu yapılmış çocuğun duruşmada hazır bulundurulmasına da gerek görülmeyebilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması

Madde 23- (Değişik: 6/12/2006-5560/40 md.)

(1) Çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda, Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından denetim süresi üç yıldır.

Uzlaşma

Madde 24- (Değişik: 6/12/2006-5560/41 md.)

(1) Ceza Muhakemesi Kanununun uzlaşmaya ilişkin hükümleri suça sürüklenen çocuklar bakımından da uygulanır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Mahkemeler ve Cumhuriyet Savcılığı

BİRİNCİ BÖLÜM

Mahkemelerin Kuruluş, Görev ve Yetkisi

Mahkemelerin kuruluşu

Madde 25- (1) Çocuk mahkemesi, tek hâkimden oluşur. Bu mahkemeler her il merkezinde kurulur. Ayrıca, bölgelerin coğrafi durumları ve

iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulabilir. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde çocuk mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır. Çocuk mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz. Mahkemelerin bulunduğu yerlerdeki Cumhuriyet savcıları, çocuk mahkemeleri kararlarına karşı kanun yoluna başvurabilirler.

(2) Çocuk ağır ceza mahkemelerinde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur ve mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır. Bu mahkemeler bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulur. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde çocuk ağır ceza mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır.

Mahkemelerin görevi

Madde 26- (1) Çocuk mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından, suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar.

(2) Çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar.

(3) Mahkemeler ve çocuk hâkimi, bu Kanunda ve diğer kanunlarda yer alan tedbirleri almakla görevlidir.

(4) Çocuklar hakkında açılan kamu davaları, Kanunun 17 nci maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu Kanunla kurulan mahkemelerde görülür.

Mahkemelerin yargı çevresi

Madde 27- (1) Çocuk mahkemelerinin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülkî sınırlarıyla belirlenir.

(2) Çocuk ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adlî yönden bağlanan ilçelerin idarî sınırlarıdır.

(3) Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresinin belirlenmesine veya değiştirilmesine Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.

Hâkimlerin atanmaları

Madde 28- (1) Mahkemelere, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adlî yargıda görevli, tercihan çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmet alanlarında eğitim almış olan hâkimler ve Cumhuriyet savcıları arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır.

(2) Atamalarda istekli olanlarla daha önce bu görevlerde bulunmuş olanlara öncelik tanınır.

(3) Herhangi bir nedenle görevine gelemeyen hâkimin yerine bu hâkim görevine başlayıncaya veya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yetkilendirme yapılıncaya kadar o yerdeki hâkimlerden hangisinin bakacağı, birinci fıkrada aranan nitelikler de gözetilerek adlî yargı adalet komisyonu başkanınca belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
Cumhuriyet Savcılığı ve Kolluk

Cumhuriyet savcılığı çocuk bürosu

Madde 29- (1) Cumhuriyet başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulur. Cumhuriyet başsavcısınca 28 inci maddenin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olanlar arasından yeterli sayıda Cumhuriyet savcısı, bu büroda görevlendirilir.

Çocuk bürosunun görevleri

Madde 30- (1) Çocuk bürosunun görevleri;

a) Suça sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmek,

b) Çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak,

c) Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek,

d) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmektir.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, bu görevler çocuk bürosunda görevli olmayan Cumhuriyet savcıları tarafından da yerine getirilebilir.

Kolluğun çocuk birimi

Madde 31- (1) Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir.

(2) Kolluğun çocuk birimi, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında işleme başlandığında durumu, çocuğun veli veya vasisine veya çocuğun bakımını üstlenen kimseye, baroya ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, çocuk resmî bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirir. Ancak, çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmez.

(3) Çocuk, kollukta bulunduğu sırada yanında yakınlarından birinin bulunmasına imkân sağlanır.

(4) Kolluğun çocuk birimlerindeki personeline, kendi kurumları tarafından çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi konularda eğitim verilir.

(5) Çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunduğunun bildirimi ya da tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin, çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı hâlinde kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder.

Görevlilerin eğitimleri

Madde 32- (1) Mahkemelerde görevlendirilecek hâkimler ve Cumhuriyet savcıları ile sosyal çalışma görevlilerine ve denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünde görevli denetim görevlilerine, adaylık dönemlerinde Adalet Bakanlığınca belirlenen esaslara uygun çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikolojisi gibi konularda eğitim verilir.

(2) Mahkemelere görevlendirilenlerin, görevleri süresince, alanlarında uzmanlaşmalarını sağlama ve kendilerini geliştirmelerine yönelik hizmet içi eğitim almaları sağlanır.*

(3) Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimin usûl ve esasları yönetmelikle belirlenir.

---

* 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan "atananların," ibaresi "görevlendirilenlerin," şeklinde değiştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal İnceleme

Sosyal çalışma görevlileri

Madde 33- (1) **(Değişik cümle:17/10/2019-7188/35 md.)** Adalet Bakanlığınca en az lisans öğrenimi görmüş olanlar arasından yeterli sayıda sosyal çalışma görevlisi mahkemelere görevlendirilmek üzere adliyelere atanır. Atamada; çocuk ve aile sorunları ile çocuk hukuku ve çocuk suçluluğunun önlenmesi alanlarında lisansüstü eğitim yapmış olanlar tercih edilir.

(2) Mahkemelere görevlendirilen veya bu Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının brüt tutarının yüzde ellisi oranında ödenek verilir.*

(3) Bu görevlilerin bulunmaması, görevin bunlar tarafından yapılmasında fiilî veya hukukî bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması gibi durumlarda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra eden birinci fıkrada öngörülen nitelikleri haiz kimseler de sosyal çalışma görevlisi olarak görevlendirilebilirler.

(4) Hakkında sosyal inceleme yapılacak çocuğun, incelemeye tâbi tutulacak çevresi mahkemenin yetki alanı dışında ise, davayı gören mahkemenin talimatına bağlı olarak çocuğun bulunduğu yerdeki mahkemece inceleme yaptırılır. Büyükşehir belediye sınırları içinde kalan yerlerde bu inceleme, davayı gören mahkemeye bağlı olarak çalışan sosyal çalışma görevlilerince yapılabilir.

Sosyal çalışma görevlilerinin görevleri

Madde 34- (1) Sosyal çalışma görevlilerinin görevi;

a) Görevlendirildikleri çocuk hakkında derhâl sosyal inceleme yapmak, hazırladıkları raporları kendilerini görevlendiren mercie sunmak,

b) Suça sürüklenen çocuğun ifadesinin alınması veya sorgusu sırasında yanında bulunmak,

---

* 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan "atanan ve bu Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda görevli" ibaresi "görevlendirilen veya bu Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan" şeklinde değiştirilmiştir.

c) Bu Kanun kapsamında mahkemeler ve çocuk hâkimleri tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmektir.

(2) İlgililer, sosyal çalışma görevlilerinin çalışmaları sırasında kendilerine yardımcı olmak ve çocuk hakkında istenen bilgileri vermek zorundadır.

(3) Sosyal çalışma görevlilerinin, görevleri sırasında yaptıkları ve hâkim tarafından takdir edilen masrafları Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden ödenir.

Sosyal inceleme

Madde 35- (1) Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur.

(2) Derhâl tedbir alınmasını gerektiren durumlarda sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir.

(3) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Denetim

Denetim altına alma kararı

Madde 36- (1) Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir.

Denetim görevlisinin görevlendirilmesi

Madde 37- (1) Denetim altına alınan çocukla ilgili olarak denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Ancak, korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde oniki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi hâlinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir.

(2) Görevlendirme sırasında çocuğun kişisel özellik ve ihtiyaçları dikkate alınır ve çocuğa kolay ulaşabilecek olanlar tercih edilir.

Denetim görevlisinin görevleri

Madde 38- (1) Denetim görevlisinin görevleri şunlardır:

a) Kararla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesi için çocuğun eğitim, aile, kurum, iş ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak üzere onu desteklemek, yardımcı olmak, gerektiğinde önerilerde bulunmak.

b) Çocuğa eğitim, iş, destek alabileceği kurumlar, hakları ve haklarını kullanma konularında rehberlik etmek.

c) İhtiyaç duyacağı hizmetlerden yararlanmasında çocuğa yardımcı olmak.

d) Kaldığı yerleri ve ilişki kurduğu kişileri ziyaret ederek çocuğun içinde yaşadığı şartları, ailesi ve çevresiyle ilişkilerini, eğitim ve iş durumunu, boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini yerinde incelemek.

e) Alınan kararın uygulanmasını, bu uygulamanın sonuçlarını ve çocuk üzerindeki etkilerini izlemek, tâbi tutulduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesini denetlemek.

f) Çocuğun gelişimi hakkında, üçer aylık sürelerle Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye rapor vermek.

(2) Denetim görevlisi, görevini yerine getirirken gerektiğinde çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse ve öğretmenleriyle işbirliği yapar.

(3) Çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse çocuğun devam ettiği okul, işyeri veya çocukla ilgili bilgiye sahip kurumların yetkilileri, denetim görevlisine yardımcı olmak, görevi gereğince istediği bilgileri vermek zorundadırlar.

(4) Çocuğun yakınları denetim görevlisinin yetkilerine müdahale edemezler.

Denetim plânı ve raporu

Madde 39- (1) Çocuğa uygulanacak denetimin yöntemi, denetim görevlisince, sosyal incelemeyi yapan uzman veya sosyal çalışma görevlisi ile birlikte, görevlendirmeyi takip eden on gün içinde hazırlanacak bir plânla belirlenir.*

* 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanunun 37'nci maddesiyle bu fıkrada yer alan "mahkeme nezdindeki" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

(2) Denetim plânı hazırlanırken;

a) Çocuk hakkında alınan tedbirin amacı, niteliği ve süresi,

b) Çocuğun ihtiyaçları,

c) Çocuğun içinde bulunduğu tehlike hâlinin ciddiyeti,

d) Çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse tarafından çocuğa verilen desteğin derecesi,

e) Suça sürüklenmesi sebebiyle tedbir alınmış ise suç teşkil eden fiilin mahiyeti,

f) Çocuğun görüşü,

Dikkate alınır.

(3) Denetim plânı, mahkeme veya çocuk hâkimince onaylandıktan sonra derhâl uygulanır. Denetim görevlisi, kararın uygulama biçimi, çocuk üzerindeki etkileri ile çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimselerin veya kurumların çocuğa karşı sorumluluklarını gereğince yerine getirip getirmedikleri, kararın değiştirilmesini gerektirir bir durum olup olmadığı ve istenen diğer hususlarda her ay, ayrıca talep hâlinde mahkeme veya çocuk hâkimine rapor verir.

Denetimin sona ermesi

Madde 40- (1) Denetim, kararda öngörülen sürenin dolmasıyla sona erer. Tedbirden beklenen yararın elde edilmesi hâlinde denetim, sürenin dolmasından önce de kaldırılabilir.

(2) Denetim, çocuğun başka bir suçtan dolayı tutuklanması veya cezasının yerine getirilmesine başlanmakla sona erer.

Sosyal inceleme ve denetim raporları hakkında bilgi edinme

Madde 41- (1) Sosyal inceleme raporu ile denetim plânı ve raporunun birer örneğini çocuğun avukatı veya yasal temsilcisi Cumhuriyet savcısından, mahkemeden veya çocuk hâkiminden alabilir. Çocuğa raporun içeriği hakkında bilgi verilir.

(2) Ancak, çocuk ve avukatı hariç olmak üzere birinci fıkrada gösterilen kişilerin sosyal inceleme raporu ile denetim plânı ve raporu hakkında bilgi sahibi olmasının çocuğun yararına aykırı olduğuna kanaat getirilirse, bunların incelenmesi kısmen veya tamamen yasaklanabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM*

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması

Görevli ve yetkili birim

MADDE 41/A- (Ek:24/11/2021-7343/39 md.)

(1) Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair aile mahkemeleri tarafından verilen ilam veya tedbir kararları, çocuğun üstün yararı esas alınarak, Adalet Bakanlığınca kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerince bu Kısım hükümlerine göre yerine getirilir.

(2) Müdürlüklerde müdür, yeteri kadar müdür yardımcısı ve personel ile psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilir.

(3) Müdürlük bulunmayan yerlerde bu Kısım kapsamında yer alan görevler, Adalet Bakanlığınca belirlenen hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(4) İlam ve tedbir kararlarının yerine getirilmesinde çocuğun yerleşim yeri müdürlüğü yetkilidir.

(5) İlam ve tedbir kararları müdürlük tarafından görevlendirilen psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci ve rehber öğretmen gibi uzmanlar, uzmanın bulunmadığı yerlerde ise öğretmen marifetiyle yerine getirilir.

(6) İlam ve tedbir kararlarını yerine getirmek için müdürlüğün talebi üzerine, valilikler tarafından kamu kurum ve kuruluşlarında görevli, beşinci fıkrada belirtilen uzmanların yer aldığı bir görevli listesi oluşturulur. Bu uzmanların yeterli sayıda olmaması hâlinde öğretmenler de listeye dâhil edilir. Bu listede yer alan uzman ve öğretmenlerin görev yapacakları yer ve tarihler müdürlükler tarafından belirlenir.

Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

MADDE 41/B- (Ek:24/11/2021-7343/40 md.)

(1) Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tara-

* 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunun 39 uncu maddesiyle Kanununa 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere başlığı ile birlikte Dördüncü Kısım eklenmiş, mevcut Dördüncü Kısım, Beşinci Kısım olarak teselsül ettirilmiştir.

fından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir.

(2) Talebi alan müdürlük, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçer ve müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirimin yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar.

(3) Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut yükümlü çocuğu belirlenen yere getirmezse müdürlük, derhâl yükümlüye, çocuğun teslimine dair bir teslim emri gönderir. Emir, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yükümlüye tebliğ edilir. Bu emirde aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.

b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.

c) Çocuğu getirmez veya haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınmasını talep etmezse, çocuğun, uzman veya öğretmen marifetiyle gerekirse kolluktan yardım alınarak ve zor kullanılarak teslim alınacağı.

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

e) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunabileceği.

(4) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen veya yükümlünün haklı mazereti nedeniyle müdürlükçe alınan çocuk hak sahibine teslim edilir.

(5) Yükümlü, emrin gereğini yerine getirmezse, çocuk nerede bulunursa bulunsun müdürlük tarafından alınarak hak sahibine teslim edilir. Bu hâlde kolluktan yardım istenebilir. Kolluk birimleri, zor kullanma dâhil bu konudaki talepleri derhâl yerine getirir.

(6) Çocuk hak sahibine teslim edildikten sonra yükümlü haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca yeni bir hükme veya yükümlüyle irtibata geçmeye ya da teslim emri tebliğine gerek olmaksızın çocuk beşinci fıkra uyarınca hak sahibine teslim edilir.

(7) Çocuğun üstün yararının gerektirdiği hâllerde müdürlük, yükümlüyle irtibata geçmeye veya teslim emri tebliğine gerek olmaksızın doğrudan beşinci fıkra hükmünü uygulayabilir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesi

MADDE 41/C- (Ek:24/11/2021-7343/41 md.)

(1) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararları, yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmediği takdirde hak sahibi, ilam veya tedbir kararının yerine getirilmesi için müdürlüğe başvurabilir.

(2) Talebi alan müdürlük, her türlü iletişim vasıtasını kullanarak yükümlüyle irtibata geçer; ilam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte hak sahibine teslim edilmek üzere çocuğun müdürlük tarafından belirlenen yere getirilmesini derhâl bildirir; bu bildirimin yapıldığını veya yükümlüyle irtibat kurulamadığını tutanağa bağlar.

(3) Yükümlüyle irtibat kurulamaz veya yükümlü çocuğu getirmeyeceğini beyan ederse yahut belirlenen yere getirmezse müdürlük, derhâl yükümlüye, çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair bir teslim emri gönderir. Emir, 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre yükümlüye tebliğ edilir. Bu emirde aşağıdaki hususlar yer alır:

a) İlam veya tedbir kararında belirtilen gün ve saatte, gün ve saatin belirtilmemesi hâlinde müdürlük tarafından belirlenen gün ve saatte çocuğu emirde belirtilen yere getirmek zorunda olduğu.

b) Çocuğu emirde belirtilen yere getirmesine engel teşkil edecek derecede haklı bir mazereti varsa teslim gününden önce müdürlüğe bildirimde bulunarak çocuğun müdürlükçe alınmasını talep etmesi gerektiği.

c) İlam veya tedbir kararı kapsamında emrin tebliğinden sonraki dönemde de (a) ve (b) bentlerindeki yükümlülüğünün devam edeceği, bunun için yeniden emir çıkarılmayacağı.

d) Emrin gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde disiplin hapsiyle cezalandırılacağı.

e) Yerleşim yeri veya iletişim bilgilerinin değişmesi hâlinde yeni adres veya iletişim bilgilerinin müdürlüğe derhâl bildirilmesi gerektiği.

f) Müdürlükçe yapılan iş ve işlemlere karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer

aile mahkemesine şikâyette bulunulabileceği.

(4) Müdürlüğün belirlediği yere getirilen çocuk hak sahibine teslim edilir. Hak sahibine; ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu, belirlenen yere getirmek zorunda olduğu, çocuğu getirmez veya kendisinden kaynaklanmayan makul sebepler hariç olmak üzere geç getirirse disiplin hapsiyle cezalandırılacağı, hakkında suç duyurusunda bulunulacağı hususu tutanağa bağlanarak tebliğ edilir. Çocuk, belirlenen yere getirilmezse hak sahibi hakkında müdürlük tarafından suç duyurusunda bulunulur ve müteakip süreç hakkında yükümlü bilgilendirilir.

(5) Kişisel ilişki kurulmasından sonra hak sahibi tarafından teslim yerine getirilen çocuğun yükümlüye veya yükümlünün belirlediği kişiye teslimi mümkün olmazsa çocuk hak sahibinde bırakılır. Bu da mümkün olmazsa müdürlüğün talebi üzerine, aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından çocuğun geçici olarak barınmasına yönelik tedbirler alınır.

(6) Yükümlü haklı mazereti nedeniyle çocuğun müdürlükçe alınmasını talep ederse, gerektiğinde hak sahibi de hazır bulundurulmak suretiyle çocuk, müdürlük tarafından yükümlüden alınarak hak sahibine teslim edilir.

(7) Hak sahibi, emrin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe yazılı olarak, elektronik ortamda veya başvuru aşamasında beyan ettiği iletişim kanalıyla bildirmek zorundadır. Hak sahibinin bildirimde bulunmadığı veya gelemeyeceğini bildirdiği hâllerde bu husus ve çocuğu emirde belirtilen yere getirme zorunluluğu bulunmadığı yükümlüye bildirilir. Tüm bu işlemler tutanak altına alınır.

(8) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair işlemlerin çocuğun üstün yararını koruyacak şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla müdürlüğün önerisi üzerine aile mahkemesince, çocuk, hak sahibi veya yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasına karar verilebilir. Yükümlünün teslim emrine aykırı ilk hareketinde müdürlük yükümlü hakkında danışmanlık tedbiri uygulanmasını aile mahkemesinden talep eder.

(9) İlam veya tedbir kararını rızasıyla yerine getirdiğini iddia eden yükümlü, ikinci fıkra uyarınca yapılan bildirimin veya bu bildirim yapılamamışsa üçüncü fıkra uyarınca gönderilen teslim emrinin haksız olduğunu süresi içinde şikâyet yoluyla ileri sürebilir.

(10) Çocuğun yerleşim yerinin değişmesi hâlinde dosya resen ilgili yer müdürlüğüne gönderilir ve ilgili müdürlük işlemlere kaldığı yerden devam eder. Bu müdürlük, dosyadaki teslim emri kapsamında sadece teslimin gerçekleştirileceği yeni yeri yükümlüye tebliğ eder. Teslim yeri değişikliği hak sahibine her türlü iletişim vasıtasıyla bildirilir.

(11) Hak sahibi veya teslim yükümlüsü hakkında, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gizlilik kararı ya da başka bir tedbire karar verilmesi hâlinde, teslim işlemleri bu kararlar dikkate alınarak yerine getirilir.

(12) Hak sahibi, teslim emrinin yükümlüye tebliğinden sonraki dönemde, teslim saatinden en az kırk sekiz saat önce çocuğu teslim almaya geleceğini müdürlüğe bildirdiği hâlde haklı bir mazeret olmaksızın art arda iki kez veya bir yılda üç kez gelmezse müdürlük tarafından dosyanın işlemden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine karar verilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir.

(13) Teslim emrinin tebliğinden sonraki dönemde yükümlü en az bir yıl boyunca emrin gereğini usulüne uygun bir şekilde yerine getirir ve müteakip dönemde de kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararına uygun olarak hareket edeceğini taahhüt ederse müdürlük, ilgili uzmanın kanaatini de alarak dosyanın işlemden kaldırılmasına ve teslim emrinin hükümsüz hâle gelmesine karar verebilir. Bu karar hak sahibi ve yükümlüye tebliğ edilir. Yükümlü bu taahhüdünü yerine getirmezse hak sahibinin talebiyle yükümlüye doğrudan teslim emri tebliğ edilir.

Teslim mekânları

MADDE 41/D- (Ek:24/11/2021-7343/42 md.)

(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemler, müdürlükçe belirlenen teslim mekânlarında gerçekleştirilir.

(2) Teslim işlemleri için müdürlüğün talebi üzerine, valilikler ve belediyeler tarafından elverişli teslim mekânları belirlenir, yoksa oluşturulur; araç tahsis edilir ve sürücü görevlendirilir.

(3) Teslim mekânlarının belirlenmesinde, oluşturulmasında, tefrişinde, bu mekânların güvenliğinin sağlanmasında ve teslim hizmetlerinin sunumunda, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler, müdürlüğe her türlü desteği sağlamakla yükümlüdür.

Şikâyet ve itiraz

MADDE 41/E- (Ek:24/11/2021-7343/43 md.)

(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin müdürlükçe yapılan işlem ve verilen kararlara karşı, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesine şikâyette bulunulabilir.

(2) Mahkeme, yapılan işlemlerin yerine getirilmesini durdurabilir ve dosya üzerinden veya gerektiğinde ilgilileri dinlemek suretiyle ivedilikle karar verir.

(3) Şikâyet üzerine verilen karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde itiraz edilebilir. Mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın aile mahkemesine veya asliye hukuk mahkemesine ivedilikle gönderir. İtiraz mercii, bir hafta içinde kararını verir. Merci, itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine muhalefet

MADDE 41/F- (Ek:24/11/2021-7343/44 md.)

(1) Çocuk teslimine dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

(2) Çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin teslim emrine aykırı hareket edenler ile emrin gereğinin yerine getirilmesini engelleyenler, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, üç günden on güne kadar disiplin hapsiyle cezalandırılır.

(3) Kişisel ilişki kurulması için kendisine çocuk teslim edilen hak sahibi, ilam veya tedbir kararında belirtilen sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmezse, bir ay içinde yapılacak şikâyet üzerine, fiil suç teşkil etse dahi, üç aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralar kapsamında şikâyete bakacak görevli ve yetkili mahkeme, işlemi yapan müdürlüğün bulunduğu yer aile mahkemesidir.

(5) Şikâyet olunana, şikâyet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir. Davetiyede, savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi gerektiği; duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar olunur. Mahkeme, duruşmaya gelen şikâyet olunanın, 5271 sayılı Kanunun 147 nci maddesinde belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alır; gerekli araştırmayı yapar; dosyadaki delilleri değerlendirir; şikâyet olunanın teslim emrine aykırı hareket ettiğini veya emrin gereğinin yerine getirilmesini engellediğini yahut sürenin bitiminde çocuğu belirlenen yere getirmediğini tespit ederse disiplin hapsi ile cezalandırılmasına, aksi takdirde şikâyetin reddine karar verir.

(6) Disiplin hapsi ile cezalandırmaya ilişkin kararlar, kesinleşmesini müteakip Cumhuriyet başsavcılığı tarafından infaz edilir. Bu kararlar kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

(7) Şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde veya birinci ve üçüncü fıkralar bakımından çocuğun velayet hakkı sahibine teslim edilmesi durumunda dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer.

(8) Yukarıdaki fıkralar uyarınca aile mahkemesince verilen kararlara karşı, 41/E maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca itiraz edilebilir.

İçeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi

MADDE 41/G- (Ek:24/11/2021-7343/45 md.)

(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kapsamında çocuğun uzman veya öğretmen tarafından yükümlüden ya da hak sahibinden teslim alındığı veya diğerine teslim edildiği sırada kayda alınan ses veya görüntülerin internet ortamında yayınlanması nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden ilgililer, 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesini isteyebilir.

Giderlerin karşılanması

MADDE 41/H- (Ek:24/11/2021-7343/46 md.)

(1) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin yapılacak işlemler, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu ile diğer kanunlar uyarınca alınması gereken tüm harçlardan istisnadır. Ayrıca bu iş ve işlemlerin yürütülmesi için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

(2) Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam veya tedbir kararlarının yerine getirilmesine ilişkin işlemleri hafta sonu ve resmî tatil günlerinde yerine getirmek üzere görevlendirilen uzman ve öğretmenlere bu kapsamda fiilen görev yaptıkları her teslim işlemi için, görevlendirilen diğer kişilere ise bu kapsamda görev yaptıkları her gün için (500) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayıyla çarpımı sonucu bulunacak tutarda ödeme yapılır. Bu kapsamda uzman ve öğretmenlere bir ayda yapılacak ödeme tutarı (10000) gösterge rakamının, görevlendirilen diğer kişilere ise (5000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayıyla çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçemez. Bu ödemeden damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesinti yapılmaz. Bu fıkra uyarınca yapılacak ödemelerden kadrolu veya sözleşmeli olup olmadığına bakılmaksızın görevlendirilen tüm personel yararlanır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığınca belirlenir.

Yönetmelik

MADDE 41/İ- (Ek:24/11/2021-7343/47 md.)

(1) Bu Kısmın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

BEŞİNCİ KISIM*
Çeşitli Hükümler

Uygulanacak hükümler

Madde 42- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde Ceza Muhakemesi Kanunu, Türk Medenî Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümleri uygulanır.

(2) Denetim konusunda bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu hükümleri uygulanır.

Çocuğun giderleri

Madde 43- (1) Çocuk hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının giderleri Devletçe ödenir. Ödenecek miktar mahkemece verilecek bir karar ile tespit edilir.

(2) Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre çocuğa bakmakla yükümlü olan kimsenin malî durumunun müsait olması hâlinde, Devletçe ödenen meblağın tahsili için ilgililere rücu edilir.

Kamu görevlisi

Madde 44- (1) Bu Kanun kapsamına giren görevlerle bağlantılı olarak kamu görevlileri hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Kurumlar

Madde 45- (1) Bu Kanunun 5 inci maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden;

a) (a) ve (e) bentlerinde yazılı danışmanlık ve barınma tedbirleri Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimler,

---

* 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunun 39 uncu maddesiyle Kanununa 41 inci maddesinden sonra gelmek üzere başlığı ile birlikte Dördüncü Kısım eklenmiş, mevcut Dördüncü Kısım, Beşinci Kısım olarak teselsül ettirilmiştir.

b) (b) bendinde yazılı eğitim tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

c) (c) bendinde yazılı bakım tedbiri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu,

d) (d) bendinde yazılı sağlık tedbiri Sağlık Bakanlığı,

Tarafından yerine getirilir.

(2) Bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesi, çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer bakanlıkların görev alanına giren diğer hususlarla ilgili olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yapılan her türlü yardım ve destek talepleri Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirilir.

(3) Bu tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu Adalet Bakanlığınca sağlanır.

Kadrolar

Madde 46- (1) Bu Kanun gereğince kurulacak mahkemelerin kuruluş ve çalışmaları için gerekli sınıflardan yeteri kadar kadro temin edilir.

Yönetmelik

Madde 47- (1) Bu Kanunun 5 ve 10 uncu maddelerinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Adalet Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından müştereken, diğer maddelerin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar ise Adalet Bakanlığı tarafından altı ay içinde çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

Madde 48- (1) 7.11.1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 7.11.1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna yapılan yollamalar, bu Kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılır.

Geçici Madde 1- (1) 2253 sayılı Kanun gereğince kurulan çocuk mahkemelerinde derdest bulunan ve bu Kanun ile kurulan çocuk mah-

kemesinin görevine giren dava ve işler, bu mahkemeler faaliyete geçtiğinde çocuk mahkemesine devredilir.

(2) Genel ceza mahkemelerinde görülmekte olan ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte onsekiz yaşını doldurmuş olan sanıklar hakkındaki dava ve işler çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerine devredilmez.

(3) Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri bulunmayan yerlerde, bu mahkemeler kurulup göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara ait soruşturma ve kovuşturmalar Cumhuriyet başsavcılığı ve görevli mahkemelerce bu Kanun hükümlerine göre yapılır.

(4) Çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde, bu mahkeme kurulup göreve başlayıncaya kadar korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbir kararları görevli aile veya asliye hukuk mahkemelerince alınır.

(5) Adalet Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar bu Kanunun yürürlüğü tarihinden itibaren altı ay içinde koruyucu ve destekleyici tedbirleri yerine getirmek üzere gerekli tedbirleri alır. Ayrıca, ilgili bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar bu amaçla sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine gidebilirler.

Geçici Madde 2- (Ek:24/11/2021-7343/48 md.)

(1) Bu Kanunun Dördüncü Kısmının uygulanmasına ilişkin yönetmelik, bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılır.

(2) Bu Kanunun Dördüncü Kısmının uygulanmasına, Adalet Bakanlığınca belirlenen il veya ilçelerde başlanır ve birinci fıkra uyarınca çıkarılan yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yılın sonunda ülke genelinde uygulamaya geçilir. Dördüncü Kısmın hangi il veya ilçede ne zaman uygulanacağı Adalet Bakanlığının resmî internet sitesinde duyurulur.

(3) İkinci fıkra uyarınca Dördüncü Kısmın henüz uygulanmadığı yerlerde, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun, bu maddeyi ihdas eden Kanunla yürürlükten kaldırılan 25, 25/a ve 25/b maddelerinin uygulanmasına devam olunur.

(4) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce gerçekleşen ve 2004 sayılı Kanunun mülga 341 inci maddesi kapsamında kalan eylemlere ilişkin şikâyetler, icra mahkemelerince sonuçlandırılır.

(5) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra;

a) Üçüncü fıkra gereğince 2004 sayılı Kanunun mülga 25, 25/a, 25/b maddeleri uyarınca icra dairelerince,

b) Dördüncü Kısım gereğince müdürlüklerce,

yürütülen çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması sürecindeki emre veya kararın yerine getirilmesine muhalefet eylemleri bakımından 41/F maddesi uygulanır.

(6) İkinci fıkra uyarınca Dördüncü Kısmın uygulanmaya başlandığı il ve ilçelerde, çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrasına ilişkin derdest takip dosyaları, icra dairesince teslim veya kişisel ilişki kurulması işlemleriyle sınırlı olmak üzere resen işlemden kaldırılır. Şu kadar ki, çocuğun, bu tarih itibarıyla kişisel ilişki kurulması kapsamında hak sahibinde bulunduğu hâller bakımından dosya, çocuğun yükümlüye teslim edilmesinden sonra işlemden kaldırılır.

(7) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası için icra daireleri nezdinde yapılacak takip işlemleri, 492 sayılı Kanun ile diğer kanunlar uyarınca alınması gereken tüm harçlardan istisnadır. İşlemleri yerine getiren icra müdürlerine 8/5/1991 tarihli ve 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde, uzman ve öğretmenlere ise 41/H maddesinde belirtilen esaslara göre ücret ödenir. Bu iş ve işlemler için yapılacak tüm masraflar, avukatlık ücreti hariç, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığınca belirlenir.

(8) Bu maddede kabul edilen usul ve esaslar, 22/11/2007 tarihli ve 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun uyarınca yapılacak çocuk teslim işlemleri bakımından da uygulanır.

Yürürlük

Madde 49- (1) Bu Kanunun;

a) Suça sürüklenen ve hakkında bakım tedbiri uygulanan çocuklar hakkında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine

getirilecek hizmetlere ilişkin hükümler ile 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra,

b) 37 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi yayımı tarihinden itibaren bir yıl sonra,

c) Diğer hükümleri yayımı tarihinde,

Yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 50- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRK MEDENİ KANUNU

Kanun Numarası	**: 4721**
Kabul Tarihi	**: 22/11/2001**
Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi	**: 8/12/2001**
Sayı	**: 24607**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 / Cilt: 41**

BİRİNCİ KİTAP
KİŞİLER HUKUKU

BİRİNCİ KISIM
GERÇEK KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
KİŞİLİK

I. Hak ehliyeti

Madde 8 -Her insanın hak ehliyeti vardır.

Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler.

II. Fiil ehliyeti

1. Kapsamı

Madde 9- Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.

2. Koşulları

a. Genel olarak

Madde 10- Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.

b. Erginlik

Madde 11- Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar.

Evlenme kişiyi ergin kılar.

c. Ergin kılınma

Madde 12- Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.

d. Ayırt etme gücü

Madde 13- Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.

III. Fiil ehliyetsizliği

1. Genel olarak

Madde 14- Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur.

2. Ayırt etme gücünün bulunmaması

Madde 15- Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz.

3. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar

Madde 16- Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir.

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar

IV. Hısımlık

1. Kan hısımlığı

Madde 17- Kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısıyla belli olur.

Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı; biri diğerinden gelmeyip de, ortak bir kökten gelen kişiler arasında yansoy hısımlığı vardır.

2. Kayın hısımlığı

Madde 18- Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur.

Kayın hısımlığı, kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz.

V. Yerleşim yeri

1. Tanım

Madde 19- Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.

Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz.

Bu kural ticarî ve sınaî kuruluşlar hakkında uygulanmaz.

2. Yerleşim yerinin değiştirilmesi ve oturma yeri

Madde 20- Bir yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır.

Önceki yerleşim yeri belli olmayan veya yabancı ülkedeki yerleşim yerini bıraktığı hâlde Türkiyeıde henüz bir yerleşim yeri edinmemiş olan kimsenin hâlen oturduğu yer, yerleşim yeri sayılır.

3. Yasal yerleşim yeri

Madde 21- Velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır.

Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir.

4. Kurumlarda bulunma

Madde 22- Bir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz.

Kişiliğin korunması

I. Vazgeçme ve aşırı sınırlamaya karşı

Madde 23- Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez.

Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.

Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik Maddelerin alınması, aşılanması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik Madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz.

C. Kişiliğin başlangıcı ve sonu

I. Doğum ve ölüm

Madde 28- Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer.

Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.

İKİNCİ BÖLÜM
KİŞİSEL DURUM SİCİLİ

IV. Düzeltme

1. Genel olarak

Madde 39- Mahkeme kararı olmadıkça, kişisel durum sicilinin hiçbir kaydında düzeltme yapılamaz.

2. Cinsiyet değişikliğinde*

Madde 40- Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu (…)(2) bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır.(2) Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir.

---

* 20/3/2018 tarihli ve 30366 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 29/11/2017 tarihli ve E.: 2017/130, K.: 2017/165 sayılı Kararı ile,bu maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "…ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu…" ibaresi iptal edilmiştir.

Doğum kütüğü

I. Bildirme

Madde 41- Doğumlara ilişkin bildirimler ve kimliği bilinmeyen bulunmuş çocuklar hakkındaki işlemler ilgili kanun hükümlerine göre yapılır

II. Doğum kütüğünde değişiklikler

Madde 42- Kişisel durumdaki değişiklikler, özellikle evlilik dışı bir çocuğun tanınması veya hâkimin babalığa karar vermesi, soybağının düzeltilmesi, evlât edinme ya da bulunmuş bir çocuğun soybağının belli olması, ilgili kanun hüküml rine göre kütüğe işlenir

İKİNCİ KİTAP
AİLE HUKUKU

BİRİNCİ KISIM
EVLİLİK HUKUKU

BİRİNCİ BÖLÜM
EVLENME

BİRİNCİ AYIRIM
NİŞANLILIK

Nişanlanma

Madde 118- Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur.

Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz.

İKİNCİ AYIRIM
EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ

A. Ehliyetin koşulları

I. Yaş

Madde 124- Erkek veya kadın onyedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

II. Ayırt etme gücü

Madde 125- Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.

III. Yasal temsilcinin izni

1. Küçükler hakkında

Madde 126- Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

2. Kısıtlılar hakkında

Madde 127- Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

3. Mahkemeye başvurma

Madde 128- Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

B. Evlenme engelleri

I. Hısımlık

Madde 129- Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,

2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,

3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

II. Önceki evlilik

1. Sona erdiğinin ispatı

a. Genel olarak

Madde 130- Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır.

2. Kadın için bekleme süresi

Madde 132- Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığının anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM
BATIL OLAN EVLENMELER

II. Yasal temsilcinin dava hakkı

Madde 153- Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir.

Bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez

II. Sonuçları

1. Çocuklar yönünden

Madde 157- Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar.

Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM
BOŞANMA

III. Geçici önlemler

Madde 169- Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

VIII. Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları

1.Hâkimin takdir yetkisi

Madde 182- Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

(Ek ikinci fıkra:24/11/2021-7343/37 md.) Mahkeme, kararında kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayetin değiştirilebileceğini ihtar eder.

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Durumun değişmesi

Madde 183- Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ

A. Haklar ve yükümlülükler

I. Genel olarak

Madde 185- Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar

II. Eşler birlikte yaşarken

Madde 196- Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.

III.Eşler birlikte yaşarkenBirlikte yaşamaya ara verilmesi

Madde 197- Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EŞLER ARASINDAKİ MAL REJİMİ
BİRİNCİ AYIRIM
GENEL HÜKÜMLER

Mal rejimi sözleşmesi

I. Sözleşmenin içeriği

Madde 203- Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden önce veya sonra yapılabilir. Taraflar, istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler.

II. Sözleşme ehliyeti

Madde 204- Mal rejimi sözleşmesi, ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir.

Küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadırlar

İKİNCİ KISIM
HISIMLIK

BİRİNCİ BÖLÜM
SOYBAĞININ KURULMASI

BİRİNCİ AYIRIM
GENEL HÜKÜMLER

A. Genel olarak soybağının kurulması

Madde 282- Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur.

Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.

Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur.

B. Davada yetki ve yargılama usulü

I. Yetki

Madde 283 -Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır.

II. Yargılama usulü

Madde 284- Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır:

1. Hâkim maddî olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.

2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.

İKİNCİ AYIRIM
KOCANIN BABALIĞI

A.Babalık karinesi

Madde 285- Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır.

Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür.

Kocanın gaipliğine karar verilmesi hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar.

B. Soybağının reddi

I. Dava hakkı

Madde 286 - Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.

Çocuk da dava hakkına sahiptir. Bu dava ana ve kocaya karşı açılır.

II. İspat

1. Evlilik içinde ana rahmine düşme

Madde 287- Çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüşse davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorundadır.

Evlenmeden başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.

2. Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme

Madde 288 - Çocuk, evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşmüşse, davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez.

Ancak, gebe kalma döneminde kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karine geçerliliğini korur.

III. Hak düşürücü süreler

Madde 289- Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, (…) (1) içinde açmak zorundadır.*

Çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.

---

* Bu fıkrada yer alan "…her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl…" ibaresi, Anayasa Mahkemesi'nin 25/6/2009 tarihli ve E.: 2008/30, K.: 2009/96 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

C. Karinelerin çakışması

Madde 290- Çocuk evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğmuş ve ana da bu arada yeniden evlenmiş olursa, ikinci evlilikteki koca baba sayılır.

Bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır.

D. Diğer ilgililerin dava hakkı

Madde 291- Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.

Ergin olmayan çocuğa atanacak kayyım, atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl içinde soybağının reddi davasını açar.*

Kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

E. Sonradan evlenme

I. Koşulu

Madde 292- Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur.

II. Bildirim

Madde 293- Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra, yerleşim yerlerindeki veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memuruna bildirmek zorundadırlar.

Bildirimin yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez.

Daha önce tanıma veya babalığa hükümle soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince, nüfus memuru re'sen gerekli işlemi yapar.

* Bu fıkrada yer alan "...her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl..." ibaresi, 10/12/2013 tarihli ve 28847 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 10/10/2013 tarihli ve E.: 2013/62, K.: 2013/115 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

III. İtiraz ve iptal

Madde 294- Ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk ve Cumhuriyet savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde itiraz hakkına sahiptir.

Tanımanın iptaline ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM
TANIMA VE BABALIK HÜKMÜ

A. Tanıma

I. Koşulları ve şekli

Madde 295- Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur.

Tanıma beyanında bulunan kimse küçük veya kısıtlı ise, veli veya vasisinin de rızası gereklidir.

Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz.

II. Bildirim

Madde 296- Beyanda bulunulan nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim, tanımayı babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluklarına bildirir.

Çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğu da tanımayı çocuğa, anasına, çocuk vesayet altında ise vesayet makamına bildirir.

III. İptal davası

1. Tanıyanın dava hakkı

Madde 297- Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir.

İptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır.

2. İlgililerin dava hakkı

a. Genel olarak

Madde 298- Ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın iptalini dava edebilirler.

Dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılarına karşı açılır.

b. İspat yükü

Madde 299- Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Ana veya çocuk tarafından tanıyanın baba olmadığı iddiasıyla açılan iptal davasında ispat yükü, tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğar.

3. Hak düşürücü süreler

Madde 300- Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

B. Babalık hükmü

I. Dava hakkı

Madde 301- Çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilirler.

Dava babaya, baba ölmüşse mirasçılarına karşı açılır.

Babalık davası, Cumhuriyet savcısına ve Hazineye; dava ana tarafından açılmışsa kayyıma; kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir.

II. Karine

Madde 302- Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması, babalığa karine sayılır.

Bu sürenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur.

Davalı, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini kaybeder.

III. Hak düşürücü süreler

Madde 303- Babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın dava hakkı, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

(İptal ikinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 27/10/2011 tarihli ve E.: 2010/71, K.: 2011/143 sayılı Kararı ile.)*

Çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

Bir yıllık süre geçtikten sonra gecikmeyi haklı kılan sebepler varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.*

IV. Ananın malî hakları

Madde 304- Ana, babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından aşağıdaki giderlerin karşılanmasını isteyebilir:

1. Doğum giderleri,

2. Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri,

3. Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler.

Çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkim, bu giderlerin karşılanmasına karar verebilir.

Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hakkaniyet ölçüsünde tazminattan indirilir.

---

* Bu Karar Resmi Gazete'de yayımlandığı 7/2/2012 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir.

* Bu fıkra; Anayasa Mahkemesi'nin 15/3/2012 tarihli ve E.: 2011/116, K.: 2012/39 sayılı Kararı ile "çocuk" yönünden iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 21/7/2012 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır

DÖRDÜNCÜ AYIRIM
EVLÂT EDİNME

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

I. Genel koşulları

Madde 305- Bir küçüğün evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.

II. Birlikte evlât edinme

Madde 306- Eşler, ancak birlikte evlât edinebilirler; evli olmayanlar birlikte evlât edinemezler.

Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir.

Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir.

III. Tek başına evlât edinme

Madde 307- Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlât edinebilir

Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlât edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi hâlinde, tek başına evlât edinebilir.

IV. Küçüğün rızası ve yaşı

Madde 308- Evlât edinilenin, evlât edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük, rızası olmadıkça evlât edinilemez.

Vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir.

V. Ana ve babanın rızası

1.Şekil

Madde 309- Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir.

Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.

Verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir.

2. Zamanı

Madde 310- Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez.

Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir.

Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir.

3. Rızanın aranmaması

a. Koşulları

Madde 311- Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan birinin rızası aranmaz:

I. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa,

2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

b. Karar

Madde 312- Küçük, gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.

Diğer hâllerde, bu konudaki karar evlât edinme işlemleri sırasında verilir.

Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması hâlinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir

B. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi

Madde 313- (Değişik birinci cümle: 3/7/2005-5399/1 md.) Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşağıdaki hallerde evlât edinilebilir.

1. Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise

2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.

Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir.

Bunlar dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

Madde 314 - Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer.

Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur.

Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.

Eşler tarafından birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları yazılır.

Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.

Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.

D. Şekil ve usul

I. Genel olarak

Madde 315- Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.

Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz.

Başvurudan sonra küçük ergin olursa, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

II. Araştırma

Madde 316- Evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitme yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlât edinenin altsoyu varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.

E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması

I. Sebepleri

1. Rızanın bulunmaması

Madde 317- Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.

Madde 318- Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.

Noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.

II. Hak düşürücü süre*

Madde 319- Dava hakkı, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl (…) (1) geçmekle düşer. (1)

F. Evlâtlık işlemlerinde aracılık**

Madde 320- Küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak Cumhurbaşkanınca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır. (2)

Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. (2)

BEŞİNCİ AYIRIM
SOYBAĞININ HÜKÜMLERİ

A. Soyadı

Madde 321- Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; (…)*** soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır.

B. Karşılıklı yükümlülükler

Madde 322- Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.

C. Çocuk ile kişisel ilişki

I. Ana ve baba ile

1. Kural

Madde 323- Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan

---

* Bu maddede yer alan "…ve her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl…" ibaresi, Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2012/35, K.: 2012/203 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, İptal Kararı Resmi Gazete'de yayımlandığı 12/7/2013 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmiştir.

** 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 139 uncu maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" ve ikinci fıkrasında yer alan "tüzükle" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle" şeklinde değiştirilmiştir.

*** Anayasa Mahkemesi'nin 2/7/2009 tarihli ve E.: 2005/114, K.: 2009/105 sayılı Kararı ile; bu maddenin birinci cümlesinde yer alan "… evli değilse ananın …" ibaresi iptal edilmiştir.

veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Sınırları

Madde 324- Ana ve babadan her biri, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür. Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

(Ek üçüncü fıkra:24/11/2021-7343/38 md.) Velayet kendisine bırakılan ana veya baba, kişisel ilişki düzenlemesinin gereklerini yerine getirmezse çocuğun menfaatine aykırı olmamak kaydıyla velayet değiştirilebilir. Bu husus kişisel ilişki kurulmasına dair kararda taraflara ihtar edilir.

II. Üçüncü kişiler ile

Madde 325- Olağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle hısımlarına da tanınabilir.

Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.

III. Yetki

Madde 326- Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir.

Boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kuralları saklıdır.

Çocuk ile kişisel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılıncaya kadar, velâyet hakkına sahip veya çocuk kendisine bırakılmış kişinin rızası dışında kişisel ilişki kurulamaz.

D. Çocukların bakım ve eğitim giderlerini karşılama

I. Kapsamı

Madde 327- Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır.

Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarfedebilirler.

II. Süresi

Madde 328- Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder.

Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

III. Dava hakkı

Madde 329- Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davası, atanacak kayyım veya vasi tarafından da açılabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük de nafaka davası açabilir.

IV. Nafaka miktarının takdiri

Madde 330- Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.

Nafaka her ay peşin olarak ödenir.

Hâkim istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

V. Durumun değişmesi

Madde 331- Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.

VI. Geçici önlemler

1. Genel olarak

Madde 332- Nafaka davası açılınca hâkim, davacının istemi üzerine dava süresince gerekli olan önlemleri alır.

Soybağı tespit edilirse, davalının, uygun nafaka miktarını depo etmesine veya geçici olarak ödemesine karar verilebilir.

2. Babalığın tespitinden önce

Madde 333- Babalık davası ile birlikte nafaka istenir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir.

VII. Güvence verilmesi

Madde 334- Ana ve baba nafaka yükümlülüklerini sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmezlerse ya da kaçma hazırlığı içinde bulundukları, mallarını gelişigüzel harcadıkları veya heba ettikleri kabul edilebilirse hâkim, gelecekteki nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir.

ALTINCI AYIRIM
VELÂYET

A. Genel olarak

I. Koşullar

Madde 335- Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz.

Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

II. Ana ve baba evli ise

Madde 336- Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

III. Ana ve baba evli değilse

Madde 337- Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.

Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir.

IV. Üvey çocuklar

Madde 338- Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler.

Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder.

B. Velâyetin kapsamı

I. Genel olarak

Madde 339- Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar.

Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür.

Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.

Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terkedemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.

Çocuğun adını ana ve babası koyar.

II. Eğitim

Madde 340- Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.

Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.(1)

III. Dinî eğitim

Madde 341- Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir.

Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlayacak her türlü sözleşme geçersizdir.

Ergin, dinini seçmekte özgürdür.

IV. Çocuğun temsil edilmesi

Madde 342- Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler.

İyiniyetli üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler.

Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velâyetteki temsilde de uygulanır.

V. Çocuğun fiil ehliyeti

Madde 343- Velâyet altındaki çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir.

Çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığı ile sorumludur.

VI. Çocuğun aileyi temsil etmesi

Madde 344- Velâyet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip ise ana ve babanın rızasıyla aile adına hukukî işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı ana ve baba borç altına girer.

VII. Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler

Madde 345- Çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır.

C. Çocuğun korunması

I. Koruma önlemleri

Madde 346- Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.

II. Çocukların yerleştirilmesi

Madde 347- Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre

başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

III. Velâyetin kaldırılması

1. Genel olarak

Madde 348- Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

1. (Değişik: 1/7/2005-5378/38 md.) Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.

2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması.

Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

2. Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde

Madde 349- Velâyete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir.

3. Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri

Madde 350- Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

IV. Durumun değişmesi

Madde 351- Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.

Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalkmışsa hâkim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir.

YEDİNCİ AYIRIM
ÇOCUK MALLARI

A. Yönetim

I. Genel olarak

Madde 352- Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler.

Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda hâkim müdahale eder.

II. Evlilik sona erince

Madde 353- Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır.

B. Kullanma hakkı

Madde 354- Ana ve baba, kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça, çocuğun mallarını kullanabilirler.

C. Gelirlerin sarfı

Madde 355- Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler.

Gelir fazlası, çocuk mallarına katılır.

D. Çocuk mallarının kısmen sarfı

Madde 356- Olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir.

Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir.

E. Çocuğun serbest malları

I. Kazandırmalar

Madde 357- Ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler.

Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe, ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir.

II. Saklı pay

Madde 358- Ölüme bağlı tasarruf yoluyla çocuğun saklı payı ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir.

Mirasbırakan yönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir.

III. Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç

Madde 359- Ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir.

Çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde, ana ve baba ondan kendisinin bakımı için uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilirler.

F. Çocuk mallarının korunması

I. Önlemler

Madde 360- Ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır.

Hâkim, özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir.

II. Yönetimin ana ve babadan alınması

Madde 361- Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayyıma devredilmesine karar verebilir.

Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim, aynı önlemlerin alınmasını kararlaştırabilir.

Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarfedileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyıma bırakabilir.

G. Yönetimin sona ermesi

I. Malların devri

Madde 362- Ana ve baba, velâyetleri veya yönetim hakları sona erince, çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa, vasisine veya kayyıma devrederler.

II. Ana ve babanın sorumluluğu

Madde 363- Ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar.

Dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler.

Kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmazlar.

İKİNCİ BÖLÜM
AİLE

BİRİNCİ AYIRIM
NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Nafaka yükümlüleri

Madde 364- Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.

Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır.

Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

B. Dava hakkı

Madde 365- Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır.

Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.

Nafakanın, yükümlülerin bir veya bir kaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim, onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir.

Dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir.

C. Korunmaya muhtaç kişiler

Madde 366-Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.

İKİNCİ AYIRIM
EV DÜZENİ

B. Hükümleri

I. Ev düzeni ve gözetim

Madde 368- Birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir. Bu düzenin kuruluşunda ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir.

Ev halkının her biri, özellikle öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı için gerekli özgürlükten yararlanır.

Ev başkanı, birlikte yaşayanların evdeki eşyasını özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür.

II. Sorumluluk

Madde 369- Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün, kısıtlının, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur.

Ev başkanı, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanların kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

Zorunluluk hâlinde gerekli önlemlerin alınmasını yetkili makamdan ister.

Altsoyun denkleştirme alacağı

1. Koşulları

Madde 370- Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar, buna karşılık uygun bir bedel isteyebilirler.

Uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir.

2. İstenmesi

Madde 371- Altsoy, bu bedeli borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir.

Alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında, birlikte yaşamanın sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflâsı hâllerinde de isteyebilir.

Bu alacak zamanaşımına uğramaz. Fakat en geç borçlunun terekesinin taksimi anına kadar istenebilir

A. Aile vakfı

Madde 372- Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir.

Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM
VESAYET

BİRİNCİ BÖLÜM
VESAYET DÜZENİ

İKİNCİ AYIRIM
VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

A. Küçüklük

Madde 404- Velâyet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır.

Görevlerini yaparlarken vesayeti gerektiren böyle bir hâlin varlığını öğrenen nüfus memurları, idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar

DÖRDÜNCÜ AYIRIM
VASİNİN ATANMASI

V. Vasilikten kaçınma sebepleri

Madde 417- Aşağıdaki kişiler vasiliği kabul etmeyebilirler:

I. Altmış yaşını doldurmuş olanlar,

2.Bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar,*

3. Dörtten çok çocuğun velisi olanlar,

4. Üzerinde vasilik görevi olanlar,

5. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları**

VI. Vasiliğe engel olan sebepler

Madde 418- Aşağıdaki kişiler vasi olamazlar:

* 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu bentte yer alan ""özürleri" ibaresi "engelleri" şeklinde değiştirilmiştir.

** 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 139 uncu maddesiyle, bu bentte yer alan "ve Bakanlar Kurulu üyeleri" ibaresi "üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar," şeklinde değiştirilmiştir.

1. Kısıtlılar,

2. Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler,

3. Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar,

4. İlgili vesayet daireleri hâkimleri.

B. Atama usulü

I. Vasinin atanması

Madde 419- Vesayet makamı, gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür.

Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.

Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması

Madde 446- Küçüklerin koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir.

Bunun dışında usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıtlı olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler uygulanır.

Onaltı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VESAYETİN SONA ERMESİ

BİRİNCİ AYIRIM
VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ

A. Küçüklerde

Madde 470- Küçük üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla kendiliğinden sona erer.

Erginliğe mahkemece karar verilmiş ise, mahkeme aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân eder.

Madde 495-Mirasbırakanın birinci derece mirasçıları, onun altsoyudur.

Çocuklar eşit olarak mirasçıdırlar.

Mirasbırakandan önce ölmüş olan çocukların yerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.

II. Ana ve baba

Madde 496- Altsoyu bulunmayan mirasbırakanın mirasçıları, ana ve babasıdır. Bunlar eşit olarak mirasçıdırlar.

Mirasbırakandan önce ölmüş olan ana ve babanın yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.

Bir tarafta hiç mirasçı bulunmadığı takdirde, bütün miras diğer taraftaki mirasçılara kalır.

TÜRK CEZA KANUNU

Kanun Numarası : 5237
Kabul Tarihi : 26/9/2004
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 12/10/2004
Sayı : 25611
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 Cilt : 43

Tanımlar

Madde 6

b) Çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi,

Yaş küçüklüğü

Madde 31- (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/5 md.) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

(3) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/5 md.) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oni-

ki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.

Sağır ve dilsizlik

Madde 33- (1) Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.

Azmettirme

Madde 38- (1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hallerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.

Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar

Madde 50- (1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

a) Adlî para cezasına,

b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,

c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,

d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,

e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,

f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.

(2) Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez.

(3) Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.

(4) Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir halinde uygulanmaz.

(5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir.

(6) Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, infaz hâkimliği kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz. (1)(2)

(7) Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, infaz hâkimliğince tedbir değiştirilir.

Hapis cezasının ertelenmesi

Madde 51- (1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst

sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, infaz hâkimi kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilir.

(8) Denetim süresi yükümlülüklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır**.**

Güvenlik Tedbirleri

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma

Madde 53- (1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

Yoksun bırakılır.

Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri

Madde 56- (1) Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir.

Dava zamanaşımı

Madde 66- (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,

d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

Geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususta talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.

Ceza zamanaşımı

Madde 68- (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.

b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.

c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.

d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.

e) Beş yıla kadar hapis ve adlî para cezalarında on yıl.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.

(3) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz.

(4) Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez.

(5) Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır

Madde 82- (1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek,

c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle,

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş, boşandığı eş veya kardeşe karşı,

e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı,

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla,

i) (Ek:29/6/2005 - 5377/9 md.)Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,

j) Kan gütme saikiyle,(2)

k) Töre saikiyle,(2)

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır

Kasten yaralama

Madde 86- (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/3/2005 – 5328/4 md.) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe karşı

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silahla,

f) (Ek:14/4/2020-7242/11 md.) Canavarca hisle,

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında, (f) bendi bakımından ise bir kat artırılır. (4)

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama

Madde 87- Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz.

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde beş yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde sekiz yıldan az olamaz.

(3) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/4 md.) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır.

(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde sekiz yıldan oniki yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2)(4)

Taksirle yaralama

Madde 89- (1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Vücudunda kemik kırılmasına,

c) Konuşmasında sürekli zorluğa,

d) Yüzünde sabit ize,

e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.

(3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadının çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/5 md.) Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz.

İnsan üzerinde deney

Madde 90- (1) İnsan üzerinde bilimsel bir deney yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İnsan üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için;

a) Deneyle ilgili olarak yetkili kurul veya makamlardan gerekli iznin alınmış olması,

b) Deneyin öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,

c) İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

d) Deneyin, insan sağlığı üzerinde öngörülebilir zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,

e) Deney sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,

f) Deneyle varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği külfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,

g) Deneyin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak açıklanan rızanın yazılı olması ve herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması,

Gerekir.

(3) (Değişik: 31/3/2005 – 5328/7 md.) Çocuklar üzerinde bilimsel deneyin ceza sorumluluğunu gerektirmemesi için ikinci fıkrada aranan koşulların yanı sıra;

a) Yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların çocuklar üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

b) Rıza açıklama yeteneğine sahip çocuğun kendi rızasının yanı sıra ana ve babasının veya vasisinin yazılı muvafakatinin de alınması,

c) Deneyle ilgili izin verecek yetkili kurullarda çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanının bulunması,

Gerekir.

(4) Hasta olan insan üzerinde rıza olmaksızın tedavi amaçlı denemede bulunan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, bilinen tıbbi müdahale yöntemlerinin uygulanmasının sonuç vermeyeceğinin anlaşılması üzerine, kişi üzerinde yapılan rızaya dayalı bilimsel yöntemlere uygun tedavi amaçlı deneme, ceza sorumluluğunu gerektirmez. Açıklanan rızanın, denemenin mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı olması ve tedavinin uzman hekim tarafından bir hastane ortamında yapılması gerekir.

(5) Birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun yaralanması veya ölmesi halinde, kasten yaralama veya kasten öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Bu maddede tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

İşkence

Madde 94- (1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla,

İşlenmesi halinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

(5) Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.

(6) (Ek: 11/4/2013-6459/9 md.) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence

Madde 95- (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması halinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Eziyet

Madde 96- (1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe veya boşandığı eşe karşı, İşlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Terk

Madde 97- (1) Yaşı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi haline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Terk dolayısıyla mağdur bir hastalığa yakalanmış, yaralanmış veya ölmüşse, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

Madde 98- (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Çocuk düşürtme

Madde 99- (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi halinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.

(6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

Çocuk düşürme

Madde 100- (1) Gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarı

Madde 103- (Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.) (1)

(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden; (1)

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

(3) Suçun;

a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvurulan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Reşit olmayanla cinsel ilişki

Madde 104- (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(3)

(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E: 2005/103, K: 2005/89 sayılı kararı ile; Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Ek: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Cinsel taciz

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle,

işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma

Madde 109- (1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun;

a) Silahla,

b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Üstsoy, altsoy veya eşe ya da boşandığı eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması halinde, ayrıca bin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Etkin pişmanlık

Madde 110- (1) Yukarıdaki maddede tanımlanan suçu işleyen kişi, bu suç nedeniyle soruşturmaya başlanmadan önce mağdurun şahsına zararı dokunmaksızın, onu kendiliğinden güvenli bir yerde serbest bırakacak olursa cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.

Hayasızca hareketler

Madde 225- (1) Alenen cinsel ilişkide bulunan veya teşhircilik yapan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Müstehcenlik

Madde 226- (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,

d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,

e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,

f) Bu ürünlerin reklamını yapan,

Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile ya-

yınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları, temsili çocuk görüntülerini veya çocuk gibi görünen kişileri kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

Fuhuş

Madde 227- (1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(3) (Mülga: 6/12/2006 – 5560/45 md.)

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir. (1)

Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama

Madde 228- (1) Kumar oynanması için yer ve imkan sağlayan kişi, bir yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Çocukların kumar oynaması için yer ve imkan sağlanması halinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(4) Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kar ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır.

Dilencilik

Madde 229- (1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören

Madde 230- (1) Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

(5) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 27/5/2015 tarihli ve E.: 2014/36, K.: 2015/51 sayılı Kararı ile.)

(6) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 27/5/2015 tarihli ve E.: 2014/36, K.: 2015/51 sayılı Kararı ile.)

Çocuğun soybağını değiştirme

Madde 231- (1) Bir çocuğun soybağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kötü muamele

Madde 232- (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

Madde 233- (1) Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikayet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması

Madde 234- (1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

(3) (Ek: 6/12/2006 – 5560/10 md.) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

Suç üstlenme

Madde 270- (1) Yetkili makamlara, gerçeğe aykırı olarak, suçu işlediğini veya suça katıldığını bildiren kimseye iki yıla kadar hapis cezası verilir. Bu suçun üstsoy, altsoy, eş veya kardeşi cezadan kurtarmak amacıyla işlenmesi halinde; verilecek cezanın dörtte üçü indirilebileceği gibi tamamen de kaldırılabilir.

Şahsi cezasızlık veya cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler

Madde 273- (1) Kişinin;

a) Kendisinin, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşinin soruşturma ve kovuşturmaya uğramasına neden olabilecek bir hususla ilgili olarak yalan tanıklıkta bulunması,

b) Tanıklıktan çekinme hakkı olmasına rağmen, bu hakkı kendisine hatırlatılmadan gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapması,

Halinde, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir

(2) Birinci fıkra hükmü, özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında yapılan yalan tanıklık hallerinde uygulanmaz

Suçu bildirmeme

Madde 278- (İptal: Anayasa Mahkemesinin 30/6/2011 tarihli ve E.:2010/52, K.:2011/113 sayılı Kararı ile.; Değişik: 2/7/2012-6352/91 md.)

(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeşyaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.(1)

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.

Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi

Madde 279- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adlî kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi

Madde 280- (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme

Madde 281- (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir

Genital muayene

Madde 287- (1) Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

CEZA MUHAKEMESİ KANUNU

Kanun Numarası	**: 5271**
Kabul Tarihi	**: 04/12/2004**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 17/12/2004 / Sayı: 25673**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 / Cilt: 44**

Tanıklıktan çekinme

Madde 45 – (1) Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir:

a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı.

b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.

c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu

d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları.

e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

(2) Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

(3) Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler

Yemin verilmeyen tanıklar

Madde 50 – (1) Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

a) Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.

b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.

c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar

Tanıkların dinlenmesi

Madde 52 – (1) Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir.

(2) Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

(3) Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

a) Mağdur çocukların,

b) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin,

Tanıklığında bu kayıt zorunludur.

(4) Üçüncü fıkra hükmünün uygulanması suretiyle elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.

Diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması

Madde 76 – (Değişik: 25/5/2005 – 5353/3 md.)

(1) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

(2) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur.

(3) Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınması gerekir.

(4) Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir. Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır. Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

(5) Bu madde gereğince verilen hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir

Kadının muayenesi

Madde 77 – (1) Kadının muayenesi, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır.

Yeni doğanın cesedinin adlî muayenesi veya otopsi

Madde 88 – (1) Yeni doğanın cesedi üzerinde adlî muayene veya otopside, doğum sırasında veya doğumdan sonra yaşam bulgularının varlığı ve olağan süresinde doğup doğmadığı ve biyolojik olarak yaşamını rahim dışında sürdürebilecek kadar olgunlaşmış olup olmadığı veya yaşama yeteneği bulunup bulunmadığı saptanır.

Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler

Madde 90 – (1) Aşağıda belirtilen hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

a) Kişiye suçu işlerken rastlanması.

b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

(3) Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniy-

le kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

(4) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/7 md.) Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye kanunî haklarını derhal bildirir.

(5) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/7 md.) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır.

(6) Yakalama emrine konu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle yakalama emrinin çıkarılma amacının ortadan kalkması durumunda mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından yakalama emrinin derhâl iadesi istenir.

Gözaltı

Madde 91 – (1) Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. (Değişik ikinci cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez.(Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

(2) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır.(1)

(3) Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir.

(4) (Ek: 27/3/2015-6638/13 md.) Suçüstü hâlleriyle sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında aşağıdaki bentlerde belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir. Gözaltına alma

nedeninin ortadan kalkması hâlinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhâl ve her hâlde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç kırk sekiz saat, toplu olarak işlenen suçlarda dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır.

a) Toplumsal olaylar sırasında işlenen cebir ve şiddet içeren suçlar.

b) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten öldürme (madde 81, 82), taksirle öldürme (madde 85),

2. Kasten yaralama (madde 86, 87),

3. Cinsel saldırı (madde 102),

4. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

5. Hırsızlık (madde 141, 142),

6. Yağma (madde 148, 149),

7. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

8. Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma (madde 195),

9. Fuhuş (madde 227),

10. Kötü muamele (madde 232),

c) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda yer alan suçlar.

d) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar.

e) 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa dayanılarak ilan edilen sokağa çıkma yasağını ihlal etme.

f) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3'üncü maddesinde belirtilen suçlar.

(5) Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi,

müdafii veya kanunî temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımı, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet yirmidört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir ya da yakalananın derhâl soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir. (1)

(6) Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

(7) Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur.

Yakalama emri ve nedenleri

Madde 98 – (1) (Değişik: 25/5/2005 – 5353/10 md.) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.

(2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

(3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

(4) Yakalama emrinde, kişinin açık eşkâli, bilindiğinde kimliği ve yüklenen suç ile yakalandığında nereye gönderileceği gösterilir.

Tutuklama nedenleri

Madde 100 – (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (2)

1. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (madde 76, 77, 78),

2. (Ek:6/12/2019-7196/58 md.) Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80)

3. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

4.(Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) Silahla işlenmiş kasten yaralama (madde 86, fıkra 3, bent e) ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama (madde 87),

5. İşkence (madde 94, 95)

6. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

7. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

8.(Ek: 6/12/2006 – 5560/17 md.) Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),

9. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

10. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

11. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

12. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

b) 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu.

d) 10.7.2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

e) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

f) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dört ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

g) (Ek: 27/3/2015-6638/14 md.) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33 üncü maddesinde sayılan suçlar.

h) (Ek: 27/3/2015-6638/14 md.) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen suçlar.

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez. (1)

Tutuklama kararı

Madde 101 – (1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) (Ek:8/7/2021-7331/14 md.) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafiin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhâl serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.

Tutuklulukta geçecek süre

Madde 102 – (1) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/18 md.) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez. (1)

(3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafiinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

(4) (Ek:17/10/2019-7188/18 md.) Soruşturma evresinde tutukluluk süresi, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işler bakımından altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından ise bir yılı geçemez. Ancak, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu olarak işlenen suçlar bakımından bu süre en çok bir yıl altı ay olup, gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(5) (Ek:17/10/2019-7188/18 md.) Bu maddede öngörülen tutukluluk süreleri, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır.

Cumhuriyet savcısının tutuklama kararının geri alınmasını istemesi

Madde 103 – (1) Cumhuriyet savcısı, şüphelinin adlî kontrol altına alınarak serbest bırakılmasını sulh ceza hâkiminden isteyebilir. Hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve müdafii de aynı istemde bulunabilirler. (Mülga üçüncü cümle: 25/5/2005 – 5353/12 md.)

(2) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adlî kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakır. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır.

Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri

Madde 104 – (1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Bu kararlara itiraz edilebilir. (2)

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.

Usul

Madde 105 – (Değişik: 25/5/2005 – 5353/13 md.)

(1) 103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merci ince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/23 md.) 103 üncü maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yapılan istemler hariç olmak üzere örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından bu süre yedi gün olarak uygulanır. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/15 md.) Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir.

Adlî kontrol

Madde 109 —– (1) (Değişik: 2/7/2012-6352/98 md.) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir. (2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir. (3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:Yurt dışına çıkamamak

a) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

b) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

c) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

d) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.

e) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

f) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adlî emanete teslim etmek.

g) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak.

h) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adlî kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

i) (Ek: 2/7/2012-6352/98 md.) Konutunu terk etmemek.

j) (Ek: 2/7/2012-6352/98 md.) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek.

k) (Ek: 2/7/2012-6352/98 md.) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek.

(4) (Ek: 25/5/2005 – 5353/14 md.; Mülga: 2/7/2012-6352/98 md.) (Yeniden Düzenleme:14/4/2020-7242/15 md.) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremediği 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca tespit edilen şüpheli ile gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçmemiş bulunan kadın şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş ve bu hükümle ilgili olarak istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmuş olması hâlinde, UYAP kayıtlarını incelemek suretiyle hükmü veren ilk derece mahkemesi de adlî kontrol kararı verebilir.

(5) Hâkim veya Cumhuriyet savcısı (d) bendinde belirtilen yükümlülüğün uygulamasında şüphelinin meslekî uğraşılarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir.

(6) Adlî kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) ve (j) bentlerinde belirtilen hallerde uygulanmaz. (Ek cümle:8/7/2021-7331/15 md.) Ancak, (j) bendinde belirtilen konutunu terk etmemek yükümlülüğü altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınır. (7) (Ek: 6/12/2006 – 5560/19 md.) Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında (…) adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

Adlî kontrol kararı ve hükmedecek merciler

Madde 110 — (1) Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adlî kontrol altına alınabilir.

(2) Hâkim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adlî kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolun içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir

(3) 109 uncu madde ile bu maddenin birinci ve ikinci fıkra hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır.

(4) (Ek:8/7/2021-7331/16 md.) Şüpheli veya sanığın adli kontrol yükümlülüğünün devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda en geç

dört aylık aralıklarla; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde ise resen mahkeme tarafından 109 uncu madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir

Adli kontrol altında geçecek süre

Madde 110/A – (Ek:8/7/2021-7331/17 md.) (1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde adli kontrol süresi en çok iki yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hâllerde gerekçesi gösterilerek bir yıl daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, adli kontrol süresi en çok üç yıldır. Bu süre, zorunlu hâllerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda dört yılı geçemez.

(3) Bu maddede öngörülen adli kontrol süreleri, çocuklar bakımından yarı oranında uygulanır

Adlî kontrol kararının kaldırılması

Madde 111 – (1) Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 110 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.

(2) Adlî kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

Tedbirlere uymama

Madde 112 – (1) Adlî kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir. (Ek cümle:14/4/2020-7242/16 md.) Hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş ve bu hükümle ilgili olarak istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmuş olması hâlinde, UYAP kayıtlarını incelemek suretiyle hükmü veren ilk derece mahkemesi de tutuklama kararı verebilir.

(2) (Ek: 24/11/2016-6763/24 md.) Birinci fıkra hükmü, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz.

Güvence

Madde 113 – (1) Şüpheli veya sanık tarafından gösterilecek güvence, aşağıda yazılı hususların yerine getirilmesini sağlar:

a) Şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması

b) Aşağıda gösterilen sıraya göre ödemelerin yapılması:

1. Katılanın yaptığı masraflar, suçun neden olduğu zararların giderilmesi ve eski hâle getirme; şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorlarsa nafaka borçları.

2. Kamusal giderler.

3. Para cezaları.

(2) Şüpheli veya sanığı güvence göstermeye zorunlu kılan kararda, güvencenin karşıladığı kısımlar ayrı ayrı gösterilir

İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması

Madde 135 – (1) (Değişik: 21/2/2014–6526/12 md.) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, ağır ceza mahkemesi veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi (…)(3) dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl mahkemenin onayına sunar ve mahkeme, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya mahkeme tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. (Mülga son iki cümle: 24/11/2016-6763/26 md.)

(2) (Ek: 21/2/2014–6526/12 md.) Talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcısını gösterir belge veya rapor eklenir.

(3) Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon

numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok iki ay için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

(5) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, (…) (1) mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, (…) (1) mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok iki ay için yapılabilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

(6) (Ek: 2/12/2014-6572/42 md.) Şüpheli ve sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespiti, soruşturma aşamasında hâkim, kovuşturma aşamasında mahkeme kararına istinaden yapılır. Kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu ve tedbirin süresi belirtilir. (3) . (Ek cümleler: 24/11/2016-6763/26 md.) Cumhuriyet savcısı kararını yirmi dört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde kayıtlar derhâl imha edilir.

(7) Bu madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(8) Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

3. İşkence (madde 94, 95),

4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

5. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

6. (Ek: 21/2/2014 – 6526/12 md.) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149), (2)

7. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), (2)

8. Parada sahtecilik (madde 197), (2)

9. (Mülga: 21/2/2014 – 6526/12 md.)

10. (Ek: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Fuhuş (madde 227),(1)(2)

11. İhaleye fesat karıştırma (madde 235), (1) (2)

12. (Ek: 24/11/2016-6763/26 md.) Tefecilik (madde 241), (4)

13. Rüşvet (madde 252), (1) (2)

14. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282), (1) (2)

15. (Değişik: 2/12/2014-6572/42 md.) Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (madde 302) , (1)(2)(3)

16. (Ek: 2/12/2014-6572/42 md.) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316), (3)

17. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları. (1) (2)(3)

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) (Ek: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu, (1)

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar. (1)

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar. (1)

(9) Bu maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.

Müdafiin görevlendirilmesi

Madde 150 – (Değişik: 6/12/2006 – 5560/21 md.)

(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüp-

heli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Müdafiin dosyayı inceleme yetkisi

Madde 153 – (Değişik: 2/12/2014-6572/44 md.)

(1) Müdafi, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

2. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

3. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

4. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),

6. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

8. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337).

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu.

d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır.

Müdafi ile görüşme

Madde 154 – (1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.

(2) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/3 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/3 md.) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ve Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafi ile görüşme hakkı Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süreyle kısıtlanabilir; bu zaman zarfında ifade alınamaz.

Duruşmanın açıklığı

Madde 182 – (1) Duruşma herkese açıktır.

(2) Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

(3) Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır.

Açıklığın kaldırılması hakkında karar

Madde 184 – (1) 182 nci maddede gösterilen hâllerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır.

Zorunlu kapalılık

Madde 185 – (1) Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

Kapalılık kararının ve nedenlerinin yazılması

Madde 186 – (1) Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir.

Kapalı duruşmada bulunabilme

Madde 187 – (1) Kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu hâlde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır.

(2) Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz.

(3) Açık duruşmanın içeriği, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar.

Sorgu sırasında sanığın mahkeme salonundan çıkarılabilmesi

Madde 200 – (1) Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir.

(2) Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır

Duruşmanın Düzen ve Disiplini

Hâkim veya başkanın yetkisi

Madde 203 – (1) Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.

(2) Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellememek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder

(3) Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hâkim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.

Suçun Mağduru İle Şikâyetçinin Çağırılması

Madde 233 –(1) Mağdur ile şikâyetçi, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrı kâğıdı ile çağırılıp dinlenir. (Ek cümleler:8/7/2021-7331/21 md.) Kovuşturma evresine geçildiğinde çağrı kâğıdına iddianame eklenir. Ayrıca, iddianameye ilişkin bilgiler ve duruşma tarihi; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim bilgilerinin dosyada bulunması hâlinde bu araçlardan yararlanılmak suretiyle de bildirilir. (2) Bu hususta yapılacak çağrı ve zorla getirme bakımından tanıklara ilişkin hükümler uygulanır.

Mağdur ile şikâyetçinin hakları

Madde 234 – (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b) Kovuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,

2. Kamu davasına katılma,

3. Tutanak ve belgelerden (…) (1) örnek isteme, (1)

4. Tanıkların davetini isteme,

5. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

(2) Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

(3) Bu haklar, suçun mağdurları ile şikâyetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır

(4) (Ek:17/10/2019-7188/21 md.) Soruşturma veya kovuşturma evresinde, dava nakli veya adlî tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması hâlinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iaşe ve ulaşım giderleri, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Mağdur ile şikâyetçinin davete uymamaları

Madde 235 – (1) Mağdur, şikâyetçi veya vekilinin, dilekçelerinde veya tutanağa geçirilmiş olan beyanlarında belirttikleri adresleri tebligata esas alınır.

(2) Bu adrese çıkartılan çağrıya rağmen gelmeyen kimseye yeniden tebligatta bulunulmaz.

(3) Belirtilen adresin yanlışlığı, eksikliği veya adres değişikliğinin bildirilmemesi nedeniyle tebligat yapılamaması hâllerinde adresin araştırılması gerekmez.

(4) Bu kimselerin beyanının alınması zorunlu görüldüğü hâllerde üçüncü fıkra uygulanmaz.

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi

Madde 236 – (1) Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. (Mülga cümle:17/10/2019-7188/22 md.) (…)

(4) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.

(5) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınır. Mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır. Kovuşturma evresinde ise ancak, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması hâlinde bu işlem, mahkeme veya görevlendireceği naip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirilir. Mağdur çocuk yargı çevresi ve mülkî sınırlara bakılmaksızın en yakın merkeze götürülmek suretiyle bu fıkrada belirtilen işlemler yerine getirilir.

(6) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanları bakımından da beşinci fıkra hükmü uygulanır. Ancak, beyan ve görüntülerin kayda alınmasında mağdurun rızası aranır.

(7) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Beşinci ve altıncı fıkra kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları dava dosyasında saklanır, kimseye verilmez ve gizliliği için gerekli tedbirler alınır.

(8) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Beşinci ve altıncı fıkra kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülür. Bu tutanak, talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafii, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Beyan ve görüntü kayıtları bu kişilere soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir.

Katılanın hakları

Madde 239 – (1) (Değişik: 24/7/2008-5793/41 md.) Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı

beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir.

(2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.

Seri muhakeme usulü

Madde 250 – (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:17/10/2019-7188/23 md.)

(12) Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.

Basit yargılama usulü

Madde 251– (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.) (Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:17/10/2019-7188/24 md.)

(7) Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz.

Uzlaştırma

Madde 253 – (Değişik: 6/12/2006-5560/24 md.)

(1) Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:

a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.

b) Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),

2. Taksirle yaralama (madde 89),

3. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Tehdit (madde 106, birinci fıkra),

4. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),

5. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2) İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),

6. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Hırsızlık (madde 141),

7. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2) Güveni kötüye kullanma (madde 155),

8. (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Dolandırıcılık (madde 157),

9. (Ek:17/10/2019-7188/26 md.)(2) Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),

10. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

11. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239), suçları.

c) (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.

(2) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.

(3) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, (…)(1) cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. (Ek cümle: 26/6/2009 - 5918/8 md.) Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.

(4) Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.

(5) Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.

(6) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

(7) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.

(8) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.

(9) (Mülga: 24/11/2016-6763/34 md.)

(10) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak göz önünde bulundurulur.

(11) Görevlendirilen uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Uzlaştırma bürosu uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır. (3)

(12) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Uzlaştırma bürosu bu süreyi her defasında yirmi günü geçmemek üzere en fazla iki kez daha uzatabilir. (3)(4)

(13) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafi ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.

(14) Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir.

(15) Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte uzlaştırma bürosuna verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/34 md.) Uzlaştırma bürosu soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı Cumhuriyet savcısına gönderir. (1)

(16) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddi-

anamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

(17) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

(18) Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

(19) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.

(20) Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.

(21) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek uzlaştırma bürosuna verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez. (1)

(22) (Değişik birinci cümle: 24/11/2016-6763/34 md.) Uzlaştırmacıya Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen tarifeye göre ücret ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.

(23) Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak bu Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilir.

(24) (Değişik: 24/11/2016-6763/34 md.) Her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet savcı-

sı ile personel görevlendirilir. Uzlaştırmacılar, avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yer aldığı, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen uzlaştırmacı listelerinden görevlendirilir. Uzlaştırmacı, hazırladığı raporu, tutanakları ve varsa yazılı anlaşmayı büroya gönderir. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları, uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcıları tarafından sonuçlandırılır.

(25) (Ek: 24/11/2016-6763/34 md.) Uzlaştırmacıların nitelikleri, eğitimi, sınavı, görev ve sorumlulukları, denetimi, eğitim verecek kişi, kurum ve kuruluşların nitelikleri ve denetimleri ile uzlaştırmacı sicili, uzlaştırmacılar ve eğitim kurumlarının listelerinin düzenlenmesi, Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürolarının çalışma usul ve esasları, uzlaştırma teklifi ile müzakere usulü, uzlaştırma anlaşması ve raporda yer alacak konular ile uygulamaya dair diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar, Adalet Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Mahkeme tarafından uzlaştırma

Madde 254 – (Değişik: 6/12/2006-5560/25 md.)

(1) Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir. (1)

(2) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Geri bırakma süresince zamanaşımı işlemez. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından, 231 inci maddenin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır

Birden çok fail bulunması hâlinde uzlaşma

Madde 255 – (1) Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU

Kanun Numarası	**: 3713**
Kabul Tarihi	**: 12/4/1991**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 12/4/1991**
Sayı	**: 20843 Mükerrer**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5**
Cilt	**: 30 Sayfa : 125**

Cezaların artırılması

Madde 5 – (Değişik: 29/6/2006-5532/4 md.)

3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/4 md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.

Koşullu salıverilme

Madde 17- (Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.)

Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır. (Ek cümle:14/4/2020-7242/65 md.)

Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.

Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar

Ölüm cezaları, 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder.

CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : **5275**
Kabul Tarihi : **13/12/2004**
Yayımlandığı Resmî Gazete : **Tarih: 29/12/2004 / Sayı: 25685**
Yayımlandığı Düstur : **Tertip: 5 / Cilt: 44**

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları

Madde 11- (1) Çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır.

(2) Oniki-onsekiz yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fizikî gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı ayrı bölümlerinde barındırılırlar.

(3) Bu hükümlüler, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infazkurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

(4) Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulur.

Gençlik kapalı ceza infaz kurumları

Madde 12- (1) Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, cezanın infazına başlandığı tarihte onsekiz yaşını bitirmiş olup da yirmibir yaşını doldurmamış genç hükümlülerin cezalarını çektikleri, eğitim ve öğretim esasına dayalı, firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır.

(2) Bu hükümlüler için ayrı bir kurum kurulamadığı takdirde, yukarıdaki fıkra kapsamındaki hükümlüler, diğer kapalı ceza infaz kurumlarının

gençlere ayrılan bölümlerinde bu maddedeki esaslara göre barındırılırlar.

(3) 9 uncu madde kapsamındaki gençlerin cezaları, gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının güvenlikli bölümlerinde yerine getirilir.

Çocuk eğitimevleri

Madde 15- (1) Çocuk eğitimevleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır.

(2) Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve onsekiz yaşını dolduran çocukların, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmibir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebilir.

(3) Haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile 11 inci madde kapsamına girenler hariç olmak üzere, bu tesislerde bulunan çocuk hükümlüler kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmezler.

Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi

Madde 16- (4) Hapis cezasının infazı, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa, doğumdan itibaren iki ay geçince ceza infaz olunur. (3)

(5) (Ek: 24/1/2013-6411/3 md.) Kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan koşullu salıverilmesine altı yıldan fazla süre kalanlar ile eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar hakkında dördüncü fıkra hükümleri uygulanmaz. Bu kişilerin cezasının dördüncü fıkrada öngörülen kısmı, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz olunur.

Hükümlünün istemiyle infazın ertelenmesi

Madde 17 – (Değişik: 24/1/2013-6411/4 md.)

(1) Kasten işlenen suçlarda üç yıl, taksirle işlenen suçlarda ise beş yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazı, çağrı üzerine gelen hükümlünün istemi üzerine, Cumhuriyet Başsavcılığınca ertelenebilir.

(2) Erteleme, her defasında bir yılı geçmemek üzere en fazla iki kez uygulanabilir.

(3) Erteleme süresi içinde, hükümlü hakkında kasten işlenen bir suçtan dolayı kamu davası açılması hâlinde, erteleme kararı kaldırılarak ceza derhal infaz olunur.

(4) Birinci fıkrada belirtilen hapis cezalarının infazına başlanmış olsa bile, hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkânsız hâle gelmesi veya hükümlünün eş veya çocuklarının sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle bakıma muhtaç olmaları ya da hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hâllerde, Cumhuriyet Başsavcılığınca bir yılı geçmeyen sürelerle hapis cezasının infazına ara verilebilir. Ancak bu ara verme iki defadan fazla olamaz. (4)

(5) Erteleme isteminin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

b) Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler,

c) Disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlar,

hakkında uygulanmaz.

Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması

Madde 23 c) Kadın, çocuk ve genç hükümlüler ile ilgili gözlem ve sınıflandırma, gerekli görülen yer veya bölgelerdeki ayrı gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya bunların noksanlığı hâlinde kadın, çocuk ve kadın ve erkek gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yerine getirilir**.**

Hükümlülerin çalıştırılması

Madde 29-

(3) Çocuk hükümlülerin çalıştırılması yalnızca meslek eğitimine yönelik olur. Öğretim kurumlarına veya örgün eğitime devam eden çocuk ile genç hükümlüler, öğretim yılı içinde atölye ve işyerlerinde çalıştırılmazlar.

(4) Bunların çalıştırılmalarında 5.6.1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Disiplin cezaları ve tedbirleri

Madde 38- (1) Çocuklar haricindeki hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ağırlık derecesine göre şunlardır:

a) Kınama.

b) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma.

c) Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma.

d) Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama.

e) Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma.

f) Hücreye koyma.

(2) Toplu, bedensel, zalimane, insanlık dışı veya küçültücü cezalar disiplin cezası olarak uygulanamaz

Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri

Madde 45- (1) Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri, çocuğun disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması hâlinde bu riski ortadan kaldırmak veya soruşturma sürerken giderilmesi güç ve imkânsız zararların doğmasını önlemek amacıyla uygulanan ve ceza niteliği taşımayan koruma ve önleme amaçlı tedbirlerdir.

(2) Çocuklar hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri şunlardır**:**

a) Teşvik esaslı ayrıcalıkları ertelemek.

b) Kaldığı odayı ve yatakhaneyi değiştirmek.

c) Bulunduğu kurumun başka bir kısmına nakletmek.

d) Meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerini veya atölyeyi değiştirmek.

e) Belli yerlere girmesini yasaklamak.

f) Bazı eşyaları bulundurmasını veya kullanmasını yasaklamak.

Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları

Madde 46- (1) Uyarma: Çocuğa eyleminin niteliğinin kötü ve uygunsuz olduğunun açıklanması ve tekrarı durumunda doğuracağı sonuçlara dikkatinin çekilmesidir. Uyarma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

a) Yatakhane, atölye, etüt salonu, kütüphane ve buna benzer yerlerde sigara içmek.

b) Aynı alanı veya etkinliği paylaştığı arkadaşlarının rahatsız olmasına neden olacak biçimde gürültü yapmak veya davranışlarda bulunmak.

c) Yattığı odayı ve yatma yerlerini izinsiz değiştirmek.

d) Yatma ve kalkma zamanına uymamak.

e) Sayımı geciktirmek veya geç çıkmak.

f) İzin alması gereken durumlarda diğer odalara izinsiz gitmek.

g) Yemek yeri varken odalarda yemek yemek, yiyecek bulundurmak.

h) Kurum görevlilerine, kurumu ziyaret eden kişilere, kurum dışında katıldığı faaliyetlerin görevlilerine ve arkadaşlarına kaba veya saygısız davranmak.

ı) Kişisel durumu, adresi ve buna benzer konularda kurum görevlilerini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemek.

j) Kılık ve kıyafetine, kişisel temizliğine dikkat etmemek.

k) Katıldığı etkinlikler ve derslerle ilgili olarak bulundurması gereken araç ve gereçleri yanında bulundurmamak.

l) Kurum içinde katılması gereken faaliyetlere katılmamak, geç katılmak veya katıldıktan sonra izinsiz ayrılmak.

m) Siyasî partilere, bu partilere bağlı yan kuruluşlara ait amblem, rozet, yazı, slogan, bildiri, ilân, broşür ve buna benzer eşyaları bulundurmak, asmak, teşhir etmek ya da üzerinde taşımak.

(2) Kınama: Çocuğun, daha önce uyarı cezası verilmesine sebep olan davranışı ikinci kez tekrarlaması hâlinde, davranışının sonuçlarına ikinci kez dikkatinin çekilmesidir.

(3) Onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme: Disiplin cezası gerektiren eylemin sonuçlarının, istekli olması koşulu ile çocuk tarafından

onarma, tazmin etme veya eski hâle getirme suretiyle giderilmesidir. Bu disiplin cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

a) Başkasına ait eşyayı izinsiz almak, kullanmak.

b) İdarece alınan sağlık önlemlerine uymamak.

c) Çevre temizliğine dikkat etmemek, kurumu ve çevresini kirletmek.

d) Kişisel temizliğini veya kendi yaşam alanının temizliğini yapmamakta ısrar etmek.(1)

e) Kurum içindeki iş ve eğitim yerini izinsiz terk etmek.

f) Kuruma ait eşyayı usulüne uygun olmayan şekilde almak veya kullanmak.

g) İşini kasten kötü yapmak veya çalışması gerekirken çalışmamak.

h) İyileştirme ve eğitim faaliyetlerinde kendisine verilen ödev ve görevleri yapmamak.

ı) Resmî kurumlardan, kurum kitaplığından, atölye ve derslik gibi yerlerden aldığı kitap, araç ve gereçleri zamanında geri vermemek, eksik vermek ve bunlara zarar vermek. (1)

j) Dikkatsizlikle kurumun bina, eklenti ve donanımları ile kuruma ait taşınır ve taşınmaz malları veya başkasına ait herhangi bir eşyayı yakmak, kırmak veya hasara uğratmak.

k) Üzerinde bulundurulmasına izin verilmeyen veya bulundurabileceğinden fazla eşya veya para bulundurmak.

l) Yasaklanmış her tür yayını kuruma veya kuruma bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmak.

m) Kurum eşyasına, kendisinin veya arkadaşlarının araç ve gereçlerine ahlâk dışı, ideolojik veya siyasî amaç taşıyan resim, amblem ve benzerlerini yapmak, yazılar yazmak ve asmak.

(4) Harcamalarına sınır koyma: Çocuğun daha önce onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme cezası verilmiş olan davranışı ikinci kez tekrarlaması hâlinde çalışması karşılığında aldığı ücret ve ailesinden gelen paranın haftalık harcama limitinin üçte birinin otuz gün süre ile kesilmesidir.

(5) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma: Çocuğun otuz güne kadar sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmaktan yoksun bırakılmasıdır. Bu disiplin cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

a) Kumar oynamak.

b) Kavga etmek.

c) Dikkatsiz davranışı sonucu başkalarının güvenliğini veya sağlığını tehlikeye düşürmek.

d) Katıldığı kurum dışı faaliyetlerden zamanında dönmemek ve uyması gereken koşullara uymamak.

e) Kullanması için kendisine verilen bir şeyi satmak veya başkasına vermek.

f) Kurum veya dış güvenlik görevlilerine rüşvet vermek.

g) Suç örgütlerine ait her türlü yayın, bez afiş, pankart, resim, sembol, işaret ve benzeri eşyayı kurumun herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek ya da bulundurmak.(1)

h) Katıldığı faaliyetlerin akışını ve düzenini engelleyici ve bozucu nitelikte kastî davranışlarda bulunmak, faaliyeti yürüten kişinin uyarısına rağmen bu davranışlarına devam etmek.

ı) Arkadaşlarının verilen görevleri yapmasına engel olmak.

j) (Ek:14/4/2020-7242/26 md.) Başkasına ait eşyaya kasten zarar vermek.

(6) Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma: Çocuğun, daha önce bazı faaliyetlere katılmaktan alıkoyma cezası verilmiş olan davranışı ikinci kez tekrarlaması hâlinde, teşvik esaslı ayrıcalıkların otuz gün süre ile geri alınmasıdır.

(7) İznin ertelenmesi veya ziyaretlerin kapalı şekilde yaptırılması: Disiplin cezasını gerektiren eylemin niteliğine ve ağırlık derecesine göre çocuğun izninin altmış güne kadar ertelenmesi veya kapalı ceza infaz kurumlarında açık ziyaretlerin altmış güne kadar kapalı şekilde yaptırılmasıdır. Bu disiplin cezasını gerektiren eylemler şunlardır:(2)

a) Diğer çocuklar üzerinde nüfuz kurmak ve husumet hislerini tahrike çalışmak, imtiyaz ve menfaat hırsları yaratmak.

b) Her türlü bağımlılık yapıcı maddeyi kuruma getirmek, kullanmak, bulundurmak, satmak, kullanmış olarak kuruma gelmek.

c) Başkalarına ait para ve eşyayı almak için zor kullanmak, haraç almak.

d) Taarruz ve firara yarayacak ve gerektiğinde bu işler için kullanılabilecek madde ve aletleri yapmak, saklamak, bulundurmak.

e) İdareye ait olup kendisine verilmemiş bulunan yatak, battaniye, karyola ve dolap gibi eşyayı zapt etmek veya satmak ya da maddi menfaat karşılığı diğer çocuklara kullandırmak.(2)

f) Kurum görevlilerine hakaret etmek, karşı gelmek.

g) Başkalarının güvenliğini veya sağlığını tehlikeye sokan davranışlarda bulunmak.

h) Mazeretsiz olarak izinden dönmesi gereken zamandan geç dönmek ve uyması gereken koşullara uymamak.

ı) Kuruma yasak eşya sokmak, başkasına vermek veya satmak.

j) Okul, işyeri gibi gitmesi gereken bir yere gitmemek, katılması gereken faaliyetlere katılmamak.

k) Hakaret veya iftira etmek, alçaltıcı söz söylemek veya davranışta bulunmak, başkalarını bu tür davranışlara kışkırtmak.

l) Suç örgütlerinin propaganda ve eğitim faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak.

m) Kurum dışına izinsiz çıkmak.

n) Kurumca verilen kimlik kartında veya kendisine verilen her tür belgede tahrifat yapmak, sahte belge düzenlemek, kullanmak.

o) İyileştirme ve eğitim faaliyetlerinin yapılmasına engel olmak, katılanları faaliyetleri terk etmeye zorlamak veya kışkırtmak.

p) Kasten başkasını yaralamak.

r) (Ek:14/4/2020-7242/26 md.) Kurumda güvenlik amacıyla oluşturulan teknik, mekanik veya elektronik cihaz ya da sistemleri kasten etkisiz veya çalışamaz hâle getirmek yahut amacı dışında kullanmak.

(8) Kapalı ceza infaz kurumuna iade: Çocuğun, eyleminin nitelik ve ağırlığına göre çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına, bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine altı ay, bu fıkrada sayılan disiplin eylemlerinin ikinci veya daha fazla tekrarı hâlinde ise bir yıl süre ile iadesidir. Çocuk, bu fıkra dışında işlenen disiplin suçları ve disiplin cezalarından dolayı çocuk kapalı infaz kurumuna iade edilemez. Kapalı ceza infaz kurumuna iadeyi gerektiren eylemler şunlardır: (1)

a) Kurum içinde veya dışında başkasını neticesi sebebiyle ağırlaşmış şekilde yaralamak ya da yaralayıcı, öldürücü her türlü âlet, silâh ve patlayıcı madde kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak.(1)

b) Bir kimseyi rızası hilafına alıkoymak.

c) Şiddet ve tehdit ile kurum görevlilerinin görevini engellemek.

d) Firara teşebbüs etmek veya firar etmek.

e) Kasten kurumun bina, eklenti ve donanımları ile taşınır ve taşınmaz mallarını yakmak veya yakmaya teşebbüs etmek, ağır hasar vermek.

f) Hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtmak, isyan çıkartmak veya isyana teşebbüs etmek.

g) Adam öldürmek veya öldürmeye teşebbüs etmek.

h) Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve cinsel tacizde bulunmak veya bunlara teşebbüs ve bu tür davranışlara kışkırtmak.

ı) Görevlilere, diğer çocuklara işkence yapmak veya yaptırmak.

(9) Odaya kapatma cezası: Sekizinci fıkrada belirtilen kapalı infaz kurumunda bulunan çocuğun, aynı fıkrada belirtilen eylemlerde bulunması hâlinde, beş güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, gece ve gündüz tek başına bir odada tutulmasıdır. Bu ceza, çocuğun kurum görevlilerine istediği zaman ulaşmasına engel olunmayacak şekilde uygulanır. Çocuk, cezanın infazı öncesinde, sırasında ve sonrasında doktor kontrolünden geçirilir. Cezanın infa zı sırasında çocuğun; ailesi, avukatı ve yasal temsilcisiyle görüşmesine izin verilir.

Disiplin soruşturması

Madde 47- (1) (Değişik: 25/5/2005-5351/4 md.) Uyarma, kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezaları kurumun en üst amiri tarafından verilir ve uygulanır.

(2) Hükümlülerin diğer disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhâl ve en geç beş gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır. (1)

(3) (Değişik:14/4/2020-7242/27 md.) Soruşturma en geç onbeş gün içinde tamamlanır. Firar hâlinde bu süre hükümlünün yakalandığının öğrenildiği tarihte başlar. Düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hâkiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir.

(4) Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Haklarında disiplin soruşturması yapılanlara, yüklenen eylemin niteliği ve sonuçları ile üç gün içinde savunmalarını vermeleri, aksi hâlde bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilir. Savunma yazılı olarak sunulabileceği gibi sözlü olarak da yapılabilir. Sözlü savunma tutanakla saptanır. Türkçe bilmeyenlerle, sağır ve dilsizlerin savunmaları tercüman aracılığıyla alınır.

(5) Disiplin cezaları disiplin kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç üç gün içinde karara bağlanır. Disiplin kurulu, yasada yazılı disiplin cezası uygulanmasına veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verebilir. Disiplin kurulu kararları gerekçeli olarak yazılır ve kararda şikâyet mercii ve süresi açıkça gösterilir.

(6) Disiplin kurulu kararı, haklarında soruşturma yapılanlara yönetim tarafından derhâl tebliğ edilir.

(7) Kurumun iç düzenini ve hükümlülerin yaşam ve beden bütünlüklerinin ciddî tehlike altında bulunması nedeniyle derhâl tedbir alınması zorunlu olan hâllerde, kurumun en üst amiri 49 uncu maddede belirtilen tedbirleri almakla beraber soruşturmayı başlatır. Bu hâlde infaz hâkimine bilgi verilir.

(8) (Ek:14/4/2020-7242/27 md.) Disiplin soruşturması hükümlünün barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından yapılır. Hükümlünün ceza infaz kurumu dışındaki eylemleri nedeniyle yapılacak disiplin soruşturması, hükümlünün eylem öncesi en son barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından yapılır.

Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması

Madde 48- (1) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 3/10/2013 tarihli ve E.:2013/28, K.:2013/106 sayılı Kararı ile.)

(2) Bir eylemden dolayı verilen disiplin cezası kesinleştikten sonra bu cezanın infazı tamamlanıp kaldırılması için dördüncü fıkrada belirtilen süreler geçinceye kadar yeniden disiplin cezasını gerektiren bir eylemde bulunan hükümlü hakkında, her defasında bir üst ceza uygulanır.

(3) Disiplin cezalarının infazı;

a) Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasının infazına, infaz hâkiminin onayı ile başlanır. Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasına ilişkin diğer hükümler saklı kalmak üzere, kesinleşen disiplin cezalarının infazına derhâl başlanır. Birden fazla disiplin cezası verilmiş olması hâlinde, bu cezalar kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilir. Bir cezanın infazı tamamlanmadan diğerinin infazına başlanmaz.(3)

b) Disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işlemi yapılmaz, ancak bu süre hakederek salıverme tarihini geçemez.

c) Hücreye koyma cezasına ilişkin disiplin cezalarının infazından önce ve infazı sırasında hükümlü, hekim tarafından muayene edilir. İlgilinin bu cezaya katlanamayacağı anlaşılırsa cezanın infazı sonraya bırakılır veya hekiminin belirleyeceği aralıklarla infaz edilir. Koşullu salıverilme tarihine kadar hükümlünün iyileşemeyeceğinin tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanesi sağlık kurulu raporu ile saptanması hâlinde hücreye koyma cezası infaz edilmez; yerine 44 üncü maddenin ikinci fıkrasının uygulandığı hâllerde iki ay, üçüncü fıkrasının uygulandığı hâllerde dört ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası uygulanır. Raporlar infaz dosyasına konulur. (3)

(5) Çocuk hükümlüler hakkında verilen disiplin cezaları;

a) Uyarma ve kınama cezaları kararla birlikte,

b) Onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme cezası yedi gün sonunda,

c) Harcamalarına sınır koyma cezası otuz gün sonunda,

d) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası otuz gün sonunda,

e) Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası otuz gün sonunda,

f) İznin ertelenmesi cezası altmış gün sonunda,

g) Kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası altmış gün sonunda,

h) Odaya kapatma cezası doksan gün sonunda,

Kendiliğinden kalkmış sayılır. (a) bendi hariç, bu fıkradaki diğer süreler karar tarihinden, firar hâlinde infaz tarihinden itibaren başlar.

(6) Çocuğun bulunduğu kurumun disiplin kurulu, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme veya verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda, çocuk hakkında verilen disiplin cezasını süre koşulu aranmaksızın her zaman kaldırabilir.

Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler

Madde 49- (1) Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilir, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir.

(2) Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddî tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz.

Zorlayıcı araçların kullanılması

Madde 50- (1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

Kullanılabilir.

(2) Çocuk hükümlüler için birinci fıkranın (a) bendi hükmü uygulanmaz.

Ödüllendirme

Madde 51 – (Değişik: 24/1/2013-6411/6 md.)

(1) Hükümlüler, kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılabilirler.

(2) Bu madde hükümleri, çocuk hükümlüler için de geçerlidir.

(3) Hükümlülere verilebilecek ödüller şunlardır:

a) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlüler, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilir.

b) Çocuk hükümlülere, en geç (…)(1) ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar ana ve babasıyla veya vasisiyle ya da ana veya babasıyla birlikte kardeşiyle kurum ya da eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yaptırılabilir.(1)

c) Haftalık ziyaret süresi iki saate kadar uzatılabilir.

d) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılabilir.

e) Üst üste kullanılmayan en fazla üç haftalık ziyaret süresi toplu olarak kullandırılabilir.

f) Haftalık telefonla görüşme süresi veya sayısı iki katına kadar artırılabilir.

g) Sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli veya daha uzun süreli yararlanmaları sağlanabilir.

h) Haftalık harcama miktarı yarı oranında artırılabilir.

ı) Tek kişilik odalarda televizyon bulundurma imkânı verilebilir.

j) Hediye verilebilir.

k) Takdir belgesi veya tavsiye mektubu verilebilir.

l) (Ek:14/4/2020-7242/29 md.) Çocuk hükümlüler için kurum bünyesinde gerçekleştirilen tören veya anma günü ya da doğum günlerinde çocukların ailelerinin de etkinliklere katılması sağlanabilir.

m) (Ek:14/4/2020-7242/29 md.) Çocuk hükümlünün yanında kalacağı bir yakınının olmaması nedeniyle kullanamadığı özel izinler yerine kurum idaresinin uygun gördüğü gün kadar eğitimevinin bulunduğu il sınırları içinde gündüzleri iznini geçirmesi ve gece eğitimevinde kalması imkânı verilebilir.

n) (Ek:14/4/2020-7242/29 md.) Çocuk eğitimevinde kalan hükümlünün hafta sonunda bir gün, kurum idaresinin uygun gördüğü süre kadar, kurum dışına çıkmasına izin verilebilir.

o) (Ek:14/4/2020-7242/29 md.) Çocuk eğitimevinde kalan hükümlü, kamu kurum ve kuruluşlarının gençlik kampı veya gençlik merkezi gibi imkânlarından yararlandırılabilir.

(4) Ödüllendirme sisteminin usul ve esasları ile bu ödüllerden yararlanmanın kapsam ve şartları, suç türleri dikkate alınarak yönetmelikle belirlenir**.**

Şikâyet ve itiraz

Madde 52- (1) Disiplin cezalarına ve tedbirlerine karşı şikâyet ve itiraz durumunda 16.5.2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu hükümleri uygulanır.

2) Diğer mevzuattan kaynaklanan dilekçe ve şikâyet hakkı saklıdır.

Kendi istekleri ile nakil

Madde 54- (1) Hükümlülerin kendi istekleri ile bulundukları kurumdan başka kurumlara nakledilebilmeleri için;

a) Gitmek istedikleri kurumlardan durumlarına uygun en az üç yeri belirten bir dilekçe vermeleri,

b) Nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul etmeleri,

c) (Değişik:14/4/2020-7242/30 md.) Ceza infaz kurumlarında bulunulması gereken sürenin üç aydan fazla olması,

d) İyi hâl göstermeleri, disiplin cezası almamış veya kaldırılmış olması,

e) İstekte bulunulan kurumda yer, kapsama gücü ve sınıfının uygun bulunması ve tutukevi olmaması,

f) Mahkûmiyet sürelerine uygun hükümlülerin barındırıldığı bir kurum olması,

g) Daha önce disiplin nedeniyle ayrılmak zorunda kaldıkları kurum olmaması,

Gerekir. (Ek cümle : 24/1/2013-6411/7 md.) Çocuk hükümlüler bakımından bu fıkranın (b) bendi uygulanmaz.

(2) Bu hükümlüler nakledildikleri kurumlarda, eğitim öğretim veya hastalık nedeniyle nakil hariç, bir yıl kalmak zorundadırlar.Çocuklar bakımından bu süre altı ay olarak uygulanır.

Nakillerde alınacak tedbirler

Madde 58- (3) (Değişik: 24/1/2013-6411/8 md.) Çocuk eğitimevlerine nakiller kurum görevlisinin nezaretinde yapılır. Açık ceza infaz kurumlarına nakiller ise kurum görevlisi olmaksızın yapılır. Bu hâlde hükümlünün, aynı il sınırları içinde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki nakillerde aynı gün içinde; farklı illerde bulunan ceza infaz kurumları arasındaki nakillerde ise kurum amirinin kırksekiz saati geçmeyecek şekilde belirleyeceği süre içinde, nakledildiği açık ceza infaz kurumuna giriş yapması gerekir. Belirlenen sürelerde açık ceza infaz kurumuna giriş yapmayan hükümlüler hakkında 97 nci madde hükümleri uygulanır.

(4) Görevli nezaretinde yapılan nakiller sırasında hükümlünün iaşe ve bedensel ihtiyaçları giderilir. (1)

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması

Madde 65- (1) Anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar, analarının yanında kalabilirler. Bu çocuklar gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakımevlerinde barındırılırlar.

(2) Analarının yanında kalan çocuklara, yaş ve durumlarına ve ihtiyaçlarına göre yiyecek ve içecek verilir.

(3) Üç yaşını doldurmuş çocuklar, hâkim kararıyla çocuk yuvalarına veya yetiştirme yurtlarına yerleştirilebilirler. Bu çocukların belirlenecek bir program ve usule göre zaman zaman analarıyla temasları sağlanır

Hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı

Madde 66- (1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler, Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlar ile görüşme yapabilirler. Telefon görüşmesi idarece dinlenir ve kayıt altına alınır. Bu hak, tehlikeli hâlde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir. (2)

(2) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde hükümlüler, ücretli telefonlarla serbestçe görüşme yapabilirler.

(3) Açık ve kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık, salgın hastalık veya doğal afet hâllerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılırlar. Görüşmeler, tutanak ile belgelenir ve tutanaklar özel bir dosyada saklanır. (3)

(4) Hükümlüler açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında, çocuk eğitimevlerinde araç telefonu, telsiz telefon veya cep telefonu ve benzeri iletişim araçlarını bulunduramaz ve kullanamazlar.

Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı

Madde 67- (1) Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir.

(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı

Madde 68- (1) Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. (Ek cümle:17/6/2021-7328/7 md.) Hükümlü, usul ve esasları Adalet Bakanlığınca belirlenmek suretiyle, gerekli teknik altyapının bulunduğu kurumlarda elektronik yöntemlerle de mektup alıp gönderebilir.

(2) Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir.

(3) Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.

(4) Hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir. (Ek cümle:17/6/2021-7328/7 md.) Bu iletiler, alıcısı dışındaki kişilerin erişimini engelleyici tüm tedbirler alınarak hükümlünün talebine göre posta yoluyla veya elektronik ortamda alıcısına ulaştırılabilir.

(5) (Ek:17/6/2021-7328/7 md.) Kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülere gelen veya bu hükümlüler tarafından gönderilen mektup, faks ve telgraflar dijital olarak kaydedilebilir veya fiziki olarak saklanabilir. Bunlar, amacı dışında kullanılamaz, kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz, herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir veya imha edilir. Silme veya imha işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir. Bu fıkra hükmü dördüncü fıkra bakımından uygulanmaz.

Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediyeyi kabul etme hakkı (1)

Madde 69- (Değişik:14/4/2020-7242/34 md.)

(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da hediye kabul edebilir. Bunun esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir.

Hükümlünün beslenmesi

Madde 72- (1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışardan sağlanabilir.

(4) Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklara ve süt emziren annelere durumlarına uygun gıda verilir.

Öğretimden yararlanma

Madde 76- (1) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

(2) (Ek:14/4/2020-7242/35 md.) Bu maddenin uygulanmasına ve sınavlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Hükümlüyü ziyaret

Madde 83- (1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. (Ek cümle: 24/1/2013-6411/9 md.) Çocuk hükümlüler için ziyaret süresi bir saatten az, üç saatten fazla olmamak üzere belirlenir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışındaki kimselerin ziyaretine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir.

(3) Görüşler, koşul ve süreleri Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle kapalı ve açık olmak üzere iki biçimde yaptırılır.

(4) (Ek:17/6/2021-7328/8 md.) Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir. Bu fıkra uyarınca tutulan kayıtlar, amacı dışında kullanılamaz ve kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz. Bu kayıtlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir. Silme işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir.

Beden eğitimi

Madde 87- (1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır.

(2) Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı (1)

Madde 105/A – (Ek: 5/4/2012-6291/1 md.)

(1) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(2) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde, birinci fıkrada düzenlenen infaz usulünden yararlanabilirler.

(3) Yukarıdaki fıkralarda düzenlenen infaz usulünden; (2)

a) Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler,

b) Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlüler,

diğer şartları da taşımaları hâlinde yararlanabilirler. Ağır hastalık, engellilik veya kocama hâli, Adlî Tıp Kurumundan alınan veya Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adlî Tıp Kurumunca onaylanan bir raporla belgelendirilmelidir.

(4) (Değişik: 18/6/2014-6545/80 md.) Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler yukarıdaki fıkralardaki infaz usulünden yararlanamazlar.

(5) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar;

a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması,

b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması,

c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi,

d) Belirlenen programlara katılması,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilir.

(6) Hükümlünün;(1)

a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,

b) Hakkında belirlenen yükümlülüklere, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi,

c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi,

hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilir.

(7) (Yeniden Düzenleme:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine infaz hâkimi tarafından, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilir. Kovuşturma sonucunda beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi veya düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam olunmasına infaz hâkimi tarafından karar verilir.

(8) Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyenler ile (…)(2) ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesine rağmen iki gün içinde en yakın Cumhuriyet başsavcılığına teslim olmayan hükümlüler hakkında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 292 nci ve 293 üncü maddelerinde yazılı hükümler uygulanır.

(9) Yükümlülüklerin gereklerine ve denetim planına uygun davranan hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan gerekçeli rapor, 107 nci ve 108 inci maddeler uyarınca işlem yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilir.

(10) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

Adlî para cezasının infazı

Madde 106- (4) (Değişik: 26/2/2008-5739/5 md.) Çocuklar hakkında hükmedilen adlî para cezasının ödenmemesi hâlinde, bu ceza hapse çevrilemez. Bu takdirde onbirinci fıkra hükmü uygulanır.

(11) İnfaz edilen hapsin veya kamuya yararlı işte çalışmanın süresi, adlî para cezasını tamamıyla karşılamamış olursa, geri kalan adlî para cezasının tahsili için ilâm, Cumhuriyet Başsavcılığınca mahallin en büyük mal memuruna verilir. Bu makamlarca 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre kalan adlî para cezası tahsil edilir

Koşullu salıverilme

Madde 107- (1) Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir.

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının yarısını infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. (Ek cümleler:14/4/2020-7242/48 md.) Ancak, Türk Ceza Kanununun;

a) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82 ve 83) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

b) Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan (madde 87, fıkra iki, bent d) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

c) İşkence suçundan (madde 94 ve 95) ve eziyet suçundan (madde 96) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

d) Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

e) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan (madde 102, 103, 104 ve 105) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,

f) Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlardan (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

g) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,

h) Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarından (madde 326 ilâ 339) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ayrıca, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olan çocuklar ile 1/1/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.(2)

(3) Koşullu salıverilme için infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre;

a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzaltı,

b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuz,

c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzaltı,

d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz,

e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla yirmisekiz,

Yıldır. .

(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. (Ek cümle:14/4/2020-7242/48 md.) Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır. Ancak, bu süreler;(2)

a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kırk,

b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzdört,

c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla kırk,

d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzdört,

e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki,

Yıldır. (Ek cümle:22/7/2010 - 6008/9 md.) Bu fıkra hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.

(5) Koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün onbeş yaşını doldurıncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınır. (1)

(6) Koşullu salıverilen hükümlünün tâbi tutulacağı denetim süresi, yukarıdaki fıkralara göre infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre kadardır. Ancak süreli hapislerde hakederek tahliye tarihini geçemez.(3)

(7) Hükümlü, denetim süresinde, infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılabilir.

(8) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlüler, denetim süresinde eğitimlerine, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir kurumda devam ederler.

(9) İnfaz hâkimi, denetim süresinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya yanında çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir. (Ek cümleler:14/4/2020-7242/48 md.) İnfaz hâkimi ayrıca, iki yılı geçmemek üzere denetim süresi içinde hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verebilir. Bu karar gereğince denetimli serbestlik müdürlüğü, risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hükümlüyü;

a) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma,

b) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

c) Belirlenen programlara katılma,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutar. Denetimli serbestlik müdürlüğü hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak yükümlülükleri değiştirebilir.(4)

(10) İnfaz hâkimi, koşullu salıverilen hükümlünün kişiliğini ve topluma uyumdaki başarısını göz önünde bulundurarak; denetim süresinin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilir.(5)

(11) (Değişik:14/4/2020-7242/48 md.) Hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında ceza infaz kurumu idaresi tarafından hazırlanan gerekçeli rapor, infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimliğine verilir. İnfaz hâkimi, bu raporu uygun bulursa hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya üzerinden karar verir; raporu uygun bulmadığı takdirde gerekçesini kararında gösterir. Bu kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

(12) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.(1)

(13) Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;(2)

a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin,(2)

b) (Değişik: 25/5/2005-5351/8 md.) Yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde, bu yükümlülüklere uymama tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasındaki süreyi geçmemek koşuluyla ihlalin niteliğine göre takdir edilecek bir sürenin,(2)

Ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez.(2)

(14) Denetim süresi yükümlülüklere uygun ve iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.

(15) (Değişik: 20/7/2017-7035/25 md.) Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse ya da bağlı tutulduğu yükümlülükleri yerine getirmezse hükmü veren ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliği, cezaların toplandığı hâller ile hükmün bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmiş olması hâlinde ise 101 inci maddenin ikinci fıkrasına göre belirlenen infaz hâkimliği tarafından koşullu salıverilme kararının geri alınmasına dosya üzerinden karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz yolu açıktır.(3)

(16) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölüm, "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölüm, "Milli Savunmaya Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri

Madde 108- (1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;(2)

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz yılının,

b) Müebbet hapis cezasının otuzüç yılının,

c) (Ek:14/4/2020-7242/49 md.)(2) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki yılının,

d) Süreli hapis cezasının üçte ikisinin,(2)İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir. (Ek cümle:14/4/2020-7242/49 md.) Ancak, koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır.

(2) Tekerrür nedeniyle koşullu salıverme süresine eklenecek miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamaz.

(3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez. (Ek cümle:14/4/2020-7242/49 md.) Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir.

(4) İnfaz hâkimi, mükerrir hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra başlamak ve bir yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirler.(3)

(5) Tekerrür dolayısıyla belirlenen denetim süresinde, koşullu salıverilmeye ilişkin hükümler uygulanır.

(6) İnfaz hâkimi, mükerrir hakkında denetim süresinin uzatılmasına karar verebilir. Denetim süresi en fazla beş yıla kadar uzatılabilir.(3)

(7) (Ek: 18/6/2014-6545/82 md.) Cezanın infazı tamamlandıktan sonra devam eden denetim süresi içinde, bu madde hükümlerine göre kendilerine yüklenen yükümlülüklere ve yasaklara aykırı hareket eden mükerrirler, infaz hâkimi kararı ile disiplin hapsine tabi tutulur. Disiplin hapsinin süresi on beş günden az ve üç aydan fazla olamaz.

(8) (Ek: 18/6/2014-6545/82 md.) Çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde birinci fıkradaki koşullu salıverilme süreleri uygulanır.

(9) (Ek: 18/6/2014-6545/82 md.) Birinci fıkradaki koşullu salıverme süreleri, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103 üncü maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında da uygulanır. (Ek cümle:14/4/2020-7242/49 md.) Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı, dörtte üç

olarak uygulanır. 188 inci madde hariç olmak üzere bu suçlardan dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında, cezanın infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde, aşağıdaki tedavi veya yükümlülüklerden bir veya birkaçına infaz hâkimi tarafından karar verilir:

a) Tıbbi tedaviye tabi tutulmak

b) Tedavi amaçlı programlara katılmak

c) Suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak

d) Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan yasaklanmak

e) Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak

f) Çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak

(10) (Ek:18/6/2014-6545/82 md.) Dokuzuncu fıkra hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.

(11) (Ek:18/6/2014-6545/82 md.) Bu maddenin dokuzuncu fıkrasının uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

Özel infaz usulleri

Madde 110- (Değişik:14/4/2020-7242/50 md.) (1) İnfaz hâkimi, hükümlünün talebi üzerine kasten işlenen suçlarda toplam bir yıl altı ay, taksirle öldürme suçu hariç olmak üzere taksirle işlenen suçlarda ise toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının;

a) Her hafta cuma günleri saat 19.00'da girmek ve pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları,

b) Hafta sonları hariç, her gün saat 19.00'da girmek ve ertesi gün saat 07.00'de çıkmak suretiyle geceleri,

Ceza infaz kurumlarında çektirilmesine karar verebilir.

(2) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a) Kadın, çocuk veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam bir yıl,

b) Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam iki yıl,

c) Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam dört yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(4) Doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir. Bu fıkra uyarınca talepte bulunulabilmesi için kadının doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı ay geçmemiş olması gerekir. Konutta infaza karar verdikten sonra çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa infaz hâkimi konutta infaz uygulamasına ilişkin kararını kaldırır.

Tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar

Madde 111- (3) Kadın, çocuk ve gençlik tutukevleri müstakil olarak kurulabilir. Tutuklular, tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde, büyükler, kadınlar, gençler, çocuklar olmak üzere ve suç türleri de gözetilerek ayrı yerlerde barındırılırlar

Ek Madde 1- (Ek: 20/11/2017-KHK-696/103 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/97 md.)

(1) 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar nedeniyle tutuklu veya hükümlü bulunanlar, duruşmaya sevk nedeniyle ceza infaz kurumu dışına çıkarılmaları durumunda, ceza infaz kurumu idaresince verilen giysileri giymek zorundadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 309 ila 312 nci maddelerinde düzenlenen suçlardan tutuklu ve hükümlü olanlar badem kurusu; bu

maddede belirtilen diğer suçlardan tutuklu ve hükümlü olanlar ise gri renginde göğüs ve pantolon bölümü bitişik (tulum) giysiler giyer. Ancak kadın tutuklu ve hükümlülerin giysileri bitişik şekilde (tulum) olmayabilir. Bu madde hükümleri çocuklar ile hamile kadınlar hakkında uygulanmaz. Kadın tutuklu ve hükümlülerin giysileri ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususlar yönetmelikle belirlenir

Geçici Madde 6 – (Ek: 15/8/2016-KHK-671/32 md.; Değiştirilerek kabul: 9/11/2016-6757/28 md.) (Değişik:14/4/2020-7242/52 md.)

(1) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçu (madde 87, fıkra iki, bent d), işkence suçu (madde 94 ve 95), eziyet suçu (madde 96), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere, 105/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan "bir yıl"lık süre, "üç yıl" olarak uygulanır.

(2) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere;

a) Sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler ile yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler hakkında 105/A maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "iki yıl"lık süre, "dört yıl" olarak uygulanır.

b) Maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumlarında geçirmeleri gereken süreler, azami süre sınırına bakılmaksızın 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilebilir. Ağır hastalık, engellilik veya kocama hâli, Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca veya Adlî Tıp Kurumunca düzenlenen bir raporla belgelendirilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanır.

(4) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, tabi olduğu infaz rejimine göre belirlenen koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün onbeş yaşını doldurıncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, üç gün; onsekiz yaşını doldurıncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınır.

POLİS VAZİFE VE SALÂHİYET KANUNU

Kanun Numarası : 2559
Kabul Tarihi : 04/07/1934
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 14/7/1934 / Sayı: 2751
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 3 / Cilt: 15 / Sayfa: 575

Madde 1 – Polis, asayişi amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder.

Yardım istiyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerinin kendisine verdiği vazifeleri yapar.

Madde 11 – (Değişik: 16/6/1985 - 3233/3 md.)

Polis;

A) Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları,

B) Çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve hertürlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri,

C) (Değişik: 3/8/2002-4771/10 md.) Genel ahlâk ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları,

Herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vukubulduğu takdirde adliyeye tevdi eder.

Madde 12- (Değişik: 3/8/2002-4771/10 md.)

Kanunî istisnalar saklı kalmak üzere, eğlence, oyun, içki ve benzeri amaçlı umuma açık ve açılması izne bağlı yerlerde onsekiz yaşından küçükler çalıştırılamaz.

Polis bar, pavyon, gazino, meyhane gibi içkili yerler ile kıraathane ve oyun oynatılan benzeri yerlere yanlarında veli ve vasileri olsa bile onsekiz yaşını doldurmamış küçüklerin girmesini meneder.

Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 17 nci, işyerleri hakkında da 6 ncı madde hükümlerine göre işlem yapılır.

Madde 13- (Değişik: 3/8/2002-4771/10 md.)

Polis,

A) Suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri,

B) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama veya tutuklama kararı bulunanları,

C) Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk hâlinde başkalarına saldıranları, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenler ile başkalarına saldırmaya yeltenenleri ve kavga edenleri,

D) Usulüne aykırı şekilde ülkeye giren ya da haklarında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınanları,

E) Polisin kanunlara uygun olarak aldığı tedbirlere karşı gelenleri, direnenleri ve görev yapmasını engelleyenleri,

F) Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla ve bu Kanunun uygulanmasını gösteren Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla, toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol bağımlısı serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri, (1)

G) Haklarında gözetim altında ıslahına veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen küçükleri,

H) (Ek: 27/3/2015-6638/2 md.) Başkalarının can güvenliğini tehlikeye düşürenleri,eylemin veya durumun niteliğine göre; koruma altına alır, uzaklaştırır ya da yakalar ve gerekli kanuni işlemleri yapar. Yakalanması belirli bir usule bağlanmış kişilerle ilgili kanun hükümleri saklıdır. (2)

Yakalanan kişilerin kaçması veya saldırıda bulunmasının önlenmesi bakımından kişinin sağlığına zarar vermeyecek şekilde her türlü tedbir alınabilir.

Yakalanan kişilere, yakalama sebebi herhalde yazılı ve bunun mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhal; toplu suçlarda ise en geç bu kişiler hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Kişinin yakalandığı, istediği kanunî yakınlarına derhal bildirilir.

Yakalananlardan,

A) Uyuşturucu madde kullanmış olanlar ile sarhoş olanların,

B) Zor kullanılarak yakalananların,

C) Haklarında suç soruşturması yapılacak olan şüpheli ve sanıkların,

Yakalanma anındaki sağlık durumları tabip raporuyla tespit edilir.

Yakalanan kişilerden suç işlediği şüphesi altında olanlar adlî mercilere sevk edilir. Haklarında ıslah veya tedavi tedbiri alınması gerekenler, ilgili kurum yetkilileri tarafından teslim alınır. Yakalama sebebi ortadan kalkanlar derhal serbest bırakılır.

Kayıp çocukların araştırılması

Madde 13/A- (Ek: 2/1/2017-KHK-680/26 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/25 md.) Kaybolan çocukların bulunması amacıyla, polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir. Tedbir kararı, en çok bir ay için verilebilir; ancak bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere bir ay daha uzatılabilir.

Mülki idare amirinin kararı, derhal mahkemenin onayına sunulur. Mahkeme kararını en geç yirmidört saat içinde verir.

SOSYAL HİZMETLER KANUNU

Kanun Numarası	**: 2828**
Kabul Tarihi	**: 24/5/1983**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 27/5/1983 / Sayı: 18059**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 Cilt: 22 / Sayfa: 355**

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam:

Madde 2 – Bu Kanun, sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzelkişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalanacak durumda olanları kapsar.

Tanımlar:

Madde 3 – Kanunda geçen;

a) "Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününü,

b) "Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,

2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,

3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,

4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü

içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve Başıboşluğa sürüklenen,

Çocuğu,

c) (Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) "Engelli", doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişiyi,

d) (Ek: 1/7/2005-5378/26 md.) "Bakıma İhtiyacı Olan Engelli"; engellilik sınıflandırmasına göre resmî sağlık kurulu raporu ile ağır engelli olduğu belgelendirilenlerden, günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olan kişiyi,

e) " İhtiyacı Olan Yaşlı"; sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan yaşlı statüsündeki kişiyi,

f) Sosyal hizmet kuruluşları; bu Kanunun amacına ve belirtilen esaslara uygun faaliyette bulunan kuruluşlar olup bunlardan;

1. "Çocuk Yuvaları"; 0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "Yetiştirme Yurtları"; 13 - 18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

3. "Kreş ve Gündüz Bakımevleri"; 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan (...) ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarını,

4. "Huzurevleri"; ihtiyacı olan yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojikihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını, (6)

5. “Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri”; bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını,

6. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Çocuk Destek Merkezleri”; Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

7. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) “Kadın veya Erkek Konukevleri”, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

8. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.) “Toplum veya Aile Danışma Merkezleri”, toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

9. (Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/5 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Aktif Yaşam Merkezi”; Engelli bireylerin, yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal hayata aktif katılımlarına katkı sağlanması amacıyla, engelli bireyler ile ailelerine rehberlik ve destek hizmeti ile evde gündüz bakım hizmeti sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

10. (Ek : 21/1/2000 - KHK - 594/1 md.) “Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları”; aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkan tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarını,

11. (Ek: 1/7/2005-5378/26 md.) “Çocuk evleri”; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimlerini,

12. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.;Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Çocuk Evleri Sitesi”; Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu,

13. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri”; Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılar ile bakım veya barınma ihtiyacı olan kişilere hizmet verilen mesken niteliğindeki yatılı sosyal hizmet birimlerini,

14. (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) “Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimleri KoordinasyonMerkezi”; İl müdürlüğü bünyesinde oluşturulan ev tipi sosyal hizmet birimlerinin bağlı olduğu merkezi,

15. (Ek : 11/10/2011 - KHK - 662/10 md.) “Sosyal Hizmet Merkezi”; İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

16. (Ek : 11/10/2011 - KHK - 662/10 md.) “Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi”; Çocuk evlerinin illerdeplanlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezleri,

g) “Kurum”; bu Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü, İfade eder.

Genel esaslar:

Madde 4 – Sosyal hizmetlere ilişkin genel esaslar şunlardır:

a) (Değişik: 1/7/2005-5378/27 md.) Bu Kanun kapsamına giren sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetler, Devletin denetim ve gözetiminde, sivil toplum kuruluşları ile halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülür. Sunulacak bakım ve diğer hizmetlerin kapsamı

ve bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişilerin izin, çalışma usûl ve esasları ve diğer hususlar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

b) Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılır.

c) Sosyal hizmet programlarının uygulanmasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ihtiyacı olan engelli ve ihtiyacı olan yaşlıya öncelik tanınır.

d) Sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve sunulmasında sınıf, ırk, dil, din, mezhep veya bölge farklılığı gözetilemez, hizmet talebinin hizmet arzından fazla olması halinde öncelikler, ihtiyacı olan olma derecesi ve başvuru veya tespit sırası esas alınarak belirlenir.

e) (Mülga: 1/7/2005-5378/27 md.)

f) Bu Kanunla kurulan Kuruma bağlı kuruluşların dışındaki sosyal hizmet kuruluşlarının kurulması izne tabi olup, alınacak tertip ve tedbirlerle bunların hizmet, işleyiş ve personele ilişkin hususlarda tespit edilen standart ve esaslara uygun olarak faaliyette bulunmaları sağlanır.

g) Sosyal hizmet kuruluşlarının coğrafik ve fonksiyonel görev alanlarının ve yurt sathında dengeli dağılımının görev boşluğu bırakılmayacak şekilde düzenlenmesi esastır.

h) (Değişik: 30/5/1997 - KHK - 572/6 md.) Çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtlarının korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaş, cinsiyet, sosyal ve psikolojik özellikleri ile engel dereceleri dikkate alınarak, kaynaştırma anlayışına göre gruplandırılması ve özellikle çocuk yuvalarının, huzurevleri ile aynı mahallerde tesis edilerek dede-torun, nine-torun ilişkilerinin sağlanması esas alınır.

ı) Korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan kişilere hizmet sunumu insan haysiyet ve vakarına yaraşır şekilde yerine getirilir.

j) Sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalıştırılacak personelin seçim ve niteliklerinin tespitinde ve bunların hizmetiçi eğitim programlarının düzenlenmesinde bu kurum ve kuruluşların hizmet özellikleri dikkate alınır.

k) Korunmaya ihtiyacı olan çocukların Türk örf,adet,inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürk-

çü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılaplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkanlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.

l) İhtiyacı olan, engelli ve yaşlıların hayatlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmesi, ihtiyacı olan engellilerin toplum içinde kendi kendilerini idare edebilecek ve üretken hale gelebilecek şekilde bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan tedavisi mümkün olmayanların sürekli bakım altına alınması amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır.

m) (Ek : 21/1/2000 - KHK - 594/2 md.) Doğal afetlerde ulusal ve uluslararası sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarıyla birlikte hareket edilmesi ve acil kurtarma ve yardım çalışmalarının etkili şekilde yürütülmesi amacıyla gerekli her türlü tertip ve tedbir alınır.

(Ek fıkra: 3/6/2011-KHK-633/35 md.) Engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin genel esaslar şunlardır: (1)

a) Eşit katılım için, engellilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda birey, aile ve toplumun bilinçlendirilmesi, tıbbî bakım ve rehabilitasyonlarının sağlanması, günlük yaşamlarında kendi başlarına yaşayabilme kapasitelerinin artırılması.

b) Bilgi, hizmet ve fiziksel çevre koşullarının engelliler için ulaşılabilir hâle getirilmesi.

c) Doğumdan başlayarak okul öncesi, okul çağı ve yetişkinleri kapsayacak biçimde tüm engellilere eğitimde fırsat eşitliği sağlanması.

d) İstihdamın, mesleki eğitim ve rehabilitasyonla birlikte gerçekleştirilmesi, istihdam alanlarının engellilerin kullanımına uygunluğunun sağlanması ve teknolojiye uygun alet ve cihazların engellilerce elde edilmesini kolaylaştırıcı önlemlerin alınması.

e) Engellilerin sosyal güvenlikleri ile gelirlerinin korunması, aile hayatı ve kişisel bütünlükleri ile kültür, eğlence, spor ve din alanlarına tam katılımlarının sağlanması.

f) Engellilere ilişkin plan ve programlar ile ekonomik ve sosyal statülerini etkileyen tüm kararların alınması sırasında engellilerin katılımlarının sağlanması.

İŞ KANUNU

Kanun Numarası : 4857
Kabul Tarihi : 22/05/2003
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 10/6/2003 / Sayı: 25134
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 42

Hafta tatili ücreti

Madde 46 - Bu Kanun kapsamına giren işyerlerinde, işçilere tatil gününden önce 63 üncü maddeye göre belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmidört saat dinlenme (hafta tatili) verilir.

Çalışılmayan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın o günün ücreti tam olarak ödenir.

Şu kadar ki;

a) Çalışmadığı halde kanunen çalışma süresinden sayılan zamanlar ile günlük ücret ödenen veya ödenmeyen kanundan veya sözleşmeden doğan tatil günleri,

b) Evlenmelerde üç güne kadar, ana veya babanın, eşin, kardeş veya çocukların ölümünde üç güne kadar verilmesi gereken izin süreleri,

c) Bir haftalık süre içinde kalmak üzere işveren tarafından verilen diğer izinlerle hekim raporuyla verilen hastalık ve dinlenme izinleri,

Çalışılmış günler gibi hesaba katılır.

Zorlayıcı ve ekonomik bir sebep olmadan işyerindeki çalışmanın haftanın bir veya birkaç gününde işveren tarafından tatil edilmesi halinde haftanın çalışılmayan günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılmış sayılır. Bir işyerinde işin bir haftadan fazla bir süre ile tatil edilmesini gerektiren zorlayıcı sebepler ortaya çıktığı zaman, 24 ve 25 inci maddelerin (III) numaralı bentlerinde gösterilen zorlayıcı sebeplerden ötürü çalışılmayan günler için işçilere ödenen yarım ücret hafta tatili günü için de ödenir. Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde hafta tatili ücreti işverence işçiye ödenir.

Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri

Madde 53 - İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir

Yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemez.

Niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren mevsimlik veya kampanya işlerinde çalışanlara bu Kanunun yıllık ücretli izinlere ilişkin hükümleri uygulanmaz.

İşçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi, hizmet süresi;

a) Bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dahil) olanlara ondört günden,

b) Beş yıldan fazla onbeş yıldan az olanlara yirmi günden,

c) Onbeş yıl (dahil) ve daha fazla olanlara yirmialtı günden,

Az olamaz.

Ancak onsekiz ve daha küçük yaştaki işçilerle elli ve daha yukarı yaştaki işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi yirmi günden az olamaz.

Yıllık izin süreleri iş sözleşmeleri ve toplu iş sözleşmeleri ile artırılabilir

Yıllık izin bakımından çalışılmış gibi sayılan haller

Madde 55 - Aşağıdaki süreler yıllık ücretli izin hakkının hesabında çalışılmış gibi sayılır:

a) İşçinin uğradığı kaza veya tutulduğu hastalıktan ötürü işine gidemediği günler (Ancak, 25 inci maddenin (I) numaralı bendinin (b) alt bendinde öngörülen süreden fazlası sayılmaz.).

b) Kadın işçilerin 74 üncü madde gereğince doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler.

c) İşçinin muvazzaf askerlik hizmeti dışında manevra veya herhangi bir kanundan dolayı ödevlendirilmesi sırasında işine gidemediği günler (Bu sürenin yılda 90 günden fazlası sayılmaz.).

d) Çalışmakta olduğu işyerinde zorlayıcı sebepler yüzünden işin aralıksız bir haftadan çok tatil edilmesi sonucu olarak işçinin çalışmadan geçirdiği zamanın onbeş günü (işçinin yeniden işe başlaması şartıyla).

e) 66 ncı maddede sözü geçen zamanlar

f)Hafta tatili, ulusal bayram, genel tatil günleri.

g) 3153 sayılı Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliğe göre röntgen muayenehanelerinde çalışanlara pazardan başka verilmesi gereken yarım günlük izinler. (1)

h) İşçilerin arabuluculuk toplantılarına katılmaları, hakem kurullarında bulunmaları, bu kurullarda işçi temsilciliği görevlerini yapmaları, çalışma hayatı ile ilgili mevzuata göre kurulan meclis, kurul, komisyon ve toplantılara yahut işçilik konuları ile ilgili uluslararası kuruluşların konferans, kongre veya kurullarına işçi veya sendika temsilcisi olarak katılması sebebiyle işlerine devam edemedikleri günler.

ı) İşçilerin evlenmelerinde üç güne kadar, ana veya babalarının, eşlerinin, kardeş veya çocuklarının ölümünde üç güne kadar verilecek izinler.

j) İşveren tarafından verilen diğer izinler ile 65 inci maddedeki kısa çalışma süreleri.

k) Bu Kanunun uygulanması sonucu olarak işçiye verilmiş bulunan yıllık ücretli izin süresi

Çalışma süresinden sayılan haller

Madde 66 - Aşağıdaki süreler işçinin günlük çalışma sürelerinden sayılır:

a) Madenlerde, taşocaklarında yahut her ne şekilde olursa olsun yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri ve bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler.

b) İşçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler.

c) İşçinin işinde ve her an iş görmeye hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekleyerek boş geçirdiği süreler.

d) İşçinin işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili herhangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler.

e) Çocuk emziren kadın işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler.

f) Demiryolları, karayolları ve köprülerin yapılması, korunması ya da onarım ve tadili gibi, işçilerin yerleşim yerlerinden uzak bir mesafede bulunan işyerlerine hep birlikte getirilip götürülmeleri gereken her türlü işlerde bunların toplu ve düzenli bir şekilde götürülüp getirilmeleri esnasında geçen süreler.

İşin niteliğinden doğmayıp da işveren tarafından sırf sosyal yardım amacıyla işyerine götürülüp getirilme esnasında araçlarda geçen süre çalışma süresinden sayılmaz.

Çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağı

Madde 71 – (Değişik birinci fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler.

Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitiminin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez.

Onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler bakımından yasak olan işler ile onbeş yaşını tamamlamış, ancak onsekiz yaşını tamamlamamış genç işçilerin çalışmasına izin verilecek işler, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış çocukların çalıştırılabilecekleri hafif işler, onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit işlerde çalıştırılabilecekleri ve çalışma koşulları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından altı ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.[1][2]

(Değişik dördüncü fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime devam etmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuz beş saatten; sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışanların ise günde beş ve haftada otuz saatten fazla olamaz. Bu süre, on beş yaşını tamamlamış çocuklar için günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir.

Okul öncesi çocuklar ile okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri yukarıda dördüncü fıkrada öngörülen süreleri aşamaz. (3)

(Ek fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinin kapsamı, bu faaliyetlerde çalışacak çocuklara çalışma izni verilmesi, yaş grupları ve faaliyet türlerine göre çalışma ve dinlenme süreleri ile çalışma ortamı ve şartları, ücretin ödenmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yer ve su altında çalıştırma yasağı

Madde 72 - Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.

Gece çalıştırma yasağı

Madde 73 - Sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması yasaktır.

Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Analık halinde çalışma ve süt izni

Madde 74 - Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelere eklenir. (Ek cümle: 13/2/2011-6111/76 md.) Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelere eklenmek suretiyle kullandırılır. (Ek cümleler: 29/1/2016-6663/22 md.) Doğumda veya doğum sonrasında annenin ölümü hâlinde, doğum sonrası kul-

lanılamayan süreler babaya kullandırılır. Üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinene çocuğun aileye fiilen teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta analık hâli izni kullandırılır.

(Ek fıkra: 29/1/2016-6663/22 md.) Birinci fıkra uyarınca kullanılan doğum sonrası analık hâli izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla ve çocuğun hayatta olması kaydıyla kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri hâlinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilir. Çoğul doğum hâlinde bu sürelere otuzar gün eklenir. Çocuğun engelli doğması hâlinde bu süre üç yüz altmış gün olarak uygulanır. Bu fıkra hükümlerinden yararlanılan süre içerisinde süt iznine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Yukarıda öngörülen süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın işçi sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmaz.

İsteği halinde kadın işçiye, onaltı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde onsekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilir. (Ek cümle: 29/1/2016-6663/22 md.) Bu izin, üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinme hâlinde eşlerden birine veya evlat edinene verilir. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam birbuçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaça bölünerek kulllanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

(Ek fıkra: 29/1/2016-6663/22 md.) Bu madde hükümleri iş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçi için uygulanır.

İşin düzenlenmesine ilişkin hükümlere aykırılık(1)

Madde 104 - Bu Kanunun 63 üncü maddesinde ve bu maddede belirtilen yönetmelikte belirlenen çalışma sürelerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran veya 68 inci maddesindeki ara dinlenmelerini bu maddeye göre uygulamayan veya işçileri 69 uncu maddesine aykırı olarak geceleri yedibuçuk saatten fazla çalıştıran; gece ve gündüz postalarını değiştirmeyen, 71 inci maddesi hükmüne ve bu maddenin son fıkrasında anılan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden, 72 nci maddesi hükümlerine aykırı olarak bu maddede belirtilen yerlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek çocukları ve gençleri ve her yaştaki kadınları çalıştıran, 73 üncü maddesine aykırı olarak çocuk ve genç işçileri gece çalıştıran veya aynı maddede anılan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden 74 üncü maddesindeki hükme aykırı olarak doğumdan önceki ve sonraki sürelerde gebe veya doğum yapmış kadınları çalıştıran veya ücretsiz izin vermeyen, 75 inci maddesindeki işçi özlük dosyalarını düzenlemeyen, 76 ncı maddesinde belirtilen yönetmelik hükümlerine uymayan işveren veya işveren vekiline binikiyüz Türk Lirası idari para cezası verilir. (2)

64 üncü (…) (3) maddede öngörülen hükümlere aykırı davranan işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için ikiyüzyirmi Türk Lirası idari para cezası verilir. (3)

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

Kanun Numarası	**: 5510**
Kabul Tarihi	**: 31/5/2006**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 16/6/2006 / Sayı: 26200**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 / Cilt: 45**

Tanımlar

Madde 3-(7) (Değişik: 17/4/2008-5754/1 md.) Hak sahibi: Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babasını,

10) (Değişik: 17/4/2008-5754/1 md.) Bakmakla yükümlü olduğu kişi: 5 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi ile 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1), (2) ve (7) numaralı alt bentleri ile yedinci ve sekizinci fıkraları ile onikinci fıkrasındaki askeri öğrenci adayları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adayları dışında kalan genel sağlık sigortalısının, sigortalı sayılmayan veya isteğe bağlı sigortalı olmayan, kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan;(1)(2)(3)

a) Eşini,

b) 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim veya 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde meslekî eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın bu Kanuna göre malûl olduğu tespit edilen evli olmayan çocuklarını,

Ölüm sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları

MADDE 32 - Ölüm sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları

Ölüm sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

a) Ölüm aylığı bağlanması.

b) Ölüm toptan ödemesi yapılması.

c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi.(1)

d) Cenaze ödeneği verilmesi.

(Değişik ikinci fıkra: 17/4/2008-5754/20 md.) Ölüm aylığı;

a) En az 1800 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş veya 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için, her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş,

b) 47 nci maddede yazılı sebeplerle kazaya uğramış, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık

aylığı almakta iken veya malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış,

c) Bağlanmış bulunan malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı, sigortalı olarak çalışmaya başlamaları sebebiyle kesilmiş, durumda iken ölen sigortalının hak sahiplerine, yazılı istekte bulunmaları halinde bağlanır.

Ancak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanların hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için ölen sigortalının genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığından dolayı prim ve prime ilişkin her türlü borcunun olmaması veya ödenmesi şarttır.

Hak sahiplerinin aylıklarının başlangıcı, kesilmesi ve yeniden bağlanması

MADDE 35-- Ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklar;

a) Sigortalının ölüm tarihini,

b) Hak sahibi olma niteliğinin ölüm tarihinden sonra kazanılması halinde, bu niteliğin kazanıldığı tarihi, takip eden ay başından itibaren başlatılır. Hak sahiplerine bağlanan aylıklar 34 üncü maddede belirtilen şartların ortadan kalktığı tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilir.

Ancak bu Kanunun 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (d) ve (e) bentlerinde belirtilenlerden öğrenci olanların sigortalı sayılmaları, bağlanan aylıkların kesilmesini gerektirmez.

Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde, 34 üncü maddede belirtilen şartlar saklı kalmak kaydıyla, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren yeniden aylık bağlanır. (Mülga son cümle: 17/4/2008-5754/67 md.)

Bu madde gereğince aylığı kesilen çocuklardan, sonradan Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında kaybederek malûl olduğu anlaşılanlara, 34 üncü maddede belirtilen şartları taşımaları halinde, malûllük durumlarının tespitine esas teşkil eden rapor tarihini takip eden ay başından itibaren, 94 üncü madde hükmü saklı kalmak kaydıyla aylık bağlanır.

Yeniden bağlanan aylık, aylığın kesildiği tarihten tekrar bağlandığı tarihe kadar geçen süre için 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre artırılmak suretiyle belirlenir.

Gelir ve aylık bağlanmayacak haller

MADDE 56- Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/36 md.) Ölen sigortalının hak sahiplerinden;

a) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıyı veya gelir ya da aylık bağlanmış olan sigortalıyı kasten öldürdüğü veya öldürmeye teşebbüs ettiği veya bu Kanun gereğince sürekli iş göremez hale veya malûl duruma getirdiği,

b) Kendisinden aylık bağlanacak sigortalıya veya gelir ya da aylık bağlanmamış olan sigortalıya veya hak sahibine karşı ağır bir suç işlediği veya bunlara karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarıldıkları, hususunda kesinleşmiş yargı kararı bulunan kişilere gelir veya aylık ödenmez. Ödenmiş bulunan gelir ve aylıklar, 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır.

Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyle fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96 ncı madde hükümlerine göre geri alınır.

Genel sağlık sigortalısı sayılanlar

MADDE 60- (Değişik: 17/4/2008-5754/38 md.) (Değişik: 17/4/2008-5754/38 md.)

İkametgahı Türkiyeıde olan kişilerden;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

1) (a) ve (c) bentleri gereğince sigortalı sayılan kişiler,

2) (b) bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler,

b) İsteğe bağlı sigortalı olan kişiler,

c) Yukarıdaki (a) ve (b) bentlerine göre sigortalı sayılmayanlardan;

1) Harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar,

2) Vatansızlar ve sığınmacılar,

3) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

4) 24/2/1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler,

5) 28/5/1986 tarihli ve 3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

6) 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

7) 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler,

8) Harp malûllüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında aylık alanlar,

9) 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununun 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilen kişiler ile aynı Kanunun ek 16 ncı maddesine göre aylık alan kişiler,

10) 11/10/1983 tarihli ve 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alan kişiler,

d) Mütekabiliyet esası da dikkate alınmak şartıyla, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler,

e) 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı Kanun gereğince işsizlik ödeneği ve ilgili kanunları gereğince kısa çalışma ödeneğinden yararlandırılan kişiler,

f) Bu Kanun veya bu Kanundan önce yürürlükte bulunan sosyal güvenlik kanunlarına göre gelir veya aylık alan kişiler,

g) Yukarıdaki bentlerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşlar, genel sağlık sigortalısı sayılır.

6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (f), (g), (h), (ı) ve (k) bentlerinde sayılanların öncelikle, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi olup olmadığına bakılır. Genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi ise tescili yapılmaz. Aksi takdirde birinci fıkra hükümlerinden durumuna uyan bende göre genel sağlık sigortalısı sayılır. Birinci fıkranın (f) bendi kapsamında gelir alması nedeniyle genel sağlık sigortalısı sayılanlar, aynı zamanda diğer bentler gereği de genel sağlık sigortalısı sayılması halinde (f) bendi dışındaki bentler kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır.

6 ncı maddenin birinci fıkrasının (d), (e) ve (l) bentleri kapsamında olanlar, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde bulunan hükümlü ve tutuklular, birinci fıkranın (d) bendi kapsamına girenlerden Türkiye'de bir yıldan kısa süreyle yerleşik olanlar, (f) bendi kapsamında olup mülga 30/5/1978 tarihli ve 2147 sayılı ve 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı kanunlara göre borçlanarakaylık bağlanan kişilerden ise Türkiye'de ikamet etmeyenler genel sağlık sigortalısı ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmazlar.

Birinci fıkranın (d) ve (g) bentlerinin uygulanmasında evli olanlar için, eşlerden hangisinin bu maddeye göre genel sağlık sigortalısı, hangisinin bakmakla yükümlü olunan kişi olacağının tespiti kendi tercihlerine bırakılır. Diğer bentler gereği eşlerin her ikisinin de genel sağlık sigortalılık şartlarının oluşması halinde her ikisi de ayrı ayrı genel sağlık sigortalısı sayılır.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, ilgili kanunları gereğince bir yıldan fazla aylıksız izin kullanan eşler, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılır.

Bu maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi ile 80 inci maddede belirtilen aile; aynı hane içerisinde yaşayan eş, evli olmayan çocuk, büyük ana ve büyük babadan oluşur.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/34 md.) 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre üniversitelerde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler, yükseköğrenimlerinin devam ettiği sürelerle sınırlı olarak birinci fıkranın (d) bendindeki ve 52 nci maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesindeki şartlar aranmaksızın, 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının 30 günlük tutarı üzerinden kendilerince genel sağlık sigortası primi ödenmek suretiyle genel sağlık sigortalısı olurlar. Ancak bunlardan kamu idareleri, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar, kamu yararına faaliyet gösteren dernekler ile vergi muafiyeti tanınan vakıflar tarafından tam burs sağlanan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından ayrılan kontenjanlar dâhilinde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler genel sağlık sigortalısı sayılmaz ve bunların sağlık giderleri 2547 sayılı Kanunun 46 ncı ve 47 nci maddeleri çerçevesinde üniversitelerin bütçelerine konulacak ödenekten karşılanır.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/34 md.) 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca avukatlık stajı yapmakta olanlardan bu Kanuna göre genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar staj süresi ile sınırlı olmak üzere genel sağlık sigortalısı sayılır. Bu şekilde genel sağlık sigortalısı sayılanların genel sağlık sigortası primleri Kanunun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz günlük tutarının % 6'sıdır. Bu primler Türkiye Barolar Birliği tarafından ödenir.

AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : **6284**
Kabul Tarihi : **8/3/2012**
Yayımlandığı Resmî Gazete : **Tarih: 20/3/2012 / Sayı: 28239**
Yayımlandığı Düstur : **Tertip: 5 / Cilt: 52**

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Temel İlkeler ve Tanımlar

Amaç, kapsam ve temel ilkeler

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesibulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerinkorunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudanya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri,

f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esası ile yürüten merkezleri,

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler

Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 3 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak

aşağıdakitedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) İşyerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli

ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 5 – (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Suçlara ilişkin saklı tutulan hükümler

MADDE 6 – (1) Kişinin silah bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde

kullanmasının suç oluşturması dolayısıyla ya da fiilinin başka bir suç oluşturması nedeniyle;

a) Soruşturma ve kovuşturma evresinde koruma tedbirlerine veya denetimli serbestlik tedbirlerine,

b) Mahkûmiyet hâlinde ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazına ve bu çerçevede uygulanabilecek olan denetimli serbestlik tedbirlerine, ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

İhbar

MADDE 7 – (1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik

MADDE 8 – (1) Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir.

(5) Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtarı yapılır.

(6) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(7) Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır.

İtiraz

MADDE 9 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi

hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

Tedbir kararlarının bildirimi ve uygulanması

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Bu Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir.

(3) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir.

(4) Tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır.

(5) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

(6) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

(7) İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir.

Kolluk görevleri

MADDE 11 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 12 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz.

(2) Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 13 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur.

(2) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(3) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkezlerin Kurulması, Destek Hizmetleri ve Kurumlararası Koordinasyon

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat

esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Destek hizmetleri

MADDE 15 – (1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.

b) Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adlî yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.

c) Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.

ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.

d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.

e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

(2) Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Kişiye hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.

b) Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.

c) Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek.

ç) Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.

d) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

e) İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

f) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.

(3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.

c) Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;

1) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,

2) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,

3) Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.

(4) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur.

Kurumlararası koordinasyon ve eğitim

MADDE 16 – (1) Bu Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Ka-

nunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır.

(4) Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve

kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

(5) Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(6) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Mali Hükümler

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 17 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar

verilmesi hâlinde, onaltı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(2) Bu ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Yapılan ödemeler, şiddet uygulayandan tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilemeyenler 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun tespiti hâlinde yapılan yardımlar, bu kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Nafaka

MADDE 18 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır.

Sağlık giderleri

MADDE 19 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi

yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin

(1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harçlar ve masraflardan, vergilerden muafiyet ve davaya katılma

MADDE 20 – (1) Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanunun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

(2) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Kadrolar (1)

MADDE 21 – (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir

Yönetmelik

MADDE 22 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar altı ay içinde, Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler ve atıflar

MADDE 23 – (1) 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta 4320 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunur.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin faaliyete geçmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde kurulması öngörülen şiddet önleme ve izleme merkezleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Bakanlık tarafından belirlenecek illerde pilot uygulama yapılmak üzere kurulur. Kuruluşları tamamlanıncaya kadar merkezlerin görevlerinin Bakanlığın hangi birimlerince yürütüleceği

Bakanlık tarafından belirlenir.

Yürürlük

MADDE 24 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİ KANUNU

Kanun Numarası	**: 5402**
Kabul Tarihi	**: 3/7/2005**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 20/7/2005 / Sayı: 25881**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 /Cilt: 44**

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Tanımlar, İlkeler ve Yükümlülükler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - **(1**) Bu Kanunun amacı; denetimli serbestlik ve koruma kurullarının kuruluş, görev ve çalışma esas ve usûllerini düzenlemektir.(2)

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Kanun; Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu, Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, denetimli serbestlik müdürlükleri ile koruma kurullarınca yapılacak yardım ve infaz işlemleri hakkındaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin görev, yetki, hak ve yükümlülüklerini düzenler.(3)

(2) İptal: (Anayasa Mahkemesinin 11/6/2009 tarihli ve E.:2006/42, K.: 2009/73 sayılı Kararı ile.)

Tanımlar

Madde 3 - (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakan: Adalet Bakanını,

b) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

c) (Değişik: 5/4/2012-6291/6 md.) Danışma Kurulu: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulunu,

d) Genel Müdürlük: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünü,

e) (Değişik: 5/4/2012-6291/6 md.) Daire Başkanlığı: Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığını,

f) Adalet Komisyonu: Adlî yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunu,

g) (Değişik: 5/4/2012-6291/6 md.) Müdürlük: Denetimli serbestlik müdürlüğünü,

h) Koruma Kurulu: Adlî yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerde oluşturulan kurulu,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Temel İlkeler ve Yükümlülükler

Temel ilkeler

Madde 4 - (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerinde aşağıdaki ilkeler dikkate alınır:

a) İnsan onuruna saygı ve dürüstlük: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamaz.

b) Gizlilik: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; suçtan zarar gören, şüpheli veya sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler kanunun zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

c) Tarafsızlık: Bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar; görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilir; ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

Yükümlülük

Madde 5 - (1) Hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişi, karara uygun olarak müdürlüğün hazırladığı programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmak zorundadır.(1)

(2) (Ek: 6/12/2006-5560/42 md.) Denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından yapılan çağrılara veya hazırlanan denetim planına uyarıya rağmen uyulmaması, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük ihlali sayılır.(1)

İKİNCİ KISIM
Kuruluş, Teşkilât ve Görev

BİRİNCİ BÖLÜM
Kuruluş ve Teşkilât

Kuruluş

Madde 6 - (1) Bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek üzere, Genel Müdürlük bünyesinde Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde denetimli serbestlik müdürlüğü ile koruma kurulu kurulur.(1)

(2) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine ilişkin danışma organı olarak Bakanlıkta Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu oluşturulur.(1)

Teşkilât

Madde 7 - (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri, Bakanlık merkez teşkilâtında daire başkanlığı, taşra teşkilâtında müdürlükler ve koruma kurulları tarafından yürütülür.(1)

İKİNCİ BÖLÜM
Daire Başkanlığı

Daire Başkanlığı

Madde 8 - (1) Daire Başkanlığı; bir Daire Başkanı, yeteri kadar tetkik hâkimi, uzman personel ve en az üç şubeden oluşur.

Daire Başkanlığının görevleri

Madde 9 - (1) Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:(1)

a) Müdürlükler ile koruma kurullarının genel amaç ve politikalar çerçevesinde düzenli ve verimli çalışmalarını sağlamak.(1)

b) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerini geliştirmek, hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacına yönelik çalışmalar yapmak.

c) Müdürlükler ve koruma kurullarınca hazırlanan yıllık iş programları ve projeleri ile çalışma raporlarını Genel Müdürlüğe sunmak; Genel Müdürlükçe yayınlanacak yıllık faaliyet raporunu hazırlamak.(1)

d) Müdürlük bulunmayan ilçelerde büroların kurulmasını veya kaldırılmasını Genel Müdürlüğe önermek.(1)

e) Müdürlükler ve koruma kurullarının yönetim, denetim ve gözetim görevlerini yürütmek. (1)

f) Müdürlükler ve koruma kurullarının çalışmaları ile ilgili her türlü karar ve işlemi yürütmek ve görevleri ile ilgili bakanlık, diğer kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapmak. (1)

g) Görev alanına giren kanun ve düzenleyici işlemlerdeki ihtiyaçlara ilişkin inceleme ve araştırma yaparak Genel Müdürlüğe öneride bulunmak, bu konuda gerekli tasarıları hazırlamak.

h) Toplum için tehlike hâli taşıyanlara özel dikkat gösterilmesini sağlamak ve bunlara özgü iyileştirme tedbirlerini geliştirmek.

ı) Görev alanına giren konularda çocuk ve gençlere özel dikkat gösterilmesini, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya bu etkiyi doğuran her türlü madde kullanma ve aile içi şiddet söz konusu olduğunda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin özenle uygulanmasını sağlamak.

i) Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetlerini yürütmek.

j) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Müdürlük

Müdürlük

Madde 10 - (1) Adalet komisyonunun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına bağlı olarak bir müdürlük kurulur. İş durumu ve coğrafi

konum göz önüne alınarak Genel Müdürlüğün önerisi ve Bakanlık onayı ile müdürlük bulunmayan ilçelerde de denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere müdürlüğe bağlı büro kurulabilir.(2)

(2) Müdürlükler ve koruma kurullarının yetki alanı adalet komisyonunun, büroların yetki alanı bulundukları ilçenin yargı çevreleri ile sınırlıdır. (2)

(3) Müdürlüklerde bir müdür, bürolarda bir şef, yeterli sayıda psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen, benzeri alanlarda eğitim alan personel ile bu alanda özel hizmet içi eğitim almış diğer unvanlardaki personel ve yönetim hizmetlerini yürütecek görevliler bulunur.(2)

(4) Müdürlüğe, denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri için infaz ve koruma memuru atanması veya görevlendirilmesinde bu hizmetlere yönelik en az iki ay süreli hizmet içi eğitimi başarı ile tamamlamış olmaları koşulu aranır. Müdürlüklerden ceza infaz kurumlarına veya adliyelere, ceza infaz kurumlarından veya adliyelerden müdürlüğe atama veya görevlendirmeye ilişkin adalet komisyonu kararları, ilgisine göre Genel Müdürlük veya Personel Genel Müdürlüğüne gönderilerek alınacak Bakanlık onayı ile tamamlanır.(1)

Müdürlüğün görevleri

Madde 11 - (1) Müdürlüğün görevleri şunlardır:(2)

a) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri, soruşturma ve kovuşturma evreleri ile hükümden ve salıverilmeden sonra bir denetim plânı çerçevesinde yerine getirmek.

b) Çocuk mahkemeleri ile aile mahkemelerine denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri alanında gözetim esaslarına göre yardımda bulunmak.

c) (Değişik: 6/12/2006-5560/43 md.) Kanunlarla öngörülen denetimli serbestlik tedbirine ilişkin görevleri yapmak.

Soruşturma evresindeki görevler

Madde 12 - (1) Müdürlüğün soruşturma evresindeki görevleri şunlardır:(2)(3)

a) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b), (c), (e), (j), (k) ve (l) bentleri ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkra-

sının (a), (b) ve (c) bentlerine göre adlî kontrol altına alınan şüphelilerle ilgili olarak, kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmek.(3)

b) Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli görüldüğünde, şüpheli hakkında sosyal araştırma raporu düzenleyip sunmak.

c) (Mülga:17/10/2019-7188/37 md.)

d) İstek hâlinde şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmak.

Kovuşturma evresindeki görevler

Madde 13 - (1) Müdürlüğün kovuşturma evresindeki görevleri şunlardır:(2) (4)

a) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b), (c), (e), (j), (k) ve (l) bentleri ile Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerine göre adlî kontrol altındaki sanıklarla ilgili olarak, kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmek. (4)

b) Karar öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, ruhsal ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.

c) (Mülga:17/10/2019-7188/37 md.)

d) İstek hâlinde sanığa psiko-sosyal danışmanlık yapmak.

Kovuşturma evresinden sonraki görevler

Madde 14 - (1) Müdürlüğün kovuşturma evresinden sonraki görevleri şunlardır:(2)

a) Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının;

1) (c) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme,

2) (d) bendinde belirtilen belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma,

3) (Mülga:14/4/2020-7242/57 md.)

4) (f) bendinde ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105 inci maddesinde belirtilen kamuya yararlı bir işte çalışma ile ilgili işlemleri yapma,

Biçiminde seçenek yaptırımların gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak.

b) Haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1) (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2) (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3) (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

Kararı verilenlerin, denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak.

c) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince belli bir hak veya yetkinin kullanılmasının yasaklanması (…) (1) kararı verilenlerin denetim sürelerini, kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak. (1)

d) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası ile 191 inci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek.

e) (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri

mahkeme, infaz hâkimi, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek. (2)

f) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 96 ncı maddesi gereğince salıverilmesine bir ay kalmış olan hükümlülere, verilen iş arama izni süresince yardımcı olmak.

g) Hükümlülerin topluma kazandırılmasında ve salıverilmeye hazırlanmasında ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal servisleriyle işbirliği yapmak, gerektiğinde hükümlü ile görüşerek salıverilme öncesi değerlendirme raporunun hazırlanmasına katılmak.

h) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 110 uncu maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen hapis cezasının konutta infaz edilmesi sırasında hükümlünün psiko-sosyal sorunlarının çözümüne yardımda bulunmak, bu konuda rapor düzenlemek, hükümlünün infazın gereklerine uymadığının belirlenmesi durumunda Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek. (3)

ı) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp da haklarında güvenlik tedbirine hükmolunanlarla ilgili bu tedbirlerin uygulanmasını sağlamak.

(2) (Ek: 6/12/2006-5560/44 md.) Kamu yararına çalışma yaptırımının infazında 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Salıverme sonrası görevler

Madde 15 - (1) Müdürlüğün salıverme sonrası görevleri şunlardır:(1) (3)

a) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin;

1) Yedinci fıkrasında düzenlenen denetim süresinde hükümlünün kamu kuruluşunda veya bir başkasının gözetiminde ücretle çalıştırılması,

2) Sekizinci fıkrasında düzenlenen çocuk hükümlülerin, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna yerleştirilmesi,

3) Dokuzuncu fıkrasında düzenlenen uzman bir kişinin görevlendirilmesi ve hükümlünün davranışlarının izlenerek infaz hâkimine rapor verilmesi, (3)

4) Onikinci fıkrasında düzenlenen denetim süresinde hükümlünün yükümlülüklere uyması veya hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlememesi,

5) Ondördüncü fıkrasında düzenlenen denetim süresini iyi hâlle geçirmesi,

Biçimindeki yükümlülüklerin denetimi kapsamında kendisine verilen görevleri, gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği yaparak yerine getirmek.

b) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108 inci maddesinin dördüncü ve altıncı fıkraları gereğince düzenlenen denetim süresinin iyi hâlle geçirilmesi yükümlülüğünün denetimi kapsamında kendisine verilen görevleri, gerektiğinde kolluk makamlarıyla işbirliği yaparak yerine getirmek.

c) 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin onuncu fıkrasında belirtilen denetimli serbestlik tedbirinin veya belirlenen yükümlülüklerin kaldırılması konusunda düzenleyeceği bir raporla görüş bildirmek.

d) Koruma kurulları; kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yaparak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 90 ve 91 inci maddelerinde düzenlenen, salıverilen kişilerin iş bulmalarına veya meslek ve sanatlarıyla ilgili bir iş kurmalarına, çevre ve aileleriyle olabilecek psiko-sosyal sorunların çözümüne yardımcı olmak.

e) Hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirme amacına yönelik çalışmalar yapmak.

Elektronik cihazların kullanılması suretiyle takip

Madde 15/A - (Ek: 5/4/2012-6291/4 md.)

(1) Şüpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilebilir. (Ek cümle:14/4/2020-7242/59 md.) Bu izleme, rızası alınmak koşuluyla şüpheli, sanık ve hükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle de yapılabilir.

(2) İzleme, gözetim ve denetime ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koruma Kurulları

Koruma kurulları

Madde 16 - (1) Koruma kurulları; adalet komisyonunun bulunduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında; baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik müdürü, milli eğitim müdürü, sosyal hizmetler müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilâtı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile; varsa kamuya ait fabrikalar ile istekleri hâlinde o yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcilerinden Cumhuriyet başsavcısı tarafından uygun görülenlerin katılımı ile oluşur. (Ek cümleler:11/7/2020-7249/24 md.) Birden fazla baro kurulan illerde koruma kurullarına temsilci görevlendirilmesi, baroların eşit ve dönüşümlü temsili esas alınarak yapılır. Görevlendirmeye ilişkin usul ve esaslar Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanan yönetmelikte gösterilir. (2)

(2) Koruma kurullarının yazı işleri hizmetleri, müdürlükçe yürütülür.(1)

Koruma kurullarının görevleri

Madde 17 - (1) Koruma kurullarının görevleri şunlardır:

a) Müdürlüklerden iletilen ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak, diğer hükümlülere bu konuda yardımcı olmak.

b) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Şikâyet ve İtiraz

Şikâyet ve itiraz

Madde 18 - (1) Müdürlükler ile koruma kurullarının idarî nitelikteki eylem ve işlemlerine karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabilir. (2)

(2) Bu Kanunun uygulanması kapsamında verilmiş olan hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde mahkeme kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. Diğer kanunlarda belirtilen kanun yolları saklıdır.

ALTINCI BÖLÜM

Danışma Kurulu

Danışma Kurulunun oluşumu

Madde 19 - (1) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin olarak danışma organı niteliğinde görev yapmak üzere Bakanlıkta, Bakanlık Müsteşarının başkanlığında Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu kurulur. (2)

(2) Danışma Kurulu aşağıdaki üyelerden oluşur:

a) Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü.

b) Bakanlık Kanunlar Genel Müdürü.

c) Bakanlık Personel Genel Müdürü.

d) Türkiye Barolar Birliğinin görevlendireceği bir temsilci.

e) Yükseköğretim Kurulunca görevlendirilecek, üniversitelerin hukuk fakültelerinin ceza ve ceza usûl hukuku ana bilim dalından bir, sosyal hizmetler yüksek okulu veya bölümünden bir, fakültelerin sosyoloji ve psikoloji bölümlerinden birer profesör veya doçent unvanına sahip, öncelikle bu Kanunun içerdiği konularda çalışmaları bulunan öğretim üyesi.

f) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü.

g) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü.

h) Kadının Statüsü Genel Müdürü.

ı) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü.

j) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü.

k) Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü.

l) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından üst düzey bir temsilci.

m) Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanı.

n) Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün asayişten sorumlu genel müdür yardımcısı veya daire başkanı.

o) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci.

p) Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonundan bir temsilci.

r) Denetimli Serbestlik Daire Başkanı. (2)

(3) Danışma Kurulu her takvim yılında en az bir defa toplanır. Başkan, gerekli gördüğü hâllerde Danışma Kurulunu toplantıya çağırabilir.

(4) Danışma Kurulunun başkan vekili Bakanlık müsteşar yardımcısıdır. Bakanlık Müsteşarının bulunmadığı zamanlarda Danışma Kuruluna, Bakanlık müsteşar yardımcısı başkanlık eder.

(5) Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetleri Genel Müdürlükçe yürütülür.

Danışma Kurulunun görevleri

Madde 20 - (1) Danışma Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerine ilişkin temel ilkeleri belirlemek, öneri niteliğinde kararlar almak ve bu kararları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek.

b) Genel Müdürlük tarafından sunulan, müdürlükler ve koruma kurullarının yıllık faaliyetlerini değerlendirmek ve önerilerde bulunmak.(1)

c) Müdürlükler ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili olarak hazırlanan mevzuat taslaklarını incelemek ve önerilerde bulunmak.(1)(3)

d) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Çeşitli ve Son Hükümler

Müdürlük personelinin özlük işleri

Madde 21 - (1) Müdürlüklerde görev yapan müdür, şef, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, öğretmen ve benzeri personelin her türlü özlük işlemleri Genel Müdürlükçe, diğer personelin ise adalet komisyonlarınca yürütülür.(2)

Gönüllü çalışanlar

Madde 22 - (1) Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerinde bu Kanunda belirtilen ilkeler gözetilerek gönüllü kişilerden de yararlanılabilir. Bu durumda gönüllü çalışanlara görev, yetki ve sorumluluk yönünden kamu görevlilerine ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Görevleri nedeniyle gönüllü çalışanlara karşı işlenen suçlar hakkında kamu görevlilerine karşı işlenen suçlara, gönüllü çalışanların görevleri nedeniyle işledikleri suçlar hakkında kamu görevlilerinin işledikleri suçlara ilişkin hükümler uygulanır. Bunların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Gönüllü çalışanların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlarla ilgili olarak soruşturma izni adalet komisyonu başkanı tarafından verilir.

Denetim

Madde 23 - (1) Müdürlüklerin denetimleri, adalet müfettişleri tarafından yapılır.(2)

(2) Koruma kurullarının işlemleri, adalet müfettişleri tarafından denetlenir.

Personelin eğitimi

Madde 24 - (1) Müdürlüklerde görevli personele, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezlerinde hizmet öncesi, aday memurluk, hizmet içi ve görevde yükselme eğitiminin yanı sıra görevleri ile ilgili eğitim uygulanır. Gerektiğinde gönüllü çalışanlara da eğitim verilebilir.(1)

Diğer kurumların görevleri, teşvik ve işbirliği

Madde 25 - (1) Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile müdürlüklerin görevlerine ilişkin olarak iletilen istemler, kolluk görevlilerince yerine getirilir.(1)

(2) Kamu kurum ve kuruluşları, denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetinin görülmesine katkıda bulunurlar ve denetimli serbestlik görevlilerine yardımcı olurlar.

(3) Psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı, öğretmen ve benzeri personeli çalıştıran kurum ve kuruluşlar ihtiyaç hâlinde müdürlüğün bu nitelikte personel istemine yardımcı olurlar. (1)

(4) Aile ve çocuk mahkemelerinde görevli benzeri personel, müdürlüğün önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının talebi üzerine denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine yardımda bulunur. (1)

(5) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerine katkıda bulunmaya teşvik edilir.

Malî hükümler

Madde 26 - (1) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetlerini yürütmek üzere bu Kanun ile oluşturulan taşra teşkilâtında görevli Devlet memurları; hizmet sınıfı, unvan ve derecelerine göre ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde görev yapan emsallerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca ödenen zam ve tazminatlardan yararlanırlar.

(2) Danışma Kurulunun toplantılarına katılan üyelere 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre harcırah ödenir.

(3) Denetimli serbestlik ve yardım ile koruma hizmetleri için Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bu hizmetlerde çalışan gönüllülere, talepleri üzerine fiilen çalıştıkları her gün için ulaşım ve iaşe giderleri karşılığı olarak yapılacak günlük ödeme tutarı ve tüm gönüllülere ödeme yapılabilecek yıllık toplam gün sayısı bütçe kanunlarıyla belirlenir. Bu ödemelerden herhangi bir vergi ve kesinti yapılmaz.

(4) (Ek:14/4/2020-7242/60 md.) Denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan ve denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından muhtaç durumda olduğu tespit edilen yükümlülerin, kamuya yararlı bir işte ücretsiz ça-

lıştırılma yükümlülüğünü yerine getirirken mutat vasıta ile yaptıkları yol giderleri müdürlük bütçesinden, iaşe giderleri ise çalıştırıldıkları kurum bütçesinden karşılanabilir.

Müdür ve müdür yardımcılığına atanma

Madde 26/A - (Ek: 5/4/2012-6291/5 md.)

(1) Denetimli serbestlik müdürlüklerine, en az dört yıllık eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilmiş yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar arasından yazılı ve Bakanlıkça yapılacak mülakat sınav sonucuna göre denetimli serbestlik müdür yardımcısı atanır.

(2) Denetimli serbestlik müdür yardımcılığı yazılı ve mülakat sınavı ile denetimli serbestlik müdür yardımcılarının denetimli serbestlik müdürlüğüne, denetimli serbestlik müdürlerinin denetimli serbestlik müdür yardımcılığına atanmalarına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yönetmelik

Madde 27 - (1) Danışma Kurulu, Daire Başkanlığı, müdürlükler ve koruma kurullarının teşkilât, görev, çalışma, disiplin ve denetimine ilişkin esas ve usûller, kadrolu veya gönüllü çalışanların sınav, atama, görevde yükselme, görev, yetki ve sorumlulukları, nitelikleri, nakil, sicil, disiplin, eğitim ve benzeri özlük işlemleri ile malî hükümlere ilişkin esas ve usûller ile diğer hususlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.(1)

Kadro ihdası

Madde 28 - (1) Ekli (1), (2) ve (3) sayılı listelerde yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Genel Kadro ve Usûlü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerin Adalet Bakanlığına ait bölümlerine eklenmiştir.

Yürürlük

M**adde 29 -** (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 30 - (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU

Kanun Numarası	**: 6458**
Kabul Tarihi	**: 04/04/2013**
Yayımlandığı Resmî Gazete	**: Tarih: 11/4/2013 / Sayı: 28615**
Yayımlandığı Düstur	**: Tertip: 5 / Cilt : 53**

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Aile üyeleri: Başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,

b) Avrupa ülkeleri: Avrupa Konseyi üyesi olan ülkeler ile Cumhurbaşkanınca belirlenecek diğer ülkeleri,

c) Bakan: İçişleri Bakanını,

ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

d) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,

e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

f) Destekleyici: Aile birliği amacıyla Türkiye'ye gelecek yabancıların masraflarını üstlenen ve ikamet izni talebinde bulunanlar tarafından başvuruya dayanak gösterilen Türk vatandaşını veya Türkiye'de yasal olarak bulunan yabancıyı,

g) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürünü,

ğ) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,

h) Giriş ve çıkış kontrolü: Sınır kapılarındaki kontrol işlemlerini,

ı) Göç: Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa

dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı,

i) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yeri,

j) İkamet izni: Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesini,

k) Konsolosluk: Türkiye Cumhuriyeti başkonsoloslukları, konsoloslukları veya büyükelçilik konsolosluk şubelerini,

l) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi, (1)

m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

n) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,

o) Sınır kapısı: Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış için belirlenen sınır geçiş noktasını,

ö) Son karar: Başvuru sahibinin başvurusuyla veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin statüsüyle ilgili kararlardan; idari itirazda bulunulmaması ve yargıya başvurulmaması hâlinde Genel Müdürlük tarafından verilen kararı veya yargıya başvurulması sonucunda temyiz edilmesi mümkün olmayan kararı,

p) Sözleşme: Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmeyi,

r) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,

s) Vatandaşı olduğu ülke: Yabancının vatandaşı olduğu ülkeyi veya yabancının birden fazla vatandaşlığının bulunduğu durumlarda, vatandaşlığında olduğu ülkelerden her birini,

ş) Vatansız kişi: Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi,

t) Vize: Türkiye'de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişi sağlayan izni,

u) Vize muafiyeti: Vize alma gerekliliğini kaldıran düzenlemeyi,

ü) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,

v) Yabancı kimlik numarası: 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca yabancılara verilen kimlik numarasını,

y) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Yetkili aracı kurum: Nitelikleri ve görev çerçevesi yönetmelikle belirlenen ve Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen kurum veya kuruluşu,

z) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/169 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/163 md.) Kabul edilemeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi,

aa) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/169 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/163 md.) Taşıyıcı: Yabancı uyruklu yolcuları taşıyan kara, hava, deniz ve demiryolu taşıtlarının gerçek veya tüzel kişi olan sahiplerini veya ticari kara, hava, deniz ve demiryolu işletmecilerini,

ifade eder.

Türkiye içinden yapılabilecek ikamet izni başvuruları

MADDE 22 – (1) İkamet izni başvuruları, aşağıdaki hâllerde istisnai olarak valiliklere de yapılabilir:

a) Adli veya idari makamların kararlarında veya taleplerinde

b) Yabancının Türkiye'den ayrılmasının makul veya mümkün olmadığı durumlarda

c) Uzun dönem ikamet izinlerinde

ç) Öğrenci ikamet izinlerinde

d) İnsani ikamet izinlerinde

e) İnsan ticareti mağduru ikamet izinlerinde

f) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçişlerde

g) Türkiye'de ikamet izni bulunan anne veya babanın Türkiye'de doğan çocukları için yapacağı başvurularda

ğ) Geçerli ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya değişikliğe uğramasından dolayı yeni kalış amacına uygun ikamet izni almak üzere yapılacak başvurularda

h) 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında yapılacak ikamet izni başvurularında

ı) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanların, kısa dönem ikamet iznine geçişlerinde

Aile ikamet izni

MADDE 34 – (1) Türk vatandaşlarının, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamında olanların veya ikamet izinlerinden birine sahip olan yabancılar ile mültecilerin ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin;

a) Yabancı eşine,

b) Kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna,

c) Kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna, her defasında üç yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilir. Ancak, aile ikamet izninin süresi hiçbir şekilde destekleyicinin ikamet izni süresini aşamaz. (1)

(2) Vatandaşı olduğu ülkenin hukukuna göre birden fazla eş ile evlilik hâlinde, eşlerden yalnızca birine aile ikamet izni verilir. Ancak, diğer eşlerinden olan çocuklara da aile ikamet izni verilebilir.

(3) Çocukların aile ikamet izninde, Türkiye dışında varsa ortak velayeti bulunan anne veya babanın muvafakati aranır.

(4) Aile ikamet izinleri, on sekiz yaşına kadar, öğrenci ikamet izni almadan ilk ve ortaöğretim kurumlarında eğitim hakkı sağlar.

(5) En az üç yıl aile ikamet izniyle Türkiye'de kalmış olanlardan on sekiz yaşını tamamlayanlar, talep etmeleri hâlinde bu izinlerini kısa dönem ikamet iznine dönüştürebilir.

(6) Boşanma hâlinde, Türk vatandaşıyla evli yabancıya, en az üç yıl aile ikamet izniyle kalmış olmak kaydıyla kısa dönem ikamet izni verilebilir. Ancak yabancı eşin, aile içi şiddet gerekçesiyle mağdur olduğu ilgili mahkeme kararıyla sabit ise, üç yıllık süre şartı aranmaz.

(7) Destekleyicinin ölümü hâlinde, bu kişiye bağlı aile ikamet izniyle kalanlara, süre şartı aranmadan kısa dönem ikamet izni verilebilir.

Geri gönderme merkezlerinde sağlanacak hizmetler

MADDE 59 – (1) Geri gönderme merkezlerinde;

a) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri ücretsiz verilir,

b) Yabancıya; yakınlarına, notere, yasal temsilciye ve avukata erişme ve bunlarla görüşme yapabilme, ayrıca telefon hizmetlerine erişme imkânı sağlanır,

c) Yabancıya; ziyaretçileri, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisiyle görüşebilme imkânı sağlanır,

ç) Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ayrı yerlerde barındırılır, (1)

d) Çocukların eğitim ve öğretimden yararlandırılmaları hususunda, Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır.

(2) Göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Genel Müdürlüğün izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebilirler**.**

Refakatsiz çocuklar

MADDE 66 – (Değişik:6/12/2019-7196/82 md.)

(1) Uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır. Başvuru alındığı andan itibaren, haklarında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri uygulanır.

b) Fiziki görünümü ile beyan ettiği yaşı uyumlu görülmeyen yabancıların Bakanlıkça sağlık kuruluşlarında yaş tespiti yaptırılarak on sekiz yaşından küçük olduğu tespit edilenler, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlüklerine teslim edilir.

c) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, uygun konaklama yerlerine veya yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

Özel ihtiyaç sahipleri

MADDE 67 – (1) Özel ihtiyaç sahiplerine bu Kısımda yazılı hak ve işlemlerde öncelik tanınır.

(2) İşkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanır.

Mülakat

MADDE 75 – (1) Etkin ve adil karar verebilmek amacıyla, başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır. Mülakatın mahremiyeti dikkate alınarak, kişiye kendisini en iyi şekilde ifade etme imkânı tanınır. Ancak, aile üyelerinin de bulunmasının gerekli görüldüğü durumlarda, kişinin muvafakati alınarak mülakat aile üyeleriyle birlikte yapılabilir. Başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatı gözlemci olarak mülakata katılabilir.

(2) Başvuru sahibi, yetkililerle iş birliği yapmak ve uluslararası koruma başvurusunu destekleyecek tüm bilgi ve belgeleri sunmakla yükümlüdür.

(3) Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılacak mülakatlarda, bu kişilerin özel durumları göz önünde bulundurulur. Çocuğun mülakatında psikolog, çocuk gelişimci veya sosyal çalışmacı ya da ebeveyni veya yasal temsilcisi hazır bulunabilir.

(4) Mülakatın gerçekleştirilememesi hâlinde, yeni mülakat tarihi belirlenir ve ilgili kişiye tebliğ edilir. Mülakat tarihleri arasında en az on gün bulunur.

(5) Gerekli görüldüğünde başvuru sahibiyle ek mülakatlar yapılabilir.

(6) Mülakatlar sesli veya görsel olarak kayıt altına alınabilir. Bu durumda mülakat yapılan kişi bilgilendirilir. Her mülakatın sonunda tutanak düzenlenir, bir örneği mülakat yapılan kişiye verilir.

Uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi

MADDE 76 – (1) Kayıt işlemleri tamamlanan başvuru sahibine ve varsa birlikte geldiği aile üyelerine, uluslararası koruma talebinde bulunduğunu belirten ve yabancı kimlik numarasını içeren Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir. (Değişik cümle:6/12/2019-7196/83 md.) Kimlik belgesinin geçerlilik süresi ile uzatılmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir. (1) (2)

(2) (Mülga:6/12/2019-7196/83 md.)

(3) Kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir.

(4) Kimlik belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer.

Başvurunun geri çekilmesi veya geri çekilmiş sayılması

MADDE 77 – (1) Başvuru sahibinin;

a) Başvurusunu geri çektiğini yazılı olarak beyan etmesi,

b) Mazeretsiz olarak mülakata üç defa üst üste gelmemesi,

c) İdari gözetim altında bulunduğu yerden kaçması,

ç) Mazeretsiz olarak; bildirim yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmemesi, belirlenen ikamet yerine gitmemesi veya ikamet yerini izinsiz terk etmesi,

d) Kişisel verilerinin alınmasına karşı çıkması,

e) Kayıt ve mülakattaki yükümlülüklerine uymaması,

hâllerinde başvurusu geri çekilmiş kabul edilerek değerlendirme durdurulur.

Karar

MADDE 78 – (1) (Değişik:6/12/2019-7196/84 md.) Uluslararası koruma başvuruları, kayıt tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Genel Müdürlükçe sonuçlandırılır. Kararın bu süre içerisinde verilememesi hâlinde başvuru sahibi bilgilendirilir. Genel Müdürlük bu yetkilerini valiliklere devredebilir.

(2) Kararlar bireysel olarak verilir. 64 üncü maddenin altıncı fıkrası saklı kalmak kaydıyla, aile adına yapılan başvuru bütün olarak değerlendirilir ve verilen karar tüm aile üyelerini kapsar.

(3) Başvuru hakkında karar verilirken menşe veya önceki ikamet ülkesinin mevcut genel şartları ve başvuru sahibinin kişisel şartları göz önünde bulundurulur.

(4) Başvuru sahibine, zulüm veya ciddi zarar görme tehdidine karşı vatandaşı olduğu ülke veya önceki ikamet ülkesinin belirli bir bölgesinde koruma sağlanabiliyorsa ve başvuru sahibi, ülkenin o bölgesine güvenli bir şekilde seyahat edebilecek ve yerleşebilecek durumdaysa, başvuru sahibinin uluslararası korumaya muhtaç olmadığına karar verilebilir.

(5) Dördüncü fıkradaki durumların ortaya çıkması, başvurunun tam bir incelemeye tabi tutulmasını engellemez.

(6) Karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Olumsuz kararın tebliğinde, kararın maddi gerekçeleri ve hukuki dayanakları da belirtilir. İlgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

Hızlandırılmış değerlendirme

MADDE 79 – (1) Başvuru sahibinin;

a) Başvuru sırasında gerekçelerini sunarken, uluslararası korumayı gerektirecek konulara hiç değinmemiş olması,

b) Sahte belge ya da yanıltıcı bilgi ve belge kullanarak veya kararı olumsuz etkileyebilecek bilgi ve belgeleri sunmayarak yetkilileri yanlış yönlendirmesi,

c) Kimliğinin ya da uyruğunun tespit edilmesini güçleştirmek amacıyla kimlik ya da seyahat belgelerini kötü niyetle imha etmesi veya elden çıkarması,

ç) Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında olması,

d) Sadece, Türkiye'den gönderilmesine yol açacak bir kararın uygulanmasını erteletmek ya da engellemek amacıyla başvuruda bulunması,

e) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturması ya da bu nedenlerle Türkiye'den daha önce sınır dışı edilmiş olması,

f) Başvurusunun geri çekilmiş sayılmasından sonra yeniden başvuruda bulunması, hâllerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir.

(2) Başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilen başvuru sahibiyle, başvuru tarihinden itibaren en geç üç gün içinde mülakat yapılır. Başvuru, mülakattan sonra en geç beş gün içinde sonuçlandırılır.

(3) Bu maddeye göre değerlendirilen başvurulardan, incelenmesinin uzun süreceği anlaşılanlar, hızlandırılmış değerlendirmeden çıkarılabilir.

(4) Refakatsiz çocukların başvuruları hızlandırılmış olarak değerlendirilemez.

BASIN KANUNU

Kanun Numarası : 5187
Kabul Tarihi : 9/6/2004
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 26/6/2004 / Sayı: 25504
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 43

Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme

Madde 20- Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.

Kimliğin açıklanmaması

Madde 21- Süreli yayınlarda;

a) 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre evlenmeleri yasaklanmış olan kimseler arasındakicinsel ilişkiyle ilgili haberlerde bu kişilerin,

b) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 414, 415, 416, 421, 423, 429, 430, 435 ve 436 ncı maddelerinde yazılı cürümlere ilişkin haberlerde mağdurların,

c) Onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının,

Kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.

RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYIN HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 6112
Kabul Tarihi : 15/2/2011
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 3/3/2011 Sayı: 27863
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 50

Yayın hizmeti ilkeleri

MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.

c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.

ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. (Mülga ikinci cümle: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) (…)

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.

g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.(1)

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.

l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.

n) Müstehcen olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.

p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.

r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.

s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.

t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.

(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz. (2)

(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

(4) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/60 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/50 md.) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

Genel esaslar

MADDE 9 – (1) Ticarî iletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır.

(2) Ticarî iletişimde bilinçaltı teknikleri kullanılamaz.

(3) Gizli ticarî iletişime izin verilemez.

(4) Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticarî iletişimlerde yer verilemez.

(5) Ticarî iletişim, medya hizmet sağlayıcının editoryal bağımsızlığını ve program içeriğini etkileyecek şekilde kullanılamaz.

(6) Ticarî iletişim, 8 inci maddede belirlenen esas ve ilkeler saklı kalmak kaydıyla;

a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmak,

b) Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemek veya teşvik etmemek,(1)

c) Yanıltıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek,

ç) Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemek, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemek; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemek; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemek veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemek,

d) Kadınların istismarına yönelik olmamak,

e) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.

(7) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen gıda ve maddeler içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimine, çocuk programlarıyla birlikte veya bu programların içinde yer verilemez.

(8) Ticarî iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır.

Ürün yerleştirme

MADDE 13 (4) Haber bültenlerinde, çocuk programlarında ve dinî programlarda ürün yerleştirmeye izin verilmez.

Genel ve tematik yayın

MADDE 14 – (3) Genel ve tematik içerikli yayın yapan televizyon kuruluşlarının, çocuk yayınlarında çizgi filmlere yer vermeleri hâlinde, çizgi filmlerin en az yüzde yirmisinin, diğer çocuk programlarının en az yüzde kırkının Türkçe dilinde üretilmiş yapım olması ve Türk kültürünü yansıtması zorunludur. Çocuk yayınlarının yayınlanma saatleri ve sürelerine yönelik istatistiksel veriler ile üretim yerine ilişkin bilgiler aylık dökümler hâlinde Üst Kurula bildirilir.

Görev ve yetkiler

MADDE 37 – (1) Üst Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

y) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/62 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/52 md.) Yayın hizmetlerinde ailenin ve çocukların korunması ilkesini gözeterek, ailenin bütünlüğü ve sürekliliği ile çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek nitelikteki aile ve çocuk dostu yapım ve dizileri, Üst Kurulca bir önceki yılda uygulanan idari para cezalarının yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile birlikte belirlenecek usul ve esaslara göre teşvik etmek

NÜFUS HİZMETLERİ KANUNU

Kanun Numarası **: 5490**

Kabul Tarihi **: 25/4/2006**

Yayımlandığı Resmî Gazete **: Tarih: 29/4/2006 / Sayı: 26153**

Yayımlandığı Düstur **: Tertip: 5 / Cilt: 45**

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamaktır.

Kapsam [1]

MADDE 2- (1) Bu Kanun, Türk vatandaşları, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoyları ile Türkiye'de bulunan yabancıların nüfus hizmetlerinin düzenlenmesine, yürütülmesine ve geliştirilmesine ilişkin esas ve usûl hükümlerini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunda geçen;

a) Adres: Herhangi bir toprak parçası veya binanın coğrafî konumu ve işlevi açısından tanımlanmasını,

b) Adres beyan formu: Adreslerin bildiriminde kullanılan, şekli ve içeriği Bakanlıkça belirlenen formu,

c) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** Adres bileşenleri: İl, ilçe, köy ve köy bağlıları, mahalle, bulvar, cadde, sokak, bina, dış kapı numarası, iç kapı numarası, posta kodu gibi adres bilgisine ulaşmak için gerekli sözel ve mekânsal verileri,

ç) **(Mülga: 19/10/2017-7039/1 md.)**

d) Aile: Aynı soydan olup, bir aile sıra numarası altında kayıtlı olan kişiler ile onların eş ve çocuklarını,

e) Aile kütüğü: Nüfus olaylarına ilişkin kayıtların kâğıt veya elektronik ortamda tutulduğu kütüğü,

f) Aile sıra numarası: Ailelerin aile kütüğüne yazılış sırasına göre verilen numarayı,

g) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

ğ) Dayanak belgesi: Aile kütüğüne işlenen nüfus olaylarının dayanağı olan form, tutanak, mahkeme kararı, noter senedi, doğum veya ölüm raporu gibi resmî belgeler ile bunların yedeklerini,

h) **(Değişik: 14/1/2016-6661/8 md.)** Değerli kâğıtlar: Kimlik kartını, uluslararası aile cüzdanını ve mavi kartı,

ı) Diğer adres: Yerleşim yeri adresi dışında kalan yerleri,

i) Genel Müdürlük: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünü,

j) İl müdürlüğü: İl nüfus ve vatandaşlık müdürlüğünü,

k) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** Kimlik Paylaşımı Sistemi: Merkezi veri tabanında tutulan kayıtların kurumlar ve kamu hizmeti sunan tüzel kişiler ile paylaşıldığı sistemi,

l) Kurum: Genel Müdürlük dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarını,

m) **(Ek: 9/5/2012-6304/11 md.)** Mavi Kart: Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesinde belirtilen altsoylarına verilen ve söz konusu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren resmi belgeyi, [1]

n) **(Ek: 9/5/2012- 6304/11 md.)** Mavi Kartlılar Kütüğü: Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoylarının kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütüğü, (1)

o) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** Merkezî veri tabanı: Genel Müdürlükçe elektronik ortamda tutulan verileri,

ö) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** MERNİS: Merkezî Nüfus İdaresi Sistemini,

p) Numaralama: Mahalle, semt, meydan, bulvar, cadde, sokak ve bina gibi adres bileşenlerine isim veya numara verilmesi işlemini,

r) **(Değişik: 14/1/2016-6661/8 md.)** Kimlik kartı: Kişinin Türk vatandaşı olduğunu ve aile kütüğüne kayıtlı bulunduğunu gösteren Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartını,

s) Nüfus hizmetleri: Nüfus olaylarına ve kişinin nüfusa ve yerleşim yeri adresine ilişkin bilgilerinin toplanmasına, nüfus kütüklerine geçirilmesine, korunmasına ve gerektiğinde tasnif edilerek değerlendirilmesine dair iş ve işlemleri,

ş) Nüfus kaydı: Aile kütüğüne işlenmiş kişisel bilgileri,

t) Nüfus kayıt örneği: Aile kütüğüne işlenmiş kişisel bilgilerin özetlerini gösterir belgeyi,

u) Nüfus kütüğü: Aile kütüğü, özel kütük ve yedeklerinden oluşan kayıtların tümünü,

ü) Nüfus müdürlüğü: İlçe nüfus müdürlüğünü,

v) Nüfus müdürü: İlçe nüfus müdürünü,

y) Nüfus olayı: Doğum, ölüm, evlenme, boşanma, evlât edinme, tanıma, kayıt düzeltme, soybağının düzeltilmesi, gaiplik gibi kişisel durumlarda değişiklik meydana getiren olayı,

z) Özel kütük: Doğum, evlenme, boşanma, ölüm, kayıt düzeltme ve diğer olaylar şeklinde tutulan ve ayrı ayrı tasnif edilen dayanak belgelerinin konulduğu dosyayı,

aa) Ulusal adres veri tabanı: Adres bilgilerinin tutulduğu merkezî veri tabanını,

bb) Uluslararası aile cüzdanı: Bir aileyi oluşturan eş ve çocukların kimlik bilgilerini kapsayan ve uyruğunu kanıtlayan çok dilli resmî belgeyi,

cc) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** Vekâletname: Temsil yetkisini kapsayan noterden onaylı belgeyi,

çç) **(Değişik: 19/10/2017-7039/1 md.)** Yabancılar kütüğü: Kimlik numarası verilen yabancıların kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütüğü,

dd) Yapı belgeleri: Yapı Ruhsat Formu, Yapı Kullanma İzin Belgesi, yanan ve yıkılan yapılar formunu ve binalar cetvelini,

ee) Yerleşim yeri adresi: Sürekli kalma niyetiyle oturulan yeri,

ff) **(Ek: 14/1/2016-6661/8 md.)** Biyometrik veri: Elektronik sistemler aracılığı ile kimlik tespit ve kimlik doğrulama işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla alınan parmak izi, damar izi ve el ayasından elde edilen kişiye özgü verileri,

gg) **(Ek: 19/10/2017-7039/1 md.)** Veri Paylaşımı Kurulu: Merkezî veri tabanında yer alan bilgilerin paylaşımına ilişkin talepleri değerlendirmek üzere oluşturulan kurulu,

ğğ) **(Ek: 19/10/2017-7039/1 md.)** Yetkili idare: Adres numaralama veya yapı belgeleri düzenleme yetki ve sorumluluğu verilen idareleri,

hh) **(Ek:23/7/2020-7252/8 md.)** Elektronik Kimlik Doğrulama Sistemi: Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartının elektronik kimlik doğrulama işlemlerinde kullanılabilmesini sağlayan sistemi,

ifade eder.

İKİNCİ KISIM
Nüfus Hizmetlerinin Yürütülmesi

BİRİNCİ BÖLÜM
Yetkililer ve Nüfus Kütükleri

Nüfus hizmetleri yetkilileri

MADDE 4- (1) Nüfus hizmetleri, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilâtı ile dış temsilcilikler tarafından yürütülür.

Hukukî mahiyeti

MADDE 5- (1) Nüfus kütükleri; kişilerin kimliklerinin, yerleşim yeri adreslerinin, aile bağlarının, vatandaşlık durumlarının ve şahsî hallerinin belirlenmesi amacıyla ilçe ve aile esasına göre nüfus olaylarının tescil edildiği, daimî olarak saklanması gerekli resmî belgelerdir.

(2) Aile kütüğü ve özel kütüklerde tutulan kayıtlar ile yedekleri ve bunlardan çıkarılan kayıt örnekleri aynı hukukî değere sahiptir. Kayıtlar arasında farklılık olduğu takdirde, aksi sabit oluncaya kadar kayda esas olan dayanak belgesi geçerlidir.

(3) **(Ek: 19/10/2017-7039/2 md.)** Bakanlık, elektronik ortamda tutulan aile kütüklerinde kişiye ait tek bir kaydın tutulmasına, kişi ve olay kayıtlarının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ile ilişkilendirilmesine yetkilidir. Bu durumda diğer kanunların bu maddeye aykırı hükümleri uygulanmaz.

Nüfus kütüklerinin tutulması

MADDE 6- (1) Nüfus olayları, iletişim ağı kullanılarak nüfus müdürlüklerindeki aile kütüklerine ve merkezî veri tabanına tescil edilir.(2) Bakanlık, doğal afet ve olağanüstü hallere karşı kesintisiz olarak hizmet verilmesini sağlamak amacıyla, merkezî veri tabanının yedeğinin farklı bir yerde tutulmasını sağlar**.**

(3) Kâğıt ortamındaki aile kütüklerinin her sayfasına cilt ve sayfa sıra numaraları konur. Kütüğün sonuna kaç sayfadan ibaret olduğu yazılır. Sayfa birleşim yerleri asliye hukuk mahkemesince mühürlenerek sonu onaylanır.

(4) Nüfus kütüklerinin tutulmasına ilişkin usûl ve esasları belirlemeye, mevzuat ve sistemdeki gelişmelere bağlı olarak değiştirmeye ve kâğıt ortamında tutulan aile kütüklerini uygulamadan kaldırmaya Bakanlık yetkilidir.

Aile kütüklerinde bulunması gereken kişisel bilgiler

MADDE 7- (1) Her mahalle veya köy için ayrı aile kütüğü tutulur. Aile kütüklerinde aşağıdaki bilgiler bulunur:

a) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.

b) Kayıtlı bulunduğu il, ilçe, köy veya mahalle adı ile cilt, aile ve birey sıra numarası.

c) Kişinin adı ve soyadı, cinsiyeti, baba ve ana adı ile soyadları, evli kadınların önceki soyadları.

ç) Doğum yeri ile gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi ve kütüğe kayıt tarihi.

d) Evlenme, boşanma, soybağının kurulması veya reddi, ölüm, vatandaşlığın kazanılması veya kaybedilmesi gibi kişisel durumda meydana gelen değişiklik veya yetkili makamlarca yapılan düzeltmeler.

e) Dini.

f) Medenî hali.

g) Yerleşim yeri adresi.

ğ) Fotoğrafı.

h) **(Ek: 14/1/2016-6661/9 md.)** Biyometrik verisi.

ı) **(Ek: 19/10/2017-7039/3 md.)** Velayete ve vesayete ilişkin bilgileri.

(Değişik son cümle: 19/10/2017-7039/3 md.) (a), (g), (ğ), (h) ve (ı) bentlerinde belirtilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(2) Türkiye'de aile kütüğü bulunmayan ve yabancı ülkelerde oturan vatandaşlar Bakanlığın göstereceği bir nüfus müdürlüğünde açılacak aile kütüğüne kaydedilir.

Yabancıların kayıtlarının tutulması

MADDE 8- (Başlığı ile Birlikte Değişik:18/10/2018-7148/32 md.)

(1) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki yabancılara kimlik numarası vermeye, bunları yabancılar kütüğüne kaydetmeye ve herhangi bir işlem sebebiyle Türkiye'de bir kamu kurumuna veya dış temsilciliklerimize müracaat eden yabancılara, talep etmeleri hâlinde yabancı kimlik numarası (YKN) vermeye Bakanlık yetkilidir. Diplomatik misyon mensupları bu hükmün kapsamı dışındadır.

(2) Yabancı kimlik numarasının geçerlilik süresi, başvuru esnasında ve sonrasında istenilecek belgeler ile diğer hususlar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Mavi Kartlıların kayıtları

MADDE 8/A- (Ek: 9/5/2012-6304/12 md.)

(1) Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesinde belirtilen altsoyları, Genel Müdürlükçe elektronik ortamda tu-

tulan Mavi Kartlılar Kütüğüne kaydedilir. Bu Kütüğe kaydedilenler, her türlü nüfus olaylarını yurt içinde nüfus müdürlüklerine, yurt dışında ise dış temsilciliklere beyan etmekle yükümlüdürler.

İKİNCİ BÖLÜM
Nüfus Kayıtlarının Özellikleri

Gizlilik

MADDE 9- (1) Nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına dayanak olan belgeler gizlidir. Bunlar, yetkili ve sorumlu memurlar ile teftiş ve denetim yetkisi olanlar dışında kimse tarafından görülüp incelenemez. Mahkemeler bu hükmün dışındadır.

(2) Nüfus kayıtlarına bu bilgileri işleyen memurlar ve Kimlik Paylaşımı Sistemi kapsamında nüfus kayıtlarından faydalanan diğer görevliler de bu gizliliğe uymak zorundadırlar. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder.

Resmî işlemlerde esas alınması

MADDE 10- (1) Kurumlarda kişiyle ilgili olarak yapılan işlemlerde nüfus kayıtları esas alınır. Kayıtlar arasında farklılık olması halinde nüfus kayıtlarında değişiklik yapılmaz, usûlüne göre diğer kayıtlar düzeltilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Nüfus Kütüklerinin Tutulmasına İlişkin Esaslar

Tescil mecburiyeti

MADDE 11- (1) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her kişi yurt içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında dış temsilciliğe müracaatla kendisini nüfus kütüklerine yazdırmaya ve kimlik kartı almaya mecburdur. Ergin olmayanların nüfus olaylarını yazdırıp kimlik kartlarını almaya veli, vasi veya kayyımları, bunların bulunmaması halinde, çocukları yanlarında bulunduranlar ile 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun yetkili kıldığı kuruluş yetkilileri görevlidirler.

(2) Türk vatandaşlığını sonradan kazanmış olanlar da vatandaşlığı kazandıkları tarihten itibaren nüfus kütüğüne geçirilir.

Tescilde dayanak belgesi zorunluluğu

MADDE 12- (1) Nüfus kütüklerine düşülen kişisel durumla ilgili her kayıt ve açıklamanın bu Kanuna göre yetkili kılınmış görevlilerce, usûlüne ve örneğine uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılması zorunludur.

(2) Nüfus olaylarını tescil eden memurlar tarafından her işlem sonunda dayanak belgeleri aile kütüklerine işlendikten sonra imzalanır ve bir nüshası arşivlenmek üzere Genel Müdürlüğe gönderilecek olan ilgili özel kütüğe konulur.

Tescil

MADDE 13- (1) Yetkili kişi ve kuruluşlarca bildirilen nüfus olaylarına ilişkin belge ve tutanaklar bu Kanun hükümlerine göre tescil edilir. Bakanlık her türlü nüfus işlemlerinde elektronik imza kullanılmasına karar vermeye yetkilidir.

Kaydın kapatılması ve yeniden açılması

MADDE 14- (1) Nüfus kaydının kapatılması; ölüm, gaiplik, Türk vatandaşlığının kaybı, evlenme, boşanma, evlât edinilme, soybağının düzeltilmesi veya reddi gibi olaylar nedeniyle bir kaydın üzerinde işlem yapılamaz hale getirilmesidir.

(2) Kaydın kapatılmasına ilişkin sebep ortadan kalktığında veya kaydın yeniden açılmasını gerektirecek yeni bir sebep ortaya çıktığında kayıt yeniden açılır. Kaydın açılmasından sonra kişisel durumda meydana gelmiş olan olaylar kişinin kaydına işlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Nüfus Olayları

BİRİNCİ BÖLÜM
Doğum

Bildirim yükümlülüğü ve süresi

MADDE 15- (Değişik: 19/10/2017-7039/5 md.)

(1) Sağ olarak dünyaya gelen her çocuğun, doğumdan itibaren Türkiye'de otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise altmış gün

içinde dış temsilciliğe bildirilmesi zorunludur. Doğum bildirimleri, doğumu gerçekleştiren sağlık kuruluşlarına da yapılabilir.

(2) Sağlık kuruluşları ve sağlık kuruluşları dışında sağlık personeli nezaretinde gerçekleşen doğumlar, ilgili sağlık birimince bulunulan yer nüfus müdürlüğüne beş iş günü içinde bildirilir. Bildirimde, doğumun sağlık kuruluşunda veya sağlık personeli nezaretinde olduğunu ispatlayan rapor veya resmi belge ve doğum tescil isteğini belirten form dilekçe yer alır.

(3) Sağlık personeli nezaretinde gerçekleşmeyen doğum bildirimi; gebelik sırasında anneyi takip eden tabip ya da sağlık mesleği mensubunca düzenlenecek rapor veya belge ile yapılır.

(4) Sağlık personelinin takibi dışında doğan çocukların doğum bildirimi nüfus müdürlüklerine sözlü beyanla yapılır. Her sözlü beyanda mülki idare amirinin emri ile aile hekimlerince beyanların doğruluğunun araştırılması zorunludur.

(5) Doğum bildirimi; veli, vasi, kayyım, bunların bulunmaması hâlinde çocuğun büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşleri ya da çocuğu yanında bulunduranlar tarafından yapılır. Çocuğa konulan ad, üç adı geçmemek üzere ve kısaltma yapılmadan yazılır. Doğum ve gebelik raporu ile doğumun bildirilmesi ve doğum tutanağının düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

(6) Yurt dışındaki doğum bildirimleri, yabancı makamlardan alınmış resmî belge veya raporun dış temsilciliğe verilmesi ile yapılır. Doğum bildiriminin dış temsilciliğe bizzat yapılamaması hâlinde, yabancı makamlardan alınmış resmî belge veya rapor ile çocuğa konulan adın belirtildiği dilekçe, ana ve babanın kimlik bilgilerini gösteren belgelerle birlikte dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle de yapılabilir.

(7) Ölü doğan çocuklar aile kütüğüne yazılmaz. Bir doğumda birden fazla çocuk doğması hâlinde bunlar, doğuş sırasıyla yazılır.

Süresi içinde bildirilmeyen doğumlar

MADDE 16- (1) Bu Kanunun 15 inci maddesinde belirtilen süreyi geçirdikten sonra bildirilen altı yaşını bitirmemiş olan çocukların doğum tarihinin tespitinde beyan esas alınır. Çocuk altı yaşını doldurmuş ise nüfus müdürlüğüne getirilerek resmî sağlık kuruluşunca yaşının tespit edilmesi sağlanır. Doğuma ait resmî belge ibraz edilmesi halinde, yaş tespitine gerek kalmaz.

Nüfus müdürlüklerinin yetkisi

MADDE 17- (1) Nüfus müdürlükleri; süresi içerisinde bildirilmemiş çocukların veya nüfusa tescil edilmemiş erginlerin varlığını haber aldıkları takdirde; erginlerin kendilerini, çocukların veli, vasi veya kayyımlarını, bunların bulunmaması halinde; büyük ana, büyük baba veya kardeşlerini ya da çocukları yanlarında bulunduranları veya muhtarları beyana davet etmeye yetkilidirler. İlgililer de bu davet üzerine otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine başvurmak ve beyanda bulunmakla görevlidir.

(2) Verilen süre içerisinde bildirim yapılmaması halinde mülkî idare amirinin göreceği lüzum üzerine kolluk kuvvetlerince bunların zorla getirilmesi için gereken işlem yapılarak çocuğun aile kütüklerine tescili sağlanır.

Bildirimle yükümlü diğer görevliler [1]

MADDE 18- (1) 2828 sayılı Kanunun yetkili kıldığı kuruluş yetkilileri, yetiştirme yurtları, bakım evleri ve benzeri yerlerin sorumluları ile kişiler; yanlarında çalıştırdıkları veya barındırdıkları çocuk veya erginlerin kimlik kartlarını kontrol etmek, aile kütüklerine kayıtlı olmayanların tescillerini sağlamak için nüfus müdürlüklerine beyanda bulunmak ve gerekli işlemleri yaptırmakla görevlidirler. [1]

(2) Kolluk görevlileri; kimlik kontrolleri veya herhangi bir işlem nedeniyle kimliğini ispat edemeyenlerle, nüfusta kayıtlı olmadığını tespit ettikleri kişileri, haklarında gerekli işlemleri yaptıktan sonra düzenleyecekleri evrakı o yerdeki nüfus müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler.

(3) Okul müdürleri; okula kayıt için başvuran çocuklardan nüfusa kayıtlı olmayanların beyana dayalı kimlikleri ile baba, ana, vasi veya kayyımlarının kimliklerini ve adreslerini o yerin nüfus müdürlüğüne bildirmekle görevlidirler.

(4) Kamu veya özel kurumlar iş verecekleri kişilerden kimlik kartı istemekle, nüfusta kayıtlı olmadıklarını anladıkları kişilerin beyana dayalı kimlik ve adreslerini nüfus müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdürler. [1]

Bulunmuş çocuklar ve zihinsel engelli kişiler [2]

MADDE 19- (1) Yaşının küçüklüğü nedeniyle kendisini ifade edemeyen bulunmuş çocukların nüfus kütüklerine kaydedilmesi, kolluk görevlileri veya ilgili kurumların bu durumu belirten tutanaklarına veya ilgililerin beyanlarına dayanılarak bulundukları yerin nüfus müdürlüğünce yapılır.

(2) Zihinsel engelli olup da bulunmuş onsekiz yaşından büyük kişileri, mahkemece tayin edilecek olan kayyımları bildirmekle yükümlüdür. Bildirimin tam teşekküllü devlet hastahanesinden alınacak sağlık kurulu raporu ile nüfus müdürlüğüne yapılması zorunludur.

(3) Bu kişiler hakkında düzenlenen tutanaklarda doğum tarihi, adı ve soyadı ile ana ve baba adı belirtilmemiş ise; nüfus müdürlüğünce ad ve soyad ile ana ve baba adı verilir. Doğum tarihi belirlenmemişse resmî sağlık kuruluşunca tespit edilmesi sağlanır.

Türk vatandaşlığını kazananlar

MADDE 20- (1) Kanun gereğince Türk vatandaşlığını kazananlar yetkili makam veya kurulların kararı üzerine düzenlenecek formlara uygun olarak aile kütüğüne tescil edilirler.

Yabancıların nüfus olayları

MADDE 21- **(Mülga: 19/10/2017-7039/27 md.)**

İKİNCİ BÖLÜM
Evlenme

Evlendirme yetkisi

MADDE 22- (1) Bakanlık, evlendirme işlemlerinin nüfus ve vatandaşlık hizmetlerinin bütünlüğü içerisinde yürütülmesi için gereken her türlü tedbiri alır ve uygular.

(2) Evlendirme memuru; belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır. Bakanlık, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerine ve dış temsilciliklere, il ve ilçe müftülüklerine evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebilir. Eşlerden birinin yabancı olması halinde evlendirmeye, (...)[1] belediye evlendirme memurlukları ile nüfus müdürleri yetkilidir. [1][2]

Evlenmenin bildirilmesi ve tescili

MADDE 23- (1) 22 nci madde uyarınca evlendirme işlemini yapanlar; evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde düzenlenecek evlenme bildirimini nüfus müdürlüğüne göndermekle, nüfus müdürlüğü de tescil etmekle yükümlüdür.

(2) Evlenen kadının kaydı kocasının hanesine taşınır. Kocası ölen kadın yeniden evlenmedikçe ölen kocasının aile kütüğünde kalır. Ancak dilerse babasının kütüğüne dönebilir.

(3) Dış temsilciliklerce yapılan evlenmeler, evlenmenin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine bildirilir.

(4) Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girdiği 4/10/1926 tarihinden önce eski hükümlere göre yapılıp da halen nüfus kütüklerine tescil edilmemiş olan evlenmeler ilgililerin mahkemeden karar almaları suretiyle aile kütüğüne tescil edilir.

Yurt dışında yapılan evlendirmeler

MADDE 24- (1) Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk vatandaşlarının yaptığı evlenmeler, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine uygun olmak ve butlanla batıl olmayı gerektiren bir sebep bulunmamak kaydıyla geçerlidir. Bu evliliklerin koca, kocanın yabancı olması halinde kadın tarafından en geç otuz gün içerisinde evlenmeyi yapan yabancı makamdan alınmış belgenin o yerdeki dış temsilciliğe verilmesi veya dış temsilciliğe gönderilmesi suretiyle yapılır. Beyanı alan dış temsilcilik evlenme bildirimini usûlüne göre düzenleyerek nüfus müdürlüklerine göndermekle yükümlüdür.

(2) O yerde dış temsilcilik bulunmadığı veya dış temsilciliğe bildirimde bulunulamadığı takdirde, evlenme bildirimi; yabancı makamlardan alınan evlenme belgesinin Türkçeye çevrilip usûlüne göre onaylanmış ve Dışişleri Bakanlığınca tasdik edilmiş olması şartıyla yurt içinde nüfus müdürlüğüne verilmek suretiyle de yapılabilir. Bu belgeye dayanılarak düzenlenecek evlenme bildirimi ile kütüğe tescil işlemi yapılır.

Evlenmekle Türk vatandaşlığını kazananların tescili

MADDE 25- (1) Evlenmekle Türk vatandaşlığını kazanan kadın, kocasının hanesine tescil edilir. Bu şekilde aile kütüklerine tescil edilen kadının ölüm dışında evliliğinin sona ermesi halinde kaydı, kayıtlı bulunduğu kütüğün sonuna taşınır.

(2) Evlenmekle Türk vatandaşlığını kazanan erkek karısının evlenmekle kaydının taşındığı haneye tescil edilir. Evliliğin ölüm dışında sona ermesi halinde kadının kaydı evlenmeden önce kayıtlı bulunduğu haneye taşınır, erkeğin kaydı ise kayıtlı bulunduğu hanede kalır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Boşanma ve Evliliğin İptali

Kadının bekleme süresinin başlangıcı

MADDE 26- (1) Kadının bekleme süresi, mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren hüküm ifade eder.

Boşanma veya evliliğin iptali kararlarında bulunması gerekli hususlar

MADDE 27- (1) Boşanma veya evliliğin iptaline ilişkin kararlarda aşağıdaki bilgilere yer verilmesi zorunludur:

a) Tarafların Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, baba ve ana adları ile kadının evlenmeden önceki soyadı ve aile kütüğünde kayıtlı olduğu yer bilgileri.

b) Evlilik içinde doğmuş çocuklar ve bunların kimlik bilgileri.

c) Karara ait usûl mevzuatının öngördüğü diğer esas ve usûle ait hükümler.

Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili

MADDE 27/A – (Ek: 17/4/2017-KHK-690/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/3 md.)

(1) Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar; bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adlî veya idarî makam tarafından verilmiş ve usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilir. [1]

(2) Nüfus kütüğüne yapılacak tescil işlemleri, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri tarafından yapılır.

(3) Bu maddede sayılan şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye'de tanınması, 27/11/2007 tarihli ve

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun uyarınca yapılır.

(4) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Tanıma ve Evlât Edinme

Tanıma ve babalığa hüküm [1]

MADDE 28- (1) Tanıma; babanın yazılı başvurusu üzerine mahkemede yapılmışsa mahkeme tarafından, notere başvurusu üzerine düzenlenen senetle yapılmışsa noter tarafından tanımanın yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde nüfus müdürlüğüne bildirilir.

(2) Tanımanın babanın vasiyetnamesindeki beyanla yapılması durumunda nüfus müdürlüğüne bildirim, vasiyetnameyi açan hâkim tarafından yapılır.

(3) Nüfus memuruna yapılan tanıma beyanı ise doğrudan aile kütüklerine tescil edilir.

(4) **(Değişik: 19/10/2017-7039/7 md.)** Tanınan veya babalığa hüküm kararı ile soybağı kurulan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile nakledilir.

(5) Yurt dışında yapılan tanıma işlemlerine ait bildirimler dış temsilciliklere veya Türkçeye tercüme edilip, onaylanmış olmak kaydıyla yurt içinde nüfus müdürlüklerine yapılabilir.

Evlât edinme işlemi

MADDE 29- (1) Evlât edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlât edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlât edinilenin kaydı evlât edinenin aile kütüğüne taşınır.

Yurt dışında yapılan evlât edinme işlemleri

MADDE 30- (1) Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlât edinme işlemleri aslî şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye'de de geçerlidir.

(2) Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adlî veya idarî makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm

gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye'de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Ölüm ve Gaiplik

Bildirim süresi ve yükümlü olanlar

MADDE 31- (1) Ölüm olayını;

a) Şehir ve kasabalarda 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu gereğince defin ruhsatı vermeye yetkili olanlar,

b) Köylerde, varsa resmî tabip veya sağlık kuruluşu yetkilileri, yoksa köy muhtarları,

c) Hastane ve bakım evi gibi sağlık kurumlarında kurum amirlikleri,

ç) Askeri birliklerde tabipler veya iç hizmet mevzuatına göre kıta komutanlıklarınca görevlendirilmiş olanlar ve askerlik şubeleri,

d) Doğal afetlerde mülkî idare amirlerince görevlendirilecek memurlar,

e) Adlî olaylarda ve kazalarda ilgili Cumhuriyet savcılıkları,

olayın meydana geldiği tarihten itibaren, dış temsilcilikler ise olaydan haberdar oldukları tarihten itibaren on gün içerisinde Genel Müdürlüğe ya da nüfus müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler.

(2) Kanunî süre geçtikten sonra nüfus müdürlüklerine gelen ölümlere ait tutanaklar resmî sağlık kurumları kayıtlarına veya diğer resmî belgelere dayanılarak düzenlenmiş ise nüfus müdürlüklerince kabul edilip işleme alınır.

(3) Yurt içinde meydana gelen ölümlerde, ölüm nerede meydana gelmişse o yerin nüfus müdürlüğüne, ölüm yerinin tespit edilememesi halinde ceset nerede bulunmuşsa o yerin, ölüm bir taşıt içinde olmuşsa bu taşıttan çıkarıldığı yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir.

(4) Ölenin kaydı yok ise yapılacak soruşturma sonunda Türk vatandaşlığı ve ailesi tespit edildiği takdirde doğum tutanağı düzenlenerek aile kütüğüne önce doğum, sonra ölüm olayı işlenir.

Ölüm karinesi

MADDE 32- (1) Bir kimse ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile müracaat edilen yerin mülkî idare amirinin emri ile ölüm tutanağı düzenlenerek ölüm olayı işlenir.

(2) Bu madde uyarınca işlem yapılabilmesi için ölüm karinesi bulunan kişinin alt veya üst soyundan bir kişinin ya da kardeşlerinin, bunlar yoksa mirasçılarının dilekçe ile başvurarak olayı belgelendirmeleri ya da yetkili makamların durumu resmî bir yazı ile nüfus müdürlüğüne bildirmeleri gereklidir.

(3) Dilekçeye ekli belgeler ve gerektiğinde nüfus müdürlüğünce yaptırılacak soruşturma olayın doğruluğunu ve öldüğü iddia edilen kişinin de olayın meydana geldiği sırada orada bulunduğunu kanıtlamaya yeterli görülürse mülkî idare amirinin emri ile ölüm kaydı düşülür.

Ölü olduğu halde aile kütüklerinde sağ görünenler

MADDE 33- (1) Ölmüş olduğu halde aile kütüklerinde sağ görülenlere ait ölüm tutanakları, ölüm olayını gösterir belge ile başvurulması halinde nüfus müdürlüklerince düzenlenir ve gerekli işlem yapılır. Herhangi bir belge ibraz edilememesi durumunda ölüm beyanının doğruluğu nüfus müdürlüklerince tahkik ettirildikten sonra düzenlenecek ölüm tutanağı, mülkî idare amirinin emri ile işleme konulur.

(2) **(Ek: 19/10/2017-7039/8 md.)** Merkezî veri tabanında yer alan kayıtlara göre uzun süre işlem görmeyen ve yaşı itibarıyla ölü olması muhtemel kişiler Genel Müdürlükçe tespit edilir. Tespit edilen kayıtların araştırılması mülkî idare amirinin emriyle kolluk kuvvetlerine yaptırılır. Araştırma sonucu ölü oldukları tespit edilenlerin ölümleri tescil edilir.

Gaiplik işlemi

MADDE 34- (1) Gaiplik kararları mahkemelerce on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir ve nüfus memurlarınca aile kütüklerine tescil edilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Kayıt Düzeltmeleri

BİRİNCİ BÖLÜM
Nüfus Kaydının Düzeltilmesine İlişkin Esaslar

Kayıt düzeltilmesi

MADDE 35- (1) Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz. Ancak olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan maddî hatalar nüfus müdürlüğünce dayanak belgesine uygun olarak düzeltilir.

(2) Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir.

Nüfus davaları

MADDE 36- (1) Mahkeme kararı ile yapılan kayıt düzeltmelerinde aşağıdaki usûllere uyulur:

a) Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî dairenin göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır. Kayıt düzeltme davaları (..)[1] nüfus müdürü veya görevlendireceği nüfus memuru huzuru ile görülür ve karara bağlanır.[1]

b) **(Değişik: 19/10/2017-7039/9 md.)** Haklı sebeplerin bulunması hâlinde aynı konuya ilişkin düzeltme yapılması hâkimden istenebilir. Ad değişikliği hâlinde, nüfus müdürlüğü bu kişinin çocuklarının baba veya ana adına ilişkin kaydı, soyadı değişikliğinde ise eşin ve ergin olmayan çocukların soyadını da düzeltir.

c) Tespit davaları, kaydın iptali veya düzeltilmesi için açılacak davalara karine teşkil eder.

(2) Kişilerin başkasına ait kaydı kullandıklarına ilişkin başvurular Bakanlıkça incelenip sonuçlandırılır.

Nüfus müdürlüklerinin yetkisi

MADDE 37- (1) Genel Müdürlük ve nüfus müdürlükleri, mahkemece verilen kararlar hakkında her türlü kanun yoluna başvurmaya yetkilidir.

(2) Genel Müdürlük ve nüfus müdürlükleri kanunî harç ve her türlü mahkeme masraflarından muaftır.

İKİNCİ BÖLÜM
Maddî Hatalar ve Nüfus Kaydının İptali

Maddî hatalar

MADDE 38- (1) Bu Kanunun 7 nci maddesinde sayılan aile kütüklerine tescil edilmesi gereken bilgilerden; dayanak belgesinde bulunduğu halde nüfus kütüklerine hatalı veya eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgiler veya mükerrer kayıtlar maddî hata kapsamında değerlendirilir. Bu tür maddî hatalar Genel Müdürlükçe ya da nüfus müdürlükleri tarafından düzeltilir veya tamamlanır.

Tarihlerde düzeltme ve tamamlama yetkisi

MADDE 39- (1) Genel Müdürlük, nüfus kayıtlarına göre vatandaşların hicrî veya rumî tarihle yazılmış nüfus olaylarının tarihlerini miladî yıla çevirerek aile kütüklerine geçirmeye, doğum tarihlerinin ay ve günü belli olmayanların da eksikliklerini tamamlamaya yetkilidir.

(2) Doğum tarihlerinde doğum yılı yazılıp, doğum ayı ve günü yazılmamış olanların yaşlarının hesaplanmasında doğduğu yılın Temmuz ayının birinci günü, ayı yazılıp da günü belli olmayanlar için de o ayın birinci günü başlangıç olarak alınır.

Nüfus kaydının iptali

MADDE 40- (1) Usûlüne göre düzenlenmemiş bir belgeye dayanılarak tesis edilmiş nüfus kayıtları Genel Müdürlüğün ya da nüfus müdürlüklerinin göstereceği lüzum üzerine mahkemece verilecek kararla iptal edilir. Nüfus kütüğüne düşülmüş olan şerh ve açıklamaların iptal edilmesi de aynı usûle tâbidir.

BEŞİNCİ KISIM

Kimlik Kartı, Uluslararası Aile Cüzdanı ve Mavi Kart [1]

Düzenlenmesi ve dağıtılması

MADDE 41- (Değişik: 14/1/2016-6661/12 md.)

(1) Kimlik kartında yer alacak bilgiler ile kartın tasarımı, temini, basımı, dağıtım ve teslim yöntemi ile üretim ve kişiselleştirilmesinde kullanılacak sistem ile elektronik kimlik doğrulama sistemini belirlemeye Bakanlık yetkilidir.[2]

(2) Kimlik kartında yer alacak biyometrik verinin türü, niteliği ve alınma yaşı Bakanlıkça belirlenir.

(3) Biyometrik verisi alınacak kişilerin şahsen müracaatı esastır. Biyometrik verisi alınmayacak çocukların kimlik kartı müracaatı veli veya vasileri ile 15 inci ve 17 nci maddelerde yer alan bildirim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından yapılır.

(4) Merkezî veri tabanında tutulan biyometrik veriler kimlik doğrulama işlemleri dışında kullanılamaz.

(5) Kişi, müracaat sırasında yazılı muvafakatı ile kimlik kartını teslim alacak kişiyi belirleyebilir.

(6) Kimlik kartı talebinde bulunan kişi ile nüfus kütüklerinde kayıtlı kişinin aynı kişi olup olmadığı hususunda tereddüte düşülmesi hâlinde mülkî idare amirinin emri ile kolluk kuvvetlerine araştırma yaptırılır.

(7) Kimlik kartının kaybı veya değiştirilmesi nedeniyle yapılacak müracaatlarda, yenisi verilinceye kadar geçerli olmak üzere, usul ve esasları Bakanlıkça belirlenen geçici bir belge verilebilir.

(8) Kimlik kartına bu Kanunda öngörülenler dışında kayıt ve işaret konulamaz. Kimlik kartı hiçbir kişi veya kurum tarafından alıkonulamaz.

(9) Evlenme işlemi tamamlandıktan sonra, çiftlere uluslararası aile cüzdanı verilir.

(10) Uluslararası aile cüzdanı ve mavi kart Bakanlıkça belirlenen tasarım ve sayıda Maliye Bakanlığınca bastırılır. Aile cüzdanları ve mavi kartlar Maliye Bakanlığınca yurt içinde nüfus müdürlüklerine ve evlen-

dirme memurluklarına verilmek üzere maliye yetkililerine, yurt dışında ise dış temsilciliklere verilmek üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilir. Uluslararası aile cüzdanları ve mavi kartların en fazla üç bin adedi, bedeli sonradan ödenmek üzere, müteakiben üç bin adetlik partiler hâlinde peşin para karşılığında nüfus müdürlüğüne verilir.

(11) Kimlik kartı, uluslararası aile cüzdanı ve mavi kart bedeli müracaat sırasında tahsil edilir. Doğum bildiriminin kanuni süresi içinde yapılması hâlinde ve 2828 sayılı Kanun kapsamında düzenlenecek kimlik kartlarından değerli kâğıt bedeli alınmaz.

(12) Hatalı yazım nedeniyle iade edilen uluslararası aile cüzdanları ve mavi kartlar değerli kâğıt bedelinden düşülür. Hatalı üretim ya da yazım nedeniyle kimlik kartlarının değiştirilmesi hâlinde kimlik kartı bedeli alınmaz.

(13) Genel Müdürlük, nüfus müdürlükleri ile dış temsilcilikler, kimlik kartı, uluslararası aile cüzdanı ve mavi kart bedeli açısından 2/6/1934 tarihli ve 2489 sayılı Kefalet Kanunu hükümlerine tabi değildir.

(14) Kimlik kartı bedellerinin Hazine veznelerine yatırılmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık ve Maliye Bakanlığınca müştereken belirlenir.

(15) **(Ek:23/7/2020-7252/8 md.)** Elektronik Kimlik Doğrulama Sisteminin uygulanmasında; 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine göre ve kişinin açık rızası alınarak işlem yapılır.

Talep belgesi[1]

MADDE 42- (Değişik: 14/1/2016-6661/13 md.)

(1) Kimlik kartı ve uluslararası aile cüzdanlarının verilebilmesi için şekli ve kapsamı Bakanlıkça belirlenen ve bastırılan talep belgeleri kullanılır. Doğum tutanaklarına dayanılarak kimlik kartı düzenlemesinde talep belgesi aranmaz.

(2) Talep belgelerini uygulamaya koymaya veya uygulamadan kaldırmaya ve bunların saklama sürelerini belirlemeye Bakanlık yetkilidir.

ALTINCI KISIM

Nüfus Kayıtlarındaki Bilgilerin Verilmesi

Nüfus kayıt örneği verilmesi

MADDE 43- (1) Kişinin aile kütüğündeki kaydının çıkarılması ve aslına uygunluğunun nüfus müdürlüğünce onanması ile elde edilen nüfus kayıt örnekleri, aksi ispat edilene kadar geçerlidir. Nüfus kayıt örneği, istenme nedeni ve hangi amaçla kullanılacağının belirtildiği yazılı istek olmadan verilemez. Ancak kişinin kimliğini kanıtlayan resmî bir belge ile şahsen başvurması halinde yazılı müracaat aranmaz. Nüfus kayıt örneklerinde, bunları istemeye yetkili olanlar tarafından açıkça ve gerekçeli olarak istenmediği takdirde, kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere yer verilmez. Bu belgeler üzerinde silinti ve kazıntı yapılamaz.

(2) Düzenlendikleri tarihten itibaren yüzseksen gün içinde kullanılmayan nüfus kayıt örnekleri geçerliliğini kaybeder. Nüfus kayıt örneğinin kullanılacağı alanlara göre Bakanlık bu süreyi otuz güne kadar kısaltmaya yetkilidir.

Nüfus kayıt örneğini almaya yetkili olanlar

MADDE 44- (1) Nüfus kayıt örneklerini;

a) Bakanlık,

b) Dış temsilcilikler,

c) Asker alma işlemleri için Milli Savunma Bakanlığı,

ç) Adlî makamlar,

d) Adlî işlemlerle sınırlı olmak üzere kolluk kuruluşları,

e) Evlenme işlemleri için evlendirme işlemini yapmaya yetkili olanlar,

f) Ölüm işlemleri için resmî sağlık kuruluşları,

g) Kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile veli, vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekâletnameyi ibraz edenler,(1)

nüfus müdürlüklerinden doğrudan almaya yetkilidirler.

(2) Birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan kurumlar ve tüzel kişiler, yazılı olarak başvurmak ve istem nedenini açıkça belirtmek suretiyle Bakanlık veya mülkî idare amirinin emri ile nüfus kayıt örneğini alabilirler.

Bakanlık bu madde hükümlerini işletmek üzere Kimlik Paylaşımı Sistemi kurar.

(3) Yerleşim yeri adresi ve diğer adres bilgilerinin verilmesi kişinin rızasına bağlıdır.

(4) Birinci fıkranın (g) bendinde sayılan kişiler dışında kalan üçüncü şahıslar medenî hal bilgisi dışında bir kişinin nüfus kaydına ilişkin örnek veya bilgi alamazlar.

(5) **(Ek: 19/10/2017-7039/10 md.)** Kişiler; kendileri ve alt ya da üst soylarına ait nüfus kayıt örneklerini, kendileri ve ergin olmayan çocuklarının ise yerleşim yeri belgelerini, güvenli kimlik doğrulama araçlarını kullanarak e-Devlet kapısı üzerinden sorgulayabilir, sonucu fiziki veya elektronik ortamda merciine verebilirler. E-Devlet kapısı üzerinden alınan belgeler, nüfus müdürlüklerinden alınmış diğer belgelerle aynı hukuki değere sahiptir.

Kimlik Paylaşımı Sisteminin kullanılması [1]

MADDE 45- (Değişik: 19/10/2017-7039/11 md.)

(1) Bakanlık, merkezî veri tabanında tutulan verileri bu Kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kurumlarla; kimlik verilerini, kamu hizmeti sunan tüzel kişilikler, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan bankalar, Risk Merkezi ve 5411 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin son fıkrası uyarınca bilgi paylaşımı amacıyla kurulmuş şirketler, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamındaki finansal kiralama şirketleri, finansman şirketleri ile tasarruf finansman şirketleri, 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki aracı kurumlar ve portföy yönetim şirketleri, 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun kapsamındaki ödeme hizmeti sağlayıcıları; yerleşim yeri ve diğer adres bilgilerini ise Bakanlıkça belirlenen adrese dayalı kamu hizmeti sunan kuruluşlar, 5684 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri, 5411 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyette bulunan bankalar, Risk Merkezi ve 5411 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinin son fıkrası uyarınca bilgi paylaşımı amacıyla kurulmuş şirketler, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamındaki finansal kiralama şirketleri,

finansman şirketleri ve tasarruf finansman şirketleri, 6362 sayılı Kanun kapsamındaki aracı kurumlar ve portföy yönetim şirketleri, 6493 sayılı Kanun kapsamındaki ödeme hizmeti sağlayıcıları ile paylaşabilir.(2)(3)

(2) Veri paylaşımından yararlanacakları belirlemeye, paylaşımın kapsamına ve hangi yöntemle yapılacağına karar vermek üzere Genel Müdürlük bünyesinde Veri Paylaşımı Kurulu oluşturulur. Veri Paylaşımı Kurulunun çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

(3) Birinci fıkrada belirtilenler kendi iş ve işlemlerine esas olmak üzere sadece ilgili kişilerin bilgilerini alabilirler ve aldıkları bilgileri tanımlanmış hizmetlerin yerine getirilmesi dışında başka hiçbir amaçla kullanamaz; ilgilisi veya 44 üncü maddede belirtilenler dışında kimseye veremez. Sistemin bütün aşamalarında görev yapan yetkililer de bu kurallara uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder. **(Ek cümle:18/6/2020-7247/8 md.)** Birinci fıkrada belirtilenler, Kimlik Paylaşımı Sistemi kullanıcılarının, sistemi bu madde hükümlerine uygun kullanmalarına yönelik gerekli her türlü idari ve teknik tedbirleri almak, takip etmek ve idari ve teknik tedbirlere ilişkin raporları talep edildiğinde Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür. Bu fıkra hükümlerine aykırı davrananlar hakkında 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

(4) Birinci fıkrada belirtilenler Kimlik Paylaşımı Sisteminden alabilecekleri verileri çevrimdışı olarak talep edemezler. Ancak kamusal hizmetin planlanması ve yürütülmesinde zorunlu bir ihtiyaç olduğunun tespit edilmesi, kullanım amacı ve yasal dayanağının belirtilmesi hâlinde ihtiyaç ile orantılı olarak veri talepleri asgari düzeyde çevrimdışı karşılanabilir.

(5) Genel Müdürlük, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, erişilmesini önlemek ve muhafazasını sağlamak amacıyla uygun güvenlik tedbirlerini alır ve veri talebinde bulunan kurum ve kamu hizmeti sunan tüzel kişilerin de bu tedbirleri almasını takip eder ve denetler.(2)

(6) Genel Müdürlükten alınan bilgilerin iş ve işlemlerde kullanılmasının hukukî sonuçları bilgiyi alan kurum ve tüzel kişiliğin sorumluluğundadır.

(7) Kimlik Paylaşımı Sistemi üzerinden nüfus kayıt örneği, yerleşim yeri belgesi ve kimlik kartı örneğine erişebilen kurum ve tüzel kişiler bu belgeleri ilgilisinden ve nüfus müdürlüğünden talep etmeksizin Kimlik Paylaşımı Sisteminden temin ederler.

(8) Bu Kanun ile kurulan veri tabanlarının istatistik amaçlı kullanımında 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ KISIM
Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası

Kimlik numarası

MADDE 46- (1) Kimlik numarası, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının nüfus kayıtları arasında bağ kurmak, kişilerin kaydına ulaşmak ve kamu kuruluşlarında tutulan kayıtlar arasında ilişki sağlamak amacını taşıyan bir numara sistemidir. Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası kişiye bir defa verilir ve değiştirilemez.

(2) **(Mülga: 19/10/2017-7039/27 md.)**

Kullanımı

MADDE 47- (1) Kişiler adına düzenlenecek olan her türlü form, beyanname, kimlik kartı, vergi kimlik kartı, sürücü belgesi, pasaport gibi bütün tanıtıcı belgelerde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasına yer verilir.

(2) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin her türlü işlem ve kayıtlarında esas alınır.

(3) Kimlik numarasının uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar ile tereddüt edilen hususlarda Genel Müdürlüğün görüşü alınır.

SEKİZİNCİ KISIM
Adres Kayıt Sistemi

Adres bilgilerinin tutulması ve adres standardı

MADDE 48- (1) Yerleşim yeri adresi ve diğer adreslere ait bilgilerin tutulmasına ilişkin politikanın oluşturulması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, idarî birimlere göre genel uygulamaya geçiş tarihlerinin tespit edilmesi, ulusal adres veri tabanı ile MERNİS veri tabanının ilişkilendirilmesi ve adres bilgilerinin paylaşılmasına ilişkin işlemler Bakanlıkça yürütülür. Bakanlığın nüfus kütüklerindeki adres kayıtlarını tamamlamak maksadıyla işbirliği talebi kurumlarca karşılanır.

(2) Adres standardı, Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünün takip ve sorumluluğunda; Genel Müdürlük, Türkiye İstatistik Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü ve ilgili diğer kuruluşlarca ortaklaşa belirlenir. Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü tespit edilen standardın yetkili idareye bildirilmesinden sorumludur. Kurumlar ile gerçek ve tüzel kişiler adres ile ilgili iş ve işlemlerinde adres standardına uymak zorundadır. (1)

(3) Bakanlık, adrese ilişkin her türlü bilgiyi kurumlardan istemeye yetkilidir. Kurumlar söz konusu isteğe yirmi gün içinde cevap vermekle yükümlüdür.

(4) **(Değişik: 19/10/2017-7039/12 md.)** Faydalanılan kamu hizmetleriyle sınırlı olmak üzere adrese dayalı olarak yürütülen iş ve işlemlerde diğer adres, yerleşim yeri adresi ile aynı hukuki değere sahiptir. Kurumlar yürütecekleri iş ve işlemlerde yerleşim yeri adresi gibi diğer adres bilgilerini de esas alır."

(5) **(Ek: 19/10/2017-7039/12 md.)** 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri saklıdır.

Adres bilgisi ve güncellenmesi

MADDE 49- (1) İl özel idaresi ve belediyeler sorumluluk alanlarındaki adres bileşenlerini adres standardına uygun olarak tanımlayıp bunlara değiştirilemeyecek sabit tanıtım numarası vererek mahallindeki bütün adresleri kapsayacak şekilde adres bilgilerini oluşturmakla yükümlüdür. Herhangi bir sebeple sabit tanıtım numarası dışında adres bileşenlerinde yapılan değişiklikler de il özel idaresi ve belediyelerce takip edilerek ulusal adres veri tabanına işlenir.

(2) Ulusal adres veri tabanı Genel Müdürlükte tutulur. Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanındaki yerleşim yeri adresi bilgilerini nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirerek elektronik ortamda, yedekleme sistemleri ile birlikte güncel olarak tutar.

(3) (Mülga: 9/5/2012-6304/13 md.; Yeniden düzenleme: 2/1/2017 - KHK-680/80 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/78 md.) Yerleşim yeri adresi yurt dışında olan Türk vatandaşlarının adres kayıtları, yaşadıkları ülkede kullanılan adres verilerine veya o ülke ve bağlı olduğu temsilcilik bilgisine göre tutulur.

Bildirim yükümlülüğü ve süresi [1]

MADDE 50- (Değişik: 19/10/2017-7039/13 md.)

(1) Adres bildiriminde kişilerin yazılı beyanı esas alınır. Bildirim şahsen veya güvenli elektronik imza ile yapılır.

(2) Adres bildirimi, nüfus müdürlüklerine veya dış temsilciliklere yapılır. Hizmet alımı ile ilgili başvuru sırasında, Bakanlıkça belirlenen adrese dayalı hizmet sunan kuruluşlara da adres değişikliğine ilişkin beyanda bulunulabilir.

(3) Adres bildiriminin, yirmi işgünü içinde yapılması zorunludur.

(4) Yerleşim yeri ve diğer adresi aynı olan ailenin ergin fertleri birbirlerinin yerine adres beyanında bulunabilirler. Vekâletname ibraz edenler de kişilerin adresleri ile ilgili bildirimde bulunabilirler.

(5) Çocukların ve kısıtlıların adresleri veli, vasi, kayyım, bunların bulunmaması hâlinde, çocuğun büyük ana, büyük baba, ergin olan kardeşleri veya çocuğu yanında bulunduranlar tarafından bildirilir.

(6) Huzurevi, yetiştirme yurdu, cezaevi, öğrenci yurdu gibi yerlerde kalanların adres bildirimleri ilgili kurum yetkililerince, bildirim yapamayacak durumda olan kimsesizlerin ise muhtarlar tarafından yapılır.

(7) Beyanda şüphe duyulması hâlinde kişinin beyanını teyit eden bilgi ve belgeler istenebilir.

(8) Yetkili idareler adres oluşumuna dayanak teşkil eden yapı belgelerini, belgelerin oluşturulması ile eş zamanlı olarak ulusal adres veri tabanına işlemekle yükümlüdür.

Adrese dayalı hizmet sunan kuruluşların yükümlülüğü [2]

MADDE 51- (Değişik: 19/10/2017-7039/14 md.)

(1) Kuruluşlarca, adres değişikliği beyan formları elektronik ortamda Genel Müdürlüğe veya kâğıt ortamında en geç on işgünü içinde kuruluşun bulunduğu yerin nüfus müdürlüğüne gönderilir.

Adres bilgilerinin kullanımı [1]

MADDE 52- (1) Bakanlık, talepleri halinde kurumlara, usûl ve esasları Bakanlıkça tespit edilmek üzere adres bilgilerini elektronik ortamda Kimlik Paylaşımı Sistemi çerçevesinde verebilir. [1]

(2) Teknik altyapısını tamamlamış olan muhtarlıklar sorumluluk alanlarındaki yerleşim yeri adres bilgilerinin güncelliğini takip etmek amacıyla Kimlik Paylaşımı Sistemine erişebilirler.

(3) Kurumlar, yürütecekleri iş ve işlemlerde Genel Müdürlükte tutulan adres bilgilerini esas alırlar.

(4) Adrese ilişkin bilgi ve belgeler nüfus müdürlüklerinden, Kimlik Paylaşımı Sistemine bağlanarak bu sistemdeki kayıtlara uygun belge üretebilen muhtarlıklardan temin edilebilir. Bu şekilde üretilen belgelerin güvenliği Bakanlığın tespit ettiği usûl ve esaslara göre sağlanır. (1)

(5) Nüfus sayımında veya tespitinde, aile ve hayatî istatistiklerin oluşturulmasında ve bu bilgileri esas alan kanunların uygulanmasında MERNİS nüfus bilgileri kullanılır.

Koordinasyon ve işbirliği

MADDE 53- (1) Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanının etkin, süratli ve güncel bir şekilde oluşturulmasını sağlamak ve devam ettirmek için kurumlar arası koordinasyonla sorumludur. Kurumlar, adrese ve adres bileşenlerine ilişkin ellerindeki bilgileri Genel Müdürlükle ve ilgili kurumlarla paylaşmakla yükümlüdür.

DOKUZUNCU KISIM
Ortak Hükümler

Tescil görevi ve süre

MADDE 54- (1) Nüfus olaylarını tescil etmekle görevli memurlar, nüfus müdürlüğünde düzenlenen ve aile kütüklerine tescil edilmesi gereken dayanak belgelerini işlem anında, diğer makamlarca düzenlenen dayanak belgelerini ise nüfus müdürlüğüne intikal ettiği tarihten itibaren yedi gün içinde aile kütüklerine tescil etmekle ve bir örneğini Genel Müdürlüğe göndermekle yükümlüdürler.

Mahkeme yazı işleri müdürlerinin görevleri (2)

MADDE 55- (1) Mahkeme yazı işleri müdürleri, aile kütükleri üzerinde tescil yapılmasını gerektirecek bütün karar ve işlemleri, kesinleştirme işlemi veya düzenleme tarihinden itibaren on gün içerisinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirmekle görevlidirler. (2)

Sağlık kuruluşlarının görevleri

MADDE 56- (Mülga: 19/10/2017-7039/27 md.)

Vekiller

MADDE 57- (Değişik: 19/10/2017-7039/17 md.)

(1) Nüfus idarelerindeki işlemlere esas olmak üzere üçüncü kişilerin beyanda bulunabilmeleri ancak vekâletname ibrazı ile mümkündür.

Yazım dışı kalanlar

MADDE 58- (1) Nüfus yazımlarında kayıt dışı kalanlar Türkiye'de bulundukları yerin nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise en yakın dış temsilciliğe Türk vatandaşı olduklarını gösterir resmî belgeler ile müracaat ederler. Yapılacak inceleme sonucunda tescillerine engel bir halin bulunmaması halinde, nüfus müdürlüklerince aile kütüklerine tescil edilirler.

(2) **(Ek: 19/10/2017-7039/18 md.)** Nüfus yazımlarından önce ölenler aile kütüklerine tescil edilmez. Ancak, yersel yazımdan önce ölen kişiye ait kimlik ile ölüme ilişkin belge ibrazı hâlinde kişinin kanunî mirasçılarının kaydına açıklama yapılır.

Tutanakların imzalanması [1]

MADDE 59- (1) Nüfus müdürlüklerine yapılan bildirimler üzerine düzenlenen dayanak belgeleri, nüfus müdürlüğünce imzalanarak onaylanır. Dayanak belgelerinin ilgilinin kendisi veya veli, vasi ya da vekâletname ibraz edenler tarafından imzalanması gereklidir. Okuma yazması olmayanların parmak izi alınır. [1]

Beyanda şüphe [2]

MADDE 60- (1) Nüfus olayları ve adres ile ilgili beyanlarda şüpheye düşülmesi halinde mülkî idare amirinin emri ile kolluk makamları tarafından gerekli soruşturma ve incelemeler yapılarak nüfus müdürlüğüne bildirilir. [2]

Sürelerin hesaplanması

MADDE 61- (1) Bu Kanunda belirtilen sürelerin hesaplanmasında olayın meydana geldiği tarihi izleyen gün başlangıç olarak alınır. Süreler; tayin edilen müddetin son günü, son gün resmî tatile rastlarsa tatili izleyen ilk iş günü çalışma saatinin bitiminde sona erer.

Atik veya eski aile kütükleri (3)

MADDE 62- (1) İşlemden kaldırılmış olan atik veya eski aile kütükleri üzerinde herhangi bir işlem yapılamaz, kayıt düşülemez.

(2) **(Değişik: 19/10/2017-7039/21 md.)** Atik defter kayıtlarına dayanılarak idarece düzeltme yapılamaz. Bu defterlerden çıkartılan kayıtlara "Kişinin kimliği ve aile bağlarının mahkemelerce tespit edilmesi amacı dışında herhangi bir hukukî işleme esas alınamaz." açıklaması yapılır.

(3) **(Değişik: 19/10/2017-7039/21 md.)** Nüfus olaylarına ait dayanak belgelerinin bulunamaması hâlinde kişinin adı, soyadı, baba adı, ana adı, doğum tarihi veya doğum yerine ilişkin maddi hataların düzeltilmesi ya da eksikliklerin tamamlanması, işlemden kaldırılmış eski aile kütüklerine istinaden yapılır. Bu defterlerden çıkartılan kayıtlara ise "İşbu kayıtlar güncel kayıtların yerine esas alınamaz." açıklaması yapılır.

Askerlik çağına girenlerin listesi

MADDE 63- (Değişik: 19/10/2017-7039/22 md.)

(1) Aile kütüklerinde kayıtlı olanlardan askerlik çağına giren erkek nüfusun listesi Millî Savunma Bakanlığınca Kimlik Paylaşımı Sistemi üzerinden alınır.

Formların düzenlenmesi

MADDE 64- (1) Bu Kanunun uygulanmasında kullanılacak olan form ve belgeleri hazırlamaya ve gerekli düzenlemeleri yapmaya Bakanlık yetkilidir. Elektronik ortamda tutulan yerleşim yeri adresinin bildirimine ilişkin beyan formları taranarak elektronik ortama aktarıldıktan sonra imha edilir.

ONUNCU KISIM

Çeşitli Hükümler

Katılma payı (1)

MADDE 65- (Değişik: 25/6/2009-5917/39 md.)

(1) **(Değişik: 19/10/2017-7039/23 md.)** Kimlik Paylaşımı Sisteminde yer alan bilgilerin genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ve tüzel kişilerle paylaşılması karşılığında sorgu veya dönen kayıt başına katılma payı alınır. Katılma payının miktarı,

Kimlik Paylaşımı Sisteminden sunulan servisin niteliği dikkate alınarak 3 kuruştan az olmamak üzere Bakanlık ve Maliye Bakanlığınca müştereken mekânsal ve metinsel veriler için ayrı ayrı belirlenir. Bu miktarlar her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılır. Sorgu ve dönen kayıt sayısının belirlenmesinde Bakanlık kayıtları esas alınır.

(2) Katılma payları, takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla her bir dönemde yapılan sorgulamalar üzerinden hesaplanır. Hesaplanan katılma payları, dönemi takip eden ayın 15 inci günü akşamına kadar sorgulama yapan kurumlara bildirilir ve bildirimin yapıldığı ayın sonuna kadar Bakanlık merkez muhasebe birimine ödenir.

(3) Süresinde ödeme yapmayanların sistemle bağlantısı kesilir. Süresinde ödenmeyen katılma payları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre vergi dairelerince takip ve tahsil edilir. Katılma payları genel bütçeye gelir kaydedilir.

(4) Köy ve mahalle muhtarlıkları katılma payından muaftır.

(5) Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık ile Maliye Bakanlığınca müştereken belirlenir.

Fazla çalışma ücreti

MADDE 66- (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.) [2]

ONBİRİNCİ KISIM

Ceza Hükümleri

Gerçek dışı beyan

MADDE 67- (1) Gerçeğe aykırı yerleşim yeri veya cüzdan talep belgesi veren köy veya mahalle muhtarları ile herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunanlar ve bunlara tanıklık edenler altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Adrese ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyen ve yasaklara aykırı hareket eden kamu görevlileri 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu idaresinin güvenirliğine ve işleyişine karşı suçlara ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır.

İdarî para cezaları

MADDE 68- (1) Bu Kanuna göre;

a) Nüfus olaylarını bildirmekle görevli olup, bu görevlerini bu Kanunda belirtilen süreler içinde yerine getirmeyen kamu görevlilerine, fiil başka bir suç oluştursa bile, nüfus memurunun teklifi üzerine o yerin ilçe nüfus müdürünün kararı ile 25 YTL idarî para cezası verilir.

b) **(Mülga: 19/10/2017-7039/24 md.)**

c) (**Değişik: 14/1/2016-6661/14 md.)** Adres değişikliğini bildirme yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmeyenlere 50 Türk lirası, gerçeğe aykırı beyanda bulunanlara 1000 Türk lirası idarî para cezası, yurt içinde mülkî idare amirlerince, yurt dışında ise dış temsilciliklerce verilir.

(2) Yurt dışında verilen idarî para cezaları, işlem sırasında mahallî para karşılığı verildiği ülkede konsolosluk hasılatının tahsil edildiği para birimi üzerinden tahsil edilir.

(3) Bu Kanuna göre;

a) (**Mülga: 14/1/2016-6661/14 md.)**

b) (**Mülga: 14/1/2016-6661/14 md.)**

c) (**Mülga: 14/1/2016-6661/14 md.)**

d) **(Değişik: 19/10/2017-7039/24 md.)** Bu Kanunun 15 inci maddesinde belirtilen sağlık personeline ve 31 inci maddesinde belirtilen Cumhuriyet savcılıklarına,

bu maddede belirtilen idarî para cezaları uygulanmaz.

ONİKİNCİ KISIM
Çeşitli Hükümler

Yönetmelik

MADDE 69- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulur.(1)

(2) Adres ve numaralamaya ilişkin yönetmelik ise doksan gün içerisinde Bakanlık, Türkiye İstatistik Kurumu ve Türk Standartları Enstitüsü Kurumu tarafından müştereken hazırlanarak yürürlüğe konulur.

Kadrolar

MADDE 70- (1) Bu Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan kadrolar bu Kanun kapsamındaki hizmetlerde kullanılmak üzere ihdas edilerek 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin İçişleri Bakanlığı bölümüne eklenmiştir.

Kaldırılan hükümler

MADDE 71- (1) 5/5/l972 tarihli ve l587 sayılı Nüfus Kanunu, 24/2/1972 tarihli ve 1543 sayılı Genel Nüfus Yazımı Kanunu ve 5/7/1939 tarihli ve 3686 sayılı Evlenme Kâğıtları ve Bunların Nüfus Kütüklerine Tescilleri Hakkında Kanun, 26/6/1973 tarihli ve 1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanununun 5 inci maddesi, 6 ncı maddesinin (a) ve (d) bentleri, 8 inci maddesi, 16 ncı maddesi ve 17 nci maddesinde yer alan "8" ibaresi ile 10/4/1927 tarihli ve 1003 sayılı Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer kanunların değiştirilen hükümleri

MADDE 72- (1) 1774 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (c) bendinden sonra gelmek üzere "tarafından örneğine uygun kimlik belgesi doldurularak üç gün içinde genel kolluk örgütüne verilmesi zorunludur." ibaresi eklenmiş ve aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan "olanlar ile (d) bendinde belirtilen yerlerde kalanların" ibaresi "olanların" şeklinde değiştirilmiştir.

Diğer kanunlara eklenen hükümler

MADDE 73- (1) (14/2/1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Atıflar

EK MADDE 1- (Ek: 14/1/2016-6661/15 md.)

(1) Diğer mevzuatta "nüfus cüzdanı", "hüviyet cüzdanı", "nüfus hüviyet cüzdanı", "hüviyet varakası", "nüfus kâğıdı" ibarelerine yapılan atıflar "Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı"na yapılmış sayılır.

Tescil yetkisi ve görevlendirme

EK MADDE 2- (Ek: 19/10/2017-7039/25 md.)

(1) Bakanlık, nüfus olayları ve adrese ilişkin dayanak belgesi düzenleyen kurumlara veya dış temsilciliklere bu belgeleri elektronik ortam-

da gönderme ya da tescil yetkisi verebilir. Dayanak belgelerinin tescil yetkisi verilen kurumlarda muhafaza edilmesine karar vermeye Bakanlık yetkilidir.

(2) Dışişleri Bakanlığının talebi hâlinde, büyükelçiliklerin konsolosluk şubeleri ile başkonsolosluklarda nüfus ve vatandaşlık işlemlerini gerçekleştirmek amacıyla nüfus personeli görevlendirilebilir. Söz konusu memurların yurt dışındaki görev ve sorumlulukları ile görev süreleri Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca müştereken belirlenir.

Soyadı değişikliği

EK MADDE 3- (Ek: 19/10/2017-7039/25 md.)

(1) Yazılı talepte bulunmak kaydıyla;

a) Boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadının evlenmeden önceki soyadını,

b) Eşinin soyadı ile birlikte önceki soyadını taşıyan kadının sadece eşinin soyadını,

kullanmak istemesi hâlinde, nüfus müdürlüğünce gerekli işlem yapılır.

Ölüm olayının tespiti

EK MADDE 4- (Ek: 19/10/2017-7039/25 md.)

(1) Ölüm olayları, nüfus müdürlüğünce kurum ve noterlere kâğıt ortamında bildirilmez. Kurum ve noterler ölüm olaylarının tespitini elektronik ortamda yapar. Mücbir sebeplerle ölüm olaylarına ilişkin bilgilerin elektronik ortamda gönderilememesi hâllerinde kâğıt ortamında gönderilebilir.

(2) 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanununun 69 uncu maddesinin ve 213 sayılı Kanunun 150 nci maddesinin bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

ONÜÇÜNCÜ KISIM
Geçici Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Kurumlar ve tüzel kişiler bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki yıl içinde mevzuatlarını bu Kanun hükümlerine uygun hale getirerek işlemlerinde kimlik numarasını kullanmak zorundadırlar.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren adres bilgilerinin kaydedilmesine ilişkin uygulamaya hazırlık olarak sırasıyla aşağıdaki iş ve işlemler yapılır:

a) Ulusal adres veri tabanının altyapı çalışmaları Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı bünyesinde yapılarak veri tabanı kurulur ve bu maddede öngörülen iş ve işlemlerin tamamlanmasından sonra Genel Müdürlüğe devredilir.

b) Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü, adres ve numaralamaya ilişkin yönetmeliğe uygun olarak il özel idareleri ve belediyelerin numaralama ve levhalama çalışmalarını takip eder.

c) Adres çalışmaları ile eş zamanlı olarak il özel idareleri ve belediyeler ile Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanlarının teknik altyapısını oluşturur. Ulaştırma Bakanlığı tarafından ülke genelinde il özel idareleri ve belediyeler ile ulusal adres veri tabanı arasında on-line işleyecek bir ağ altyapısı oluşturulur. Her yerleşim biriminin ulusal adres veri tabanına ulaşabileceği bir merkezî bilgisayar programı Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığınca hazırlanır. Gerekli şifreleme ve kullanıcı eğitimi verilerek il özel idareleri ve belediyelerin kullanımına açılır.

ç) Adres standardının belirlendiği tarihten itibaren en geç üçyüzaltmış gün içerisinde il özel idare ve belediyeler tarafından yerleşim birimlerinin adres bileşenleri standartlara uygun hale getirilerek numaralama işlemi tamamlanır ve merkezî olarak kurulan ulusal adres veri tabanına (c) bendinde bahsedilen program aracılığı ile işlenir.

d) İl özel idareleri ve belediyelerce gerçekleştirilen numaralama ve levhalama çalışmalarının uygunluğunun yerinde tespit edilmesi amacıyla Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı ve Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü tarafından numaralama işlemi tamamlandıktan sonra doksan gün içerisinde alan kontrolü yapılır. Kontrol sonuçları ulusal adres veri tabanına işlenir.

e) Ulusal adres veri tabanındaki yerleşim yeri adreslerinin nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasına bağlı kişisel yerleşim yeri adresi kayıtlarının tutulabilmesi için, numaralaması tamamlanan yerleşim yerlerinden başlamak ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altıyüzotuz gün içerisinde tamamlanmak üzere Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından alan uygulaması yapılır. Uygulama esnasında ulusal adres veri tabanına dayalı olarak alanda tespit edilen yerleşim yeri adres bilgileri,

MERNİS kayıtları ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası esasına göre elektronik ortamda eşleştirilir. Alan taraması sırasında Türkiye'de yerleşim yeri adresi tespit edilen yabancılar ile ilgili ayrı bir veri tabanı oluşturulur.

f) Elde edilen kayıtlar, mahalle ve köy muhtarlıklarında altmış gün süreyle askıya çıkartılır. Askı süresince, itirazlar üzerine yapılacak inceleme sonucunda Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından temin edilen bilgilere göre kayıtlarda gerekli düzeltmeler yapılır. Bu çalışma ile kayıtların kesinleşmesi sonucunda alan uygulamasında kullanılan formlar 28/9/1988 tarihli ve 3473 sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun hükümlerine göre mahallî kurulların kararı ile yerinde imha edilir.

(2) İşlemler sırasında kullanılacak formlar Genel Müdürlük ile işbirliği halinde Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından hazırlanır. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından formlara istatistik amaçlı olarak eklenen sorulara ilişkin kayıtlar Türkiye İstatistik Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilir.

(3) Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığının bu madde kapsamında yapacağı alan çalışması, 5429 sayılı Kanunun sayım ve araştırmalarla ilgili hükümleri çerçevesinde yürütülür. Bu maddede belirtilen iş ve işlemlerin yapılması için ilgili kurumlar mal ve hizmet satın alabilir. Bu madde kapsamında yaptırılacak işler hakkında, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 5018 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz. Bu kapsamda yapılacak mal ve hizmet alımlarının usûl ve esasları, saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, kamuoyu denetimi, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlayacak ilkeler doğrultusunda hizmetin gereklerine göre Bakanlar Kurulunca belirlenir.

(4) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Kanunun geçici 2'nci maddesinin uygulama süresi içinde nüfus olaylarını nüfus mevzuatında öngörülen süreyi geçirdikten sonra bildirenler ile nüfus ve aile cüzdanını kaybedenlere bu Kanunun 68 inci maddesi hükmü uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 4- (1) Bu Kanunda öngörülen süre içerisinde ulusal adres veri tabanına bağlanamayan il özel idareleri ve belediyeler, ma-

hallî adres bilgilerini tespit edip güncelliğini takip ederler ve ulusal adres veri tabanına işlenmek üzere elektronik ortamda ilçe nüfus müdürlüklerine gönderirler.

GEÇİCİ MADDE 5- (1) Bu Kanun yürürlüğe girinceye kadar tanıma beyanı veya babalığa hüküm kararı sonucu ana hanesine tescil edilen çocukların baba hanelerine nakline ana ve babanın birinin, çocuk ergin ise kendisinin müracaatı aranır.

GEÇİCİ MADDE 6- (Ek: 14/1/2016-6661/16 md.)

(1) Nüfus cüzdanlarının düzenlenmesi ve dağıtılması 31/12/2016 tarihine kadar aşağıdaki usul ve esaslara göre yapılır:

a) Nüfus cüzdanları, Bakanlıkça tespit edilen şekil, ebat ve örneğe uygun olarak Maliye Bakanlığınca bastırılır ve nüfus müdürlüklerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere muhasebe yetkililerine, dış temsilciliklerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilir.

b) Muhasebe yetkilisince nüfus müdürlüklerinin ihtiyacı göz önünde tutularak, kadın ve erkek nüfus cüzdanlarının her biri için en fazla üçer bin adedi, bedeli sonradan ödenmek üzere, müteakiben üçer bin adetlik partiler hâlinde peşin para karşılığında verilir. Doğum bildirimlerinin kanuni süresi içinde yapılması hâlinde düzenlenecek nüfus cüzdanlarından değerli kâğıt bedeli alınmaz. Hatalı yazım nedeniyle iade edilen nüfus cüzdanları değerli kâğıt bedelinden düşülür.

c) Nüfus cüzdanı, yurt içinde ilçe nüfus müdürlüklerince ve yurt dışında dış temsilciliklerce kişilerin kendilerine, ergin olmayanların veli, vasi veya resmî vekillik belgesi ibraz edenler ile bu Kanunun 17'nci maddesinde belirtilen, beyanla yükümlü kişilere Bakanlıkça tespit edilecek usûller çerçevesinde verilir.

ç) Genel Müdürlük ile başkonsolosluklar, nüfus cüzdanı bedeli açısından 2489 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

Katılma payı

GEÇİCİ MADDE 7- (Ek: 19/10/2017-7039/26 md.)

(1) 65 inci maddenin birinci fıkrası uyarınca katılma payı Bakanlık ve Maliye Bakanlığınca müştereken belirleninceye kadar 65 inci maddenin bu maddeyi ihdas eden Kanunla değiştirilmeden önceki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Ad ve soyadı düzeltilmesi

GEÇİCİ MADDE 8- (Ek: 19/10/2017-7039/26 md.)

(1) Kişinin iki yıl içerisinde yerleşim yerinin bulunduğu nüfus müdürlüğüne yazılı olarak başvurması kaydıyla; 21/6/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanununun 3'üncü maddesine aykırı soyadları ile yazım ve imla hatası veya düzeltme işareti kullanılmamasından kaynaklanan anlam değişiklikleri bulunan ad ve soyadları, mahkeme kararı aranmaksızın, il veya ilçe idare kurulunun vereceği kararla bir defaya mahsus olmak üzere değiştirilebilir. İl ve ilçe idare kurullarının vereceği karar kesindir. Soyadı değiştirilen erkek ise kendisi ile birlikte varsa karısının ve müracaat tarihinde ergin olmayan çocuklarının da soyadları düzeltilir. Soyadı değiştirilen kadın ise kendisi ile birlikte ergin olmayan evlilik dışı çocukları varsa onların da soyadları düzeltilir.

Göçmenlerin doğum yeri ve tarihinin düzeltilmesi

GEÇİCİ MADDE 9- (Ek: 19/10/2017-7039/26 md.)

Göçmen olarak Türk vatandaşlığına alınanlardan doğum yeri ve tarihi hatalı olan kişilerin kayıtları, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde usulüne göre onaylanmış doğum belgeleri ile müracaatları hâlinde, nüfus müdürlüğünce düzeltilir.

Evlat edinilen çocuğun ana ve baba adı

GEÇİCİ MADDE 10- (Ek: 19/10/2017-7039/26 md.)

(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce birlikte veya tek başına evlat edinilen çocuk veya erginlerin bu maddenin yürürlüğünü izleyen beş yıl içinde nüfus müdürlüklerine başvurmaları hâlinde nüfus kaydında ana ve/veya baba adı ya da soyadı olarak evlat edinenlerin ad ve soyadları yazılır.

(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte ergin ve mümeyyiz olan evlat edinilenlerin de muvafakatleri aranır.

GEÇİCİ MADDE 11- (Ek:6/12/2019-7196/61 md.)

(1) Kişinin üç yıl içerisinde yerleşim yerinin bulunduğu nüfus müdürlüğüne yazılı olarak başvurması kaydıyla; 21/6/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanununun 3 üncü maddesine aykırı soyadları ile yazım ve imla hatası veya düzeltme işareti kullanılmamasından kaynaklanan anlam değişiklikleri bulunan, genel ahlaka uygun olmayan, toplum tarafından gü-

lünç karşılandığı değerlendirilen ad ve soyadları, mahkeme kararı aranmaksızın, il veya ilçe idare kurulunun vereceği kararla bir defaya mahsus olmak üzere değiştirilebilir. İl ve ilçe idare kurullarının vereceği karar kesindir. Soyadı değiştirilen erkek ise kendisi ile birlikte varsa karısının ve müracaat tarihinde ergin olmayan çocuklarının da soyadları düzeltilir. Soyadı değiştirilen kadın ise kendisi ile birlikte ergin olmayan evlilik dışı çocukları varsa onların da soyadları düzeltilir. Bu maddede belirlenen sürenin bir katına kadar uzatılmasında Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 74- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 75- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

NÜFUS PLANLAMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 2827
Kabul Tarihi : 24/05/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 27/05/1983 / Sayı: 18059
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 22 / Sayfa: 352

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, nüfus planlaması esaslarını, gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon ameliyelerini,acil müdahale halleri ile gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve saptanmasına ilişkin hususları düzenlemektir.

Nüfus planlaması:

Madde 2 – Nüfus planlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir.

Devlet, nüfus planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Nüfus planlaması gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır.

Gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Bu Kanunun öngördüğü haller dışında gebelik sona erdirilemez ve sterilizasyon veya kastrasyon ameliyesi yapılamaz.

Nüfus planlamasıyla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama hizmetleri:

Madde 3 – Madde 3 – Nüfus planlaması zaruretinin halka duyurulması ve bu hususlarla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama hizmetleri Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelik esaslarına göre, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca; üniversiteler, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu ile sosyal güvenlik kurumları, tüm kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki ilgili meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapılarak yerine getirilir. (1)

Bu maksatla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, özel teşkilat kurmaya, gebeliği önleyici ilaç ve araçları temin veya imal etmeye veya ettirmeye,

muhtaç olanlara bu ilaç ve araçları parasız veya maliyetinden ucuz fiyatla vermeye veya verdirmeye veya sattırmak için tedbir almaya yetkilidir. İlaç ve araçların imal veya Türkiye'ye İthali Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının iznine tabidir. Nüfus planlamasında kullanılacak ilaç ve araçların niteliği, aralarında tıp fakülteleri öğretim üyelerinin de bulunduğu bir komisyonun yazılı görüşü alınmak suretiyle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca saptanır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca bu şekilde saptanmamış ilaç ve araçlar üniversitelerin tıp fakülteleri de dahil olmak üzere hiçbir birim, kurum ve kuruluşca insanlar üzerinde kullanılamaz.

Komisyonun kuruluş ve işleyişi, gebeliğin önlenmesine ilişkin yöntemler ve uygulama açısından hekim, hemşire ve ebelerin eğitim ve görevlendirilme esas ve usulleri ile uygulamada yetkilerini belirleyen hususlar Sağlık ve Sosyal YardımBakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Hekim, hemşire ve ebeler özel kanunlardaki şartlara bağlı olmaksızın bu yönetmelikle belirtilen şartlara uygun olarak gebeliği önleyici yöntemleri uygularlar.

Sterilizasyon ve kastrasyon:

Madde 4 – Sterilizasyon, bir erkek veya kadının çocuk yapma kabiliyetinin cinsi ihtiyaçlarını tatmine mani olmadan izalesi için yapılan müdahale demektir.

Sterilizasyon ameliyatı, tıbbi sakınca olmadığı takdirde reşit kişinin isteği üzerine yapılır.

Bir ameliyatın seyri sırasında tıbbi zaruret nedeniyle bir hastalığın tedavisi için kastrasyonu gerektiren hallerde, kişinin rızasına bakılmaksızın kastrasyon ameliyesi yapılabilir.

Gebeliğin sona erdirilmesi:

Madde 5 – Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine rahim tahliye edilir.

Gebelik süresi, on haftadan fazla ise rahim ancak gebelik, annenin hayatını tehdit ettiği veya edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı hallerde doğum ve kadın hastalıkları uzmanı ve ilgili daldan bir uzmanın objektif bulgulara dayanan gerekçeli raporları ile tahliye edilir.

Derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil hallerde durumu tespit eden yetkili hekim tarafından gerekli müdahale yapılarak rahim tahliye edilir. Ancak, hekim bu müdahaleyi yapmadan önce veya mümkün olmadığı hallerde müdahaleden itibaren en geç yirmidört saat içinde müdahale yapılan kadının kimliği, yapılan

müdahale ile müdahaleyi icabettiren gerekçeleri illerde sağlık ve sosyal yardım müdürlüklerine, ilçelerde hükümet tabipliklerine bildirmeye zorunludur.

Acil müdahale hallerinin nelerden ibaret olduğu ve yapılacak ihbarın şekil ve mahiyeti ile sterilizasyon ve rahim tahliyesini kabul edenlerden istenilecek izin belgesinin şekli ve doldurulma esasları, bunların yapılacağı yerler, bu yerlerde bulunması gereken sağlık ve diğer koşullar ve bu yerlerin denetimi ve gözetimi ile ilgili hususlar çıkarılacak yönetmelikte belirtilir. (1)

Gebeliğin sona erdirilmesinde izin:

Madde 6 – 5 inci maddede belirtilen müdahale, gebe kadının iznine, küçüklerde küçüğün rızası ile velinin iznine, vesayet altında bulunup da reşit veya mümeyyiz olmayan kişilerde reşit olmayan kişinin ve vasinin rızası ile birlikte sulh hakiminin izin vermesine bağlıdır. Ancak akıl maluliyeti nedeni ile şuur serbestisine sahip olmayan gebe kadın hakkında rahim tahliyesi için kendi rızası aranmaz. 4 üncü maddenin ikinci ve 5 inci maddenin birinci fıkralarında belirtilen ve rızaları aranılacak kişiler evli iseler, sterilizasyon veya rahim tahliyesi için eşin de rızası gerekir. Veli veya sulh mahkemesinden izin alma zamana ihtiyaç gösterdiği ve derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil hallerde izin şart değildir.

DERNEKLER KANUNU

Kanun Numarası : 5253
Kabul Tarihi : 04/11/2004
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 23/11/2004 / Sayı: 25649
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 44

Dernek kurma hakkı

Madde 3-

Madde 3- Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

(Ek fıkra:27/12/2020-7262/12 md.) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş veya affa uğramış olsa bile; 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkûm olanlar derneklerin genel kurul dışındaki organlarında görev alamazlar. Dernek organlarına seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların görevi sona erer. Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı verildiği takdirde bu fıkra hükümleri uygulanmaz.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

Gençlik ve spor kulüpleri

Madde 14- Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır. Bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilir. Kulüplerin organları, bu organların görev ve yetkileri, kulüplerin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce de denetlenmesi ve bunlara yapılacak yardımların şekil ve şartları, üst kuruluş oluşturmada uyulacak esas ve usuller, gençlik ve spor faaliyetlerini yürüteceklerin nitelikleri ve bunlara uygulanacak disiplin işlemleri, kulüplerin kayıt ve tesciline ilişkin esaslar İçişleri Bakanlığının uygun görüşü üzerine Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlıkça yürürlüğe konulacak yönetmelikte düzenlenir

TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN ZARARLARININ ÖNLENMESİ VE KONTROLÜ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 4207
Kabul Tarihi : 07/11/1996
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 26/11/1996 / Sayı: 22829
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 36

Madde 3 – (Değişik: 3/1/2008-5727/4 md.)

(1) Tütün ürünlerinin ve üretici firmaların isim, marka veya alâmetleri kullanılarak her ne suretle olursa olsun reklam ve tanıtımı yapılamaz. Bu ürünlerin kullanılmasını özendiren veya teşvik eden kampanyalar düzenlenemez. Tütün ürünleri üreten ve pazarlamasını yapan firmalar, her ne surette olursa olsun hiçbir etkinliğe isimlerini, amblemlerini veya ürünlerinin marka ya da işaretlerini kullanarak destek olamazlar.

(2) Tütün ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmaların isimleri, amblemleri veya ürünlerinin marka ya da işaretleri veya bunları çağrıştıracak alâmetleri kıyafet, takı ve aksesuar olarak taşınamaz.

(3) Tütün ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmalara ait araçlarda bu ürünlere ilişkin markaların tanınmasını sağlayacak bir uygulamaya gidilemez.

(4) Firmalar her ne amaçla olursa olsun üretilen ve pazarlaması yapılan tütün ürünlerini bayilere veya tüketicilere, teşvik, hediye, eşantiyon, promosyon, bedelsiz veya yardım olarak dağıtamazlar.

(5) Her ne amaçla olursa olsun, tütün ürünlerinin isim, logo veya amblemleri kullanılarak bildirim yapılamaz, basın-yayın organlarına ilân verilemez.

(6) (Değişik:15/11/2018-7151/23 md.) Televizyonda yayınlanan programlarda, filmlerde, dizilerde, müzik kliplerinde, reklam ve tanıtım filmlerinde, sinema ve tiyatrolarda gösterilen eserlerde tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi ya da internet, topluma açık olan sosyal medya veya benzeri ortamlarda ticari gaye ile veya reklam amacıyla tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi yasaktır.

(7) (Değişik:15/11/2018-7151/23 md.) Sağlık, eğitim ve öğretim, kültür ve spor hizmeti verilen yerlerde ve bunların yerleşkelerinde tütün ürünlerinin satışı yapılamaz.

(8) Tütün ürünleri ve tütün ürünü ihtiva eden ve etmeyen nargile ile benzerleri onsekiz yaşını doldurmamış kişilere satılamaz ve tüketimlerine sunulamaz.(2)

(9) Onsekiz yaşını doldurmamış kişiler, tütün ürünü işletmelerinde, pazarlanmasında ve satışında istihdam edilemez.

(10) Tütün ürünleri, paket açılarak adet şeklinde veya daha küçük paketlere bölünerek satılamaz.

(11) Tütün ürünleri, (…) (3) otomatik makinelerle, telefon, televizyon ve internet gibi elektronik ortamlarla satılamaz ve satış amacıyla kargo yoluyla taşınamaz. (3)

(12) Tütün ürünleriyle ilgili izmarit, paket, ağızlık, kağıt ve benzeri atıklar çevreye atılamaz

(13) Tütün ürünleri, onsekiz yaşını doldurmamış kişilerin doğrudan ulaşacağı ve işletme dışından görülecek şekilde satışa arz edilemez. Tütün ürünleri satış belgesi olmaksızın ve satış belgesinde belirtilen yerin dışında satışa sunulamaz.

(14) Her türlü sakız, şeker, çerez, oyuncak, kıyafet, takı, aksesuar ve benzeri ürünler tütün ürünlerine benzeyecek veya markasını çağrıştıracak şekilde üretilemez, dağıtılamaz ve satılamaz.

(15) (Ek: 4/7/2012-6354/ 9 md.) Tütün ürünleri üretici, ithalatçı ve dağıtıcı firmaları ile tütün ürünlerinin isim, marka, amblem, logo veya bunları doğrudan çağrıştıran diğer isim ve alametler, tütün ürünleri harici mal ve hizmet sektörlerindeki firma veya ürünlerle ilişkilendirilemez ve tütün ürünüyle diğer ürün veya hizmetin birbiriyle ilişkili olduğu izlenimi verecek biçimde kullanılamaz. Tütün ürünleri harici mal ve hizmet sektörlerindeki firma ve ürünlerin isim, marka, amblem, logo veya bunları doğrudan çağrıştıran diğer isim ve alametler de, tütün ürünleriyle veya firmalarıyla ilişkilendirilemez ve ürün veya hizmetin tütün ürünüyle ilişkili olduğu izlenimi verecek biçimde kullanılamaz, hiçbir ürünün üzerinde tütün ürünlerini çağrıştıran herhangi bir işaret ve renk bulunamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenir.

BELEDİYE KANUNU

Kanun Numarası : 5393
Kabul Tarihi : 3/7/2005
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih: 13/7/2005 / Sayı: 25874
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 44

Belediyenin görev ve sorumlulukları

Madde 14- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. (Mülga son cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) (…) (Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 md.) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.(1)(4)

b) (…)(2) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden

inşa edebilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.(3)

(Ek fıkra: 12/11/2012-6360/17 md.; Değişik: 12/7/2013-6495/100 md.) Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçemez.

(İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 24/1/2007 tarihli ve E. 2005/95, K. 2007/5 sayılı Kararı ile.)

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır. (4)

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar

Kent Konseyi

Madde 76- Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.(2)

İL ÖZEL İDARESİ KANUNU

Kanun Numarası : 5302
Kabul Tarihi : 22/2/2005
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 04/03/2005 / Sayı: 25745
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 44

İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları

Madde 6- İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...)(1); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında, Yapmakla görevli ve yetkilidir

TÜRKİYE MAARİF VAKFI KANUNU

Kanun Numarası : 6721
Kabul Tarihi : 17/6/2016
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 28/6/2016 / Sayı: 29756
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 57

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; yurt dışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek amacıyla okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerinde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesisler açmak, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek eğitmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar yapmak ve metotlar geliştirmek ve faaliyet gösterdiği ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmek için merkezi İstanbul'da olan Türkiye Maarif Vakfının kurulması ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Türkiye Maarif Vakfının faaliyetleri

MADDE 2- (1) Türkiye Maarif Vakfının 1 inci maddede tanımlanan amaçları gerçekleştirmek için yapacağı faaliyetler şunlardır:

a) Eğitim ve öğretim ile ilgili olarak;

1) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları açmak,

2) Yaygın eğitim amaçlı kurslar, etüt merkezleri ve kültür merkezleri gibi tesisler kurmak,

3) Eğitim tesislerinin mütemmim cüzü sayılacak kütüphaneler, laboratuvarlar, sanat ve spor tesisleri kurmak,

4) Eğitim amaçlı internet sitesi gibi yayın organları kurmak, Millî Eğitim Bakanlığının uygun gördüğü eğitim program ve içeriklerini geliştirmek, üretmek ve yayımlatmak,

5) Eğitim kurumlarında hizmet veren ve eğitim alan kişilerin barınma ihtiyacını karşılayacak yurt, pansiyon ve lojman gibi tesisler kurmak.

b) (a) bendinde sayılan tesisleri satın almak, devralmak ve kiralamak.

c) Benzer faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşlarla yasal sınırlar içerisinde ortaklık dâhil her türlü işbirliği yapmak

ç) Okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar bütün eğitim süreçlerinde öğrencilere; eğitim amaçlı burslar ile nakdî destekler ve defter, kitap, kıyafet, bilgisayar ve yazılım gibi eğitim materyalleri ile ayni destekler sağlamak.

d) Eğitim metot ve usulleri ile içerik ve müfredata yönelik bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak ve yapılan çalışmalara destek olmak, bu çerçevede süreli ve süresiz yayınlar yapmak, sempozyum, konferans ve çalıştaylar düzenlemek ile bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.

e) Eğitim kurumlarında eğitmenlik, okutmanlık, danışmanlık ve akademisyenlik gibi görevleri üstlenecek kadroları yetiştirmek amacıyla; eğitim tesisleri kurmak, eğitim programları düzenlemek, dünyanın farklı yerlerinde bu eğitim programlarına katılımı teşvik etmek, katılımcılara burs ve barınma gibi imkânlar sunmak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşları maddi olarak desteklemek ve gerektiğinde bunlarla işbirliği yapmak.

f) (a) ila (e) bentlerinde belirtilen faaliyetleri yürütebilmek ve amacı çerçevesindeki faaliyetleri organize edebilmek için yurt içi ve yurt dışından nakdî ve ayni yardım kabul etmek, yurt içi ve yurt dışında gelir sağlayıcı işletmeler kurmak ve mevcut işletmelere ortak olmak.

(2) Türkiye Maarif Vakfı, bu faaliyetleri tek başına yapabileceği gibi tüzel veya gerçek kişilerle ortak olarak da yapabilir. Türkiye Maarif Vakfı gerektiğinde sadece tanıtım amaçlı faaliyetler de yapabilir, ortak faaliyetlere katılabilir veya bu tarz faaliyetleri destekleyebilir. Ayrıca, ihtiyaç hâlinde bu maddede sayılan bütün faaliyetleri özel hukuk tüzel kişiliğini haiz şirketler kurarak veya şirketler devralarak bu şirketler üzerinden bu faaliyetlerin hepsini veya bir kısmını gerçekleştirebilir.

(3) Türkiye Maarif Vakfı tarafından yurt dışında örgün ve yaygın eğitim kurumları açılan şehirlerde, diğer kamu kurum ve kuruluşları aynı amaçla başka birimler oluşturamaz.

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU

Kanun Numarası : 5580

Kabul Tarihi : 8/2/2007

Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 14/2/2007 / Sayı: 26434

Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 46

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar.

Tanımlar

MADDE 2 – Bu Kanunda geçen;

a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

b) Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, özel öğretim kurslarını, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, (…)[1] motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, (…)[3] özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, sosyal etkinlik merkezleri , mesleki eğitim merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını,[1][2][3][5]

c) **(Değişik: 1/3/2014-6528/9 md.)** Okul: Özel eğitim, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim ile Bakanlıkça dönüşüm programına alınan kurumlardan 2018-2019 eğitim-öğretim yılının sonuna kadar faaliyetleri devam eden ortaöğretim özel okulları,

d) Yabancı okullar: Yabancılar tarafından açılmış özel okulları,

e) Azınlık okulları: Rum, Ermeni ve Musevî azınlıklar tarafından kurulmuş, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış ve kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrencilerin devam ettiği okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim özel okullarını,

f) **(Mülga: 1/3/2014-6528/9 md.)**[4]

g) **(Değişik: 1/3/2014-6528/9 md.)** Çeşitli kurslar: (…),[1] kişilerin sosyal, sanatsal, sportif, kültürel ve mesleki alanlarda bilgi, beceri, dil, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek, isteklerine göre serbest zamanlarını değerlendirmek amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarını,[1]

h) Özel eğitim okulu: Özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı özel öğretim kurumunu,

i) Motorlu taşıt sürücüleri kursu: Motorlu taşıt sürücüsü yetiştirerek sınav sonucu sertifika veren ve trafikle ilgili eğitim-öğretim yaptıran özel öğretim kurumlarını,

j) **(Mülga: 2/1/2017-KHK-687/5 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7076/5 md.)**

k) Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi: Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyusal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarını,

l) Milletlerarası özel öğretim kurumları: Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebilecekleri özel öğretim kurumlarını,

m) Kurucu: Kurumun sahibi olan ve adına kurum açma izin belgesi düzenlenen gerçek veya tüzel kişiyi,

n) Kurucu temsilcisi: Özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler adına seçilen kişiyi,

o) Uzaktan öğretim kurumu: Çeşitli nedenlerle öğrenimlerini sürdüremeyenlere her türlü iletişim araçları ile eğitim-öğretim yapan kurumları,

ö) **(Ek: 3/10/2016-KHK-676/77 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/63 md.)** Özel öğretim kursu: Kişilerin, Bakanlıkça belirlenmiş bilim gruplarına uygun eğitim ortamlarında, öğrenim seviyelerine, ilgi ve isteklerine uygun öğretim programları doğrultusunda, bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirdiği, serbest zamanlarını değerlendirdiği bir bilim grubunda eğitim veren kurumları,

p) **(Ek: 2/1/2017-KHK-687/5 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7076/5 md.)**

Sosyal etkinlik merkezi: İl millî eğitim müdürlükleri ile belediyeler arasında yapılan ve Bakanlıkça onaylanan ortak işbirliği protokolleri çerçevesinde, Bakanlığın verdiği işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile belediyelerce açılan ve işletilen, ilköğretim ve/veya ortaöğretim öğrencilerinin ödev ve projelerine ilişkin araştırmalar yaptığı, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin yürütüldüğü özel öğretim kurumlarını,

r) **(Ek:27/6/2019-7180/9 md.)** Mesleki eğitim merkezi: Çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ile mesleki ve teknik kurs programlarının uygulandığı özel öğretim kurumunu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurum Açma, Kurucu, Kurum Binaları, Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları,

Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları

Kurum açma izni

MADDE 3 – Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir.

Kurum açma izni talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren onbeş iş günü içinde Bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, Bakanlıkça onbeş iş günü içinde karara bağlanır.

Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz.

Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılış amaçlarına ve Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte aşağıdaki şartların yerine getirilmesine bağlıdır:

a) Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.

b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.

c) Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının Bakanlıkça incelenip onanmış olması.

(Değişik beşinci fıkra: 1/3/2014-6528/10 md.) Milletlerarası özel öğretim kurumları hariç bu Kanun kapsamındaki ilkokul, ortaokul, lise ve özel eğitim okulları için 1 Eylül tarihinden sonra verilen kurum açma izinleri, ertesi eğitim-öğretim yılından itibaren geçerlidir.(1)

Kurumlara ad verilmesine ilişkin esaslar yönetmelikle belirlenir.

Gerçek ve tüzel kişiler tarafından; hizmet içi eğitim kapsamına giren faaliyetler dışında Kanun kapsamında belirtilen faaliyetler, bu Kanuna göre yetkili makamlardan kurum açma izni alınmadan yapılamaz.

Askerî okullar, emniyet teşkilâtına bağlı okullar ve din eğitimi-öğretimi yapan kurumların aynı veya benzeri özel öğretim kurumları açılamaz.

(Ek fıkra: 25/11/2010-6082/19 md.) 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen izin veya ruhsatlar, bu Kanun kapsamındaki özel öğretim kurumlarını kapsamaz. Özel öğretim kurumları mevzuatına uygun olmak kaydıyla işyeri açma ve çalışma ruhsatı Bakanlıkça verilir. Bakanlık bu yetkisini valiliklere devredebilir.

(Ek fıkra: 1/3/2014-6528/10 md.) Her ne ad altında olursa olsun, eğitim ve öğretim sunmak amacıyla yürütülen faaliyetler Bakanlığın izin ve denetimine tabidir. Bu faaliyetleri yürütenler, özel öğretim kurumları için bu Kanunda öngörülen kurallara uymakla yükümlüdür.

Kurucu/kurucu temsilcisinin nitelikleri ve kurum binaları

MADDE 4 – Kurum açacak veya açılmış bir kurumu devralacak olan gerçek kişilerle tüzel kişilerin temsilcilerinde; affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı bir suçtan yahut kasdî bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkûm edilmemiş olma şartı aranır.

Kurum binalarının nitelikleri, bu binalarda açılabilecek kurumlar ile her tür tesis ve donanıma ilişkin standartlar Bakanlıkça belirlenir.

Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunması zorunludur. Özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarında bu zorunluluk aranmaz. Ancak, söz konusu özel öğretim kurumlarıyla yukarıda belirtilen türdeki iş yerleri aynı binada bulunamaz.

Turizmin yoğun olduğu yörelerde bulunan okulların tatil olduğu dönemlerde, yukarıda belirtilen iş yerleri ile okullar arasında yüz metre uzaklık şartı aranmaz.

Uzaklıkla ilgili esaslar İçişleri, Çevre ve Şehircilik, Millî Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.(1)

Milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okulları(1)

MADDE 5 – Milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okullarına ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir.

a) Milletlerarası özel öğretim kurumları:

1) Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebilecekleri yüksek öğretim dışındaki milletlerarası özel öğretim kurumu; yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çerçevesinde Cumhurbaşkanının izniyle açılabilir. Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen

tüzel kişiler de kendi adlarına aynı amaçla milletlerarası mahiyette özel öğretim kurumu açabilir.(1)

2) Bu öğretim kurumlarında; Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, güvenliğine ve menfaatlerine aykırı, Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerleri aleyhinde eğitim-öğretim yapılamaz.

3) Bu kurumlarda öğretim programları, eğitim-öğretim faaliyetleri ve diğer hususlarla ilgili işlemler, kurum yönetimince hazırlanan ve Bakanlıkça onaylanan esaslara göre yürütülür. (Ek cümle: 20/11/2017-KHK-696/105 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/98 md.) Bu kurumlara devam ederken Türk vatandaşlığını kazananlar, bulunduğu öğretim kademesinin sonuna kadar aynı kurumda veya aynı programı uygulayan başka bir milletlerarası özel öğretim kurumunda öğrenimlerine devam edebilirler.

4) Bu konularda Bakanlığın denetim hakkı saklıdır.

b) Yabancı okullar:

1) Cumhurbaşkanının izni ile yeni arazi edinebilir ve kapasitelerini en fazla beş misline kadar artırabilir.(1)

2) Üzerinde kuruldukları araziler genişletilmemek şartı ve Bakanlığın izni ile mevcut arazi üzerindeki bina, öğrenci ve donanım kapasitelerini en çok bir mislini geçmemek üzere artırabilir veya yenileyebilir.

3) Mevcut binalarında ihtiyaç halinde valiliğin izni ile tadilat yapabilir.

4) Bu bentte belirtilenler dışında, yabancı okulların; binaları genişletilemez, şubeleri açılamaz, mevcut binalarının yerine kaim olmak üzere yeniden binalar inşa edilemez. Bu amaçla herhangi bir mülk edinilemez veya kiralanamaz.

5) Yabancı okulların taşınmaz malları, kurucularının veya yetkililerinin önerisi ile Bakanlığa ya da kuruluş amaçları eğitim vermek olan 4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıflara Cumhurbaşkanının izni ile devredilebilir. Devredilen bu kurumların yönetim, eğitim-öğretim özellikleri dikkate alınarak korunması yararlı görülenler Bakanlıkça tespit edilir.(1)

c) Azınlık okulları:

1) 23/8/1923 tarihli ve 340 sayılı Kanuna bağlı Antlaşmanın 40 ve 41 inci maddeleriyle ilgisi bulunan okulların özellik göstermesi gereken

hususları yönetmelikle tespit edilir. Bu yönetmelik, ilgili ülkelerin bu konulardaki mütekabil mevzuat ve uygulamaları dikkate alınmak suretiyle hazırlanır. Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda resmî okullar mevzuatı uygulanır. Bu okullarda yalnız kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının çocukları okuyabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim-Öğretim, Yönetim, Kurumun Kapatılması ve Personel İşlemleri

Eğitim-öğretim ve kurumların yönetimi

MADDE 6 – Kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetim, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütülür.

Kurumlarda uygulanacak öğretim programı ve haftalık ders çizelgesi, resmî kurumlarda uygulanan usûl ve esaslar çerçevesinde belirlenir. Bakanlıkça uygun bulunması durumunda farklı öğretim programları ve haftalık ders çizelgesi de uygulanabilir.

Kurumun veya yönetimleri birleştirilen kurumların bir müdür tarafından yönetilmesi esastır. Yönetimleri birleştirilecek kurumlarla ilgili usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir kimse birden fazla kurumun kurucusu olabilir. Gerekli nitelikleri taşıyan kurucu/kurucu temsilcisi, kurumun müdürü de olabilir. Üzerinde müdürlük görevi bulunmayan kurucu/kurucu temsilcisi, kurumun eğitim-öğretimine ve bunlarla ilgili yönetim işlerine karışamaz.

Bünyesinde birden fazla kurum bulunduran kurumlara genel müdür ve genel müdür yardımcısı atanabilir.

(Ek fıkra: 9/5/2018-7141/12 md.) (Değişik altıncı fıkra:11/11/2020-7256/38 md.) Bu Kanun kapsamında faaliyet gösteren kurumlarda, Mesleki Yeterlilik Kurumunca mesleki yeterlilik belgesi verilen meslekler hariç olmak üzere, Bakanlıkça belirlenen programları başarıyla tamamlayanlar aldıkları kurs bitirme belgeleriyle tamamladıkları programlara ilişkin iş yerlerinde çalışabilir ve iş yeri açabilirler. Bu durumda olan kişiler için başkaca bir meslek belgesi aranmaz.

(Ek fıkra: 9/5/2018-7141/12 md.) Uygulanan program doğrultusunda yapılacak kurs bitirme, seviye tespit ve seviye tamamlama sınavları ile programın gerektirdiği diğer sınavlar için sınava girenlerden alınacak sınav ücretleri, bu ücretlerden bu sınavlarda görevlendirilenlere ödenecek ücretler ve sınav giderleri ile sınavların usul ve esasları Bakanlıkça belirlenir.

Kurum açma izninin iptali, kurumun kapatılması, devri ve nakli

MADDE 7 – (Değişik birinci fıkra: 2/12/2016-6764/62 md.) Kurum açma izni verilen kurumlardan iki yıl içerisinde faaliyete başlamayan, faaliyete başladıktan sonra yönetmelikte belirtilen süreden daha fazla izinsiz ara veren veya söz konusu izni amacı dışında kullandığı tespit edilen kurumların kurum açma izni ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir.

(Değişik ikinci fıkra: 2/12/2016-6764/62 md.) Özel öğretim kurumunun;

a) Bakanlıkça onaylı yerleşim planında izinsiz değişiklik yapması,

b) (Değişik:27/6/2019-7180/11 md.) Gerçeğe aykırı veya yanıltıcı reklam ya da ilan vermesi, reklam veya ilanlarda öğrenci resim ya da bilgilerini kullanması,

c) Haftalık ders çizelgesi ve programları Bakanlık izni olmadan kurumda uygulaması,

d) Bu Kanun ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan yönetmelik ve yönergelerde belirtilen hükümlere aykırı fiillerde bulunması,

e) Mevzuatta belirtilen sayıda personel çalıştırmaması veya mevzuata aykırı personel çalıştırması,

f) 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun genel ve özel amaçları ile temel ilkelerine uymaması,

g) Kurum açma şartlarından herhangi birini kaybetmesi,

h) Mevzuata uygun olarak kapatılmaması,

hâllerinde; (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki fiiller için brüt asgari ücretin beş katı; (e) ve (f) bentlerindeki fiiller için brüt asgari ücretin on katı ve (g) bendindeki fiil için brüt asgari ücretin yirmi katı idari para cezası uygulanır. Bu fıkranın (a), (b), (c), (d), (e), (f) ve (g) bentlerindeki fiillerin tekrarı hâlinde idari para cezası miktarı beş kat artırılarak uygulanır ve bu bentlerdeki fiillerin üçüncü kez tekrarlanması hâlinde ise kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir, (h) bendindeki fiilin

işlenmesi hâlinde brüt asgari ücretin yirmi katı idari para cezası verilir ve kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir. İdari para cezası, kurum açma iznini vermeye yetkili makam tarafından verilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Okul kurucusu/kurucu temsilcisi; Bakanlığa, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi Bakanlıkça uygun bulunduğu takdirde öğretim yılı sonunda okulunu kapatabilir.

Okullar dışındaki diğer kurumların kurucusu/kurucu temsilcisi valiliğe, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi valilikçe uygun bulunduğu takdirde dönem sonunda kurumunu kapatabilir.

Kapanan veya kapatılan kurum; mühürlerini, yönetici, öğretmen ve öğrencilerle ilgili bütün defterlerini, dosyalarını ve diğer evrakını ilgili valiliğe devir ve teslim etmeye mecburdur. (Değişik ikinci cümle: 2/12/2016-6764/62 md.) Devir ve teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu hakkında brüt asgari ücretin yirmi katı idari para cezası uygulanır.

(Ek fıkra: 2/12/2016-6764/62 md.) Bu Kanunda belirtilen şartlara uymadan kurumunu kapatanlar ile soruşturma sonucu kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilen kurucuya beş yıl geçmeden tekrar kurum açma izni veya bir kurumu devralma ya da bir kuruma ortak olma izni verilmez.

Kapatılan kurumlarla ilgili olarak öğrenci/kursiyer veya velilerinin, kurucular aleyhine genel hükümlere göre dava açma hakları saklıdır.

Kurumların devri ve nakline ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Kurumlarda çalıştırılacak personel

MADDE 8 – Kurumların eğitim-öğretim ve yönetim hizmetlerinin, asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici ve eğitim-öğretim elemanları ile yürütülmesi esastır.

Bir kurumun öğretime başladığı tarihten itibaren mevcut ders saati sayısının, kuruluş sırasında üçte birinin, kuruluşundan üç yıl sonra da en az üçte ikisinin asıl görevi bu kurumlarda olan öğretmen, uzman öğretici veya usta öğreticiler tarafından okutulması zorunludur.

Kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde, en az dengi resmî öğretim kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar, resmî dengi bulunmayan kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde ise yönetmelikle belirtilen nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilir.

İhtiyaç halinde, resmî okullarda görevli öğretmenlere asıl görevlerini aksatmamak ve aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısını doldurmaları kaydı ve çalıştıkları kurumların izni ile sadece okullarda, aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısının yarısı kadar ücretli ders verilebilir. (Mülga ikinci cümle: 1/3/2014-6528/14 md.)

Uzman öğretici, usta öğretici ve öğretmenlik yapma nitelik ve şartlarını taşıyan diğer Devlet memurlarına, ilgili birimlerin izniyle haftada on saati geçmemek üzere ücretli ders görevi verilebilir.

Ders saati ücretli olarak görevlendirileceklerle ilgili diğer hususlar yönetmelikle belirlenir.

Kurumların müdürleri, kurucu/kurucu temsilcisi tarafından; diğer yönetici ve öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticileri ise müdürlerince seçilir ve çalışma izinleri valiliğin iznine sunulur. Valiliğin izni alınmadan müdür ile diğer yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler işe başlatılamaz.

Gerekli şartları taşıyan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler için valilikçe çalışma izni düzenlenir. Çalışma izninin iptali yine valilikçe yapılır.

Bu Kanun kapsamında çalışacak yabancılar, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümleri doğrultusunda görevlendirilir.

Türkçe'den başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan okulların kurucuları ile müdürleri, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmenliği yapma niteliğini taşıyan ve öğretim dilini bilenlerden birini, Türk müdür başyardımcısı olarak çalışma izni düzenlenmek üzere valiliğe önerir.

Öğretim dilini bilen Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmeni bulunmaması hâlinde, okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmenlere de bu görev verilebilir.

Bu öneriyi, uyarıya rağmen bir ay içinde yapmayan okulların Türk müdür başyardımcılarını, yukarıdaki şartları taşıyan öğretmenler arasından valilik seçer ve işe başlatır.

Özlük hakları ve sorumluluklar

MADDE 9 – Kurumlarda çalışan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler ile kurucu veya kurucu temsilcisi arasında yapılacak iş sözleşmesi, en az bir takvim yılı süreli olmak üzere yönetmelikle belirtilen esaslara göre yazılı olarak yapılır. Mazeretleri nedeniyle kurumdan ayrılan öğretmen ve öğreticilerin yerine alınacak olanlar ile devredilen kurumların yönetici, öğretmen ve öğreticileri ile bir yıldan daha az bir süre için de iş sözleşmesi yapılabilir.

(Mülga ikinci fıkra: 1/3/2014-6528/14 md.)

Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemeler, bütçe kanunlarıyla resmî okul öğretmen ve personeline sağlanan haklara denk olarak okul öğretmenlerine ve personeline de ödenir. Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerden gelir vergisi kesilmez.

Kurumlardaki ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen miktardan az olamaz. Ancak, 8 inci madde uyarınca resmî okul ve kurumlardan ücretli olarak görevlendirilenlere verilecek ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen ek ders ücretinin iki katını geçemez.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, bu Kanun hükümleri saklı kalmak üzere;

a) Sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu,

b) Yetki, sorumluluk, ödül ve cezalar ile bunların uygulanması bakımından; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun, 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimaî Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun ile 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, hükümlerine tâbidir.

Ancak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiillerin işlenmesi halinde bu kişilere kademe ilerlemesinin durdurulması cezası yerine brüt aylığından

1/4'ü ile 1/2'si arasında maaş kesim cezası, çalışma izni veren makam tarafından verilir. Tekrarı hâlinde ise göreve son verilir.

1702 sayılı Kanuna göre meslekten çıkarılma veya 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlenmesi hâlinde, Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle personelin görevine, izni veren makam tarafından son verilir.

Yetki, sorumluluk, ödül, sicil, disiplin ve cezaların uygulanmasına ilişkin diğer esas ve usûller çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılır.

Çalışma izninin iptali ve geçici görevlendirme

MADDE 10 – İki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin çalışma izni, izni veren makam tarafından iptal edilir.

(İptal ikinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 22/5/2013 tarihli ve E.: 2013/39, K.: 2013/65 sayılı Kararı ile.) (1)

Bu durum, ilgiliye tebliğ edilmek üzere kuruma bildirilir. Tebliğ, sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişiğinin kesilmesine yeter sebep teşkil eder.

Kurumların teftiş ve denetlenmesi sırasında valilik, lüzum görülen durumlarda kurumun yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerini görevden uzaklaştırabilir. Bu takdirde valilikçe, geçici görevlendirme yapılarak gerekli tedbirler alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Denetim, Reklâm, Malî Hükümler ve Ücretler

Denetim, reklâm ve ilânlar

MADDE 11 – Kurumlar ve bu kurumlarda görevli personel, Bakanlığın denetimi ve gözetimi altındadır.

Eğitim-öğretim ve yönetim bakımından yapılan denetimlerde, kurumun özel yönetmeliği de dikkate alınır.

Kurumlar, ancak amaçlarına uygun tanıtıcı mahiyette reklâm ve ilân verebilirler. Bu kurumlar reklâm ve ilânlarında gerçeğe aykırı beyanlarda bulunamazlar ve televizyonda reklâm ve ilân yapamazlar.

Malî hükümler

MADDE 12 – Kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler.

Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır.

(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/42 md.) Bu Kanun kapsamında organize sanayi bölgelerinde açılan mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı her bir öğrenci için, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılından başlamak üzere, resmî okullarda öğrenim gören bir öğrencinin okul türüne göre Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, her eğitim öğretim yılı itibarıyla Maliye Bakanlığı ile Bakanlık tarafından müştereken belirlenen tutarda, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten eğitim ve öğretim desteği yapılabilir.(2)

(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/42 md.) Cumhurbaşkanı kararıyla, bu Kanun kapsamında organize sanayi bölgeleri dışında açılan mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler için de altıncı fıkradaki usul ve esaslar çerçevesinde eğitim ve öğretim desteği yapılabilir.(1)(2)

(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/42 md.; Değişik beşinci fıkra: 1/3/2014-6528/11 md.) Söz konusu eğitim öğretim hizmetini sunan veya yararlananların, gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle fazladan ödemeye sebebiyet vermeleri durumunda bu tutarların, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte bir ay içinde ödenmesi, yapılacak tebligatla sebebiyet verenlerden istenir. Bu süre içinde ödenmemesi hâlinde bu tutarlar, anılan Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığına bağlı vergi daireleri tarafından takip ve tahsil edilir. Bu fiillerin tekrarı hâlinde, ayrıca kurum açma izinleri iptal edilir.

(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/42 md.) Bu konu ile ilgili öğrenci başarı durumu da dahil olmak üzere destek verilme kriterleri, hangi eğitim ve öğre-

tim alanlarına destek verileceğine dair kurallar ile diğer usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ve Bakanlıkça müştereken hazırlanan yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 2/12/2016-6764/63 md.) Bu Kanun kapsamında açılan mesleki ve teknik anadolu liselerinde verilen mesleki eğitimin kalitesini, öğretmen ve öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla alan ve dalların özelliklerine göre Bakanlıkça belirlenen standartlara ve donanıma sahip atölye ve laboratuvarlarda üretim yapılabilir ve üretilen malların satışından elde edilen gelir okulun eğitim, öğretim ve yönetim hizmetlerinde kullanılır. Üretimde görev alan öğrenci ve personele ödenen pay ile üretim şartlarına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/5/2018-7141/13 md.) Bu Kanun kapsamında faaliyet gösteren çeşitli kurslar, kurumlarında öğretim faaliyetlerinin yanında, programlarının içeriğine uygun, eğitim personeli ve kursiyerlerin katılımıyla bedeli karşılığı mal ve hizmet üretiminde bulunabilir. Mal ve hizmet üretiminin yapılacağı programlar, üretim faaliyetine katılanlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, ücretsiz öğrenim ve yabancı uyruklu öğrenciler

MADDE 13 – Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, kurumlarca her yıl tespit edilerek ocak ayından itibaren en geç mayıs ayında ilân edilir.

Ücretlerin hangi esaslara göre tespit, tayin, ilân ve tahsil edileceği yönetmelikle belirlenir.

Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde üçünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bakanlıkça bu oran yüzde ona kadar artırılabilir. (Ek cümle: 6/2/2014-6518/84 md.) Ücretsiz okutmada; 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun veya 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlar, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 56 ncı, mülga 45 inci ve 64 üncü maddeleri ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Kanunun 47 nci maddesi kapsamında harp veya vazife malulü sayılanların ilk ve orta öğretim çağındaki çocukları ile haklarında korunma, bakım veya barınma kararı verilen çocuklara öncelik verilir.

Ücretsiz okutulacak öğrencilerin yüzdesi, seçimi ve kurumlara kabul şartlarına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Kurumlar ayrıca, öğrenim bursu verebilirler. Öğrenim bursu verilmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda okuyan Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenci sayısının yüzde otuzunu aşamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Geçici ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan kanun, yönetmelikler ve hüküm bulunmayan haller

MADDE 14 – 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu Kanunda belirtilmiş olan yönetmelikler, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yürürlüğe konulur.

Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda, resmî öğretim kurumlarında uygulanan mevzuat hükümleri uygulanır.

MESLEKİ EĞİTİM KANUNU

Kanun Numarası : 3308
Kabul Tarihi : 05/06/1986
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih: 19/06/1986 / Sayı: 19139
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 26

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda, yükseköğretim kurumlarında ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir.(5)

Kapsam

Madde 2 – (Değişik: 29/6/2001-4702/5 md.)

Bu Kanun, Yükseköğretim Kurulu ve Mesleki Eğitim Kurulunun belirleyeceği mesleklerde, kamu ve özel sektöre ait kurum, kuruluş ve iş yerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim ve öğretimi kapsar.(6)

Tanımlar

Madde 3 – Bu Kanunda geçen;

a) "Bakanlık", Milli Eğitim Bakanlığını;

b) "Aday çırak", çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğinin ön bilgileri verilen kişiyi;

c) "Çırak", çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştirilen kişiyi;

d) **(Değişik: 29/6/2001-4702/6 md.)** "Öğrenci", işletmelerde, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında örgün eğitim görenleri;

e) “Kalfa”, bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiyi;

f) “Usta”, bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümleyebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişiyi;

g) **(Değişik: 29/6/2001-4702/6 md.)** “Usta öğretici”, ustalık yeterliğini kazanmış; aday çırak, çırak, kalfa ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin işyerindeki eğitiminden sorumlu; mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan kişiyi;

h) **(Değişik: 29/6/2001-4702/6 md.)** «İşletmelerde Mesleki Eğitim», mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin beceri eğitimlerini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletme veya kurumlarca tesis edilen eğitim birimlerinde yaptıkları eğitim uygulamalarını;

i) **(Mülga: 20/6/2001-4684/10 md.)**

j) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** “Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları”, mesleki ve teknik eğitim alanında, diplomaya götüren orta öğretim kurumları ve mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarını;[(1)]

k) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** “Personel”, kamu ve özel kurum, kuruluş ve işyerlerinde maaş ya da ücret karşılığında çalışan kadrolu veya sözleşmeli elemanlar ile işçileri;

l) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** “İşletme”, mal ve hizmet üreten kamu ve özel kurum, kuruluş ve işyerlerini;

m) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** “Eğitici Personel”, mesleki yeterliğe sahip, öğrencilerin işyerindeki eğitiminden sorumlu, iş pedagojisi eğitimi almış, mesleki eğitim yöntem ve tekniklerini bilen ve uygulayan veya mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında atölye, laboratuvar, meslek dersleri öğretmenliği yapabilme yetkisine sahip kişiyi;

n) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** "Meslek Alanı", ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam olanağı sağlayan alanı;

o) **(Ek: 29/6/2001-4702/6 md.)** "Meslek Dalı", bir meslek alanı içinde yer alan ve belirli konularda uzmanlaşmaya yönelik bilgi, beceri, tutum, davranış gerektiren ve istihdam olanağı sağlayan iş kollarından her birini;

p) **(Ek: 2/12/2016-6764/38 md.)** "Eğitim Birimi", bu Kanun kapsamında öğrencilerin teorik ve beceri eğitimi, staj veya tamamlayıcı eğitim ile işletme personelinin eğitimi amacıyla işletmeler tarafından oluşturulan, gerekli araç, gereç ve donanıma sahip eğitim ortamını;

r) **(Ek: 2/12/2016-6764/38 md.; Değişik: 18/6/2017-7033/31 md.)** "Staj", Yükseköğretim Kurulunca, yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyumları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri amacıyla işletmede yaptıkları mesleki çalışmayı;

s) **(Ek: 2/12/2016-6764/38 md.)** "Tamamlayıcı Eğitim", açık öğretim yoluyla eğitimi yapılamayan alan veya dallarda, mesleki ve teknik orta öğretim programlarını tamamlayamadan okuldan ayrılanlar ile yurtdışında öğrenim görenlerin denklik işlemleri sonucunda tespit edilen eksik meslek alan veya dal derslerini işletmelerde mesleki eğitim esaslarına göre tamamlamalarına imkân sağlayan eğitimi;

İfade eder.

İKİNCİ KISIM
Kurullar

BİRİNCİ BÖLÜM
Mesleki Eğitim Kurulu

Kurul

Madde 4 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/193 md.)

Görevleri

Madde 5 – Mesleki Eğitim Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Gerek bu Kanun ve gerekse bu Kanuna göre çıkarılacak olan yönetmelik hükümlerinin uygulanmasını takip etmek ve değerlendirmesini sağlamak.

b) Muhtelif sektör ve branşda çıraklık eğitimi ile meslek eğitimi konusunda eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek ve Bakanlığa bildirmek.

c) Mesleki Eğitim programlarının esasları ve süreleri hakkında Bakanlığa görüş bildirmek.

d) Çıraklık ve işletmelerdeki mesleki eğitim sınav komisyonlarının kurulması ve çalışması ile sınavların yapılış usullerine ilişkin yönetmelik taslaklarını hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

e) Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler için sözleşme modellerini hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

f) Lüzumu halinde çıraklık ve mesleki eğitim ile ilgili konuların incelenmesi için ihtisas komisyonları kurmak.

g) Çıraklık ve mesleki eğitimle ilgili Bakanlıkça gönderilecek konuları incelemek ve görüş bildirmek.

h) Bu Kanuna göre yapılacak çıraklık ve işletmelerdeki mesleki eğitimde; uygulama alanına alınacak veya çıkarılacak yer ve meslekleri belirlemek ve Bakanlığa görüş bildirmek.

i) İl Mesleki Eğitim Kurullarının yıllık çalışma raporlarını değerlendirmek.

j) Teknolojik gelişmelerin ve iş hayatındaki değişmelerin meslek eğitimine etkilerini izlemek ve Bakanlığa bildirmek.

İKİNCİ BÖLÜM
İl Mesleki Eğitim Kurulu

Kurul [1]

Madde 6 – (Değişik: 29/6/2001-4702/8 md.)

Bu Kanun kapsamında mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi, değerlendirilmesi konularında karar almak ve valiliğe görüş ve tavsiyelerde bulunmak üzere illerde il mesleki eğitim kurulu kurulur.

İl mesleki eğitim kurulu, il milli eğitim müdürünün başkanlığında;

a) Belediye başkanı veya temsilcisi (Büyük şehirlerde vali tarafından belirlenecek belediye başkanı veya temsilcisi),

b) İl sağlık müdürü veya temsilcisi,

c) İl sanayi ve ticaret müdürü,

d) Esnaf ve sanatkarlar odaları birliği başkanı veya temsilcisi ile mesleki eğitimin yapıldığı mesleklerle ilgili oda yöneticileri arasından Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanlığınca seçilecek üç üye,

e) İl ticaret odası başkanı veya temsilcisi,

f) İl sanayi odası başkanı veya temsilcisi,

g) Sanayi ve ticaret odalarının ayrı ayrı kurulmadığı yerlerde, il sanayi ve ticaret odası başkanı veya temsilcisi,

h) İlin, mesleki eğitimden sorumlu milli eğitim müdür yardımcısı,

i) Kurulun sekretarya görevini yürüten okul müdürü,

j) İlde faaliyet gösteren mesleki ve teknik eğitim okullarından ve kurumlarından birer yönetici,

k) En fazla işçiyi temsil eden konfedarasyonun o il için göstereceği işçi sendikaları temsilcisi,

l) Defterdar veya temsilcisi,

m) Türkiye İş Kurumu il müdürü veya temsilcisi,

n) Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı sigorta müdürü veya temsilcisi,

o) En fazla işvereni temsil eden konfederasyonun, o il için göstereceği işveren sendikaları temsilcisinden,

Oluşur.

İl mesleki eğitim kurulu toplantılarına, gerekirse başkanın isteği üzerine ilgili kurum temsilcileri de davet edilir.

İl mesleki eğitim kurulu toplantı ve çalışma esasları yönetmelikle belirlenir.

İl mesleki eğitim kurulunun kararları valinin onayı ile uygulanır. Vali, gerekli gördüğü hallerde il mesleki eğitim kuruluna başkanlık eder.

Görevleri [1]

Madde 7 – İl Mesleki Eğitim Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Muhtelif sektör ve branşdaki çıraklık ve mesleki eğitim ihtiyacını il seviyesinde tespit etmek ve Bakanlığa sunmak.

b) Bakanlıkça gönderilen çıraklık ve mesleki eğitim çerçeve programlarının il ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi için Bakanlığa görüş bildirmek.

c) Çıraklık ve mesleki eğitim uygulamalarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olmak.

d) Bu Kanun hükümlerinin il seviyesinde eksiksiz yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak.

e) Çıraklık ve Mesleki Eğitim konularında valilikçe gönderilecek konuları incelemek ve sonuçlandırmak.

f) İldeki çıraklık ve mesleki eğitim uygulamalarını takip etmek ve değerlendirmek. Bu konu ile ilgili yıllık çalışma raporunu hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

Kapsama alma

Madde 8 – İlin Bakanlıkça Kanun kapsamına alınma kararının yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde «İl Mesleki Eğitim Kurulu» kurulur.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Çıraklık, Kalfalık ve İşletmelerde Mesleki Eğitim

BİRİNCİ BÖLÜM
Çıraklık ve Kalfalık Eğitimi

Aday çırak

Madde 9 – İlköğretim okulunubitirmiş olanlar, bir mesleğe hazırlık amacı ile çıraklık dönemine kadar işyerlerinde aday çırak olarak eğitilebilirler.[2]

Mesleki eğitim merkezi programına çıraklık kayıt şartları

Madde 10 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:27/6/2019-7180/5 md.)

Mesleki eğitim merkezi programına çırak öğrenci olarak kayıt olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır:

a) En az ortaokul veya imam-hatip ortaokulu mezunu olmak.

b) Bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmak.

Tehlikeli ve çok tehlikeli işler veya özellik arz eden mesleklere alınacak çırakların öğrenim ve yaş durumu, ilgili kuruluşların görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Aday çırak ve çırakların statüleri

Madde 11 – Aday çırak ve çırak; öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan işçi sayısına dahil edilmezler.

Eğitim ve çalışma

Madde 12 – (Değişik birinci fıkra: 29/6/2001-4702/10 md.) Aday çırak ve çıraklar, mesleğin özelliğine göre haftada sekiz saatten az olmamak üzere genel ve mesleki eğitim görürler. Bu eğitime katılmaları için aday çırak ve çırak öğrencilere ücretli izin verilir. Mevsime göre özellik arz eden mesleklerde teorik ve pratik eğitim belirli aylarda bloklaştırılmış olarak yapılabilir.

(Değişik: 29/6/2001-4702/10 md.) Aday çırak ve çıraklar, pratik eğitimlerini işyerlerinde, işyerindeki eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen işyerlerinin eğitim birimlerinde yapar. Teorik ve pratik eğitim birbirlerini tamamlayacak şekilde planlanır ve yürütülür.

Pratik eğitim, hazırlanmış eğitim programlarına göre, işyerinin ve mesleğin özelliklerine uygun olarak usta öğreticinin gözetiminde yapılır. Pratik eğitimde 1475 sayılı İş Kanununun 69 uncu maddesi hükmü gözönünde bulundurulur.

Çıraklık eğitiminin esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Sözleşme yapılması

Madde 13 – (Değişik birinci fıkra: 29/6/2001-4702/11 md.) Bu Kanun kapsamında bulunan il ve mesleklerde faaliyet gösteren iş yerleri, Bakanlıkça tespit edilecek illerde ve meslek dallarında ondokuz yaşından gün almamış kişileri çıraklık sözleşmesi yapmadan çalıştıramazlar. Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının örgün eğitim programlarından mezun olanlar ve kalfalık belgesi sahipleri bu hükmün dışında tutulur.

İşyeri sahibi, aday çırağı ve çırağı çalıştırmaya başlamadan önce bunların velisi veya vasisi veya reşit ise kendisi ile yazılı çıraklık sözleşmesi yapmak zorundadır.

Çıraklık sözleşmesi; çırağın sözleşme süresi içinde reşit olması halinde, çırağın rızasıyla, işyeri sahibinin değişmesi halinde yeni işyeri sahibi aynı mesleği sürdürüyorsa ve rızasıyla devam eder, aynı mesleği sürdürmüyorsa sözleşme feshedilir. Fesih halinde çırağın önceki çalışmaları geçerli olup; yeni yapacağı çıraklık sözleşmesi ile çıraklık statüsünü devam ettirerek çıraklık süresini ve eğitimini tamamlar.

(Değişik: 29/6/2001-4702/11 md.) Bu Kanunun uygulandığı yer ve meslek dallarında 818 sayılı Borçlar Kanununun çıraklık sözleşmesine dair hükümleri ile onsekiz yaşını doldurduktan sonra sözleşmesi devam eden çıraklar hakkında 1475 sayılı İş Kanununun, İşçi Sağlığı ve Güvenliği başlıklı beşinci bölümünde yer alan hükümleri dışındaki hükümler uygulanmaz.

Çıraklığa başlama ve çıraklık süresi

Madde 14 – Çıraklığa bir deneme dönemi ile başlanır. Bu dönem mesleğin özelliğine göre bir aydan az, üç aydan fazla olamaz. Bu süre Bakanlıkça tespit edilir. Deneme döneminden sonra taraflar 10 gün içinde ilgili Mesleki Eğitim Merkezi müdürlüğüne başvurmadığı takdirde çıraklık sözleşmesi kesinleşir ve bu dönem çıraklık süresinden sayılır. Deneme döneminde ücret ödenir. Aday çıraklıktan çıraklığa geçenler deneme dönemini yapmış sayılırlar.

(Mülga: 2/12/2016-6764/40 md.)

(Ek: 29/6/2001-4702/12 md.) Lise ve daha üst düzeyde genel eğitimden sonra çıraklık eğitimine başlayanlar için eğitim süresi, mesleklerindeki çıraklık eğitimi süresinin yarısına kadar kısaltılabilir. Bu sürenin ne

kadar kısaltılabileceği, ilgili meslek kuruluşunun teklifi ve Mesleki Eğitim Kurulunun uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

(Ek: 29/6/2001-4702/12 md.) Ayrıca, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında uygulanan örgün eğitim programlarının herhangi bir kademesinden ayrılanlar ile yaygın eğitim programlarını tamamlayarak belge veya sertifika alanlardan, kendi alanlarında çıraklık eğitimine başlayanlar için çıraklık eğitim süresi daha önce aldığı mesleki eğitim programının içeriği ile devam edeceği çıraklık eğitimi programının içeriği değerlendirilerek Bakanlıkça belirlenir.

Usta öğretici bulundurma şartı

Madde 15 – Aday çırak ve çırak almak için işyerinde usta öğretici bulunması şarttır.

Kalfalık imtihanı

Madde 16 – Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığı kalfalık sınavı ile tespit edilir.

(Mülga ikinci fıkra:27/6/2019-7180/6 md.)

Sınav komisyonunun teşkili ile sınavın esasları ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

(Mülga dördüncü fıkra:27/6/2019-7180/6 md.)

Kalfa unvanını kullanma ve işyeri değiştirme

Madde 17 – Bu Kanuna göre kalfalık hakkını elde edenlere kalfalık belgesi verilir. Kalfalık belgesi bulunmayanlar kalfa unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılamazlar. Bu belgeye sahip olanlar, kalfalık unvanı kullanılmayan işyerlerinde dengi işlerde çalıştırılırlar.

507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu kapsamındaki işyerlerinde çalışarak kalfa olanlar en az bir yıl o işyerinde çalışırlar.

Bu sürenin sonunda işyerini değiştirmek isteyen kalfaya üç ay önce başvurmak kaydıyla, o işyeri çıkma izni verir.

Çıkma izni olmadan başka işyerleri kalfayı işe alamazlar.

Kalfaların işten ayrılmalarını gerektiren hususlar yönetmelikle belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
İşletmelerde Meslek Eğitimi

Madde 18 – (Değişik: 29/6/2001-4702/13 md.)

(Değişik: 2/12/2016-6764/41 md.) On ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi, mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumu öğrencilerine staj ve tamamlayıcı eğitim yaptırır. Öğrenci sayısının tespitinde kesirler tam sayıya tamamlanır. Bu işletmeler mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumu öğrencilerine staj yaptırabilir.

Deprem, sel ve yangın gibi tabii afetler sonucu yörede faal durumda kalan işletmelerin eğitim olanakları dikkate alınarak, bu işletmeler için yukarıda belirtilen oranlar, il mesleki eğitim kurulunun teklifi ve Bakanlığın onayı ile değiştirilebilir.

(Değişik: 2/12/2016-6764/41 md.) Mesleki eğitim kapsamına alınıp alınmadığına bakılmaksızın ondan az personel çalıştıran işletmeler de mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerine bu Kanunun ilgili hükümlerine göre beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptırabilirler.

Vardiya usulü veya mevsimlik olarak faaliyet gösteren işletmelerde eğitim görecek öğrenci sayısının tespitinde gündüz vardiyasında veya faaliyet gösterdiği mevsimde çalışan personel sayısı esas alınır.

(Değişik: 2/12/2016-6764/41 md.) Bu Kanun kapsamında on ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalışma ve iş kurumu il müdürlüklerince her yıl şubat ayı içerisinde il millî eğitim müdürlüklerine ve o ildeki yükseköğretim kurumlarına bildirilir. Beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptıracak Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı işletmeler, Bakanlık ve Millî Savunma Bakanlığınca birlikte belirlenir.

İşletmelerdeki personel sayısının tespitinde her yılın ocak ayı, yaz mevsiminde faaliyet gösteren işletmelerde temmuz ayı esas alınır. Beceri eğitimi uygulamasına da öğretim yılı başında başlanır.

İşletmelerde mesleki eğitim uygulaması kapsamına alınacak iller ve meslekler, Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça tespit edilir.

(Değişik: 2/12/2016-6764/41 md.) Bu madde kapsamında on ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptıracak işletmeler bu amaçla bir eğitim birimi kurar. Bu birimde, yapılan eğitim için alanında ustalık yeterliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi almış usta öğretici veya eğitici personel görevlendirilir.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/62 md.) Bu maddede belirtilen on personel sayısını beş personele kadar indirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.(1)

Eğitim programları

Madde 19 – İşletmelerde uygulanacak ağır ve tehlikeli işlerde yapılacak eğitim dahil meslek eğitimi programları Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilir.

Teorik eğitim

Madde 20 – (Değişik: 29/6/2001-4702/14 md.) İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitimi, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletmelerin eğitim birimlerinde yapılır. Çalışma saatleri içinde yapılacak teorik eğitim haftada oniki saatten az olamaz. Bu eğitim yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir. Teorik eğitim günlerinde öğrenciler ücretli izinli sayılır.

(Değişik: 2/12/2016-6764/42 md.) Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında ve işletmelerde yapılan mesleki eğitim, staj ve tamamlayıcı eğitime ilişkin usul ve esaslar ile sınavların yapılış şekilleri, Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulunca çıkarılan yönetmeliklerle düzenlenir.

İşyeri şartlarına uyma

Madde 21 – (Değişik: 2/12/2016-6764/43 md.)

İşletmelerde mesleki eğitim, staj ve tamamlayıcı eğitim gören öğrenciler, işyerlerinin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorundadırlar.

Eğitimin devamı

Madde 22 – (Değişik birinci fıkra: 29/6/2001-4702/15 md.) İşletmelerde grev ve lokavt uygulaması, deprem, yangın ve sel gibi afetler olması halinde mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencileri eğitimlerini kendi mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında sürdürür.

İşletmeler beceri eğitimi başladıktan sonra personel sayısında azalma olması halinde de,eğitime alınan öğrenciler okuldan mezun oluncaya kadar eğitimi devam ettirirler.

Beceri eğitimi yaptırabilecek diğer işletmeler

Madde 23 – (Mülga: 2/12/2016-6764/44 md.)

Mesleki eğitime katılma payı

Madde 24 – On ve daha fazla personel çalıştıran ve Bakanlıkça işletmelerde mesleki eğitim kapsamına alınan, ancak, beceri eğitimi yaptırmayan işletmeler, beceri eğitimi yaptırması gereken her öğrenci için eğitim süresince her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin net tutarının 1/3'ü nispetinde, yirmi ve daha fazla personel çalıştırılması halinde 2/3'ü nispetinde Saymanlık hesabına para yatırmakla yükümlüdürler.(1)(2)

Mesleki eğitim şartlarına sahip olan işletmelere Bakanlıkça öğrenci gönderilememesi halinde bu işletmeler, (...)(1) katılma payı ödemezler.(1)

Bu sayının tespitinde görev ve çalışma statüsüne bakılmaksızın işyerinde 1475 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalıştırılan personel sayısı dikkate alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Ücret, Sosyal Güvenlik ve izin

Ücret ve Sosyal Güvenlik

Madde 25 – (Değişik: 2/12/2016-6764/45 md.) Aday çırak ve çıraklar ile işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrencilere işletmeler tarafından ödenecek ücret ve bu ücretlerdeki artışlar, düzen-lenecek sözleşme ile tespit edilir. Ancak, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında staj veya tamamlayıcı eğitim gören öğ-rencilere asgari ücretin net tutarının; yirmi ve üzerinde personel çalıştıran işyerlerinde yüzde otuzundan, yirmiden az personel çalıştıran işyerlerinde yüzde onbeşinden, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin yüzde otuzundan, kalfalık yeterliğini kazanan mesleki eğitim merkezi 12'nci sınıf öğrencilerine asgari ücretin yüzde ellisinden aşağı ücret ödenemez. Bu amaçla kamu kurum ve kuruluşları gerekli tedbirleri alır. Staj yapacak işletme bulunamaması nedeniyle stajını okulda yapan ortaöğretim öğrencileri ile yükseköğretim kurumları ve bi-rimlerinde yapan yükseköğretim öğrencilerinin yaptıkları stajlar bu fıkra hükmü kapsamı dışındadır.

Aday çırak, çırak ve öğrencinin eğitimi sırasında işyerinin kusuru halinde meydana gelecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından işveren sorumludur.

Aday çırak, çırak ve öğrencilere ödenecek ücretler her türlü vergiden müstesnadır.

(Değişik: 2/12/2016-6764/45 md.) Aday çırak, çıraklar, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında okumakta iken staja, tamamlayıcı eğitime veya alan eğitimine tabi tutulan öğrencilerin sigorta primleri asgari ücretin yüzde ellisi üzerinden, Bakanlık ile mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının bağlı olduğu üniversitelerin bütçesine konulan ödenekten karşılanır.

Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrenciler ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında alan eğitimine başlayan öğrenciler hakkında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 23, 24, 35 ve 42 nci maddeleri hükümleri uygulanmaz. Ayrıca bunlara aynı Kanuna göre işgöremezlik ödenekleri bağlanacak sürekli işgöremezlik gelirine esas olacak günlük kazançların tespitinde sigorta primine esas tutulan ücret dikkate alınır.(1)

İzin

Madde 26 – Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilere işletmelerce her yıl tatil aylarında bir ay ücretli izin verilir.Ayrıca mazeretleri kabul edilenlere okul müdürlüğünün görüşü alınarak bir aya kadar ücretsiz izin de verilebilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Ustalık

Ustalık eğitimi

Madde 27 – Kalfalık yeterliğini kazanmış olanların mesleki yönden gelişmelerini ve bağımsız işyeri açabilmelerini temin için gerekli yeterlikleri kazandırmak gayesiyle Bakanlıkça ustalık eğitimi düzenlenir.(2)

Bu eğitimin kapsam ve süreleri Bakanlıkça tespit edilir.(2)

(Mülga üçüncü fıkra:27/6/2019-7180/7 md.)

Ustalık sınavı

Madde 28 – a) Ustalık sınavı, adayın, kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlara göre bağımsız olarak uygulayıp uygulayamadığını ölçmek amacı ile düzenlenir.

Sınavın esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

b) **(Değişik: 29/6/2001-4702/16 md.)** Kalfaların, ustalık sınavlarına girebilmesi için ustalık eğitimini başarı ile tamamlamış olmaları gerekir.(3)

c) Kalfalık yeterliğini kazanmış olup mesleklerinde en az beş yıl çalışmış olanlar ustalık sınavlarına doğrudan katılabilirler.

Bu sınavları başarı ile tamamlayanlara ustalık belgesi verilir. Ustalık belgesi bulunmayanlar usta unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılamazlar.

Meslek lisesi mezunları için ustalık

Madde 29 – (Değişik: 29/6/2001-4702/17 md.)

En az üç yıl süreli mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından veya mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olanlar, Bakanlıkça düzenlenen ustalık eğitim kurslarına katılabilecekleri gibi doğrudan da ustalık sınavlarına girebilir.

Bu kursların kapsam ve süreleri ile sınavların esas ve usulleri Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Ustalık unvanının kullanılmadığı mesleklerde çalışanlara, ustalık belgesinin hak, yetki ve sorumluluklarını taşıyan belge aynı esaslara göre verilir.

Mesleki ve teknik orta öğretim kurumu veya mesleki ve teknik eğitim merkezi mezunlarından, alanlarında Bakanlığa bağlı iki yıllık bir yaygın eğitim kurumundan belge alanlara doğrudan ustalık belgesi verilir.

İşyeri açma

Madde 30 – (Değişik: 29/6/2001-4702/18 md.)

Ustalık belgesine sahip olanlar veya bunları işyerlerinde çalıştıranlar bağımsız işyeri açabilir.

Bu Kanun kapsamına alınan il ve mesleklerde; belediyeler ve işyeri açma izni vermeye yetkili diğer kurum ve kuruluşlar işyeri açılışında, esnaf ve sanatkârlar ile tacirlerin kendilerinden veya işyerinde her bir meslek dalında çalıştırdıkları en az birer çalışanından ustalık belgesi ya da en az ön lisans diploması istemek zorundadır.(1)

Bu işyerlerinde alanında mesleki eğitim almış olanlar istihdam edilir. İstihdam edilenlerin almaları gereken eğitimin seviyesi, türü ile halen çalışanların durumu Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

İşyeri sahipleri veya o işyerinde çalışan ustalık belgesi sahipleri, ustalık belgelerini işyerlerine asar.

Ustalık belgesi sahibi olanlar bu haklarını onsekiz yaşını tamamlayana kadar kullanamaz.

Teknik lise mezunları veya mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının dört yıllık eğitim programlarından mezun olanlara, ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan, mesleklerinde bağımsız İşyeri Açma Belgesi verilir.(2)

Usta öğreticilik

Madde 31 – Ustalık yeterliğini kazanmış olanlar Bakanlıkça açılacak iş pedagojisi kurslarını başarıyla tamamladıkları takdirde kendilerine usta öğreticilik belgesi verilir.

(Ek ikinci fıkra:21/12/2021-7346/13 md.) Ustalık yeterliğini kazanmış olanlar mesleklerinde en az on yıl çalıştıklarını belgelendirdikleri takdirde Bakanlıkça açılacak iş pedagojisi kursu sınavına doğrudan katılabilirler. Başarılı olanlara usta öğreticilik belgesi verilir.

BEŞİNCİ KISIM

(Değişik kısım başlığı: 20/6/2001-4684/10 md.)

Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Faaliyetlerinin Desteklenmesi

Kuruluş

Madde 32 – (Değişik: 20/6/2001-4684/10 md.)

a) Çıraklık, mesleki ve teknik eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma hizmet ve faaliyetlerinde kullanılmak üzere;

1) Bakanlık bünyesinde bulunan döner sermaye işletmelerinin kârları,

2) Bakanlığa bağlı kurumlarda eğitim öğretimde üretilen malların satışından elde edilen gelirler,

3) Bağış, yardım ve diğer her türlü gelirler,

Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutarlar Maliye Bakanlığınca bir yandan genel bütçeye özel gelir, diğer yandan Bakanlık bütçesinde açılacak tertiplere özel ödenek kaydedilir. Bu suretle ödenecek kaydedilen miktarlardan yılı içerisinde harcanmayan tutarları ertesi yıl bütçesine devren özel gelir ve ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

b) Çıraklık, mesleki ve teknik ğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma hizmet ve faaliyetlerinde kullanılmak üzere Bakanlık bütçesine özel ödenek kaydedilen bu tutarlar aşağıdaki hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılır:

1) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim kurumlarında görevli yönetici, öğretmen, uzman, kadrolu ve kadrosuz usta öğreticilerin nitelik ve niceliklerinin yükseltilmesi için yurt içinde eğitilmelerinde,

2) Mesleki ve teknik eğitim metotlarının ve araçlarının araştırılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında,

3) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim kurumlarının atölye ve laboratuvarları için makine, araç, takım ve teçhizat alınması, gerektiğinde kiralanması, bunların bakım ve tamirinde,

4) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görevli kadrolu ve kadrosuz atölye ve meslek dersi öğretim elemanlarına asli görevleri dışında, okulda ve işyerlerinde yapılan eğitimle ilgili normal maaş ve ücretlerine ilave ek ücret ödenmesinde,

5) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki teknik eğitimle ilgili her türlü yayınların hazırlatılması, tercümesi, çoğaltılması, satın alınması ve dağıtılmasında,

6) Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanlara hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması için Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarında kurslar, seminerler ve eğitim programları düzenlenmesinde,

7) İş öncesi eğitimi, yaygın ve çıraklık eğitiminde,

8) (…)[1] İl Mesleki Eğitim Kurulu toplantılarına katılan başkan, üye, müşavir üye, imtihan ve mesleki ihtisas komisyonu üyelerine Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine tespit edilecek miktarda verilecek yolluk ve huzur hakkı ödemelerinde.[1]

Çıraklık, mesleki ve teknik eğitimi teşvik

Madde 33 – (Mülga: 20/6/2001-4684/10 md.)

ALTINCI KISIM
Çeşitli Hükümler

Sanayi sitelerinde çıraklık eğitimi kurumları

Madde 34 – Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; bakanlıkla koordineli olarak sanayi sitelerinde çıraklık eğitimi kurumlarının yer almasına yardımcı olur.

Denklik

Madde 35 – (Değişik: 2/12/2016-6764/46 md.)

Kapsamı, şartları ve süresi Bakanlıkça belirlenen telafi eğitimi veya tamamlayıcı eğitime katılan ve bu eğitim sonunda yapılan sınavlarda başarılı olan kalfa, usta ve ortaöğretim kurumu mezunlarına, bitirdikleri meslek alanının diploması verilir.

Önceki öğrenmelere ilişkin mesleki yeterlikler, meslek standartları ve seviyeleri esas alınarak sınavla belirlenir.

Önceki öğrenmelerin tanınması ve denklikle ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Eğitim giderleri

Madde 36 – Aday çırak, çırak, kalfa ve işletmelerde mesleki eğitimde kamu ve özel kuruluşlarca yapılan teorik ve pratik eğitim giderleri kendi kurum ve kuruluşlarınca, işyerlerinde yapılan pratik eğitimin giderleri ise işyerlerince karşılanır.

İşyerleri pratik eğitim için eğitim mahalli, sınavlar için sınav ortamı, araç ve gereç hazırlarlar.

Meslek kursları

Madde 37 – Bakanlık, örgün eğitim sisteminden ayrılmış,istihdam için gerekli yeterliklere sahip olmayan kişileri iş hayatında istihdam imkanı olan görevlere hazırlamak amacıyla meslek kursları düzenler. Kurslara katılanlar kursa devam ettikleri sürece bu Kanunun çırak ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Bakanlık, kursların düzenlenmesinde ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar.

Geliştirme ve uyum kursları

Madde 38 – Yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler çalıştırdığı personelin işindeki verimini yükseltmek, yeni teknolojilere uyumunu ve mesleklerinde gelişmelerini sağlamak amacıyla çalışma saatleri dışında çeşitli kurslar açarlar veya aynı amaca yönelik diğer kurumlarca açılan kurslara katılmalarını sağlarlar.

İşletmeler; kurs programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlen-dirilmesinde Bakanlık, İş ve İşçi Bulma Kurumu ile işbirliği yaparlar. Kursların açılması ve işleyişine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

Özel eğitim kursları

Madde 39 – Bakanlık, özel eğitime muhtaç kişilere iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı özel meslek kursları düzenler. Kursların düzenlenmesinde ve uygulanmasında bu kişilerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınır.

Kurslara katılanlar kursa devam ettikleri sürece bu Kanunun çırak ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Yolluk ve huzur hakkı

Madde 40 – (Mülga: 20/6/2001-4684/10 md.)

Denetleme ve ceza

Madde 41 – (Değişik: 23/1/2008-5728/458 md.)

Bu Kanun hükümlerine göre Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarının dışında kamu ve özel kurum ve kuruluşlarında yapılan aday çırak, çırak ve kalfaların eğitimi ile işletmelerde yapılan mesleki eğitim, öğrencilerin bu

eğitiminden sorumlu işletmelerin bağlı olduğu oda veya birliklerin temsilcilerinin katılımı ile Bakanlıkça; iş ortamı, sosyal güvenlik, iş güvenliği ve sağlık şartları bakımından ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca denetlenir. Denetimle ilgili raporlar valiliğe verilir. Raporlarda belirtilen hususlar valilikçe değerlendirilir ve gereği yapılır.

Denetlemenin esas ve usulleri bu bakanlıklarca müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kanunun; 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 25, 26, 28 ve 30 uncu maddelerindeki yükümlülükleri yerine getirmeyenlere ihtar cezası verilir. İhtarın tebliğinden itibaren on gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerden;

a) 9, 10, 25, 26 ve 28 inci maddelerine aykırı davrananlara altıyüz Türk Lirası,

b) 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22 ve 30 uncu maddelerine aykırı davrananlar ile sözleşmeyi tek taraflı ve haksız olarak fesheden işletmelere dörtyüz Türk Lirası,

idarî para cezası verilir.

Fiilin tekrarı hâlinde bu cezalar iki katına çıkarılır.

Fiilin sürmesi hâlinde ise meslekten geçici men cezası verilir. Bu maddedeki idarî yaptırımlara karar vermeye mahallî mülkî amir yetkilidir.

Bu Kanunun 30 uncu maddesine aykırı olarak açılan işyerleri durumun öğrenilmesinden itibaren İl Mesleki Eğitim Kurulu ile ilgili mercilerin müracaatı üzerine mahallî mülkî amirce yedi gün içinde kapatılır.

Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi

Madde 42 – Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitim konularında Bakanlıkça ihtiyaç duyulan planlama, araştırma, geliştirme ve üretim hizmetlerini yapmak veya yaptırmak amacıyla doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşu olarak «Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi» kurulmuştur.

(Mülga ikinci fıkra: 20/6/2001-4684/10 md.)

Merkezin kuruluş, yönetim,işleyiş ve döner sermaye hizmetlerine ilişkin hususlar ile merkezde görevlendirilecek personelin nitelik ve çalışma esas ve usulleri Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.(1)

Merkezde sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Merkezde görevli sözleşmeli personel dışındaki eğitim - öğretim sınıfı personeli; 2914 sayılı Yükseköğretim Kurulu Personel Kanunundaki esaslara göre Üniversitedeki emsalinin mali haklarından aynen faydalandırılır.

Madde 43 – (3423 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Ögretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanun ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Kaldırılan hükümler

Madde 44 – a) 20/6/1977 tarih ve 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu;

b) 17/6/1938 tarih ve 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına dair Kanun;

Yürürlükten kaldırılmıştır.

Mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin kuruluşu

Ek Madde 1 – (Ek : 29/6/2001-4702/21 md.)

Öncelikle, Bakanlıkça belirlenecek küçük yerleşim birimlerinde olmak üzere, mesleki ve teknik eğitim merkezleri kurulur. Bu merkezlerde, mesleki ve teknik eğitim alanında orta öğretim diploması, sertifika ve belge veren programlar uygulanır.

Mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin kurulmasına, eğitim, öğretim, yönetim ve üretim ile ilgili her türlü iş ve işlemlere ilişkin esas ve usuller Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Ek Madde 2 – (Ek: 2/7/2018-KHK-703/193 md.)

Mevzuatta Mesleki Eğitim Kuruluna yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır.

Kalfalık ve ustalık belgesi verilmesi

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte;

a) Bakanlıkça tesbit edilen meslek dallarında çalışmakta olup, bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içerisinde müracaat edenlerden;

1. 18 yaşını doldurmuş olanlar doğrudan,

2. 16 yaşını doldurmuş olanlar kapsam ve süreleri Bakanlıkça belirlenecek eğitime tabi tutulduktan sonra,

Kalfalık imtihanlarına alınırlar. İmtihanlarda başarılı olanlara kalfalık belgesi verilir.

3. Kalfalık belgesini almış olup 22 yaşını doldurmuş olanlara ustalık imtihanlarını başarmaları şartı ile ustalık belgesi verilir.

b) 1. **(İptal: Anayasa Mahkemesinin 17/2/2004 tarihli ve E.: 2002/128, K.: 2004/23 sayılı Kararı ile)**

2. Lise dengi mesleki ve teknik öğretim kurumlarından 1985 - 1986 öğretim yılı sonuna kadar mezun olanlara;

Doğrudan ustalık belgesi verilir.

Kapsamda olmayan il ve mesleklerde kalfalık ve ustalık belgesi verilmesi

Geçici Madde 2 – Kanun kapsamına alınmamış il ve mesleklerin Bakanlıkça kanun kapsamına alınması halinde alınma tarihinden itibaren bu il ve mesleklerde kalfalık ve ustalık belgeleri bu kanunun geçici 1 inci madde hükümlerine göre verilir.

Yapılan uygulamaların geçerliliği

Geçici Madde 3 – 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanun ile 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanununa göre yapılan uygulamalar ve alınmış olan kalfalık ve ustalık belgeleri geçerlidir.

Sigorta primlerinin ödenmeye başlanması

Geçici Madde 4 – Bu Kanunun 25 inci maddesine göre sigorta primlerinin ödenmesine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden mali yılbaşından itibaren başlanır. Bu tarihe kadar olan sürede primlerin işyeri sahiplerince ödenmesine devam olunur.

Geçici Madde 5 – Bu Kanun gereğince çıkarılacak tüzük ve yönetmelikler Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

Geçici Madde 6 – Bakanlıkça tesbit edilecek illerde ve meslek dal-

larında 1986 - 1987 öğretim yılında işletmelerde mesleki eğitimin başlatılabilmesi için işletmelerin çalıştırdıkları işçi sayısı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bölge Müdürlüğünce 1 Ağustos 1986 tarihine kadar Bakanlığa bildirilir.

Geçici Madde 7 – 32 nci maddenin 2 nci fıkrasının (e) bendi 1986 yılı kazançlarına uygulanır.

Geçici Madde 8 – (Ek: 2/3/1989-3525/1 md.)

Bakanlık, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte geçici 1 inci maddedeki şartlara sahip oldukları halde Bakanlıkça ilan edilen tarihlerde belge almak için müracaat edemeyenlere 6 (altı) aya kadar ek müracaat süreleri vermeye yetkilidir.

Geçici Madde 9 – (Ek : 29/6/2001-4702/23 md.)

Bu Kanunun yayımı tarihinden önce, 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun çıraklık eğitimi uygulama kapsamındaki mesleklerde ustalık belgesi sahibi olmadığı halde işyeri açmış olanlara, kapsam ve süresi ilgili meslek kuruluşlarının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenecek telâfi eğitimine katılmaları ve bu eğitim sonundaki sınavlarda başarılı olmaları halinde doğrudan ustalık belgesi verilir. Bu gibilere telâfi eğitimini tamamlamaları için beş yıl süre tanınır.

Çalıştığı meslek dalı çıraklık eğitimi uygulama kapsamına alınmadan önce meslek odalarınca mevzuatına uygun olarak verilmiş kalfalık ve ustalık belgeleri, mesleğin o ilde kapsama alınmasından sonra Bakanlıkça yeni belgeler ile doğrudan değiştirilir.

Geçici Madde 10 – (Ek: 29/6/2001-4702/23 md.) Bu Kanun kapsamı dışındaki mesleklerde, mesleki belgelerin verilmesi işlemi, o meslek kapsama alınıncaya kadar ilgili meslek kuruluşlarınca mevzuat doğrultusunda yapılır.

Geçici Madde 11 – (Ek: 2/12/2016-6764/47 md.) Bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte çıraklık eğitimine devam etmekte olanlar, eğitimlerini başladıkları programa ve mevzuata göre sürdürür.

Geçici Madde 12 – (Değişik birinci fıkra:21/12/2021-7346/14 md.) 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı so-nuna kadar uygulanmak üzere aday çırak ve çıraklar ile 18 inci madde hükümleri uyarınca işletmelerde mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrencilere,

25 inci maddenin birinci fıkrası kapsamında yapılacak ödemeler asgari ücretin net tutarının yüzde otuzundan, kalfalık yeterliğini kazanan mesleki eğitim merkezi 12'nci sınıf öğrencilerine yapılacak ödemeler asgari ücretin yüzde ellisinden az olamaz. Mesleki eğitim merkezi progra-mı dışındaki okul ve kurumlarda öğrenim gören öğrencilere ödenebilecek en az ücretin; yirmi-den az personel çalıştıran işletmeler için üçte ikisi, yirmi ve üzerinde personel çalıştıran işlet-meler için üçte biri; mesleki eğitim merkezi programına devam eden öğrencilere ödenebilecek en az ücretin ise tamamı 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (B) bendinin (h) alt bendi için ayrılan tutardan Devlet katkısı olarak ödenir. Bu kapsamda yapılacak ödemeleri on eğitim ve öğretim yılına kadar uzatmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir. Staj yapacak işletme bulunamaması nedeniyle stajını okulda yapan ortaöğretim öğrencileri ile öğretim programı gereği staj yapmak zorunda olmayan yükseköğre-tim öğrencilerinin yaptıkları stajlar bu fıkra hükmü kapsamı dışındadır. Kamu kurum ve kuru-luşlarına Devlet katkısı ödenmez.

(Ek ikinci fıkra:21/12/2021-7346/14 md.) Bu madde uyarınca ödenen Devlet katkısı ödemenin yapıldığı tarihi takip eden iki ay içerisinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesinden İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılır.

(Ek üçüncü fıkra:21/12/2021-7346/14 md.) Birinci fıkrada bu fıkrayı düzenleyen Ka-nunla yapılan değişiklikler sebebiyle 2021-2022 eğitim ve öğretim yılından önceki döneme ilişkin geçmişe dönük olarak herhangi bir ücret veya Devlet katkısı ödemesi yapılmaz.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık ve Türkiye İş Kurumu ta-rafından belirlenir. **Geçici Madde 13 – (Ek: 9/5/2018-7141/9 md.)** Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce bu Kanun uyarınca hak kazanılan denklik belgeleri ile alınmış kalfalık, ustalık, işyeri açma ve usta öğreticilik belgeleri geçerli addedilir.

Yürürlük

Madde 45 – Bu Kanunun;

a) 32 nci maddesi 1/1/1987 tarihinde,

b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, Yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 46 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Kanun Numarası : 1739
Kabul Tarihi : 14/6/1973
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 24/6/1973 / Sayı: 14574
Yayımlandığı Düstur : Tertip: 5 / Cilt: 12 / Sayfa: 2342

I – Kanunun kapsamı :

Madde 1 – Bu Kanun, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsar.

BİRİNCİ KISIM
Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Genel Esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM
Türk Milli Eğitiminin Amaçları

I – Genel amaçlar:

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı,Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. **(Değişik: 16/6/1983 - 2842/1 md.)** Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

II – Özel amaçlar:

Madde 3 – Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri

I – Genellik ve eşitlik: [1]

Madde 4 – Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

II – Ferdin ve toplumun ihtiyaçları:

Madde 5 – Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

III – Yöneltme:

Madde 6 – Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

(Değişik: 16/8/1997 - 4306/3 md.) Milli eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir.

Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.

IV – Eğitim hakkı:

Madde 7 – İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

V – Fırsat ve imkan eşitliği:

Madde 8 – Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır.

Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyle parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.

Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

VI – Süreklilik:

Madde 9 – Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.

Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.

VII – Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği:

Madde 10 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/2 md.)

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan

kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

VIII – Demokrasi eğitimi:

Madde 11 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/3 md.)

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

IX – Laiklik :

Madde 12 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/4 md.)

Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

X – Bilimsellik:

Madde 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyle ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

XI – Planlılık :

Madde 14 – Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim - insangücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.

Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.

Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.

XII – Karma eğitim:

Madde 15 – Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkan ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.

XIII – Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği: (1)

Madde 16 – (Değişik: 25/6/2009-5917/17 md.)

Aynı alan içinde birden fazla örgün ve/veya yaygın eğitim kurumunun bir arada bulunması halinde eğitim kampüsü kurulabilir ve bunların ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitim kampüsü yönetimi oluşturulabilir. Eğitim kampüsü bünyesindeki ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesi kampüs yönetimince yerine getirilir. Bu şekilde elde edilen gelirler, kampüsün ortak giderlerinde kullanılır. Eğitim kampüslerinin kuruluşu, yönetiminin oluşumu, gelirlerinin harcanması ve denetlenmesi ile bu fıkrada belirtilen diğer hususlar Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddi katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan açık alan, kantin, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.

Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, gerekli görülen hallerde il milli eğitim müdürlükleri; il sınırları içerisinde bulunan bir veya birden fazla eğitim kampüsü yönetiminin veya okul-aile birliğinin işlettirebileceği veya işletebileceği yerlere ilişkin ihaleleri bunlar adına yapmaya yetkilidir.

Eğitim kampüsleri ve okul-aile birliklerinin gelirleri, genel bütçe gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin eğitim kampüsü yönetimi ve okul-aile birliği adına bankalarda açılan özel hesaplarda tutulur.

Eğitim kampüsü yönetimleri ve okul-aile birlikleri, bu madde kapsamında yapacakları işlemler ve düzenlenen kâğıtlar yönünden damga vergisi ve harçlardan muaf; bunlara ve bunlar tarafından yapılan bağış ve yardımlar ise veraset ve intikal vergisinden müstesnadır.

XIV – Her yerde eğitim:

Madde 17 – Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Millî Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.

İKİNCİ KISIM
Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

I – Örgün ve yaygın eğitim:

Madde 18 – Türk milli eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM
Örgün Eğitim

A) Okul öncesi eğitimi:

I – Kapsam:

Madde 19 – Okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar.

Bu eğitim isteğe bağlıdır.

II – Amaç ve görevler:

Madde 20 – Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

2. Onları ilk öğretime hazırlamak;

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;

4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

III – Kuruluş :

Madde 21 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/6 md.)

Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okuluna bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(Mülga: 15/5/2008-5763/37 md.)

B) İlköğretim:

I – Kapsam:

Madde 22 – (Değişik:27/6/2019-7180/4 md.)

Mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. İlkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Ancak çocuğun gelişim durumuna bağlı olarak okula erken başlaması veya kaydının ertelenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

II – Amaç ve görevler:

Madde 23 – İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

3. **(Ek: 16/8/1997 - 4306/4 md.)** İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

III – Kuruluş:

a) İlköğretim kurumları:

Madde 24 – (Değişik: 30/3/2012 - 6287/8 md.)

İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.b) Kuruluş şekilleri:

Madde 25 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/9 md.)

(Mülga birinci fıkra: 16/8/1997 - 4306/9 md.; Yeniden düzenleme: 30/3/2012-6287/9 md.) İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik dersler oluşturulur. Ortaokul ve liselerde, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulur. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ile imam-hatip ortaokulları ve diğer ortaokullar için oluşturulacak program seçenekleri Bakanlıkça belirlenir.

Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur.

C) Orta öğretim:

I – Kapsam:

Madde 26 – (Değişik: 2/12/2016-6764/23 md.)

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar. Bu okul ve kurumları bitirenlere, bitirdikleri programın özelliğine göre diploma verilir. Ancak mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin diploma alabilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen fark derslerini tamamlaması zorunludur.

II – Ortaöğretimden yararlanma hakkı:

Madde 27 – İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim

imkanlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.

III – Amaç ve görevler:

Madde 28 – Ortaöğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır.

IV – Kuruluş:

Madde 29 – (Değişik birinci fıkra: 2/12/2016-6764/24 md.) Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liseler ile mesleki eğitim merkezlerinden meydana gelir.

(Mülga ikinci fıkra: 2/12/2016-6764/24 md.)

Nüfusu az ve dağınık olan ve Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir.

Ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi, uygulanan programın özelliğine göre, Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilir.

V – Ortaöğretimde yöneltme:

Madde 30 – Yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.

Yöneltme esasları ve çeşitli programlar veya ortaöğretim okulları arasında yapılacak yatay ve dikey geçiş şartları, Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenir.

VI – Yükseköğretime geçiş:

Madde 31 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/10 md.)

Lise veya dengi okulları bitirenler, yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır.

Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilir.

VII – İmam-hatip liseleri:

Madde 32 – İmam - hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kurıan kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.

VIII – Güzel sanatlar eğitimi:

Madde 33 – Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısiyle bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.

D) Yükseköğretim:

I – Kapsam:

Madde 34 – Yüksek öğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

II – Amaç ve görevler:

Madde 35 – Yüksek ögretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;

2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;

3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;

4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;

5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;

6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

III – Kuruluş:

a) Yükseköğretim kurumları:

Madde 36 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/11 md.)

Yükseköğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler,
2. Fakülteler,
3. Enstitüler,
4. Yüksekokullar,
5. Konservatuvarlar,
6. Meslek yüksekokulları
7. Uygulama ve araştırma merkezleri,

Yükseköğretim kurumlarının amaçları, açılış, kuruluş ve işleyişleri ile öğretim elemanlarına ilişkin esaslar ve yükseköğretim kurumları ile ilgili diğer hususlar, özel kanunlarında belirlenir.

b) Yükseköğretimin düzenlenmesi:

Madde 37 – Yüksek öğretim, milli eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisans üstü seviyelerinde yetiştiren bir bütünlük içinde düzenlenir.

Bu bütünlük içinde çeşitli görevleri yerine getiren ve farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar bulunur.

Farklı seviyeler ve kuruluşlar arasında öğrencilere kabiliyetlerine göre, yatay ve dikey geçiş yolları açık tutulur.

IV – Yükseköğretimin paralı oluşu:

Madde 38 – Yüksek öğretim paralıdır. Başarılı olan fakat maddi imkanları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, imtihan harcı gibi her türlü öğrenim giderleri burs, kredi yatılılık ve benzeri yollarla sağlanır.

Öğrenim harç ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödenme tarzları ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların veriliş esasları, Maliye Bakanlığı ile birlikle hazırlanacak yönetmelikle tespit edilir. (1)

Bazı alanlar için mecburi hizmet karşılığı öğrenci yetiştirilmesi hakkındaki hükümler saklıdır.

V – Yükseköğretim planlaması:

Madde 39 – Yüksek öğretimde, öğretim elemanlarından, tesislerden ve öğrencinin zamanından en verimli bir şekilde yararlanmayı mümkün kılacak ve çeşitli bölgelerdeki yüksek öğretim kurumlarının dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacak tedbirler alınır; yüksek öğretimin bütününü kapsayan ve orta öğretimle ilgisini sağlayan bir planlama düzeni kurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Yaygın Eğitim

I – Kapsam, amaç ve görevler:

Madde 40 – Yaygın eğitimin özel amacı, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademeden çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında,

1. Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak,

2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak,

3. Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,

4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

5. İktisadi gücün arttırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,

6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,

7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkanlar hazırlamak,

8. Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve meslekleri-nde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

II – Kuruluş:

Madde 41 – Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir.

Yaygın eğitim, genel ve mesleki - teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır.

III – Koordinasyon:

Madde 42 – Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanır.

Genel yaygın eğitim programlarının düzenleniş şekli yönetmelikle tespit edilir.

Mesleki ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten Bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmi ve özel işletmeler arasında Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanacak koordinasyon ve işbirliğinin esasları kanunla düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Öğretmenlik Mesleği

1 – Öğretmenlik :

Madde 43 – (Mülga: 3/2/2022-7354/10 md.)

II – Milli Eğitim Bakanlığına bağlı "Eğitim Yüksekokulu " açma yetkisi:

Madde 44 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/12 md.) (1)

Öğretmenlik formasyonu veren ve öğretmen yetiştiren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim yüksekokulları, Cumhurbaşkanı kararı ile kurulabilirler.

III – Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi:

Madde 45 – (Mülga: 3/2/2022-7354/10 md.)

IV – Öğretmenlerin bölge hizmeti:

Madde 46 – Öğretmenlikte yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmak esastır.

Hizmet bölgeleri ve ihtiyaçlara göre bu bölgelerarası yer değiştirme esasları yönetmelikle düzenlenir.

V – Uzman ve usta ögreticiler:

Madde 47 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/14 md.)

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve hizmetiçi yetiştirme kurs,-seminer ve konferanslarında uzman ve usta öğreticiler de geçici veya sürekli olarak görevlendirilebilir.

Öğretim tür ve seviyelerine göre uzman ve usta öğreticilerin seçimlerinde aranacak şartlar, görev ve yetkileri, yönetmeliklerle tespit edilir.

VI – Öğretmenlerin hizmet içi yetiştirilmesi:

Madde 48 – Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyle kurslar ve seminerler düzenlenir.

Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir.

Milli Eğitim Bakanlığınca açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin, öğretmenlerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir.

VII – Yurt içi ve yurt dışı yetişme imkanları:

Madde 49 – Yurt içinde ve dışında daha üst öğrenim yapmak veya bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak isteyen öğretmenlerin belli şartlarla, aylıklı veya aylıksız izinli sayılmaları sağlanır; bu şartlar, milli eğitimin ihtiyaçları gözönünde tutularak, hazırlanacak yönetmelikle belirtilir.

VIII – Öğretmen konutları:

Madde 50 – Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde, özellikle mahrumiyet bölgelerinde görevli öğretmenlere konut sağlanır.

Konutlar okul binaları ile birlikte planlanır ve yapılır.

Eski eğitim kurumlarının konut ihtiyacı bir plana bağlanır ve bu konutların yapımı için, her yıl Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesine gerekli ödenek konur.

IX – Öğretmenlerin izin ve tatilleri:

Madde 50/A – (Ek:15/4/2020-7243/24 md.)

Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Ancak bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında yönetmelikle belirlenecek meslekle ilgili çalışmalara katılmakla yükümlüdürler.

Rehberlik öğretmenleri tercih danışmanlığı, alan ve ders seçimi, öğrenci tanılama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalarda ihtiyaç duyulması halinde izin ve tatil dönemlerinde de görevlendirilebilir. Bu durumda rehberlik öğretmenlerinin izinleri bir aydan az olamaz.

İlçe, il veya ülke genelinde genel hayatı etkileyen salgın hastalık, doğal afet, elverişsiz hava koşulları gibi nedenlerle eğitim ve öğretim faaliyetinin iki haftadan fazla süreyle yapılamaması halinde uygulanacak telafi programlarının ders yılı içerisinde tamamlanamadığı durumlarda yaz tatilinde yapılacak eğitim ve öğretim faaliyetleri nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenlerin izinleri kısaltılabilir. Bu durumda öğretmenlerin izinleri bir aydan az olamaz.

Kendilerine ikinci görev olarak okul/kurum yöneticiliği verilenler ve yüz yüze eğitim yapılmayan eğitim kurumlarında görevli öğretmenler ile Bakanlık merkez teşkilatı ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görevlendirilen (yöneticilik dahil) öğretmenler yıllık izinlerini 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 102 nci maddesi ve 103 üncü maddesinin birinci

fıkrası hükümlerine göre kullanır. Okul müdürleriyle müdür yardımcıları tatil aylarında okul işlerini ayarlamak ve düzenlemek şartı ile, sıra ile izinlerini kullanırlar.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Okul Binaları ve Tesisleri

Okul yapıları ve taşınmazları [1]

Madde 51 – Her derece ve türdeki eğitim kurumlarına ait bina ve tesisler çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Milli Eğitim Bakanlığınca planlanır ve yaptırılır.

Bu maksatla her yıl Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konur.

Arsa temini ile okul bina ve tesislerin yapım ve donatımında, Devletin azami imkanlarının kullanılması yanında vatandaşların her türlü yardımlarından da yararlanılır ve yardımlar teşvik edilir ve değerlendirilir.

(Ek fıkra: 3/12/2003-5005/1 md.; Değişik dördüncü fıkra: 24/7/2008-5793/3 md.) Milli Eğitim Bakanlığına tahsisli Hazine mülkiyetindeki taşınmazların Milli Eğitim Bakanlığı ile mutabık kalınarak tahsislerini kaldırmaya ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 46 ncı maddesine bağlı olmaksızın satışına Maliye Bakanı yetkilidir. Ayrıca bu taşınmazlardan Milli Eğitim Bakanlığınca uygun görülenler, Maliye Bakanlığı tarafından, 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde özelleştirilmek üzere Özelleştirme İdaresi Başkanlığına bildirilir. Bunun üzerine söz konusu taşınmazlar Özelleştirme Yüksek Kurulunca özelleştirme kapsam ve programına alınır. Özelleştirme uygulamasına ilişkin iş ve işlemler 4046 sayılı Kanuna göre Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca yürütülür.

(Ek fıkra: 3/12/2003-5005/1 md.; Değişik beşinci fıkra: 24/7/2008-5793/3 md.) 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde taşınmazların özelleştirilmesi sonucu elde edilecek gelirler, özelleştirme giderleri düşüldükten sonra Hazineye aktarılır. Bu taşınmazların satışından elde edilen gelirleri, bir yandan genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yandan ihtiyaç duyulan yerlerde okul yapımı ve onarımı amacıyla kullanılmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir. Sermaye ödenekleri yılı yatırım programıyla ilişkilendirilir.

BEŞİNCİ KISIM
Eğitim Araç ve Gereçleri

I – Kapsam:

Madde 52 – Eğitim araç ve gereçleri, eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitapları ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı eğitim malzemesini, milli eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri ve eğitim araç ve gereçlerini kapsar.

II – Görev:

Madde 53 – Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı eğitim kurumlarının eğitim araç ve gereçlerini, gelişen eğitim teknolojisine ve program ve metotlara uygun olarak sağlamak, geliştirmek, yenileştirmek, standartlaştırmak, kullanılma süresini ve telif haklarını ve ders kitabı fiyatlarını tespit etmek, paralı veya parasız olarak ilgililerin yararlanmasına sunmakla görevlidir.

III – Görevin yerine getirilmesi:

Madde 54 – Milli Eğitim Bakanlığı eğitim araç ve gereçlerini,

1. Hazırlamak, imal etmek ve satın almak;

2. Kişilere veya kuracağı komisyonlara veya yarışmalar düzenleyerek hazırlatmak;

3. Özel kesimce hazırlananlar veya imal edilenler arasından seçmek veya tavsiye etmek suretiyle 53 üncü maddede belirtilen görevini yerine getirir.

IV – Okullarda okutulacak kitapların tespiti ve ücret ödenmesi:

Madde 55 – (Değişik: 3/12/2003 - 5005/2 md.)

(İptal birinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 15/5/2008 tarihli, E.: 2004/1, K.: 2008/106 sayılı Kararı ile.)

Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak veya hazırlatılacak kitaplar ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlama, inceleme ve redaksiyonunda görevlendirilenlere ücret ödenir.

Ders kitaplarına ilişkin yarışmalarda derece alanlara verilecek ödülün ödeme, usul ve esasları ile miktarı yönetmelikle belirlenir.

Özel kesimce hazırlanan ve okullarda ders kitabı olarak okutulmak üzere Millî Eğitim Bakanlığına gönderilen eserler ücret karşılığı incelenir.

Ders kitaplarının kabulü, uygunluk süresi, telif hakkı ve ücretlerle ilgili esaslar; inceleme işlemleri ve alınacak inceleme ücreti miktarı; Millî Eğitim Bakanlığınca incelettirilecek eserler için ödenecek ücret miktarı; ders kitaplarının hazırlanması ve incelenmesinde aranacak kriterler ile ders kitabı üreten yayın evlerinde aranacak kriterler; ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının kullanımı ve bunlardan hangileri için inceleme ücreti alınacağı ve ödeneceği ile ilgili esas ve usuller Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI KISIM
Eğitim ve Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluk

I – Yürütme, gözetim ve denetim:

Madde 56 – Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

II – Yasaklık:

Madde 57 – Askeri maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz.

III – Okul açma yetkisi:

Madde 58 – (Değişik: 16/6/1983 - 2842/16 md.)

Türkiyeıde ilköğretim okulu, lise veya dengi okullar, Milli Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı veya diğer bir bakanlık tarafından açılmış veya açılacak okullar (…) [1] ile özel okulların derecelerinin tayini, Milli Eğitim Bakanlığına aittir. [1]

(Değişik üçüncü fıkra: 25/7/2016-KHK-669/51 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/51 md.) Askeri eğitim kurumlarının dereceleri ve müfredatı, Milli Savunma Bakanlığı ile birlikte tespit edilir.

Diğer bakanlıklara bağlı lise ve dengi okulların program ve yönetmelikleri, ilgili bakanlıkla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birlikte yapılır ve Milli Eğitim Bakanlığınca onanır.

Diğer bakanlıklara bağlı okullar, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir. Gözetim ve denetim sonunda uygun eğitim ortamı ve niteliği taşımayan kurumların denkliği usulüne uygun şekilde Milli Eğitim Bakanlığınca iptal edilir. Buna ait esaslar Cumhurbaşkanınca çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenir. (1)

IV – Yurt dışı eğitim:

Madde 59 – Türk vatandaşlarının yurt dışında eğitim, öğrenim ve ihtisas görmeleri ile ilgili Devlet hizmetlerinin düzenlenmesinden (askeri öğrenciler hariç), Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

YEDİNCİ KISIM
Son Hükümler

I – Kenar başlıkları:

Madde 60 – Bu kanunun madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı göstermekte olup kanun metnine dahil değildir.

II – Kaldırılan hükümler:

Madde 61 – 1340 tarih ve 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanununun 3 üncü maddesi, 22/3/1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına dair Kanunun 3 ve 4 üncü maddeleri, 6/6/1949 tarih ve 5429 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutturulacak ders kitaplarının seçilmesi, basılması ve dağıtılması hakkında Kanun, 5/1/1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 69 uncu maddesi ve diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri, bu kanunun yayımı tarihinde, yürürlükten kalkar.

III – Yönetmelikler:

Madde 62 – Bu kanunda sözü geçen yönetmelikler, Kanunda belirtilen genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığınca, kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılır.

Ek Madde 1 – (Ek: 16/6/1983 - 2842/17 md.)

14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda geçen "temel eğitim" terimi "ilköğretim" olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1 – Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yüksek öğrenim kurumlarında öğrenci bulunanlar hakkında 38 inci madde hükmü uygulanmaz.

Geçici Madde 2 – (Ek: 16/6/1983 - 2842/18 md.; Mülga: 16/8/1997 - 4306/9 md.)

Geçici Madde 3 – (Ek: 30/3/2012 - 6287/11 md.)

Zorunlu ortaöğretim 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanır. Bakanlar Kurulu uygulamayı bir eğitim-öğretim yılı ertelemeye yetkilidir.

Geçici Madde 4 – (Ek: 1/3/2014-6528/6 md.)

Bu maddenin yayımı tarihinden önce, uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik unvanlarını mahkeme kararıyla elde edenlerin, mahkeme kararının aleyhlerine kesinleşmesi hâlinde bu kişilere unvanlarının iptal edildiği tarihten önce yapılan ödemeler geri alınmaz.

43 üncü maddeye bu Kanunla eklenen beşinci, altıncı ve yedinci fıkra hükümleri, bu Kanunun yayımı tarihinden sonra aday öğretmen olarak göreve başlayanlar hakkında uygulanır.

IV – Yürürlük:

Madde 63 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

V – Yürütme:

Madde 64 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU

Kanun Numarası : 222
Kabul Tarihi : 05/01/1961
Yayımlandığı R. Gazete : Tarih: 12/01/1961 / Sayı: 10705
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 4 / Cilt : 1 / Sayfa: 1460

Madde 1 – İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 2 – İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır.

Madde 3 – (Değişik:27/6/2019-7180/2 md.)

Mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. İlkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Ancak çocuğun gelişim durumuna bağlı olarak okula erken başlaması veya kaydının ertelenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Madde 4 – Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında yapmakla mükelleftir.

Madde 5 – Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısiyle ilköğretim okuluna devam edemiyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler, imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar.

BİRİNCİ BÖLÜM
Teşkilat

Madde 6 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/2 md.)

İlköğretim kurumları şunlardır:

a) Mecburi olanlar:

(1) **(Mülga: 16/8/1997 - 4306/9 md.)**

(2) İlköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilköğretim okulları ve gezici okullar),

(3) **(Mülga: 16/8/1997 - 4306/9 md.)**

(4) Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,

(5) Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar.

b) İsteğe bağlı olanlar:

(1) Okul öncesi eğitim kurumları,

(2) Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar.

Madde 7 – (Değişik: 30/3/2012 - 6287/2 md.)

İlköğretim; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur.

Madde 8 – (Mülga: 16/8/1997 - 4306/9 md.)

Madde 9 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/3 md.)

(Değişik birinci fıkra: 30/3/2012 - 6287/3 md.) İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.

(Mülga ikinci fıkra: 16/8/1997 - 4306/9 md.)

Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir.

Bu okullarda yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir.

Şehir ve kasabalarda, ihtiyaca göre yatılı veya pansiyonlu okullar kurulabilir.

Madde 10 – Bir köy halkı, iş ve üretim hayatının gereği olarak veya olağanüstü sebeplerle yayla, otlak ve bağ gibi yerlere taşındığında köy okulu da, köy halkiyle birlikte göçecek şekilde düzenlenmiş olmalı ve gidilen yerde hemen günlük çalışmasını ve görevini devam ettirmelidir.

Madde 11 – Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini yaşıtlarıyle birlikte zamanında yapmamış olan çocuklara kısa yoldan ilköğrenim vermek ve ayrıca yetişmelerine lüzum görülen çocukları ilköğretim okuluna hazırlamak veya ilköğretim okulunu bitirmiş olup da henüz mecburi öğrenim çağında bulunan ve üst dereceli öğrenim kurumlarına gidemiyecek olanların genel bilgilerini artırmak ve kendilerine iş ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve maharetleri kazandırmak amacıyle gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve Devlet tarafından açılabilir.

Madde 12 – Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde zihnen, bedenen, ruhan ve sosyal bakımdan engelli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.(1)

Madde 13 – Okul öncesi kurumlarında mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir.

İsteğe bağlı tamamlayıcı sınıflarda ve kurslarda, ilköğrenim çağı dışına çıkmış olup da üst dereceli öğrenim kurumlarına gidememiş olan yurtdaşlardan genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha iyi bir iş ve üretim unsuru olarak yetiştirilmeleri amaciyle öğretim yapılır.

Bu kurumlar gerçek ve tüzel kişilerle belediyeler, özel idareler ve Devlet tarafından açılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İlde İlköğretim Görevlileri

Madde 14 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/4 md.)

(...) (1) İlkokullar ve ortaokullar birlikte veya ayrı oluşlarına, büyüklüğüne,(2) anasınıfları ve özel eğitim sınıflarının bulunuşuna göre, ilköğretim kurumlarında aşağıdaki görevliler bulunur:

a) Müdür ve müdür yardımcıları,

b) Öğretmenler; sınıf, branş, okul öncesi eğitim, özel eğitim öğretmenleri ile gezici öğretmenler ve usta öğreticiler,

c) Rehberlik uzmanları,

d) Sağlık, teknik, genel idare ve yardımcı hizmetler sınıflarına dahil personel ile eğitim faaliyetlerinin gerektirdiği diğer personel.

İlköğretim kurumlarındaki görevlilerin nitelikleri, görev ve yetkileri ile atanma usul ve esasları yönetmelikle tespit edilir. (3)

Madde 15 – 22 – (Mülga: 12/10/1983 - 2917/17 md.)

Madde 23 – (Mülga: 3/4/1998 - 4359/16 md.)

Madde 24 – 25 – (Mülga: 12/10/1983 - 2917/17 Md.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlköğretim Kurulları

Madde 26 – 39 – (Mülga: 12/10/1983 - 2917/17 md.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Okul Öncesi Eğitim ve Öğretim Kurumları ile İlköğretim Okullarının

Açılma, Kapanma ve Öğretime Ara Verme Zamanları

Madde 40 – 41 – (Mülga: 12/10/1983 - 2917/17 md.)

Madde 42 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/6 md.)

İlköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 43 – İlköğretim okulların yaz tatili, sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadar sürer.

a) **(Mülga:15/4/2020-7243/23 md.)**

b) Tek öğretmenli okullarda görevli öğretmenlerin yaz tatili izinleri, bölge ilköğretim müfettişleriyle, İlçe eğitim müdürü tarafından okul ve kurumların korunması da gözönünde tutularak ayarlanır.

c) **(Mülga:15/4/2020-7243/23 md.)**

Madde 44 – Öğretmenler kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kendilerine verilen işlerden başka, meslek dışı her hangi bir görevle yükümlü tutulamazlar. (1)

Madde 45 – (Mülga: 12/10/1983 - 2917/17 md.)

BEŞİNCİ BÖLÜM
Kayıt ve Kabul

Madde 46 – Her çocuk, mecburi ilköğrenim çağına girdiği öğretim yılı başında 3 üncü madde gereğince ilköğretim okuluna kayıt ve kabul edilir. Her veli yahut vasi veya aile başkanı, çocuğunu zamanında ilköğretim okuluna yazdırmakla yükümlüdür.

Bu kanunda sözü geçen "aile başkanı" deyiminden maksat, veli veya vasi durumunda bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran, yahut da çalıştırandır.

Mecburi öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremiyen çocukların ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok iki öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilir.

Bu iki yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremiyen çocuklara tasdikname verilerek, kayıtları silinir.

Madde 47 – Bir öğretim yılı, okulda, derslerin başlamasından bir hafta önceki tarihten, son sınıf sınavlarının bittiği güne kadarki süredir.

Madde 48 – Her yıl derslere başlamadan en az 15 gün önce, muhtarlar okul müdürüyle iş birliği yaparak köy ve mahallelerindeki mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların künyelerini gösterir üç nüsha çizelge hazırlayıp birer nüshasını okul idarecilerine ve ilçe eğitim müdürlüğüne verir. Diğer nüshasını da yanlarında saklarlar. Çocuklarını zamanında

okula yazdırmalarını, veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirir ve ilan ederler.

Mecburi öğrenim çağında olup da belirli zaman içersinde okula yazdırılmıyan çocukları, okul müdürleri kendiliklerinden okula kaydeder ve devam ettirilmesini veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirirler. Bu gibi çocuklar yine de okula gelmezlerse; haklarında devamsız öğrenciler gibi işlem yapılır.

Madde 49 – Nüfus hüviyet cüzdanı bulunmıyan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocukların yaşları, çocuklar görülmek suretiyle, ihtiyar kurullarınca tayin ve tesbit olunarak bunlar da mecburi öğrenim çağında olanlar çizelgesine yazılırlar.

Madde 50 – Birleştirilmiş sınıflar da dahil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40 dan fazla olamaz.

Madde 51 – Her yıl Eylül ayının üçüncü haftası "İlköğretim haftası" dır. Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak programa göre hafta içinde türlü yollarla ilköğretimin önemi belirtilir.

ALTINCI BÖLÜM
Okula Devam

Madde 52 – Her öğrenci velisi yahut vasisi veya aile başkanı çocuğunun mecburi ilköğretim kurumuna muntazaman devamını sağlamakla ve özrü yüzünden okula gidemiyen çocuğun durumunu en geç üç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür.

Mülki amirler, ilköğretim müfettişleri ve zabıta teşkilatı ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifelidirler.

Madde 53 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/7 md.)

Okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık sebepleri okul idarelerince ve ilköğretim müfettişlerince araştırılarak devama engel olan maddi ve manevi sebeplerin giderilmesine çalışılır. Bu sebeplerin giderilmesi mümkün olmadığı takdirde durum, köylerde muhtara, diğer yerlerde mülki amirlere bildirilir. Bu makamlarca gerekli tedbirler alınır.

Okul idareleriyle muhtar ve mülki amirlerin bu vazifeleri devamsız öğrenciler hakkındaki kovuşturmanın her safhasında devam eder.

Madde 54 – 55 inci maddenin ikinci fıkrasında yazılı zorlayıcı sebepler dışında çocuğun ailesi yanında kalmasını gerektiren ailede ölüm, yaralanma, düğün, askere gitme, bağ, bahçe, tarla ve sürüde tarım ve hastalık savaşı yapılması gibi sebeplerle öğrencilere bir yıl içinde 15 günü geçmemek üzere okul idarelerince izin verilir.

Madde 55 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/8 md.)

Hastalık, sel, kar, deprem ve yangın gibi okul idaresince takdir edilecek sebeplerle okula gelemeyen öğrenciler izinli sayılırlar. Bu hallerin dışında 53 üncü madde gereğince yapılacak teşebbüs ve alınacak tedbirlere rağmen;

a) Çocuğunu okula göndermeyen;

b) Verilen izin müddetini geçiren;

c) Geç nakil yaptıran;

d) Okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren;

e) Çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen;

Öğrencinin veli veya vasi veya aile başkanları, okul idaresince köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilir. Muhtarlar ve mülki amirler en geç üç gün içinde durumun veli veya vasi veya aile başkanlarına tebliğini sağlarlar. **(Değişik son cümle: 24/4/2003-4854/1 md.)** Yapılan tebliğde okulca kabul edilecek geçerli sebepler dışında çocuğun okula gönderilmemesi hâlinde idarî para cezasıyla cezalandırılacağı bildirilir.

Madde 56 – (Değişik: 23/1/2008-5728/282 md.)

Muhtarlıkça veya mülkî amirce yapılan tebliğe rağmen çocuğunu okula göndermeyen veli veya vasiye okul idaresince tespit edilen çocuğun okula devam etmediği beher gün için onbeş Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen veya göndermeme sebeplerini okul idaresine bildirmeyen çocuğun veli veya vasisine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 57 – (Değişik: 23/1/2008-5728/283 md.)

Okul idareleri ve mülkî amirliklerce bu Kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar ile gerçeğe uymayan beyanda bulunanlara yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 58 – (Mülga: 24/4/2003-4854/6 md.)

Madde 59 – İlköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmiyenler, hiçbir resmi ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren başka yerlerde ücretli veya ücretsiz çalıştırılamazlar.

İlköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeliyenler ise, çocukların çalıştırılmasını düzenliyen kanun hükumleri uygulanmak şartiyle ancak ders zamanları dışında bu gibi yerlerde çalıştırılabilirler.

İlköğretim çağında bulunan ve mecburi ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında, her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dersanelere kabulü yasaktır.

(Değişik dördüncü fıkra: 23/1/2008-5728/284 md.) Yukarıdaki hükümlere aykırı davrananlara dörtyüz Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(Mülga beşinci fıkra: 23/1/2008-5728/578 md.)

(Ek: 24/4/2003-4854/5 md.; Değişik altıncı fıkra: 23/1/2008-5728/284 md.) Bu Kanunda yazılı olan idarî para cezaları mahallî mülkî amir tarafından verilir.

YEDİNCİ BÖLÜM
Okulların Arsa ve Arazi İşleri

Madde 60 – Şehir, kasaba ve köy okulları arsalarıyla köy okullarına gelir sağlıyacak arazi ve uygulama bahçeleri için lüzumlu topraklar, il ve ilçelerde bölge ilköğretim müfettişlerinin veya ilçe eğitim müdürünün başkanlığında Tarım, Tapu, Maliye dairelerinden görevlendirilecek birer eleman ile mahalle veya köy muhtarından teşekkül edecek komisyon tarafından seçilir.

Madde 61 – (Değişik: 12/11/2003 - 5002/1 md.)

Okul binalarının sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli bir mahalde olması göz önünde bulundurulur.

Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklıkta bulunması zorunludur.

Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde yukarıda belirtilen işyerleri ile okullar arasında 100 metre şartı aranmaz.

Bununla ilgili esaslar İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.

Madde 62 – İlköğretim okuluna tahsis edilmek üzere komisyonca seçilen Devlete, özel idarelere, belediyelere veya köy tüzel kişiliğine ait arazinin, miktar ve yerini gösteren birer tutanak tanzim edilerek valilik yolu ile ve arazinin aidiyetine göre Maliye Bakanlığının veya diğer idarelerin yetkili mercilerine gönderilir. Bu makamların tasdiki ile bu arazi parasız okula tahsis olunur.

Okula gelir sağlamak maksadiyle seçilen topraklar, 50 dekardan fazla olamaz.

Madde 63 – 62 nci maddeye göre okul için lüzumlu topraklar tahsis yoliyle sağlanamadığı takdirde, gerçek veya tüzel kişilere ait araziden bu husus için elverişli yer, sahiplerinin rızaları ile, satınalınır. Malsahiplerinin muvafakatlerinin alınamaması halinde, bu yerler umumi mevzuata göre kamulaştırılır.

Satınalma veya kamulaştırmak, köy okulları için köy tüzel kişiliğine, şehir ve kasaba okulları için özel idareye aittir.

Madde 64 – Her köy okulunun bitişiğinde veya yakınında 2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamak üzere, bir uygulama bahçesi bulunur.

Madde 65 – Okullar için tahsis, satınalma veya kamulaştırma yoliyle sağlanan topraklarla bu topraklar üzerinde yapılacak bina veya tesisler, bulundukları yerlere göre köy veya özel idareler adına tapuya tescil edilir.

Bunların ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan okul binaları ile tesislerinin daimi bakım ve onarım giderleri, bulundukları yerlere göre özel idare veya köy bütçelerinden karşılanır.

Madde 66 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/12 md.)

4274 ve 5129 sayılı kanunlarla şimdiye kadar köy okullarına tahsis edilmiş olan Devlete veya köye ait nizasız ve ihtilafsız topraklarla bu Kanuna göre sağlanacak topraklar, köy ihtiyar heyetinin kararı ve illerde valinin, ilçelerde kaymakamın tasdiki ile köy ihtiyar heyetince imece vesair suretlerle işletilir veya kiraya verilir. Elde edilen gelir, okul ihtiyaçlarına sarfedilmek üzere, köy bütçelerine gelir kaydedilir.

Paralı veya parasız olarak ilköğretim hizmetlerine tahsis, temlik ve tescil edilen bütün gayrimenkullerin ferağ ve intikal işlemleriyle bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek belgelerden ve senetlerden hiçbir vergi, harç ve resim alınmaz.

Madde 67 – Köy okullarına bitişik öğretmen lojmanlariyle müstakil öğretmen lojmanlarının dolayında her ev için 500 ila 1000 metre karelik bir arazi, öğretmen bahçesi olmak üzere okul arsasından veya uygulama bahçesinden yahut okula gelir sağlıyacak araziden ayrılır. Öğretmenler, bu bahçelerden parasız faydalanırlar; fakat kiraya veya ortaklığa veremezler.

Madde 68 – (Değişik: 12/10/1983 - 2917/13 md.)

Okulların uygulama bahçesinde tarım dersleri uygulaması yapılır. Uygulama bahçesinin işletilmesi için gerekli tohum, fidan ve tarım araçları gibi ihtiyaçları köy bütçesinden ve okul arazisi gelirinden sağlanır.

Uygulama bahçelerinden elde edilen gelir veya ürünler okul ihtiyaçlarına ve öğrenci beslenmesine sarfedilmek üzere köy bütçelerine gelir kaydedilir.

Uygulama bahçesinde bölge özelliklerine göre kurulacak tesislerin nelerden ibaret olacağı köy ihtiyar heyeti tarafından kararlaştırılır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM [1]
İlköğretim Okulu Yapımı ve Donatımı İşleri

Madde 69 – (Mülga: 14/6/1973 - 1739/61 md.)

Madde 70 – Köy okulları ile öğretmen lojmanlarının şehir ve kasabalarda yaptırılacak ilköğretim okullarının her türlü ihtiyaçları için köy veya kasaba içinde veya civarındaki araziden şahsi haklar mahfuz kalmak

şartiyle, tedarik edilecek taş, kum ve kireç gibi yapı gereçlerinden hiçbir resim alınmaz.

İlköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen lojmanları ve onarma işlerinde gerekli tuğla yapmak, kireç yakmak ve söndürmek, taş çıkarmak, iskele kurmak, kaldırımları işgal etmek gibi hususlarda girişilen işler serbest ve hiçbir resme tabi olmaksızın yapılır. Bu maksatla açılan çukurlar iş bitince kapatılır.

Ormanlardan çıkarılacak bu gibi gereçler hakkında 6831 sayılı Orman Kanununun 18 inci maddesine göre hareket olunur.

Madde 71 – Bu işler için gerekli kereste ihtiyacı Tarım Bakanlığı Orman Umum Müdürlüğünce en iyi şartlarla ve öncelikle karşılanır. % 10 temeddü hissesi alınmaz.

Madde 72 – İlköğretim kurumlarının ve öğretmen lojmanlarının inşaasında kullanılacak her türlü yapı malzemesinden, Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar, Bayındırlık Bakanlığı veya valiliklerin isteği üzerine ve bedeli karşılığında, diğer isteklere tercihan verilir.

Madde 73 – İlköğretim kurumlarının yapımında kullanılacak çeşitli gereçler Milli Eğitim ve Bayındırlık idarelerince sevk ve tesellümü şartiyle Devlete ve İktisadi Devlet Teşekküllerine ait vasıtalarla tercihli olarak ve indirmeleri tarife ile naklolunur ve limanlarda tahmil ve tahliye işleri de tercihli olarak yapılır.

Tarifelerde yapılacak indirme, her yıl Milli Eğitim ve ilgili bakanlıklarca müştereken tesbit ve tayin olunur.

Ayrıca, iller emrinde bulunan teşekküllere ait çeşitli nakil vasıtalarından gereğine göre faydalanılır.

Madde 74 – Okul ve öğretmen lojmanlarının onarımı ile teçhizat, mefruşat ve öğretim araç ve gereçlerinin yapımında Milli Eğitim Bakanlığı teknik öğretim müesseselerinden faydalanırlar.

Madde 75 – Okul yapımı ve donatımı işlerinde yardım ve hizmetleri değerlendirmek, inşaatın ucuza maledilmesi amaciyle;

a) Yurttaşların istiyerek yapacakları, taş, kum, çakıl, kerpiç, kireç ve tuğla gibi ayni yardımlar,

b) Yurttaşlar, kurumlar ve yardım derneklerince yapılacak nakdi yardımlar, kabul edilir ve değerlendirilic) Emaneten inşa edilecek okul yapımı ve onarımı işlerinde halk ve gençlerden gönüllü olarak bedenen çalışacakların hizmetleri kabul edilir.

KÜÇÜKLERİ MUZIR NEŞRİYATTAN KORUMA KANUNU

Kanun numarası **: 1117**

Kabul Tarihi **: 21/06/1927**

Yayımlandığı R.Gazete **: Tarih: 7/7/1927 / Sayı: 627**

Yayımlandığı Düstur **: Tertip: 3 / Cilt: 8 / Sayfa: 899**

Madde 1 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/1 md.) 18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacağı anlaşılan mevkute ve mevkute tanımına girmeyen diğer basılmış eserler aşağıdaki maddelerde gösterilen sınırlamalara tabi tutulur. (1)

Madde 2 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/2 md.) (2) Mevkute veya mevkute tanımına girmeyen diğer basılmış eserlerin 1 inci maddede belirtilen sınırlamaya tabi tutulabilmesi için Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı bünyesinde oluşturulan yetkili kurulun, söz konusu eserlerin 18 yaşından küçükler için muzır olduğu hakkında bir karar vermesi gereklidir.

(2) Kurul, basılmış eserlerin küçükler için muzır olup olmadığı hususunda yapacağı incelemede, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunundaki genel amaç ve temel ilkeleri gözönünde bulundurmak zorundadır.

Kurul, bu Kanunla kendisine verilen görevlere ilaveten, Türk Ceza Kanununun 426, 427 ve 428 inci maddelerinde tanımlanan suçlarla ilgili olarak yargı organlarına resmi bilirkişilik yapmakla görevlidir. (Değişik dördüncü fıkra: 2/7/2018-KHK-703/38 md.)

Kurul; Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanının belirleyeceği biri başkan olmak üzere Bakanlığın beş birim amirinden teşekkül eder. (Mülga beşinci fıkra: 2/7/2018-KHK-703/38 md.) (Değişik altıncı fıkra: 2/7/2018-KHK-703/38 md.)

Kurul salt çoğunlukla karar alır. (Değişik yedinci fıkra: 2/7/2018-KHK-703/38 md.)Kurulun sekretarya hizmetleri Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanı tarafından belirlenen Bakanlık ana hizmet birimince yerine getirilir.

Kurulun çalışma usul ve esasları ile sekreterya hizmetlerinin ne suretle yerine getirileceği Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirlenir. (1) Kurul tarafından gerekli görülen hallerde sürekli veya geçici olarak görev yapmak üzere özel ihtisas komisyonları kurulabilir.

Kurulun, bu komisyonlarda görev yapmasını uygun göreceği kamu personeli ilgili kamu kurumunun muvafakati alınarak Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığınca görevlendirilir.

(Mülga onuncu fıkra: 2/7/2018-KHK-703/38 md.)

Madde 3 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/3 md.) Kurul, 1 inci maddede gösterilen eserleri re'sen inceleyebileceği gibi, resmi makamlar ile gayeleri içinde çocuk ve gençlerin korunmasına yer veren derneklerin, kadın ve basın dernek ve kuruluşlarının başvurularını da inceleyerek karara bağlar

Madde 4 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/4 md.) (Değişik: 11/5/1988 - 3445/10 md.) Bir aydan az süreli mevkuteler ile sinema ve her türlü film afişleri, ilanlar, fotoğraflar, kabartma ve her türlü posterler, kartpostallar, takvimler hariç olmak üzere kurulca tetkik edilerek küçükler için muzır olduğuna karar verilmiş basılmış eserlerin sahiplerine, sorumlu müdürlerine ve telif hakkı sahiplerine, basılmış eserlerin küçüklerin maneviyatına muzır olduğu kurulca tebliğ edilir.

Tebligat, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Kurul bu kararı ilgililere derhal duyurmak için gerekli tedbirleri alır. Tebligat üzerine eser sahipleri, telif hakkı sahipleri ve sorumlu müdürler, ellerinde mevcut eserlerin ön kapaklarına "Küçüklere zararlıdır" damga veya işaretini basmak zorundadırlar. "Küçüklere zararlıdır" ibaresinin herkesin kolayca görüp okuyabileceği şekil ve büyüklükte yazılması zorunludur.

Bu suretle damgalanan eserler; a) Açık sergilerde ve seyyar müvezziler tarafından satılamaz. b) Dükkanlarda, cemakanlarda ve benzeri yerlerde teşhir edilemez. c) Bir yerden bir yere teşhir maksadıyla açık bir surette nakledilemez ve müvezziler tarafından bunlar için sipariş ka-

bul olunamaz. d) Gazeteler, mecmualar, duvar ve el ilanları, radyo ve TV ile veya diğer suretlerle ilan edilemez, satışı için reklam ve propaganda yapılamaz. e) Para mukabili veya parasız küçüklere gösterilemez, verilemez ve hiçbir suretle okul ve benzeri yerlere sokulamaz

(Değişik: 11/5/1988 - 3445/10 md.) Bu tür eserler, ancak 18 yaşından büyük olanlara içi görülmeyen zarf veya poşet içinde satılabilir. Bu zarf ve poşetlerin üzerinde eserin ismi ile "Küçüklere zararlıdır" ibaresinden başka hiç bir yazı ve resim bulunamaz.

Kurul kararının tebliğinden önce dağıtımı yapılmış olan bu kabil basılmış eserleri satış için ellerinde bulunduranlar da, Kurul kararlarının ilgililere duyurulma tarihinden itibaren, bu maddedeki sınırlamalara uymak zorundadırlar.

Kurulca haklarında küçükler için muzır olduğuna üç defa karar verilen basılmış periyodik eserlerin sonraki sayıları ile diğer basılmış eserlerin sonraki basıları da, yeniden bir karar verilmesine gerek kalmaksızın bu maddede belirtilen sınırlamalara tabidir. Ancak bu gibi eserlerin sahipleri, eserlerinin müteakip sayı ve basılarının küçükler için muzır nitelikte olmadığı iddiasıyla kurula başvurarak incelenmesini isteyebilirler.

Kurul, başvuruyu haklı bulursa, bu maddedeki sınırlamalar sonraki sayı ve basılar için uygulanmaz. Haklarında Kurulun her hangi bir kararı bulunmadığı halde, basılmış eserlerinin konusu veya ihtiva ettiği yazı ve resimler sebebiyle küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacağı kanaatinde olan eser sahipleri kendiliklerinden, eserin üzerine "Küçüklere zararlıdır" damga veya işaretini basarak içi görünmeyen zarf veya poşet içinde satışa arz edilebilirler. Bu takdirde, bu basılmış eserler hakkında da bu maddenin ilgili fıkraları hükümleri uygulanır

Madde 5 – (Mülga: 6/3/1986 - 3266/8 md.)

Madde 6 – Fikri, içtimai, ilmi ve bedii kıymeti haiz olan eserler bu kanunun şumulünden hariçtir.

Madde 7 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/5 md.) Kanunun 4 üncü maddesinin; a) Birinci ve ikinci fıkrasına göre; kendilerine tebligat yapıldığı halde eserlerini damgasız olarak yayımlayan eserin sahipleri, sorumlu müdürleri ve telif hakkı sahipleri, b) Dördüncü fıkrasına aykırı olarak, sınırlamaya tabi olan damgalı veya damgasız basılmış eserleri, fıkranın bentlerinde belirtilen şekillerde satan, teşhir eden, nakleden, sipariş ka-

bul eden, ilan eden, gösteren, veren ve okullara sokanlar, c) (Değişik: 11/5/1988 - 3445/11 md.) Beşinci ve sekizinci fıkralarına aykırı şekilde, zarf veya poşete koymadan veya beşinci fıkrada zikredilen evsafa aykırı zarf veya poşet içinde satanlar. İki milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar. Suçun tekerrürü halinde cezanın azami haddi uygulanır.

Madde 8 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/6 md.) Basılmış eserler ile mevkutenin her nüshasından ikişer adedi, neşri takip eden çalışma gününde bir alındı belgesi karşılığında Kurul Başkanlığına gönderilir. Ankara dışında basılan eserlerin postaya verildiği tarih esas alınır. Bu madde hükmünü yerine getirmeyenler hakkında 5680 sayılı Basın Kanununun 24 üncü maddesinde belirtilen ceza hükümleri uygulanır.

Madde 9 – (Mülga: 11/5/1988 - 3445/14 md.)

Madde 10 – Birinci maddede zikredilen eserlerden her hangi birinin tetkik edilmekte olduğuna ve tahdit edileceğine dair yevmi gazete ve mecmualarla neşriyatta bulunulamaz. Bu nevi haberleri neşreden gazete ve mecmua müdiri mesulleri sekizinci madde mucibince cezalandırılır. İşbu kanunda yazılı ceza sulh mahkemelerince hükmolunur

Ek Madde 1 – (Ek: 6/3/1986 - 3266/9 md.)

(Değişik birinci paragraf: 11/5/1988 - 3445/12 md.) Bir aydan az süreli mevkuteler ile sinema ve her türlü film afişleri, ilanlar,fotoğraflar,kabartma ve her türlü posterler, kartpostallar,takvimler hariç, 4 üncü maddede belirtilen şekilde sınırlamaya tabi tutulacak basılmış eserlerin sahiplerinden, a) Haklarında Kurulun herhangi bir kararı bulunmadığı halde basılmış eserlerini kendiliklerinden küçüklere muzır nitelikte görerek zarf veya poşet içinde satışa arz etmek isteyenler, bu eserlerin Katma Değer Vergisi dahil toplam satış bedeli üzerinden % 25 oranında bir meblağı,piyasaya sürdükleri tarihten, b) Basılmış eserlerinin, Kurul tarafından küçükler için muzır nitelikte olduğuna karar verilenler, bu eserin basım adedinin Katma Değer Vergisi dahil toplam satış bedeli üzerinde % 40 oranında bir meblağı, Kurul kararının tebliği tarihinden, İtibaren, bir ay içinde, Toplu Konut Fonuna aktarılmak üzere Maliyeye yatırmak zorundadırlar. Bu meblağları belirtilen süre içinde yatırmayanlar hakkında, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Ek Madde 2 – (Değişik: 11/5/1988 - 3445/13 md.) Bir aydan az süreli mevkuteler ile eklerinde, sinema ve her türlü film afişlerinde, ilanlarda, fotoğraflarda, kabartma ve her türlü posterlerde, kartpostallarda ve takvimlerde 18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte yayın yapılamaz. Aksine davranan mevkute sahipleri ve bunların sorumlu müdürleri hakkında Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki; sinema ve her türlü film afişlerini, ilanları, fotoğrafları, kabartma ve her türlü posterleri, kartpostalları, takvimleri basan, çoğaltan, satan ve alenen kullananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin birinci fıkrasındaki ceza hükümleri uygulanır.

Ek Madde 3 – (Ek: 6/3/1986 - 3266/9 md.) Bu Kanunda yazılı suçlardan doğan davalar en geç iki ay içinde sonuçlandırılır.

Geçici Madde 1- (Ek: 2/7/2018-KHK-703/38 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte, mevcut Kurul üyelerinin üyelikleri sona erer.

Madde 11 – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 12 – (Değişik: 6/3/1986 - 3266/7 md) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

21/6/1927 TARİHLİ VE 1117 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER: 1 – 11/5/1988 tarih ve 3445 sayılı Kanunun geçici maddesi:

Geçici Madde 2 – Türk Ceza Kanununun 426,427,428 inci maddeleri ile 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanununun 7 ve ek 2 nci maddelerine göre verilen cezaların onda dokuzu affedilmiştir. Ancak, infaz edilecek para cezası otuzmilyon lirayı geçemez. Tahsil edilmiş para cezaları iade olunmaz.

ÇOCUK KORUMA KANUNUNUN UYGULANMASINA İLİŞKİN USÛL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi : 24.12.2006

Resmî Gazete Sayısı : 26386

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanununun uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, denetim altına alınmasına karar verilen, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında yürütülecek uygulamalar ile sosyal inceleme raporlarına ve suça sürüklenen çocukların soruşturma ile yargılama usûllerineilişkin kuralların uygulanmasına ve bu konuyla ilgili olarak görev yapanların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine dair usûl ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 32 ve 47 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1) Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2) Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

b) Çocuk hâkimi: Hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, suça sürüklenen çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında uygulanacak tedbir kararlarını veren çocuk mahkemesi hâkimini,

c) Kanun: 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununu,

d) Kurum: Bu Yönetmelik kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları,

e) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini, çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde aile ya da asliye hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerini,

f) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

g) Denetim görevlisi: Denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinde kadrolu veya geçici olarak görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmeni,

h) Şube Müdürlüğü: Taşra teşkilâtındaki denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürlüğünü,

i) Büro: Şube müdürlüğü bulunmayan ilçelerde denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere şube müdürlüğüne bağlı olarak kurulan büroyu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Soruşturma ve Kovuşturma

Soruşturma

MADDE 5 – (1) Suça sürüklenen çocuk hakkındaki soruşturma, çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılır. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, soruşturma çocuk bürosunda görevli olmayan Cumhuriyet savcıları tarafından da yerine getirilebilir.

(2) Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri bulunmayan yerlerde, bu mahkemeler kurulup göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara ait soruşturmalar Cumhuriyet başsavcılığının iş bölümünde gösterilen Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

(3) Mahkemelerin yargı çevresi dikkate alınarak, suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ağır ceza mahkemesi ile bağlı bulunduğu çocuk mahkemesi veya çocuk ağır ceza mahkemesi farklı yerlerde bulunduğu takdirde, Cumhuriyet savcısı çocuk hakkında düzenlediği soruşturma evrakını, çocuk mahkemesine veya çocuk ağır ceza mahkemesine dava açılmak üzere bu yer Cumhuriyet başsavcılığına fezleke düzenleyerek gönderir.

(4) Suça sürüklenen çocuğun ifadesinin alınması veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir.

(5) Mağdur çocuğun tanık olarak dinlenmesi hâlinde, yemin hariç, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun tanıklığa ilişkin hükümleri uygulanır.

(6) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş mağdur çocuk, bu suça ilişkin soruşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(7) Mağdur çocuğun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

(8) Cumhuriyet savcısı soruşturmayı yürütürken aynı zamanda tedbir kararı alınabilmesi için korunma ihtiyacı olan çocuğu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gerekli incelemeyi derhâl yapar. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması gereken hâllerde, il veya ilçe sosyal hizmetler müdürlüğünce çocuk hakkında bu Yönetmeliğin 21 inci maddesine uygun olarak hazırlanacak sosyal inceleme raporu, talep yazısı ekinde mahkemeye veya çocuk hâkimine sunulur. Kurum, aynı zamanda yaptığı inceleme sonucunda hazırladığı sosyal inceleme raporunun bir örneğini soruşturmayı yapan Cumhuriyet savcılığına gönderir. Cumhuriyet savcısı da soruşturma sırasında gerekli gördüğünde çocuk hâkiminden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini isteyebilir.

(9) Çocuklar hakkında, yakalama, gözaltına alma ve ifade almaya ilişkin hususlarda 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin çocuklara ilişkin hükümleri uygulanır.

(10) Fiili işlediği sırada oniki yaşından küçük çocuklar ile onbeş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri iddia olunan suçlara dair delillerin toplanması veya başka fail ya da faillerin bulunup bulunmadığının belirlenmesine ilişkin olarak yukarıdaki esaslar dahilinde soruşturma yapılabilir.

(11) Görünüş itibarıyla oniki yaşından büyük olup, nüfus kaydına göre oniki yaşından küçük çocuklar ile çocuğun nüfusa kayıtlı yaşının gerçek yaşı olmadığının başka bir şekilde anlaşılması hâlinde; çocuğun yaşı hukuk mahkemesi nezdinde dava açılıp düzeltilmeden kamu davası açılamaz.

Çocuğun gözaltında tutulması

MADDE 6 – (1) Gözaltına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulur.

(2) Kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocuklar, yukarıda belirtilen hususlara uygun olarak, gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulur.

İştirak hâlinde işlenen suçlar

MADDE 7 – (1) Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, adlî kolluk tarafından çocuklar hakkında ayrı evrak düzenlenir, soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür.

(2) Bu hâlde de çocuklar hakkında gerekli tedbirler uygulanmakla beraber, mahkeme lüzum gördüğü takdirde çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilir.

(3) Davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde, genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir.

a) Birleştirme kararı verilmesinin genel mahkemeler tarafından istenildiği hâllerde; çocuk hakkında davayı yürüten mahkeme davaların birleştirilmesini uygun bulursa genel mahkeme iki davanın birleştirilmesine dair ara kararı vererek, bunu çocuk hakkındaki davayı görmekte bulunan

mahkemeye bildirir. Bunun üzerine çocuk mahkemesi de birleştirme kararı vererek dosyasını esastan kapatır ve genel mahkemeye gönderir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür.

b) Birleştirme kararı verilmesinin çocuk hakkında davayı yürüten mahkeme tarafından istenildiği hâllerde; genel mahkeme davaların birleştirilmesini uygun bulursa iki davanın birleştirilmesine dair ara kararı vererek, bunu çocuk hakkındaki davayı görmekte bulunan mahkemeye bildirir. Bunun üzerine çocuk mahkemesi de birleştirme kararı vererek dosyasını esastan kapatır ve genel mahkemeye gönderir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür.

Çocuğun nakli

MADDE 8 – (1) Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak; zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir.

Adlî kontrol

MADDE 9 – (1) Suça sürüklenen çocuklar hakkında soruşturma veya kovuşturma evrelerinde adlî kontrol tedbiri olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinde sayılanlar ile aşağıdaki tedbirlerden bir ya da birkaçına karar verilebilir:

a) Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak,

b) Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek,

c) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak.

Adlî kontrol tedbirlerine uymama

MADDE 10 – (1) Adlî kontrol tedbirlerinden sonuç alınamaması, sonuç alınamayacağının anlaşılması veya tedbirlere uyulmaması durumunda suça sürüklenen çocuk hakkında yetkili yargı mercii tarafından tutuklama kararı verilebilir ya da adlî kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükler bütünüyle veya kısmen kaldırılabilir, değiştirilebilir veya bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutulabilir.

Tutuklama yasağı

MADDE 11 – (1) Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez.

Adlî kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesi

MADDE 12 – (1) Adlî kontrol yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde, 20/12/2005 tarihli ve 26029 sayılı Resmî Gazete'deyayımlanan, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Kovuşturma

MADDE 13 – (1) Çocukların duruşmaları kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır. Çocuk, velisi, vasisi, mahkemece görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlisi, çocuğun bakımını üstlenen aile ve kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisi duruşmada hazır bulunabilir.

(2) Kovuşturma sırasında onsekiz yaşını doldurmuş çocuklar hakkında yargılama açık yapılır, hükümde açık tefhim edilir. Ancak, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 182 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirlenen koşulların varlığı hâlinde duruşmanın kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

(3) Mahkeme veya hâkim, çocuğun sorgusu veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurabilir. Sosyal çalışma görevlisi, çocuğa bu süreçte haklarını öğretmek, yargılama süreci hakkında bilgilendirmek ve kendini güvende hissetmesi, süreci anlaması ve görüşlerini serbestçe ifade etmesi için ona yardım etmekle görevlidir.

(4) Mağdur çocuğun tanık olarak dinlenmesi hâlinde, yemin hariç, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun tanıklığa ilişkin hükümleri uygulanır.

(5) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş mağdur çocuk, bu suça ilişkin kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(6) Mağdur çocuğun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

(7) Duruşmalarda hazır bulunan çocuk, yararı gerektirdiği takdirde duruşma salonundan çıkarılabileceği gibi sorgusu yapılmış çocuğun duruşmada hazır bulundurulmasına da gerek görülmeyebilir.

(8) Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemeleri bulunmayan yerlerde, bu mahkemeler kurulup göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara ait kovuşturmalar görevli mahkemelerce Kanun ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Cumhuriyet Savcılığı ve Kolluk

Cumhuriyet savcılığı çocuk bürosu

MADDE 14 – (1) Cumhuriyet başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulur. Cumhuriyet başsavcısınca, bu büroda Kanunun 28 inci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olanlar arasından yeterli sayıda Cumhuriyet savcısı görevlendirilir.

(2) Ayrıca, büroda görevli Cumhuriyet savcıları ile çalışmak, büro görevlerini Kanunun 4 üncü maddesine uygun olarak yerine getirmek üzere bir müdür ve yeterli sayıda zabıt kâtibi görevlendirilir.

Cumhuriyet savcılığı çocuk bürosunun görevleri

MADDE 15 – (1) Çocuk bürosunun görevleri şunlardır:

a) Suça sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmek,

b) Çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak,

c) Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna veya diğer kurum ve kuruluşlara bildirmek,

d) Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik hükümleri gereğince il veya ilçe koordinasyon makamları ile işbirliği içinde çalışmak,

e) Çocuk Koruma Kanununda ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, bu görevler çocuk bürosunda görevli olmayan Cumhuriyet savcıları tarafından da yerine getirilebilir.

Kolluğun çocuk birimi

MADDE 16 – (1) Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir.

(2) Kolluk bünyesinde çocuklarla ilgili işlemlerin yürütülmesi sırasında, bunların soruşturma nedeniyle kolluk biriminde bulunan yetişkinlerle karşılaşmalarının engellenmesi için gerekli tedbirler alınır.

(3) Kolluğun çocuk birimi, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında işleme başlandığında durumu, derhal çocuğun veli veya vasisine ya da çocuğun bakımını üstlenen kimseye, baroya ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, çocuk resmî veya özel bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirir. Ancak, çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmez. Keyfiyet, soruşturma dosyası içine konulmak üzere tutanak altına alınarak derhâl Cumhuriyet savcısına bildirilir.

(4) Çocuğun yararı aksini gerektirmediği takdirde kollukta bulunduğu süre içerisinde yanında yakınlarından birinin devamlı olarak bulunmasına imkân sağlanır. Çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınları yanında bulundurulmaz. Keyfiyet hazırlanan tutanağa yazılarak adlî veya idarî makamlara sevk edilen evraka eklenir.

(5) Kolluğun çocuk birimi, suça sürüklenen çocuğun aileye teslimini gerektiren hâllerde; çocuğun teslim edileceği veli, vasi, kanunî temsilci veya bakımını üstlenen kimseleri bulamaz ya da bunların çocuğu suça azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelendiğinde bu kişilere teslim edemez. Cumhuriyet savcısının talimatını alarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder.

(6) Kolluk görevlisi, teslim ettiği çocuğun veli, vasi, kanunî temsilcisi veya bakımını üstlenen kimselerin çocuğa yeterli rehberliği sunamadığı veya çocuğu yeterince gözetemediği hususlarında bilgi edinmesi hâlinde durumu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna derhâl bildirir.

(7) Korunma ihtiyacı içinde olan çocuğun bulunduğunun bildirimi, tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı, çocuğun teslim edileceği veli, vasi, kanunî temsilcisi veya bakımını üstlenen kimselerin sosyal, ekonomik ve kültürel durumu ile yörenin örf ve âdetleri dikkate alınarak, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları ile yarar ve esenliğinin tehlikeye düşebileceğinin tespiti hâlinde; kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, kolluk tarafından getirilen çocukların derhâl teslim alınabilmesi için gerekli önlemleri alır. Kolluğun çocuk birimi, suç mağduru olan korunma ihtiyacı içinde olan çocuklar hakkında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim işlemini, Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Sosyal İnceleme

Sosyal çalışma görevlilerinin atanmaları ve çalışma esasları

MADDE 17 – (1) Her mahkemeye en az birer ve iş durumuna göre yeterli sayıda psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında en az lisans düzeyinde eğitim veren kurumlardan mezun sosyal çalışma görevlisi Adalet Bakanlığı tarafından atanır. Atamada; çocuk ve aile sorunları ile çocuk hukuku ve çocuk suçluluğunun önlenmesi alanlarında lisansüstü eğitim yapmış olanlar tercih edilir.

(2) Sosyal inceleme raporları, öncelikle mahkemelere atanan birinci fıkrada sayılan görevliler tarafından düzenlenir. Ancak, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 6 ve 7 nci maddesi hükümleri saklıdır. Kovuşturma sırasında çocuğun korunma ihtiyacı içinde olduğunun anlaşılması ve sosyal inceleme raporunun alınmamış olması hâlinde mahkemelerin rapor talepleri hakkında da Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesi hükmü uygulanır.

(3) Sosyal çalışma görevlilerinin bulunmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında fiilî ya da hukukî bir engel bulunması hâlinde;

birinci fıkrada öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan veya serbest meslek icra eden sosyal çalışma görevlileri, inceleme için görevlendirilebilir.

(4) Sosyal çalışma görevlilerinin görev alanı haricinde başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hâlinde, birinci fıkrada öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla mahkemece, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra edenler arasından görevlendirme yapılabilir.

(5) Üçüncü ve dördüncü fıkralarda sayılanlar arasından temin edilemediği takdirde inceleme yaptırmak için denetimli serbestlik görevlisi olarak istihdam edilen sosyal çalışma görevlisinden de yararlanılabilir.

(6) Görevlendirme yapılırken bilirkişilerin iş durumu gözetilerek 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adlî Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanan listelerden yararlanılır.

(7) Üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralara göre yapılan görevlendirmelerde, incelemeyi yapanlara mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından bilirkişilik esasları çerçevesinde tayin edilecek ücret Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden ödenir.

(8) Mahkemelere atanan sosyal çalışma görevlilerine Kanun kapsamındaki tedbir kararlarını yerine getirdikleri sürece almakta oldukları aylıklarının brüt tutarının yüzde ellisi oranında aylık ödenek verilir.

(9) Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda görevli sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının brüt tutarının yüzde ellisi oranında aylık ödenek verilir.

(10) Hakkında sosyal inceleme yapılacak çocuğun, incelemeye tâbi tutulacak çevresi mahkemenin yetki alanı dışında ise, davayı gören mahkemenin talimatına bağlı olarak çocuğun bulunduğu yerdeki mahkemece inceleme yaptırılır. Büyükşehir belediye sınırları içinde kalan yerlerde bu inceleme, davayı gören mahkemeye bağlı olarak çalışan sosyal çalışma görevlilerince yapılabilir.

(11) Sosyal çalışma görevlileri, görevlerini yerine getirmek üzere yaptıkları masrafları belgeleyerek, görevlendirmeyi yapan mercie ibraz eder.

Merci tarafından onaylanan giderler, Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden ödenir.

Sosyal çalışma görevlisinin çalışma ilkeleri

MADDE 18 – (1) Sosyal çalışma görevlisi görevini yaparken Kanunda belirlenen temel ilkeler ve meslek etiği kuralları uyarınca hareket eder. Bu doğrultuda;

a) Görevlendirildiği çocukla, gereksinimi doğrultusunda yeterli süre ve sayıda görüşmekle,

b) Kollukta ve adlîyede yapılacak görüşmeleri; görüşmenin amaç ve niteliğine ve çocukların özellik ve gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmiş mekanda ve biçimde yapmakla,

c) Görüşmeye başlamadan önce çocuğu görüşmenin amacı, hakları ve yükümlülükleri, görüşmenin sonuçları ve sosyal çalışma görevlisinin yasal yükümlülükleri hakkında bilgilendirmekle,

d) Çocuğun katılım hakkına saygı göstererek ve kendi görüşlerini serbestçe oluşturma yeteneğine veya yeterli idrak gücüne sahip olan çocuğun kendisi ile ilgili olarak alınacak kararlara katılımını sağlamakla,

e) Çocuğa ilişkin bilgi ve belgelerin, sosyal verilerin, amacı dışında işleme konulmaması veya kullanılmaması için çalışmalarını gizlilik ilkesine uyarak sosyal sırların korunması esasına göre sürdürmekle, verileri sadece yetkililere veya yetkilendirilen yerlere bildirmekle,

f) Çocuğa psiko-sosyal desteği sağlamak üzere gerekli rehberliği yapmak, çocuğun örselenmemesi için gerekli önlemleri almakla,

yükümlüdür.

Sosyal çalışma görevlilerinin görevleri

MADDE 19 – (1) Sosyal çalışma görevlilerinin görevleri şunlardır:

a) Hâkim veya mahkemenin çocuk hakkında bir karar vermesinden önce onun içinde bulunduğu koşulları, çocuğun özelliklerini ve çocuğun toplumda yapıcı bir rol üstlenmesini ve yararlanılabilecek toplumsal kaynakları tanımasını sağlamak üzere görevlendirildikleri çocuk hakkında sosyal inceleme yapmak, hazırladıkları raporları kendilerini görevlendiren mercie sunmak,

b) Suça sürüklenen çocuğun ifadesinin alınması veya sorgusu sırasında adalet mekanizmasının işleyişinden olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla çocuğun yanında bulunmak, çocuğun hakları ile kendisine yöneltilen suçlama dahil olmak üzere yargılama süreci hakkında anlayabileceği bir dilde bilgilendirilmesini sağlamak, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında da benzeri işlemleri ifa etmek,

c) Sosyal inceleme, gözetim ve denetim yapmasını engelleyen durumların ortaya çıkması hâlinde durumu derhal görevlendirildikleri mercie bildirerek gerekli önlemlerin alınmasını istemek,

d) Çocukla ilgili kararların yerine getirilmesinde veya çocuğun kapasitesinin araştırılması ile görevli adlî mercilerce tayin edilen uzmanlar dahil olmak üzere ilgili kurum ve kuruluş yetkilileri ile çocuk hakkındaki kararın amaca ulaşmasını sağlamak üzere işbirliği yapmak ve uzmanlık alanına giren konularda görüşlerini bildirmek suretiyle bu kişilere yardımcı olmak,

e) Kanun kapsamında mahkemeler, çocuk hâkimleri ve Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

(2) Mahkeme ve hâkimler ile çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcıları sosyal çalışma görevlilerinden aşağıdaki görevleri yapmalarını isteyebilir:

a) İşbirliği yapılabilecek toplumsal kaynakları ve işbirliği olanaklarını araştırmak ve geliştirmek,

b) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocuk hakkında mahkeme veya çocuk hâkimince kendisine görev verildiği hâllerde kararın uygulanması, takibi ve denetimine ilişkin inceleme yapmak,

(3) İkinci fıkranın (b) bendi hükmü, sosyal çalışma görevlisinin denetim görevlisi olarak sahip olduğu görev ve yetkilerini ortadan kaldırmaz.

(4) Sosyal çalışma görevlileri, sosyal inceleme yaparken Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, yerel yönetimler ve bunların her türlü kuruluşları ile diğer kurum ve kuruluşlardan, yaptığı sosyal incelemenin amacına uygun olarak çocuk ve yakın çevresi ile çocuk hakkında uygulanabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirin belirlenebilmesine yönelik ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri isteme yetkisine sahiptir. İlgililer, sosyal çalışma görevlilerinin çalışmaları sırasında kendilerine yardımcı olmak ve çocuk hakkında istenen bilgileri vermek zorundadır. Meslek sırrı kapsamındaki bilgiler istisnadır.

Sosyal inceleme talebi, yaptırılması ve değerlendirilmesi

MADDE 20 – (1) Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılabilir. Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında çocuğun, veli veya vasisi ya da müdafi veya bu kimselerin avukatları da mahkeme veya çocuk hâkimine müracaat ederek çocuk hakkında sosyal inceleme yapılmasını talep edebilirler.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekizyaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur.

(3) Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekizyaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığını takdir yetkisi münhasıran mahkemeye aittir. Sosyal incelemeyi yapan bilirkişi, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, sosyal çevre koşulları, gördüğü eğitim, fiziksel ve ruhsal gelişimi hakkında bir rapor düzenler. Hâkim, bu yaş grubuna giren çocuğun kusur yeteneğinin olup olmadığını takdir ederken, görevlendirdiği bilirkişinin hazırlamış bulunduğu raporda yer verilen gözlem, tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurur.

(4) İkinci ve üçüncü fıkralardaki hâllerde, hâkim veya mahkeme, sosyal inceleme raporu ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla adlî tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır.

(5) Derhâl tedbir alınmasını gerektiren acil durumlarda sosyal inceleme sonucu beklenmeden tedbir kararı verilebilir. Ancak sosyal inceleme daha sonra yaptırılarak, gerektiğinde tedbir konusunda verilen karar değiştirilebilir.

(6) İnceleme, kararda gösterilen sürede tamamlanmalıdır; gerektiğinde ek süre talep edilebileceği gibi kararda bir süre belirtilmemiş olma-

sı hâlinde incelemenin çocuğun durumunun aciliyetine uygun bir süre içerisinde tamamlanarak, raporun mahkemeye sunulmuş olması gerekir.

(7) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir.

Sosyal inceleme raporları

MADDE 21 – (1) Sosyal inceleme raporlarında yapılan incelemenin özelliğine ve verilen görevin niteliğine göre aşağıdaki hususların tamamına veya bir kısmına yer verilir;

a) Hakkında inceleme yapılması talep edilen çocuğun;

1) Doğumundan başlayarak geçirdiği gelişim aşamaları,

2) Fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve moral gelişim özellikleri,

3) Ailesinin toplumsal, ekonomik ve kültürel durumu,

4) Aile bireyleri arasındaki ilişki,

5) Okul ve iş ortamı ile boş zamanlarını değerlendirdiği çevre,

6) İçinde bulunduğu hukukî durum ve adlî mercilerin müdahalelerini gerektiren olaylar,

7) İnceleme sırasında uzmanlar tarafından tespit edilen davranışları,

8) Suçluluklarına ve topluma uyumsuzluklarına veya korunmaya muhtaç olmalarına neden olan etkenler hakkında bilgiler,

b) Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden incelenmesi sırasında elde edilen ve olayın açıklanması bakımından önemli görülen bilgiler,

c) Çocuk hakkında Kanunun 5 inci maddesinde gösterilen tedbirlerden hangisinin yararlı olacağına, tedbirin yanında denetim altına alınmasına gerek olup olmadığına dair öneriler,

d) Çocuk hakkındaki tedbir veya denetim kararlarının ne kadar süre ile uygulanması gerektiğine ilişkin öneriler,

e) Çocuklar ve ailelerine uygulanabilecek özel tretman veya psikiyatrik tedavi hususunda öneriler.

(2) Raporda çocuğun işlediği fiille ilgili olarak hukukî anlam ve sonuçları kavrayabilme ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığı hakkında sonuç değerlendirmesinde bulunulmaz.

(3) Sosyal inceleme raporu, suça sürüklenmiş çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur.

Sosyal inceleme raporları hakkında bilgi edinme

MADDE 22 – (1) Sosyal inceleme raporunun birer örneğini çocuğun avukatı veya yasal temsilcisi Cumhuriyet savcısından, mahkemeden veya çocuk hâkiminden alabilir. Çocuğa raporun içeriği hakkında bilgi verilir. Ancak, söz konusu bilgi ve belgeler gizli tutulur, amacı dışında kullanılamaz.

(2) Çocuk ve avukatı hariç olmak üzere birinci fıkrada gösterilen kişilerin sosyal inceleme raporu hakkında bilgi sahibi olmasının çocuğun yararına aykırı olduğuna kanaat getirilirse, raporun incelenmesi kısmen veya tamamen yasaklanabilir. Ancak, sosyal inceleme raporlarından çocuğun bilgi sahibi olması hâlinde çocuğun psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği kanaatine varıldığı takdirde çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi temel ilkesi nazara alınarak çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bilgileri içeren bilgi ve belgeler çocuğa verilmeyebilir.

(3) Tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının yerine getirilmesinde hazırlanacak uygulama plânına veya çocuk hakkında denetim altına alma kararı verilmiş ise denetim plânı, denetim raporu ve değerlendirme raporlarına esas olmak üzere; birinci ve ikinci fıkradaki ilkelere uymak şartıyla sosyal inceleme raporundan yararlanılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Denetim

Denetim altına alma kararı

MADDE 23 – (1) Denetim altına alma kararı;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocuk hakkındaki kararın amacına ulaşmasını ve çocuğa etkili bir koruma ve gözetim hizmeti sunulmasını sağlamak üzere kararların yerine getirilmesinin izlenmesi ve denetlenmesini,

b) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuk hakkında mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim plânı doğrultusunda suça sürüklenen çocuğun toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı,

ifade eder.

(2) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından denetim altına alma kararı verilebilecek hâllerde, çocuğun; yetiştirilme şekli, kişisel özellikleri, yaşadığı çevre, bulunduğu ortam ve onun suça yönelmesine etkin davranışlar araştırılır.

Denetim görevlisinin görevlendirilmesi

MADDE 24 – (1) Suç tarihinde oniki yaşını bitirmiş suça sürüklenen çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı ile birlikte çocuğun denetim altına alınmasına karar verilmesi hâlinde; denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürlüğü veya bürosu tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Bu halde denetime ilişkin mahkeme kararı Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro bu kararı çocukların denetimine ilişkin deftere kaydeder. Şube müdürlüğü veya büro tarafından görevlendirilen denetim görevlisi bu Yönetmeliğin 25 inci maddesinde belirtilen görevleri yerine getirir.

(2) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilmesi hâlinde; denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürlüğü veya bürosu tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir.

(3) Korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde oniki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi hâlinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir. Bu hâlde denetime ilişkin mahkeme kararı Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra doğrudan bu kuruma gönderilir.

(4) Denetim altına alınmasına karar verilen çocuk hakkında aynı zamanda koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesi hâlinde denetim

görevinin ifasında, tedbir kararını ya da kararlarını yerine getirecek kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapılır. Gerektiğinde çocuk hakkında denetim plânı ve denetim raporlarının hazırlanmasında, tedbiri yerine getirmekle görevli kurumda bulunan uzmanlardan yararlanılır.

(5) Görevlendirme sırasında çocuğun kişisel özellik ve ihtiyaçları dikkate alınır ve çocukla iyi iletişim kurabilecek olanlar tercih edilir.

Denetim görevlisinin görevleri

MADDE 25 – (1) Denetim görevlisinin görevleri şunlardır:

a) Kararla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesi için çocuğun eğitim, aile, kurum, iş ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak üzere onu desteklemek, yardımcı olmak, gerektiğinde önerilerde bulunmak.

b) Çocuğa eğitim, iş, destek alabileceği kurumlar, hakları ve haklarını kullanma konularında rehberlik etmek.

c) İhtiyaç duyacağı hizmetlerden yararlanmasında çocuğa yardımcı olmak.

d) Kaldığı yerleri ve ilişki kurduğu kişileri ziyaret ederek çocuğun içinde yaşadığı şartları, ailesi ve çevresiyle ilişkilerini, eğitim ve iş durumunu, boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini yerinde incelemek.

e) Alınan kararın uygulanmasını, bu uygulamanın sonuçlarını ve çocuk üzerindeki etkilerini izlemek, tâbi tutulduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesini denetlemek.

f) Çocuğun gelişimi hakkında, üçer aylık sürelerle Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye rapor vermek.

(2) Denetim görevlisi, görevini yerine getirirken gerektiğinde çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse ve öğretmenleriyle işbirliği yapar.

(3) Çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse çocuğun devam ettiği okul, işyeri veya çocukla ilgili bilgiye sahip kurumların yetkilileri, denetim görevlisine yardımcı olmak, görevi gereğince istediği bilgileri vermek zorundadırlar.

(4) Çocuğun yakınları denetim görevlisinin yetkilerine müdahale edemezler.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi hâlinde yapılacak işlemler

MADDE 26 – (1) Hakkında kamu davasının açılması ertelenen çocuğun, denetim altına alınmasına da karar verilmesi hâlinde; çocuğa ilişkin mahkeme kararı Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro bu kararı çocukların denetimine ilişkin deftere kaydettikten sonra çocuğun ailesi veya kanuni temsilcisine on gün içinde çocuk ile birlikte şube müdürlüğü veya büroya başvurması için bildirim yapar. Bu süre içinde başvurulması hâlinde bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesi gereğince denetim görevlisi görevlendirilir. Denetim görevlisi bu Yönetmeliğin 25 inci maddesinde belirtilen görevleri yerine getirir.

(2) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen ancak denetim altına alınmayan çocuklara ilişkin ilâmlar Cumhuriyet başsavcılığınca takip edilir.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin verilen kararlar, talî karar fişi düzenlenerek sisteme kaydedilmek üzere Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne gönderilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, kanunun kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine ilişkin maddelerinde belirtilen amaçlar için kullanılabilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması hâlinde yapılacak işlemler

MADDE 27 – (1) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen ancak bir yükümlülük belirlenmeyen ve denetim altına alınmasına karar verilmeyen çocuklar ile ilgili kararlar, talî karar fişi düzenlenerek sisteme kaydedilmek üzere Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne gönderilir.

(2) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması hâlinde mahkemece denetim süresi içinde; denetimli serbestlik tedbiri olarak yükümlülük belirlenen veya denetim altına alma kararı verilen ya da yükümlülük belirlenerek denetim altına alma kararı verilen çocuğa ilişkin mahkeme kararı Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdür-

lüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro bu kararı çocukların denetimine ilişkin deftere kaydettikten sonra çocuğun ailesi veya kanunî temsilcisine on gün içinde çocuk ile birlikte şube müdürlüğü veya büroya başvurması için bildirim yapar. Bu süre içinde başvurulmaması hâlinde defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir. Bu süre içinde başvurulması hâlinde karar aşağıda belirtilen usûl ve esaslar kapsamında yerine getirilir:

a) Mahkemece sadece yükümlülük belirlenmesi hâlinde bu yükümlülük 20/12/2005 tarihli ve 26029 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinde belirtilen usûl ve esaslar çerçevesinde yerine getirilir.

b) Mahkemece sadece denetim altına alma kararı verilmesi hâlinde bu karar bu Yönetmeliğin 24 ve 25 inci maddeleri gereğince yerine getirir.

c) Mahkemece yükümlülük ile birlikte denetim altına alma kararı verilmesi hâlinde bu karar (a) ve (b) bentlerine göre yerine getirilir.

(3) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin verilen kararlar, talî karar fişi düzenlenerek sisteme kaydedilmek üzere Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne gönderilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, kanunun kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine ilişkin maddelerinde belirtilen amaçlar için kullanılabilir.

Denetim plânı

MADDE 28 – (1) Çocuğa uygulanacak denetimin yöntemi, denetim görevlisince, sosyal incelemeyi yapan uzman veya mahkeme nezdindeki sosyal çalışma görevlisi ile birlikte, görevlendirmeyi takip eden on gün içinde hazırlanacak bir plânla belirlenir.

(2) Denetim plânı hazırlanırken koruyucu ve destekleyici tedbir kararını uygulayacak yerin görüşü alınır ve denetim plânı işbirliği içinde hazırlanır.

(3) Denetim plânı hazırlanırken;

a) Çocuk hakkında alınan tedbirin amacı, niteliği ve süresi,

b) Çocuğun ihtiyaçları,

c) Çocuğun içinde bulunduğu tehlike hâlinin ciddiyeti,

d) Çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse tarafından çocuğa verilen desteğin derecesi,

e) Suça sürüklenmesi sebebiyle tedbir alınmış ise suç teşkil eden fiilin mahiyeti,

f) Çocuğun görüşü,

dikkate alınır.

(4) Denetim plânı, mahkeme veya çocuk hâkimince onaylandıktan sonra derhal uygulanır.

(5) Çocuklar hakkında verilen denetimli serbestlik kararlarının infaza başlama tarihi denetim plânının hâkim tarafından onaylandığı tarihtir.

Denetim raporu

MADDE 29 – (1) Denetim görevlisi, kararın uygulama biçimi, çocuk üzerindeki etkileri ile çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimselerin veya kurumların çocuğa karşı sorumluluklarını gereğince yerine getirip getirmedikleri, kararın değiştirilmesini gerektirir bir durum olup olmadığı ve istenen diğer hususlarda her ay, ayrıca talep hâlinde mahkeme veya çocuk hâkimine denetim raporu verir.

Değerlendirme raporu

MADDE 30 – (1) Denetim görevlisi, denetim altında bulunan çocuğun şahsî, sosyal ve duygusal durumunu, okul ve arkadaş çevresini, aile yaşantısını göz önünde bulundurarak, yapılan rehberlik ve iyileştirme çalışmaları neticesinde çocuğun nasıl bir gelişme gösterdiğini, olumsuz davranışlarını değiştirmedeki istekliliği ve başarısı ile çocuk hakkında yapılmasının faydalı olacağını düşündüğü diğer çalışmaların belirtildiği bir değerlendirme raporu hazırlayarak, üç ayda bir mahkeme veya çocuk hâkimine verir.

(2) Değerlendirme raporu hazırlandığı hallerde denetim raporu, bu rapor içinde değerlendirilir.

Denetime ara verilmesi

MADDE 31 – (1) Denetim altına alınanın askere gitmesi veya sağlık, yurtdışı eğitimi gibi yerleşim yerinden geçici süreyle ayrılmasını haklı,

geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazeretine dayandırabilmesi hâlinde denetime ara verilir. Bu halde Cumhuriyet başsavcılığınca bir karar verilerek bu Yönetmeliğin 33 üncü maddesine göre tebliğ edilir.

Denetimin sona ermesi

MADDE 32 – (1) Denetim, kararda öngörülen sürenin dolmasıyla sona erer. Tedbirden beklenen yararın elde edilmesi hâlinde denetim, sürenin dolmasından önce de kaldırılabilir.

(2) Denetim, çocuğun başka bir suçtan dolayı tutuklanması veya cezasının yerine getirilmesine başlanmakla sona erer.

Bildirim

MADDE 33 – (1) Şube müdürlüğü veya büro tarafından yapılacak bildirim, suça sürüklenen çocukların aileleri veya kanunî temsilcilerine 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

(2) Bildirim, hükümde gösterilen adrese yapılır. Hükümlü, adres değişikliklerini mahkemeye veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmekle yükümlüdür, aksi halde hükümde gösterilen adrese yapılan tebligat geçerlidir.

Yetki alanı ve çocuğun yerleşim yerinin değişmesi

MADDE 34 – (1) Yetki alanında şube müdürlüğü veya büro bulunmayan Cumhuriyet başsavcılığı, kararı denetimli serbestlik genel defterine kaydettikten sonra, şube müdürlüğünün bağlı bulunduğu Cumhuriyet başsavcılığına gönderir. Karar, Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğüne gönderilir.

(2) Hakkında denetimli serbestlik tedbiri hükmedilen ya da denetim altına alınan çocuğun, infaz sırasında yerleşim yerinin değişmesi hâlinde dosya, yerleşim yerinin bulunduğu şube müdürlüğü veya büroya gönderilir.

Denetim plânı ile denetim ve değerlendirme raporları hakkında bilgi edinme

MADDE 35 – (1) Denetim plânı ile denetim ve değerlendirme raporlarının birer örneğini çocuğun avukatı veya yasal temsilcisi Cumhuriyet savcısından, mahkemeden veya çocuk hâkiminden alabilir. Çocuğa ra-

porun içeriği hakkında bilgi verilir.

(2) Çocuk ve avukatı hariç olmak üzere birinci fıkrada gösterilen kişilerin denetim plânı ile denetim ve değerlendirme raporları hakkında bilgi sahibi olmasının çocuğun yararına aykırı olduğuna kanaat getirilirse, bunların incelenmesi kısmen veya tamamen yasaklanabilir. Ancak, denetim raporlarından çocuğun bilgi sahibi olması hâlinde çocuğun psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği kanaatine varıldığı takdirde çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi temel ilkesi nazara alınarak çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bilgileri içeren bilgi ve belgeler çocuğa verilmeyebilir.

ALTINCI BÖLÜM
Görevlilerin Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitimi

Hâkim ve savcıların hizmet öncesi ve meslek içi eğitimleri

MADDE 36 – (1) 1/6/2004 tarihli ve 25479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adlî Yargı Hâkim ve Savcı Adayları ile İdarî Yargı Hâkim Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yaptırılmasının Esas ve Usûllerine İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde hâkim ve savcı adaylarına çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikolojisi gibi konularda eğitim verilir.

(2) Hâkim ve savcılara mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına uygun olarak 29/8/1983 tarihli Bakan onayı ile yürürlüğe giren Hâkim ve Savcıların Meslek İçi Eğitim Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikolojisi gibi konularda uzmanlaşmalarını sağlamak ve kendilerini geliştirmelerine yönelik eğitim verilir.

Diğer görevlilerin hizmet öncesi ve meslek içi eğitimleri

MADDE 37 – (1) 4/2/1986 tarihli Bakan onayı ile yürürlüğe giren Adalet Bakanlığı Aday Memurlarının Eğitim Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, sosyal çalışma görevlilerine ve denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürlüğünde görevli denetim görevlilerine adaylık dönemlerinde çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikolojisi gibi konularda eğitim verilir.

(2) Sosyal çalışma görevlileri ile denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürlüğünde görevli denetim görevlilerine 16/7/1985 tarihli Bakan onayı ile yürürlüğe giren Adalet Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde çocuk hukuku, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikolojisi gibi konularda uzmanlaşmalarını sağlamak ve kendilerini geliştirmelerine yönelik eğitim verilir.

YEDİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Tutulacak kartonlar

MADDE 38 – (1) Cumhuriyet başsavcılıklarında kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair kararların saklandığı özel bir karton tutulur. Bu kartona konulacak karar nüshalarında Cumhuriyet savcısının imzası ile Cumhuriyet başsavcılığı mührünün bulunması zorunludur.

(2) Denetim altına alınan çocuklar hakkında verilen kararların tarih ve sıra numarasına göre saklandığı özel bir karton tutulur. Bu kartonlara konulacak karar nüshalarında ilgisine göre hâkim veya mahkeme başkanı ile zabıt kâtibinin imzalarının ve mahkeme mührünün bulunması zorunludur. Ayrıca, çocukların isimlerini ve karar numaralarını gösteren bir liste yapılır. Bu listeler, çocuk hakkında mükerrer karar verilmesini önlemek için o yerde bulunan çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerine bildirilir.

Raporlar

MADDE 39 – (1) Sosyal inceleme raporu, denetim plânı, denetim ve değerlendirme raporları ile çocukların kişilik gelişimlerini, aile ve sosyal çevrelerini gösteren her türlü evrak dava dosyası içinde ayrı bir bölümde tarih sırasına uygun olarak muhafaza edilir.

(2) Sosyal inceleme raporlarının bir örneği, raporu hazırlatan mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılıklarınca ayrı bir kartonda tutulur, isme göre listelenir. Söz konusu listelerin birer örneği, her ay güncellenerek aynı yerde bulunan çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri ile Cumhuriyet başsavcılığına bilgileri bakımından gönderilir.

Elektronik ortamda kayıt

MADDE 40 – (1) Elektronik ortamda kayıtların tutulmasına başlandığı takdirde, defterlerle birlikte tüm kayıt ve bilgiler ayrıca elektronik ortamda tutulur ve saklanır. Elektronik ortamda tutulan kayıtların ihtiyacı karşıla-

dığının tespiti hâlinde, kayıtların yazılı olarak tutulması uygulamasından vazgeçilebilir.

Yürürlük

MADDE 41 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 42 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

ÇOCUK KORUMA KANUNUNA GÖRE VERİLEN KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİR KARARLARININ UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 24.12.2006

Resmî Gazete Sayısı: 26386

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, bu kararların yerine getirilmesinde kurumların görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (Değişik:RG-23/5/2012-28301)

(1) Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 47 nci maddesi ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1) Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2) Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

b) Çocuk hâkimi: Hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, suça sürüklenen çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında uygulanacak tedbir kararlarını veren çocuk mahkemesi hâkimini,

c) Kanun: 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununu,

ç) Kurum: Bu Yönetmelik kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları,

d) Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini, çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde aile ya da asliye hukuk mahkemeleri ile ceza mahkemelerini,

e) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Koruyucu ve destekleyici tedbirler

MADDE 5 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun yararı göz önünde bulundurularak, öncelikle kendi aile ortamında korunmasının sağlanması ile yaşına ve gelişimine uygun eğitim ve öğreniminin desteklenmesini, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesini sağlamaya yönelik;

a) Danışmanlık,

b) Eğitim,

c) Bakım,

d) Sağlık,

e) Barınma,

tedbirleridir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına başvuru, bildirim mükellefiyeti ve yükümlülükler

MADDE 6 – (1) Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları, belediye zabıta memurları, sağlık ve eğitim kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri, sivil toplum kuruluşları ile bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar, durumu il ve ilçelerdeki **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdür.

(2) Çocuk veya çocuğun bakımından sorumlu kimseler, çocuğun korunma altına alınması amacıyla il ve ilçelerdeki **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar müdürlüklerine başvurabilir.

(3) İl ve ilçe **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar müdürlükleri, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında basın ve yayın organları ile benzeri iletişim araçlarında çıkan haberleri ve her türlü duyumu ihbar kabul ederek ayrıca bir resmî duyuru gelmesini beklemeden harekete geçerek bunları araştırmakla yükümlüdür.

(4) İl ve ilçe **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar müdürlükleri, çevrelerinde korunma ihtiyacı olan Kurum hizmetinden yararlanamayan çocukları tespit etmek ve gerekli tedbirleri almak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde bulunur.

(5) **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kendisine bildirilen olaylar ve yükümlülükleri ile ilgili olarak gerekli incelemeyi derhâl yapar. İnceleme ve müteakip işlemler, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün çocuklara ilişkin mevzuatına göre yürütülür.

(6) Yapılan inceleme sonucu, müracaatçının gereksinim ve aciliyet durumu göz önünde bulundurularak, Kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden yararlandırılabilir ya da ilgili kurumlara yönlendirilebilir.

(7) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması gereken hâllerde, il veya ilçe **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar müdürlüğünce çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21 inci maddesine uygun olarak hazırlanacak sosyal inceleme raporu, talep yazısı ekinde mahkemeye veya çocuk hâkimine sunulur.

Acil korunma kararı alınması

MADDE 7 – (1) Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, sağlık kontrolü yaptırıldıktan sonra **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bakım ve gözetim altına alınır.

(2) Acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

(3) Acil korunma kararı alınıncaya kadar geçen sürede çocuk; **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar il müdürünün oluruna istinaden **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının hizmet modellerinden yararlandırılır.

(4) Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde Kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir.

(5) Kurum, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa hâkimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınmasında yetki ve usûl

MADDE 8 – (1) Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimince alınır.

(2) Çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde, bu mahkeme kurulup göreve başlayıncaya kadar hakkında kovuşturma başlatılmış olanlar hariç, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında tedbir kararları, aile mahkemeleri kurulan yerler bakımından bu mahkemeler, kurulu bulunmayan yerler bakımından asliye hukuk mahkemelerince alınır.

(3) Hakkında kovuşturma başlatılmış olan çocuklar için koruyucu ve destekleyici tedbir kararı kovuşturmanın yapıldığı mahkemece alınır.

(4) Soruşturma sırasında, suça sürüklenen çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir talebinde bulunulup da mahkeme veya çocuk hâkiminden tedbir kararı alınmış ise kararın bir sureti soruşturma dosyası içine konularak kovuşturma makamlarının bilgisine sunulur.

(5) Fiili işlediği sırada oniki yaşından küçük çocuklar ile onbeş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler hakkında mahkemece, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrası ile 33 üncü maddesi uyarınca çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(6) Fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamamaları veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde mahkemece, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 33 üncü maddesi uyarınca çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Çocuk hâkimi veya mahkemece, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında verilecek tedbir kararlarının usûlünde, Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

(8) Çocuk hâkimi veya mahkemece, koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmeden önce yeterli idrak gücü bulunan çocuğun yazılı veya sözlü olarak görüşü alınır. Gerektiğinde koruyucu ve destekleyici tedbir kararını istemeye yetkili olan çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü temsilcileri de dinlenebilir.

(9) Kanunun 7 nci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca görevli mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması gereken hâllerde de duruşma yaparak karar vermeye yetkilidir.

(10) Aile mahkemeleri, bakmakta oldukları davalar ile ilgili koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verebilir.

(11) Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir. Ancak, fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş onbeş yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile onbeş yaşını doldurmuş ancak onsekiz yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin işledikleri fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmadığının takdiri bakımından sosyal inceleme yaptırılması zorunludur.

(12) Mahkeme veya çocuk hâkimi bir veya birden fazla tedbire karar verebilir. Tedbir kararı verilirken, Kanunun 4 üncü maddesinde öngörülen; kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması temel ilkesinden hareketle çocuğu öncelikle aile içinde destekleyen danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirlerinin alınması esası gözetilir. Ancak; çocuğun teslim edileceği veli, vasi, kanunî temsilcisi veya bakımını üstlenen kimselerin sosyal, ekonomik ve kültürel durumu ile yörenin örf ve âdetleri dikkate alınarak, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları ile yarar ve esenliğinin tehlikeye düşebileceğinin tespiti hâlinde; diğer tedbirler yanında kurumda bakım veya barınma tedbiri kararı alınması öncelikle değerlendirilir.

(13) Tedbir kararında; tedbirin türü ile tedbiri uygulayacak kişi, kurum veya kuruluş adları gösterilir. Gerektiğinde kararda tedbirin süresi de belirtilir.

(14) Tedbir kararları verilirken, tedbirin belirli bir yerde uygulanması sonucunu doğuracak şekilde hizmet sunumu bakımından idarenin takdir alanını kısıtlayacak veya hizmet modellerini ve sınırlarını daraltabilecek uygulamalara sebebiyet verilmemesine özen gösterilir.

(15) Çocuk hâkimi veya mahkeme, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının gönderilmesi

MADDE 9 – (1) Mahkeme veya çocuk hâkimince bu Yönetmelik uyarınca verilen;

a) Danışmanlık ve barınma tedbir kararları, ilgisine göre il millî eğitim müdürlükleri, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il veya ilçe müdürlükleri ya da yerel yönetimlere,

b) Eğitim tedbiri kararı, ilgisine göre il millî eğitim müdürlüklerine veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürlüklerine,

c) Bakım tedbiri kararı**(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il veya ilçe müdürlüklerine,

ç) Sağlık tedbiri kararı, il sağlık müdürlüklerine,

gönderilir.

(2) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı, kesinleştirilmesi beklenmeksizin derhâl uygulanır.

(3) Tedbir kararlarının, kararı veren mahkemenin veya çocuk hâkimliğinin bulunduğu yerde uygulanması esastır. Ancak, tedbir kararının uygulanmasının, kararın gönderildiği ildeki kurum veya kuruluşlar tarafından yerine getirilmesi mümkün olmadığı taktirde çocuğun yararı gözetilerek tedbir kararını yerine getirmekle sorumlu kurum tarafından tedbirin nerede yerine getirileceğine karar verilir.

Tedbir kararının değiştirilmesi veya süresinin uzatılması

MADDE 10 – (1) Hâkim veya mahkeme; denetim görevlileri, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimselerin, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcisi ile Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya re'sen çocuğa uygulanan tedbirin sonuçlarını inceleyerek, süresini uzatabilir veya değiştirebilir.

(2) Hâkim veya mahkeme, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının değiştirilmesi veya süresinin uzatılması yönünde bir karar vermeden önce tedbir kararını uygulayan kişi, kurum veya kuruluştan tedbirin uygulanması hakkında gerekçeli bir rapor isteyebilir.

Tedbir kararının kaldırılması veya sona ermesi

MADDE 11 – (1) Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

(2) Tedbir kararının kaldırılmasını, denetim görevlileri, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcileri ile Cumhuriyet savcısı talep edebilir.

(3) Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla ayrıca bir karara gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve çocuğun rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi

Danışmanlık tedbiri

MADDE 12 – (1) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirleridir.

(2) Danışmanlık tedbirleri, çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.

(3) Özel veya kamu sosyal hizmet kurum veya kuruluşlarında ya da ailesi yanında kalmakta olan ve hakkında danışmanlık tedbirine karar verilen çocukların bedensel, zihinsel, psiko-sosyal, duygusal gelişimi-

ni desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla okul başarısını arttırma, madde kullanımı, davranış bozukluğu, ergenlik sorunları, aile içi iletişim gibi çocuğun, ailesinin ve çocuğun bakımını üstlenen kişilerin ihtiyaçlarına uygun konularda uzmanlaşmış bir veya birden fazla kişi danışman olarak görevlendirilebilir.

(4) Çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere; anne baba eğitimi, aile danışmanlığı, aile tedavisi gibi konularda danışmanlık hizmetleri sunulur. Ayrıca, davranış değişikliği için bu anne ve babalar aile eğitimi programlarına yönlendirilebilir.

(5) Danışmanlık hizmeti, kurumlarda görevli sosyal çalışma görevlileri ile alanında meslekî eğitim almış görevlilerce yürütülür. Danışmanlık hizmeti verecek uzman kişilerin uygulayacakları meslekî çalışmalar ve programlara ilişkin standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütleri tedbiri yerine getirecek kurumlar tarafından belirlenir. Uzmanlar alanları da belirtilmek suretiyle tedbiri yerine getirmekle sorumlu kurumların taşra birimleri tarafından, il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına, mahkeme veya çocuk hâkimlerine bildirilir.

(6) Danışmanlık hizmeti verecek olan kişilerin konularında meslekî eğitim almış olmalarının yanı sıra yeterliliklerini sertifikaları ile belirten ve alanlarında çalıştıklarını hizmet belgesi ile ispat edenler öncelikli olarak tercih edilir.

(7) Danışmanlık tedbiri, Millî Eğitim Bakanlığı, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir. Danışmanlık tedbirini yerine getirmekle sorumlu kurumlar, bu Yönetmeliğin yayımından itibaren altı ay içinde uygulama usûl ve esaslarını oluşturarak birer örneğini il ve ilçe koordinasyon makamları ile merkezî koordinasyonun sekretarya hizmetlerini yürüten **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne gönderir.

Eğitim tedbiri

MADDE 13 – (1) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; bu şekilde eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna deva-

mına, kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline; uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.

(2) Mahkeme veya çocuk hâkimi, eğitim tedbirine karar vermeden önce çocuğun eğitim alacağı kişi, kamu veya özel kurumlardan bu konuda bilgi isteyebilir.

(3) Halk eğitimi ve meslekî eğitim merkezleri ile Türkiye İş Kurumu il müdürlükleri, açtıkları ve açacakları kurs ya da programlar hakkında süre, konu, hedef kitle gibi hususları içeren listeleri oluşturarak periyodik olarak mahkeme veya çocuk hâkimi ile il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına bilgi verir.

(4) Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, özel eğitime gereksinim duyan engelli çocuklar için eğitim tedbirinin uygulanmasına ilişkin gerekli önlemleri alır. Bu konuda ilde yapılan faaliyet ve programlar hakkında mahkeme veya çocuk hâkimi ile il ve ilçelerdeki koordinasyon makamlarına periyodik olarak bilgi verilir.

(5) Eğitim tedbiri kararının verilmesinde onbeş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından uluslararası sözleşmeler ve kanunların öngördüğü sınırlar dikkate alınır. Bunlar hakkında eğitimlerinin devamına ilişkin tedbir kararı verilebilir.

(6) Onbeş yaşını doldurmuş çocuk hakkında, iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine, meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik verilen tedbir kararında; Milli Eğitim Bakanlığınca yerine getirilmesinin hükme bağlandığı hâllerde bu Bakanlığın koordinasyonunda meslekî eğitim merkezleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yerine getirilmesinin hükme bağlandığı hâllerde ise Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce geliştirilen işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik işgücü yetiştirme, meslekî eğitim ve işgücü uyum programlarına yönlendirilmek suretiyle yerine getirilir. Bu eğitim programlarına erişimde güçlük yaşanıyorsa, tedbir kararı verilen çocuğun Türkiye İş Kurumuna Genel Müdürlüğüne müracaatı sonrasında vasıflarına uygun işçi arayan özel işyerleri ile bağlantısı sağlanır. Kamuda işe yerleştirme ise, kamuda işe alınacaklarla ilgili kanun hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

(7) Hiç eğitim almamış veya zorunlu eğitimini yarıda bırakmış, zorunlu eğitim yaşını tamamlamış olup haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocukların; eğitimlerini sürdürebilmeleri, kapasitelerini geliştirebilmeleri, iş ve meslek edinebilmeleri amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünce gerekli önlemler alınır.

(8) Eğitim tedbiri, Millî Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yerine getirilir.

Bakım tedbiri

MADDE 14 – (1) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri tarafından çocuğun resmî veya özel bakım yurduna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden veya Kurumun bu kapsamda yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbirdir.

(2) Bakım veya barınma tedbir kararı alınan ve ihmal veya istismara uğrayan, psiko-sosyal sorunları nedeniyle uyum sorunu yaşayanlar ile olumsuz yaşam deneyimlerini devam ettirmeleri nedeniyle rehabilitasyona ihtiyacı olduğu tespit edilen çocukların, rehabilitasyonu sağlanıncaya kadar korunma ihtiyacı olan diğer çocuklarla aynı ortamda bakılmamaları esastır. Bu çocukların öncelikle **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri tarafından bu amaçla kurulmuş merkezlerde rehabilitasyonları sağlanır.

(3) Sağlık ve bakım tedbirinin birlikte uygulanacağı hallerde, öncelikle suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocuklardan tedavisi gereken ağır ruhsal hastalığı veya madde bağımlılığı nedeniyle fiziksel sorunları olanların rehabilitasyonu bu amaçla kurulmuş resmî veya özel sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilir. Bunlardan bakım tedbirini gerektirenler, yatarak tedavileri tamamlandıktan sonra bakım amacıyla aile yanına veya bu amaçla kurulmuş resmî veya özel kuruluşa yerleştirilir.

(4) Bakım tedbiri kararı verilen çocukların kolluk kuvvetlerince **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerine teslim edileceği hâllerde, çocuğun ilk sağlık kontrolü yapıldıktan sonra teslimi sağlanır. Bulaşıcı hastalığı olan çocukların tedavisi Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilir. Bu durumdaki çocuklar hak-

kında derhâl sağlık tedbiri alınması için mahkeme veya çocuk hâkimine başvurulur.

(5) Bu tedbirin uygulanmasında Kurum tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde yabancı uyruklu çocukların vatandaşı olduğu ülkenin konsoloslukları ile irtibat sağlanır.

(6) Sağlık kontrolü ve tedaviye ilişkin hizmetlerden doğan tüm giderler Sağlık Bakanlığınca karşılanır.

(7) Bakım tedbiri, **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri tarafından yerine getirilir.

Barınma tedbiri

MADDE 15 – (1) Barınma tedbiri, yaşamını devam ettirmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir.

(2) Barınma tedbiri uygulanan kimselerin, talepleri hâlinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur.

(3) Barınma tedbiri kararı verilen kimselerin, kolluk kuvvetlerince tedbir kararını uygulayacak Kuruma teslim edileceği hâllerde, bu kimselerin ilk sağlık kontrolü yapıldıktan sonra teslimi sağlanır. Bulaşıcı hastalığı olanların tedavisi Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilir. Bu durumdaki kimseler hakkında derhâl sağlık tedbiri alınması için mahkeme veya çocuk hâkimine başvurulur.

(4) Bu tedbirin uygulanmasında kurum tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde yabancı uyruklu kimselerin vatandaşı olduğu ülkenin konsoloslukları ile irtibat sağlanır.

(5) Sağlık kontrolü ve tedaviye ilişkin hizmetlerden doğan tüm giderler Sağlık Bakanlığınca karşılanır.

(6) Barınma tedbiri, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri, Millî Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilir.

Sağlık tedbiri

MADDE 16 – (1) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.

(2) Suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocuklar hakkında ruhsal sağlığının tedavisi için öncelikle sağlık tedbirine karar verilmesi esastır.

(3) Mahkeme veya çocuk hâkimi acil korunma kararı veya koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını vermeden önce çocuğun sağlık durumu hakkında sağlık kuruluşlarından rapor isteyebilir.

(4) Akıl hastalığı veya madde bağımlılığı sebebiyle sağlık tedbirine hükmetmeye ve kısıtlamaya resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. Ancak, çocuğun akıl hastalığı veya madde bağımlılığının açıkça belli olduğu hallerde; kendisi veya anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin tedavi talep etmesi üzerine veya re'sen rapor alınmadan da sağlık tedbirine karar verilebilir.

(5) Sağlık kurulunca düzenlenen rapora göre toplum açısından tehlikeli olan suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocuklar hakkında sağlık tedbiri, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında korunma ve tedavi altına alınmak suretiyle yerine getirilir.

(6) Akıl hastası çocuk hakkında toplum açısından tehlikeliliğinin devam edip etmediği veya önemli ölçüde azalıp azalmadığı hususunda en geç üçer aylık dönemler hâlinde mahkeme veya çocuk hâkimine bilgi verilir.

(7) Yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığının veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya çocuk hâkimi kararıyla çocuğun yüksek güvenlikli sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınmasına ilişkin karar kaldırılarak çocuk serbest bırakılabilir.

(8) Sağlık kurulu raporunda akıl hastalığının ve işlenen fiilin niteliğine göre güvenlik bakımından çocuğun tıbbî kontrol ve takibinin gerekip gerekmediği, gerekiyor ise bunun süre ve aralıkları belirtilir.

(9) Tıbbî kontrol ve takip, raporda gösterilen süre ve aralıklarla, çocuğun ana, baba, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler ya da hakkında bakım veya barınma tedbiri verilmiş ise bu tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurum ya da kuruluşlarca bu çocukların teknik donanımı ve yetkili uzmanı olan sağlık kuruluşuna gönderilmeleri ile sağlanır.

(10) Tıbbî kontrol ve takipte, çocuğun akıl hastalığı itibarıyla toplum açısından tehlikeliliğinin arttığı anlaşıldığında, hazırlanan rapora dayanı-

larak, yeniden koruma ve tedavi amaçlı olarak sağlık tedbirine hükmedilir. Bu durumda, yukarıdaki işlemler tekrarlanır.

(11) Yatarak tedavisi tamamlanan çocuklardan haklarında bakım veya barınma tedbir kararı bulunanlar, kararı uygulamakla görevli kurum tarafından aile yanına, kuruma veya bu amaçla kurulmuş resmî veya özel kuruluşlara yerleştirilir.

(12) Sağlık tedbirleri kapsamında uygulanan tedavinin özelliklerine bağlı olarak bir aile veya kurum yanında bakımı gereken çocuklar hakkında verilen sağlık ve bakım tedbirleri birlikte uygulanır. Bunun için ilgili kurum veya kuruluşlar işbirliği yapar.

(13) Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan çocukların, koruyucu ve destekleyici sağlık tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarının tedavi altına alınmasına yönelik olarak verilen kararların yerine getirilmesinde tedavi için çocuğun rızası aranmaz. Tedbirin uygulama süresince ilgili kurum uzmanı tarafından, çocuğa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgi verilir, sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunulur ve yol gösterilir.

(14) Sağlık Bakanlığı, il sağlık müdürlükleri marifetiyle sağlık tedbirinin yerine getirileceği uygun sağlık kurum veya kuruluşunu belirleyerek, çocuğun bu kuruma ilk müracaatını sağlamak zorundadır. Ayakta tedavisi uygun görülen çocukların tedavisi; ana, baba, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler ya da haklarında bakım ve barınma tedbiri verilmiş ise bu tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurum ya da kuruluşlarca belirlenen sağlık kurumlarına gönderilmeleri ile sağlanır. Gerektiğinde kolluk birimlerinden güvenliğin sağlanması için yardım istenebilir.

(15) Sağlık tedbiri, Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilir.

Bakım ve barınma tedbirleri ile ilgili yardım ve destek talebi

MADDE 17 – (1) Bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetleri ilgili birimlerden talep edilir. Kolluk birimleri, bu talepleri geciktirmeksizin yerine getirir.

(2) Bakım ve barınma tedbir kararı alınan kişiler ile çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer bakanlıkların görev alanına giren hususlarla ilgili olarak **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri tarafından yapılan her türlü yardım ve

destek talepleri Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirilir.

Tedbir kararlarının uygulanması, takibi ve denetimi

MADDE 18 – (1) Tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda bir plân hazırlanarak uygulamaya konulur. Bu plân çocuğun teslim edildiği ya da teslim alındığı tarihten itibaren en geç on gün içerisinde mahkeme veya çocuk hâkiminin onayına sunulur. Mahkeme veya çocuk hâkimi, gerektiğinde uygulama plânının değiştirilmesini isteyebilir.

(2) Uygulama plânı hazırlanırken çocuk hakkında düzenlenmiş sosyal inceleme raporundan da yararlanılabilir.

(3) Uygulama plânında, kararın uygulanmasından sorumlu kişi, tedbirin türü ve süresi, tedbirin uygulanmasında hangi kurumlarla işbirliği yapılacağı ve hangi hizmetlerin sağlanacağı, nelerin amaçlandığı ve ilerlemenin nasıl ölçüleceğine ilişkin bilgilere yer verilir.

(4) Tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hâkimi, tedbir kararlarının uygulanmasını, tedbirden beklenen gayenin gerçekleşip gerçekleşmediğini, uygulanan tedbirin çocuğun gelişimini hangi yönde etkilediğini en geç üçer aylık sürelerle incelettirir.

(5) Tedbirlerin uygulanmasına ilişkin inceleme, mahkemede görevli sosyal çalışma görevlilerine yaptırılır.

(6) Hakkında bakım ve barınma tedbiri kararı verilen ve **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerinde bulunan çocukla ilgili inceleme görevi öncelikle bu kurumda çalışan sosyal çalışma görevlilerine yaptırılır. Ancak, çocuğun yüksek yararının gerektirdiği durumlarda inceleme görevi mahkemeye atanan sosyal çalışma görevlilerine de yaptırılabilir.

(7) Sosyal çalışma görevlilerinin bulunmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında fiili ya da hukukî bir engel bulunması hâlinde, Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan veya serbest meslek icra eden sosyal çalışma görevlileri, inceleme için görevlendirilebilir.

(8) Sosyal çalışma görevlilerinin görev alanı haricinde başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hâlinde, Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında öngörülen nitelikleri haiz olmak şartıyla mahkemece, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra edenlere de inceleme yapma görevi verilebilir.

(9) Yedinci ve sekizinci fıkralarda sayılanlar arasından temin edilemediği takdirde inceleme yaptırmak için denetimli serbestlik görevlisi olarak istihdam edilen sosyal çalışma görevlisinden de yararlanılabilir.

(10) Görevlendirme yapılırken bilirkişilerin iş durumu gözetilerek 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adlî Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanan listelerden yararlanılır.

(11) Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu fıkralara göre yapılan görevlendirmelerde, incelemeyi yapanlara mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından bilirkişilik esasları çerçevesinde tayin edilecek ücret Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden ödenir.

(12) İncelemeyi yapan sosyal çalışma görevlisi ya da uzman, inceleme sonucunda bir rapor düzenleyerek on gün içinde mahkemeye veya hâkime verir. Gerekli görüldüğünde raporu düzenleyen uzman dinlenebilir. Rapor yeterli görülmezse yeniden inceleme yaptırılır.

(13) Kanunda yazılı tedbirlerin uygulanması amacıyla özel ve resmî kişi, kurum ve kuruluşlarca verilecek hizmetler, Kanunun ilgili tedbiri yerine getirmekle sorumlu tuttuğu Bakanlığın denetiminde yürütülür. Ancak bu tedbirlerin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumlarına herhangi bir görev yüklenemez.

(14) Haklarında bakım veya barınma tedbiri kararı verilen ve uygulanması amacıyla kurum ve kuruluşlara teslim edilen çocuklara ilişkin nakiller, kuruluştan izinsiz ayrılan çocuklara ilişkin işlemler ile izin, ziyaret, harçlık, giyim-kuşam, kırtasiye ve benzeri işlemler, tedbiri uygulayan kurum veya kuruluşların kendi mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koordinasyon

Merkezî Koordinasyon

MADDE 19 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca sağlanır.

(2) Koordinasyonun sekretarya hizmetleri **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

(3) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonunu sağlamak üzere **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarının veya görevlendireceği bir müsteşar yardımcısının başkanlığında; **(Ek ibare: RG-23/5/2012-28301)** Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşar yardımcıları, **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü ile **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürünün **(Mülga ibare: RG-23/5/2012-28301)** (…) katılımı ile gerek görülen hâllerde toplântı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür.

(4) İlgili özel veya kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının konulara ilişkin görüşleri alınabileceği gibi temsilcileri de toplântıya çağrılabilir.

(5) Toplântının gündemi, **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanır ve on beş gün önce toplântıya katılacaklara bildirilir. Tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar, uygulamada karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildirerek, toplântı gündemine alınmasını teklif edebilirler.

(6) Toplântıda tavsiye niteliğinde alınan kararlar, tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar tarafından değerlendirilerek genelge veya duyuru hâlinde teşkilatlarına bildirilebilir.

(7) **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen sağlama ve eşgüdüm hâlinde; kanunda yazılı tedbirlere işlerlik kazandırmak ve uygulanmasını sağlamak üzere temel ilkeler ve ihtiyaçlar belirlenerek ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir, gerekli tedbirlerin alınması sağlanır.

(8) İl ve ilçelerden gelen teklifler ve konuyla ilgili istatistikler **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilerek koordinasyon toplântısına sunulur. Bu doğrultuda kısa ve uzun vadeli politikalar geliştirilir, yasal ve idarî tedbirlere ilişkin teklifler hazırlanır. Kurumların hazırladıkları çalışma ve projeler görüşülerek karara bağlanır.

İllerde koordinasyon

MADDE 20 – (1) İllerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eşgüdüm; vali veya vali yardımcısının başkanlığında, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısı ile il emniyet müdürü, il jandarma komutanı, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, büyükşehir, il ve merkez ilçe belediye başkanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürü, olmadığı yerlerde Türkiye İş Kurumu il müdürü, gençlik ve spor il müdürü, **(Değişik ibare:RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürü, **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** il özel idaresi genel sekreteri ya da görevlendirecekleri yardımcıları veya vekilleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezî şube müdürü ve baro temsilcisi marifetiyle yerine getirilir.

(2) Gerek görülen hâllerde toplântı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür. İstekleri hâlinde üniversiteler, Kanunda yazılı tedbir kararlarını almaya yetkili mahkeme hâkimleri ile davet edilen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de toplântıya katılabilirler. Toplântı gündemi valinin görüş ve direktifleri ile diğer kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürlüğünce hazırlanır. Toplântı gündemi ve günü sekretarya görevini yürüten koordinatör birim tarafından bu kişilere on beş gün önceden bildirilir.

(3) Valinin ya da görevlendireceği vali yardımcısının tedbir kararının yerine getirilmesinde koordinasyona ilişkin emir ve talepleri ile toplântıda alınan kararlar; ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarca uygulanır.

(4) İllerde koordinasyonun sekretarya hizmetleri **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il müdürlüğü tarafından yürütülür.

(5) İllerde valiliklerce;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin eşgüdüm hâlinde yerine getirilmesini sağlamak üzere Kanunda öngörülen tedbir ve hizmetlerin hızlı, etkili, amaca uygun ve verimli yürütülmesi,

b) Tedbir kararlarının yerine getirileceği kurumların yapısı ve özellikleri ile tedbir kararlarını uygulayacak kişilerin tespit edilerek mahkemelerin bilgilendirilmesi,

c) Kanunun 6 ve 9 uncu maddelerine göre, çocuğun ihbarı ve **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerine teslimi ile başlayan süreçte; çocuğun tedavisi ve sosyal inceleme raporu ile benzeri hizmetlerin yerine getirilmesi için mekan ve personel tahsisi dahil olmak üzere gereken tüm tedbirlerin alınması, sağlanır.

İlçelerde koordinasyon

MADDE 21 – (1) İlçelerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu, 20 nci madde hükümlerine göre kaymakamlıkca yerine getirilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Tedbir Kararlarının Kaydı, Tutulacak Defterler ve Kartonlar

Tedbir kararlarının kaydı ve işlemlerin başlatılması

MADDE 22 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları, hâkim veya mahkemelerce tutulacak koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defterine kaydedilir.

(2) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlar, mahkeme veya hâkim tarafından verilen kararın kendilerine bildirildiği veya tebliğ edildiği tarihten itibaren çocuğu teslim alarak derhâl gerekli işlemleri başlatır.

(3) Çocuğun bulunamaması hâlinde durum ilgili kolluk birimlerine bildirilir. Mahkeme veya çocuk hâkimi tedbir kararının yerine getirilmesi

için çocuğun bulunması ve ilgili kuruma tesliminin kolluğun çocuk birimi tarafından sağlanmasına karar verebilir. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 5 inci maddesi hükmü saklıdır. Yakalanan çocuklar ilgili kurumlara teslim edilir. Tedbir kararını uygulayacak kurumlar çocuğun teslim alınması için kolluk birimleri ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde hareket ederek gerekli önlemleri alır.

(4) Haklarında bakım veya barınmaya ilişkin tedbir kararı alınan ve tedbirin uygulanacağı kurum veya kuruluşa teslim edilen çocukların, izinsiz olarak kurum veya kuruluştan ayrılmaları durumunda tutanak tutulur. Durum, en seri iletişim araçları ile kolluk birimine bildirilir. Bildirim, en kısa sürede yazılı hâle getirilir. Ayrıca mahkeme veya çocuk hâkimine de bilgi verilir. Bu durumda yukarıdaki fıkraya göre hareket edilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defteri

MADDE 23 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları defteri; koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının aksamayacak şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hâkimince tutulan bir defterdir.

(2) Bu defter; sıra numarası, hakkında tedbir uygulanan çocuğun Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, kimliği, kararın tarih ve numarası, tedbirin türü, süresi, kararın gönderildiği tarih, kararı uygulayacak kurum, kararın uygulanmasına başlanıldığı, bitirildiği tarih ve yapılan işlem ile düşünceler sütunlarını içerir.

(3) Bir hüküm ile aynı çocuk hakkında birden fazla koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesi hâlinde bu tedbirlere ait kararlar ayrı ayrı numaralara kaydedilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları kartonu

MADDE 24 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları kartonu; çocuk hâkimi veya mahkemelerce verilen, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının düzenli bir şekilde tarih ve karar sırasıyla konulduğu kartondur.

(2) Bu kartonlara konulacak karar nüshâlarında ilgisine göre hâkim veya mahkeme başkanı ile zabıt katibinin imzalarının ve mahkeme mührünün bulunması zorunludur.

ALTINCI BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Hizmet içi eğitim

MADDE 25 – (1) Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanmasında; olumlu sonuçların alınması, çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim programları düzenlenir. Bu programlar gerektiğinde tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kurumlarla işbirliği hâlinde yapılır.

(2) Çocuk birimlerinde görevli kolluk personeline, kendi kurumları tarafından çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi konularda eğitim verilir. Kolluğun ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim talepleri konusunda, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il teşkilâtları ve üniversitelerden gerekli destek sağlanır.

(3) Bu eğitimlerde; mevzuat hükümleri, kurumlar arası işbirliği, meslekî uygulamalar, çocuğun psiko-sosyal durumu ve gelişimi, mülakat teknikleri, çocuğun ihmal ve istismarı gibi ihtiyaç duyulan konulara da yer verilir.

Gizlilik

MADDE 26 – (1) Çocuklara ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması ile uygulanmasına ilişkin tüm süreçlerde çocuğun avukatı hariç olmak üzere çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait her türlü bilgi ve bu bilgilerin yer aldığı rapor ve belgeler ile kayıtlar gizli tutulur. Yazışmalar gizlilik ilkesine uygun bir şekilde gerçekleştirilir.

Giderler

MADDE 27 – (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasından doğan giderler, Kanunun 45 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki hâller saklı kalmak kaydıyla, tedbiri yerine getirmekle yükümlü kurumlar tarafından karşılanır.

Malî hükümler

MADDE 28 – (1) Kanun kapsamındaki tedbirleri uygulayan **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında görevli sosyal çalışma görevlilerine almakta oldukları aylıklarının brüt tutarının yüzde ellisi oranında aylık ödenek verilir.

Elektronik ortamda kayıt

MADDE 29 – (1) Elektronik ortamda kayıtların tutulmasına başlandığı takdirde, defterlerle birlikte tüm kayıt ve bilgiler ayrıca elektronik ortamda tutulur ve saklanır. Elektronik ortamda tutulan kayıtların ihtiyacı karşıladığının tespiti hâlinde, kayıtların yazılı olarak tutulması uygulamasından vazgeçilebilir.

Yürürlük

MADDE 30 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 31 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini **(Değişik ibare: RG-23/5/2012-28301)** Adalet Bakanı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı birlikte yürütür.

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 3 Mart 2015

Resmî Gazete Sayısı: 29284

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla verilecek sosyal ve ekonomik destek hizmetine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Genel Müdürlük tarafından yardıma muhtaç olduğu tespit edilen ailelerin çocukları ile haklarında korunma/bakım tedbiri kararı alınmış ve reşit olarak sosyal hizmet kuruluşlarından ayrılan gençlere yapılan sosyal ve ekonomik destek hizmetleri ile evlenme yardımına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 26 ncı maddesine ve 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (g) bentleri ile 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Bakım tedbiri kararı: 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 22 nci maddesinin birinci fıkrası ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında, görevli ve yetkili mahkeme tarafından çocuk hakkında alınan kararı,

ç) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi,

d) Ekonomik destek: Sosyal inceleme raporu sonucunda müracaatçının ihtiyacına göre geçici veya süreli olarak verilen para yardımını,

e) Ekonomik destek tutarı: En yüksek devlet memuru aylığının, ek gösterge dahil tutarını,

f) Geçici ekonomik destek: Yardıma muhtaç olduğu tespit edilen ailelerin çocukları ile gençlere, sosyal ve ekonomik bir sorunun giderilmesi amacıyla yılda bir, zaruri hallerde en çok iki defaya mahsus olmak üzere ekonomik destek tutarının en fazla üç katına kadar yapılacak yardımları,

g) Genç: 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 22 nci maddesi ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince, hakkında korunma/bakım tedbiri kararı alınmış olup sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile hizmetinden yararlanıp reşit olarak ayrılanlardan yönetmelik kapsamında desteklenen kişileri,

ğ) Genel Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

h) İl müdürü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürünü,

ı) İl müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

i) Korunmaya muhtaç çocuk: 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci alt bendinde tanımlanan çocuğu,

j) Mesleki çalışma: Belirli bir alanda en az lisans düzeyinde eğitim alan ve bu eğitim sonucu mesleğini icra edenlerin, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve yöntemleri kullanarak gerçekleştirdiği çalışmaları,

k) Meslek elemanı: Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

l) Muhtaçlık: Kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını ve diğer aile bireylerini, bulundukları mahallin hayat şartlarına göre asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama halini,

m) Sosyal hizmet desteği: Gençlerin ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan psikolojik ve sosyal sorunlarının önlenmesini ve çözümlenmesini, hayat standartlarının yükseltilmesini, kişilerin kendi kendine yeterli duruma gelmesini, sorunlarını çözme becerisi kazanmasını amaçlayan mesleki çalışmaları,

n) Sosyal hizmet kuruluşları: 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin (f) bendinde tanımlanan ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen esaslara uygun olarak çocuk alanında faaliyette bulunan veya işlemleri yürüten kuruluşları,

o) Sosyal hizmet merkezi: Sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirildiği il müdürlüklerine bağlı merkezleri,

ö) Sosyal ve ekonomik destek hizmeti: Yönetmelik kapsamında çocuk, genç ve ailelere sağlanacak ekonomik destek ile sosyal hizmet desteğini,

p) Süreli ekonomik destek: Yardıma muhtaç olduğu tespit edilen ailelerin çocukları ile gençlere, sosyal ve ekonomik bir sorunun giderilmesi amacıyla, Bakanlığın bütçe imkânları ölçüsünde, belirlenen süre ve oranlar dâhilinde gençler ve çocuklar için aylık ödemeler şeklinde yapılacak yardımı,

r) Yakını: Anne ve baba dışında, kan bağı bulunan akrabalar ile bunların bulunmaması veya ilgilenmemesi durumunda çocuğun sosyal çevresinde iletişim içinde olduğu ve tanıdığı kişileri,

ifade eder.

Genel esaslar

MADDE 5 – (1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetine ilişkin olarak;

a) Ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine yönelik, aile ve çocuklarla mesleki çalışmalar yapılması,

b) Gençlerin ve ailelerin ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde sosyal sorunlarının tespiti ve çözümlenmesinde gerekli rehberlik ve desteğin sağlanarak hayat standartlarının yükseltilmesi,

c) Yardım faaliyetlerinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği tesis edilerek güç birliğinin sağlanması, kamu veya özel kurumların sosyal yardım amaçlı veri tabanı kullanılarak mevcut kaynaklara en verimli şekilde işlerlik kazandırılması,

ç) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinin uygulanmasında korunmaya muhtaç çocuk ve gençlere öncelik tanınması, ekonomik destek talebinin bütçe imkânları ile karşılanamayacak derecede fazla olması halinde; aciliyet durumu, muhtaç olma derecesi ve müracaat sırası esas alınarak öncelikli olarak değerlendirilmesi,

d) Muhtaç durumda bulunan çocuğun ailesi veya yakınları ile ekonomik desteğe ihtiyaç duyan gençlerin, en kısa sürede kendi imkânlarıyla yaşamlarını sürdürebilecekleri koşullara kavuşturulması,

e) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinin sosyal güvenlik sisteminin boşluklarını dolduracak şekilde planlanıp geliştirilmesine özen gösterilmesi,

f) Sosyal ve ekonomik desteğin muhtaçlık kriteri ve çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda yapılması, izlenmesi ve rehberlik edilmesi,

g) Ekonomik destek talebinde bulunanlardan, çalışmasına engel özel bir durumu veya sağlık ile ilgili bir engeli yoksa meslek edinme kursuna veya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne müracaat etmiş olması,

ğ) Durumu uygun olan çocukların bakım tedbiri kararı alınmadan ailesi veya yakınları yanında desteklenmesi, bunlardan doğumla çoğul bebek sahibi olanlar ile sağlık sorunu olan çocukların durumlarının öncelikle değerlendirilmesi,

h) Sosyal hizmet kuruluşlarında korunma altında bulunan çocuklardan, sosyal ve ekonomik destekle ailesi yanına döndürülmeleri uygun olanların bakım tedbiri kararlarının kaldırılarak aile ortamında bakılması ve desteklenmesi,

ı) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlananlardan ve zorunlu eğitim kapsamında olup çeşitli nedenlerle eğitimine devam edememiş çocukların okula devamlarının sağlanması,

i) Müracaatçı veya ailesi hakkında edinilen bilgi ve belgelerin, gizlilik ilkesine dikkat edilerek işlem yapılması ve kişisel verilerin korunması,

j) Sosyal hizmet desteği ve ekonomik desteğin verilmesinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde insan haysiyeti ve vakarına yaraşır şekilde hareket edilmesi, özel hayatın gizliliğinin korunması, kişilik haklarının ihlal edilmemesi, çocuk hakkında alınacak her türlü karar ve yapılacak işlemlerde düşüncesinin alınarak öncelikle yararının gözetilmesi,

esastır.

İKİNCİ BÖLÜM
Uygulamaya İlişkin Esaslar

Sosyal ve ekonomik destekten yararlanacaklar

MADDE 6 – (1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinden yararlanacaklar şunlardır:

a) Haklarında bakım tedbiri kararı verilerek sosyal hizmet kuruluşlarında bakılan ve desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları yanına verilebilecek çocuklar.

b) Ekonomik yoksunluk nedeniyle, desteklenmedikleri takdirde korunmaya muhtaç duruma düşecek olanlardan haklarında bakım tedbiri kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılarak ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar.

c) Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olamayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler.

ç) Olağanüstü bir felaket, tabii afet, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan veya vefat eden kişilerin çocukları.

(2) Çocuklar, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden en fazla onsekiz yaşını tamamlayıncaya kadar yararlandırılır. Ancak onsekiz yaşından

sonra ekonomik destek verilmesine aşağıdaki esaslar çerçevesinde devam edilebilir:

a) Birinci fıkra kapsamında ekonomik destek almakta iken onsekiz yaşını dolduranlardan, desteklenmedikleri takdirde eğitimine devam edemeyecek durumda olan orta öğretim öğrencileri yirmi yaşına kadar.

b) Ekonomik destek almakta iken onsekiz yaşını dolduran çocukların meslek edinme kursuna devam etmesi halinde, kurs süresince en fazla bir yıla kadar.

c) Bakım tedbiri kararı uzatılanlardan yükseköğrenime devam edenler ise yirmi beş yaşına kadar.

ç) Birinci fıkranın (c) bendi kapsamında olan gençlerden, iş ve meslek sahibi olamayan ve öğrenime devam etmeyenlere süreli ekonomik destek hizmetinden en fazla iki yıl süresince, ön lisans veya lisans eğitimine devam edenlere ise öğrenim süresi boyunca.

(3) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılanlar öncelikle yararlandırılır. Birinci fıkranın diğer bentlerinde sayılanlardan, bütçe ödeneklerinin yeterliliği ölçüsünde yıl içinde hangilerine öncelik verileceğine Genel Müdürlükçe karar verilir.

Müracaat ve ilk görüşme

MADDE 7 – (1) Meslek elemanı, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanma talebinde bulunanlar ile bir ön görüşme yapar. Görüşme neticesinde, ekonomik ve sosyal olarak desteklenmesi kanaatine varıldığı takdirde müracaatçı için dosya açılır ve gerekli incelemelere başlanır.

Sosyal inceleme

MADDE 8 – (1) Meslek elemanları tarafından sosyal hizmet etiği ve müdahale yöntemleri çerçevesinde, müracaatçının ikametinde, gerek görülmesi halinde okul, işyeri ve toplumsal çevresi hakkında sosyal ve ekonomik durumlarını kapsayan kapsamlı inceleme yapılarak sosyal inceleme raporu düzenlenir.

Sosyal inceleme raporu

MADDE 9 – (1) Meslek elemanları tarafından yapılan mesleki çalışmalar neticesinde düzenlenen sosyal inceleme raporunda; muhtaç durumdaki ailelerin ve kişilerin geçmişteki yardım talepleri, daha önce

yapılan ekonomik destekler, durumlarındaki değişimler, kişisel ve ailevi bilgileri, hizmetten yararlanacak çocuğun talebi ve görüşü, sosyal ve ekonomik durumları, mahalli imkânları, yerleşim yeri adresi ve konut durumu ile birlikte, ekonomik destek veya sosyal hizmet desteğinin hangisinden faydalandırılacağı, ekonomik desteğin türü, miktarı, süresi ve şekline dair varılan kanaat açıkça belirtilir.

(2) Sosyal inceleme raporu, kişisel nitelikteki gizli belge olup, kişilere ait veriler ve mesleki kanaat ile görüşleri içerdiğinden, mesleki gizlilik ilkesine dikkat edilerek düzenlenir ve korunur; nakdi ödemede esas belge olarak ibraz edilemez ve edilmesi istenemez.

Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanma

MADDE 10 – (1) Bakanlıkça yapılacak ekonomik destekler karşılıksızdır. Ekonomik desteklerden, bu Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde, bakım tedbiri kararına bakılmaksızın öncelikle muhtaç çocuklar faydalanır. Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanacakların kapsamı ile destek tutarının belirlenmesinde, kişilerin her türlü kaynaklardan elde ettikleri yardımlar ve gelirleri dikkate alınır.

(2) Ekonomik destek verilmesi uygun görülenlere onayda belirtilen aydan geçerli olmak üzere ekonomik yardım yapılır.

(3) İtiraz edilen veya tereddüde düşülen vakalar hakkında, bir idareci ve asgari iki meslek elemanından oluşacak bir komisyon tarafından değerlendirme yapılarak karar verilir. İtirazlarda, incelemeyi yapan meslek elemanı dışında bir veya birden fazla meslek elemanınca gerekirse yeniden sosyal inceleme yapılır ve komisyonca karar verilir.

(4) Sosyal ve ekonomik destek yapılması uygun bulunmayanlara her türlü elektronik bilgi iletişim aracı ortamında veya resmi yazı ile bilgi verilir.

(5) Reddedilen ve yardımı sonlandırılan vakalarda müracaatçı, şartlarının değiştiğine ilişkin yeni bilgi ve belge ibraz etmeden hakkında üç aydan önce tekrar sosyal inceleme yapılmaz. Müracaatçının talebine bu maddenin dördüncü fıkrası kapsamında bilgi verilir.

(6) Yardımların yapılmasında ve muhtaçlık tespitinde yardımlardan daha önce faydalanmış olmak bir hak doğurmaz.

İzleme ve değerlendirme

MADDE 11 – (1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlananlar aşağıdaki esaslar dâhilinde izlenir ve değerlendirilir:

a) Süreli ekonomik destek ödemesinden yararlandırılan müracaatçılar, yardımın amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi amacıyla, en geç altı aylık sürelerle izlenir.

b) Yardımın bitiş tarihinden önce, başvuruya gerek kalmaksızın, müracaatçının durumunun en az bir ay önce yeniden değerlendirilmesi esastır.

c) Zorunlu eğitim kapsamında olan sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılan çocukların eğitimine devamı izlenir.

ç) Periyodik izlemelerde ihtiyaç duyulması halinde, tespit edilen sorunların çözümlenmesi amacıyla sosyal hizmet desteği kapsamında mesleki çalışmalar yapılır.

(2) İzlemeye ilişkin usul ve esaslar genelge ile düzenlenir.

Ekonomik destek yapmaya yetkili makamlar

MADDE 12 – (1) Bu Yönetmelikte belirtilen esas ve kriterlere göre süreli ekonomik destek ödemeleri ile geçici ekonomik destek ödemeleri aşağıda belirtilen makamın onayı ile yapılır:

a) On iki aya kadar süreli ekonomik destek ödemeleri ile geçici ekonomik destek ödemeleri illerde il müdürünün, ilçelerde sosyal hizmet merkezi müdürünün onayı ile yapılır.

b) On iki aydan uzun süreli ekonomik destekler, vali veya kaymakamın onayı ile yapılır.

(2) Onayda, geçici ekonomik desteğin kaç katı verileceği, süreli ekonomik destek yardımının ise iki yılı aşmayacak şekilde süresi belirtilir.

(3) On iki aydan uzun süreli ekonomik desteklerin illerde il müdürünün, ilçelerde sosyal hizmet merkezi müdürünün onayı ile yapılması hususunda vali veya kaymakamca yetki devrinde bulunulabilir.

Süreli ekonomik destek

MADDE 13 – (1) 6 ncı maddede tanımlanıp süreli ekonomik desteğe ihtiyacı olduğu belirlenenlere iaşe, ibate, eğitim, giyecek, harçlık, servis

desteği karşılığı olarak aşağıda belirtilen şartlara ve ekonomik destek tutarının oranlarına göre;

a) Okul öncesi çocuklar ile okula devam etmeyen çocuklar için ekonomik destek tutarının % 50'si,

b) 1 ila 8 inci sınıfa devam edecek çocuklar için ekonomik destek tutarının % 75'i,

c) 9 ila 12 nci sınıfa devam edecek çocuklar için ekonomik destek tutarının % 80'i,

ç) Bakım tedbiri kararı uzatılanlardan yükseköğrenime devam edenler için ekonomik destek tutarının % 90'ı,

d) Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlar için ekonomik destek tutarının % 40'ı, oranında aylık ödeme yapılır.

(2) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kişiler dışında, aynı ailede ikiden fazla kişiye ekonomik destek yardımı yapılmaz.

(3) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında yer alıp korunma altında bulunan çocuklardan, iki çocuk için öğrenim durumlarına göre belirlenen ekonomik destek miktarının tamamı, üçüncü çocuk için öğrenim durumuna göre belirlenen ekonomik destek miktarının % 40'ı, dört ve üzeri çocukların her biri için öğrenim durumuna göre belirlenen ekonomik destek miktarının % 30'u tutarında yardım yapılır.

(4) Hak sahiplerine verilen ekonomik destek tutarı kesintisiz ve peşin olarak her ayın onbeşine kadar ödenir.

(5) Korunma/bakım tedbiri kararlı olup yükseköğrenime devam edecek olan veya devam eden öğrencilerin kayıt ve harç giderleri belirlenen tarifeler üzerinden ödenir.

(6) Engelli evde bakım ödemesinden yararlanan çocuk için süreli ekonomik destek yardımı aynı anda yapılmaz.

Geçici ekonomik destek

MADDE 14 – (1) 6 ncı maddede sayılanlardan, kişi ve ailenin yaşamış olduğu ekonomik ve sosyal bir sorunun veya kriz durumunun, geçici ekonomik destek ödemesi ile çözülebileceği ve böylece çocuklarının

aile içinde korunması ve bakımı sağlanabileceği sosyal inceleme ile tespit edilenlere, Yönetmelikte belirlenen yetkili makamın onayı ile geçici ekonomik destek yardımı yapılır.

(2) Geçici ekonomik desteğin kaç katı tutarında verileceği, sosyal inceleme raporunda yer alan öneri üzerine yetkili makamın onayı ile belirlenir.

(3) Geçici ekonomik destek ödemesi ile süreli ekonomik destek ödemeleri aynı anda verilmez.

Ekonomik desteğe hak kazanma

MADDE 15 – (1) Süreli ekonomik desteğe, yetkili makamın onayında belirtilen aydan itibaren hak kazanılır. Muhtaçlık durumunun değişmesi veya ölüm halinde ödenen ekonomik desteğin iadesi talep edilmez.

(2) Çocuğun ailesi yanında desteklenmesi amacıyla çocuk adına yapılan ekonomik destek ödemeleri bakım ve gözetimini sağlayan kişilere, onsekiz yaşını dolduranların ise kendisine veya ailesine yapılır.

(3) Süreli ekonomik destek ödemesi, yardım veren makamın onayında belirtilen ay itibariyle verilmeye başlanır. Onay alınmasına rağmen hak sahiplerine ödeme yapılamamış ise bilgi ve belge ile gerekçelendirilerek yetkili makamın onayına sunulur. Geriye dönük ödemeler üç aylık süreyi aşamaz.

Süreli ekonomik desteğin kesilmesi

MADDE 16 – (1) Süreli ekonomik destek ödemesi yapılan çocuğun ve ailenin durumu takip edilir ve muhtaçlık durumu ile yardımın amaca uygun kullanıp kullanılmadığı hususlarında ayrıntılı bilgi ve belge toplanır. Yardım yapılan kişilerin yardım almadan hayatını sürdürebileceği maddi şartlara sahip olduğunun veya yardımın amacı dışında kullanıldığının tespiti halinde izleyen aybaşından itibaren ekonomik destek ödemesi sonlandırılır. Çocuk durumuna uygun hizmet modelinden faydalandırılır.

(2) Süreli ekonomik destek almakta iken süresi dolmadan sonlandırılması gereken yardımlar, yetkili makamın onayı ile iptal edilir.

İkamet edilen il dışındakilere yapılacak ekonomik destek

MADDE 17 – (1) Ekonomik destek yardımlarının amacına ulaşıp ulaşmadığının araştırılabilmesi ve gerekli rehberliğin yapılabilmesi bakımın-

dan mahallinde yardım yapılmasına öncelik verilir ve ikamet şartına dikkat edilir. Ancak, ikamet edilen il dışında hastalık, kaza veya herhangi bir olağan dışı durum nedeniyle yardım alma ihtiyacındaki çocuk ve gençlere de durumlarına uygun şartlarda ve imkânlar ölçüsünde geçici ekonomik destek veya süreli ekonomik destek yardımı on iki ayı geçmemek üzere yapılabilir. Bu yardımlardan faydalanan kişiler hakkında yerleşim yeri adresinin bulunduğu il müdürlüklerine bilgi verilir.

(2) Süreli ekonomik destek almakta iken farklı bir vilayete taşınanların dilekçelerinde belirtilen tarihten itibaren iki ay süresince yardım verilmesine devam edilir. Bu süreçte ikamet ettiği il müdürlüğüne dosya nakli yapılır ve yardımın kesileceği tarih belirtilerek ailenin durumunun bulunduğu il müdürlüğünce tekrar değerlendirilmesi istenir.

Evlenme yardımı

MADDE 18 – (1) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 32 nci maddesi gereği Bakanlığa ait sosyal hizmet kuruluşlarında korunma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek Devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılır. Bu yardım hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir.

(2) Evlenme yardımı, evlilik kaydının ibrazına istinaden il müdürünün onayı ile yapılır.

Bilgi ve belge toplanması

MADDE 19 – (1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılacaklardan aşağıdaki belgeler istenir:

a) T.C. Kimlik Numarası beyanı,

b) Öğrenci belgesi,

c) İl müdürlüğü veya sosyal hizmet merkezleri tarafından gerekli görülmesi halinde sağlık raporu, mahkeme kararları gibi bilgi ve belgeler.

(2) İl müdürlükleri ve sosyal hizmet merkezleri, muhtaç kişilerle ve çocukları ile ilgili başka bilgi ve belgeleri elde edebilmek amacıyla talebi gereği mal varlığı, sosyal güvencesi, ekonomik geliri, ikamet ettiği yer, okula devamı, çalıştığı işyeri ile çevre koşulları gibi hizmete uygun başka araştırmalarda da bulunabilir.

(3) Bakanlığın imkânları ile kamu kurumlarından elektronik ortamda elde edilebilecek belgeler ayrıca müracaatçıdan talep edilmez.

(4) Müracaatçının can güvenliği nedeniyle adresi ve mernis kayıtları mahkeme kararı ile gizlenen vakalarda, kişinin güvenliği için ikamet şartına bakılmaksızın işlem yapılır. Kişinin bilgilerinin gizliliği sağlanır.

Gelişmelerin kaydedilmesi

MADDE 20 – (1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetlerinin yürütülmesinde uygulamanın devamlı takibi esastır. Yardımda bulunulan kişilerle ilgili bilgi ve veriler korunur.

Sosyal hizmet desteği

MADDE 21 – (1) Meslek elemanları, sosyal ve ekonomik destek hizmeti talebiyle müracaat eden kişi ve aileleri ekonomik durumlarını düzeltici faaliyetlere; iş ve meslek edinmeleri için ilgili kurumlara yönlendirmekle, kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri için rehberlik ve yönlendirmede bulunmakla yükümlüdür.

(2) Koruyucu önleyici hizmetler kapsamında ihtiyaç duyulan vakalara yönelik meslek elemanları, sosyal hizmet desteği sağlanması amacıyla mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve yöntemleri kullanarak aşağıda belirtilen veya uygun görülen mesleki çalışmaları yapabilirler:

a) Aile içi sorunların çözümlenmesine destek olmak.

b) Ailenin ve çocuğun çevreye uyumunu sağlamak.

c) Çocuğun okula uyumu ve eğitime devamı için aileye rehberlik yapmak.

ç) Kriz durumu yaşayan aileye psiko-sosyal destek sağlamak ve rehberlik yapmak.

d) Bireyin sosyal işlevselliğini tekrar kazanması, tekrar iş ve meslek edinmesi ve üretkenliğini harekete geçirmek için mesleki müdahale ve rehberlik yapmak.

e) Müracaatçıya toplumsal kaynaklar ve hizmetler konusunda rehberlik yapmak, gerekirse uygun birim veya kuruma havale etmek.

(3) Genç, çocuk ve aileyle yapılan mesleki çalışmalar raporlaştırılır ve gizlilik ilkesi çerçevesinde dosyasında muhafaza edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Merkezi kayıt, takip ve kontrol sistemi

MADDE 22 – (1) İl müdürlükleri ve sosyal hizmet merkezleri, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılan çocuk, ailesi ve yakınları ile ilgili bilgi ve belgeleri düzenli olarak tutmak, muhafaza etmek ve Genel Müdürlükçe istenen bilgi ve belgeleri istenilen zamanda göndermekle yükümlüdür.

(2) Bu Yönetmelik kapsamında Bakanlığın kayıt altına alınan tüm verilere zamanında ve eksiksiz olarak ulaşılabilmesi amacıyla bilgi sistemi verilerinin güncel tutulması sağlanır.

Cezai işlemler

MADDE 23 – (1) Yalan beyanda bulunarak, resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirerek veya sahte evrak düzenleyerek ekonomik destek alan kişi ve aileler hakkında genel hükümlere göre işlem yapılır. Bu işlemler sonucunda tahsil edilen tutarlar, genel bütçeye gelir kaydedilir.

Haciz, devir ve temlik ayrıcalığı

MADDE 24 – (1) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 29 uncu maddesi gereğince korunmaya ve yardıma ihtiyacı olan aile ve kişilere yapılacak ödemeler ve sağlanacak yardımlar başkasına devir, temlik ve haciz edilemez.

Ödenek ve bütçe işlemleri

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yapılan yardımlar, ekonomik destek yapılacak kişi sayısı, yılı bütçe ödeneklerini aşmayacak ve ilave ödenek gerektirmeyecek şekilde tespit edilmek şartıyla Bakanlık tarafından gönderilen ödenek ile karşılanır.

Yürürlükten kaldırılan Yönetmelik

MADDE 26 – (1) 28/9/1986 tarihli ve 19235 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut süreli ekonomik destekler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce başlatılmış olan süreli ekonomik destek yardımının verilme gerekçesi ortadan kalkmamış ise yardım ödenmesine devam edilir.

(2) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce başlatılmış olan süreli ekonomik destek ödemeleri, yayımı tarihinden itibaren bu Yönetmelikte belirlenen kriterlere göre yapılır.

İlgili mali yılın ödemeleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan ekonomik destek tutarı 1/1/2014-31/12/2014 döneminde 791 Türk Lirası olarak uygulanır.

Yürürlük

MADDE 27 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 28 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ/BÜRO AMİRLİĞİ KURULUŞ, GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 13.04.2001

Resmî Gazete Sayısı: 24372

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, hakkında koruma, ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan, suça maruz kalan, suç işlediği şüphesi altında bulunan, kimliği tespit edilemeyen çocuklara yönelik olarak polis tarafından yürütülecek hizmetleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik hükümleri Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatlarını kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hakkında Kanun, 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen deyimlerden;

Çocuk: Kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insanı,

Korunmaya Muhtaç Çocuk : Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan; anasız ve/veya babasız, anası ve/veya babası belli olmayan, anası ve/veya babası tarafından terk edilen, anası ve/veya babası tarafından ihmal ve istismara maruz bırakılıp fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, mülteci, refakatsiz, çalışan ve başıboşluğa sürüklenmese bile ihmal ve istismar nedeni ile mağdur olan çocuğu,

Yardıma Muhtaç Çocuk : Bakım, sağlık, barınma, eğitim ve öğretim ihtiyacı olan çocuğu,

Buluntu Çocuk : Kanuni mümessili tarafından terk edilmiş veya evinden veya bulunduğu kurumdan kaçmış halde bulunan çocuğu,

Kimliği Tespit Edilemeyen Çocuk: Kimliği bir belge ile veya kolluk kuvvetince tanınmış veya güvenilir kişilerin tanıklığı ile ispat edilemeyen veya gösterdiği belgelerin doğruluğundan şüphe edilen çocukları,

Suç İşlediği Şüphesi Altında Bulunan Çocuk: Suç işlediğine ilişkin hakkında basit şüphe bulunan, bu nedenle Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlık soruşturması yapılan veya hazırlık soruşturması açılmadan kolluk kuvvetinin yaptığı araştırmaya konu olan onbir yaşını bitirmiş ancak onsekiz yaşını tamamlamamış çocukları,

Sokakta Yaşayan Çocuk: Yoksulluk, aile parçalanması, istismar gibi nedenlerle evlerinden kaçmış ya da uzaklaştırılmış, sokakları mesken edinmiş, sorumlu bir büyüğün korumasından yoksun, aileleri ile bağları gittikçe azalmakta olan ve her tür istismara açık olan çocukları,

Sokakta Çalıştırılan Çocuk: Aile bütçesine katkıda bulunmak amacı ile sokakta beceri gerektirmeyecek bir işte çalışan, günün büyük bir zamanını sokakta geçirip geçte olsa evlerine dönen, bazen okula devam eden çocukları,

Mülteci: Vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya orada bulunmaktan korktuğu için ya-

rarlanmak istemeyen veya vatandaşı olmadığı halde önceden yaşadığı ikamet ülkesi dışında bulunan, oraya dönmeyen veya korku nedeniyle dönmek istemeyen kişileri,

Refakatsiz Çocuk: Mülteci durumunda olan ve ölüm, kaybolma ve gözaltı gibi nedenlerle aile birliği bozulan ailenin tek başına kalan ve bir yetişkinin refakatinde olmayan çocuğu,

Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

Bakan: İçişleri Bakanını,

Genel Müdürlük: Emniyet Genel Müdürlüğünü,

Genel Müdür: Emniyet Genel Müdürünü,

Daire Başkanlığı: Asayiş Daire Başkanlığını,

Daire Başkanı: Asayiş Daire Başkanını,

Çocuk Birimi: Çocuklarla ilgili olarak mevzuatla verilen görevleri yerine getiren, İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerinde Çocuk Büro Amirliği düzeyinde kurulan polis ihtisas birimini,

Çocuk Birimi Amiri: Çocuklarla ilgili olarak mevzuatla verilen görevleri yerine getiren, İl Emniyet Müdürlüklerinde Çocuk Şube Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerinde Çocuk Büro Amirliği düzeyinde kurulan polis ihtisas birimi amirini,

Çocuk Polisi: Polisin çocuklara yönelik olarak yürüteceği hizmetler konusunda, sıfır-onsekiz yaş grubu gelişim özellikleri, davranış bilimleri, mülakat teknikleri, iletişim becerisi gibi konularda hizmet içi eğitim almış, sivil istihkak alan emniyet hizmetleri sınıfı personelini ve hizmet branşını,

Çocuk Polisi Meslek Standardı: Çocuk polisinin görevleri, kullandığı araç gereç ve ekipmanları, sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışları, mevcut durumu ve gelecekte ulaşacağı seviyeyi,

Sosyal Çalışmacı: Çocukların ve ailelerinin kendileri veya çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal sorunların tespit edilmesi çalışmalarını yürüten, lisans düzeyinde eğitim almış sosyal hizmet uzmanı, pedagog, psikolog, çocuk gelişimcisi gibi emniyet hizmetleri sınıfı dışındaki personeli,

Sosyal İnceleme Raporu: Çocuğun kimlik bilgileri, bireysel özellikleri ve kişilik yapısı, ailevi özellikleri, ailesi ile olan ilişkileri, arkadaş çevresi, okul durumu, içinde yetiştiği ve bulunduğu koşullar, sorunları, polise intikal eden eyleminin nitelikleri ile değerlendirme, sonuç ve öneriler gibi bölümleri içeren ve sosyal çalışmacı tarafından mülakat, gözlem ve ziyaretler yoluyla gerçekleştirilen inceleme sonucu hazırlanan raporu,

Sosyal Hizmetler: Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününü,

İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü il teşkilatını,

İlgili Kuruluş: İlgisine göre; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı olarak açılan çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakımevleri, bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk ve gençlik merkezlerini, Adalet Bakanlığına bağlı olarak hizmet veren çocuk ıslahevleri, çocuk tutukevleri ile yetişkinlere ait kurumların çocuk bölümlerini, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarını, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarını,

Çocuk Bakım Ünitesi: Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, suça maruz kalan, kimliği tespit edilemeyen çocukların, ailelerine veya ilgili bir kurum yada kuruluşa teslim edilinceye kadar geçici olarak yemek, bakım, temizlik, oyun gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanan birimi,

Nezarethane: Şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri,

Veli: Çocuğun bakım ve idaresi üzerinde olan, onun hal ve hareketlerinden sorumlu bulunan, bakım ve korunmalarını sağlamak için onların kişilikleri ve malları üstünde hak ve yetkiye sahip olan ana ve/veya babayı,

Vasi: Çocuğun bakım ve korunmasını sağlamak için mahkemece tayin edilen ve çocuğun kişiliği ve malları üstünde tasarruf yetkisine sahip kişiyi,

Kanuni Mümessil: Kaynağını yasadan alan temsilciyi, ana-baba ve vasiyi,

Velayet: Ana-babanın çocuğu üzerinde sahip olduğu eğitim ve terbiye hakkını,

İhmal: Ailenin veya çocuktan sorumlu kişilerin çocuğa karşı yasal yükümlülüklerini yerine getirmemesini,

İstismar: Ailenin veya çocuktan sorumlu kişi veya diğer şahısların, çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel şiddete maruz bırakan ve psiko-sosyal yönden gelişimini örseleyecek fuhuş, dilencilik, suça yönlendirme gibi tutum ve davranışlarını,

Pornografi: Şehvet hisleri uyandıran görsel, işitsel veya internet ortamında gerçekleştirilen yayınları,

Uyuşturucu, Uçucu ve Psikotrop Madde: Zihinsel ve bilinçsel faaliyetleri, psişik davranışları değiştirme imkanı olan, psikolojik etki gösteren, doğal, sentetik ve/veya kimyasal maddeleri ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Çocuk Polisi

Daire Başkanlığı

Madde 5 — Çocuk polisi hizmetlerinin yürütülmesinde Genel Müdürlük adına Daire Başkanlığı;

a) İlgili kuruluşlarla işbirliği içinde, hizmetin geliştirilmesine yön verecek araştırmalar gerçekleştirmek, program geliştirmek, koordinasyon sağlamak, hizmet tanıtımı yapmak,

b) Ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmeleri takip etmek ve elde edilen deneyimleri hizmete yansıtmak, seminer, konferans gibi etkinlikler düzenlemek, etkinliklere çocuk birimlerinden personel katılmasını sağlamak,

c) Çocuk birimlerinde çalışacak personelin meslek standartlarına göre belirlenmesini sağlamak, atama ve yer değiştirme planlarını hazırlamak,

d) Eğitim programları ve materyalleri hazırlamak, çocuk birimleri personelinin ihtisas, tekamül gibi kurslarla hizmet içi eğitimini planlamak ve katılacak personelin niteliklerini belirlemek,

e) Çocuk birimleri hizmetlerinde kullanılacak araç, gereç ve teçhizatın standartlarını belirlemek, bütçe çalışmaları yapmak,

f) Görev alanına giren konularda mevzuat değişiklik teklifleri ile mevzuat tasarıları hakkında görüş hazırlamak, TMK (teşkilat-malzeme-kadro planlaması) çalışmalarına katılmak,

g) Çocuk birimlerinin taltif taleplerini değerlendirmek, görüş belirtmek,

ile görevlidir.

Çocuk Birimi Kuruluşu

Madde 6 — Çocuklarla ilgili olarak polise mevzuatla verilen görevler EK-5 de yer alan teşkilat şemasına uygun olarak İl Emniyet Müdürlüklerinde kurulan Çocuk Şube Müdürlüğü, EK-6 da yer alan teşkilat şemasına uygun olarak İlçe Emniyet Müdürlüklerinde/Amirliklerinde kurulan Çocuk Büro Amirliği tarafından yürütülür:

a) İl Emniyet Müdürlüklerindeki Şube Müdürlüğü;

1) İdari Büro Amirliği,

2) Sosyal Hizmet Büro Amirliği,

3) Suç Önleme Büro Amirliği,

4) Kayıp Çocuklar Büro Amirliği,

5) Adli İşlemler Büro Amirliği,

b) İlçe Emniyet Müdürlükleri/Amirliklerindeki Büro Amirliği;

1) İdari Kısım Amirliği,

2) Sosyal Hizmet Kısım Amirliği,

3) Suç Önleme Kısım Amirliği,

4) Kayıp Çocuklar Kısım Amirliği,

5) Adli İşlemler Kısım Amirliği'nden oluşur.

Çocuk Biriminin Görevleri

Madde 7 — Çocuk polisi hizmetlerinin yürütülmesinde çocuk birimi;

a) Korunmaya ve yardıma muhtaç, mağdur, kaybolan ve bulunan çocuklarla ilgili işlemleri yürütmek,

b) Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukla ilgili olarak, ilgili Cumhuriyet Savcısının emirleri doğrultusunda suçun iz, eser, emare ve delillerini toplamak, ilk işlemleri yapmak ve olayın gelişimine göre diğer birimlerle koordineli çalışmak,

c) Ailesine veya İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim edilmesi gereken, hakkında ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan veya gözaltında tutulan çocuğun ailesine, ilgili kuruma veya adli mercilere teslimine kadar muhafaza etmek, barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak,

d) Çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önleyici çalışmalar yürütmek,

e) Suç işlemiş veya suça yönelmiş çocuklar ile korunmaya muhtaç çocukları suça iten etkenlerin tespiti için sosyal çalışmacı tarafından araştırma yapılmasını sağlamak,

f) Çocuk bakım ünitesi kurulmasını önermek ve işletilmesini sağlamak,

g) Nakil giderleri ile muhafaza altındaki veya gözaltındaki çocuğun zorunlu ihtiyaçlarının bütçe ödeneklerinden karşılanmasını teklif etmek,

h) Nezarethanelerin standartlara uygunluğunu sağlamak,

ı) Bu Yönetmelik ve 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazeteıde yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'ne ekli formların her çocuk için doldurulmasını sağlamak,

i) EK-3 de yer alan Çocuk İstatistik Formu'nun aylık ve yıllık olarak düzenlenmesini sağlayarak Daire Başkanlığına göndermek,

ile görevlidir.

Korunmaya ve Yardıma Muhtaç Çocuklar

Madde 8 — Çocuk polisi, mevzuatın verdiği yetkiye göre; korunmaya muhtaç olduğundan şüphe edilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, evden veya bulunduğu kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, suç işleme eğiliminde olan, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, kendini ifade edemeyen, kimliği tespit edilemeyen, buluntu, mülteci ve refakatsiz çocukların;

a) Kimlik tespitini yapmak,

b) Muhafazasını sağlamak,

c) Kanuni mümessillerini araştırmak,

d) Haklarında yetkili idari veya adli makamlarca verilen kararın niteliğine göre ilgili kuruluşa veya kanuni mümessiline teslimini yapmak ile görevlidir.

Mağdur Çocuklar

Madde 9 — Suçun mağduru küçükse, bunlara karşı işlenen meşhut suçlarda, kovuşturulması suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan fiillerde şüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için şikayete gerek yoktur.

Mağdur çocukla yapılacak görüşmeler sosyal çalışmacı tarafından gerçekleştirilir, ayrıca sosyal inceleme raporu hazırlanır.

Suça maruz kalan çocuğun kimliği gizli tutulur.

Çocuk polisi ayrıca çocuğun suça maruz kalmaması için;

a) Çocukların çalışmaları mevzuatla yasaklanmış umuma mahsus ve umuma açık yerlerde çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmek,

b) Çocuklara satılması mevzuatla yasaklanmış malların kendilerine satılıp satılmadığını araştırmak,

c) Çocukların girmesi mevzuatla yasaklanmış umuma açık yerlere girip girmediklerini araştırmak,

d) Mevzuata aykırı hareket ettiği tespit edilen yerler ve işletmecisi hakkında gerekli işlemlerin yapılması için ilgili birimlere bildirmek,

ile görevlidir.

Suç İşlediği Şüphesi Altında Bulunan Çocuklar

Madde 10 — Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukların hazırlık soruşturması 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hakkında Kanun, 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre yürütülür.

Çocuk Birimi Amiri

Madde 11 — Çocuk birimi amiri;

a) İş programı yapmak,

b) Bürolar arası iletişim, işbirliği, koordinasyon ve düzenli çalışmayı sağlamak,

c) Personel arasında sevgi ve saygıya dayalı bir disiplin ve hizmet anlayışını tesis etmek,

d) Personeli mevzuat değişiklikleri hakkında bilgilendirmek,

e) Personelin mevzuata uygun hareket edip etmediğini kontrol etmek,

f) İş veriminin ve personelin etkinliğinin arttırılması için çalışmalar yapmakla,

görevlidir.

İdari Büro / Kısım Amirliği

Madde 12 — İdari büro / Kısım amirliği;

a) Personelin özlük hakları ile ilgili işlemlerini yürütmek,

b) Malzeme ihtiyacının tespiti ve temini için çalışma yapmak,

c) Evrak kaydını tutmak,

d) Ek-3 de yer alan istatistik bilgilerini derlemek,

e) Nöbet hizmetlerini düzenlemek,

f) Koruyucu Özel Güvenlik Talimatı hükümlerinin uygulanmasını sağlamak,

ile görevlidir.

Sosyal Hizmet Büro / Kısım Amirliği

Madde 13 — Sosyal hizmet büro / Kısım amirliği;

a) Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, buluntu, evden veya bulunduğu kurum yada kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz ve hakkında ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan çocuğun, kanuni mümessiline veya İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim edilmesine kadar çocuk bakım ünitesinde muhafazasını sağlamak,

b) Sosyal inceleme raporu hazırlamak,

c) Sosyal inceleme raporuna göre kanuni mümessillerine teslim edilmesi gerekenleri kanuni mümessillerine, kanuni mümessile teslim edilemeyenleri sosyal inceleme raporu ile birlikte İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim etmek,

d) Sorumluluklarını yerine getirmedikleri tespit edilen ana-baba, vasi veya çocuktan hukuken sorumlu olan diğer kişiler hakkında İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bilgi vermek,

e) Öğretmenler ve aileler ile okullar, sosyal hizmet ve sağlık hizmetleri yürüten kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmek,

f) Kanuni mümessiline teslim edilen veya suç işleyen çocuğun kanuni mümessiline rehberlik hizmetlerinde bulunmak,

g) Şube / Büroda işlemleri sürdürülen çocuğun boş zamanının değerlendirilmesi için sosyal, kültürel ve eğitici nitelikte faaliyetler yapmak,

h) Muhafaza altındaki çocuğun, barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak,

ı) Geçici barınma ünitesi ile ilgili işlemleri yürütmek,

i) Yürütülen bir görev nedeni ile çalışan çocukların işyeri şartları yada işverenden kaynaklanan ihmal ve istismar ortaya çıktığında Bölge Çalışma Müdürlüğüne bilgi vermek,

ile görevlidir.

Suç Önleme Büro/Kısım Amirliği

Madde 14 — Suç önleme büro/Kısım amirliği;

a) Korunmaya muhtaç olduğundan şüphe edilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, bulunan, evden veya bulunduğu kurum yada kuruluştan kaçan, suça maruz kalan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan ve oturduğu yeri haber vermekten aciz çocukların kimlik tespitlerini yapmak, kanuni mümessillerini araştırmak ve işlemleri yürütmek,

b) Çocuğa karşı ve çocuk tarafından suç işlenmesini önleyici çalışmalar yapmak,

c) Motorize ve yaya devriyeler ile genel kontroller yapmak,

d) Örgün ve yaygın eğitim-öğretim kuruluşlarının ve eğlence ve sosyal merkezlerin bulunduğu bölgelerde çocuklarla ilgili olarak önleyici ve koruyucu devriye hizmeti yapmak,

e) Çocukların içki satışı yapılan bar, kafeşantan ve meyhane gibi yerler ile çocukların girmesi mülki amirler tarafından yasaklanan kahvehane, kıraathane, elektronik oyun yerleri, bilardo salonları gibi açılması izne bağlı yerlere alınıp alınmadıklarını veya buralarda çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmek,

f) Eğitici veya özel mahiyette olan sinema ve tiyatrolara gündüz, altı yaşından büyük olanların getirilmesi istisna olmak üzere, oniki yaşından aşağı çocukların yalnız başlarına sinema, tiyatro ve dans salonu gibi yerlere alınıp alınmadığını kontrol etmek,

g) Belgeli turizm işletmeleri hariç olmak üzere; onsekiz yaşından küçüklerin yanlarında veli veya vasileri olsa dahi içkili yerlere kabul edilip edilmediği; onsekiz yaşından küçüklere her nevi ispirtolu içki verilip verilmediğini kontrol etmek,

h) Çocuklara ispirtolu içki, tütün mamulü, pornografik malzeme, müstehcen yayın, uyuşturucu, uçucu ve psikotrop maddelerin satılıp satılmadığını ve kullandırılıp kullandırılmadığını kontrol etmek,

ı) Mevzuata aykırı hareket ettiği tespit edilen yerler ve kişiler hakkında işlem yapılmak üzere ilgili birimlere bilgi vermek,

i) Çocuğun cinsel faaliyet için kandırılması veya zorlanmasını, fuhuş veya pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önleyici çalışmalar yapmak,

j) Uçucu, uyuşturucu ve psikotrop madde kullanan veya kullandığından şüphe edilen çocuğu sağlık kuruluşu veya rehabilitasyon merkezine teslim etmek, çocuğun korunmasının sağlanması için konu hakkında İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bilgi vermek,

k) Okullarda risk gruplarını tespit etmek, bu gruba giren öğrencilerin iyileştirilmesi ve tedbir alınması için İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, okul idareleri, rehber öğretmenler ve aileler ile ortak çalışmalar yapmak,

l) Zorunlu temel eğitim çağında olduğu halde okula gitmediği/devam etmediği tespit edilen öğrenciler hakkında İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi vermek, talep edilmesi halinde yardımcı olmak,

m) Hakkında ıslah veya tedavi tedbiri alınan çocukları mahkeme kararında belirtilen kuruluşa veya kişilere teslim etmek ile görevlidir.

Kayıp Çocuklar Büro/Kısım Amirliği

Madde 15 — Kayıp çocuklar büro / kısım amirliği, evden veya bulunduğu kuruluştan kaçan, bulunan, sokakta yaşayan, kaybolduğu yakınları ve kurumu tarafından haber verilen çocukların;

a) EK-4 de yer alan bilgiler ile defter, form, bilgisayar gibi kayıtlarını tutmak,

b) Fotograf albümünü hazırlamak,

c) Ülke genelinde arattırılmasını sağlamak,

d) Bulunan çocukların kayıp olarak arananlardan olup olmadıklarının tespitini yapmak,

e) Kimliği belirsiz buluntu çocuk cesedi bilgilerinin kayıp çocuk müracaatları ile irtibatını sağlayarak kayıp çocukların bu yönde araştırılmasını sağlamak,

f) Sosyal inceleme raporu hazırlatmak, evden kaçma nedeninin aile ve yakınlarının tutumlarından kaynaklandığının anlaşılması halinde, durumu İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bildirmek,

g) Buluntu bebeği buluntu tutanağı ile birlikte derhal İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne teslim etmek,

h) Kayıp ve buluntu çocuk istatistiği hazırlamak,

ile görevlidir.

Adli İşlemler Büro/Kısım Amirliği

Madde 16 — Adli işlemler büro / kısım amirliği, suç işlediği şüphesi altında bulunan çocuklar hakkında;

a) EK-1 ve EK-2 deki formları doldurmak ve kimlik tespiti yapmak,

b) Suç tespiti yapmak, suçun iz, eser, emare ve delillerinin ilgili teknik birim tarafından toplamasını sağlamak, olayla ilgili olarak derhal Cumhuriyet Savcısına bilgi vermek,

c) Suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe nedeniyle yakalanan çocuğa kanuni haklarını anlatmak ve ayrıca çocuğun istediği yakınına bildirmek, çocuğun ailesi tarafından müdafi tayin edilmemesi halinde baroya haber vermek ve müdafi tayin edilmesini sağlamak,

d) Cumhuriyet Savcısı tarafından gözaltında tutulması istenen çocuğun barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak,

e) Suç soruşturmasında, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ve diğer ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen talimatlar doğrultusunda yapılması gereken işlemleri yerine getirmek,

f) Çocukla yapılacak ilk görüşmenin sosyal çalışmacı tarafından gerçekleştirilmesini sağlamak,

g) Kullanılan dili anlamayan ve/veya konuşamayan çocuğu tercüman yardımından yararlandırmak,

h) Irza geçme, ırza tasaddi gibi suçlarda hakim kararı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet Savcısının yazılı izni ile, evlenme vaadi ile kızlık bozma suçunda da Cumhuriyet Savcısının yazılı izni ile tıbbi muayene yapılması için çocuğu sağlık kuruluşuna sevk etmek,

ı) Çocuk hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesini sağlamak,

i) Suç işlediği şüphesi altında bulunan çocuk ve suç işlemeyi alışkanlık haline getiren çocuk hakkında suçun nevileri ve sebeplerini içeren dosya hazırlamak,

j) Suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan; müessir fiil, adi tehdit, mesken masuniyetini ihlal, söz atmak, kadınlara ait yerlere girmek, evlenmek vaadi ile kızlık bozmak, hakaret, sövme, başkasının hayvanını sebepsiz öldürme gibi takibi şikayete bağlı suçların çocuklar aleyhine işlenmesi durumunda mağdur olan çocuğun veya velisinin veya vasisinin şikayetini beklemeksizin hazırlık soruşturması başlatmak,

k) Kanunen bir seneden fazla hapis cezası veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir cürüm işlediği iddia edilen, ancak kanunen kendisi hakkında suç soruşturması yapılamayacak olan onbir yaşını doldurmamış çocuklar ile onbeş yaşını bitirmemiş sağır ve dilsizler hakkında mahkeme tarafından tedbir kararı alınmasına esas olmak üzere sadece kimlik ve suç tespiti yaparak Cumhuriyet savcılığına bildirmek,

l) Sorumluluklarını yerine getirmeyen ve velayet hakkını kötüye kullanan ana-baba, vasi veya çocuktan hukuken sorumlu olan diğer kişiler hakkında Cumhuriyet Savcılığına bilgi vermek,

ile görevlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Sosyal Çalışmacı

Görevlendirme ve Sorumluluk

Madde 17 — Çocuk polisinin yaptığı hizmette verimin artırılması için çocuk biriminde oryantasyon eğitiminden geçirilmiş, yeteri kadar sosyal çalışmacı görevlendirilebilir.

Sosyal çalışmacı, sosyal yardım büro / kısım amirliğinde görev yapar, yürüteceği işlemlerde mesleki gerekler dışında Çocuk Birim Amirine karşı sorumludur.

Görev

Madde 18 — Sosyal çalışmacı;

a) Sosyal inceleme raporu hazırlanması için muhafaza altına veya gözaltına alınan çocukla ilk görüşmeyi yapmak,

b) Çocuk hakkında sosyal inceleme raporu hazırlamak ve ilgili büro / kısım amirliğine vermek,

c) Çocukları suça iten fiziki, psikolojik ve sosyolojik etkenleri araştırmak,

d) Suçluluğu ortadan kaldırmaya yönelik plan ve programlar geliştirmek,

e) Korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, evden veya bulunduğu kurum ya da kuruluştan kaçan, sokakta yaşayan ve sokakta çalıştırılan, uçucu, uyuşturucu ve psikotrop madde bağımlısı olan, suça itilen ve mağdur çocuğun kendisine ve kanuni mümessiline rehberlik hizmetinde bulunmak,

f) Çocuğun durumunu iyileştirmek için ailesi ve okul, sosyal ve sağlık hizmetleri gibi kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak,

g) Uçucu, uyuşturucu, psikotrop madde bağımlısı olan çocuğun tedavisi için sağlık müdürlükleri ve tedavi kuruluşları ile işbirliği yapmak,

h) Geçici barınma ünitesinde kalan çocuklar için sosyal, kültürel ve eğitici programlar geliştirmek,

ile görevlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Diğer Hükümler

İlgili Birimlerle Koordine

Madde 19 — Emniyet Teşkilatının çocuk birimleri dışında kalan birimlerinde muhafaza altına alma hariç, çocuk hakkında herhangi bir işlem yapılmaması esastır. Bu birimlere gelen / getirilen çocuklar en kısa sürede çocuk birimine teslim edilir, adli ve idari tüm işlemler bu birim tarafından yürütülür. Çocukların büyüklerle birlikte suç işlemesi halinde diğer birimlerle koordine kurulur.

Çocuklarla ilgili çalışmalar yürüten kurum ve kuruluşlar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılır.

Çocuk Bakım Ünitesi

Madde 20 — Çocuk biriminde işlemleri yürütülen çocukların geçici olarak barınma, beslenme, oyun, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılan-

ması amacıyla, ilde Şube Müdürünün, ilçede İlçe Emniyet Müdürünün/Amirinin ihtiyaç belirtmesi İl Emniyet Müdürünün talebi, Daire Başkanlığının teklifi ve Genel Müdürün onayı ile çocuk bakım ünitesi kurulabilir.

Gizlilik

Madde 21 — Çocuk birimlerinde yürütülen işlemlerde gizlilik esastır. Hakkında işlem yürütülen bir çocuğun kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, yer gösterme gibi soruşturmaya ilişkin işlemlerin basın önünde veya iştirakiyle yapılmasına, basınla sorulu-cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine, evrakının yayımlanmasına imkan ve sebebiyet verilmez, bunun için gereken tedbirler alınır. Basına, bilgi işlem araçlarından yayın yapan kuruluşlara, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç verilemez.

Çocuk biriminin faaliyetleri ile ilgili bilgiler ancak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 15 inci maddesine uygun olarak İçişleri Bakanı veya vali tarafından yetkilendirilen bir görevli tarafından basın açıklaması veya basın bildirisi ile kamuoyuna duyurulur.

Silah ve Teçhizat

Madde 22 — Çocuk polisinin yürütmekte olduğu hizmetlerin niteliği gereği personelin zati demirbaş silahları gibi teçhizat çocuklar tarafından görülmeyecek şekilde taşınır.

Hizmetiçi Eğitim ve Branşlaşma

Madde 23 — Çocuk polisi birimlerinde çalıştırılacak personelde aşağıdaki nitelikler aranır:

a) Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği'nde belirtilen şartlara sahip olmak,

b) Gönüllü olmak,

c) Etkili ve güzel konuşmak,

d) Güvenilir olmak,

e) Ekip içinde çalışma yeteneğine sahip olmak,

f) İkna, iletişim, karar verme yeteneğine sahip olmak,

g) Bilgisayar yazılım programları kullanımına sahip olmak,

h) Öğrenme ve öğretme yeteneğine sahip olmak.

Belirtilen niteliklere haiz olanlar arasından seçilen personel, hizmetiçi temel eğitime alınır. Hizmetiçi temel eğitimini başarı ile tamamlayanlar, çocuk polisi branşında istihdam edilirler.

Personel

Madde 24 — Çocuk birimlerinde yeteri kadar çocuk polisi hizmetiçi eğitimi görmüş, tercihen istekli, sivil istihkak alan, bayan ve erkek "çocuk polisi", oryantasyon eğitimine tabi tutulmuş "sosyal çalışmacı" ve çocukların barınma, beslenme, temizlik ihtiyaçlarınının giderilmesi için "teknisyen yardımcısı" istihdam edilir.

Çocuk polisinin hizmetiçi eğitimi ile sosyal çalışmacıların oryantasyon eğitimi Daire Başkanlığı tarafından planlanır.

Çocuk polisi birimlerinde istihdam edilecek branşlı personelin Personel Daire Başkanlığınca yapılacak atama ve yer değiştirme işlemlerinde değerlendirilmek üzere gerekli planlama çalışmaları Asayiş Daire Başkanlığınca yapılır.

Personelin Başka Görevlerde Çalıştırılmaması

Madde 25 — Yetiştirme ve bilgi geliştirme kurslarını başarı ile bitiren ve Çocuk Birimlerinde görevlendirilen personel, Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde gösterilen, merkezde atamaya yetkili amirin oluru alınmadan Çocuk Polisi branşı dışında başka bir görev ve hizmette çalıştırılamaz.

Denetleme

Madde 26 — Çocuk birimleri yetkili birimler ve amirler tarafından denetlenir, denetleme raporları Daire Başkanlığına da gönderilir.

Yetkili ve görevli diğer mercilerin mevzuatta öngörülen denetim ve inceleme / araştırma yetkileri saklıdır.

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 27 — 4/12/1995 tarihli "İl Emniyet Müdürlükleri Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği" yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 — Çocuk birimleri faaliyete geçirilinceye kadar, Küçükleri Koruma Şube Müdürlükleri ile Asayiş Şube Müdürlüğü Çocuk Büro Amirlikleri faaliyetlerine devam eder, bu süre içinde de bu Yönetmelik hükümlerini uygulamakla görevlidirler.

Geçici Madde 2 — Çocuk birimlerinde Emniyet Genel Müdürlüğü kadrosundan sosyal çalışmacı görevlendirilinceye kadar, 4/5/1994 tarihinde imzalanan Emniyet Genel Müdürlüğü ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü İşbirliği Protokolü gereği İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri kadrolarından sosyal hizmet uzmanları çocuk birimlerinde geçici olarak görevlendirilebilir.

Yürürlük

Madde 28 — Sayıştay'ın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik Resmî Gazete'de yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 29 — Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

YAKALAMA, GÖZALTINA ALMA VE İFADE ALMA YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 01.06.2005

Resmî Gazete Sayısı: 25832

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – Bu Yönetmeliğin amacı, bütün adlî kolluk görevlileri ile gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi üzerine adlî kolluk görevini ifa eden diğer kolluk görevlilerinin, Cumhuriyet savcılarının bilgi ve emirleri doğrultusunda yürütecekleri adlî soruşturma sırasında kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama, gözaltına alma, muhafaza altına alma ve ifade alma işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – Bu Yönetmelik yakalama, gözaltına alma, muhafaza altına alma ve ifade alma işlemleri ile adlî kolluk görevlileri ile gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi üzerine adlî kolluk görevini ifa eden bütün kolluk birimlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3 – Bu Yönetmelik, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 7/11/1979 tarihli ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 4/7/1934 tarihli 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – Bu Yönetmelikte geçen;

Adlî kolluk: 04/06/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanununun 8, 9, 10 ve 12 nci maddeleri, 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemini yapan güvenlik görevlilerini,

Bilgi alma: Bir suçun tespiti veya aydınlatılmasına yönelik olarak, müşteki ve suçtan zarar gören ile suç işleme şüphesi altında bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesini ve tutanağa geçirilmesini,

İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

Gecikmesinde sakınca bulunan hâl: Derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalinin ortaya çıkması hâlini,

Gözaltına alma: Kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanunî süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulmasını,

Gözaltı birimi: Yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanarak adlî mercilere sevk edilmesine veya serbest bırakılmasına kadar, kanunî süre içinde onu gözaltında tutmakla yetkili ve görevli kolluk kuvveti birimlerini,

Gözaltı ve nezarethane sorumlusu: Gözaltına veya muhafaza altına alınan kişilere haklarının okunmasını, kayıtların tutulmasını ve kanunlara uygun davranılmasını sağlamak amacıyla ilgili karakol, birim veya bot komutanı, âmiri veya büro âmiri tarafından görevlendirilen personeli,

Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

Mâlen sorumlu: Yargılama konusu işin hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiyi,

Muhafaza altına alma: Kanunun yetki verdiği hâllerde yetkili merci önüne çıkarılması gereken kişilerin ilgili kurumlar veya kişilerce teslim alınana kadar sağlıklarına zarar vermeyecek şekilde ve zorunlu olduğu ölçüde özgürlüklerinin kısıtlanıp alıkonulmasını,

Müdafi: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı,

Nezarethane: Şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adlî mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri,

Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Sorgu: Şüpheli veya sanığın, hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

Suçüstü: İşlenmekte olan suçu, henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suçu, fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suçu,

Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçu,

Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya mâlen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı,

Yakalama: Kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Yakalama, Gözaltına Alma ve Muhafaza Altına Alma

Yakalama, gözaltına alma ve muhafaza altına alma yetkisi

Madde 5 – Kolluk görevlileri;

a) Gecikmesinde sakınca bulunan ve Cumhuriyet savcısına veya derhâl âmirlerine müracaat imkânı olmayan hâllerde; hakkında yakalama emri düzenlenmesi veya tutuklama kararı verilmesi gereken kişileri ya da suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan şüphelileri,

b) Kolluk kuvvetinin kanun ve usul dairesinde verdiği emre itaatsizlik edenleri ve aldığı tedbirlere uymayanları,

c) Görev yaparken mukavemette bulunan veya görevinden alıkoymak maksadıyla kolluk kuvvetine zorla karşı koyan ve yakalanmadıkları taktirde hareketlerine devam etmeleri ihtimali bulunan kişileri,

d) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama emri, yakalama ve tutuklama kararı bulunanları veya kanunla istenilen bir mükellefiyeti yerine getirmedikleri için yakalanması gerekenleri,

e) Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri alan, satan, bulunduran veya kullananları,

f) Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk hâlinde başkalarına saldıranları,

g) Halkın huzur ve sükûnunu bozanlardan, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenlerle, başkalarına saldırıya yeltenenleri ve kavga edenleri,

h) Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla belirtilen esaslara uygun olarak, alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu ve uyarıcı madde veya alkol tutkunu, serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri,

ı) Haklarında mahkemece çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına veya benzeri resmî veya özel kurumlara yerleştirilmesine veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen çocukları,

i) Usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren veya hakkında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınan kişileri,

yakalayabilir.

Kimliğini bir belgeyle veya kolluk kuvvetince tanınmış veya güvenilir kişilerin tanıklığı ile ispat edemeyenlerle, gösterdikleri belgelerin doğruluğundan şüphe edilen kişileri, aranan kişilerden olup olmadıkları anlaşılıncaya veya gerçek kimliği ortaya çıkıncaya kadar yirmidört saati geçmemek üzere, yakalama ve muhafaza altına almaya yetkilidir. Bu kişilere kimliklerini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Aşağıda belirtilen hâllerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir:

a) Kişiye suçu işlerken rastlanması,

b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması ihtimalinin bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması.

Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hâllerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olan suç hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasına göre şikâyetten önce şüpheli yakalanmış olursa şikâyete yetkili olan kimseye ve bunlar birden fazla ise hiç olmazsa birine yakalama bildirilir.

Yakalama işlemi

Madde 6 – Yakalama 5 inci maddede belirtilen yetkiler çerçevesinde, hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının emriyle veya doğrudan kolluk kuvveti veya suçüstü hâlinde herkes tarafından yapılabilir.

Yakalanan kişinin kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önlemek amacıyla kaba üst araması yapılarak, silâh ve bunun gibi unsurlardan arındırılması sağlanır.

Yakalama sırasında suçun iz, emare, eser ve delillerinin yok edilmesini veya bozulmasını önleyecek tedbirler alınır.

Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir.

Kolluk kuvveti tarafından yapılan yakalama hâlinde işlem, yakalanan kişi ve uygulanan tedbirler derhâl Cumhuriyet savcısına bildirilir.

Yakalamadan ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin emirden, yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye Cumhuriyet savcısının emriyle gecikmeksizin haber verilir.

Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır, bu tutanağın bir sureti yakalanan kişiye verilir. Bu kişiye ayrıca haklarının yazılı olarak bildirildiğini ve kendisi tarafından da bu hususun anlaşıldığını belirten bu Yönetmeliğe ekli "Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı Şüpheli ve Sanık Hakları Formu" (EK-A) tanzim edilerek imzalı bir örneği verilir.

Suç işlerken rastlanması veya suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması ihtimalinin bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması nedeniyle başkaları tarafından yakalanıp kolluk görevlilerine teslim edilen veya bu hâllerde kolluk görevlilerince yakalanan ya da haklarında tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma imkânı bulunmaması sebebiyle kolluk görevlilerince yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen sözlü emir, en kısa zamanda yazılı hâle dönüştürülerek mümkün olması hâlinde en seri iletişim vasıtasıyla ilgili kolluğa bildirilir; aksi hâlde ilgili kolluk görevlilerince alınmasına hazır edilir. Ancak, kolluk görevlisi emrin yazılı hâle getirilmesini beklemeden sözlü emrin gereğini yerine getirir.

Yakalanan kişi, Cumhuriyet savcısının emri ile serbest bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınır.

Muhafaza altına alınmak amacıyla yakalanan kişiler hakkında da bu maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulandıktan sonra, yakalama sebebi,

yakalamaya itiraz etme hakkı ve bu hakkı nasıl kullanılacağı derhâl bildirilir. Bu kişilerden ıslah veya tedavi kurumuna götürülmesi gerekenlerin ilgili kurumlarca teslim alınmaları sağlanır. Teslim alınmaması hâlinde, durum bir tutanakla tespit edilir ve tutanağın bir sureti mülkî amire gönderilir.

Yakalanan ve nakledilecek şahıslara uygulanacak tedbirler

Madde 7 – Yakalanan veya tutuklanarak bir yerden diğer bir yere nakledilen kişilere, kaçacaklarına ya da kendisi veya başkalarının hayat ve beden bütünlükleri bakımından tehlike arz ettiğine ilişkin belirtilerin varlığı hâllerinde kelepçe takılabilir.

Yakınlarına haber verme

Madde 8 – Yakalanan kişinin;

a) Kendisi ile birlikte bir kişi varsa bu kişi vasıtasıyla,

b) Suçun işlendiği veya yakalandığı yerde ikâmet ediyorsa ve haber vereceği yakınının telefon numarasını biliyorsa ya da kolluk vasıtasıyla sair suretle tespit edilebiliyorsa, telefon ile,

c) Haber vereceği yakınının telefon numarasını bilmiyorsa ilgili yer kolluğu vasıtasıyla,

d) Konutu suç yeri dışında ise telefonla veya kişinin adresinin bulunduğu yerle ilişki kurulmak suretiyle, yakalandığı, gözaltına alındığı veya gözaltı süresinin uzatıldığı Cumhuriyet savcısının emriyle gecikmeksizin bir yakınına veya belirlediği bir kişiye haber verilir.

Yakalanan veya gözaltına alınan kişi yabancı ise, yazılı olarak karşı çıkmaması hâlinde, durumu vatandaşı olduğu ülkenin büyükelçiliği veya konsolosluğuna haber verilir.

Muhafaza altına alınmak amacıyla kişinin yakalandığı, istediği kanunî yakınlarına derhâl bildirilir.

Sağlık kontrolü

Madde 9 – Yakalanan kişinin gözaltına alınacak olması veya zor kullanılarak yakalanması hâllerinde hekim kontrolünden geçirilerek yakalanma anındaki sağlık durumu belirlenir.

Gözaltına alınan kişinin herhangi bir nedenle yerinin değiştirilmesi, gözaltı süresinin uzatılması, serbest bırakılması veya adlî mercilere sevk edilmesi işlemlerinden önce de sağlık durumu hekim raporu ile tespit edilir.

Gözaltına alınanlardan herhangi bir nedenle sağlık durumu bozulanlar ile sağlık durumundan şüphe edilenler, derhâl hekim kontrolünden geçirilerek gerekiyorsa tedavileri yaptırılır. Bu durumdaki kişilerden kronik bir rahatsızlığı olanların, istekleri hâlinde varsa kendi hekimi nezaretinde resmî hekim tarafından muayene ve tedavi edilmeleri sağlanır.

Gözaltına alınan kişinin ifadesini alan veya soruşturmayı yürüten kolluk görevlisi ile bu kişiyi tıbbî muayeneye götüren kolluk görevlisinin farklı olması zorunludur. Ancak personel yetersizliği nedeniyle farklı kolluk görevlisinin bulunmaması hâlinde bu durum belgelendirilir.

Tıbbî muayene, kontrol ve tedavi, adlî tıp kurumu veya resmî sağlık kuruluşlarınca yapılır.

Hekim raporu üç nüsha hâlinde düzenlenir. Kolluk görevlileri tarafından, hekim raporunu verecek birime, yakalananın nezarethaneye giriş raporu mu, yoksa çıkış raporu için mi getirildiği yazılı olarak bildirilir.

Yakalama veya nezarethaneye giriş raporunun bir nüshası raporu tanzim eden sağlık kuruluşunda saklanır, ikinci nüshası gözaltına alınana, üçüncü nüsha ise soruşturma dosyasına eklenmek üzere ilgili kolluk görevlisine verilir.

Gözaltı süresinin uzatılması veya yer değişikliği ya da nezarethaneden çıkış sırasında düzenlenen hekim raporlarından; bir nüshası sağlık kuruluşunda saklanır, iki nüshası ise raporu düzenleyen sağlık kuruluşunca kapalı ve mühürlü bir zarf içerisinde ilgili Cumhuriyet başsavcılığına en seri şekilde gönderilir. Bunlardan bir nüshası Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltına alınanın kendisine veya vekiline verilir, bir nüshası ise soruşturma dosyasına eklenir. Bu raporların düzenlenmesinde ve Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 157 nci maddesinde belirtilen gizlilik kurallarına uyulur ve bu amaçla gerekli tedbirler ilgili sağlık kuruluşunca alınır.

Hekim muayene esnasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94 üncü maddesinde belirtilen işkence, 95 inci maddesinde belirtilen neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence ve 96 ncı maddesinde belirtilen eziyet suçla-

rının işlendiği yolunda herhangi bir bulguya rastlaması hâlinde, keyfiyeti derhâl Cumhuriyet savcısına bildirir. Bu durumda Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 7 ve 8 inci maddesine göre işlem yapılır.

Hekim ile muayene edilen şahsın yalnız kalmaları, muayenenin hekim hasta ilişkisi çerçevesinde yapılması esastır. Ancak, hekim kişisel güvenlik endişesini ileri sürerek muayenenin kolluk görevlisinin gözetiminde yapılmasını isteyebilir. Bu istek belgelendirilerek yerine getirilir. Bu durumda gözaltına alınan kişinin talebi hâlinde müdafiî de muayene sırasında gecikmeye neden olmamak kaydıyla hazır bulunabilir.

Kadının muayenesi, talebi hâlinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır. Muayene edilecek kadının talebine rağmen kadın hekimin bulunmaması halinde, muayene sırasında hekim ile birlikte sağlık mesleği mensubu bir kadın personelin bulundurulmasına özen gösterilir.

Güvenlik araması

Madde 10 – Gözaltı birimine getirilen kişi hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Nezarethaneye veya zorunlu hâllerde bu amaca tahsis edilen yerlere konulmadan önce usulünce aranır. Kadının üst veya vücudunun aranması, bir kadın görevli veya bu amaçla görevlendirilecek diğer bir kadın tarafından yapılır.

b) Kendisine zarar verebilecek kemer, kravat, ip, kesici ve delici alet gibi nesnelerden arındırılır.

c) Üzerinden çıkan eşya ve para muhafaza altına alınır. Paranın nev'i, seri numarası ve miktarı, eşyanın vasıfları ve markasını belirten bir tutanak düzenlenir ve bu tutanağın bir sureti üstü aranan kişiye verilir.

Nezarethane işlemleri

Madde 11 – Üst araması yapılan kişinin nezarethaneye girişi, bu Yönetmeliğe ekli «Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter»e (EK-B) kaydedilerek sağlanır.

Nezarethane işlemlerinde;

a) Aynı suçla ilgisi olanlar, birbirine hasım olanlar, erkek ve kadınlar bir araya konulmazlar, çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulurlar.

b) Nezarethanede zarurî hâller dışında beşten fazla kişi bir arada bulundurulmaz.

c) Tuvalet, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçların giderilmesi görevli memurun gözetiminde sağlanır.

d) Yiyecek ve içecekler önceden kontrol edilir.

e) Gözaltına alınan kişi saldırgan bir tutum sergilemeye başladığı veya kendisine zarar vermeye kalkıştığı takdirde önce sözle kontrol altına alınmaya çalışılır. Bu mümkün olmadığı takdirde, hareketini giderecek derecede kuvvet kullanılabilir. Ancak zarurî olmadıkça gerek kendisinin gerek başkasının hayatı, vücut bütünlüğü veya sağlığı tehlikeye girmedikçe kuvvet kullanılmaz.

f) Saldırgan tutum ve davranışları kontrol altına alınamayan kişiler tıbbî müdahalede bulunulması için sağlık kuruluşlarına gönderilir.

g) Gözaltına alınan kişilerin yaşama haklarını koruyucu gerekli önlemler alınarak, bu amaçla ilgili gözetlenebilir. Gözetleme işlemi teknik imkânlar ölçüsünde kayda alınabilir.

h) Gözaltındaki kişinin beslenme, nakil, sağlığının korunması ve gerektiğinde tedavisi, yakalandığının yakınlarına haber verilmesi giderleri ilgili birimin bağlı olduğu Bakanlığın bütçe ödeneklerinden karşılanır.

Nezarethaneye alınanların kaydına ait defter

Madde 12 – Gözaltı işlemleri nezarete alınanların kaydına ait deftere yazılmak suretiyle tespit edilir. Denetime tâbi olan bu defterde:

a) Kimlik bilgileri;

1) Adı ve soyadı,

2) Anne ve baba adı,

3) Cinsiyeti,

4) Doğum yeri ve tarihi,

5) Nüfusa kayıtlı olduğu yer,

6) Cilt, aile sıra ve kayıt numarası,

7) Yabancılar için pasaport numarası,

8) İkâmet adresi, iş adresi ve telefon numaraları,

9) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası,

b) Gözaltına alınmasına esas bilgiler;

1) İsnat edilen suç, gözaltına alınma nedeni,

2) Suç yeri ve tarihi,

3) Kimin emri ile yakalandığı ve nezarete alındığı,

4) Haber verilen Cumhuriyet savcısının adı ve soyadı,

5) Cumhuriyet savcısına haber verildiği tarih ve saat,

6) Bilgi toplama işlem kısmı kaydı,

c) Giriş işlemleri;

1) Yakalamanın yeri, tarihi ve saati,

2) Giriş tarihi ve saati,

3) Girişte alınan hekim raporunun verildiği makam, tarihi, sayısı ve özeti,

4) Üst aramasında teslim alınan malzemeler, teslim eden ve teslim alanın imzası,

5) Giriş işlemini yapan görevlinin adı, soyadı, rütbesi ve imzası,

d) Şüpheli ile ilgili işlemler;

1) Haber verilen yakını veya belirlediği kişi, adres ve telefon numarası,

2) Haber verilen diplomatik temsilciliğin adı ve telefon numarası,

3) Haber veren personelin adı, soyadı, sicili ve imzası,

4) Haber verme tarihi ve saati,

5) Şüphelinin, hakkında haber verildiğine dair imzası,

6) Tercüman temin edilip edilmediği, tercümanın adı, soyadı ve imzası,

7) Müdafi istediği hakkındaki beyanı ve imzası,

8) Müdafi talep etmiş ise baronun adı veya kendi avukatının adı ve soyadı,

9) Gelen müdafiîn adı ve soyadı, sicil numarası, geliş saati ve imzası,

10) Süre uzatımına karar veren makam, kararının tarihi, sayısı ve uzatılan süre,

e) Çıkış işlemleri;

1) Çıkarıldığı tarih ve saat,

2) Sevk edildiği makam,

3) Sevk evrakının tarihi ve sayısı,

4) Teslim alan görevlinin adı, soyadı ve imzası,

5) Kişinin kendisine teslim edilen malzemeler ve imzası,

6) Görevliye teslim edilen malzemeler ve imzası,

7) Geçici ayrılışlar,

8) İlân, işlemler ve sonuç,

9) Çıkış işlemini yapan görevlinin adı, soyadı, rütbesi ve imzası,

10) Kontrol eden âmirin adı, soyadı, rütbesi ve imzası, belirtilir.

Bu defterde, yukarıda belirtilen zorunlu bilgilerin dışında gerekli görülen diğer bilgilere de yer verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Gözaltı Süresi, Salıverme ve Adlî Mercilere Sevk

Gözaltı süresi

Madde 13 – 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ıncı maddesine göre yakalanan kişi Cumhuriyet savcısı tarafından bırakılması emredilmezse, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınır.

Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçlara bakmakla görevli olan ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giriyorsa bu süre kırksekiz saattir.

Gözaltı süresinin uzatılması

Madde 14 – Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasında güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı gözaltı süresini her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri, gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden mahrum bırakılamaz.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçlara bakmakla görevli olan ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlardan; Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hâl ilân edilen bölgelerde yakalanan kişiler hakkında, aynı Kanununun 91 inci maddesinin bir ve üçüncü fıkralarında dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hâkim kararı ile yedi güne kadar uzatılabilir. Hâkim karar vermeden önce yakalanan ve gözaltına alınan kişiyi dinler.

Yakalama ve gözaltı işlemlerine karşı hâkime başvurma

Madde 15 – Yakalama, gözaltına alma işlemine veya gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafi veya kanunî temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımı hemen serbest bırakılmasını sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Yakalanan kişinin dilekçesi yetkili hâkime en seri şekilde ulaştırılır.

Yakalanan kişinin yetkili mahkemeye götürülmesi

Madde 16 – Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır.

Yetkili mercilere sevk veya serbest bırakma

Madde 17 – Yakalanan kişi, gözaltına alınmasını gerektirecek bir nedenin tespit edilememesi veya yakalama sebebinin ortadan kalkması hâlinde Cumhuriyet savcısının emri ile kolluk kuvvetince derhâl salıverilir.

Yakalanan kişi, hakkında ıslah veya tedavi tedbiri alınması gereken kişilerden ise ilgili kuruma teslim edilir.

Gözaltı süreleri azamî süreler olup, gözaltına alınan kişilerin işlemlerinin en kısa sürede bitirilmesi esastır.

Gözaltına alınanlar, işlemleri bitirildikten sonra gözaltı süresinin dolması beklenmeksizin kolluk kuvvetince ilgili Cumhuriyet başsavcılığına derhâl sevk edilir.

Yakalama, gözaltına alma işlemine veya gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının emrine karşı, hâkime yapılan başvuru üzerine verilen serbest bırakma kararı derhâl uygulanır.

Emanete alınan şahsî eşya ve para eksiksiz olarak ilgilisine teslim edilerek ve girişte tanzim edilen güvenlik araması tutanağına şerh düşülerek kendisine imzalatılır.

Sevk veya serbest bırakma işlemi ve sebebi, bu Yönetmeliğe ekli "Sevk/Serbest Bırakma Tutanağı"na (EK-C) bağlanır, bunun bir sureti gözaltından çıkarılan kişiye verilir.

Yeniden yakalama yasağı

Madde 18 – Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine, gözaltına alınıp da serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

Çocuklarla ilgili özel hüküm

Madde 19 – Çocuklar bakımından yakalama ve ifade alma yetkileri aşağıdaki şekilde sınırlandırılmıştır:

a) Fiili işlediği zaman oniki yaşını doldurmamış olanlar ile onbeş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler;

1) Suç nedeni ile yakalanamaz ve hiçbir suretle suç tespitinde kullanılamaz.

2) Kimlik ve suç tespiti amacı ile yakalama yapılabilir. Kimlik tespitinden hemen sonra serbest bırakılır. Tespit edilen kimlik ve suç, mahkeme başkanı veya hâkimi tarafından tedbir kararı alınmasına esas olmak üzere derhâl Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

b) Oniki yaşını doldurmuş, ancak onsekiz yaşını doldurmamış olanlar suç sebebi ile yakalanabilirler. Bu çocuklar, yakınları ile müdafiye haber verilerek derhâl Cumhuriyet başsavcılığına sevk edilirler; bunlarla ilgili soruşturma Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılır ve aşağıdaki hükümlere göre yürütülür:

1) Çocuğun gözaltına alındığı ana-baba veya vasisine bildirilir.

2) Kendi talebi olmasa bile müdafiden yararlandırılır, ana-baba veya vasisi müdafi seçebilir.

3) Müdafi hazır bulundurulmak şartı ile şüpheli çocuğun ifadesi alınır.

4) Kendisinin yararına aykırı olduğu saptanmadığı veya kanunî bir engel bulunmadığı durumlarda ana-babası veya vasisi ifade alınırken hazır bulunabilir.

5) Yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulur.

6) 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda yazılı suçlar büyüklerle beraber işlendiği takdirde soruşturma evresinde çocuklarla ilgili evrak ayrılır, soruşturmaları ayrı ayrı yürütülür.

7) Çocukların kimlikleri ve eylemleri mutlaka gizli tutulur.

8) Suçun mağduru çocuksa, bunlara karşı işlenen suçüstü hâllerinde, kovuşturulması suçtan zarar gören kimsenin şikâyetine bağlı olan fiillerde şüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için şikâyet şartı aranmaz.

9) Çocuklarla ilgili işlemler mümkün olduğu ölçüde sivil kıyafetli görevliler tarafından yerine getirilir.

10) Çocuklara kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak, zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlemler alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Müdafi ile İlgili Hususlar

Müdafi tayini

Madde 20 – Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiîn yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.

Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç müdafi hazır bulunabilir.

Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında müdafiîn, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, talebi hâlinde baro tarafından bir müdafi görevlendirilir.

Şüpheli veya sanık onsekiz yaşını doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malûl olur ve bir müdafiî de bulunmazsa talebi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

Üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada şüpheli veya sanığın talebi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

Müdafi ile görüşme

Madde 21 – Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafi ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafiî ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.

Müdafiî ile görüşmesinden önce ve görüşmesi sırasında, talebi hâlinde yakalanan kişiye kalem ve kâğıt verilir.

Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla ve yakalanan kişi isterse, vekâletname aranmaksızın en çok üç müdafi ifadede hazır bulunabilir.

Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır.

Müdafiîn soruşturma evrakını incelemesi[1]

Madde 22 - Müdafi, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir. **Kollukta bulunan soruşturma dosyası için yetkili Cumhuriyet savcısının yazılı emri gerekir.[1]**

Müdafiîn dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkiminin kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.

Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adlî işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Müdafi, Cumhuriyet başsavcılığınca iddianamenin mahkemeye verildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
İfade Alma

İfade almanın esasları

Madde 23 – Şüphelinin ifadesinin alınmasında aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Şüphelinin kimliği saptanır. Şüpheli, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.

b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.

c) Müdafi seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafiîn ifade sırasında hazır bulunabileceği kendisine bildirilir. Müdafi seçecek durumda olmadığı ve bir müdafi yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafi görevlendirilir.

d) Müdafi sadece hukukî yardımda bulunabilir, şüphelinin ifadesi alınırken şüpheliye sorulan soruya doğrudan cevap veremez, onun yerini aldığı izlenimi veren herhangi bir müdahalede bulunamaz. Hukukî yardım maddî olayı karartabilecek müdahalelerin yapılması anlamına gelmez. Müdafi şüpheliye bütün kanunî haklarını hatırlatabilir ve müdafiîn her türlü müdahalesi tutanağa geçirilir.

e) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 95 inci maddesi hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhâl bildirilir.

f) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir.

g) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek imkânı tanınır.

h) İfade verenin kişisel ve ekonomik durumu hakkında bilgi alınır.

i) İfade işlemlerinin kaydında, teknik imkânlardan yararlanılabilir.

j) İfade bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta şunlar yer alır:

1) İfade alma işleminin yapıldığı yer ve tarih,

2) İfade alma sırasında hazır bulunan kişilerin isim ve sıfatları ile ifade veren kişinin açık kimliği,

3) İfade alma sırasında, yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediği, bu işlemler yerine getirilmemiş ise nedenleri,

4) Tutanak içeriğinin ifade veren ile hazır olan müdafi tarafından okunduğu ve imzaları,

5) İmzadan çekinme hâlinde bunun nedenleri.

İfade esasları bu Yönetmeliğe ekli İfade Tutanağı (EK-D) formatına uygun olarak yerine getirilir.

İfade almada yasak yöntemler

Madde 24 – İfade veren şüphelinin beyanı, özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilâç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında, bu işlem ancak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilir.

Hiç kimse, kendisini veya kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

ALTINCI BÖLÜM
Nezarethane ve İfade Alma Odası

Nezarethane ve ifade alma odası

Madde 25 – Nezarethaneler en az 7 metrekare genişliğinde, 2,5 metre yüksekliğinde ve duvarlar arasında en az 2 metre mesafe olacak şekilde düzenlenir. Yeterli doğal ışıklandırma ve havalandırma imkânları sağlanır. Ancak, şüpheli sayısının çokluğu sebebiyle nezarethane imkânlarının yetersiz olması durumunda, nezarethaneler için öngörülen fizikî şartlara sahip başka yerler de kullanılabilir.

Nezarethanelerde gözaltına alınan kişilerin yatmaları ve oturmaları için yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulundurulur.

Mevsim ve gözaltı yerlerinin maddî şartları da dikkate alınarak, geceyi gözaltında geçirecek şahıslar için yeterli miktarda battaniye ve yatak temin edilir.

Tuvalet, banyo ve temizlik ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli tedbirler alınır.

Nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır.

İç ve dış emniyeti sağlanmış, özel surette hazırlanmış, teknik donanımlı, bağımsız yerlerin ifade alma odası olarak kullanılmasına özen gösterilir.

Mevcut nezarethane ve ifade alma odalarının standartlara uygun hâle getirilmesi bütçe imkânları çerçevesinde sağlanır.

Nezarethane ve ifade alma odalarının denetimi

Madde 26 – Nezarethane ve ifade alma odalarının standartlara uygunluğunu sağlamak amacı ile kolluk kuvvetlerinin yetkili birimleri tarafından denetleme yapılır.

Cumhuriyet başsavcıları veya görevlendirecekleri Cumhuriyet savcıları, adlî görevlerinin gereği olarak, gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethaneleri, varsa ifade alma odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma neden ve sürelerini, gözaltına alınma ile ilgili tüm kayıt ve işlemleri denetler; sonucunu Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Deftere kaydederler.

Yetkili ve görevli mercilerin mevzuatta öngörülen denetim yetkileri saklıdır.

YEDİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Soruşturmanın gizliliğinin uygulanması

Madde 27 – Suçluluğu bir yargı hükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyeti esastır ve soruşturma evresi gizlidir. Bu nedenle, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin «suçlu» olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmez ve soruşturma evrakı hiçbir şekilde yayımlanamaz.

Yer gösterme işlemi

Madde 28 – Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamına giren suçlar söz konusu olduğunda, adlî kolluk âmiri de yer gösterme işlemi yaptırmaya yetkilidir. Bu suçlar dışında yer gösterme işlemi kolluk âmirleri tarafından yaptırılamaz.

Yer gösterme işlemi soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun olarak yerine getirilir.

Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla, müdafi de yer gösterme işlemi sırasında hazır bulunabilir.

Yer gösterme işlemi tutanağa bağlanır.

Bu tutanakta aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Müdafi veya vekil sıfatıyla hazır bulunduğu işlemlerle ilgili tutanakta avukatın isim ve imzasına da yer verilir.

b) Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, zamanı ve işleme katılan veya ilgisi bulunan kimselerin isimlerini içerir.

c) İşlemde hazır bulunan ilgililerce onanmak üzere tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları okunur veya okumaları için kendilerine verilir. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir.

d) İmzadan kaçınma hâlinde nedenleri tutanağa geçirilir.

Sorumluluk

Madde 29 – Yakalama, muhafaza altına alma, gözaltına alma ve ifade almada görevli bulunan kolluk kuvvetleri katıldıkları işlemlerle ilgili olarak bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasından sorumludur.

Personelin niteliği

Madde 30 – Bu Yönetmelikle kolluk kuvvetine verilen görevleri yerine getiren personelin eğitim görmüş olması gerekir.

Personelin eğitimi

Madde 31 – Eğitime, tecrübeli, suçluluk psikolojisinden anlayan, sabırlı, soğukkanlı, kavrama kabiliyeti yüksek, tercihan psiko-teknik testten geçirilmiş personel katılabilir.

Eğitim süresi ve müfredatı Adalet Bakanlığının görüşü alınarak ilgisine göre Jandarma Genel Komutanı veya Emniyet Genel Müdürü veya Gümrük Müsteşarı ya da Sahil Güvenlik Komutanının onayı ile belirlenir.

Adalet Bakanlığı temsilcileri de ilgili personelin eğitimine katılabilir.

Eğitimi başarı ile bitiren personele, ilgisine göre şekli ve ebadı Jandarma Genel Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü veya Gümrük Müsteşarlığı ya da Sahil Güvenlik Komutanlığının eğitim birimlerince belirlenen sertifika verilir.

Eğitimde başarı gösteremeyen personel hakkında Hizmet İçi Eğitim Yönergelerinin ilgili hükümleri uygulanır.

Tekerrür ve tazeleme gibi özel eğitimlere iştirak ettirilen personele ayrıca sertifika verilmez.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

Madde 32 – 1/10/1998 tarihli ve 23480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 33 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 34 – Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

ADLÎ VE ÖNLEME ARAMALARI YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 01.06.2005

Resmî Gazete Sayısı: 25832

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, kanunlarla düzenlenen adlî ve önleme aramasına karar verme yetkisi ile aramaların uygulanmasında uyulacak esas ve usulleri göstermektir.**Kapsam**

Madde 2 - Bu Yönetmelik, kolluk tarafından, kişilerin üstlerinin, eşyasının, araçlarının, özel kâğıtlarının, konut, işyeri ve eklentilerinin aranmasında uyulacak esas ve usulleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, **(Değişik ibare:RG-29/4/2016-29698)** 21/03/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, **(Değişik ibare:RG-29/4/2016-29698)** 31/03/2011 tarihli ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu, 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunu, 13/5/1971 tarihli ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu ile 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen deyimlerden;

Araç: Her türlü nakil vasıta ve taşıtlarını,

Cumhuriyet savcısı: Yetkili Cumhuriyet savcısını,

El koyma: Suçun veya tehlikelerin önlenmesi amacıyla veya suçun delili olabileceği veya müsadereye tâbi olduğu için, bir eşya üzerinde, rızası olmamasına rağmen, zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılması işlemini,

Gece vakti: Güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvele kadar devam eden süreyi,

Gecikmesinde sakınca bulunan hâl:

a) Adlî aramalar bakımından; derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimâlinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması hâlini,

b) Önleme aramaları bakımından; derhâl işlem yapılmadığı takdirde, millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi veya zarar görmesi, suç işlenmesinin önlenememesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silâh, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilememesi ihtimâlinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması hâlini,

Hâkim: Yetkili sulh ceza hâkimini veya hâkimi,

Kolluk: Jandarma, polis, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza görevlilerini,

Kolluk âmiri: Konuyla ilgili yetkili ve görevli olan kolluk biriminin âmirini,

Koruma altına alma: Suçun veya tehlikelerin önlenmesi ya da delil olabilecek veya müsadereye tâbi olan yahut güvenliğin sağlanması amacıyla, eşyayı zilyedinin kendiliğinden vermesini veya el konulana kadar geçici olarak alıkoymayı,

Mülkî âmir: İllerde vali veya bu konuda yetkilendirdiği yardımcısını, ilçelerde kaymakamı,

Özel güvenlik görevlisi: 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanuna göre valiliklerce çalışma izni verilen, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanmasında kamu görevlisi sayılan ve görev alanlarında yetkili olan kişileri,

Suçüstü:

a) İşlenmekte olan suçu,

b) Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suçu,

c) Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suçu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Adlî Arama

Adlî arama ve kapsamı

Madde 5 - Adlî arama, bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir.

Makul şüphe

Madde 6 - Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir.

Makul şüphe, aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenir.

Makul şüphede, ihbar veya şikâyeti destekleyen emarelerin var olması gerekir.

Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır.

Arama sonunda belirli bir şeyin bulunacağını veya belirli bir kişinin yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olgular mevcut bulunmalıdır.

Adlî aramalarda karar ve emir verme yetkisi

Madde 7 - Adlî aramaya karar vermek yetkisi hâkimindir. Kolluk, arama kararı alınmasını talep ettiği durumlarda, makul şüphe sebeplerini belirten ayrıntılı ve gerekçeli bir rapor hazırlar ve Cumhuriyet savcısına başvurur.

Hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emriyle arama yapılabilir.

Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde kolluk âmirinin yazılı emriyle gerçekleştirilen arama ve elkoyma işlemi üzerine; ilgili kolluk görevlilerince neden Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı, Cumhuriyet savcısının hangi vasıtalarla arandığını belirten ayrıntılı tutanak düzenlenerek ilgili soruşturma evrakına eklenir.

Kolluk âmirlerince konutta, iş yerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama kararı verilemez. Sayılan bu yerlerde arama ancak hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle yapılabilir. **(Mülga cümle:RG-29/4/2016-29698)** (...)

Kolluk âmirinin yazılı emriyle yapılan arama ve sonuçları Cumhuriyet başsavcılığına derhâl bildirilir.

Cumhuriyet savcısına ulaşılamayan hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emriyle konut, iş yeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlar dışında arama yapılabilir.

Arama talep, karar veya emrinde;

a) Aramanın nedenini oluşturan fiil,

b) Aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya,

c) Karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi,

d) Aranılacak eşyanın elde edilmesi hâlinde el konulup konulmayacağı,

açıkça gösterilir.

Cumhuriyet başsavcılıklarınca, arama ile ilgili kararları vermek üzere, yirmidört saat süreyle nöbetçi Cumhuriyet savcısı görevlendirilir.

Karar alınmadan yapılacak arama[1]

Madde 8 - Aşağıdaki hâllerde ayrıca bir arama emri ya da kararı aranmaz:

a) Hakkında tutuklama kararı veya yakalama emri veya zorla getirme kararı bulunan kişi ile hakkında gıyabî tutuklama kararı verilen kaçak yakalandığında üstünde, yakalanması amacıyla konutunda, işyerinde, yerleşim yerinde, bunların eklentilerinde ve aracında yapılacak aramada,[1]

b) Hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile veya kolluk tarafından doğrudan yakalanan kişinin, kendisine, başkalarına veya yakalama işlemini yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla yapılacak kaba üst aramasında,

c) Gözaltına alınan kişinin, nezarethaneye konmadan önce yapılan üst aramasında,

d) Herhangi bir sebeple hukuka uygun şekilde yakalandıktan sonra kolluk güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin veya işlenmekte olan veya henüz işlenmiş olan veya pek az önce işlendiğini gösteren belirtilerin olduğu suçun failinin yakalanması amacıyla takibi sırasında girdikleri araç, bina ve eklentilerinde yakalanması amacıyla yapılacak aramalarda,

e) **(Değişik:RG-29/4/2016-29698)** 1) 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında gümrük salonları ve gümrük kapılarında kaçak eşya sakladığından kuşkulanılan kişilerin üzeri, eşyası, yükleri ve araçlarının gümrük kontrolü amacıyla gümrük görevlilerince aranmasında,

2) 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında Gümrük Kanunu gereğince belirlenen kapı ve yollardan başka yerlerden girilmesi, çıkılması ve geçilmesi yasak olan gümrük bölgesinde rastlanacak kişi ve her nevi taşıma araçlarının yetkili memurlar tarafından durdurularak bu kişilerin eşya, yük ve üzerleri ile varsa taşıma araçlarının aranmasında,

f) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24 üncü maddesindeki kanunun hükmü ve âmirin emrini yerine getirme, 25 inci maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ve 26 ncı maddesindeki hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası ile diğer kanunların öngördüğü hukuka uygunluk sebepleri ve suçüstü hâlinde yapılan aramalarda, toplum için veya kişiler bakımından hayatî tehlikeyi ortadan kaldırmak amacıyla veya kapalı yerlerden gelen yardım çağrıları üzerine, konut, işyeri ve yerleşim yeri ile eklentilerine girmek için.[1]

Olay yeri inceleme

Madde 9 - Suç işlenen yerlerde, sebep ve sonuç ilişkisini ortaya koyacak delillerin aranması, bulunması ve el koyulması için geliştirilmiş bilimsel ve teknik araştırma işlemlerinin, herkesin girip çıkabileceği kamuya açık alanlarda yapılması için bir emir veya karar gerekmez.

Birinci fıkrada belirtilen yerler dışındaki olay yeri inceleme işlemleri, 7 nci madde uyarınca hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlar dışındaki yerlerde kolluk âmirinin yazılı emri üzerine gerçekleştirilir.

Aramada emir ya da karar kapsamı dışında elde edilen bulgular ve ele geçirilen kişiler

Madde 10 - Usulüne uygun yapılan aramada;

a) Yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmakla birlikte, karar veya yazılı emirde konu edilmeyen,

b) Yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek,

bir delil elde edilirse; bu delil koruma altına alınır ve durum Cumhuriyet başsavcılığına derhâl bildirilerek el koyma işlemini gerçekleştirmek için Cumhuriyet savcısından yeni bir yazılı emir istenir. Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emriyle kolluk görevlileri elkoyma işlemini gerçekleştirebilir.

Hâkim kararı olmaksızın elkoyma işlemi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

Bu tür aramada, aramanın amacı ve konusu dışında ele geçirilen ve haklarında tutuklama veya yakalama kararı bulunan kişiler, evrakıyla birlikte Cumhuriyet başsavcılığına sevk edilir.

Adlî arama tutanağı

Madde 11 - Adlî arama işlemi bir tutanağa bağlanır.

Tutanakta;

a) Arama kararının tarih ve sayısı, hâkim kararı yoksa verilmiş olan yazılı emrin tarih ve sayısı ile emri veren merci,

b) Aramanın yapıldığı yer, tarih ve saat,

c) Aramanın konusu,

d) Aranan kişinin kimlik bilgileri, adını söylemediği takdirde eşkâl bilgileri,

e) Araçta, konutta, işyeri ve eklentilerinde arama yapılmışsa, aracın plaka numarası, markası, konutun, işyerinin ve eklentilerinin açık adresi, su üstü aracının aranmasında su üstü aracının cinsi, ismi, sahibi ve kullananı, deniz aracının aranması hâlinde ise deniz aracının cinsi, ismi, donatanı, bağlama limanı, tonajı, acentesi, kaptanı ve arama mevkiî,

f) Aramanın sonuçları, el konulan suç eşyasına ilişkin belirleyici bilgiler,

g) Aramada yakalanan kişiler varsa kimlik bilgileri, kimliği belirlenemiyorsa eşkâl bilgileri,

h) Arama sonucunda yaralanma veya maddî bir zarar meydana gelip gelmediği,

i) Arama işlemini yapanların adı, soyadı, sicili ve unvanı,

hususları yer alır.

Tutanak arama işlemine katılmış olanlar ve hazır bulunanlarca imzalanır. Tutanağın bir sureti ilgiliye verilir.

(Değişik fıkra: RG-29/4/2016-29698) Kaçakçılık suçlarıyla ilgili tutanaklar, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 11 ve 20 nci maddelerine göre tanzim edilir.

Arama sonunda talep hâlinde verilecek belge

Madde 12 - 7 nci maddeye göre yapılacak arama sonunda, hakkında arama işlemi uygulanan kişiye talebi hâlinde;

a) Aramanın,

1) Şüpheli veya sanık olması ve yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe bulunması sebebiyle mi,

2) Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla mı,

yapıldığını,

b) Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe bulunan şüphelinin veya sanığın üstünün, eşyasının, konutunun, işyerinin veya ona ait diğer yerlerin aranması hâlinde, soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliğini,

c) Aramada el konulan veya koruma altına alınan eşyanın listesini,

d) Aramada şüpheyi haklı kılan bir şey elde edilmemiş ise bunu,

e) Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin, el konulan eşyanın mülkiyetine ilişkin görüş ve iddialarını,

içeren belge veya belgeler verilir.

Koruma altına alınan veya el konulan eşyanın tam bir listesi yapılarak resmî mühürle mühürlenir. Bu eşyanın resmî mühürle mühürlendiğine dair tutanak tanzim edilerek, bir sureti ilgilisine verilir.

Avukat bürolarında arama

Madde 13 - Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın avukat bürolarında arama yapılamaz.

Avukat büroları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının denetiminde aranabilir. Baro başkanı veya onu temsil eden bir avukat aramada hazır bulundurulur.

Arama sonucu elkonulmasına karar verilen şeyler bakımından bürosunda arama yapılan avukat, baro başkanı veya onu temsil eden avukat, bunların avukat ile müvekkili arasındaki meslekî ilişkiye ait olduğunu öne

sürerek karşı koyduğunda, bu şey ayrı bir zarf veya paket içerisine konularak hazır bulunanlarca mühürlenir ve bu konuda gerekli kararı vermesi, soruşturma evresinde sulh ceza hâkiminden, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemeden istenir. Yetkili hâkim elkonulan şeyin avukatla müvekkili arasında meslekî ilişkiye ait olduğunu tespit ettiğinde, elkonulan şey derhâl avukata iade edilir ve yapılan işlemi belirten tutanaklar ortadan kaldırılır. Bu fıkrada öngörülen kararlar yirmidört saat içinde verilir.

Postada el koyma durumunda bürosunda arama yapılan avukat veya baro başkanı veya onu temsil eden avukatın karşı koyması üzerine üçüncü fıkrada belirtilen usuller uygulanır.

Askerî mahallerde yapılacak arama

Madde 14 - Askerî mahallerde yapılacak arama Cumhuriyet savcısının talep ve katılımı ile askerî makamlar tarafından yerine getirilir.

Elkoyma, koruma altına alma

Madde 15 - Arama sonucunda bazı eşyaya elkoyma söz konusu olduğunda, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emri ile elkoyma işlemi gerçekleştirilebilir.

İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, koruma altına alınır.

Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.

Yukarıda yazılı eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, talep üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür.

Evsafı belirlenen eşyanın kollukça bulunamaması ve zilyedinin de teslimden kaçınması hâlinde, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler dışındaki zilyet hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 60 ıncı maddesinde yer alan disiplin hapsine ilişkin hükümlerin uygulanması amacıyla durum Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Aramada ele geçen belge ve kâğıtlar hakkında yapılacaklar

Madde 16 – Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kâğıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hâkime aittir.

Kolluk, arama sırasında ele geçen belge veya kağıtlara, suçla ilgisi olup olmadığını tespit amacıyla, incelemeksizin bakabilir. Suçla ilgisi olabileceğinden şüphelendiği anda Kanunun öngördüğü şekilde incelenecek belge ve kâğıtları ambalajlayarak mühürler.

Belge ve kâğıtların zilyedi veya temsilcisi kendi mührünü de koyabilir veya imzasını atabilir. İleride mührün kaldırılmasına ve kâğıtların incelenmesine karar verildiğinde bu işlemin yapılmasında hazır bulunmak üzere, zilyedi veya temsilcisi ya da müdafiî veya vekili çağrılır.

İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kâğıtlar ilgilisine geri verilir.

Şüpheli veya sanık ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 45 ve 46 ncı maddelerine göre tanıklıktan çekinebilecek kimseler arasındaki mektuplara ve belgelere; bu kimselerin nezdinde bulundukça elkonulamaz.

Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma

Madde 17 - Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir.

Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması hâlinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması hâlinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.

Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır. Bu işlem, bilgisayar ağları ve diğer uzak bilgisayar kütükleri ile çıkarılabilir donanımları hakkında da uygulanır.

(Değişik ibare:RG-29/4/2016-29698) Üçüncü fıkraya göre alınan yedekten elektronik ortamda bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.

Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan verilerin mahiyeti hakkında tutanak tanzim edilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır. Bu tutanağın bir sureti de ilgiliye verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Önleme Aramaları

Denetim yapılacak hâller

Madde 18 - Aşağıda belirtilen denetimler şartları oluştuğunda kolluk tarafından kendiliğinden yapılabilir:

a) Umuma açık istirahat ve eğlence yeri sayılan, kişilerin tek tek veya toplu olarak eğlenmesi, dinlenmesi veya konaklaması için açılan otel, motel, pansiyon, kamping ve benzeri konaklama yerleri; gazino, pavyon, meyhane, bar, birahane, içkili lokanta, taverna ve benzeri içkili yerler; sinema, kahvehane ve kıraathane; kumar ve kazanç kastı olmamak şartıyla adı ne olursa olsun bilgi ve maharet artırıcı veya zekâ geliştirici nitelikteki elektronik oyun alet ve makinelerinin, video ve televizyon oyunlarının içerisinde bulunduğu elektronik oyun yerleri; internet kafeler ve benzeri yerler ile sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarındaki bu tür yerlerin genel güvenlik ve asayiş yönünden denetimi,

b) Kumar oynanan umumî ve umuma açık yerler ile her çeşit özel ve resmî kurum ve kuruluşlara ait lokaller, mevzuata aykırı bir şekilde uyuşturucu madde imal edilen, satılan, kullanılan, bulundurulan yerler, mevzuata aykırı faaliyet gösteren genelevler, birleşme yerleri ve fuhuş yapılan evler ve yerler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasal düzenine, genel güvenliğe ve genel ahlâka zararı dokunacak oyun oynatılan, temsil verilen, film veya video bant gösterilen yerler ile internet üzerinden yapılan yayınlara izin verilen yerler, derneklere, sendikalara, loca ve kulüplere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile benzeri kurum ve kuruluşlara ait ve yalnız üyelerinin yararlanması için açılan lokallerden, birden fazla denetim sonunda ve yazılı ihtara rağmen, iç yönetmeliğine aykırı faaliyet göstererek umuma açık yer durumuna geldiği tespit edilenlerin denetimi,

c) Yürürlükte bulunan hükümlere aykırı olarak işletilen yerler hakkındaki işlemler ile genel ahlâk ve edep kurallarına aykırı olarak sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satan yerlerin denetimi,

d) Kanunlardaki istisnalar saklı kalmak üzere, onsekiz yaşından küçükleri çalıştırdığından veya onsekiz yaşını doldurmamış küçüklerin girdiğinden şüphelenilen ve açılması izne bağlı bar, pavyon, gazino, meyhane gibi içkili yerler ile kıraathane gibi oyun oynatılan benzeri yerlerin denetimi,

e) Suç işlenmesini önlemek için kişilerden kimlik sorma,

f) 26/6/1973 tarihli ve 1774 sayılı Kimlik Bildirme Kanununda belirtilen yerlerin denetimi,

g) Motorlu araç trafik belgesi, motorlu araç tescil belgesi ve sürücü belgeleri ile 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre araçlarda bulunması gerekli eşyanın denetimi,

h) Doğal ve yapay göller ile su üstü ulaşımına imkân veren akarsularda su üstü araçlarının ve denizlerde deniz araçlarının ruhsat ve belgelerinin, su üstü araç sahip ve kullananları ile gemi adamlarının ehliyetleri, belgeleri ve deniz mevzuatında yer alan diğer belgelerinin denetimi,

i) Elektromanyetik aygıtlar ve dedektör köpekleri aracılığıyla yapılan tarama şeklindeki denetimler,

j) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 183 üncü maddesi kapsamında gürültü yapanların men edilmesi,

k) Hudut kapılarından giriş çıkış yapanların pasaport denetimleri.

Önleme araması ve kapsamı

Madde 19 - Önleme araması;

a) Millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması,

b) Suç işlenmesinin önlenmesi,

c) Taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silâh, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti,

amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin yazılı emriyle ikinci fıkrada belirtilen yerlerde, kişilerin üstlerinde, aracında, özel kâğıtlarında ve eşyasında yapılan arama işlemidir.

Önleme araması aşağıdaki yerlerde yapılabilir:

a) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde,

b) Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya sendikaların genel kurul toplantılarının yapıldığı yerin yakın çevresinde,

c) Halkın topluca bulunduğu veya toplanabileceği yerlerde,

d) Öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının ve üniversite binaları ve ekleri içerisinde, kurumun imkânlarıyla önlenmesi mümkün görülmeyen olayların çıkması olasılığı karşısında rektör, acele hâllerde de dekan veya bağlı kuruluş yetkililerinin kolluktan yardım istemeleri hâlinde, girilecek üniversite, bağımsız fakülte veya bağlı kurumların içerisinde, bunların yakın çevreleri ile giriş ve çıkış yerlerinde,

e) Umumî veya umuma açık yerlerde veya öğrenci yurtlarında veya eklentilerinde,

f) Yerleşim yerlerinin giriş ve çıkışlarında,

g) Her türlü toplu taşıma veya seyreden taşıt araçlarında,

h) **(Değişik ibare: RG-29/4/2016-29698)** 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda öngörülen suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, ticarethane, işyeri, eğlence ve benzeri yerler ile eklentilerinde,

i) **(Değişik: RG-29/4/2016-29698)** 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 12 nci maddesi kapsamında spor müsabakası öncesinde, esnasında ve sonrasında spor alanının çevresinde ve müsabakanın yapılacağı yer gidiş ve geliş güzergâhında,

j) 5253 sayılı Dernekler Kanununun 20 nci maddesi kapsamında, derneklerde veya eklentilerinde.

Konutta, yerleşim yerinde ve kamuya açık olmayan özel işyerlerinde ve eklentilerinde önleme araması yapılamaz.

Önleme araması kararı

Madde 20 - Yönetmeliğin 8 inci maddesi, 9 uncu maddesinin birinci fıkrası ve 25 inci maddesi hükümleri saklı kalmak üzere, önleme aramalarında işlemin yapılacağı kanunda belirtilen umumî ve umuma açık yerlerde makul sebeplerin oluştuğunu ve millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silâh, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacının ortaya çıktığını ve tehlikenin oluştuğunu gösteren belirlemeler, kolluk tarafından önceden tespit edilir ve aramanın yapılması önerilen yer ve zaman ile birlikte o yer mülkî âmirine, gerekçeleri ile birlikte yazılı olarak iletilir. **(Mülga cümle:RG-29/4/2016-29698)** (...)

Yetkili merci, kolluğun talebini uygun bulursa, hâkimden arama kararı talep eder; ancak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde yazılı arama emri verir.

Arama talep, emir ve kararlarında aşağıdaki hususlara açıkça yer verilir:

a) Aramanın sebebi,

b) Aramanın konusu ve kapsamı,

c) Aramanın yapılacağı yer,

d) Geçerli olacağı zaman süresi.

Hâkim tarafından verilen kararlar aleyhine, mülkî âmir tarafından kanun yollarına başvurulabilir.

Usulüne uygun olarak verilmiş arama kararı veya emri üzerine, yetkili âmirin, aramanın yapılması için kolluk memurlarına vereceği sözlü emirler derhâl yerine getirilir. Bu konudaki emirlerin yazılı olarak verilmesi istenemez. Bu hâllerde, emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk, emri verene aittir.

Özel güvenlik görevlilerinin kontrol yetkileri

Madde 21 – Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri şunlardır:

a) Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

b) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

c) Yangın, deprem gibi tabiî afet durumlarında ve imdat istenmesi hâlinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme,

d) Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

Derneklerde arama

Madde 22 - Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz.

El koyma söz konusuysa, mülkî âmirin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Hâkim kararı, mülkî âmir tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.

Spor müsabakaları ile ilgili aramalar

Madde 23 - Spor müsabakalarının yapılacağı spor alanına, güvenlik güçlerince gerçekleştirilecek kontrolden sonra seyirci alınır.

Spor alanlarının çevresinde, stadyum veya spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde, müsabakayla ilgili olarak hâkim kararı veya gecikme-

sinde sakınca olan hâllerde mülkî âmirin yazılı izni ile kolluk tarafından veya kolluğun denetiminde, özel güvenlik görevlilerince üst araması yapılır ve **(Değişik ibare:RG-29/4/2016-29698)** 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun amacına aykırı madde ve cisimler geçici olarak koruma altına alınır.

Önleme aramalarında elde edilen bilgi ve bulgular ile yakalanan şüpheliler hakkında yapılacak işlemler

Madde 24 - Önleme aramalarında elde edilen ve adlî soruşturmalarda kullanılabilecek bilgi, bulgu ve şüpheliler hakkında 10 uncu madde hükümleri uygulanır.

Aramanın konusu ve kapsamı içinde olan, ancak suç unsuru oluşturmayan eşya, geçici olarak koruma altına alınır ve aramaya sebep teşkil eden husus sona erdiğinde ilgiliye teslim edilir.

Hâkimden önleme araması kararı alınması gerekmeyen hâller

Madde 25 - Aşağıdaki hâllerde yapılacak aramalarda ayrıca bir arama emri ya da kararı gerekmez:

a) Devletçe kamu hizmetine özgülenmiş bina ve her türlü tesislere giriş ve çıkışın belirli kurallara tâbi tutulduğu hâllerde, söz konusu tesislere girenlerin üstlerinin veya üzerlerindeki eşyanın veya araçlarının aranmasında,

b) 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun ek 1 inci maddesi kapsamında bulunan, sivil hava meydanlarında, limanlarda ve sınır kapılarında, binaların, uçakların, gemilerin ve her türlü deniz ve kara taşıtlarının, giren çıkan yolcuların X-ray cihazından geçirilerek, gerektiğinde üstünün ve eşyasının aranması ile buralarda görevli kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar personelinin, üstlerinin, araçlarının ve eşyalarının aranmasında,

c) 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanununun 11 inci maddesi kapsamında, kişilerin üstünün, eşyalarının Olağanüstü Hâl Valisinin emriyle aranmasında,

d) 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 3 üncü maddesi kapsamında, konutların ve her türlü dernek, siyasî parti, sendika, kulüp gibi teşekküllere ait binaların, işyerlerinin, özel ve tüzel kişiliklere sahip müesseseler ve bunlara ait eklentilerin ve her türlü kapalı ve açık yerlerin, mektup, telgraf ve sair gönderilerin ve kişilerin üzerlerinin sıkıyönetim komutanının emriyle aranmasında,

e) Kanunların, muhafaza altına alınmalarına olanak verdiği kişilerin, üst veya eşyalarının aranmasında,

f) 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun çerçevesinde görevli kolluğun, aynı Kanunun 79 uncu maddesindeki silâh taşıma yasağı kapsamında, silâh taşıdığından şüphelenilen kişilerin üstlerinin ve eşyalarının aranmasında.

Umuma açık veya açık olmayan özel işletmelerin, kurumların veya teşebbüslerin girişlerindeki kontroller, buralara girmek isteyen kimselerin rızasına bağlıdır. Kontrol edilmeyi kabul etmeyenler, bu gibi yerlere giremezler. Bu gibi yerlerde kontrol, esasta özel güvenlik görevlileri tarafından yerine getirilir. Ancak, bu yerlerin ve katılanların taşıyabilecekleri özel niteliklere göre, önleme aramaları kolluk güçleri tarafından da yapılabilir.

Önleme araması tutanağı

Madde 26 - Arama sırasında suç unsuruna rastlandığında, önleme araması tutanağa bağlanır.

Bu hâlde, tutanak 11 inci maddede yazılı unsurları içerir.

Tutanak arama işlemine katılmış olanlar ve hazır bulunanlarca imzalanır.

Tutanağın bir sureti ilgiliye verilir.

Suç unsuruna rastlanmadığı durumlarda, aranan kişinin talebi hâlinde, kendisine arama kararı veya emrinin tarih ve sayısı, aramanın tarih ve saati, yeri, aranan şahsın ve arayan görevlinin kimlik bilgilerinin yer aldığı bir belge verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Aramaların Yapılma Şekli

Durdurma, durdurma sonrası kontrol ve arama işlemleri

Madde 27 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-29/4/2016-29698)

Kolluk, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, "umma" derecesinde makul şüphe bulunmalıdır. Somut emarelerle desteklenen şüphe bulunmadan, süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

Kolluğun durdurma yetkisini kullanabilmesi için tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanarak, kişinin bir suç işleyeceği veya işlediği hususunda veya kişinin silâhlı olduğu ve hâlen tehlike yarattığı konusunda makul bir sebebin bulunması gerekir.

Kolluk, görevini yerine getirirken, kendisinin kolluk görevlisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir; şüpheye yol açan davranışları ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Kişi, kimliğine ilişkin olanlar hariç, sorulan sorulara cevap vermekle yükümlü değildir. Durdurma yetkisinin kullanılmasına neden olan şüphe, yapılan açıklamayla veya herhangi bir şekilde ortadan kalkarsa, kişilerin gitmesine ve araçların ayrılmalarına izin verilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz.

Durdurma üzerine aşağıdaki işlemler yapılır:

a) Durdurulan kişi üzerinde giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, yoklama biçiminde bir kontrol yapılır. Bu işlem sonucunda, kişide silâh bulunduğu sonucunu çıkarmaya yeterli şüphe meydana gelirse, memur kendiliğinden silâh ve diğer suç eşyası araması yapabilir.

b) Yoklama suretiyle kontrol, kişinin cinsiyetinde bulunan görevli tarafından yapılır.

c) Yapılan kontrolün konusu ve sebepleri ilgiliye açıklanır.

ç) Bir kişinin veya aracın durdurulma süresinin, şartlara göre makul olması ve kontrol için ayrılan süreyi aşmaması gerekir.

d) Yoklama suretiyle kontrol, kişiye en az sıkıntı verici şekilde yapılır.

e) Yapılan kontrolün neticesinde suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır.

f) Uyuşturucu gibi belirli bir şeyin, kişinin herhangi bir yerinde gizlendiği düşünülüyorsa, daha geniş çaplı kontrol yapılabilir.

g) Yoklama suretiyle kontrol, kişinin veya aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Başka yere götürülerek kontrol yapılamaz.

ğ) Makul sebebi oluştuğu takdirde, daha geniş kapsamlı kontrol yapılması için, kolluk aracından veya yakındaki kapalı bir yerden yararlanılabilir.

h) Kontrolden sonra talep üzerine olay yerinde derhâl bir tutanak düzenlenir.

Kolluk, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silâh veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacına yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak el ile dıştan kontrol hariç, kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması; İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenecek esaslar dâhilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hâllerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir.

Arama emrinde aşağıdaki hususlara açıkça yer verilir:

a) Aramanın sebebi,

b) Aramanın konusu ve kapsamı,

c) Aramanın yapılacağı yer, tarih ve emrin geçerli olacağı süre,

ç) Aramanın yapılacağı kişinin açık kimliği ile aracın plaka, marka ve modeli.

Kişinin üstü ve eşyası ile aracının aranmasında 28 ve 29 uncu maddelerde belirtilen usuller uygulanır.

Arama sırasında elde edilen ve adlî soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılabilecek bilgi, bulgu ve şüpheliler hakkında bu Yönetmelikteki ilgili hükümler uygulanır.

Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir.

Bu maddede yazılı işlemler gece de yapılabilir.

Karar veya yazılı emir üzerine üst ve eşya aramasının icrası

Madde 28 – Aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmasını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

Kolluk görevlileri, kolluk görevlisi olduğunu ispatlayan kimliğini gösterir.

Üst araması, kişinin cinsiyetinde bulunan görevli tarafından yapılır.

Üst ve eşya araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.

Üst araması sırasında, kişinin beraberinde olan eşya da, mümkünse elektromanyetik cihazlarla, değilse beş duyu organı aracılığıyla aranır. Sahipsiz eşya hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Kişi direndiği takdirde üst ve eşya araması orantılı güç kullanılarak gerçekleştirilir.

Üst ve eşya araması, kişinin veya aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Başka yere götürülerek arama yapılamaz. Gerektiğinde kolluk aracından veya yakındaki kapalı bir yerden yararlanılabilir.

Üst araması sırasında, kişinin üstünde veya eşyasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açıksa dahi yazılı bilgiler okunamaz.

Kişinin kanunlara göre izin verilmeyecek bir şeyi taşıdığına ilişkin makul şüphenin bulunması ve aramanın amacına başka türlü ulaşılamaması hâlinde, üst araması aşağıda belirtilen şekilde giysiler çıkartılmak suretiyle yapılabilir:

a) Arama yapılmadan önce, bu aramayı yapmanın neden gerekli görüldüğü ve nasıl yapılacağı, o birimde görevli en üst kolluk âmiri tarafından ilgiliye bildirilir.

b) Arama, aynı cinsiyetten görevliler tarafından yapılır; arama işlemi kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir.

c) Arama, kişinin utanma duygusunu en az ihlâl edecek bir şekilde yapılır; önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılır; bedenin alt kısmındaki giysiler, üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılır. Bu giysiler mutlaka aranır.

d) Arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir.

e) Arama, mümkün olduğunca kısa bir süre içinde bitirilir.

Yapılan aramanın neticesinde bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır.

Bu maddede yazılı işlemler gece de yapılabilir.

Araçlarda arama

Madde 29 - Araçlarda aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmasını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

Araç araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.

Araç araması, kişiye en az sıkıntı verici şekilde ve makul olan en kısa sürede yapılır.

Araç araması, aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Detaylı inceleme yapılması gereken hâllerde, başka yere götürülerek arama yapılabilir.

Deniz şartları sebebiyle aramanın denizde mümkün olmaması veya deniz aracının ayrıntılı aranmasının gerektiği hâllerde şüpheli deniz aracı en yakın ve uygun limana çekilerek arama limanda yapılabilir.

Araç araması sırasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açılsa dahi yazılı bilgiler okunamaz.

Yapılan aramanın neticesinde bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır.

Boş araçların aranmasında, arama yapıldığını belirten bir not bırakılır. Bu notta, arama tutanağının bir kopyasının alınabileceği yer belirtilir.

Bu maddede yazılı işlemler gece de yapılabilir.

Konut, işyeri ve eklentilerinde aramanın yapılması[1]

Madde 30 – Haklarında gıyabî tutuklama veya tutuklama kararı ile yakalama emri veya zorla getirme kararı bulunan kişilerin yakalanması için yapılacak aramalarda, ayrıca arama kararı verilmesi gerekli değildir. Bu gibi hâllerde sadece yakalanacak kişiyle ilişkili işlemler yapılabilir. O yerde bulunan diğer kişiler hakkında, ayrıca karar verilmemişse, arama yapılamaz.[1]

Kolluk, arama yapılacak kapalı yerlerde ve eklentilerinde gerekli güvenlik önlemlerini alarak kapıyı çalar.

Hâkim kararı veya kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emriyle yapılan aramalarda veya karar alınmasını gerektirmeyen işlemlerde, mümkünse o yere girme izni verme yetkisine sahip kişilerle iletişim kurulmasına çalışılır, kolaylık gösterilmesi istenir.

Aşağıdaki hâllerde iletişim kurmadan arama amacıyla kapalı yerlere ve eklentilerine girilir:

a) Arama yapılacak olan yerin konut veya yerleşim yeri olarak kullanılmadığının bilinmesi,

b) Arama esnasında bu yerlerde kimsenin olmadığının anlaşılması,

c) Bu yerlerde oturan veya izin vermeye yetkili kişinin arama öncesinde bilgilendirilmesinin, delil karartmasına yol açarak aramanın amacını tehlikeye sokacak veya kolluk memurlarını veya diğer bireyleri tehlikeye düşürebilecek olması.

Diğer hâllerde, kolluk memurları arama kararını gösterirler.

Gecikmesinde sakınca veya tehlike bulunması hâlinde, bilgilendirme içeri girildikten sonra da yapılabilir.

Aramayla görevlendirilenler, aramaya karşı çıkılması hâlinde, durumun haklı kıldığı ölçüde güç kullanarak direnci ortadan kaldırabilirler. Bilgilendirme yapıldıktan sonra, kapı açılmadığı takdirde güç kullanılacağı ihtar edilir ve buna rağmen kapı açılmazsa zorla eve girilir ve arama gerçekleştirilir. Güç, kademeli bir şekilde artarak kullanılabilir.

Bulundurulması suç teşkil eden eşyanın arandığı evde bulunan kişilerin üstü, güvenlik veya suç eşyasının elde edilmesi amacıyla aranır.

Arama, bulunması istenen şeyin boyutu ve niteliği göz önüne alınarak, amaca ulaşmak için gerekli olan ölçüde gerçekleştirilir.

Aranacak yerde bulunan kişilerin özel hayatlarına ve mallarına gereken azamî özen gösterilir.

Kasa gibi, açılması özellik isteyen eşya, kolluk tarafından veya masrafları kollukça karşılanmak üzere bu konudaki meslek erbabına açtırılır. Bu işlemin o yerde yapılmasının masraflı, külfetli veya oraya zarar verebilecek nitelikte olması durumunda, eşya kolluk tarafından muhafaza edilen başka bir yere götürülerek de açılabilir.

Arama sırasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açılsa dahi yazılı bilgiler okunamaz.

Aramada hazır bulundurulacaklarla ilgili olarak aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir; kendisi bulunmazsa temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur.

b) Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin konutu, işyeri veya ona ait diğer yerlerde yapılacak aramalarda, zilyet ve bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir

c) Kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz.

d) Geceleyin herkesin girip çıkabileceği lokanta, bar, pavyon, gazino, meyhane gibi yerler ile kıraathane ve oyun oynatılan benzeri yerlerin aranmasında tanık bulundurulması gerekmez.

Aramanın zamanı

Madde 31 - Arama, kararda veya yazılı emirde belirtilen süre içerisinde yapılır. Her arama kararı, aksine bir hüküm içermiyorsa sadece bir kez arama yapma yetkisi verir.

Aramanın amacını tehlikeye sokan acil bir durum yoksa, adlî arama gündüz yapılır.

Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde adlî arama gece yapılamaz. Ayrıca bu yerlerde kolluk âmirinin yazılı emriyle de arama yapılamaz. Ancak;

a) Suçüstü hâlinde,

b) Gecikmesinde sakınca bulunan hâlde,

c) Firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması hâlinde,

d) Geceleyin herkesin girip çıkabileceği 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 7 nci maddesinde sayılan umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinde, gece adlî arama yapılabilir.

Önleme aramaları, denetimler ve kontroller her zaman yapılabilir.

Nezarethanelerde yapılacak arama

Madde 32 - Nezarethanelerde yapılacak aramalar için Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği hükümleri saklıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Aramalara ilişkin kayıt defteri

Madde 33 - Her kolluk biriminde, bu yönetmelik uyarınca yapılan aramalara ilişkin karar, yazılı emir ve diğer bilgilerin kaydedileceği bir defter tutulur.

Bu defterde kayıtlı bilgiler; adlî ve idarî soruşturmalar, ilgilinin taleplerinin karşılanması ve istatistikî çalışmalar dışında kullanılamaz.

Bu defter, silinme ve muhtemel bilgi kaybı riskine karşı gerekli önlemler alınmak ve bilgiler yedeklenmek suretiyle bilgisayar ortamında da tutulabilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 34 - 24/5/2003 tarihli ve 25117 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Adlî ve Önleme Aramaları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 35 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 36 - Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet ve İçişleri Bakanları yürütür.

CEZA MUHAKEMESİNDE BEDEN MUAYENESİ, GENETİK İNCELEMELER VE FİZİK KİMLİĞİN TESPİTİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 01.06.2005

Resmî Gazete Sayısı: 25832

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

Madde 1 - Bu Yönetmelik; bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delillerin elde edilmesi; ayrıca, maddî gerçeğin ortaya çıkartılması bakımından şüpheli, sanık, mağdur ve diğer kişilerin beden muayenelerinin yapılması, tıbbî incelemelerde bulunmak üzere vücuttan, kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örneklerin alınması, moleküler genetik incelemeler ile şüpheli ve sanığın kimliğinin teşhisi için gerekli fizikî özelliklerin tespitine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Dayanak

Madde 2 - Bu Yönetmelik, 04/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 82 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Yönetmelikte geçen;

Şüpheli: Soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Mağdur: Suçtan veya haksız eylemden zarar gören kişiyi,

Soruşturma: Ceza Muhakemesi Kanununa göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

Kovuşturma: İddianamenin kabulü ile başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

Gecikmesinde sakınca bulunan hâl: Derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması ihtimalinin ortaya çıkması hâlini,

Sağlık mesleği mensubu: Tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişileri,

Bedenin tıbbî muayenesi: Tabip tarafından tıbbî yöntemler kullanılarak yapılan değerlendirmeleri,

Dış beden muayenesi: Vücudun dış yüzeyi ile kulak, burun ve ağız bölgelerinin gözle ve elle yapılan yüzeysel tıbbî incelemesini,

İç beden muayenesi: Kafa, göğüs ve karın boşlukları ile cilt altı dokularının incelenmesini,

Beden parçası: Bir bedenin tamamlayıcı unsuru olan baş, gövde, kol, el, bacak, ayak gibi uzuv ve iç organları,

Müdahale: Tabip veya diğer sağlık personeli tarafından tanı, tedavi, rehabilitasyon veya önlem amacıyla yapılan muayene, tedavi veya diğer tıbbî işlemleri,

Cerrahî müdahale: Tıbbî aletler yardımıyla vücutta yapılan tanı ya da tedaviye yönelik operasyonları,

Örnek: Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, inceleme yapmak üzere ilgililerden alınan biyolojik ve diğer materyali,

Moleküler genetik inceleme: Gereken tür ve miktardaki biyolojik materyali kullanarak, kişiyi diğer kişilerden ayıran ve kalıtım kurallarına uygun olarak aktarılan hastalık dışındaki özelliklerinin moleküler düzeyde araştırılmasını

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması

Şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi

Madde 4 - Bir suça ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re fsen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkeme onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır.

Muayenenin yapılabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda kişi üzerinde iç beden muayenesi yapılamaz.

Şüpheli veya sanığın dış beden muayenesi

Madde 5 - Bir suça ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanık üzerinde dış beden muayenesi Cumhuriyet savcısı ile, emrindeki adlî kolluk görevlileri veya kovuşturma makamlarının talebiyle yapılabilir.

Şüpheli veya sanığın dış beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır.

Muayenenin yapılabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

Girişimsel olmayan tıbbî görüntüleme yöntemleri de bedenin dış muayenesi sayılır. Bu tür incelemeler tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

Şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması

Madde 6 - Bir suça ilişkin delil elde etmek için, şüpheli veya sanığın vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak, gibi örnekler alınabilmesine, Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re fsen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkeme onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. Bu örnekler Cumhuriyet savcısının huzurunda ve uygun göreceği usullerle derhâl yok edilerek bu husus tutanağa geçirilir.

Bu müdahaleler ancak tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

Vücuttan örnekler alınabilmesi için; müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.

Tıbbî müdahaleler, hekimlik sanatının ve tıp biliminin kabul ettiği yöntem ve araçlarla yapılır.

Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda; kişiden kan, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınamaz.

Özel kanunlardaki alkol muayenesine ve kan örneği alınmasına ilişkin hükümler saklıdır.

Diğer kişilerin beden muayenesi

Madde 7 - Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun ve diğer kişilerin vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine sağlığını açıkça ve öngörülebilir şekilde tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkemece, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Mağdurun ve diğer kişilerin beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır.

Diğer kişilerin vücudundan örnek alınması

Madde 8 - Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun ve diğer kişilerin vücudundan kan, veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine, sağlığını açıkça ve öngörülebilir şekilde tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı yirmidört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme yirmidört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Bu müdahaleler ancak tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.

Tıbbî müdahaleler, hekimlik sanatının ve tıp biliminin kabul ettiği yöntem ve araçlarla yapılır.

Soy bağının araştırılması

Madde 9 - Çocuğun soy bağının araştırılmasına gerek duyulması hâlinde, bu araştırmanın yapılabilmesi için, bu Yönetmeliğin 7 ve 8 nci maddeleri hükümlerine göre karar alınması gereklidir.

Tanıklıktan çekinme sebeplerinin varlığı

Madde 10 - Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir.

Tanıklıktan çekinme sebeplerinin belirlenmesi hususunda Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Çocuk ve akıl hastasının çekinmesi konusunda kanunî temsilcisi karar verir. Çocuk veya akıl hastasının, tanıklığın hukukî anlam ve sonuçlarını algılayabilecek durumda olması hâlinde, görüşü de alınır.

Kanunî temsilci de şüpheli veya sanık ise bu konuda hâkim tarafından karar verilir. Ancak, bu hâlde elde edilen deliller davanın ileri aşamalarında şüpheli veya sanık olmayan kanunî temsilcinin izni olmadıkça kullanılamaz.

Kadının muayenesi

Madde 11 - Kadının muayenesi, istemi hâlinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın tabip tarafından yapılır.

Muayene edilecek kadının talebine rağmen bir kadın tabibin bulunmasına olanakların elvermediği durumlarda; muayene sırasında tabip ile birlikte bir başka kadın sağlık mesleği personelinin bulundurulmasına özen gösterilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Moleküler Genetik İncelemelerin Yapılması

Moleküler genetik incelemeler

Madde 12 - Bu Yönetmelikte öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soy bağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Alınan örnekler üzerinde bu amaçlar dışında tespitler yapılmasına yönelik incelemeler yasaktır.

Birinci fıkra uyarınca yapılabilen incelemeler, bulunan ve kime ait olduğu belli olmayan beden parçaları üzerinde de yapılabilir. Birinci fıkranın ikinci cümlesi, bu hâlde de uygulanır.

Bilirkişi incelemesi

Madde 13 - Bu Yönetmeliğin 12 inci maddesi hükümleri uyarınca moleküler genetik incelemeler yapılmasına sadece hâkim karar verebilir. Kararda inceleme ile görevlendirilen bilirkişi de gösterilir.

Bilirkişi gerçek ya da tüzel kişi olabilir.

Yapılacak incelemeler için resmen atanan veya bilirkişilikle yükümlü olan ya da soruşturma veya kovuşturmayı yürüten makama mensup olmayan veya bu makamın soruşturma veya kovuşturmayı yürüten dairesinden teşkilât yapısı itibarıyla ve objektif olarak ayrı bir birimine mensup olan görevliler, bilirkişi olarak görevlendirilebilirler. Bu kişiler, teknik ve teşkilât bakımından uygun tedbirlerle yasak moleküler genetik incelemelerin yapılmasını ve yetkisiz üçüncü kişilerin bilgi edinmesini önlemekle yükümlüdürler. İncelenecek bulgu, bilirkişiye ilgilinin adı ve soyadı, adresi, doğum tarihi bildirilmeksizin verilir.

Bilirkişiye gönderilen örneklerle ilgili olarak; hâkimlikler, mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıkları gizliliği sağlamak ve karışıklığa yer vermemek için gerekli her türlü tedbiri alırlar. Bu amaçla güvenli ve gizli bir kayıt sistemi belirlenir. Bu kayıt sisteminde bedeninden örnek alınan kişinin adı, soyadı, adresi ve doğum tarihine karşılık gelmek üzere bir kod sistemi uygulanır.

Üçüncü fıkranın uygulanması açısından, teşkilât yapısı itibarıyla üniversiteler, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Adlî Tıp Kurumu objektif olarak ayrı birimler sayılırlar.

Moleküler genetik inceleme sonuçlarının gizliliği

Madde 14 - Bu Yönetmelik hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez.

Bu bilgiler, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda ve uygun göreceği usullerle yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir. Olay yerinden elde edilen diğer delillere ilişkin hükümler saklıdır.

Bilirkişi tarafından yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular ilgili makama gönderilir; bulgular üzerinden moleküler genetik analizler için izole edilen DNA örnekleri bilirkişi tarafından rapor hazırlandıktan sonra imha edilir ve bu husus raporda açıkça belirtilir.

Moleküler genetik incelemelerin özel kalıtsal karakterler hakkındaki açıklamayı içermediği bilinen kromozom bölgesi ile sınırlı kalmasına özen gösterilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Fizik Kimliğin Tespitinde Uyulacak Esaslar

Fizik kimliğin tespiti

Madde 15 - Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması hâlinde, Cumhuriyet savcısının emriyle, fotoğrafı, iris görüntüsü,

beden ölçüleri, diş izi, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak eşkâl bilgileri, kulak, dudak gibi organların bıraktığı kimlik tespitine yarayabilecek vücut izleri ile sesi ve görüntüleri, fizik kimliğin tespitinde kullanılan diğer teknik yöntemler ile kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

Fizik kimliğin tespitinde, öncelikli olarak elin iç yüzeyindeki derinin özel kıvrımlı şekilleri olan parmak ve avuç içi izleri, fotoğrafı ve eşkâl bilgileri kullanılır. Bu işlemler olay yeri inceleme ve kimlik tespit konusunda özel eğitim almış uzman kolluk mensubu tarafından yapılır.

Fizik kimliğin tespiti açısından, kişinin ağzındaki dişlerin incelenmesi ve diş izlerinin alınması diş tabibi tarafından yapılır.

Soruşturma veya kovuşturma aşamasında da hâkim veya mahkeme kararıyla fizik kimliğinin tespitine ilişkin işlemler yaptırılabilir.

Verilerin imhası

Madde 16 - Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde bu Yönetmeliğin 15 inci maddesi hükümleri uyarınca elde edilen veriler, Cumhuriyet savcısının huzurunda ve uygun göreceği usullerle derhâl yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

Verilerin korunması

Madde 17 - Mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde bu Yönetmeliğin 15 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca elde edilen veriler kolluk tarafından, üçüncü fıkrasında belirtilen diş izleri ise bu işlemi yapan sağlık kuruluşu tarafından arşivlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

İlgilinin rızası

Madde 18 - Mevzuatta aranan tüm koşulların gerçekleşmiş olmasına ve şüpheli sanık veya diğer kişilerin bu konuda aydınlatılmış olmalarına rağmen muayene yapılmasına ya da örnek alınmasına rıza vermemeleri hâlinde, kararın infazı için ilgilinin muayenesini veya vücudundan örnek alınmasını sağlamak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli önlemler alınır.

Mağdurun rızasının varlığı hâlinde bu işlemlerin yapılabilmesi için Yönetmeliğin 7 nci ve 8 inci maddeleri uyarınca karar alınmasına gerek yoktur.

Bir suçun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla, şüpheli, sanık ve diğer kişilerin kendiliğinden başvurarak rıza göstermeleri hâlinde, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi, kovuşturma aşamasında ise hâkim veya mahkeme kararıyla tıbbî muayeneleri yapılabilir ya da vücutlarından örnek alınabilir.

Tedavi amaçlı müdahaleler

Madde 19 - Sağlık mevzuatı ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler uyarınca tabip tarafından yapılması gereken tedavi amaçlı tıbbî muayene ve müdahaleler için Cumhuriyet savcısı ya da hâkim kararı aranmaz.

Raporların düzenlenmesi

Madde 20 - Tabip raporları üç nüsha hâlinde düzenlenir. Raporu düzenleyen sağlık kuruluşunca iki nüshası kapalı ve mühürlü zarf içerisinde ilgili Cumhuriyet başsavcılığına, hâkimliğe veya mahkemeye en seri şekilde iletilir. Raporun bir nüshası raporu düzenleyen sağlık kuruluşunda kalır.

Güvenlik önlemleri

Madde 21 - Muayene edilmesi veya vücudundan örnek alınması amacıyla sevk edilen kişi dışında başka bir kişinin muayene edilmemesi ya da vücudundan örnek alınmaması için Cumhuriyet başsavcılıklarınca gerekli önlemler alınır.

Tabip veya diğer sağlık mesleği mensuplarınca, sevk edilen kişinin kimliği konusunda şüpheye düşülmesi hâlinde durum derhâl Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Alınan, muhafaza edilen, nakledilen ve incelenen örneklerin değiştirilmemesi ve dış koşullardan etkilenip bozulmaması için Cumhuriyet başsavcılığı, kolluk, sağlık kuruluşu ve bilirkişi tarafından gerekli tedbirlere başvurulur.

Verilerle ilgili işlemler

Madde 22 - Cumhuriyet başsavcılıklarınca yapılan iş bölümlerinde, bu Yönetmelik kapsamında elde edilen verilerin imha edilmesi ve diğer

işlemlerin yürütülmesi amacıyla yeterli sayıda Cumhuriyet savcısı görevlendirilir.

Kovuşturma sonunda verilen beraat ve mahkûmiyet kararları, bu Yönetmelik hükümlerince öngörülen işlemlerin yerine getirilmesi için mahkemece ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Diğer İşlemler

Madde 23 - Kişinin vücut yüzeyinde bulunan atış artığı gibi biyolojik olmayan örnekler, elbiseleri ve diğer eşyaları üzerinde bulunan örnekler ile vücut yüzeyinden başkasına ait olduğu açıkça belli olan kıl, tüy, lif gibi örnekler olay yeri inceleme uzmanları tarafından alınabilir.

İtiraz

Madde 24 - Bu Yönetmeliğin 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10 uncu maddeleri gereğince alınacak hâkim veya mahkeme kararlarına itiraz edilebilir.

İtiraz hâlinde Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Yürürlük

Madde 25 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 26 - Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

CEZA İNFAZ KURUMLARININ YÖNETİMİ İLE CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA YÖNETMELİK

Cumhurbaşkanı Kararının Tarihi : 28/3/2020 / Sayısı: 2324
Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi : 29/3/2020 / Sayısı: 31083

Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi

MADDE 42- (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar 5237 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler ceza infaz kurumunda geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmi sağlık kuruluşlarının hükümlülere ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, hükümlünün hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa cezanın infazı, hükümlü iyileşinceye kadar geri bırakılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen geri bırakma kararı, Adli Tıp Kurumunca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumunca onaylanan rapor üzerine, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığınca verilir. Geri bırakma kararı, hükümlünün tâbi olacağı yükümlülükler belirtilmek suretiyle kendisine ve yasal temsilcisine tebliğ edilir. Hükümlünün geri bırakma süresi içinde bulunacağı yer, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından ilgili Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir. Hükümlünün sağlık durumu, geri bırakma kararını veren Cumhuriyet başsavcılığınca veya onun istemi üzerine, bulunduğu veya tedavisinin yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığınca, sağlık raporunda belirtilen sürelere, bir süre bulunmadığı takdirde birer yıllık dönemlere göre bu fıkrada yazılı usule uygun olarak incelettirilir. İnceleme sonuçlarına göre geri bırakma kararını veren Cumhuriyet başsavcılığınca, geri bırakmanın devam edip etmeyeceğine karar verilir. Geri bırakma kararını veren Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, hükümlünün izlenmesine

yönelik tedbirler, bildirimin yapıldığı yerde bulunan kolluk makam ve memurlarınca yerine getirilir. Bu fıkrada yazılı yükümlülüklere aykırı hareket edilmesi hâlinde geri bırakma kararı, kararı veren Cumhuriyet başsavcılığınca kaldırılır. Bu karara karşı infaz hâkimliğine başvurulabilir.

(4) Hapis cezasının infazı, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa, doğumdan itibaren iki ay sonra ceza infaz olunur.(1)

(5) Kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan koşullu salıverilmesine altı yıldan fazla süre kalanlar ile eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar hakkında dördüncü fıkra hükümleri uygulanmaz. Bu kişilerin cezasının dördüncü fıkrada öngörülen kısmı, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz olunur.

(6) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.

Hükümlünün istemiyle infazın ertelenmesi

MADDE 43- (1) Kasten işlenen suçlarda üç yıl, taksirle işlenen suçlarda ise beş yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazı, çağrı üzerine gelen hükümlünün istemi üzerine, Cumhuriyet Başsavcılığınca ertelenebilir.

(2) Erteleme, her defasında bir yılı geçmemek üzere en fazla iki kez uygulanabilir.

(3) Erteleme süresi içinde, hükümlü hakkında kasten işlenen bir suçtan dolayı kamu davası açılması hâlinde, erteleme kararı kaldırılarak ceza derhal infaz olunur.

(4) Birinci fıkrada belirtilen hapis cezalarının infazına başlanmış olsa bile, hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkansız hâle gelmesi veya hükümlünün eş veya çocuklarının sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle

bakıma muhtaç olmaları ya da hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hâllerde, Cumhuriyet başsavcılığınca bir yılı geçmeyen sürelerle hapis cezasının infazına ara verilebilir. Ancak bu ara verme iki defadan fazla olamaz.

(5) Erteleme isteminin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir.

(6) Bu madde hükümleri;

a) Terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

b) Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler,

c) Disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlar,

hakkında uygulanmaz.

Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri

MADDE 49- (1) 5237 sayılı Kanunun 56 ncı maddesinde belirtilen çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda gösterilen esas ve usullere göre infaz edilir.

Kuruma yerleştirme

MADDE 57- (1) Hükümlülerin kuruma yerleştirilmesi, 5275 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde belirtilen gruplandırmalara uygun olarak yapılır. Bu yerleştirmede aşağıda sayılan ilkeler uygulanır:

a) Hükümlü kadın ve erkekler, mümkün olduğu kadar ayrı kurumlarda bulundurulur. Aynı kurumda barındırılmaları zorunlu ise kadın ve erkeklere ait bölümler birbirlerinden tamamen ayrılır.

b) Hükümlü çocuklar ve gençler öncelikli olarak kendilerine ait kurumlarda, mümkün olmadığı takdirde diğerlerinden tamamen ayrı bölümlerde barındırılır.

c) Hükümlüler, tutuklulardan ayrı kurumlarda veya tamamen ayrı bölümlerde bulundurulur.

ç) Genel kolluk hizmetlerinde veya diğer kamu görevlerinde çalışmış hükümlüler, kurumların ayrı bir bölümünde barındırılır.

d) Cinsel yönelimi farklı hükümlülerin diğerlerinden ayrı odalarda kalmaları sağlanır.

(2) Hükümlüler idare tarafından hazırlanan ve koridordaki oda kapılarının yanına asılan resimli yatma planına uygun olarak yerleştirilir.

Hükümlünün bakıma muhtaç çocuklarının barındırılması

MADDE 58- (1) Anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocukların barındırılması, 5275 sayılı Kanunun 65 inci maddesi gereğince yerine getirilir. Üç yaşını doldurmuş çocuklar hakkında, 5395 sayılı Kanun kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması için ilgili kurumlara bilgi verilir. Bu çocukların belirlenecek bir program ve usule göre zaman zaman analarıyla temasları sağlanır.(1)

(2) Altı yaşını doldurmuş çocukların menfaati de göz önünde tutularak kurum dışında barındırılacakları yerler, ilgili mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

(3) (Ek:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/24 md.) Altı yaşını dolduran çocuğun dışarıda bırakılacak kimsesi bulunmadığı takdirde durum ceza infaz kurumu idaresince Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bildirilir. Bu çocukların görevliler aracılığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce belirlenen kuruluşa teslimi sağlanır.

Telefonla görüşme hakkı

MADDE 74- (1) Kapalı kurumlarda bulunan hükümlüler, belgelendirmeleri koşuluyla eşi, dördüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile telefon görüşmesi yapabilir.

(2) Telefonla görüşmeleri aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır:

a) Hükümlüler, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakılma veya kısıtlama cezası ile hücreye koyma cezasının infazı sırasında olmamak koşuluyla, idarenin kontrolünde bulunan ve kurumun uygun yerlerine yerleştirilen telefonlardan yararlandırılır.

b) Disiplin cezaları olsa bile, anne, baba, eş, çocuk ve kardeşlerin ölüm veya ağır hastalıkları veya doğal afet hâllerinde, hükümlülerin telefon görüşme hakları hiçbir şekilde engellenemez.

c) Açık ve kapalı kurumlardaki hükümlüler; altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık, salgın hastalık veya doğal afet hâllerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhal yararlandırılır. Bu hâlde, yapılan telefon konuşmaları o haftaya ait konuşma hakkından sayılmaz. Görüşmeler, tutanak ile belgelenir ve tutanaklar özel bir dosyada saklanır.

ç) Kurum personeli hükümlülere tahsis edilen telefonları kullanamaz.

d) Hükümlüler, telefon görüşmesi hakkına sahip oldukları konusunda bilgilendirilir.

e) Hükümlülerin telefonla görüşme gün ve saatleri, kurumda bulunan telefon adedi, başvuru sırası, kurumun asayiş ve güvenliği dikkate alınarak idare tarafından belirlenir.

f) Hükümlüler görüşebilecekleri yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada bir kez ve bir telefon numarasıyla bağlantı kurarak kesintisiz görüşme yapabilir. Herhangi bir nedenle görüşme gerçekleşememişse daha önceden bildirilen numaralardan bir diğeriyle görüşebilir. Konuşma süresi görüşme başladığı andan itibaren on dakikayı geçemez. Deprem, salgın hastalık, doğal afet gibi zaruri hâllerde Bakanlık kararı ile telefon ile görüşme süresi ve sayısı artırılabilir.Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı g) Görüntülü telefon görüşmesi yapılmasına imkan sağlayan teknik alt yapının kurulu bulunduğu Bakanlıkça belirlenen kurumlarda, haftalık görüşme süresi otuz dakika olarak uygulanır. Bu sistem oda veya koğuş içine ya da idarece uygun görülen diğer yerlere kurulabilir. Haftalık ziyaret hakkını kullanmayan hükümlülerin bir sonraki haftalık telefon görüşme süresine ayrıca otuz dakika ilave edilir ve bu süre devredilemez. Bu kapsamdaki görüşmeler aynı hafta içerisinde toplam üç görüşmeyi aşmamak koşuluyla bölünmek suretiyle de yapılabilir. İlave edilen otuz dakika için üç görüşme hakkı daha verilir. Bu görüşmeler görüntülü ve sesli olarak yapılabileceği gibi sadece sesli olarak da yapılabilir. **(Ek cümleler: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/28 md.)** Çocuk hükümlüler ile sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan kadın hükümlüler hakkında bu bentte düzenlenen telefonla görüşme süresi iki kat olarak uygulanır. Hükümlülere mensubu bulundukları dinin bayramlarında kullanılmak üzere otuz dakika ilave görüşme hakkı verilir.

ğ) Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü üyeleri, görüntülü görüşme ve görüşme süresinin uzatılmasına ilişkin bu haktan kurumdaki tutum, davranış, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılma gibi durumları göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmeye göre yararlandırılabilir.

h) Tehlikeli hükümlü oldukları idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen hükümlüler on beş günde bir kez olmak ve on dakikayı geçmemek üzere sadece eşi, çocukları, annesi ve babası ile sadece sesli olarak görüşebilir.

ı) **(Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/28 md.)** Hükümlünün, kurumun güvenliğini tehlikeye düşüren, suç oluşturan veya bir suça azmettirme ya da yardım etme sonucunu doğurabilecek konuşmalarda bulunduğu veya kurum idaresine bildirilen telefon numarası aracılığıyla ya da teknik müdahale ile başka bir hatta yönlendirme yapmak suretiyle görüşme hakkı olmayan kişilerle görüşme yaptığı dinleme sırasında belirlendiğinde, görüşme derhal kesilir. Bu hâlde hükümlü hakkında adli veya idari soruşturmaya esas olacak işlemler kurum en üst amiri tarafından yapılır.

i) Terör örgütü yöneticiliği ve suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüt yöneticiliği suçundan mahkûm olanlar, konuşma süresi haftada on dakikayı geçmemek üzere sadece sesli görüşme yapabilir. Suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülere idare ve gözlem kurulu kararıyla telefon görüşmesi hiçbir şekilde yaptırılmaz.(1)

j) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan hükümlüler, idare ve gözlem kurulunun uygun gördüğü hâllerde ve on beş günde bir olmak üzere eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi ile on dakikayı geçmemek üzere sadece sesli görüşebilir.

k) Telefonla görüşme ücreti, görüşmeyi yapan hükümlü tarafından karşılanır. Görüşme için kullanılan telefon kartları kurum kantininde satılır. Müdürü bulunmayan kurumlarda telefon kartları, ücreti hükümlülerden alınmak koşuluyla görevli memurlar tarafından temin edilir. Gerekli teknik altyapının kurulu olduğu kurumlarda telefon kartları elektronik ortamda sağlanır.

l) Hükümlü bu maddede belirtilen telefonla görüşme hakkını kullanabilmek için "Telefon Görüşme Formu" doldurur. Bu formda; telefon

görüşmesi yapmak istediği kişiler ve bunlarla olan yakınlık derecesini, görüşme yapmak istediği sabit, cep telefon numaraları ile yurtdışı telefon numarasını, telefon görüşmesi yapacağı yakınlarının açık adreslerini belirtir ve gerekli belgeler eklendikten sonra idareye verir. İdare gerekli gördüğü takdirde gideri hükümlüden alınmak koşuluyla formdaki bilgilerin doğruluğunu araştırabilir. Telefon görüşme formunda yer alan bilgilerde değişiklik olması hâlinde hükümlü yeni bir form düzenleyerek idareye bildirir. Hükümlü tarafından formda gösterilmemiş olan kişilerle telefon görüşmesi yaptırılmaz.

m) Hükümlünün formda belirttiği bilgiler ve varsa değişiklikler deftere veya sisteme kaydedilir. Bu deftere veya sisteme, ayrıca telefon görüşmesi yapmak isteyen hükümlünün haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakılma veya kısıtlama cezası olup olmadığı ve varsa hücreye koyma cezasının infazına başlanıp başlanmadığı yazılır. Defter, bu işle görevlendirilmiş ikinci müdürün kontrolünde güvenlik ve gözetim servisi tarafından tutulur. Defterin sayfaları numaralanır ve mühürlenir, kaç sayfadan ibaret olduğu kurum müdürü tarafından tasdik olunur. Defterler, her an denetime hazır hâlde bulundurulur.

n) Telefonla konuşmak isteyen hükümlüler, "Telefon Görüşme İstek Formu" doldurarak idareye verir. Bu formlar, hükümlü telefon görüşme defteri ile karşılaştırılır. Telefonla görüşmeye engel hâlleri bulunmayan hükümlülerin isim listesi bu işle görevli ikinci müdür tarafından kontrol ve tasdik edilerek infaz ve koruma başmemurluğuna verilir. Müdürü bulunmayan kurumlarda bu işlem infaz ve koruma başmemuru tarafından yapılır. Telefon görüşmesi yapmak isteyen hükümlünün bu görüşmeyi yapmasına engel bir hâli bulunması hâlinde bunun sebepleri gerekçelendirilmek suretiyle tutanağa yazılır ve bu tutanağın içeriği hükümlüye bildirilerek dosyasına konulur.

o) Konuşma sırası gelen hükümlünün, kurum içindeki tehlikelilik durumu da dikkate alınarak, gerekli güvenlik önlemleri alınmak suretiyle telefon görüşmesi yapılacak yere getirilerek veya teknik alt yapının kurulu olduğu kurumlarda belirlenen yerde görüştürülür. Hükümlü, öncelikle konuşmasına kendi adını ve soyadını söyleyerek başlar. Görüştüğü karşıdaki kişiye, adını, soyadını ve telefon numarasını tekrar etmesini isteyerek konuşmasına devam eder. Bu işlemin yapılması zorunlu olup, konuşma bittikten sonra, "Telefon Görüşme İstek Formu"nun konuşmanın yapıldığına ilişkin bölümü doldurulur, konuşmayı yapan hükümlü ve görevli memur tarafından imzalanır. Bu formdaki bilgiler, deftere kaydedilmek üzere güvenlik ve gözetim servisine verilir.

ö) Hükümlülere dışarıdan telefon açılmak suretiyle görüşme yaptırılmaz.

p) Telefon görüşmeleri Türkçe yapılır. Ancak hükümlünün, kendisinin veya görüşeceğini bildirdiği kişinin Türkçe bilmediğini beyan etmesi hâlinde, konuşmanın yapılmasına izin verilir ve konuşma kayda alınır. Kayıtların incelenmesi sonucu, konuşmanın suç teşkil etme ihtimali olan faaliyetler için kullanıldığının anlaşılması durumunda, hükümlünün bir daha aynı kişiyle Türkçeden başka bir dille konuşmasına izin verilmez.

r) Yabancı uyruklu hükümlülerin görüşmeleri için bildirdiği telefon numaralarının, bildirilen kişilere ait olup olmadığı, ayrıca görüşmek istenen kişinin, belirtilen kişi olmadığı yönünde bir şüphe bulunması hâlinde, ilgili konsolosluk makamlarından bilgi istenir. Görüşme yapılması talep edilen telefon numaralarının kime ait olduğunu gösteren, yetkili makamlarca düzenlenmiş resmi evrakın Türkçe tercümesi, hükümlünün yasal temsilcisi veya yakınları tarafından da ibraz edilebilir.

(3) Kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin, bu maddede belirtilen yakınları ile yaptığı telefon görüşmeleri, idare tarafından dinlenir ve elektronik aletler ile kayda alınır.

(4) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler, ücretli telefonlarla sesli veya görüntülü olarak serbestçe görüşme yapabilirler. Çocuk hükümlülerin telefonla konuşması hiçbir şekilde kısıtlanamaz ve engellenemez.

(5) Hükümlüler, açık ve kapalı kurumlarda, çocuk eğitimevlerinde araç telefonu, telsiz telefon veya cep telefonu ve benzeri iletişim araçlarını bulunduramaz ve kullanamaz.

(6) Hükümlülere tanınan telefonla görüşme hakkı;

a) Genel ve kısmi aramalar sırasında,

b) Yemek dağıtım saatlerinde,

c) Kurum asayiş ve güvenliğini bozucu her türlü bireysel veya toplu olaylar sırasında, kullandırılmaz.

Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı

MADDE 75- (1) Hükümlü, kurumlarda merkezi yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir.

(2) Merkezi yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

(3) Kapalı ve açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde ancak eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak Bakanlığın uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın kuruma alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.

(5) İşlediği suçun nitelik ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla, suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmez.

Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı

MADDE 76- (1) Hükümlü, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. **(Ek cümle:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/29 md.)** Hükümlü, usul ve esasları Bakanlıkça belirlenmek suretiyle, gerekli teknik altyapının bulunduğu kurumlarda elektronik yöntemlerle de mektup alıp gönderebilir.

(2) Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir.

(3) Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri

mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.

(4) Hükümlü tarafından resmi makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir. **(Ek cümle:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/29 md.)** Bu iletiler, alıcısı dışındaki kişilerin erişimini engelleyici tüm tedbirler alınarak hükümlünün talebine göre posta yoluyla veya elektronik ortamda alıcısına ulaştırılabilir. Ancak hükümlünün savunması için avukatına gönderilen mektup, faks veya telgraflar 72 nci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen hâllerin gerçekleşmesi hâlinde, bu gönderiler hakkında da 72 nci maddenin üç ilâ dokuzuncu fıkralarında belirtilen esas ve usuller uygulanır.

(5) **(Ek:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/29 md.)** Hükümlülere gelen veya hükümlüler tarafından gönderilen mektup, faks ve telgrafların kayıt ve silinmesine ilişkin olarak 5275 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanır.

Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı

MADDE 77- (Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/30 md.)

(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir.

(2) Hediye kabulüne ilişkin aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir.

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir.

c) Bir hükümlü, aynı tarih için bir kez hediye kabul edebilir.

ç) Gönderilen eşya, güvenlik ve hijyen kontrolünden geçirilir.

d) Kurumlarda bu amaçla “Hediye Kayıt Defteri” tutulur. Bu defterde;

1) Hediye olarak gönderilen eşyanın nitelikleri ve miktarı,

2) Hediyenin kuruma gönderiliş, geliş ve hükümlüye teslim tarihleri,

3) Hediyeyi gönderenin, alıcının veya getirenin kimlik bilgileri, posta veya kargo yoluyla gelmediyse getirenin imzası,

4) Hediyenin hükümlü tarafından teslim alındığına ve teslim edildiğine dair hükümlü ve görevli memurun imzası,

bulunur ve hediye işlemlerine ilişkin gerekli diğer kayıtlar tutulur.

(3) Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından hükümlülere dağıtılmak üzere dışarıdan toplu olarak getirilen veya gönderilen eşya hakkında 143 üncü madde uygulanır.

(4) Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlülere, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda, belirtilen zaman dilimi dışında ve kurumlara girmesi yasak olmayan, kurum ve kişi güvenliği ile genel sağlığı tehlikeye düşürmeyen nitelikteki eşya hediye olarak verilebilir, idare ve gözlem kurulu bu kişiler bakımından zaman kısıtlamasını kaldırabilir.

(5) Kurumda anasıyla birlikte kalan çocuklara; kurum güvenliğini tehlikeye sokmayan ve çocuk gelişimine uygun olan oyuncak veya diğer eşya ile sağlıklı gıda maddesi hediye olarak her zaman gönderilebilir.

(6) Hediye edilecek eşyanın tahmini değeri hükümlülerin haftalık olarak yapabilecekleri harcama limitinden fazla olamaz.

(7) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde barındırılan hükümlülere verilebilecek ya da gönderilecek hediyelerin cins ve miktarı ile hediye zamanları, bahsedilen kurumların idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir.

(8) Hediyenin hükümlüye tesliminde Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik ve Kurum İç Yönergesinde belirtilen usul ve esaslar dikkate alınır.

(9) Kurumlar internet sayfalarında, hediye göndermeye ilişkin kuralları ve kısıtlamaları duyururlar. Hükümlüler de bu hususlarda bilgilendirilir.

Din ve vicdan özgürlüğü

MADDE 78- (1) Hükümlü, kurumda mensup bulunduğu dinin ibadetlerini, düzeni bozmayacak ve çalışmayı engellemeyecek biçimde

serbestçe yerine getirebilir ve ibadette kullanılan eşyayı, dini yaşamı bakımından zorunlu olan kitap ve eserleri temin ve bulunduğu yerlerde muhafaza edebilir.

(2) Hükümlünün, mensup bulunduğu dinin görevlilerince ziyaret edilmesine ve onlarla iletişim kurmasına, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmemek koşuluyla izin verilir.

Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri

MADDE 79- (1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbi araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.

Oda ve eklentilerinde bulundurulabilecek kişisel eşya[1]

MADDE 80- (1) Kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbi malzeme ve diğer ihtiyaç maddeleri Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Kurum dışında çalıştırma

MADDE 82- (1) Açık kurumlarda bulunanlar ile kapalı kurumlarda bulunup da açık kuruma ayrılmaya hak kazanmış hükümlüler, kurum dışındaki iş alanlarında çalıştırılabilir.

(2) Açık kurumda bulunanlar, kurum görevlileri gözetiminde, kapalı kurumda bulunanlar ise iç ve dış güvenlik görevlilerince alınacak tedbirler altında çalıştırılır.

(3) Kapalı kurumda bulunan hükümlülerden, açık kuruma ayrılmaya hak kazanmış ve haklarında açık kuruma ayrılma konusunda idare ve gözlem kurulunca karar alınmış olanlar, açık kuruma nakil istememeleri hâlinde kurum dışındaki adalet hizmetine tahsis edilen yerlerde iç güvenlik görevlileri nezaretinde çalıştırılabilir.

(4) Çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin, kurum dışında çalıştırılmaları sırasında kurum görevlilerinin gözetim ve muhafazası aranmaz.

Kurum hizmetinde çalıştırma

MADDE 84- (1) İyi hâlli hükümlüler, idare ve gözlem kurulu kararı ile kurum yönetimi tarafından durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırılabilir. Çocuk hükümlüler, kendi yaşam alanları veya eğitsel amaçlar dışında çalıştırılamazlar.

Öğretimden yararlanma

MADDE 89- (1) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

(2) Hükümlülere okuma-yazma öğretilmesi, örgün veya yaygın öğretim kurumları aracılığıyla, kuruma gelmeden önce eksik kalan eğitimlerinin tamamlattırılması ve öğrenimlerini devam ettirilmesi sağlanır.

(3) İlköğretim ara sınıflarından terk olanlardan, örgün eğitim çağını geçirmiş on beş ve daha üst yaşlarda bulunan her hükümlünün yaygın eğitime devam etmesi teşvik edilir.

Beden eğitimi ve etkinliklere katılma

MADDE 92- (1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır.

(2) Açık havada çalışmayan veya kapalı kurumlarda bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki bu tür etkinliklere açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler katılabilir.

(3) Açık kurumlarda ve çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler, istekli olmaları hâlinde;

a) Kurum dışındaki eğitim, ağaçlandırma, çevre düzenlenmesi ve temizlik faaliyetlerine,

b) Doğal afet sonrası yardım faaliyetlerine,

c) Tiyatro, konser veya benzeri sosyal ve kültürel çalışmalara,

ç) Spor karşılaşmalarına,

katılabilirler.

(4) Üçüncü fıkrada sayılan etkinliklere katılım için, kurumun bulunduğu belediye veya büyükşehir belediyesi sınırları içinde idare ve gözlem kurulu kararı, belediye veya büyükşehir belediyesi sınırları dışında ise Bakanlık izni gereklidir.

Hükümlülerin hastaneye sevki ile hastanelerde muayene ve tedavileri

MADDE 99- (1) Hükümlünün sağlık nedeniyle bir hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, cezaevi tabibi tarafından bir raporla derhal kurum en üst amirine bildirilir.

(2) Kurumda tedavisi mümkün olmayan hastalığı bulunan hükümlülerin muayene ve tedavileri devlet ve üniversite hastanelerinde gerçekleştirilir. Hükümlülerin yatarak tedavileri bunlar için ayrılan hükümlü koğuşlarında yapılır. Hükümlü koğuşu yoksa tedavileri dış güvenlikten sorumlu güvenlik görevlileri tarafından gerekli önlemler alınarak hastanelerin diğer birimlerinde yapılır.

(3) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevi hükümlülerinin kurum dışındaki yatarak tedavileri, tedavi eden kurumun bulunduğu yerdeki kurumun iç güvenlik görevlileri gözetiminde ve hükümlü odası dışındaki bir bölümde yapılır.

(4) Kurum dışında yatarak tedavileri yapılan hükümlülerin yanında, tedaviyi yapan hekimin raporuyla zorunlu olduğunun bildirilmesi hâlinde eşi, annesi, babası, kardeşi, çocuğu, bunların olmaması hâlinde Cumhuriyet başsavcılığının uygun gördüğü bir aile yakını refakatçi olarak bulundurulabilir.

Özel izin

MADDE 115- (1) Açık kurumlarda bulunanlarla, kapalı kurumda olup da açık kurumlara ayrılmaya hak kazandığı hâlde, nakledileceği kurumun kapasitesi ve/veya hükümlünün yaşı ve sağlığı gibi nedenlerle açık kurumlara gidemeyenler ile çocuk eğitimevlerinde bulunanlara, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini veya güçlendirmelerini ve dış dünyaya uyumlarını sağlamak amacıyla kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının onayı ile üç ayda bir, yol hariç yedi güne kadar izin verilebilir. **(Ek cümle: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/42 md.)** Hastalık veya doğal afet gibi zorunlu hâllerde bu izinler birleştirilerek kullandırılabilir.(2)

(2) İzinler o güne kadar infaz edilen sürenin, hükümlülük süresinden indirilerek bulunacak süreye göre hesaplanır.

(3) Haklarında özel izin kullanılmasına karar verilen hükümlülere kurumdan ayrılmadan önce kurum idaresince "izin belgesi" düzenlenerek verilir. Bu belge, hükümlünün iznini geçireceği yer Cumhuriyet başsavcılığınca onaylanır.

(4) Hükümlülerin özel izin kullanmasında iç ve dış güvenlik görevlilerinin gözetimi aranmaz.

(5) Gidilecek mesafe göz önünde bulundurularak, gidiş geliş için toplam dört günü geçmemek üzere yol izni verilir.

(6) Belirlenen sürelere uygun olarak izne gönderilen hükümlüler, aynı yıl içinde infaz ettikleri ceza süreleri dikkate alındığında, yeni izin hakları elde ederlerse bir kez daha izne gidebilme imkanından yararlanırlar.

(7) **(Ek: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/42 md.)** Kurum idaresi tarafından hükümlünün özel iznini geçireceği yer, ilgili kolluk birimine bildirilir.

İzinden dönmeme, geç dönme

MADDE 117- (1) İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında 5237 sayılı Kanunun 292 nci ve izleyen maddelerinde yazılı hükümler uygulanır. **(Ek cümle: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/43 md.)** Salgın hastalık, doğal afet, savaş veya seferberlik durumunda bu sebeplerden dolayı izinden dönemeyen veya geç dönen hükümlülere ceza verilmez.

(2) **(Değişik: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/43 md.)** İzin süresini iki gün veya daha az bir süre geçiren hükümlüler hakkında disiplin işlemi yapılır. İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler ile firar eden hükümlülere bir daha özel izin verilmez.

(3) Hastalık veya zorunlu bir nedenle dönüşün imkansız hâle gelmesi durumunda, hükümlü izin belgesiyle bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığına başvurur. Bu hâlde, hükümlü o yer kurumuna alınır ve durum, en seri haberleşme araçlarıyla izne ayrıldığı kuruma bildirilir.

(4) Hastalığın tedavisinin tamamlanması veya zorunlu nedenin ortadan kalkması hâlinde, hükümlü dış güvenlik görevlisi nezaretinde izne ayrılmış ise yine dış güvenlik görevlisi nezaretinde, aksi takdirde serbest olarak izne ayrıldığı kuruma gönderilir.

(5) İzne gidiş veya dönüş sırasında yolda herhangi bir zorunlu nedenin doğması hâlinde, hükümlü en yakın kuruma alınır, bu durum izne ayrıldığı kuruma derhal bildirilir.

(6) İzin dönüşlerinde, yolda geçecek yeterli süreyi dikkate almayan hükümlülerin, ikinci fıkrada belirtilen süreler içerisinde gecikmeleri durumunda, mazeretlerine bakılmaksızın haklarında disiplin işlemi yapılır.

Disiplin cezaları ve tedbirleri

MADDE 118- (1) Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından mevzuat ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre;

a) Çocuklar haricindeki hükümlüler hakkında, 5275 sayılı Kanunun 38 ilâ 44 üncü maddelerinde düzenlenen,

b) Çocuklar hakkında, 5275 sayılı Kanunun 45 ve 46 ncı maddelerinde düzenlenen,

disiplin cezaları veya tedbirleri uygulanır.

(2) **(Ek:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/44 md.)** Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de disiplin uygulamaları yönünden kurum olarak kabul edilir.

Disiplin soruşturması

MADDE 119- (1) Uyarma, kınama ve bazı etkinliklerden alıkoyma cezaları kurumun en üst amiri tarafından verilir ve uygulanır.

(2) Hükümlülerin diğer disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhal ve en geç iki gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır.

(3) **(Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/45 md.)** Soruşturma en geç on beş gün içinde tamamlanır. Firar hâlinde bu süre hükümlünün yakalandığının öğrenildiği tarihte başlar. Düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hâkiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir.

(4) Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Haklarında disiplin soruşturması yapılanlara, yüklenen eylemin niteliği ve sonuçları ile üç gün içinde savunmalarını vermeleri, aksi hâlde bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilir. Savunma yazılı olarak sunulabileceği gibi sözlü olarak da yapılabilir. Sözlü savunma tutanakla saptanır. Türkçe bilmeyenlerle, sağır ve dilsizlerin savunmaları tercüman aracılığıyla alınır.

(5) Disiplin cezaları disiplin kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç üç gün içinde karara bağlanır. Disiplin kurulu, yasada yazılı disiplin cezası uygulanmasına veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verebilir. Disiplin kurulu kararları gerekçeli olarak yazılır ve kararda şikâyet mercii ve süresi açıkça gösterilir.

(6) Disiplin kurulu kararı neticesinde verilen disiplin cezalarından;

a) Çocuklar hakkında verilen uyarma, kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, kurumun en üst amiri tarafından,

b) Yetişkinler hakkında verilen kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, kurumun en üst amiri tarafından,

c) Diğer disiplin cezaları, kurum en üst amirince görevlendirilen infaz ve koruma başmemuru tarafından,

ç) Çocuklar hakkında alınan disiplin tedbirleri ile diğer hükümlüler hakkında alınan tedbirler, kurum en üst amiri tarafından,

hükümlüye bildirilir ve disiplin kurulu kararı yönetim tarafından derhal tebliğ edilir. Hükümlüye yapılacak bildirim ve tebliğlerde, cezanın niteliği, süresi ve hangi eylemden dolayı verildiği belirtilir. Bildirim ve tebliğ, disiplin cezalarının uygulanmasından önce yapılır. Disiplin ceza ve tedbirleri ile diğer tedbirlere karşı şikâyet ve itiraz durumunda 4675 sayılı Kanun hükümleri uygulanır. Diğer mevzuatta yer alan dilekçe ve şikâyet hakkına ilişkin hükümler saklıdır.

(7) Kurumun iç düzeninin veya hükümlülerin yaşam ve beden bütünlüklerinin ciddi tehlike altında bulunması nedeniyle derhal tedbir alınması zorunlu olan hâllerde, kurumun en üst amiri 121 inci maddede belirtilen tedbirleri almakla beraber soruşturmayı başlatır. Bu hâlde infaz hâkimine bilgi verilir.

(8) **(Ek: RG-12/11/2021-31657-CK-4773/45 md.)** Disiplin soruşturması hükümlünün barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu

tarafından yapılır. Hükümlünün ceza infaz kurumu dışındaki eylemleri nedeniyle yapılacak disiplin soruşturması, hükümlünün eylem öncesi en son barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından yapılır.

Disiplin cezalarının infazı

Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı ve disiplin cezalarının kaldırılması

MADDE 121 (1) **(Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/47 md.)** Bir eylemden dolayı verilen disiplin cezası kesinleştikten sonra bu cezanın infazı tamamlanıp kaldırılması için ikinci ve üçüncü fıkrada belirtilen süreler geçinceye kadar yeniden disiplin cezasını gerektiren bir eylemde bulunan hükümlü hakkında, her defasında bir üst ceza uygulanır.

(3) Çocuk hükümlüler hakkında verilen disiplin cezaları;

a) Uyarma ve kınama cezaları kararla birlikte,

b) Onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme cezası yedi gün sonunda,

c) Harcamalarına sınır koyma cezası otuz gün sonunda,

ç) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası otuz gün sonunda,

d) Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası otuz gün sonunda,

e) İznin ertelenmesi cezası altmış gün sonunda,

f) Kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası altmış gün sonunda,

g) Odaya kapatma cezası doksan gün sonunda,

kendiliğinden kalkmış sayılır. (a) bendi hariç, bu fıkradaki diğer süreler karar tarihinden, firar hâlinde infaz tarihinden itibaren başlar.

(4) Disiplin kurulu, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme veya verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda, çocuk hakkında vermiş olduğu cezayı süre koşulu aranmaksızın her zaman kaldırabilir.

Zorlayıcı araçların kullanılması

MADDE 123- (1) Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Çocuk hükümlüler hariç olmak üzere, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Kurum revirinde veya sağlık kuruluşunda hükümlü hakkında uygulanacak muayene, teşhis ve tedavi sırasında, muayene, teşhis ve tedavi işlemlerinin güvenli bir şekilde yerine getirilmesi için zorunlu görülmesi hâlinde cezaevi tabibi veya hekimin talep ve gözetiminde,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

kullanılabilir.

Hükümlülerin nakillerinde dikkat edilecek hususlar

MADDE 127- (1) Hükümlülerin nakilleri 5275 sayılı Kanunun 53 ilâ 58 inci maddeleri hükümlerine göre gerçekleştirilir. Bu nakiller sırasında;

a) Hastalık nedeniyle sevki zorunlu görülen hükümlü, öncelikle kurumun bulunduğu yer veya buraya en yakın tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.

b) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin başka yerlerdeki tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanelerine sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması hâlinde, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla mümkündür. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

c) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir, aksi hâlde hükümlü ait olduğu kuruma iade edilir.

ç) Hükümlü, acil veya yaşamsal bir sağlık sorunu nedeniyle, muayene, teşhis ve tedavi amacıyla, kurumun bulunduğu yerdeki sağlık kuruluşuna geciktirilmeksizin nakledilir. Bunun için;

1) Sağlık sorununun ortaya çıktığı anda kurumda cezaevi tabibinin, cezaevi tabibinin bulunmadığı hâllerde kurum aile hekiminin raporu,(1)

2) Kurumda cezaevi tabibi ya da aile hekimi bulunmaması durumunda, sağlık sorununun ortaya çıktığı anda kurumda bulunan en üst yetkilinin yazılı izni,(1)

3) Hükümlünün, gönderildiği sağlık kuruluşundan da, acil ve yaşamsal olarak başka bir sağlık kuruluşuna nakli gerektiğinde kurumda bulunan en üst yetkilinin yazılı izni,

aranır. Bu hâllerde Bakanlıktan izin alınmaz, ancak yapılan işlem en seri haberleşme araçlarıyla Bakanlığa bildirilir.

d) Hükümlü, acil hâller dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil hâllerin varlığı hâlinde Bakanlığa bilgi verilir.

e) Hükümlü, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, cezaevi tabibinin önerisi ve kurum en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde, başka kurumlara nakledilebilir.

f) Analarının yanında kalmakta olan çocukların sağlık nedeniyle kurum dışına sevk edilmesi hâlinde, cezaevi tabibi tarafından verilen raporda anasının kendisine refakati zorunlu görülmüşse refakat edebilir. Çocuğun sağlık giderleri 102 nci madde hükümlerine göre karşılanır.

(2) **(Ek:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/49 md.)(2)** Çocuk hükümlüler ile maddi durumunun yetersiz olduğunu belgelendiren hükümlülerden nakil gideri alınmaz. Hükümlü tarafından, maddi durumunun tespitine ilişkin ibraz edilen belgeler, emanet para hesabındaki para transferleri de dikkate alınarak değerlendirilir. Hükümlülerin maddi durumunun tespitine ilişkin ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge istenebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlık tarafından belirlenir.

(3) Nakledilecek hükümlüye ait, elbise ve diğer eşyası, bu konuda görevlendirilen kurum personelince, iki nüsha hâlinde düzenlenecek bir makbuz karşılığı geri verilir. Makbuzun bir sureti imza karşılığı hükümlüye verilir, diğer sureti ise defterinde saklanır.

(4) Hükümlünün bankada şahsi parasının bulunması hâlinde bu para, nakledileceği kurumun bankadaki "Hükümlü Emanet Para Hesabı"na kayıt edilmek üzere gönderilir.

(5) Nakledilecek hükümlüye ait gözlem ve sınıflandırma dosyası ile sevk evrakı nakli gerçekleştirecek görevliye teslim edilir. İnfaz dosyası,

nakledildiği kuruma ulaştırılmak üzere, derhal ilgili yer Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(6) Naklen gelen hükümlü hakkında, kuruma yeni gelen hükümlülere ilişkin işlemler uygulanır.

(7) Hükümlünün, kabul odalarında bekletilmesi sırasında yapılacak işlemde, naklen geldiği kurum tarafından sevk sırasında gönderilen hükümlüye ait gözlem ve sınıflandırma dosyası ile sevk evrakı da dikkate alınır.

(8) Hükümlülerin nakil işlemleriyle ilgili esas ve usuller Bakanlık tarafından belirlenir.

Salıverilme sırasında alınacak tedbirler

MADDE 134- (1) Hükümlünün salıverilmesi sırasında kurum en üst amirinin ihtiyaç duyması veya hükümlünün talebi hâlinde gerekli tedbirler kurumun iç ve dış güvenlik görevlilerinin işbirliği ile alınır. Ayrıca durum yerel kolluk kuvvetlerine ve ilgili makamlara bildirilir.

(2) **(Ek:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/50 md.)** Salıverilecek hükümlü çocuklar, 5395 sayılı Kanun kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması için ilgili kurumlara bildirilir. Bunlardan; kimsesi olmayan veya tüm çabalara rağmen yakınlarına ulaşılamayanlar ile yakını bulunmakla birlikte bunlara verilmesi uygun olmayacağı değerlendirilenlerden, hakkında uygun tedbir kararı alınmış olanların, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne teslimi sağlanır.

Tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar

MADDE 135- (1) Tutukluluk kararları, 5275 sayılı Kanunun 111 inci maddesinde belirtilen kurumlarda yerine getirilir. Ceza infaz kurumlarının personel, görev, yetki ve sorumlulukları, kurulların oluşumu ve çalışması ile iç güvenlik hususlarıyla ilgili düzenlemeler tutukevlerinde de uygulanır.

(2) Tutuklular, hükümlülerden ayrı binalarda barındırılır. Tutuklular, bağımsız bir bina ayrılması mümkün olmadığı takdirde, kurumlarda, hükümlülerle bağlantısı olmayacak şekilde kendilerine ayrılan bölümlerde kalır. Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde tutuklu barındırılmaz.

DENETİMLİ SERBESTLİK HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 10.11.2021

Resmî Gazete Sayısı: 31655

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, denetimli serbestlik müdürlükleri, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu ile koruma kurullarının teşkilat, görev, yetki, çalışma, toplantı usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığının ve denetimli serbestlik müdürlükleri ile bürolarının teşkilat, görev, çalışma ve denetimine ilişkin usul ve esaslar ile denetimli serbestlik kararlarının infaz işlemleri hakkındaki kuralları, bu sürece katılan kişilerin görev, yetki, hak ve yükümlülüklerini kapsar.

(2) Sırf askerî suçlar ile askerî disiplin suçları hariç olmak üzere, askere alınmadan önce veya askerlikleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı aksine bir düzenleme yoksa er veya erbaşlar ile yedek subay ve yedek astsubaylar hakkında mahkemelerce verilen seçenek yaptırımlar ile diğer tedbir ve denetimli serbestliğe ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi askerlik hizmetlerinin sonuna bırakılır. Bu süreler içinde zaman aşımı işlemez.

(3) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/A maddesi gereğince ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler, cezalarının koşullu salıverilmeye kadar olan kısmını denetimli serbestlik altında tamamladıktan sonra askere alınırlar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 3/7/2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununun 15/A ve 27 nci maddeleri, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/A ve 110 uncu maddeleri ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 47 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte yer alan;

a) Adalet komisyonu: Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunu,

b) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

c) Biyometrik imza: Şüpheli, sanık veya hükümlülerin denetimleri amacıyla elektronik cihazlar ile izlenmesinde, kişinin ses, yüz, parmak izi ve benzeri biyometrik kimlik bilgilerinin kullanılarak kimliğinin doğrulanması yöntemini,

ç) Büro: Denetimli serbestlik müdürlüklerindeki bürolar ile müdürlük bulunmayan ilçelerde denetimli serbestlik hizmetlerini yürütmek üzere denetimli serbestlik müdürlüğüne bağlı olarak kurulan büroyu,

d) Daire Başkanlığı: Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığını,

e) Danışma Kurulu: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulunu,

f) Denetimli serbestlik: Şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı bir infaz sistemini,

g) Denetimli serbestlik kararı: Şüpheli, sanık veya hükümlüler hakkında verilen seçenek ceza veya tedbirler ile denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenen tedbir veya yükümlülükleri,

ğ) Denetimli serbestlik memuru: Denetimli serbestlik müdürlüğü veya bürosunda kadrolu veya sözleşmeli olarak görev yapan infaz ve koruma memuru ile diğer memurları,

h) Denetimli serbestlik personeli: Denetimli serbestlik müdürünü, müdür yardımcısını, şefi, denetimli serbestlik uzmanını ve denetimli serbestlik memuruyla diğer görevlileri,

ı) Denetimli serbestlik uzmanı: Denetimli serbestlik müdürlüğünde ek ders karşılığı görev yapan öğretmenler ile geçici veya kadrolu görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmeni,

i) Elektronik izleme: Şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun veya toplumun korunmasını destekleyen uygulamaları,

j) Genel Müdürlük: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünü,

k) Gönüllü çalışan: Denetimli serbestlik müdürlüğünde bilgi, beceri ve ilgi alanları doğrultusunda gönüllülük esasına göre çalışan kişiyi,

l) İzleme merkezi: Şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlarla toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi için oluşturulan elektronik izleme merkezini,

m) Kanun: 5402 sayılı Kanunu,

n) Koruma Kurulu: Adli yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerde oluşturulan kurulu,

o) Komisyon: İnfaz işlemleri değerlendirme komisyonunu,

ö) Mağdur: Kendisine veya birinci dereceden aile üyelerinden birine karşı işlenen suçun fiziksel, duygusal veya maddi sonuçları sebebiyle desteğe ihtiyaç duyan kişiyi,

p) Müdahale ekibi: Müdürlüklerde denetim bürosunda görevli personel içerisinden, izleme merkezi ile birebir çalışmak ve iletişimi sağlamak üzere oluşturulan elektronik izleme müdahale ekibini,

r) Müdür: Denetimli serbestlik müdürünü,

s) Müdürlük: Adli yargı ilk derece mahkemeleri adalet komisyonlarının bulunduğu yerde kurulan denetimli serbestlik müdürlüğünü,

ş) Müdür Yardımcısı: Denetimli serbestlik müdür yardımcısını,

t) Rehberlik: Hükümlünün; yeniden suç işlemesini önlemek amacıyla iyileştirilmesini, topluma yeniden kazandırılmasını ve uyum sağlamasını, doğru seçim yapmasını, problemlerini etkili çözmesini, kapasitesini geliştirmesini sağlamak için yapılan çalışmaları,

u) Şef: Denetimli serbestlik müdürlüklerindeki bürolar ile müdürlük bulunmayan ilçelerde denetimli serbestlik hizmetlerini yürütmek üzere denetimli serbestlik müdürlüğüne bağlı olarak kurulan bürolarda görevli denetimli serbestlik şefini,

ü) Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP): Adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemini,

v) Vaka sorumlusu: Yükümlülere yönelik iyileştirme ve denetime ilişkin belirlenen programlar ile kararların infazına ilişkin çalışmaların yürütülmesini koordine eden denetimli serbestlik memurunu,

y) Yetişkin: On sekiz yaşını doldurmuş şüpheli, sanık veya hükümlüyü,

z) Yükümlü: Haklarında yükümlülük kararı verilen, denetim altına alınan veya tedbir kararı verilen ve denetimli serbestlik müdürlüğünce toplum içinde denetim, takip ve iyileştirilmesi yapılan şüpheli, sanık veya hükümlüyü,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Temel İlkeler

Temel ilkeler

MADDE 5 – (1) Denetimli serbestlik hizmetlerinde aşağıdaki ilkeler dikkate alınır:

a) İnsan onuruna saygı ve dürüstlük: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamaz.

b) Gizlilik: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; mağdur, şüpheli, sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin veya düzenlediği raporların gizliliğini korumak zorundadır. Bu

bilgiler Kanunun veya bu Yönetmeliğin zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

c) Tarafsızlık: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilir; ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak, tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

Çocuğun üstün yararı

MADDE 6 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında, yetişkin ve çocuklar hakkında yürütülecek işlemler ayrı ayrı yapılır ve çocukların üstün yararının korunmasına özen gösterilir.

İKİNCİ KISIM
Teşkilat ve Personel

BİRİNCİ BÖLÜM
Teşkilat

Teşkilat

MADDE 7 – (1) Denetimli serbestlik hizmetleri, Bakanlık merkez teşkilatında Daire Başkanlığı, taşra teşkilatında denetimli serbestlik müdürlükleri, müdürlüğe bağlı bürolar ve koruma kurulları tarafından yürütülür.

Daire Başkanlığı

MADDE 8 – (1) Daire Başkanlığında; bir Daire Başkanı, yeterli sayıda tetkik hâkimi, şube müdürü, şef, denetimli serbestlik uzmanı, denetimli serbestlik memuru görev yapar.

(2) Daire Başkanlığı en az üç şube müdürlüğünden oluşur. Daire Başkanlığının görevleri ve taşra teşkilatındaki yapılanma dikkate alınarak gerektiğinde Bakanlık tarafından şube müdürlüklerinin sayısı arttırılabilir.

Daire Başkanlığının görevleri

MADDE 9 – (1) Daire Başkanlığı 5402 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde sayılan ve ilgili diğer mevzuatta verilen görevleri yerine getirir.

İKİNCİ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Müdürlüğü

Müdürlük

MADDE 10 – (1) Müdürlüklerde; bir müdür, yeterli sayıda müdür yardımcısı, bürolarda birer şef, yeterli sayıda denetimli serbestlik uzmanı ve memuru, benzeri alanlarda eğitim almış ve denetimli serbestlik hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilen uzman personel ile diğer hizmetleri yürütecek görevliler bulunur.

(2) Müdürlüklerin yetki alanı, adalet komisyonunun; müdürlük bulunmayan ilçelerde kurulan büroların yetki alanı, bulundukları ilçenin yargı çevresi ile sınırlıdır.

(3) Müdürlüklerde;

a) Gelen evrak bürosu,

b) Kayıt kabul bürosu,

c) Değerlendirme ve planlama bürosu,

ç) İnfaz bürosu,

d) Eğitim ve iyileştirme bürosu,

e) Denetim bürosu,

f) Çocuk hizmetleri bürosu,

g) Koruma kurulları bürosu,

ğ) İdari ve mali işler bürosu,

bulunur.

Müdürlüğün görevleri

MADDE 11 – (1) Müdürlük, 5402 sayılı Kanunun 11 inci, 12 nci, 13 üncü, 14 üncü ve 15 inci maddelerinde sayılan ve ilgili diğer mevzuatta verilen görevleri yerine getirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Büroları

Bürolar

MADDE 12 – (1) Müdürlükler, denetimli serbestlik kararlarının infazı ile diğer işlerini bürolar aracılığı ile yürütürler. Müdür, büroların etkin, verimli ve iş birliği içinde çalıştırılmasından sorumludur.

(2) Müdür, işin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip, çalışacağı konuda eğitim almış denetimli serbestlik personelini işin yoğunluğunu ve özelliğini dikkate alarak bürolarda görevlendirir.

(3) Müdür gerekli görürse denetimli serbestlik uzmanlarını bürolarda işleri koordine etmek üzere görevlendirebilir.

(4) Müdür yardımcılarının ve şeflerin iş bölümü yapılırken sorumlu oldukları bürolar belirtilir.

Gelen evrak bürosu

MADDE 13 – (1) Denetimli serbestlik müdürlüğüne, yargı mercilerinden ve diğer kurumlardan gelen evrak ve tüm yazılar gelen evrak bürosuna gönderilir. Gelen evrak bürosu ilgisine göre bu yazı ve evrakı ilgili diğer bürolara dağıtır.

(2) Denetimli serbestlik müdürü, iş yoğunluğuna göre gelen evrak bürosunda yeteri kadar denetimli serbestlik memuru görevlendirir.

(3) Gelen evrak bürosunun görevleri şunlardır:

a) Evrak, yazı, dilekçe veya zarfı kabul ve kontrol etmek, açmak, ayırmak, kayıt etmek, havale etmek, dağıtmak, dosyalamak ve göndermek.

b) Fiziki olarak gelen evrakı, elektronik ortamda taramak ve UYAP bilişim sistemine aktarmak.

c) Yanlış gelen evrak ile ilgili gerekli işlemi yapmak.

ç) Gizli veya özel evrakın niteliğini korumak.

(4) Gelen evrak bürosu, denetimli serbestlik müdürüne, müdür yardımcısına veya kişiye özel gelen evrakı açmadan ilgilisine ulaştırır. Gizli kaşeli gelen evrakı doğrudan müdüre veya görevli müdür yardımcısına iletir.

(5) Denetimli serbestlik kararlarına ilişkin ilâmlar, yargı mercii kararları ya da Cumhuriyet başsavcılığından gelen yazılar aynı gün kayıt kabul bürosuna gönderilir.

Kayıt kabul bürosu

MADDE 14 – (1) Haklarında denetimli serbestlik kararı verilen yükümlülerin kayıt ve kabul işlemleri, kayıt kabul bürosunca yapılır.

(2) Denetimli serbestlik müdürü, iş yoğunluğuna göre kayıt kabul bürosunda yeteri kadar denetimli serbestlik memuru görevlendirir.

(3) Kayıt kabul bürosunun görevleri şunlardır:

a) Müdürlüğe infaz için gönderilen kararların kayıt işlemlerini yapmak.

b) Yükümlülerin adreslerini ve iletişim bilgilerini teyit etmek veya araştırmak.

c) Yükümlülerin ilk müracaatı için yazılı veya elektronik tebligat göndermek ya da yükümlüleri uygun araç ve yöntemlerle müdürlüğe davet etmek.

ç) Süresinde müracaat etmeyen yükümlülerin varsa mazeretini tutanakla kayıt altına alarak komisyona bildirmek.

d) Süresinde müracaat etmeyenlerin dosyalarını komisyonun onayından sonra kapatmak.

e) Denetimli serbestlik müdürlüğünün görev alanına girmeyen kararları iade etmek.

f) Müracaat eden yükümlüleri; denetimli serbestlik uygulamaları, hak ve yükümlülükler, ihlal durumları ve bunun sonuçları hakkında bilgilendirmek.

(4) Kayıt ve kabul işlemleri tamamlanan yükümlülerden;

a) Adli kontrol, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma ve cezanın konutta çektirilmesi kararı verilenler vaka sorumlusuna,

b) 35 ve 36 ncı maddeler gereğince risk ve ihtiyaç belirleme işlemi yapılması veya denetim planı hazırlanması gereken yetişkinler değerlendirme ve planlama bürosuna, suça sürüklenen çocuklar ise çocuk hizmetleri bürosuna,

c) Tedavi verilmeksizin denetimli serbestlik tedbiri verilen yetişkinler değerlendirme ve planlama bürosuna, suça sürüklenen çocuklar ise çocuk hizmetleri bürosuna,

ç) Tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbiri verilen tüm yükümlüler vaka sorumlusuna,

yönlendirilir.

Değerlendirme ve planlama bürosu

MADDE 15 – (1) Yükümlülerin risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, risk ve ihtiyaçlarına uygun olarak toplum içinde denetim ve takibi ile iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmaların planlanması, değerlendirme ve planlama bürosunca yapılır.

(2) Denetimli serbestlik müdürü, işin gerektirdiği bilgi ve yeterli beceriye sahip, değerlendirme ve planlama konusunda eğitim almış, yeteri kadar denetimli serbestlik memurunu değerlendirme ve planlama bürosunda görevlendirir. Büroda danışmanlık yapmak, değerlendirme ve planlamanın uygunluğunu kontrol etmek ve gerektiğinde değerlendirme ve planlama yapmak üzere denetimli serbestlik uzmanı da görevlendirilebilir.

(3) Büroya gelen yükümlüler hakkında önce risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapılır, daha sonra belirlenen risk ve ihtiyaçlara uygun olarak denetim planı hazırlanır. Değerlendirme ve planlama aynı personel tarafından yapılabileceği gibi değerlendirmeyi yapan personelle planlamayı yapan personel farklı olabilir.

(4) Büroda görevli denetimli serbestlik personeli, yükümlü hakkında denetim planı hazırlarken;

a) Toplumun ve mağdurun korunmasını,

b) Kararın infaz kabiliyetini,

c) Yükümlünün ihtiyaçlarını, uygunluğunu ve becerilerini,

ç) Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşlarının katkı ve desteğini,

dikkate alır.

(5) Değerlendirme ve planlama bürosunun görevleri şunlardır:

a) 35 inci maddeye göre yükümlülerin risk ve ihtiyaçlarını belirlemek.

b) Yükümlüler hakkında verilen denetimli serbestlik kararlarının infazını planlamak.

c) 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesi gereğince haklarında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı kararı verilen hükümlüler ile aynı Kanunun 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası gereğince denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verilen hükümlüler hakkında uygulanacak tedbirleri belirlemek ve bu tedbirlerin infazını planlamak.

ç) Yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibi ile topluma kazandırılmasına ve iyileştirilmesine yönelik programları belirlemek ve planlamak.

d) Kararların infazı sırasında yükümlülerin uyması gereken kuralları belirlemek.

e) Komisyon tarafından yükümlü hakkında tekrar risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapılması ya da denetim planının yenilenmesine karar verilmesi halinde gerekli işlemleri yapmak.

(6) Hazırlanan denetim planları, büroda görevli uzman ya da memur tarafından infaz işlemleri değerlendirme komisyonunun onayına sunulur.

(7) Hakkında denetim planı hazırlanan yükümlünün infaz dosyası ve ilgili tüm belgeler denetim planının komisyon tarafından onaylanması beklenmeksizin aynı gün infaz bürosuna gönderilir.

İnfaz bürosu

MADDE 16 – (1) Hazırlanan denetim planı doğrultusunda, yükümlüler hakkında belirlenen denetimli serbestlik kararlarının infazı ile yükümlülerin toplum içinde denetimine, takibine ve iyileştirilmesine yönelik çalışmaların koordinasyonu infaz bürosunca yapılır.

(2) Denetimli serbestlik müdürü, hizmetin gerektirdiği bilgiye ve yeterli beceriye sahip olan, bu konuda eğitim almış, yeteri kadar denetimli serbestlik memurunu infaz bürosunda görevlendirir.

(3) Haklarında denetim planı hazırlanan yükümlüler, infaz bürosuna yönlendirilir. Her yükümlü için büroda görevli bir denetimli serbestlik memuru, vaka sorumlusu olarak belirlenir.

(4) Vaka sorumlusu, denetim planının uygulanmasında; yükümlünün özel hayatının gizliliğini ve ihtiyaçlarını dikkate alır ve yükümlü ile iyi niyet çerçevesinde iş birliği yapar.

(5) Vaka sorumlusu;

a) Denetim planının uygulanmasından,

b) Yükümlüyü, denetim planının uygulanması, yükümlülükleri, hakları, ihlalleri ve sonuçları hakkında bilgilendirmekten,

c) Yükümlünün, iyileştirilmesine ve toplumla bütünleştirilmesine yönelik programlara katılımının sağlanmasından,

ç) Yükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin gerçekleştirilmesinden,

d) Yükümlü hakkında verilen denetimli serbestlik kararlarının yerine getirilmesinden,

e) Kararın infazına ilişkin yazışmaların yapılmasından,

f) Yükümlülüklere uymayanlar ile denetimli serbestlik personelinin uyarı, öneri ve çağrılarını dikkate almayanların uyarılması için gerekli yazıların hazırlanmasından ve komisyon onayından sonra gerekli olanların ilgili hâkime gönderilmesinden,

g) Hâkim veya komisyon tarafından uyarılmasına karar verilen yükümlülere uyarı kararını tebliğ etmekten ve gerektiğinde yükümlünün müdürlüğe davet edilerek ihlalin sonuçlarının açıklanıp sözlü olarak uyarılmasından,

ğ) Denetim planının uygulanması için kurumlar arası yazışmaların yapılmasından,

h) Kararların infazına ilişkin yargı mercilerine gönderilecek rapor ve yazıların hazırlanmasından,

ı) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilen hükümlülerden, koşullu salıverilmelerine bir aydan az süre kalanlar hakkında koşullu salıverilme kararı alınması için gerekli hazırlıkların yapılmasından ve koşullu salıverme öncesi değerlendirme raporunun hazırlanmasından,

i) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilen hükümlüler hakkında bir soruşturma veya kovuşturma olup olmadığının takibinden,

j) Haklarında uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla tedavi kararı verilen yükümlülerin sevklerinin yapılmasından ve tedavi süreçlerinin takip edilmesinden,

k) Gerektiğinde yükümlünün devam ettiği eğitim kurumu ile çalıştığı kurumun ya da işin değiştirilmesinden,

l) İnfaz dosyalarının kapatılmasına yönelik işlemlerin yapılmasından ve dosyaların ilgili yargı merciine gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesinden,

m) Komisyon tarafından risk ve ihtiyaçlarının yeniden değerlendirilmesine veya denetim planının yeniden düzenlenmesine karar verilen yükümlülerin değerlendirme ve planlama bürosuna, çocukların çocuk hizmetleri bürosuna bildirilmesinden,

n) Yükümlünün talebi olması ya da gerekli görülmesi durumunda infaz süreci hakkında yükümlü ile görüşülmesinden ve alınan geri bildirimlerin ilgili büroya veya komisyona iletilmesinden,

sorumludur.

(6) Yükümlünün denetimli serbestlik süreci içinde, risk ve ihtiyaç değerlendirmesinin yenilenmesini ya da denetim planında değişiklik yapılmasını gerektiren bir durum olduğu tespit edilirse, komisyondan talepte bulunulur. Komisyonun uygun görmesi halinde, yetişkinler için değerlendirme ve planlama bürosundan, çocuklar için çocuk hizmetleri bürosundan, tekrar risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapılması ya da denetim planının yeniden hazırlanması talep edilir.

(7) Müdür infaz bürosunda, kararların niteliğine göre, kamu hizmeti, adli kontrol, tedavi ve denetimli serbestlik, çocuk hizmetleri gibi özel infaz birimleri oluşturabilir.

Eğitim ve iyileştirme bürosu

MADDE 17 – (1) Eğitim ve iyileştirme bürosu, vaka sorumlusu tarafından gönderilen yükümlülerin topluma kazandırılmasına, eğitim ve iyileştirilmesine yönelik denetim planında belirlenen çalışmaları yürütür. Büroda eğitim ve iyileştirme çalışmalarını yürütmek üzere yeteri kadar uzman personel görev yapar.

(2) Eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanlarının görevleri şunlardır:

a) Yükümlülerle rehberlik ve iyileştirme faaliyetlerini yürütmek.

b) Müdahale programlarını uygulamak.

c) İyileştirme çalışmaları kapsamında özel hayatın gizliliğine dikkat ederek yükümlülerin aile, okul ve iş yerleriyle iş birliği yaparak çalışmalar yürütmek.

ç) Diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının iş birliğinde eğitim ve iyileştirmeye yönelik programlar hazırlamak ve yürütmek.

d) Kurumlar ile sivil toplum kuruluşlarının eğitim ve iyileştirmeye yönelik yürüttükleri sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile eğitim programlarını tespit etmek; iyileştirme çalışmaları kapsamında yükümlüleri bu tür programlara yönlendirmek.

e) Haklarında çalışma yükümlülüğü veya eğitim kurumuna ya da programına devam etme tedbiri verilen yükümlülerin kuruma yerleştirilmesinde, gerektiğinde yükümlülere refakat etmek.

f) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası ve 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası gereğince belirlenen sürelerle ilgili yargı merciine sunulmak üzere denetim raporu hazırlayarak infaz bürosuna iletmek.

g) 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadının cezasının yerine getirileceği konuta giderek ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu doğrultuda hazırlanacak ihtiyaç tespit raporunu vaka sorumlusuna iletmek.

ğ) Müdür tarafından iyileştirme kapsamında verilen diğer görevleri planlamak ve yapmak.

Denetim bürosu

MADDE 18 – (1) Yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibi, gerektiğinde kollukla iş birliği içerisinde denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memurları tarafından yerine getirilir.

(2) Denetimli serbestlik müdürü, yükümlü sayısını ve yükümlülerin risk durumlarını göz önünde bulundurarak, yeteri kadar denetimli serbestlik memurunu denetim bürosunda görevlendirir.

(3) Denetim bürosunda görevli personel içerisinden, izleme merkezi ile birebir çalışmak ve iletişimi sağlamak üzere elektronik izleme müdahale ekibi oluşturulur.

(4) Denetimli serbestlik personeli denetim ve kontrollerde, yükümlülerin özel hayatlarının gizliliğine dikkat ederler, yükümlülere onur kırıcı ve aşağılayıcı muamelede bulunamazlar.

(5) Denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memurları, denetime ihtiyaç duyulan hâllerde iş durumu gözetilerek müdürlüklerde mesai saatleri içinde veya mesai saatleri dışında vardiya usulü ile çalıştırılabilirler.

(6) Denetim bürosunda görevli infaz ve koruma memurları, işin niteliğine göre üniformalı olarak da çalıştırılabilirler. Üniforma kullanımı ve niteliği Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

(7) Denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memurlarının görevleri şunlardır:

a) Yükümlülerin denetim ve takiplerini yapmak.

b) Denetim sonuçları hakkında vaka sorumlusuna bilgi vermek.

c) Yükümlülere elektronik izleme cihazlarını takmak ve kurmak.

ç) Elektronik izleme merkezinden yükümlülerin denetim ve kontrolüne ilişkin iletilen talepleri yerine getirmek.

d) Yükümlüyü çalışacağı kuruma yerleştirmek, eğitim kurumuna ya da programına kaydettirmek.

e) Hakkında hapis cezasının konutta çektirilmesine karar verilen hükümlünün, ikametgâh adresine gidilerek infaza ilişkin işlemleri başlatmak.

f) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezalarının infazına karar verilen hükümlülerden kendi işini kuran ve işletenler ile bir iş sözleşmesine dayalı olarak çalışanları, koşullu salıverilme tarihine kadar çalıştıkları yerlerde düzenli olarak denetlemek.

g) Görevlendirilmeleri halinde denetimli serbestlik müdürlüğünün ve denetimli serbestlik çalışanlarının güvenliğini sağlamak.

ğ) Müdürün denetime ilişkin vereceği diğer görevleri yapmak.

Çocuk hizmetleri bürosu

MADDE 19 – (1) Denetimli serbestlik müdürlüklerinde, denetimli serbestlik kapsamındaki suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetleri koordine etmek ve yürütmek üzere çocuk hizmetleri bürosu oluşturulur. Mümkün olması durumunda büro, müdürlüğün diğer birimlerinden ve yetişkin yükümlülere yönelik çalışmaların yürütüldüğü kısımlardan ayrı bir yerde kurulur.

(2) Suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetleri yürütmek üzere, çocuk hizmetleri bürosunda çocuk hizmetleri konusunda özel eğitim almış yeteri kadar denetimli serbestlik uzmanı görevlendirilir. Müdürlüğün iş durumu uygun ise büroda görevli uzmanlara, çocuklara yönelik hizmetler dışında başka görevler verilmez.

(3) Suça sürüklenen çocukların risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, risk ve ihtiyaçlarına uygun olarak toplum içinde denetim ve takibi ile iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmaların planlanması, tespit edilen risk ve ihtiyaçlara uygun eğitim ve iyileştirme çalışmalarının uygulanması ve denetimli serbestlik sürecinin tamamında suça sürüklenen çocuğun izlenmesine yönelik iş ve işlemler, çocuk hizmetleri bürosu tarafından yerine getirilir.

(4) Çocuk hizmetleri bürosunun görevleri şunlardır:

a) Müdürlüğe ilk başvuru sırasında suça sürüklenen çocuk ve yasal temsilcisini denetimli serbestlik süreci, yükümlülükler, hak ve sorumluluklar ile müdürlüğün çalışmaları konusunda bilgilendirmek.

b) Suça sürüklenen çocukların risk ve ihtiyaçlarını belirlemek.

c) Belirlenen risk ve ihtiyaçlar ile denetimli serbestlik kararının içeriğine uygun olarak 36 ncı maddede yer alan usul ve esaslara göre denetim planı hazırlamak; hazırlanan denetim planında toplumun ve mağdurun korunmasını, kararın infaz kabiliyetini, suça sürüklenen çocuğa uygunluğunu, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşlarının katkı ve desteğini dikkate almak.

ç) Belirlenen risk ve ihtiyaçlara yönelik destek alabileceği kişi ve kuruluşlar hakkında çocuğa bilgi vermek, gerekli yönlendirmeleri yapmak ve yapılan yönlendirmelerin çocuk üzerindeki etkisini takip etmek.

d) Hazırlanan denetim planlarını, komisyonun onayına sunmak.

e) Komisyon tarafından, suça sürüklenen çocuklar hakkında tekrar risk ve ihtiyaç değerlendirmesi yapılması ya da denetim planının yenilenmesine karar verilmesi halinde gerekli işlemleri yapmak.

f) Hakkında denetim planı hazırlanan suça sürüklenen çocuğun infaz dosyası ve ilgili tüm belgeleri denetim planının komisyon tarafından onaylanmasını beklemeksizin aynı gün infaz bürosuna göndermek.

g) Suça sürüklenen çocuklara yönelik bireysel görüşme, grup çalışması, seminer ve diğer eğitim ve iyileştirme çalışmalarını yürütmek.

ğ) Aile görüşmeleri yapmak.

h) Gerekli görülmesi halinde suça sürüklenen çocuğun risk ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, uygun müdahalenin planlanabilmesi, çocuğun tekrar suça sürüklenmesini önlemeye yönelik yürütülen çalışmalarda gerekli iş birliğinin sağlanabilmesi amacıyla ev, okul, iş yeri ve benzeri ziyaretleri yapmak.

ı) Suça sürüklenen çocuk hakkında verilen denetimli serbestlik kararının gerekleri dışında, suça sürüklenen çocuğun istekli katılımı ile çocuğun tekrar suça sürüklenmesini önlemeye hizmet edecek ve hayatına olumlu yönde katkı sunacak diğer çalışmaları planlamak, koordine etmek, çocuğu bu çalışmalar için teşvik etmek ve bu çalışmaların çocuk üzerindeki etkilerini takip etmek.

i) Komisyona, suça sürüklenen çocuklar hakkında yapılan değerlendirmelerde dikkate alınmak üzere çocuk ile yürütülen çalışmalar ve değerlendirme konusuna ilişkin görüşü içeren rapor sunmak.

j) Haklarında çalışma yükümlülüğü veya eğitim kurumuna ya da programına devam etme tedbiri verilen suça sürüklenen çocukların kuruma yerleştirilmesinde, gerektiğinde çocuklara refakat etmek.

k) 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası ile 5395 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin birinci fıkrası ile 39 uncu maddesinin üçüncü fıkrası gereğince belirlenen sürelerle ilgili yargı merciine sunulmak üzere denetim ve değerlendirme raporu hazırlayıp infaz bürosuna iletmek.

l) Hapis cezasının konutta infazına karar verilen çocukların adresine gitmek, konutu inceleyerek ihtiyaçlarını tespit etmek ve tespit edilen ihtiyaçları raporlayarak vaka sorumlusuna iletmek.

m) Denetimli serbestlik süreci başladıktan sonra on sekiz yaşını dolduran kişilerle, gerek görülmesi halinde, eğitim ve iyileştirme çalışmalarına devam etmek.

n) Müdür tarafından çocuk hizmetleri kapsamında verilen diğer görevleri planlamak ve yapmak.

(5) Çocuk hizmetleri bürosu, müdürlüğün yetki sınırları içerisinde çocuklara yönelik çalışma yürüten tüm kurum, kuruluş ve kişilerle koordinasyon içinde çalışır.

Koruma kurulu bürosu

MADDE 20 – (1) Koruma kurulu bürosu, koruma kurulunun sekretarya işlerini yürütür, koruma kuruluna başvuran hükümlülerin taleplerini değerlendirir. Büroda yeteri kadar denetimli serbestlik personeli görevlendirilir.

(2) Koruma kurulu bürosunca, ceza infaz kurumlarından iş arama izni alarak çıkan hükümlülerin talep etmeleri halinde çalışabileceği işler ya da çalışacağı yerler hakkında hükümlü bilgilendirilir, koşullu salıverme sonrasında da koruma kurullarına müracaat edebileceği hükümlüye bildirilir.

İdari ve mâli işler bürosu

MADDE 21 – (1) İdari ve mâli işler bürosu, müdürlüğün görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yürütebilmesi için ihtiyaç duyduğu idari işleri planlar ve yürütür; mal ve hizmet alımlarını gerçekleştirir. Büroda yeteri kadar denetimli serbestlik memuru görevlendirilir.

(2) İdari ve mâli işler bürosu;

a) Ödeneklerin takibi ile tahakkuk iş ve işlemlerini,

b) Gerekli araç, gereç ve malzeme ile hizmet teminini,

c) Temizlik, aydınlatma, ısıtma ve güvenlik hizmetlerini,

ç) Bakım ve onarım işlerini,

d) Mutemetlik işlemlerini,

e) Personel işlemleri ile idari ve mâli işlerle ilgili diğer iş ve işlemleri,

yürütmekle görevlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Personeli

Denetimli serbestlik müdürünün görev ve sorumlulukları

MADDE 22 – (1) Denetimli serbestlik müdürü, müdürlüğün en üst amiri olup, görevlerinden dolayı sıralı amirlerine karşı sorumludur.

(2) Müdürün görevleri şunlardır:

a) İşlerin aksatılmadan yürütülmesini, denetimli serbestlik personelinin iş birliği içerisinde etkili ve verimli bir şekilde çalışmasını, maiyetindeki memurların yetiştirilmesini sağlamak.

b) Denetimli serbestlik personeli üzerinde mevzuatın öngördüğü şekilde gözetim ve denetim yetkisini kullanmak.

c) Mevzuat ve yetkili mercilerce verilen emirler çerçevesinde müdürlüğün genel idaresine ait hesap işlerinin yürütülmesini sağlamak ve denetimini yapmak.

ç) Müdürlüğün hizmetleriyle ilgili genel ihtiyaçları, öncelikleri, bir sonraki yılda yapılacak işleri belirlemek ve bu konularla ilgili tahmini gider verilerini hazırlayarak Genel Müdürlüğe sunmak.

d) Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğini geliştirmek ve müdürlüğü temsil etmek.

e) Komisyonun toplantı zamanı ile görüşülecek konuları belirlemek.

f) Müdürlükte görev yapan denetimli serbestlik personelinin iş bölümünü personelin görev tanımlarına uygun bir şekilde yaparak, tüm personele tebliğ etmek.

g) Asayiş, güvenlik ve benzeri konularda ortaya çıkan sorunlarla ilgili gecikmeksizin önlem almak, önlemlerin yetersiz kalması halinde, durumu derhal Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla Genel Müdürlüğe bildirmek.

ğ) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Denetimli serbestlik müdür yardımcısının görev ve sorumlulukları

MADDE 23 – (1) Müdür yardımcısı, kendisine verilen görevlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesinden, kendisine bağlı büro ve personelin etkin ve verimli şekilde çalışmasından müdüre karşı sorumludur.

(2) Müdür yardımcısının görevleri şunlardır:

a) Kendisine bağlı büroların koordineli bir şekilde çalışmasını sağlamak.

b) Büronun çalışmalarını izlemek, denetlemek ve sonuçlarını değerlendirmek.

c) Gerektiğinde müdürlüğü temsil etmek, müdürün yokluğunda müdüre vekâlet etmek.

ç) Görev verilmesi halinde komisyona başkanlık etmek, komisyonun toplantı zamanı ile görüşülecek konuları belirlemek.

d) Müdüre ait görevlerin yürütülmesinde müdüre yardımcı olmak ve müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Şefin görev ve sorumlulukları

MADDE 24 – (1) Şef, denetimli serbestlik müdürü veya müdür yardımcısı tarafından verilen görevlerin mevzuata uygun olarak yürütülmesinden, kendisine bağlı büro ve personelin etkin ve verimli şekilde çalışmasından müdüre ve müdür yardımcısına karşı sorumludur.

(2) Şefin görevleri şunlardır:

a) Kendisine bağlı büroların koordineli bir şekilde çalışmasını sağlamak.

b) Büronun çalışmalarını izlemek, denetlemek ve sonuçlarını değerlendirmek, gerektiğinde müdür yardımcısı veya müdüre iletmek.

c) Gerektiğinde müdürlüğü temsil etmek, müdür veya müdür yardımcısının yokluğunda vekâlet etmek.

ç) İdareye ait görevlerin yürütülmesinde yardımcı olmak ve müdür veya müdür yardımcısı tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Denetimli serbestlik uzmanının görev ve sorumlulukları

MADDE 25 – (1) Denetimli serbestlik uzmanı; yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmalarına yönelik denetim planında belirlenen çalışmaların yükümlü için uygunluğunu değerlendirmekten, uygun görülen çalışmaların denetim planında yer almaması halinde planın yenilenmesi için komisyona öneride bulunmaktan ve belirlenen iyileştirme çalışmalarını yürütmekten sorumludur.

(2) Denetimli serbestlik uzmanının görevleri şunlardır:

a) Yükümlülerle rehberlik ve iyileştirme faaliyetlerini yürütmek.

b) Yükümlülerin boş zamanlarının yapılandırılmasına yönelik eğitsel ve sosyal çalışmaları diğer kurumlarla iş birliği içinde yürütmek.

c) Yükümlülerin; iyileştirme süreçlerini izlemek ve yükümlünün durumu hakkında vaka sorumlusunu sözlü ya da gerektiğinde yazılı olarak bilgilendirmek.

ç) Sosyal araştırma raporu hazırlamak.

d) Gerektiğinde hizmetler listesinin oluşturulmasında görev almak.

e) Yükümlülerin risk ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ile denetim planlarının hazırlanmasında danışmanlık yapmak, değerlendirme ve planlamanın uygunluğunu kontrol etmek ve gerektiğinde değerlendirme ve planlama yapmak.

f) Yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik projeler hazırlamak ve yürütmek.

g) İyileştirme çalışmalarına esas olmak üzere, denetim altındaki hükümlülerle ev, okul veya iş yerinde özel hayatın gizliliğine dikkat ederek görüşmeler yapmak.

ğ) Koruma kurulları çalışmaları kapsamında, gerektiğinde denetimli serbestlik memuru ile birlikte ev ve iş yeri ziyaretlerine gitmek.

h) Suça sürüklenen çocukların risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, risk ve ihtiyaçlarına uygun olarak toplum içinde denetim ve takibi ile iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmaların planlanmasına yönelik iş ve işlemleri yürütmek.

ı) Komisyona, suça sürüklenen çocuklar hakkında yapılan değerlendirmelerde dikkate alınmak üzere çocuk ile yürütülen çalışmalar ve değerlendirme konusuna ilişkin görüşü içeren rapor sunmak.

i) Haklarında çalışma yükümlülüğü veya eğitim kurumuna ya da programına devam etme tedbiri verilen suça sürüklenen çocukların kuruma yerleştirilmesinde, gerektiğinde çocuklara refakat etmek.

j) 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin beşinci fıkrası, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve 5395 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin birinci fıkrası ile 39 uncu maddesinin üçüncü fıkrası gereğince belirlenen sürelerle ilgili yargı merciine sunulmak üzere denetim ve değerlendirme raporu hazırlayarak infaz bürosuna iletmek.

k) Haklarında hapis cezasının konutta infazına karar verilen çocuklar ile doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların adresine gitmek, konutu inceleyerek ihtiyaçlarını tespit etmek ve tespit edilen ihtiyaçları raporlayarak vaka sorumlusuna iletmek.

l) Yükümlülerin iyileştirilmesi ve yeniden topluma kazandırılmasına yönelik müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Denetimli serbestlik memurunun görev ve sorumlulukları

MADDE 26 – (1) Denetimli serbestlik memuru, müdürlüğün idari işleri ile infaz işlerinin yürütülmesinden, kalem hizmetlerinden ve yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibinin yapılmasından sorumludur.

(2) Denetimli serbestlik memurunun görevleri şunlardır:

a) Kararların kayıt işlemleri ile dosyayla ilgili yazışmaları yapmak ve diğer kalem hizmetlerini yürütmek.

b) Yükümlülerin risk ve ihtiyaçlarını belirlemek.

c) Denetim planını hazırlamak.

ç) Yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibini yapmak.

d) Hizmetler listesi, kurumsal eğitimler ve programlar listesi ile çalışma protokolünün hazırlanmasında görev almak.

e) Koruma kurulları talep ve takip formunu doldurmak, koruma kurullarınca uygun bulunan projeleri hazırlamak.

f) Denetimli serbestlik ve koruma kurulları çalışmaları kapsamında ev ve iş yeri ziyaretleri yapmak.

g) Denetimli serbestlik hizmetlerinin yerine getirilmesi ile ilgili, müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Müdürlük dışından görevlendirilen uzmanın görev ve sorumlulukları

MADDE 27 – (1) Müdürlük dışından görevlendirilen uzman en az on beş gün süre ile bir denetimli serbestlik uzmanının refakatinde çalışır. Bu süre içerisinde görevlendirilen uzmana iyileştirme ve denetim sürecinde yapılan tüm çalışmalar ile ilgili bilgi verilir.

(2) Görevlendirilen uzmanın denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında yetersiz olması, çalışma usul ve esaslarına uymaması, görevlerini aksatması veya görevlendirmenin gereklerinin ortadan kalkması durumunda görevine komisyon tarafından son verilebilir.

(3) Görevlendirilen uzman, eğitim ve iyileştirme bürosunda çalışır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Personelinin Çalıştırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar

Denetimli serbestlik personelinin atanması ve görevlendirilmesi

MADDE 28 – (1) Müdürlüğe, Kanunun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca, denetimli serbestlik yardım ve koruma hizmetleri için, infaz ve koruma memurluğuna ilk defa atama veya ceza infaz kurumlarından görevlendirme yapılmasında; bu hizmetlere yönelik en az iki ay süreli hizmet içi eğitimi başarı ile tamamlamış olma koşulu aranır. Müdürlüklerden ceza infaz kurumlarına veya adliyelere, ceza infaz kurumlarından veya adliyelerden müdürlüklere atama veya görevlendirmeye ilişkin adalet komisyonu kararları, ilgisine göre Genel Müdürlük veya Personel Genel Müdürlüğüne gönderilerek alınacak Bakanlık onayı ile tamamlanır.

Denetimli serbestlik personelinin çalıştırılması

MADDE 29 – (1) Denetimli serbestlik personeli, bu Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara, yapılan iş bölümüne ve yaptıkları görevin gereklerine uygun olarak çalıştırılır.

(2) Müdürlüklerde ilk defa çalışmaya başlayan denetimli serbestlik memurları, sırasıyla gelen evrak, kayıt ve kabul, denetim bürolarında, daha sonra da diğer bürolarda çalıştırılırlar. Mevcut iş durumu ve personel sayısı ile ilk defa çalışmaya başlayan personelin niteliklerine ve eğitimine göre müdür farklı bir görevlendirme de yapabilir.

(3) Denetimli serbestlik personeli bürolarda, öncelikle aldıkları hizmet içi eğitime göre görevlendirilirler.

(4) Personelin görevlendirildiği büronun değiştirilmesi halinde, değişiklik gerekçesi Daire Başkanlığına bildirilir.

Farklı çalışma usulü ve süresi

MADDE 30 – (1) Denetimli serbestlik personeli, çalışma süresi, günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ve fazla çalışma hususlarında genel hükümlere tabidir.

(2) Denetimli serbestlik personeli, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 178 inci maddesi ve 19/2/1975 tarihli ve 7/9493 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Fazla Çalışmanın Uygulama Esaslarını Gösterir Yönetmelik uyarınca, müdürün gerekli görmesi halinde, günlük çalışma saatleri dışında fazla çalışma ücreti verilmeksizin çalıştırılabilir. Bu durumda personele yaptırılacak fazla çalışmanın her sekiz saati için bir gün izin verilir. Fazla çalışma izninin kullanımı konusunda genel hükümler uygulanır.

(3) Çalışma çizelgeleri müdürlükçe düzenlenir.

Mesai sonrası ve hafta sonları çalışma

MADDE 31 – (1) Denetimli serbestlik personeli, günlük çalışma saatleri dışında, mesai sonrası ve hafta sonları denetimli serbestlik faaliyetleri kapsamında çalışabilirler.

(2) Mesai sonrası ve hafta sonları çalışma, önceden müdürlüğe yazılı olarak iletilir ve müdürün onayının ardından çalışma yapılır.

(3) Mesai sonrası ve hafta sonları çalışma yapılması halinde, gerekli güvenlik önlemlerinin alınması için yeteri kadar denetimli serbestlik memuru görevlendirilir.

(4) Mesai sonrası ve hafta sonları çalışma durumunda, denetimli serbestlik personeline fazla çalışma ücreti verilmez.

ÜÇÜNCÜ KISIM
İyileştirme ve Denetim Çalışmalarına İlişkin Genel Esaslar
BİRİNCİ BÖLÜM
İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonu

İnfaz işlemleri değerlendirme komisyonu

MADDE 32 – (1) Denetimli serbestlik müdürlüğünde; yükümlüler hakkında verilen kararları ve bu kararların yerine getirilmesine ilişkin hususlara dair yapılan başvuruları değerlendirmek ve bu konuda karar vermek üzere, müdürün veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında, değerlendirme ve planlama, infaz, eğitim ve iyileştirme ile denetim bürolarında görevli birer personelin katılımıyla infaz işlemleri değerlendirme komisyonu oluşturulur.

(2) Komisyon listesi bir takvim yılı için oluşturularak her yıl aralık ayı içerisinde Genel Müdürlüğün onayına sunulur. Komisyon listesi onaylanana kadar eski komisyon görevine devam eder. Üyelerden birinin geçici yokluğunda toplantıya aynı bürodan başka bir personel katılır. Atama, unvan değişikliği ya da geçici görevlendirme nedeniyle personelin görev yerinin değişmesi ve doğum izni, ücretsiz izin, istifa, emeklilik gibi zaruri hâllerde yeni komisyon üyesi belirlenerek Genel Müdürlüğün onayına sunulur.

İnfaz işlemleri değerlendirme komisyonunun görevleri

MADDE 33 – (1) Komisyon;

a) Yükümlüler hakkında hazırlanan denetim planının ve belirlenen yükümlülüklerin, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri ile yükümlünün ihtiyaçlarına uygun olup olmadığının incelenmesine, hazırlanan denetim planının onaylanmasına veya reddine,

b) Denetimli serbestlik uzmanları tarafından veya sivil toplum kuruluşlarınca ya da gönüllü kişiler tarafından grup çalışmasında uygulanacak programın onaylanmasına,

c) Vaka sorumlusu tarafından yükümlülerin uyarılmasına ilişkin yapılan taleplerin değerlendirilmesine,

ç) Elektronik izleme ile denetim ve takibi yapılacak yükümlülerin belirlenerek Daire Başkanlığına önerilmesine,

d) Yükümlülüğün kaldırılmasına veya değiştirilmesine ya da yükümlülüğe ara verilmesine ilişkin taleplerin değerlendirilmesine,

e) Yükümlünün başka denetimli serbestlik müdürlüğüne nakil taleplerinin değerlendirilip karara bağlanmasına,

f) İhlal nedeniyle dosyanın gerektiğinde kapatılarak ilgili yargı merciine gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine,

g) Yükümlüler tarafından yapılan itirazların değerlendirilmesine,

ğ) Yükümlülerin risk ve ihtiyaçlarının yeniden belirlenmesine yönelik taleplerin değerlendirilmesine,

h) Konutta infaz kararlarının yerine getirilmesinde, konutun değiştirilmesi ile yükümlünün evden ayrılabileceği sürelere ilişkin vaka sorumlusunun önerisinin incelenerek karara bağlanmasına,

ı) Müdürlükte gönüllü çalışmak isteyenlerin başvuru taleplerinin kabulüne, reddine ve gönüllü çalışanın görevine son verilmesine,

i) Kurumsal eğitimler ve programlar listesi ile çalışılacak sivil toplum kuruluşlarının onaylanmasına veya reddine,

ilişkin işlemleri yapar.

(2) Komisyon, gerekli gördüğünde denetim planlarının bu Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığını inceleyebilir. Yetişkinler hakkında hazırlanan denetim planları için eksik bulunan hususların değerlendirme ve planlama bürosu tarafından, çocuklar hakkında hazırlanan denetim planları için eksik bulunan hususların çocuk hizmetleri bürosu tarafından tamamlanmasını ve denetim planının yeniden düzenlenmesini ister.

(3) Hazırlanan denetim planının bu Yönetmeliğe ve yükümlünün ihtiyaçlarına uygun olmadığı gerekçesiyle komisyon tarafından onaylanmaması halinde, bu süreçte yükümlülüğün ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde onaylanmama gerekçeleri de göz önünde bulundurulur.

Komisyonun toplanması ve kararların alınması

MADDE 34 – (1) Komisyonun toplantı zamanı ve gündemi diğer üyelerin de görüşü alınarak komisyon başkanı tarafından belirlenir. Komisyon, önüne gelen işleri yedi gün içerisinde karara bağlar.

(2) Komisyon, müdürlükte yeterli sayıda personel bulunmaması halinde başkan hariç en az iki üyeyle toplanır. Komisyon kararları, katılanların oy çokluğu ile alınır, oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu tarafa üstünlük tanınır. Karara muhalif olan üye muhalefetine ilişkin gerekçeyi kararın ekine yazar.

(3) Müdür, komisyonun sekretarya işlerini yürütmek üzere yeteri kadar denetimli serbestlik personeli görevlendirebilir.

(4) Görevlendirilen personel, gündeme alınacak talepleri inceler, araştırır, toplantı gündemini hazırlayarak müdüre sunar, komisyon kararlarını ilgilisine iletir.

(5) Risk ve ihtiyaç belirleme işleminin yenilenmesi ile denetim planı değişikliği taleplerinde bu talep komisyonca değerlendirilir; gerekli görülmesi halinde talepte bulunan personel veya ilgili yükümlü, gerekçeleri dinlenmek üzere komisyon toplantısına davet edilir.

(6) Çocuklar hakkında yapılan değerlendirmelerde çocuk hizmetleri bürosu tarafından hazırlanan, çocuk ile yürütülen çalışmaları ve değerlendirme konusuna ilişkin görüşü içeren rapor dikkate alınır. Talebinin olduğu durumlarda çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı komisyon toplantısına katılır.

İKİNCİ BÖLÜM
Yükümlülerin Değerlendirilmesi ve İyileştirme Çalışmaları

Risk ve ihtiyaçların belirlenmesi

MADDE 35 – (1) Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, toplum içinde denetim, takip ve iyileştirilmesine karar verilen yükümlülerin, ye-

niden topluma kazandırılmalarına yönelik çalışmalara temel oluşturması amacıyla objektif bir değerlendirme sistemi ile risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, denetimli serbestlik uygulamalarının temelini oluşturur.

(2) Denetimli serbestlik uygulamalarında risk değerlendirmesi; yükümlünün kendisine, ailesine, mağdura, topluma ve denetimli serbestlik personeline karşı taşıdığı zarar verme riski ile tekrar suç işleme riskinin belirlenmesidir.

(3) Denetimli serbestlik uygulamalarında ihtiyaçların belirlenmesi; yükümlülerin suç tekrarının ve zarar verme risklerinin en aza indirilmesi ve topluma kazandırılması amacıyla kişinin ihtiyaç duyduğu hizmet ve programların belirlenmesidir.

(4) Yükümlüye yönelik yürütülecek iyileştirme çalışmaları, mevcut yapılandırılmış araç ve yöntemlerle risk ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesinin ardından belirlenir.

(5) Risk ve ihtiyaçların belirlenmesi; yükümlü müdürlüğe ilk başvurduğunda değerlendirme ve planlama bürosunda görevli denetimli serbestlik personeli tarafından yerine getirilir. Çocukların risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından yapılır.

(6) Gerek görülmesi halinde komisyon kararı ile risk ve ihtiyaçlar yeniden değerlendirilir.

(7) Risk ve ihtiyaçları belirlendikten sonra, yükümlü hakkında denetim planı hazırlanır.

(8) Risk ve ihtiyaçların belirlenmesi işlemi;

a) 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilenler,

b) 5237 sayılı Kanunun 51 inci veya 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi gereğince rehberlik edecek bir uzman kişi görevlendirilen ya da yargı mercii tarafından rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü verilenler,

c) 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi gereğince denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verilenler,

ç) 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesi gereğince denetimli serbestlik tedbiri verilenler,

d) 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesi gereğince mükerrirlere özgü denetimli serbestlik kararı verilenlerden aynı Kanunun 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yükümlülük belirlenen ya da yükümlülük belirlenmemiş olmakla birlikte kendisi ile yürütülecek ihtiyaç değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarına katılmaya istekli olanlar,

e) 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesi gereğince tedavi amaçlı programlara katılma yükümlülüğü verilenler,

f) 5237 sayılı Kanunun 221 inci maddesi gereğince denetimli serbestlik kararı verilenler,

hakkında yapılır.

(9) Adli kontrol kararı verilen suça sürüklenen çocuklar hakkında ihtiyaç değerlendirmesi yapılır.

(10) Haklarında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma veya gözetim altında ücret karşılığı çalıştırılma kararı verilen yükümlülerin çalıştırılacakları yeri belirlemek amacıyla; kendisine, ailesine, mağdura ve topluma karşı taşıdığı zarar verme riski ile tekrar suç işleme riskinin belirlenmesine yönelik risk analizi yapılır.

Denetim planı

MADDE 36 – (1) Denetim planı; yükümlü hakkında verilen kararların toplum içinde infazının, denetim sürecinin, yükümlünün iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmaların planlandığı, denetimli serbestlik personelinin çalışma yöntemini belirleyen belgedir.

(2) Yükümlüler için hazırlanan denetim planında; denetim ve kontrole ilişkin hususlar, uyulması gereken kural ve yükümlülükler, denetimin ve yükümlülüklerin süresi, çalışmaların yürütülmesinde iş birliği yapılacak kişi ve kuruluşlara ilişkin hususların yanı sıra haklarında risk ve ihtiyaç belirleme işlemi yapılanların tespit edilen risk ve ihtiyaçlarına yönelik iyileştirme çalışmalarına yer verilir.

(3) Denetim planı, yükümlünün müdürlüğe müracaatından itibaren en geç beş iş günü içinde hazırlanır. Denetim planında, planı hazırlayan denetimli serbestlik memuru ve değerlendirme ve planlama bürosunda görevli uzman ile yükümlünün imzası bulunur. İmzadan imtina halinde

denetim planını imzalamamanın yükümlülükten muafiyet anlamına gelmediği yükümlüye bildirilerek bu husus denetim planının altına yazılıp imzalanır. Denetim planının bir nüshası yükümlüye verilir. Çocuklar hakkında denetim planına yönelik iş ve işlemler, çocuk hizmetleri bürosu tarafından yerine getirilir ve hazırlanan denetim planında öngörülen yükümlülükler ile çocuğun katılması gereken programlar kanuni temsilcisine de açıklanır.

(4) Yükümlünün; yükümlülüklerinin neler olduğu, hangi durumların ihlal sayılacağı ile plan süresince dikkat etmesi gereken hususları doğru ve yeterli olarak anlayıp anlamadığı teyit edilir.

(5) Denetim planı, hazırlandığı andan itibaren yürürlüğe girer ve derhal komisyonun onayına sunulur. Planın onaya sunulması yürürlüğü durdurmaz.

(6) Komisyon tarafından gerekli görülmesi halinde denetim planı yenilenir.

(7) Haklarında;

a) Adli kontrol kararı verilen yetişkinler,

b) Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma kararı verilenler,

c) Cezanın konutta çektirilmesi kararı verilenler,

ç) 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi kapsamında yükümlülük belirlenmeksizin aynı Kanunun 108 inci maddesi gereğince mükerrirlere özgü denetimli serbestlik kararı verilenlerden kendisi ile yürütülecek ihtiyaç değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarına katılmaya istekli olanlar hariç olmak üzere mükerrirlere özgü denetimli serbestlik kararı verilenler,

için denetim planı hazırlanmaz. Bu yükümlülere yükümlülükleri ile uyması gereken kuralları ve dikkat etmesi gereken hususları içeren bilgilendirme formu tebliğ edilir. Bu form denetim planı yerine geçer.

(8) Adli kontrol kararı verilen suça sürüklenen çocuklar hakkında tespit edilen ihtiyaçları doğrultusunda denetim planı hazırlanır.

Denetim ve değerlendirme raporu

MADDE 37 – (1) Denetim raporu; yükümlünün, denetim sürecinin, uygulanan iyileştirme programları kapsamında topluma uyumdaki başarısının, olumsuz davranışlarını değiştirmek için gösterdiği çabanın ve bu doğrultuda genel gelişiminin değerlendirildiği, ayrıca suça sürüklenen

çocuklar bakımından, kararın uygulama biçimi, çocuk üzerindeki etkileri ile çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimselerin veya kurumların çocuğa karşı sorumluluklarını gereğince yerine getirip getirmedikleri, kararın değiştirilmesini gerektirir bir durum olup olmadığı ve istenen diğer hususlarda ilgili yargı merciine gönderilen rapordur.

(2) Değerlendirme raporu; denetim altında bulunan çocuğun şahsî, sosyal ve duygusal durumunun, okul ve arkadaş çevresinin, aile yaşantısının göz önünde bulundurularak yapılan rehberlik ve iyileştirme çalışmaları neticesinde çocuğun nasıl bir gelişme gösterdiğinin, olumsuz davranışlarını değiştirmedeki istekliliği ve başarısı ile çocuk hakkında yapılmasının faydalı olacağı düşünülen diğer çalışmaların belirtildiği mahkeme veya çocuk hâkimine gönderilen rapordur.

(3) İlgili yargı merciine gönderilmek üzere;

a) 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesi ile 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi gereğince rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü verilen yükümlüler hakkında üç ayda bir denetim raporu,

b) 5395 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi gereğince denetim altına alınma kararı verilen suça sürüklenen çocuklar hakkında her ay denetim raporu,

c) 5395 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi gereğince denetim altına alınma kararı verilen suça sürüklenen çocuklar hakkında üç ayda bir değerlendirme raporu,

hazırlanır.

(4) Değerlendirme raporu hazırlandığı hâllerde denetim raporu, bu rapor içinde değerlendirilir.

(5) Denetim ve değerlendirme raporu, infaz ve denetim ile iyileştirme çalışmalarının değerlendirildiği iki bölümden oluşur. Rapor, vaka sorumlusu tarafından; denetim, eğitim ve iyileştirme bürosu ile çocuk hizmetleri bürosundan yükümlü hakkında bilgi alınarak hazırlanır. Raporun iyileştirme çalışmaları ile değerlendirme ve önerilerine ilişkin bölümü, ilgili denetimli serbestlik uzmanı tarafından doldurulur.

İyileştirme çalışmaları

MADDE 38 – (1) Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sonucunda gerek duyulması veya yargı mercii tarafından rehberlik çalışmalarına hükmedilmesi halinde yükümlünün riskleri göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarına uygun iyileştirme ça-

lışmaları yapılır. Bu çalışmalar, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanları tarafından yürütülür. Çocuklara yönelik iyileştirme çalışmaları, çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanları tarafından yerine getirilir.

(2) Yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasında sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılmasına ve toplumsal katılım sağlanmasına önem verilir.

(3) Toplum içinde denetim ve takibi yapılan yükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması; diğer kurumlarla ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde, bireysel görüşme ve grup çalışması yapılması, boş zamanların yapılandırılması, yükümlülerin meslek kursları ve eğitim programlarına katılmalarının sağlanması gibi faaliyetlerle yerine getirilir.

(4) İyileştirme çalışmalarına yükümlüleri tanımak amacıyla bireysel görüşme yapılması ile başlanır. Yükümlünün grup çalışmasına hazır hale gelmesi ve gerekli görülmesi halinde iyileştirme çalışmalarına grup çalışması ile devam edilebilir.

(5) Bireysel görüşme; yükümlü ile birebir ve uygun fiziki koşullarda, önceden belirlenmiş bir amaç ve plan çerçevesinde yürütülür. Bireysel görüşme sayısı on ikiden, görüşme aralıkları üç haftadan fazla olamaz. Bireysel görüşme sayısı yükümlünün ihtiyacı doğrultusunda komisyon kararı ile artırılabilir. Her bir görüşme otuz dakikadan az, kırk beş dakikadan fazla yapılamaz. Bireysel görüşmenin içeriğini planlamak ve gerçekleştirmek, eğitim ve iyileştirme bürosu ile çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanının sorumluluğundadır. Bireysel görüşmeler hem süreç hem de oturumlar açısından başlangıç, gelişme ve sonlandırma olmak üzere üç aşamadan oluşacak şekilde planlanır. Bireysel görüşme, denetimli serbestlik uzmanı tarafından yapılandırılarak yürütülebileceği gibi müdahale programı kapsamında da yapılabilir.

(6) Grup çalışması, uygun fiziki koşullarda en az dört, en fazla on altı kişilik gruplar halinde en fazla on beş gün arayla yapılır. Müdürlüğün grup çalışmalarına uygun fiziki mekâna sahip olmaması halinde, başka kurum ya da kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarına ait uygun mekânlar, grup çalışmaları için kullanılabilir. Grupların oluşturulmasında, yükümlülerin yaş gruplarına, benzer sorun alanlarına ve benzer risk düzeyine sahip olmalarına dikkat edilir. Yükümlüler, haklarında verilen yükümlülük kararlarının niteliğine bakılmaksızın, rehberlik ve iyileştirme çalışmaları kapsamında aynı grup içerisinde yer alabilirler. Grup çalışması sürecin-

de yükümlülerin durumu periyodik olarak değerlendirilir ve ihtiyaç duyulması halinde iyileştirme çalışmaları bireysel görüşmelerle de desteklenir. Grup çalışması, müdahale programı kapsamında yürütülebileceği gibi denetimli serbestlik uzmanı tarafından yapılandırılarak da yapılabilir. Yükümlüler, diğer kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kişilerce yürütülen yapılandırılmış grup çalışmalarına da yönlendirilebilir.

(7) Yükümlülerle yapılan tüm çalışmalar ve yükümlüye dair değerlendirmeler UYAP'ta ilgili ekranlarda kayıt altına alınır. Yükümlülere ilişkin bilgiler, özel hayatın gizliliği gerekçesiyle kayıt altına alınmazlık yapılamaz. Görüşmelerin içeriği ve yapılan çalışmalar denetlenebilir ve hesap verilebilir şekilde kaydedilir. Görüşmeler sırasında öğrenilen özel hayata ilişkin bilgilerin gizliliğine özen gösterilir ve bu bilgiler ilgili olmayan kişi veya kurumlarla paylaşılmaz.

(8) Grubun işleyişini bozabilecek özelliğe sahip olan yükümlüler grup çalışmasına dâhil edilmezler. Bu yükümlülerle bireysel görüşme yürütülür. Yükümlünün grup çalışmasına hazır hale gelmesi halinde iyileştirme çalışmaları grup çalışması ile yürütülebilir.

(9) Boş zamanların yapılandırılması; yükümlünün, toplumla bütünleşmesini desteklemek, olumlu sosyal davranışlarını, ilgi alanlarını ve becerilerini geliştirerek uyumlu bir birey olmasını sağlamak amacıyla yükümlünün ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirilmesidir. Boş zamanların yapılandırılması çalışmaları; diğer kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının programlarına yönlendirme şeklinde yürütülebileceği gibi müdürlük içinde de yapılabilir. Boş zamanların yapılandırılmasında kurumsal eğitimler ve programlar listesinden de yararlanılır.

(10) Yükümlüye yönelik yürütülen eğitim, iyileştirme ve rehberlik çalışmalarının, müdürlük dışında diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının veya gönüllü kişilerin yürütmüş olduğu programlara yönlendirmek suretiyle yapılmasına karar verilmesi halinde, yükümlünün bu programlara katılması bir yükümlülük olarak belirlenebilir.

(11) İyileştirme faaliyetlerinin tamamlanmasından sonra on gün içerisinde tüm süreçlerin izlenmesine imkân veren bir belge düzenlenir ve ilgili vaka sorumlusuna iletilir.

Sosyal araştırma raporu

MADDE 39 – (1) Sosyal araştırma raporu; şüpheli veya sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik, ruhsal ve psikolojik durumu ile çevresinin sistemli bir bakış açısıyla değerlendirildiği, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk ile ihtiyaçlarının belirlendiği ve bu ihtiyaçlara yönelik hizmet, program ve kaynaklarla ilgili önerileri içeren hüküm öncesi rapordur.

(2) Rapor; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talep etmesi veya kovuşturma evresinde hâkim ya da mahkemenin isteği üzerine denetimli serbestlik uzmanı tarafından hazırlanır.

(3) Rapor; şüpheli veya sanık ile bunların aile ve sosyal çevreleriyle görüşülerek hazırlanır. Gerekli görülmesi halinde mağdur ile de görüşülebilir.

(4) Raporda; şüpheli veya sanığın kimlik bilgileri, varsa önceki suç bilgileri, sağlık bilgileri, ailesi, yaşadığı yer, arkadaş çevresi, eğitimi, kişisel özellikleri, sosyal ve ekonomik durumu, bilişsel ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk ile tutum ve davranışları belirtilir. Raporun sonuç bölümünde, suç işlenmesinde risk oluşturabilecek unsurlar ve kişinin topluma ve kendisine zarar verme riski değerlendirilir.

(5) Denetimli serbestlik uzmanı, kişinin hapis dışı ceza veya tedbir kararı ile toplum içinde iyileştirilmesinin mümkün olduğu kanaatinde ise hapis cezası verilmesinin kişi üzerinde oluşturabileceği olumsuz etki ve sonuçları değerlendirerek, hapis dışı ceza veya tedbir kararı verilmesi durumunda şüpheli veya sanığın iyileştirilmesi ve yeniden topluma kazandırılması için ihtiyaç duyacağı hizmet, program veya kaynakları belirtir. Raporun sonunda takdirin mahkemeye ait olduğu açıkça yazılır.

(6) Raporun hazırlanması sürecinde kişinin yanlış beyan verdiğine dair izlenim edinilmesi veya verilen cevapların çelişkili olması durumunda bu husus gerekçeleri ile birlikte raporun sonuç bölümünde açıklanır. Ayrıca raporun hazırlanmasıyla ilgili bütün kaynaklar ve bilgi toplama biçimleri ile gerekli olduğu halde yapılamayan işlemler, görüşmelerin yerine getirilememe gerekçesi ile birlikte raporda belirtilir.

(7) Rapor hazırlanırken şüpheli veya sanığın ceza infaz kurumunda bulunması hâlinde, rapor, ceza infaz kurumuna gidilerek hazırlanır. Raporu hazırlayan denetimli serbestlik uzmanı, ceza infaz kurumuna giderek

şüpheli veya sanık ile konuşulanları başkalarının duymayacağı ancak görüşmenin güvenlik nedeniyle ceza infaz kurumu görevlilerince izlenebileceği bir ortamda açık görüş usulüne tabi olarak yapar. Denetimli serbestlik uzmanının talep etmesi halinde görüşmede, ceza infaz kurumu görevlisi hazır bulunur. Ceza infaz kurumu, denetimli serbestlik uzmanının şüpheli veya sanık ile görüşebilmesi için gerekli işlemleri yerine getirir.

(8) Denetimli serbestlik uzmanı tarafından düzenlenen sosyal araştırma raporu, müdürlüğe sunulur. Bu rapor, talep eden ilgili makama iletilir ve UYAP bilişim sistemi ortamında saklanır. Sosyal araştırma raporu, kişisel bilgiler içerdiğinden bu raporun saklanmasında özel hayatın gizliliğine dikkat edilir.

(9) Şüpheli ve sanıkların sadece kişisel ve ekonomik durumlarının tespitine ilişkin talepler sosyal araştırma raporu kapsamında değerlendirilmez, bu talepler kolluk ya da ilgili birimlerce yerine getirilir.

(10) Ceza infaz kurumunda bulunan ve hakkında sosyal araştırma raporu talep edilen şüpheli veya sanık ile ilgili olarak ceza infaz kurumundan rapor içeriğinde kullanılmak üzere bilgi talep edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Kararlarının Yerine Getirilmesinde Genel Hükümler

Kayıt işlemleri

MADDE 40 – (1) Yargı mercileri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilen denetimli serbestlik kararları en geç üç gün içerisinde UYAP bilişim sistemine kaydedilir.

(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ilişkin kararlar, ceza infaz kurumu idaresince tüm ekleri ile birlikte ilgili denetimli serbestlik müdürlüğüne gönderilir ve denetimli serbestlik müdürlüğünce bu karar, aynı gün kaydedilir.

(3) Denetimli serbestlik kararlarının kayıt işlemleri, kayıt kabul bürosunda görevli personel tarafından yapılır.

(4) Denetimli serbestlik personeli, UYAP bilişim sistemine veya Genel Müdürlükçe belirlenen defter ile belgelere, sorumlu oldukları işlerle ilgili kayıtları doğru, eksiksiz ve zamanında girmek, sıralı amirler ise bu kayıtları kontrol ederek hata veya eksikliklerin giderilmesini sağlamak ve eksikliklerin tespiti halinde sorumlular hakkında gerekli yasal işlemleri başlatmakla görevlidir.

Tebligat

MADDE 41 – (1) Denetimli serbestlik kararlarının kaydedilmesinden itibaren yükümlülere üç iş günü içerisinde yapılacak yazılı veya elektronik tebligatta, tebliğden itibaren on gün içerisinde müdürlüğe başvurulması gerektiği belirtilir.

(2) Düzenlenen tebligatta, yükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazereti olmadan müdürlüğe gelmemesi veya hakkında belirlenen yükümlülüklerin gereğini yerine getirmemesi halinde, denetimli serbestlik kararının niteliğine göre ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebileceği, seçenek yaptırım veya tedbirin hapse çevrilebileceği ya da koşullu salıverilme kararının geri alınabileceği gibi gelmemenin hukuki sonuçları yükümlüye bildirilir.

(3) Usulüne uygun olarak yapılan tebligata rağmen yükümlü on gün içerisinde müdürlüğe müracaat etmezse uyarı ve tekrar tebligat yapılmaksızın komisyonun onayından sonra kayıt kapatılarak infaz dosyası Cumhuriyet başsavcılığına geri gönderilir.

(4) Haklarında;

a) Adli kontrol tedbiri,

b) Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma,

kararı verilen yetişkin yükümlülerin müdürlüğe başvurması istenmez. Bu yükümlülerin adreslerine tebligat yoluyla tebliğ edilen bilgilendirme formunda; yükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazereti olmadan hakkında belirlenen yükümlülüklerin gereğini yerine getirmemesi halinde, denetimli serbestlik kararının niteliğine göre, yerine getirmemenin hukuki sonuçları yükümlüye bildirilir.

(5) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilmesi halinde, hükümlüye ayrıca müdürlüğe müracaat etmesi için tebligat yapılmaz. Hükümlünün süresi içinde müdürlüğe gelmesi beklenir.

(6) Cezanın konutta çektirilmesine karar verilmesi halinde hükümlüye tebligat yapılmaz. Kayıt işlemlerinin tamamlanmasından itibaren denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru, hükümlünün adresine giderek kararın infazına ilişkin çalışmaları başlatır.

(7) Adli para cezasını ödememesi nedeniyle haklarında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararı verilen hükümlülere ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından on gün içinde Cumhuriyet başsavcılığına müracaat etmesi, etmediği takdirde kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararına uymamış sayılacağı ve hapis cezasının açık ceza infaz kurumunda infaz edileceğini belirten çağrı kağıdı gönderilir. Hükümlünün yapılan çağrıya on günlük süre içinde başvurması halinde kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararının yerine getirilmesi için evrak bağlı bulunan denetimli serbestlik müdürlüğüne, hükümlünün başka yerde ikamet etmesi veya başka adres bildirmesi durumunda, dosya bu yer denetimli serbestlik müdürlüğüne iletilmek üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca kararın denetimli serbestlik müdürlüğüne iletilmesi sonrası müdürlük bu madde hükümlerine göre tebligat işlemini gerçekleştirir. Hakkında adli para cezasını ödememesi nedeniyle kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararı verilmiş hükümlünün ceza infaz kurumunda olması durumunda, hükümlü hakkında verilen denetimli serbestlik altında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımı hükümlünün ceza infaz kurumundan salıverilmesine müteakip infaz edilmek üzere kararı veren mahkemenin bulunduğu Cumhuriyet başsavcılığı ilamat bürosunda bekletilir.

(8) Denetimli serbestlik kararlarının yerine getirilmesi sırasında kayıt işlemlerinin tamamlanmasından sonra yükümlülerin ilk müracaatı için yapılacak tebligat işlemleri, bu madde hükümlerine göre kayıt kabul bürosunca yerine getirilir.

Yükümlülerin uyması gereken kurallar

MADDE 42 – (1) Hakkında denetimli serbestlik kararı verilen yükümlü;

a) Yapılan çağrılara ve hazırlanan denetim planına,

b) İyileştirme çalışmaları kapsamında belirlenen yükümlülüklere,

c) Kararın infazı ve denetim için belirlenen kurallara,

ç) Denetimli serbestlik personelinin uyarı ve önerilerine,

uymak ve katlanmak zorundadır.

(2) Yükümlülüğün elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle yerine getirilmesine karar verilmesi durumunda yükümlü, denetiminde kullanılacak olan elektronik cihazları usulüne uygun olarak kullanmak ve korumak zorundadır.

(3) Yükümlü, denetimli serbestlik personeli ile cezaların infazında görev alan diğer kurumların personeline saygılı davranmak, müdürlüğün ve diğer kurumların işleyişinin bozulmaması ve güvenliğinin tehlikeye düşürülmemesi için gerekli özeni ve dikkati göstermek zorundadır.

(4) Yükümlü, müdürlüğe veya yükümlülüğün diğer kurumlarla iş birliği halinde infaz edildiği yerlere alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi altında ya da kesici, delici aletler ve ateşli silahlarla gelemez ve bu şekilde yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik çalışmalara katılamaz.

(5) Yükümlü yerleşim yeri adresini değiştirir ise yeni adresini müdürlüğe bildirmekle yükümlüdür. Yeni adresin bildirilmemesi ve adres kayıt sisteminden de tespit edilememesi halinde, yükümlünün eski adresine yapılan tebligat geçerli sayılır.

(6) Askere alınan yükümlü, müdürlüğe durumunu bildirmek ve ilgili belgeleri iletmek, mahpusluk ya da askerlik durumu sona eren yükümlü on gün içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmek zorundadır.

(7) Bu maddede belirtilen kurallar yükümlülük yerine geçer. Yükümlü bu kurallara uymak ve katlanmak zorundadır.

İzin ve nakiller

MADDE 43 – (1) Yükümlü başka denetimli serbestlik müdürlüğüne nakli gerektirecek şekilde yerleşim yeri adresini değiştirmek isterse bu durumu ve yeni adresini önceden denetimli serbestlik müdürlüğüne yazılı olarak ve gerekçesiyle birlikte bildirmekle yükümlüdür.

(2) Adres değişikliği talebi komisyon tarafından değerlendirilip dosyanın başka bir denetimli serbestlik müdürlüğüne gönderilmesine karar verilene kadar yükümlülüklerin yerine getirilmesine devam edilir. Yükümlünün daha önce müdürlüğe bildirdiği eski adresine yapılan tebligat geçerli sayılır.

(3) Yükümlünün yerleşim yeri adresi değişikliği veya başka bir nedenle infazının başka bir denetimli serbestlik müdürlüğünde yapılması-

na ilişkin talebi değerlendirilirken, ileri sürülen mazeretin doğruluğu ile gerekliliği araştırılır. İnfazdan kaçmak veya yükümlülüğü etkisiz kılmak amacıyla yapıldığı anlaşılan nakil talepleri reddedilir.

(4) Nakil talebi kabul edilen yükümlü, nakil kararının tebliğinden itibaren beş gün içinde yeni yerleşim yeri adresinin bulunduğu denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmek zorundadır.

(5) Yükümlü, hakkında belirlenen yükümlülükleri etkisiz kılacak ya da aksatacak şekilde müdürlüğün yetki sınırları dışına izinsiz olarak çıkamaz. Yükümlünün haklı bir mazerete dayanan talebi ve vaka sorumlusunun uygun görüşü doğrultusunda denetimli serbestlik müdürü tarafından yükümlüye beş güne kadar izin verilebilir. Denetim süresi boyunca toplam kullanılan izin süresi, yükümlünün ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü veya ağır hastalığı hariç olmak üzere, on beş günü geçemez. İzinde geçen süreler infazdan sayılır.

(6) İzin kullanan yükümlüye izin belgesi verilir.

(7) Haklarında adli kontrol tedbiri verilen şüpheli veya sanıkların izin ya da başka denetimli serbestlik müdürlüğüne nakil talepleri değerlendirilmesi için ilgili yargı merciine gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına iletilir.

Yükümlülerin uyarılması

MADDE 44 – (1) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için uyulması gereken kurallar ile karara uygun olarak hazırlanan programa ve denetimli serbestlik personelinin bu kapsamdaki uyarı ve çağrılarına uyulmaması yükümlülüğün ihlali sayılır. Yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda vaka sorumlusunun teklifi üzerine yükümlü, komisyon tarafından veya Kanunda yazılı hâllerde komisyonun önerisi üzerine infaz hâkimi tarafından uyarılır.

(2) Uyarı bir yazı ile yükümlüye tebliğ edilir. Gerektiğinde yükümlü, müdürlüğe davet edilerek yükümlülüklerine ilişkin hususlar ve ihlalin sonuçları vaka sorumlusu tarafından kendisine sözlü olarak da açıklanır. Yükümlünün gelmemesi durumunda daha önce yapılmış olan yazılı uyarı yeterli sayılır.

(3) Denetimli serbestlik kararlarının infazında, yükümlülüğün bir yıl içerisinde mazereti olmaksızın ve kasıtlı olarak üç defa ihlal edilmesi yü-

kümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır. Yükümlünün ikinci kez uyarılmasının ardından bir yıl içerisinde üçüncü ihlalin tespit edilmesi halinde dosyanın kapatılması ile ilgili süreç başlatılır. Suça sürüklenen çocuklar ve denetimli serbestlik kararının infazına başlandığı tarihte çocuk olup infaz sürecinde on sekiz yaşını dolduranlar bakımından ise yükümlünün bir yıl içerisinde üçüncü kez uyarılmasının ardından bir yıl içinde dördüncü ihlalin tespit edilmesi halinde dosyanın kapatılması ile ilgili süreç başlatılır.

(4) Uyarı için yapılan tebligatta, bir yıl içerisinde suça sürüklenen çocuklar ve denetimli serbestlik kararının infazına başlandığı tarihte çocuk olup infaz sürecinde on sekiz yaşını dolduranlar bakımından dördüncü kez, diğer yükümlüler bakımından üçüncü kez ihlal durumunun tespit edilmesi halinde tekrar bir uyarının yapılmayacağı, dosyanın kapatılması ile ilgili sürecin başlatılacağı ve dosyanın ilgili yargı merciine gönderileceği yükümlüye ihtar edilir.

(5) Bu Yönetmeliğin dördüncü kısmının dördüncü bölümü ile beşinci kısmının üçüncü bölümünde düzenlenen yükümlülüklerin ihlali halinde yükümlünün uyarılmasına infaz hâkimi tarafından, diğer yükümlülüklerin ihlalinde ise komisyon tarafından karar verilir.

(6) Adli kontrol tedbirlerinin infazında tedbir kararının gereklerini mazereti olmaksızın ve kasıtlı olarak ihlal eden şüpheli veya sanık uyarılmaz, varsa mazereti komisyon tarafından değerlendirilir. Suça sürüklenen çocukların adli kontrol tedbirini ihlal etmeleri halinde yargı merciine yapılan bildirimde adli kontrol süresince çocuğa rehberlik eden uzman tarafından gerçekleştirilen ihtiyaç değerlendirmesine, yürütülen iyileştirme çalışmalarına ve çocuğun ilgili çalışmalara katılım durumuna yer verilir.

Denetimli serbestlik kararlarının değiştirilmesi, durdurulması veya kaldırılması

MADDE 45 – (1) Denetimli serbestlik kararının;

a) Yükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi,

b) İnfazının mümkün olmaması,

c) Yükümlünün tutuklanması, hapis cezasının infazına başlanması veya askere alınması nedeniyle infazının imkânsız hale gelmesi,

ç) 5395 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca tedbirden beklenen yararın elde edilmesi,

d) Hapis cezasından daha ağır sonuçlar doğurması,

durumunda Kanunda aksine bir düzenleme yoksa vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından ilgili yargı merciinden denetimli serbestlik kararının değiştirilmesi, kaldırılması veya uygun olan başka karar verilmesi talep edilebilir.

(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına veya koşullu salıverilmede denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verilen hükümlüler hakkında belirlenen yükümlülüklerin değiştirilmesine komisyon tarafından karar verilir.

(3) Bu Yönetmeliğin dördüncü kısmının ikinci ve dördüncü bölümü ile beşinci kısmının ikinci ve üçüncü bölümünde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesi sırasında yükümlünün işlediği bir suç nedeniyle; tutuklanması veya mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanması ya da askere alınması durumunda yargı mercii tarafından aksine bir hüküm de verilmez ise yükümlülüğün yerine getirilmesi durdurulur. Yükümlü, denetim süresi içerisinde serbest bırakılır veya askerlik hizmeti sona ererse yükümlülüğün yerine getirilmesine devam edilir. Denetim süresinin sonunda yükümlünün mahpusluk halinin veya askerlik durumunun devam etmesi durumunda dosya kapatılarak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili yargı merciine gönderilir. Ceza infaz kurumunda veya askerlikte geçirilen süreler denetim süresinden sayılır. Bu süre içinde rehberlik kapsamında verilen yükümlülüğün yerine getirilmesinde yargı merciine verilecek raporlar ceza infaz kurumu ile iş birliği içerisinde hazırlanır. Hâkime gönderilecek rapora esas olmak üzere üç ayda bir kişinin gelişimi ve davranışları hakkında ceza infaz kurumu idaresinden bilgi istenir.

Denetim ve takip

MADDE 46 – (1) Yükümlülerin toplum içinde izlenmesi, denetimi ve takibi, denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memurları tarafından yerine getirilir.

(2) Tehlikeli veya mükerrir suçlular ile uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı ve cinsel taciz gibi suçlardan hüküm giyenlerin denetim ve takibinde kollukla iş birliği yapılır.

(3) Denetlenecek yükümlülerin listesi ve denetim usulü vaka sorumlularınca belirlenerek, müdürün onayına sunulur. Denetim görevlileri kendilerine verilen listeye uygun olarak denetim görevini yerine getirirler. Yapılan denetimler tarih, saat ve yer belirtilmek suretiyle tutanak altına alınır.

(4) Yükümlü hakkında belirlenen tedbirin türüne, denetimin yoğunluğuna, suçun özelliğine ve yükümlünün durumuna göre, geceleri ve hafta sonlarını da kapsayacak şekilde denetim yapılır.

(5) Yükümlülerin topluma veya mağdura zarar verme durumu ile tekrar suç işleme riski açısından yoğun denetim altında tutulması söz konusu ise yükümlünün denetim ve takibinde elektronik cihazlar kullanılabilir.

(6) Yükümlülerin müdürlüklere girişlerinde gerek duyulması halinde üstleri aranabilir, alkol kontrolü yapılabilir.

Kaydın kapatılması

MADDE 47 – (1) Denetimli serbestlik yükümlülüğünün;

a) Usulüne uygun tebligata rağmen yerine getirilmesine başlanmaması,

b) Uyarılara rağmen ihlal edilmesi,

c) Yargı mercii tarafından kaldırılması,

ç) İnfaz edilmesi,

halinde kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili yargı merciine bildirilir.

(2) Tedbir veya yükümlülüğün infazının tamamlanması ya da yükümlülüğün herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, ilgili kurum ya da kuruluştan yükümlüyle ilgili yapılan işlemlere dair belgelerin gönderilmesi istenir.

(3) Denetimli serbestlik kararlarının infazı sırasında ihlal nedeniyle dosyanın kapatılması halinde durum yükümlüye tebliğ edilerek ilgili mahkemeye itiraz hakkı olduğu bildirilir.

(4) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı kararlarında hükümlü hakkında işlediği iddia olunan başka bir suçtan dolayı tutuklama kararı verilmesi halinde dosya kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

(5) Birinci fıkrada belirtilen hâller için; adli kontrol kararlarında 57 nci maddeye göre, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı kararlarında ise 87 nci maddesine göre işlem yapılır.

Şikâyet ve itiraz

MADDE 48 – (1) Yükümlüler ile kanuni temsilcileri, infaz hizmetlerinin yürütülmesi sırasında müdürlükçe hazırlanan denetim planları ve raporları ile müdürlükçe yapılan uyarılar gibi işlem ve eylemlerin Kanun ve bu Yönetmelik ile ilgili diğer mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle müdürlüğe itirazda ya da infaz hâkimliğine şikâyette bulunabilirler.

(2) Yükümlü, hakkındaki işlem ve eylemleri öğrendiği tarihten itibaren on beş gün, her halde işlem ve eylemlerin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurabilir.

(3) Şikâyet, dilekçe ile doğrudan infaz hâkimliğine yapılabileceği gibi; Cumhuriyet başsavcılığı veya denetimli serbestlik müdürlüğü aracılığıyla da yapılabilir. Doğrudan infaz hâkimliğine yapılmayan başvurular hemen ve en geç üç gün içinde infaz hâkimliğine gönderilir. Sözlü yapılan şikâyet, tutanağa bağlanır ve tutanağın bir sureti başvurana verilir.

(4) Şikâyet yoluna başvurulması, yapılan işlem veya faaliyetin yerine getirilmesini durdurmaz. Ancak infaz hâkimi giderilmesi güç veya imkânsız sonuçların doğması ve işlem veya faaliyetin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda işlem veya faaliyetin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir.

(5) Müdürlük işlemlerine karşı yapılan itirazlar komisyon tarafından, koruma kurulu kararlarına karşı itirazlar koruma kurulu tarafından incelenerek sonuçlandırılır. Kararlara karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabilir. Müdürlük işlemlerine ve koruma kurulu kararlarına yapılan itirazlar şikâyetteki usullere tabidir.

(6) Yükümlüyle ilgili birinci fıkra kapsamında yapılan karar ve işlemlere ilişkin yazışmalarda veya belgelerde, yükümlülerin şikâyet ve itiraz hakkı ile süresi açıkça belirtilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kararların İnfazında Kişi ve Kurumlarla İş birliği

Diğer kurumların görevleri, teşvik ve iş birliği

MADDE 49 – (1) Denetimli serbestlik kararlarının infazı, diğer kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde, toplumsal katılım sağlanarak yerine getirilir. Kamu kurum ve kuruluşları, denetimli serbestlik hizmetlerinin yerine getirilmesine katkıda bulunurlar ve denetimli serbestlik personeline yardımcı olurlar.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile müdürlüklerin görevlerine ilişkin olarak iletilen istemler, kolluk görevlilerince yerine getirilir.

(3) Yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibi gerektiğinde kollukla iş birliği içerisinde yapılır. Özellikle tehlikeli ve riskli olduğu tespit edilen yükümlülerin bilgileri kollukla paylaşılır ve gerekli önlemlerin alınması sağlanır.

(4) Psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, eğitim uzmanı, öğretmen ve benzeri personeli çalıştıran kurum ve kuruluşlar ihtiyaç hâlinde müdürlüğün bu nitelikte personel istemine yardımcı olurlar.

(5) Aile veya çocuk mahkemelerinde görevli benzeri personel, müdürlüğün önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının talebi üzerine denetimli serbestlik hizmetlerine yardımda bulunur.

(6) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler denetimli serbestlik hizmetlerine katkıda bulunmaya teşvik edilir.

İş birliği protokolü

MADDE 50 – (1) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma ile gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülükleri kapsamında yükümlü çalıştıracak olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten özel kuruluşlarla, yükümlünün çalıştırılması, çalışılacak işin nitelikleri, çalışma süresinin belirlenmesi ve diğer hususlarla ilgili protokol imzalanır. İş birliği protokolünü müdür ile kurum yetkilisi imzalar.

(2) İş birliği protokolünde; kurumun adı, hizmetlerin türü, çalışma saatlerinin müdürlük ve kurumun ortak kararı ile belirleneceği, takip çizelgesinin iş yerindeki yükümlünün çalışmasından sorumlu kişi tarafından

doldurulacağı, protokolün yürürlük süresi, protokolün sona ereceği hâller, cinsiyet ve çocuk/yetişkin ayrımı da dikkate alınarak çalıştırılabilecek yükümlü sayısı, iş yerinin yükümlüye veya çocuğa iş güvenliği ve sağlığı ile işin yapılması için gerekli olan araç ve gereçleri sağlayacağı, işveren ve diğer çalışanlar tarafından yükümlünün insan haklarına ve kişilik haklarına saygı gösterileceği gibi bilgiler yer alır.

(3) Denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından muhtaç durumda olduğu tespit edilen yükümlülerin, kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğünü yerine getirirken mutat vasıta ile yaptıkları yol giderleri müdürlük bütçesinden, iaşe giderleri ise çalıştırıldıkları kurum bütçesinden ilgili mevzuat hükümleri kapsamında karşılanabilir. Bu husus, iş birliği yapılacak kurum ile görüşülür ve iş birliği protokolünde belirtilir.

Hizmetler listesi

MADDE 51 – (1) Hizmetler listesi; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten özel kuruluşların, yükümlüleri hangi işlerde ne kadar süreyle çalıştırabileceklerine dair bilgilerin bulunduğu listedir.

(2) Hizmetler listesi kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten özel kuruluşların yetkilileriyle görüşmeler yapılarak hazırlanır. Yükümlülerin toplum içinde kamuya yararlı işlerde çalıştırılmasıyla ilgili olarak kurum yetkilileri bilgilendirilir.

(3) Hizmetler listesinde; çalışmanın yapılacağı yerleşim yeri, işin türü, çalışmanın sürekli olup olmadığı, çalışma saatleri ile çalışma süresine ilişkin bilgiler yer alır. Hizmetler listesinde kurumun adı belirtilmez.

(4) Hizmetler listesi, her yıl Ocak ayının ikinci haftasına kadar yargı çevresindeki ilgili kurumlardan hükümlüleri ne suretle çalıştırabileceklerine dair bilgi alınarak oluşturulur.

Çalışma protokolü

MADDE 52 – (1) Hakkında kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma yükümlülüğü veya gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğü verilen yükümlülerin kurumda işe başlatılmalarından önce müdürlüğün, iş yerinin ve yükümlünün görev ve sorumluluklarının yer aldığı çalışma protokolü, denetimli serbestlik personeli, yükümlü ile iş yeri temsilcisi arasında imzalanır.

(2) Çalışma protokolünde; yükümlünün çalıştırılacağı işin türü, mahiyeti ve süresi, uyması gereken güvenlik tedbirleri, yükümlülüklerine aykırı davranması durumunda yapılacak işlemler, iş yerinde kime karşı sorumlu olduğu, iş güvenliği ve sağlığı için gerekli önlemlerin işveren tarafından alınacağı gibi bilgiler yer alır.

(3) Gözetim altında çalışma protokolünde yukarıdaki bilgilere ek olarak iş, vergi ve sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin yükümlülüklerin işverenler tarafından yerine getirileceği, yükümlülere ücret ödeneceği bilgisine yer verilir.

(4) Çalışma protokolü, yükümlünün dosyasında saklanır.

Kurumsal eğitimler ve programlar listesi

MADDE 53 – (1) Müdürlük, eğitim programına devam etme kararlarının yerine getirilmesi, yükümlülerin topluma kazandırılması ve iyileştirme çalışmaları kapsamında, bulunduğu yargı çevresindeki kamu kurumlarının, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri eğitim programları, iş ve meslek kursları ile yükümlülerin boş zamanlarının yapılandırılacağı eğitsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönelik faaliyet ve programları tespit eder.

(2) Her yılın Aralık ayının sonuna kadar oluşturulan veya yıl içerisinde güncellenen programlar listesi, değerlendirme ve planlama bürosu ile çocuk hizmetleri bürosunda görevli personele ve vaka sorumlusuna bildirilir.

(3) Hazırlanan kurumsal eğitimler ve programlar listesi ile çalışılacak sivil toplum kuruluşları, komisyonun onayına sunulur.

Gönüllü çalışanlar

MADDE 54 – (1) Denetimli serbestlik hizmetlerinde bu Yönetmelikte belirtilen ilkeler gözetilerek gönüllü kişilerden de yararlanılabilir.

(2) Gönüllü çalışabilmek için aşağıdaki koşullar aranır:

a) Türk vatandaşı olmak.

b) Başvuru tarihinde on sekiz yaşını bitirmiş olmak.

c) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde sayılan suçlardan hükümlü bulunmamak.

(3) Çalışmak isteyen gönüllüler müdürlüğe dilekçe ile başvurur. Gönüllülerden; gönüllü başvuru formunu doldurmaları ve yerleşim yeri belgesi istenir. Başvurana ait adli sicil belgesi müdürlük tarafından temin edilir. Başvurular, komisyon tarafından incelenerek karara bağlanır. Başvurusu kabul edilen gönüllülere müdürlükçe tanıtım kartı verilir.

(4) Gönüllü çalışanlar hakkında görev, yetki ve sorumluluk yönünden kamu görevlilerine ilişkin hükümler ile 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun ilgili hükümleri uygulanır. Gönüllü çalışanların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlarla ilgili olarak soruşturma izni, soruşturmaya konu eylemin gerçekleştiği yer adalet komisyonu başkanı tarafından verilir.

(5) Gönüllülerin hizmet verecekleri alana yönelik programların hazırlanması, takibi ve değerlendirilmesi müdürün görevlendirdiği uzmanın rehberliğinde olur. Gönüllüler çalışmak istedikleri alanı seçme konusunda bilgi, beceri ve ilgi alanları göz önüne alınarak yönlendirilir.

(6) Gönüllü çalışanlardan; psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, pedagog, eğitim uzmanı, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenliği unvanına sahip olanlara, sosyal araştırma raporu düzenleme ve sorumluluğunu yazılı olarak kabul etmeleri hâlinde rapor hazırlama görevi verilebilir.

(7) Gönüllülerin çalışmalarından en iyi şekilde yararlanabilmek için onları hizmete teşvik edecek ortam müdürlük tarafından sağlanır.

(8) Gönüllülerin beşinci ve altıncı fıkraya göre belirlenen çalışma programı, sorumlulukları, müdürlüğün genel işleyişi ve kuralları ile bunlara uymamanın sonuçları gönüllü çalışana yazılı olarak bildirilir. Gönüllü çalışmaya başlayanların listesi müdürlük tarafından Daire Başkanlığına bildirilir.

(9) Gönüllüler, çalıştıkları müdürlüğün genel işleyişi ile çalışma usul ve esaslarına doğrudan veya dolaylı müdahalede bulunamaz.

(10) Belirlenen kurallara ve çalışma programına uymayan gönüllülere yazılı uyarı yapılır. Uyarıya rağmen kurallara ve çalışma programına uygun davranmayan gönüllülerin görevine müdürün teklifi üzerine komisyon tarafından son verilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı
BİRİNCİ BÖLÜM
Adli Kontrol Tedbirleri ve Adli Kontrol Tedbirlerinin Yerine Getirilmesi

Adli kontrol

MADDE 55 – (1) Adli kontrol, şüpheli veya sanığın tutuklanması yerine bir veya birden fazla yükümlülüğe tâbi tutularak, toplum içinde denetimini öngören bir koruma tedbiridir.

Adli kontrol tedbirleri

MADDE 56 – (1) Adli kontrol tedbirlerinden;

a) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak: Şüpheli veya sanığın kararda belirlenen yerlere, belirtilen aralıklarla düzenli olarak başvurmasını,

b) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak: Şüpheli veya sanığın müdürlük ya da bir başka kişi veya mercie, kararda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde çağrılmasını ve bu kişiye veya mercie gerektiğinde çalıştığı iş veya meslek uğraşı hakkında ya da devam etmekte olduğu eğitim hakkında bilgi vermesini ve bu konuda denetlenmesini,

c) Tedavi veya muayene tedbirine uymak: Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmayı ve bunları kabul etmeyi,

ç) Konutunu terk etmemek: Şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen konutunu mazereti olmaksızın veya izin almaksızın terk etmemeyi,

d) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek: Şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen yeri veya yerleşim bölgesini mazereti olmaksızın veya izin almaksızın terk etmemeyi,

e) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek ya da ancak bazı yerlere gidebilmek: Şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen yere veya yerleşim bölgesine mazereti olmaksızın veya izin almaksızın gitmemeyi ya da ancak bazı yerlere gidebilmesini,

f) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak: Yargı mercii kararında belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde suça sürüklenen çocuğun belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamasını,

ifade eder.

Adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesi

MADDE 57 – (1) Adli kontrol kararı kaydedildikten sonra, infaz işlemlerinin başlatılması için karar doğrudan vaka sorumlusuna gönderilir. Hakkında adli kontrol kararı verilen şüpheli veya sanığa gönderilen tebligatta; adli kontrol tedbirinin türü, tedbirin ne şekilde ve ne zaman yerine getirileceği, uyulması gereken kurallar, tedbire uymamanın sonuçları ile adli kontrol tedbirinin gereklerinin derhal yerine getirilmesi gerektiği açıklanır. Kararın niteliğine göre gerekli ise ilgili kişi, kurum veya kuruluşa derhal yazı yazılarak adli kontrol tedbirinin içeriği açıklanır; şüpheli veya sanığın hakkındaki adli kontrol tedbirinin gereklerini süresinde yerine getirip getirmediği ve adli kontrol tedbirine devam edip etmediği hususlarında bilgi istenir.

(2) Tebligata rağmen mazereti olmaksızın ve kasıtlı olarak adli kontrol tedbirinin gereklerini yerine getirmeyen, tedbirin infazına başlandıktan sonra tedbirin gereklerini yerine getirmeye devam etmeyen veya tedbiri ihlal eden şüpheli veya sanık uyarılmaksızın hakkında karar verilmesi için dosya Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili yargı merciine gönderilir. İlgili yargı merciinden karar gelene kadar adli kontrol tedbirinin infazına devam edilir.

(3) Suça sürüklenen çocuklara yönelik adli kontrol kararlarının infazında çocuğun ailesi veya sosyal çevresi ile iş birliği yapılmasının gerekli olması halinde her aşamada özel hayatın gizliliğine dikkat edilir ve çocuğun ifşa olmaması için gerekli önlemler alınır.

(4) Adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesinde, şüpheli veya sanıklar hakkında risk ve ihtiyaç değerlendirilmesi yapılmaz, denetim planı hazırlanmaz. Suça sürüklenen çocuklar hakkında, tespit edilen ihtiyaçlara uygun eğitim ve iyileştirme çalışmaları planlanır.

(5) Haklarında 56 ncı maddenin birinci fıkrasının (a), (ç), (d) ve (e) bentlerinde sayılan adli kontrol tedbirlerine karar verilen şüpheli veya sanıkların toplum içinde izlenmesi, denetim ve takibi elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir.

(6) Adli kontrol tedbirinin mazeret olmaksızın ve kasıtlı olarak ihlal edilmesi halinde yargı merciine yapılan bildirimlerde suça sürüklenen çocuk ile yürütülen çalışmalara yer verilir. Bu kapsamdaki iş ve işlemler, çocuk hizmetleri bürosu tarafından yerine getirilir.

(7) 5395 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca rehberlik hizmeti alan suça sürüklenen çocuklar hakkındaki adli kontrol tedbirlerinin infazında önce ihtiyaç değerlendirmesi yapılarak denetim planı hazırlanır. Denetim planında, yapılacak rehberlik çalışmaları açıkça belirtilir; çocuğun ilgisi ve ihtiyaçları belirlenerek uygun etkinliklere ve meslek edindirmeye yönelik kurs ya da programlara yönlendirilmesi sağlanır. Bu çalışmalar kapsamında müdürlükçe, ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetler belirlenerek ve gönüllü kişilerle iş birliği yapılarak çocuklara topluma uyum konusunda destek verilir. Adli kontrol süresi boyunca, suça sürüklenen çocuğa uygun eğitim ve iyileştirme çalışmaları yürütülür, çalışmaların çocuk üzerindeki etkileri izlenir. Suça sürüklenen çocuk, belirtilen süre içerisinde müdürlüğe müracaat etmez veya denetim planında belirlenen programlara katılmaz ya da rehberlik çalışmalarını kabul etmezse, rehberlik hizmeti olmaksızın adli kontrol tedbirine devam edilir. Bu sebeple uyarı ve ihlal işlemi yapılmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Kapsamında Hükmedilen Denetimli Serbestlik Tedbirleri ve Bu Tedbirlerin Yerine Getirilmesi

Eğitim programına devam etme

MADDE 58 – (1) Eğitim programına devam etme; mahkemelerce kişisel, sosyal ve eğitim durumu dikkate alınarak, meslek veya sanat sahibi olmayan sanığın bir meslek veya sanat edinmesini sağlamak amacıyla mahkemenin belirleyeceği süreyle, bir eğitim programına devam etmesini zorunlu kılan yükümlülüktür.

(2) Eğitim programına devam etme yükümlülüğünün infazında; sanığın yaşı, eğitim ve sağlık durumu, bilgi ve becerileri ile kurumların yürüttükleri eğitim programları dikkate alınır. Bu yükümlülük kararları, örgün eğitime devam eden çocuk ve gençlerin eğitimlerine, fiziksel ve duygusal gelişimlerine engel olmayacak şekilde yerine getirilir.

(3) Eğitim programına devam etme yükümlülüğünün yerine getirilmesi kapsamında sanığın eğitim programına kayıt işlemleri gerektiğinde yetişkinler için eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı, suça sürüklenen çocuklar için çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı refakatiyle yapılır. Programlar belirlenirken kurumsal eğitimler ve programlar listesinden yararlanılır. Sanığın programlara devam etmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalarda programın uygulandığı kurum yetkilisi veya program yöneticisi ile iş birliği yapılır.

(4) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde; sanığın durumu, kurum yetkilisi veya program yöneticisi haricinde kimseyle paylaşılamaz. Kurum yetkililerinden sanığın ifşa olmaması ve dışlanmaması için gerekli önlemlerin alınması istenir.

(5) Eğitim programına devam etme yükümlülüğünün infazı, sanığın denetim planında belirlenen programa başlaması ile başlar ve mahkeme kararında belirtilen sürenin tamamlanmasıyla sona erer.

Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma

MADDE 59 – (1) Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğü; bir meslek veya sanat sahibi sanığın, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasıdır.

(2) Günlük çalışma süresi, sanığın çalıştığı kurumun bu konuda tabi olduğu mevzuata göre belirlenir. Sanığın mevcut işi, eğitime devam durumu gibi hususlar dikkate alınarak kişinin çalıştırılacağı kurumla iş birliği içerisinde farklı çalışma rejimleri de uygulanabilir. Her halükârda sanık günde en az iki, en fazla sekiz saat çalıştırılır.

(3) Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğünün infazı, sanığın çalışmaya başladığı tarihte başlar ve mahkemece belirlenen sürenin bitiminde sona erer.

(4) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 65 inci maddedeki ilgili diğer hükümler uygulanır.

Belli yerlere gitmekten yasaklama veya belli yerlere devam etme

MADDE 60 – (1) Belirli yerlere gitmekten yasaklama veya belirli yerlere devam yükümlülüğü; mahkemece belirlenen süreyle sanığın kişisel, sosyal ve eğitim durumu ile suç işlemesindeki nedenler göz önüne alınarak iyileştirilmesini ve suçun tekrarını önlemeyi esas alan bir yükümlülüktür.

(2) Gidilmesi yasaklanan belli yerler; sanığın suç işlemesinde, suça yönelmesinde, zararlı alışkanlıklar edinmesinde, bağımlılık yapan maddeler kullanmasında çevresel, psikolojik, sosyal, ekonomik etkisi bulunan veya sanığın yeniden suç işlemesini tetikleyecek yerleri, devam edilmesi gereken belli yerler ise; sanığın kişisel, psikolojik, sosyal gelişimi ile eğitimine katkı sağlayacak ve diğer ihtiyaçlarına uygun nitelikteki yerleri ifade eder.

(3) Yükümlülüğün infazı, hazırlanan denetim planının sanığa tebliği ile başlar, mahkemece belirtilen sürenin tamamlanmasıyla sona erer.

Mahkeme tarafından takdir edilen diğer yükümlülükler

MADDE 61 – (1) Sanık hakkında mahkeme tarafından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (c) bendi gereğince takdir edilen başka bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde, yükümlülüğün içeriğine göre bu Yönetmeliğin ilgili maddeleri esas alınır ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin tedbirlerin yerine getirilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar ve Bu Yaptırımların Yerine Getirilmesi

Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar

MADDE 62 – (1) Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar; suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık ve suçun işlenmesindeki özellikler dikkate alınarak, hükümlülerin toplum içinde belli koşullar altında denetime tabi tutularak bazı yü-

kümlülükler konulmak suretiyle hürriyetlerinin belli şekilde kısıtlanmasını öngören kısa süreli hapis cezası yerine verilen kamusal yaptırımlardır.

(2) 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d) ve (f) bentlerindeki seçenek yaptırımların infazı müdürlükçe yerine getirilir.

(3) Kamusal cezaların yerine getirilmesi sırasında; hükümlülerin temel ihtiyaçlarına, özel hayatın gizliliğine ve toplumda rencide edilmemesine dikkat edilir.

Eğitim kurumuna devam etme

MADDE 63 – (1) Eğitim kurumuna devam etme; mahkemelerce hükümlünün kişisel, sosyal ve eğitim durumu dikkate alınarak, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmesini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeyi zorunlu kılan seçenek yaptırımdır.

(2) Eğitim kurumuna devam etme yaptırımının infazında; hükümlünün yaşı, eğitim ve sağlık durumu, yaşadığı yerde bulunan eğitim kurumlarının kapasitesi ve kuruma kabul şartları dikkate alınır.

(3) Eğitim kurumuna devam etme yaptırımının yerine getirilmesi kapsamında hükümlünün eğitim kurumuna kayıt işlemleri gerektiğinde yetişkinler için eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı, suça sürüklenen çocuklar için ise çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı refakatiyle yapılır.

(4) Bu yaptırımın infazı için, okul yönetimi veya rehberlik servisi ile iş birliği yapılır. Eğitim kurumundan iş birliği yapılacak rehber ya da sorumlu öğretmenin belirlenmesi istenir. İş birliği yapılacak öğretmene; yaptırımın amacı, süresi ve yapılacak çalışmalar konusunda eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından bilgi verilir. İş birliği yapılacak öğretmenden; hükümlünün okuldaki durumu, davranışları, sosyal uyumu, sorumluluk bilincindeki gelişmeleri ile ailesi hakkında bilgi alınır ve yürütülecek rehberlik çalışmalarına destek vermesi istenir. Suça sürüklenen çocuklar için bu çalışmalar çocuk hizmetleri bürosu tarafından yerine getirilir.

(5) Bu yaptırımın uygulanmasında; hükümlünün durumu okul idaresi ve iş birliği yapılan öğretmenler haricinde kimseyle paylaşılamaz. Okul idaresi ve iş birliği yapılan öğretmenler ifşa olmaması ve dışlanmaması için hükümlünün durumunu okul çalışanları ve diğer kişiler ile paylaşa-

maz. Bu konuda okul idaresi ve iş birliği yapılan öğretmenler bilgilendirilir.

(6) Eğitim kurumuna devam etme yaptırımının infazı; hükümlünün denetim planında belirlenen kurumdaki programa başlaması ile başlar ve mahkeme kararında belirtilen sürenin tamamlanmasıyla sona erer.

Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma

MADDE 64 – (1) Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma; mahkemelerce hükümlünün kişisel, sosyal ve eğitim durumu ile tekrar suç işleme riski göz önüne alınarak iyileştirmeyi ve suçun tekrarını önlemeyi esas alan, hükümlünün mahkûm olduğu hapis cezasının yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmesini veya belirli etkinlikleri yapmasını yasaklayan seçenek yaptırımdır.

(2) Belirli yerler veya etkinlikler; hükümlünün suç işlemesinde, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında; çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi bulunan ya da hükümlünün yeniden suç işlemesine yol açan etkenleri tetikleyecek yerler veya etkinliklerdir.

(3) Yaptırımın infazı, hazırlanan denetim planının hükümlüye tebliği ile başlar, mahkemece belirtilen sürenin tamamlanmasıyla sona erer.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma

MADDE 65 – (1) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma; toplumsal katılım ile hükümlünün iyileştirilmesini ve topluma kazandırılmasını amaçlayan, hükümlünün topluma verdiği zararı kamu hizmetinde ücretsiz çalışarak geri ödemesini ve bu şekilde kamu düzeninin sağlanmasını esas alan bir seçenek yaptırımdır.

(2) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma, kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşta yerine getirilir. Çalıştırılacak iş belirlenirken; hükümlünün iyileştirilmesi, kamuya verilen zararın ödetilmesi, hükümlünün becerileri, mağdurun ve toplumun güvenliği ve çalışmanın ceza niteliğinde olduğu dikkate alınır. Çalıştırılacak gün ve saatler, hükümlünün işi, aile yaşamı veya eğitimi dikkate alınarak belirlenir.

(3) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının infazında iki saat çalışma bir gün sayılır. Hükümlü günde en az iki, en çok sekiz; haftada en

az on dört, en çok kırk saat çalıştırılır. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının infazı, toplam ceza süresinin iki katını geçemez.

(4) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının yerine getirilmesinde; hükümlünün durumu, çalıştırılacağı kurum ya da kuruluş haricinde kimseyle paylaşılamaz. Kurum ya da kuruluş yetkilileri, hükümlünün ifşa olmaması ve dışlanmaması için suç bilgilerini diğer çalışan ve kişiler ile paylaşamaz. Bu konuda kurum ya da kuruluş yetkilileri bilgilendirilir.

(5) Suça sürüklenen çocuklar hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmişse kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının infazında hükümlünün çalışmaya başlayacağı tarihteki yaşı dikkate alınır. Hükümlünün on sekiz yaşından küçük olması halinde çalıştırılacak iş; çocuğun bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişimi ile eğitimine engel olmayacak ve destekleyecek şekilde belirlenir. Bu şartların sağlanamaması halinde çocuk hakkında verilen bu yaptırımın değiştirilmesi mahkemesinden istenebilir.

(6) Hükümlüler, bireysel olarak veya bir görevlinin nezaretinde grup halinde çalıştırılabilirler. Hükümlülerin grup halinde çalıştırılması durumunda, çalışma yapılan yerde veya grupların başında denetim bürosunda görevli yeteri kadar denetimli serbestlik memuru bulundurulabilir.

(7) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı yerine getirilirken hükümlülerin, Genel Müdürlük tarafından belirlenen reflektör yeleği giymeleri sağlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Hapis Cezasının Ertelenmesi Halinde Hükmedilen Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi

Eğitim programına devam etme

MADDE 66 – (1) Eğitim programına devam etme; mahkemelerce hükümlünün kişisel, sosyal ve eğitim durumu dikkate alınarak, belirlenen denetim süresince, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bir veya birden fazla eğitim programına devam etmesini zorunlu kılan yükümlülüktür.

(2) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 58 inci maddedeki ilgili diğer hükümler uygulanır.

Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma

MADDE 67 – (1) Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğü; bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasıdır.

(2) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 59 uncu ve 65 inci maddelerdeki ilgili diğer hükümler uygulanır.

Eğitim kurumuna devam etme

MADDE 68 – (1) Eğitim kurumuna devam etme yükümlülüğü; suça sürüklenen çocuğun, bir meslek veya sanat edinmesini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesini zorunlu kılan yükümlülüktür.

(2) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 63 üncü maddedeki ilgili diğer hükümler uygulanır.

Rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü

MADDE 69 – (1) Rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü; yeniden suça karışmayı önleme, iyileştirme ve topluma kazandırma amacıyla denetimli serbestlik uzmanının yürüttüğü çalışma ve programlara katılma konusunda hükümlünün yükümlü kılınmasıdır.

(2) Rehberlik çalışmaları; hükümlünün suç işlemesine neden olan etkenlerin ele alınarak belirlenen risk ve ihtiyaçlar doğrultusunda hükümlünün zararlı alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalmasına, sorumlu ve uyumlu bir birey olmasına, kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesine yönelik çalışmalardır. Bu çalışmalar, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından yürütülür. Bu kapsamda; bireysel görüşme, grup çalışmaları, müdahale programları, hükümlünün ailesi ve sosyal çevresiyle iş birliği yapılması ile diğer kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen iyileştirme niteliğindeki kurs, program, eğitim gibi çalışmalar yürütülür. Suça sürüklenen çocuklar için bu iş ve işlemler çocuk hizmetleri bürosu tarafından yerine getirilir.

(3) Denetimli serbestlik uzmanı iyileştirme ve topluma kazandırmaya yönelik rehberlik yükümlülüğünü, 38 inci maddede belirtilen iyileştirme çalışmalarındaki esaslara göre yerine getirir. Hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişmeler takip edilerek üçer

aylık sürelerle düzenlenen rapor infaz hâkimine gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Yükümlülüklerin başlaması ve sona ermesi

MADDE 70 – (1) Bu bölümde düzenlenen yükümlülükler, denetim süresi içerisinde yerine getirilir. Yükümlülüklerin infazı, belirlenen yükümlülüğün fiilen yerine getirilmeye başlanmasıyla başlar, yükümlülüğün yerine getirilmesi veya denetim süresinin sona ermesiyle biter.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Bu Tedbirin Yerine Getirilmesi

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri ve bu tedbirin yerine getirilmesi

MADDE 71 – (1) Tedavi ve denetimli serbestlik; 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesi gereğince, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi zarfında bir ilâ beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını ve gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulmasını öngören bir tedbirdir.

(2) Tedavi; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan kişinin bağımlılık yapan maddeden vücudunun arındırılmasına, bu maddelerin kesilmesi sonucunda ortaya çıkan yoksunluk belirtilerinin giderilmesine, iyilik halinin sürdürülmesine yönelik yürütülen farmakolojik ve psiko-sosyal müdahaleleri ifade eder. Bu tedavi işlemleri, uyuşturucu veya uyarıcı madde tedavisine ilişkin mevzuat hükümleri uyarınca ilgili sağlık kurumu tarafından ayaktan veya yatarak tedavi programına göre yerine getirilir.

(3) Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin çalışmalar; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin, uyuşturucu kullanmasına neden olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişinin maddeye olan ihtiyacını kontrol etmesi, yaşam standardını artırması, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesi amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarını ifade eder.

(4) Tedavi ve denetimli serbestlik kararının kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra yükümlünün müdürlüğe müracaat etmesi için tebligat çıkarılır. Müdürlüğe müracaat ettiğinde kayıt kabul bürosunda işlemleri tamamlanan yükümlülerden;

a) Hakkında tedavi tedbiri verilmeksizin denetimli serbestlik tedbiri verilen yetişkinler değerlendirme ve planlama bürosuna,

b) Suça sürüklenen çocuklar çocuk hizmetleri bürosuna,

c) Tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbiri verilen tüm yükümlüler vaka sorumlusuna,

yönlendirilir.

(5) Tedavi tedbirinin infaz işlemleri vaka sorumlusu tarafından takip edilir. Vaka sorumlusu, tedavi tedbirinin yerine getirilmesi için aynı gün yükümlünün ilgili sağlık kurumuna sevk işlemlerini başlatır ve beş iş günü içerisinde tedavi için ilgili sağlık kurumuna başvurması gerektiğini yükümlüye tebliğ eder. Sevk yazısında, yükümlünün kuruma başvurduğu tarihin, başvurmamış ise bu durumun, tedavi ve takip programı ile nihai tedavi raporunun müdürlüğe gönderilmesi sağlık kurumundan istenir.

(6) Yükümlü hakkındaki nihai tedavi raporu müdürlüğe ulaştığında yükümlünün on gün içerisinde müdürlüğe müracaatı için tebligat çıkarılır. Müdürlüğe süresinde müracaat eden yetişkin yükümlü, değerlendirme ve planlama bürosuna; suça sürüklenen çocuk, çocuk hizmetleri bürosuna yönlendirilir.

(7) Denetimli serbestlik süresi içinde yükümlünün yılda en az bir kez habersiz olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespit edilmesi için sağlık kurumuna sevki yapılır. Müdürlüğün gerekli gördüğü hâllerde sevk sayısı artırılabilir. Vaka sorumlusu, yükümlünün uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespit edilmesi için aynı gün yükümlünün ilgili sağlık kurumuna sevk işlemlerini başlatır ve yükümlüye aynı gün ya da en geç bir sonraki iş günü mesai saatleri içinde ilgili sağlık kurumuna başvurması gerektiğini tebliğ eder. Sağlık kurumuna sevk yazısında sağlık kurumundan; yükümlünün kuruma başvurduğu tarihin ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığına yönelik tespitin, başvurmamış ise bu durumun müdürlüğe bildirilmesi istenir. Bu fıkra hükümleri tedavi tedbiri altındaki yükümlüye uygulanmaz.

(8) Yetişkinlere yönelik rehberlik çalışmaları, eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından; suça sürüklenen çocuklar için rehberlik çalışmaları, çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı tarafından, 38 inci maddede belirtilen iyileştirme çalışmalarındaki esaslara göre yerine getirilir.

(9) Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesi sırasında başka bir suçtan ceza infaz kurumunda bulunan yükümlü, ceza infaz kurumu tarafından tedavi için ilgili sağlık kuruluşuna gönderilir. Bu kişilerin rehberlik çalışmaları, ceza infaz kurumlarında uygulanan iyileştirme faaliyetleri kapsamında ceza infaz kurumundaki görevliler tarafından yerine getirilir. Vaka sorumlusu, ceza infaz kurumunda yürütülen çalışmalarla ilgili kurum idaresinden gerektiğinde bilgi isteyebilir.

(10) Yükümlünün, sevk yazısında belirtilen iş günü içerisinde ilgili sağlık kurumuna müracaat etmediğinin veya belirlenen tedavi programına uymadığının bildirilmesi ya da rehberlik çalışmalarına katılmaması halinde yükümlü 44 üncü madde uyarınca uyarılır.

(11) Yükümlünün, kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi, bulundurması, kullandığının tespit edilmesi ya da sağlık kuruluşundan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına devam etmesi nedeni ile tedavi programına uyumsuz olduğunu bildirir tıbbi kanaat raporunun gönderilmesi halinde yükümlü uyarılmaz, kaydı kapatılarak dosyası Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(12) Denetimli serbestlik veya tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri, yükümlünün müdürlüğe müracaat ettiği tarihte başlar; kararda belirtilen sürenin sonunda biter.

ALTINCI BÖLÜM
Diğer Denetimli Serbestlik Tedbirleri ve Bu Tedbirlerin İnfazı

Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma

MADDE 72 – (1) Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma; hükümlünün işlediği bir suç nedeniyle mahkûmiyetin sonucu olarak, mahkeme tarafından belirlenen süreler içerisinde, 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan hak ve yetkilerin bir kısmının veya tamamının kullanılmasının yasaklanmasını öngören güvenlik tedbirleridir.

(2) Belli hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin kararlar, bu kararla birlikte verilen cezanın tamamen infazından önce müdürlüğe gönderilir ise karar kaydedilmeyerek Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir ve kararın infazından sonra müdürlüğe gönderilmesi istenir.

(3) Belli hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin kararlar için, kayıt işlemi tamamlandıktan sonra, üç iş günü içerisinde ilgili kurum ve kuruluşlara yazı yazılır. Yazıda yasaklamanın yürürlüğe girdiği tarih açıkça belirtilir; yükümlü hakkında ilgili kayıtlara yasaklama konulmamış ise kararda belirtilen süre kadar tahdidin konulması, daha önce tahdit konulmuş ise cezanın tamamen infaz edildiği tarihten geçerli olmak üzere kararda belirtilen sürenin sonuna kadar infazına devam olunması, ihlal halinde müdürlüğe bildirilmesi, süre sonunda konulan tahdidin kaldırılması ve yapılan işlemler hakkında müdürlüğe bilgi verilmesi istenir.

(4) Belli hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin kararların yerine getirilmesine dair işlemler infaz bürosunda görevli denetimli serbestlik memurları tarafından yapılır.

(5) 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince verilen hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin kararların yerine getirilmesine, cezanın infazının tamamlanmasından itibaren başlanır.

(6) Bu maddede sayılan güvenlik tedbirlerinin infazı tamamlandıktan sonra dosya kapatılarak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemesine gönderilir. İlgili kurum ve kuruluşa, yasaklama süresinin sona erdiği yazıyla bildirilerek hükümlü hakkındaki kısıtlamaların kaldırılması istenir. Hükümlü tedbirin sona erdiği konusunda bilgilendirilir.

Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında verilen denetimli serbestlik tedbirinin infazı

MADDE 73 – (1) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında verilen denetimli serbestlik tedbiri; örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan, gönüllü olarak örgütten ayrılan veya teslim olan ya da yakalanan, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlayan kurucu, yönetici ve örgüt üyeleri hakkında mahkemelerce etkin pişmanlık hükümleri kapsamında verilen ve etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlülerin toplum içinde denetim, takip ve iyileştirmesini öngören tedbirlerdir.

(2) Hükümlünün müracaatından sonra risk ve ihtiyaçları belirlenir. Değerlendirme neticesinde hükümlü ile iş birliği içerisinde hükümlünün ihtiyaçlarına uygun bir denetim planı hazırlanır. Denetim planı içeriğinde ihtiyaç duyulması halinde müdahale programları uygulanmasına ve periyodik görüşmeler yapılmasına yer verilir.

(3) Denetim planında yapılacak rehberlik çalışmaları açıkça belirtilir, hükümlünün ilgisi ve ihtiyaçları belirlenerek, hükümlü, uygun etkinliklere ve meslek edindirmeye yönelik kurs ya da programlara yönlendirilir. Bu çalışmalar kapsamında müdürlükçe, ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetler belirlenerek ve gönüllü kişilerle iş birliği yapılarak toplumda var olan tüm kaynaklardan faydalanılır ve bu hükümlülere topluma uyum konusunda destek verilir.

(4) Hükümlü belirtilen süre içerisinde müdürlüğe müracaat etmez veya denetim planında belirlenen programlara katılmaz ya da rehberlik çalışmalarını kabul etmezse, etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlünün toplum içinde denetim ve takibine devam edilir.

(5) Denetimli serbestlik tedbiri hükümlüye bildirildiği tarihte başlar, kararda belirtilen sürenin bitmesiyle sona erer. Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin süre sona erdiğinde dosya kapatılarak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemesine gönderilir. Tedbirin yerine getirilmesi süresince hükümlüye yönelik yapılan çalışmalar rapor edilerek mahkemeye gönderilen dosyaya konur.

Hapis cezasının konutta infazı

MADDE 74 – (1) Hapis cezasının konutta infazı; 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinde sayılan şartları taşıyan hükümlünün, hapis cezasının konutunda çektirilmesidir. Hapis cezasının konutta infazı;

a) Kadın, çocuk veya altmış beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam bir yıl,

b) Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam iki yıl,

c) Yetmiş beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam dört yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının tamamının veya kalan kısmının,

ç) Toplam beş yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan veya adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü-

lerden 5275 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında belirlenen usule göre maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği tespit edilenlerin cezasının,

d) Doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların cezasının,

infaz hakimliği kararıyla konutunda yerine getirilmesini ifade eder.

(2) Bu kararın yerine getirilmesinde konut; hükümlünün ailesiyle birlikte veya tek başına yaşamını devam ettirdiği, kendisine ait veya kiracı olarak oturduğu ve bu kararın yerine getirilmesinde infaz hâkimliğine bildirdiği veya infaz hâkimliği kararında belirtilen yeri ve eklentilerini ifade eder.

(3) Hapis cezasının konutta infazına ilişkin kararın kaydedilmesinden itibaren on gün içerisinde denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru hükümlünün adresine giderek konutu inceler. Haklarında hapis cezasının konutta infazına karar verilen çocuklar ile 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinin dördüncü fıkrası kapsamındaki kadınlar için denetimli serbestlik memuruna ilgisine göre çocuk hizmetleri veya eğitim ve iyileştirme bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanı da eşlik eder ve hükümlünün tespit edilen ihtiyaçlarını içeren bir rapor hazırlanır. Hükümlünün belirlenen ihtiyaçları dikkate alınarak hükümlü ile iş birliği içerisinde hükümlünün uyması gereken kurallar belirlenir ve vaka sorumlusuna iletilir. Vaka sorumlusu üç gün içerisinde bir planlama yaparak konutta infazın ne şekilde yerine getirileceğini ve uyması gereken kuralları hükümlüye tebliğ eder.

(4) Hapis cezasının konutta infazına karar verilen çocuklar ile 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinin dördüncü fıkrası kapsamındaki kadınların varsa barınma, ekonomik destek, eğitim ve benzeri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla uygun sosyal hizmet modelinin belirlenmesi için aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğü ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarına bilgi verilir.

(5) Hapis cezasının konutta infazında, hükümlünün risk ve ihtiyaçları, kurallara uymadaki başarısı ve iş birliği dikkate alınarak;

a) İlk altı ay için günde bir,

b) İkinci altı ay için günde iki,

c) Üçüncü altı ay için günde üç,

ç) On sekizinci aydan sonra günde dört,

saat süreyle konutundan ayrılmasına vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından karar verilebilir.

(6) Hapis cezasının konutta infazına karar verilen hükümlülerden;

a) Örgün eğitimine devam eden çocuklar,

b) Kronik bir rahatsızlığı sebebiyle düzenli olarak sağlık kuruluşuna gitmesi gerekenler,

hakkında bu durumlarını belgelendirmeleri ve talep etmeleri halinde ileri sürülen mazeretlerin doğruluğu ve haklılığı araştırılır. Gerekirse mazeretli olacakları günlerde yeteri kadar süre ile konutlarından ayrılabilmelerine vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından izin verilebilir.

(7) Cezanın konutta infazı sırasında hükümlüyle iletişim sağlanacak araçlar tespit edilir. İletişim araçları, hükümlünün denetlenmesine ilişkin esaslar ve denetimli serbestlik personeli ile kolluk görevlilerinin denetimle ilgili görevleri hükümlüye açıkça bildirilir.

(8) Hükümlü, denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru veya kolluk tarafından bizzat konutuna gidilmek suretiyle kontrol edilebilir. Yapılan kontroller kayıt altına alınarak vaka sorumlusuna iletilir.

(9) Cezanın konutta çektirilmesine ilişkin kararların infazı, elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yapılabilir.

(10) Cezanın konutta infazında, hükümlünün sağlık, eğitim, ibadet gibi temel ihtiyaçları dikkate alınır. Hükümlünün acil sağlık durumu, deprem, yangın, doğal afetler gibi öngörülemeyen nedenlerden dolayı konuttan ayrılması ihlal sayılmaz. Zaruret nedeniyle konutunu terk eden hükümlü, bu zorunluluğun ortadan kalkmasından itibaren üç gün içerisinde müdürlüğe başvurmak zorundadır. Bu durumda konut dışında geçen süreler infazdan sayılır.

(11) Hükümlü, mazereti olmaksızın infaz süresince kararın yerine getirildiği konutu değiştiremez. Hükümlü, bir mazeret nedeniyle konutunu değiştirme talebini müdürlüğe yazılı olarak iletmek zorundadır. Komisyon hükümlünün talebini değerlendirerek konutun değiştirilip değiştirilmeyeceğine karar verir.

(12) Hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazereti olmaksızın yirmi dört saatten fazla süreyle izinsiz olarak konuttan ayrılması veya iznin bitmesinden itibaren bu süre içerisinde konuta dönmemesi halinde uyarı yapılmaksızın dosya kapatılarak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla infaz hâkimliğine gönderilir.

(13) 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca cezasının konutta infazına karar verilen kadının çocuğunun ölmesi veya velayetinin anneden başka birine verilmesi halinde, durum derhal infaz hâkimliğine bildirilir.

(14) Cezanın konutta infazı, cezanın konutta çektirilmesi kararına ilişkin hazırlanan planın hükümlüye tebliğinden on gün sonra başlar ve kararda belirtilen sürenin dolmasıyla sona erer.

(15) Cezanın konutta çektirilmesine ilişkin karar verilen hükümlüler hakkında, 88 inci maddedeki ilgili hükümler uygulanır.

Denetim altına alınan çocukların iyileştirilmesi

MADDE 75 – (1) Haklarında;

a) Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı,

b) Kamu davasının ertelenmesi kararı,

c) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı,

verilen ve 5395 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi gereğince denetim altına alınan suça sürüklenen çocukların, toplum içinde denetimi, takibi ve iyileştirilmesine yönelik rehberlik çalışmaları, ilgili kurumlarla iş birliği içinde yerine getirilir.

(2) Haklarında;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen,

b) Suç tarihinde on iki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen,

c) Ailesine teslim edilmesi yönünde karar verilen,

çocuklar hakkında denetim görevi; gözetim esaslarına göre 5395 sayılı Kanunun 37 nci maddesi gereğince aile ve sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(3) Suça sürüklenen çocuk, müdürlüğe geldiğinde; risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi için değerlendirilir. Değerlendirme neticesinde suça sürüklenen çocuk ile iş birliği içerisinde, çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir denetim planı hazırlanır. Hazırlanan denetim planı içeriğinde 38 inci madde gereğince iyileştirme çalışmalarına yer verilir. Hazırlanan denetim planı üç gün içerisinde hâkimin onayına sunulur. Denetim planının hazırlanmasında ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesinde 5395 sayılı Kanunun 38 inci ve 39 uncu maddeleri dikkate alınır.

(4) Hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen ve denetim altına alınan suça sürüklenen çocuğun, denetim planında belirlenen eğitim ve iyileştirme çalışmalarına katılmaması veya çalışmaları reddetmesi halinde, durum bir raporla kararı veren hâkime bildirilir. Bu durumda, ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ya da gönüllü kişilerle iş birliği içerisinde suça sürüklenen çocuğun toplum içinde denetim ve takibine devam edilir.

(5) Denetimli serbestlik uzmanı, kararın uygulama biçimi, çocuk üzerindeki etkileri ile çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimselerin veya kurumların çocuğa karşı sorumluluklarını gereğince yerine getirip getirmedikleri, kararın değiştirilmesini veya kaldırılmasını gerektirir bir durum olup olmadığı gibi hususlarda her ay düzenli olarak mahkeme veya çocuk hâkimine denetim raporu sunar.

(6) Denetimli serbestlik uzmanı, denetim altında bulunan çocuğun şahsî, sosyal ve duygusal durumunu, okul ve arkadaş çevresini, aile yaşantısını göz önünde bulundurarak, yapılan rehberlik ve iyileştirme çalışmaları neticesinde çocuğun nasıl bir gelişme gösterdiğini, olumsuz davranışlarını değiştirmedeki istekliliği ve başarısı ile çocuk hakkında yapılmasının faydalı olacağını düşündüğü diğer çalışmaları belirten değerlendirme raporunu üç ayda bir düzenli olarak mahkeme veya çocuk hâkimine sunar.

(7) Denetim raporu ile değerlendirme raporları mahkeme veya çocuk hâkiminin istemi halinde yukarıdaki fıkralarda belirtilen süreler beklenmeksizin talep eden mercie sunulur. Değerlendirme raporu hazırlandığı hâllerde ayrıca bir denetim raporu hazırlanmaz.

(8) Denetim altına alınan çocuğun toplum içinde takibine ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ile denetim altına alma kararının yerine getirilmesinde, 24/12/2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükümleri uygulanır.

(9) Bu madde kapsamındaki iş ve işlemler, çocuk hizmetleri bürosu ve infaz bürosu tarafından yerine getirilir.

Adli para cezasına karşılık kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğünün infazı

MADDE 76 – (1) Bu yükümlülük; 5275 sayılı Kanunun 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, Cumhuriyet savcısının kararı ile hükümlü hakkındaki adli para cezasının ödenmeyen kısmına karşılık gelen gün miktarının hapis cezasına çevrilerek hükümlünün bu süre boyunca kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılmasıdır.

(2) Yükümlülüğün infazı, hükümlünün müdürlüğe başvurmasından itibaren otuz gün içinde başlatılır, belirlenen sürenin sona ermesiyle biter.

(3) Müdürlüğe süresi içinde müracaat eden hükümlü hakkında 65 inci maddenin ikinci, dördüncü ve altıncı fıkralarındaki hükümler uygulanır.

(4) Yükümlülüğün infazında hükümlünün iki saat çalışması bir gün sayılır. Hükümlü günde en az iki, en çok sekiz saat çalıştırılır.

(5) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yükümlülüğü yerine getirilirken hükümlülerin, Genel Müdürlük tarafından belirlenen reflektör yeleği giymeleri sağlanır.

(6) Hükümlünün kamuya yararlı çalıştığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen adli para cezasını ödemesi veya çalışma süresini tamamlaması halinde, dosya kapatılarak Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

BEŞİNCİ KISIM
Salıverme Sonrası Hükümlülerin Toplum İçinde Denetimi, Takibi ve İyileştirilmesi
BİRİNCİ BÖLÜM
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezaların İnfazı

İnfaz dosyasının gönderilmesi

MADDE 77 – (1) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilen hükümlülere ait infaz dosyaları, ceza infaz kurumu idaresince nakil nedeni ile tahliye evrakı düzenlenerek, hükümlünün talep ettiği denetimli serbestlik müdürlüğüne, kararın verildiği gün UYAP bilişim sistemi üzerinden gönderilir.

(2) Hükümlüye ait fiziki infaz dosyası, kararın verildiği gün, ceza infaz kurumunca ilgili denetimli serbestlik müdürlüğüne gönderilir.

(3) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı gibi kişinin kimliğini ispata yarayan belge hükümlüye verilir.

(4) Hükümlünün kimliğini ispata yarayan herhangi bir belgenin bulunmaması halinde ceza infaz kurumunca bunun nedenini açıklayan bir yazı hükümlüye verilir.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı

MADDE 78 – (1) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı; koşullu salıverilmesine bir yıl ve daha az süre kalan iyi halli hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla cezanın koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesidir.

(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezalarının infazına karar verilen hükümlüler hakkında;

a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma,

b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulma,

c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

ç) Belirlenen programlara katılma,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tâbi tutulmasına hazırlanan denetim planına göre komisyon tarafından karar verilir.

Hükümlünün müdürlüğe müracaat etmesi

MADDE 79 – (1) Hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilen hükümlü ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra beş gün içerisinde talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmek zorundadır.

(2) Müdürlüğe müracaat için gereken beş günlük süre, hükümlünün ceza infaz kurumundan ayrılışını takip eden günden itibaren başlar. Son gün bir tatile rastlarsa, süre tatilin ertesi günü mesai saati bitiminde sona erer.

(3) Hükümlü müracaatında kimliğini ispata yarayan bir belgeyi ibraz etmek zorundadır. Müracaat edenin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlü olup olmadığı, ceza infaz kurumundan alınan fotoğraflı hükümlü bilgi formu ile de teyit edilir.

(4) Kimliğini ispata yarayan bir belgeyi ibraz edemeyen hükümlülerin kayıtları yapılmaz, müracaatları tutanakla tespit edilerek hükümlüye müdürlüğe müracaat etmesi gereken tarihin sonuna kadar kimliğini ispata yarayan bir belgeyle müracaat etmesi için süre verilir. Hükümlünün son gün içerisinde müracaat etmesi halinde T.C. kimlik kartını çıkartarak müdürlüğe başvurması için üç güne kadar süre verilir. Süresi içerisinde müracaat etmeyen hükümlüler hakkında altıncı ve yedinci fıkralara göre işlem yapılır.

(5) Hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilen hükümlünün, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğü dışında başka bir müdürlüğe müracaat etmesi halinde, hükümlü bilgilendirilir ve ilgili müdürlüğe yönlendirilir. Hükümlünün mazereti ve varsa başka talebi tutanakla tespit edilerek ilgili müdürlüğe gönderilir.

(6) Hükümlü, denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içerisinde müracaat etmezse yedinci günü mesai bitimine kadar beklenir. Yedinci günden sonra kayıt kapatılarak herhangi bir işlem yapılmadan infaz hâkiminden hükümlünün açık ceza infaz kurumuna iadesi istenir.

(7) Hükümlünün altıncı veya yedinci günü müracaat etmesi ve mazeret bildirmesi halinde kayıt kapatılmaz; hükümlünün beyanı, varsa mazereti ve buna ilişkin belge, bilgi veya beyan tutanak altına alınarak, ha-

zırlanan tutanak dosyası ile birlikte karar verilmek üzere infaz hâkimine gönderilir. İnfaz hâkiminin kararına göre işlem yapılır.

(8) Denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi gereken sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş olmasına karşın müracaat etmeyen hükümlüler hakkında 5237 sayılı Kanunun 292 nci ve 293 üncü maddeleri uyarınca işlem yapılmak üzere evrakın bir sureti Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(9) Hükümlünün kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra infaz dosyası incelenir, dosya içeriğinden, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına dair kararın süre yönünden ilgili mevzuata uygun olmadığı anlaşılırsa, durum bir tutanakla tespit edilerek, karar verilmek üzere infaz dosyası Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Yükümlülüklerin belirlenmesi

MADDE 80 – (1) Denetimli serbestlik müdürlüğüne süresinde müracaat eden hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak; toplum içinde denetimine ilişkin esaslar ile eğitim ve iyileştirilmesine yönelik programlar belirlenir, bu doğrultuda hükümlü hakkında uygulanacak yükümlülükler tespit edilir.

(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen her hükümlü hakkında kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma yükümlülüğünün uygulanmasına karar verilir.

(3) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen yüksek riskli hükümlüler hakkında ayrıca bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma yükümlülüğü verilir.

(4) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak, ihtiyacı olduğu belirlenen her hükümlü hakkında eğitim ve iyileştirilmeye yönelik belirlenen programlara katılmasına karar verilir.

(5) Hükümlünün risk durumu, işlediği suçun nitelikleri, özellikle çocukların ve suç mağdurlarının korunması göz önünde bulundurularak diğer yükümlülüklere ek olarak belirlenen yer veya bölgelere gitmekten yasaklama ya da belirlenen bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma yükümlülüklerinden birine veya her ikisine birlikte karar verilebilir.

(6) Cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam edilen hükümlünün başka bir suçtan tutuklanması ya da 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin yedinci fıkrası gereğince denetimli serbestlik sürecinin kesintiye uğraması halinde; bu kesintiye neden olan şartların ortadan kalkması durumunda, önceki denetimli serbestlik süresi kaldığı yerden işlemeye devam eder. Hükümlünün yeniden değerlendirilen risk ve ihtiyaçları doğrultusunda daha önce belirlenen bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulunma ve kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma yükümlülüklerinde geçirilen süreler dikkate alınır.

(7) Hükümlüler hakkında belirlenen yükümlülükler; hapis cezasından daha ağır sonuçlar doğuracak şekilde uygulanamaz. Yükümlülükler, hükümlünün denetimine, topluma kazandırılmasına ve iyileştirilmesine imkân verecek ve infazı mümkün olacak şekilde belirlenmelidir.

Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma

MADDE 81 – (1) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma; hükümlünün kurallara uyma becerisi ve çalışma disiplini kazanmasını, başkalarının haklarına saygı göstermesini, zamanı planlamasını, bir meslek edinerek kendi işini kurmasını veya bir iş edinmesini amaçlayan, iyileştirme ve topluma kazandırmayı esas alan bir yükümlülüktür.

(2) Hükümlü, denetimli serbestlik altında geçireceği toplam sürenin üçte birini kamuya yararlı bir işte çalışmak suretiyle tamamlar. Çalışma süreleri günde dört, ayda seksen saat olarak belirlenir. Hükümlü hafta sonları da çalıştırılabilir. Çalışma süreleri, komisyonun uygun görmesi halinde aylık çalışma süresini ve günlük sekiz saati aşmayacak şekilde birleştirilebilir. Bu halde çalışma süresi haftalık kırk saati geçemez.

(3) Yükümlülüğün infazı, hükümlünün müdürlüğe başvurmasından itibaren otuz gün içinde başlatılır, belirlenen sürenin sona ermesiyle, her halde koşullu salıverme süresinin tamamlanmasıyla sona erer. Kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğü bu Yönetmelikte belirtilen özel nedenler hariç kesintisiz olarak uygulanır.

(4) Hükümlüler, bir kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde, bireysel olarak veya bir görevlinin nezaretinde grup halinde çalıştırılabilirler. Bu yükümlülük, müdürlük tarafından açılması sağlanan meslek edindirme kurslarında da yerine getirilebilir. Bu durumda hükümlünün kursa katılım sağladığı saatler, çalışma süresinden sayılır.

(5) Hükümlülerin grup halinde çalıştırılması durumunda, çalışma yapılan yerde veya grupların başında denetim bürosunda görevli yeteri kadar denetimli serbestlik memuru bulundurulabilir.

(6) Denetim planında, hükümlünün hangi gün ve saatlerde çalışacağı, yükümlülüğün başlayış ve bitiş tarihleri belirtilir. Yükümlülüğün başlama tarihi, hükümlünün fiilen çalışmaya başladığı tarihtir.

(7) Çalıştırılacak iş belirlenirken; hükümlünün iyileştirilmesi, mesleği, becerileri, mağdurun ve toplumun güvenliği dikkate alınır. Çalıştırılacak gün ve saatler, hükümlünün işi, aile yaşamı veya eğitimi dikkate alınarak belirlenir. Hükümlünün çalıştığı iş, kurum veya yer denetimli serbestlik müdürlüğünce değiştirilebilir.

(8) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğü yerine getirilirken hükümlülerin, Genel Müdürlük tarafından belirlenen reflektör yeleği giymeleri sağlanır.

(9) Hükümlünün;

a) Çalışmasına engel bir sağlık problemi olduğunu,

b) Örgün eğitime devam ettiğini,

c) Bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştığını,

ç) Kendi işini kurduğunu ve işlettiğini,

belgelendirmesi ve bu nedenle kamuya yararlı işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğünün kaldırılmasını talep etmesi durumunda, ileri sürülen mazeretlerin doğruluğu ve haklılığı araştırılır. Gerekirse komisyon tarafından yükümlülüğün infazına ara verilir. Bu durumda, hükümlünün sağlık problemi, eğitime devam etme durumu, belirttiği işte bir iş sözleşmesine dayanarak çalışıp çalışmadığı ya da kurduğu ve işlettiği işi devam ettirip ettirmediği, koşullu salıverme süresinin sonuna kadar denetlenir. Hükümlünün, yanlış beyanda bulunduğunun anlaşılması veya mazeretin ortadan kalkması halinde yükümlülüğün kalan kısmının infazına devam edilir.

(10) Bu yükümlülük, müdürlüğe müracaat tarihi itibarıyla on sekiz yaşından küçük suça sürüklenen çocuklar ile sıfır-altı yaş arasında çocuğu bulunan kadınların bu durumları devam ettiği sürece uygulanmaz. Bu durumun ortadan kalktığı tarihten itibaren, koşullu salıverilme tarihine kadar olan sürenin üçte biri kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğü olarak uygulanır.

(11) Bu yükümlülük;

a) Altmış yaş ve üstü,

b) Hayatlarını yalnız başına idame ettiremeyen,

c) Doğumuna on hafta kalan hamile kadın,

hükümlüler hakkında uygulanmaz.

Bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma

MADDE 82 – (1) Belirlenen bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma; toplumun ve mağdurun korunması için hükümlünün belirlenen bir konuttan çıkmaması suretiyle denetimini esas alan bir yükümlülüktür.

(2) Yüksek riskli hükümlüler, denetimli serbestlik altında geçirecekleri toplam sürenin en az üçte birini konuttan çıkmamak suretiyle tamamlarlar. Bu yükümlülük, günde en az on, en fazla on iki saat süreyle yerine getirilir. Bu süre, 18:00 ilâ 08:00 saatleri arasında uygulanır. Hükümlünün konutunda bulunacağı süre ile saat aralığı, hükümlünün işi, eğitimi veya aile durumu dikkate alınarak belirlenir.

(3) Elektronik yöntemlerle takip edilmeyen hükümlüler, evde bulunduğu sürenin başlangıç ve bitiş saatleri arasında belirsiz zamanlarda denetim bürosunda görevli denetim memurları tarafından denetlenir. Bu yükümlülüğün uygulandığı hükümlülerin bilgileri denetim için ilgili kolluk birimlerine de gönderilir.

(4) Hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmasından itibaren on gün içinde yükümlülüğün infazına başlanır. Bu yükümlülük belirlenen sürenin sona ermesi ile tamamlanır. Hükümlünün risk durumunun değişmesi halinde komisyon tarafından belirlenen süre tamamlanmadan da konutta bulunma yükümlülüğü kaldırılabilir.

(5) Hükümlünün tekrar suç işleme riski, topluma veya mağdura zarar verme riskine göre daha önce karar verilmese dahi hükümlü hakkında bu yükümlülüğe sonradan karar verilebileceği gibi daha önce verilmiş olan yükümlülüğün süresi de uzatılabilir.

(6) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 74 üncü maddedeki ilgili hükümler uygulanır.

Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma

MADDE 83 – (1) Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma; toplumun ve mağdurun korunması amacıyla bir bölgede bulunmayı esas alan, belirlenen yere belirlenen tarih ve saatlerde başvurma veya belirlenen bölge sınırları dışına çıkmama yükümlülüğüdür.

(2) Hükümlüden, belirlenen tarih ve saatlerde, denetimli serbestlik müdürlüğüne, kolluğa, muhtarlığa veya müdürlüğün belirleyeceği bir kamu görevlisine başvurması istenir.

(3) Belirlenen yerlere başvurma;

a) Yüksek riskli hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri altında geçireceği süre içerisinde;

1) İlk üç ay her gün,

2) Üç ila altı ay arası haftada üç gün,

3) Altı aydan sonra haftada iki gün,

b) Orta riskli hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri altında geçireceği süre içerisinde;

1) İlk üç ay haftada dört gün,

2) Üç ila altı ay arası haftada iki gün,

3) Altı aydan sonra haftada bir gün,

c) Düşük riskli hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri altında geçireceği süre içerisinde;

1) İlk üç ay haftada iki gün,

2) Üç aydan sonra haftada bir gün,

olarak uygulanır.

(4) Bu yükümlülük, hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmasından itibaren on gün içinde başlar, koşullu salıverme süresinin sona ermesi ile tamamlanır.

(5) Bu yükümlülük; ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız başına idame ettiremeyen hükümlüler hakkında uygulanmaz.

(6) Bu yükümlülük, yüksek riskli hükümlüler bakımından belirlenen bölge sınırları dışına çıkmama şeklinde de belirlenebilir.

Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme

MADDE 84 – (1) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme; hükümlünün suç işlemesine veya suça yönelmesine etkisi bulunan yerlere gitmekten yasaklanmasını, özellikle çocukların ve suç mağdurunun korunmasını amaçlayan bir yükümlülüktür.

(2) Bu yükümlülük; hükümlünün, çocuklara, topluma ve mağdura karşı zarar verme riski ile işlediği suçun özelliklerine göre diğer yükümlülüklerle birlikte verilebilir. Yasak getirilen yer veya bölge ile yasaklama süresi denetimli serbestlik müdürlüğünce takdir edilir.

Belirlenen programlara katılma

MADDE 85 – (1) Belirlenen programlara katılma; hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duydukları ve denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenen, bireysel görüşme, grup çalışması, tedavi ve iyileştirme programları, diğer kurumlarca yürütülen meslek ve sanat edindirmeye yönelik faaliyetler, seminer, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler, sivil toplum kuruluşlarınca kamu yararına yürütülen program ve çalışmalara katılma yükümlülüğüdür.

(2) Bu yükümlülük, ihtiyacı tespit edilen her hükümlü hakkında uygulanır ve hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmasından itibaren en geç üç ay içinde başlar, belirlenen sürenin veya program ya da programların tamamlanması ile sona erer.

(3) Hükümlü hakkında yapılan risk ve ihtiyaç değerlendirmesine göre hükümlünün herhangi bir eğitim ve iyileştirme programına katılmasının gerekmediğinin değerlendirilmesi halinde bu durum denetim planının rehberlik ve iyileştirme bölümüne açıkça yazılır.

Yabancı uyruklu hükümlüler hakkında yapılacak işlemler

MADDE 86 – (1) Yabancı uyruklu hükümlülere ait bilgiler, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla karşı çıkmaması hâlinde hükümlünün vatandaşı olduğu devletin diplomatik temsilcilik veya konsolosluğuna bildirilir.

(2) İçişleri Bakanlığının ülkede kalmasında sakınca olduğunu bildirdiği yabancı uyruklu hükümlüler hakkında denetimli serbestlik tedbi-

ri olarak, koşullu salıverilme tarihine kadar ülke sınırları içine girmeme yükümlülüğü verilerek hükümlü sınır dışı işlemlerine esas olmak üzere kolluğa teslim edilir. İçişleri Bakanlığının ilgili birimi ile yapılan yazışmada hükümlünün ülke sınırları içerisine girdiğinin tespit edilmesi halinde derhal müdürlüğe bilgi verilmesi istenir.

Açık ceza infaz kurumuna iade

MADDE 87 – (1) Hükümlünün;

a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,

b) Hakkında belirlenen;

1) Yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi,

2) Denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına uymamakta ısrar etmesi,

3) Denetimli serbestlik personelinin uyarı ve önerilerine uymamakta ısrar etmesi,

4) Denetim planında yükümlülüklerin infazına ilişkin belirlenen kurallara uymamakta ısrar etmesi,

c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi,

hâlinde, komisyonun kararı üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi, infaz hâkiminden talep edilir. İnfaz hâkiminden karar gelene kadar, denetimli serbestlik tedbirinin infazına devam edilir.

(2) Hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, komisyonun kararı üzerine, infaz hâkiminden hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi talep edilir.

(3) Başka bir mahkûmiyet kararı nedeniyle ceza infaz kurumuna alınan hükümlünün kaydı kapatılarak, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin uygulanabilmesi yönünden toplama kararı alınması ve müteakip infaz işlemlerinin buna göre yapılması amacıyla dosya hükümlünün bulunduğu ceza infaz kurumuna gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına iletilir.

Koşullu salıverilme

MADDE 88 – (1) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen ve koşullu salıverilmesine bir aydan az süresi kalan hükümlüler hakkında vaka sorumlusu tarafından, salıverme öncesi değerlendirme raporu hazırlanmasına başlanır. Hazırlanan raporda hükümlünün denetimli serbestlik altında geçen süre içerisinde tutum ve davranışlarıyla kurallara ve yükümlülüklere uyumundaki gayret ve çabası değerlendirilir.

(2) Salıverme öncesi değerlendirme raporunda; suçun mağduru bakımından tehlike oluşturan veya tekrar suç işleme riski yüksek bulunan hükümlüler hakkında, koşullu salıverme sonrası denetim süresi içerisinde yükümlülük belirlenmesi önerilir.

(3) Koşullu salıverme tarihine kadar olan süresini, yükümlülüklerin gereklerine ve denetim planına uygun davranarak geçiren hükümlünün salıverme öncesi değerlendirme raporu ile infaz dosyası, 5275 sayılı Kanunun 107 nci ve 108 inci maddelerine göre işlem yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla infaz hâkimliğine gönderilir.

(4) Koşullu salıverme süresinin sonunda yükümlülüğün uygulanmasına son verilir, ilgili infaz hâkiminin kararı üzerine kayıt kapatılır.

(5) Askerlik çağına giren ve askerliğini yapmamış hükümlülerin koşullu salıverilmeleri halinde durum, kayıtlı bulundukları askerlik şubesine bildirilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Koşullu Salıverilme Sonrası Denetim ve Takip

Koşullu salıvermede denetim altına alma

MADDE 89 – (1) Koşullu salıvermede denetim altına alma; infaz hâkimliği tarafından koşullu salıverilmesine karar verilen hükümlü hakkında salıverme sonrası denetim süresi içerisinde tedbir veya yükümlülük uygulanmasına karar verilmesidir.

(2) Koşullu salıverilen hükümlüler hakkında infaz hâkimliği tarafından;

a) Bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılma,

b) Eğitim kurumuna devam etme,

c) Rehberlik çalışmalarına katılma,

ç) Denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek diğer yükümlülüklere tabi tutulma,

kararı verilebilir.

(3) Hükümlüler hakkında koşullu salıverme sonrası için belirlenen tedbir veya yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, hükümlünün toplum içinde denetimi, takibi ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülür.

(4) Yükümlülük kararının yerine getirilmesi sırasında; hükümlünün işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olması veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararının geri alınması için infaz hâkimliğinden talepte bulunulur, koşullu salıverme kararının geri alınması veya yükümlülüğün kaldırılması durumunda dosya kapatılır.

Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğü

MADDE 90 – (1) Gözetim altında ücret karşılığında çalıştırılma yükümlülüğü; koşullu salıverilen hükümlünün, infaz hâkimliğince belirlenen denetim süresinde, infaz kurumunda veya denetimli serbestlikte öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılmasıdır.

(2) Bu yükümlülük, denetim süresi içerisinde yerine getirilir. Yükümlülük, kişinin çalışmaya başlamasıyla başlar, infaz hâkiminin belirlediği sürenin veya denetim süresinin sona ermesiyle ya da infaz hâkiminin yükümlülüğü kaldırmasıyla sona erer.

(3) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 59 uncu ve 65 inci maddelerdeki ilgili hükümler uygulanır.

Eğitime devam etme yükümlülüğü

MADDE 91 – (1) Eğitime devam etme yükümlülüğü; on sekiz yaşından küçük hükümlülerin, örgün ve yaygın eğitim ile diğer kurs ve programlara koşullu salıverildikten sonra gerektiğinde barınma imkânı bulunan bir kurumda devam etmeleridir.

(2) Hükümlünün devam edebileceği örgün ve yaygın eğitim ile diğer kurs ve programlar, hükümlünün risk ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ile ceza infaz kurumunda veya denetimli serbestlikte katıldığı programlar ve meslek edindirme kursları gibi aldığı eğitimler dikkate alınarak hükümlü ile iş birliği içerisinde belirlenir.

(3) Koşullu salıverilen hükümlünün örgün eğitime devam etme durumunun bulunması halinde öncelikle örgün eğitime yönelik bir eğitim kurumuna devam etmesi istenir. Hükümlünün örgün eğitime devam konusunda başarısız olması veya başka nedenlerle örgün eğitime devam edememesi halinde durumuna uygun başka bir meslek edindirme kursuna veya programına yönlendirilir. Belirlenen eğitim programı veya kursların hükümlünün ihtiyaçlarına cevap vermemesi veya hükümlüye uygun olmadığının tespit edilmesi durumunda vaka sorumlusu tarafından ilgili eğitim programı ya da kurs değiştirilebilir.

(4) Hükümlünün kalacak bir yerinin olmaması veya eğitimine devam edebilmesi için bir kuruma yerleştirilmesinin gerekmesi halinde çocuğun ve kanuni temsilcisinin rızası da alınarak barınma imkânı bulunan uygun bir eğitim kurumuna yerleştirilebilir.

(5) Eğitime devam yükümlülüğünün yerine getirilmesinde kurumsal eğitimler ve programlar listesi göz önünde bulundurulur.

(6) Bu yükümlülüğün uygulanmasında; hükümlünün durumu, eğitim kurumu yetkilileri ile iş birliği yapılan görevliler haricinde kimseyle paylaşılamaz. Kurum yetkilileri ve görevliler ifşa olmaması ve dışlanmaması için hükümlünün durumunu kurum çalışanları ve diğer kişiler ile paylaşamaz. Bu konuda ilgililer bilgilendirilir.

(7) Eğitime devam yükümlülüğü, hükümlü hakkında denetim planının hazırlandığı tarihte başlar. İnfaz hâkiminin belirlediği sürenin veya denetim süresinin sonunda ya da yükümlülük kararının kaldırılması ile sona erer.

Rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü

MADDE 92 – (1) Rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü; koşullu salıverilme sonrası, iyileştirme ve topluma kazandırma amacıyla denetimli serbestlik uzmanının yürüttüğü çalışma ve programlara katılma konusunda hükümlünün yükümlü kılınmasıdır.

(2) Rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğü; hükümlü hakkında denetim planının hazırlandığı tarihte başlar, infaz hâkiminin belirlediği sürenin veya denetim süresinin bitmesiyle ya da yükümlülüğün kaldırılmasıyla sona erer.

(3) Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 38 inci ve 69 uncu maddelerdeki ilgili hükümler uygulanır.

Denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek diğer yükümlülükler

MADDE 93 – (1) Koşullu salıverilen hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulması, hükümlünün;

a) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma,

b) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

c) Belirlenen programlara katılma,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasıdır.

(2) Koşullu salıverilen hükümlü hakkındaki yükümlülükler, hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenir.

(3) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma; toplumun ve mağdurun korunması amacıyla bir bölgede bulunmayı esas alan, belirlenen yere belirlenen tarih ve saatlerde başvurma veya belirlenen bölge sınırları dışına çıkmama yükümlülüğüdür. Koşullu salıverilen her hükümlü hakkında belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma yükümlülüğü belirlenir. Hükümlüden denetim süresince ayda bir gün, belirlenen tarih ve saatlerde, denetimli serbestlik müdürlüğüne, kolluğa, muhtarlığa veya müdürlüğün belirleyeceği bir kamu görevlisine başvurması istenir. Yükümlülüğün infazına yükümlünün müdürlüğe müracaat tarihinden itibaren on gün içinde başlanır. Bu yükümlülük, müdürlüğe müracaat tarihi itibarıyla suça sürüklenen çocuklar için ilgili denetimli serbestlik kararının infazı sürecinde on sekiz yaşını doldurmuş olsa dahi uygulanmaz.

(4) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme; hükümlünün suç işlemesine veya suça yönelmesine etkisi bulunan yerlere gitmekten yasaklanmasını, özellikle çocukların ve suç mağdurunun korunmasını amaçlayan bir yükümlülüktür. Bu yükümlülük, hükümlü hakkında yapılan risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sonucunda hükümlünün topluma ya da bir başkasına

zarar verme riskinin görüldüğü hâllerde hükümlünün suç işlemesine etkisi olan yerleri gözetecek şekilde belirlenir.

(5) Belirlenen programlara katılma, koşullu salıverilen hükümlü hakkında gerçekleştirilen risk ve ihtiyaç değerlendirmesi doğrultusunda hükümlünün; eğitim ve iyileştirme programları, diğer kurumlarca yürütülen meslek ve sanat edindirmeye yönelik faaliyetler, seminer, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler, sivil toplum kuruluşlarınca kamu yararına yürütülen program ve çalışmalara katılması yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük, ihtiyacı tespit edilen her hükümlü hakkında uygulanır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde, 38 inci maddedeki ilgili diğer hükümler uygulanır.

(6) Hükümlü hakkında yapılan risk ve ihtiyaç değerlendirmesine göre hükümlünün herhangi bir eğitim ve iyileştirme programına katılmasının gerekmediğinin değerlendirilmesi halinde bu durum denetim planının rehberlik ve iyileştirme bölümüne açıkça yazılır.

(7) Komisyon, hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak yükümlülükleri değiştirebilir.

(8) Bu yükümlülükler, hükümlü hakkında denetim planının hazırlandığı tarihte başlar; infaz hâkiminin belirlediği sürenin veya denetim süresinin bitmesiyle ya da yükümlülüğün kaldırılmasıyla sona erer.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik Tedbiri

Mükerrirler ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan hükümlü olanların denetimli serbestlik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi

MADDE 94 – (1) Mükerrirler hakkında verilen denetimli serbestlik tedbiri; salıverilme sonrası hükümlünün, toplum içinde denetim ve takibinin yapılarak, iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılması ile yeniden suç işleme riskinin azaltılmasına yönelik rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğüdür.

(2) Salıverilme sonrası mükerrir hakkındaki denetimli serbestlik tedbirine ilişkin karar, hapis cezasının infazından önce gönderilirse bu karar kaydedilmeyerek, Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Kararın, 5237 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin altıncı fıkrası ile 5275 sayılı Kanunun

108 inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince hapis cezasının tamamen infazından sonra gönderilmesi istenir.

(3) Salıverilme sonrası mükerrir hükümlü hakkında verilen denetimli serbestlik tedbirine ilişkin kararda, denetimli serbestlik tedbirinin süresinin belirtilmemesi durumunda, karar kaydedilmeden önce Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla infaz hâkimliğine geri gönderilerek tedbirin süresinin belirlenmesi istenir.

(4) Salıverilme sonrası mükerrir hakkında verilen denetimli serbestlik tedbirinin kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra hükümlüye tebligat çıkartılır. Hükümlünün, müdürlüğe müracaat etmesinden sonra 14 üncü, 35 inci ve 36 ncı maddeler uyarınca gerekli işlemler yapılır.

(5) Hakkında infaz hâkimliğince yükümlülük belirlenmiş mükerrir hükümlünün kendisine yapılan tebligatta belirtilen süre içerisinde başvuruda bulunmaması veya hakkında hazırlanmış olan denetim planının gereklerini yerine getirmemesi halinde; 44 üncü madde uyarınca uyarılır.

(6) Hakkında infaz hâkimliğince yükümlülük belirlenmiş mükerrir hükümlünün yapılan uyarıya rağmen tebligatta belirtilen süre içerisinde başvuruda bulunmaması veya belirlenen yükümlülüklerin gereklerini yerine getirmemesi halinde infaz hâkiminden hükümlünün disiplin hapsine tabi tutulması talep edilir.

(7) Hakkında infaz hâkimliğince yükümlülük belirlenmemiş mükerrir hükümlünün kendisine yapılan tebligatta belirtilen süre içerisinde başvuruda bulunmaması veya kendisi ile yürütülecek ihtiyaç değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarına katılmaya istekli olması halinde hazırlanmış olan denetim planının gereklerini yerine getirmemesi halinde; hükümlü, müdürlüğe gelmesi ve yükümlülüğe uyması konusunda uyarılır. Uyarıya rağmen hükümlünün yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmemesi halinde toplum içinde denetim ve takibine devam edilir.

(8) Bu madde kapsamında; yürütülecek iyileştirme çalışmaları 38 inci maddede belirtilen esaslara göre yerine getirilir.

(9) Mükerrirlere özgü infaz rejimi kapsamında hükümlü hakkında belirlenen denetimli serbestlik tedbiri, hapis cezasının tamamen infazından sonra denetim planının hazırlanmasıyla, hazırlanamama durumunda kararın hükümlüye tebliği ile başlar, infaz hâkimliğince belirtilen sürenin tamamlanması ile sona erer.

(10) Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan hükümlü olanlara uygulanacak tedavi ve diğer yükümlülükler, 26/7/2016 tarihli ve 29782 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik kapsamında yerine getirilir.

ALTINCI KISIM
Aile Bireylerinin Korunması

BİRİNCİ BÖLÜM
Çocukların ve Aile Bireylerinin Korunması

Korunma altına alınması gereken çocuklarla ilgili yapılacak işlemler

MADDE 95 – (1) Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında toplum içinde denetim ve takibi yapılan suça sürüklenen çocuğun korunma ve destek ihtiyacının olması veya sonradan böyle bir ihtiyacın ortaya çıkması halinde müdürlük, korunma ve desteğe ihtiyacı olan çocuğu, aile ve sosyal hizmetler bakanlığı il müdürlüğüne ihbar etmekle yükümlüdür. Çocuğun korunma ve destek ihtiyacına ilişkin tespitler, ihbar yazısında açıkça belirtilir.

(2) Çocuk hakkında danışmanlık tedbiri ihtiyacı nedeniyle ihbarda bulunulmaz. Bu kapsamdaki çalışmalar iyileştirme ve topluma kazandırma çerçevesinde çocuk hizmetleri bürosunda görevli denetimli serbestlik uzmanları tarafından yerine getirilir.

Aile içi şiddet vakalarında yapılacak işlemler

MADDE 96 – (1) Yükümlülerin, eşine veya diğer aile bireylerine karşı şiddet uygulaması veya şiddet uygulama tehlikesinin bulunması ya da yükümlünün şiddete maruz kalması veya şiddete maruz kalma ihtimalinin bulunması halinde, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun gereğince koruyucu ve önleyici tedbir alınmak üzere ilgili kuruma durum bildirilir.

YEDİNCİ KISIM
Elektronik Cihazların Kullanılması Suretiyle Takip
BİRİNCİ BÖLÜM
Elektronik İzleme

Elektronik izleme

MADDE 97 – (1) Elektronik izleme; yükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun ve toplumun korunmasını destekleyen kararların infaz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir.

Elektronik izleme merkezi

MADDE 98 – (1) Yükümlülerin elektronik yöntem ve araçlarla toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi için elektronik izleme merkezi oluşturulur.

(2) İzleme merkezinde bu konuda eğitim almış yeteri kadar denetimli serbestlik memuru yirmi dört saat esasına ve vardiya usulüne göre çalışır. Daire Başkanlığının ilgili şube müdürlüğünce her vardiya için izleme merkezinin çalışmalarından sorumlu bir personel belirlenir.

(3) İzleme merkezinde görevli bir personelin kaç yükümlünün takibinden sorumlu olacağı Daire Başkanlığının ilgili şube müdürlüğünce belirlenir.

(4) Genel Müdürlüğün izni olmadan görevli ve yetkililer hariç, üçüncü kişiler izleme merkezine giremez. İzleme merkezi çalışanlarının, izleme merkezine cep telefonu, bilgisayar, fotoğraf makinesi gibi araçlarla girmeleri yasaktır.

(5) İzleme merkezi çalışanları, yükümlülerle yaptıkları iletişimi, yükümlülerin ihlal ve elektronik cihazların arıza durumlarını tutanak altına alarak Daire Başkanlığının ilgili şube müdürlüğüne aynı gün iletirler.

Elektronik izleme müdahale ekibi

MADDE 99 – (1) Müdürlüklerin denetim bürosunda elektronik izleme konusunda eğitim almış yeteri kadar denetimli serbestlik memuru görevlendirilir. Elektronik izleme müdahale ekibi yirmi dört saat esasına ve vardiya usulüne göre çalıştırılabilir.

(2) Müdahale ekibi;

a) Elektronik cihazların takılmasından ve sökülmesinden,

b) İzleme merkezi ile gerekli koordinasyonun sağlanmasından,

c) İzleme merkezince iletilen taleplerin yerine getirilmesinden,

ç) Elektronik cihazlarla takip edilen yükümlülerin takip ve denetiminden,

d) Elektronik cihazlarda meydana gelen arızalara ilişkin gerekli işlemlerin yapılmasından,

e) İzleme merkezinden gelen ihlal durumunun tespit edilmesinden,

sorumludur.

İKİNCİ BÖLÜM

Elektronik Cihaz ile Takip Edilecek Yükümlülerin Belirlenmesi,

Elektronik Cihazların Takılması ve Sökülmesi

Elektronik cihaz ile takip edilecek yükümlülerin belirlenmesi

MADDE 100 – (1) Haklarında belirli yerlere gitmekten yasaklama veya belirlenen konut, yer veya bölgeden çıkmama ya da belirlenen kişilere yaklaşmamaya dair verilen denetimli serbestlik kararları, elektronik cihaz kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir.

(2) Komisyon, vaka sorumlusunun talebi üzerine mevcut risk durumu, tedbir, yükümlülük ve denetimin gereklilikleri, mağdurun veya toplumun korunma ihtiyacını dikkate alarak yükümlünün elektronik cihaz ile takibini Daire Başkanlığına önerir.

(3) Elektronik cihaz takılması önerilen yükümlünün bilgileri Daire Başkanlığına iletilir. Şube müdürlüğünce, izleme merkezinin kapasitesi, yükümlünün durumu, yargı mercii kararının niteliği ve infaz kabiliyeti teknik yönden değerlendirilerek yükümlünün elektronik cihaz ile izlenip izlenmemesine karar verilir.

Elektronik cihazların takılması ve kurulması

MADDE 101 – (1) Elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle izlenmesine karar verilen yükümlüler, görevli denetimli serbestlik personeli tarafın-

dan bilgilendirilir. Elektronik cihazın özelliğine göre yükümlü müdürlüğe davet edilerek veya yükümlünün evine gidilerek elektronik izleme ünitesi kurulur ve devreye sokulur. Elektronik cihazlarla takip edilecek yükümlünün kimlik bilgileri görevli personel tarafından kontrol edilir.

(2) Yükümlü, denetim ve takip amacıyla kullanılacak olan elektronik cihazların kullanımı ile uyulması gereken kurallar ve uymamanın sonuçları konusunda yazılı olarak bilgilendirilir.

(3) Elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle takibine karar verilen yükümlü, elektronik cihaz takılmasına ve ilgili ünitenin kurulmasına rıza göstermek, elektronik cihazları kullanılır durumda bulundurmak, kararın infazı için gerekli olan kısıtlamalara ve elektronik cihazların kullanımına ilişkin belirlenen kurallara uygun hareket etmek zorundadır. Bu kurallara aykırı davranış yükümlülüğünün ihlali sayılır.

(4) İzleme merkezi tarafından yükümlünün kurallara aykırı davrandığının belirlenmesi halinde, müdahale ekibi durumdan derhal haberdar edilir. Daire Başkanlığının ilgili şube müdürlüğü, yükümlünün kurala aykırı davranışını denetimli serbestlik müdürlüğüne yazılı olarak da bildirir. Kurala aykırı davranışın vaka sorumlusu tarafından yükümlülüğün ihlali olarak değerlendirilmesi halinde durum komisyona iletilir.

Elektronik cihazların sökülmesi, izlemenin sonlandırılması

MADDE 102 – (1) Yükümlülüğün sona ermesi veya ihlal edilmesi, yükümlünün ceza infaz kurumuna alınması ya da yükümlünün elektronik cihazların kullanılması suretiyle takibinden vazgeçilmesi durumunda, elektronik cihazlar görevli denetimli serbestlik personelince sökülür. İzleme işlemleri sonlandırılır. Elektronik cihazlar, gerekli kontroller yapılarak yükümlüden tutanak karşılığında teslim alınır.

(2) Elektronik cihaz izleme merkezi bilgilendirilmeden sökülmez. Elektronik cihaz sökülmesine ilişkin talep üzerine izleme merkezi tarafından sistemden elektronik takip sonlandırılır ve elektronik takibe ilişkin gerekli bilgiler ilgili müdürlüğe iletilir.

Yükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle elektronik izleme

MADDE 103 – (1) Elektronik izleme; rızası alınmak koşuluyla yükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle de yapılabilir.

(2) Yükümlünün bu izlemeden yararlanabilmesi için, sisteme uyumlu elektronik cihaz, GSM hattı, internet ve gerektiğinde program aboneliği gibi izleme için gerekli diğer ihtiyaçları karşılaması gerekir.

(3) Soruşturma, kovuşturma ve infazın bütün aşamalarında niteliği itibarıyla elektronik izlemeye uygun bütün tedbir ve yükümlülükler hakkında yükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle izleme yapılabilir. Bu kapsamda;

a) Mevzuatta düzenlenen; konutu terk etmemeye, bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulmaya ve hapis cezasının konutta çektirilmesine ilişkin kararların infazı, kişinin yaşadığı konutun çevresi sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilerek, kararda belirtilen zaman dilimi içerisinde yükümlünün konutunda bulunup bulunmadığı izlenmek suretiyle yerine getirilir.

b) Adli kontrole ilişkin kararlar da dâhil olmak üzere soruşturma, kovuşturma ya da infazın diğer aşamalarında, hâkim, diğer yargı mercileri ya da denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak yükümlülüğü elektronik izleme yöntemiyle yerine getirilebilir. Bu yükümlülük;

1) Karar bir yargı mercii tarafından verilmiş ise kararı veren yargı merciinin bulunduğu il sınırları,

2) Karar denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından verilmiş ise denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu il sınırları,

3) Yükümlü, kararı veren merciin yargı çevresi ya da görev alanı dışında bir yerde ikamet ediyor ise ikametinin bulunduğu il sınırları,

sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilip, yükümlünün başvuru yapması gereken zaman diliminde, bu bölgeden coğrafi konumu alınarak biyometrik imza yöntemiyle kararda belirtilen sayıda imza atması suretiyle yerine getirilir.

c) Belirli yerlere gitmekten yasaklanma, belirlenen yer veya bölgeden çıkmama yükümlülükleri; kararda belirtilen yer veya bölgenin sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilerek, kararın niteliğine göre yükümlünün bu yer ya da bölgeye girip girmediği ya da bu bölgeden çıkıp çıkmadığı izlenmek suretiyle yerine getirilir.

ç) Belirlenen kişilere yaklaşmamaya dair verilen denetimli serbestlik tedbirleri; karar kişinin konutu ya da iş yeri gibi belirli bir bölgeye yaklaşmamak şeklinde ise bu bölgeler sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilip yükümlünün bu bölgeye girip girmediği tespit edilmek suretiyle yerine getirilir. Karar, kişiye belirli bir mesafeden fazla yaklaşılmaması yönünde ise izleme, kişinin rızası bulunmak koşuluyla biyometrik imza ile takip sistemine ilişkin yazılımın, kişinin elektronik cihazına da kurularak her iki cihaz arasındaki mesafenin tespiti ve yükümlünün belirlenen mesafeden daha fazla kişiye yaklaşıp yaklaşmadığının belirlenmesi suretiyle yerine getirilir.

d) Eğitim, kamu yararına çalışma, bir iş sözleşmesine dayanarak çalışma ve kendi işini kurarak işletme gibi yükümlünün belirli zamanlarda belirli bölgelerde bulunmasının zorunlu olduğu hâllerde bu izleme, belirtilen bölgeler sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilerek yükümlünün belirlenen zaman dilimi içerisinde bu bölgede bulunup bulunmadığını tespit etmek suretiyle yerine getirilir.

(4) Niteliği itibarıyla elektronik izlemeye uygun diğer denetimli serbestlik karar ve tedbirleri de bu maddede düzenlenen biyometrik imza ile takip sistemi uygulanmak suretiyle yerine getirilebilir.

SEKİZİNCİ KISIM
Danışma Kurulu ve Koruma Kurulları

BİRİNCİ BÖLÜM
Danışma Kurulunun Oluşumu, Gündeminin Hazırlanması ve Toplanması

Danışma Kurulunun oluşumu

MADDE 104 – (1) Denetimli serbestlik hizmetlerine ilişkin olarak danışma organı niteliğinde görev yapmak üzere Bakanlıkta, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu kurulur.

(2) Danışma Kurulunun başkanı ilgili Adalet Bakan Yardımcısıdır.

(3) Danışma Kurulu; Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında sayılan üyelerden oluşur.

(4) Danışma Kurulu toplantılarına gündeme göre, ilgili kişiler ile kurumların temsilcileri katılımcı olarak davet edilebilir.

(5) Danışma Kurulunun yazı işleri hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülür.

Danışma Kurulunun gündeminin hazırlanması

MADDE 105 – (1) Daire Başkanlığınca Danışma Kurulu toplantı tarihinden önce Danışma Kurulu üyelerine, toplantının yeri ve zamanını belirten davet yazısı yazılır. Davet yazısında toplantı tarihinden önce toplantıya katılacak kişi ile gündeme ilişkin öneri ve görüşlerin bildirilmesi istenir.

(2) Daire Başkanlığı tarafından müdürlüklerin ve koruma kurullarının yıllık faaliyet raporları ile üye kurumların öneri ve görüşleri dikkate alınarak gündem hazırlanır.

(3) Hazırlanan gündem toplantı tarihinden önce üyelere gönderilir. Müdürlükler ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili hazırlanan mevzuat taslakları gündeme eklenir.

Danışma Kurulunun toplanması

MADDE 106 – (1) Danışma Kurulu her takvim yılında en az bir defa toplanır. Başkan, gerekli gördüğü hâllerde Danışma Kurulunu toplantıya çağırabilir.

(2) Danışma Kurulu, ilgili Adalet Bakan Yardımcısının uygun göreceği yer ve tarihte toplanır.

(3) Danışma Kurulu toplantısında gündem Daire Başkanlığınca takdim edilir.

(4) Toplantıda sunulan öneriler tutanağa bağlanır ve Danışma Kurulu üyelerince imzalanır. Kararlar Genel Müdürlükçe ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Danışma Kurulunun Görevleri ve Mâli Hükümler

Danışma Kurulunun görevleri

MADDE 107 – (1) Danışma Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Denetimli serbestlik hizmetlerinin geliştirilmesine, kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesine, yeniden suç işlenmesinin önlenmesine ve

toplumla bütünleşmeyi sağlayıcı politikaların üretilmesine ilişkin öneri niteliğinde kararlar almak.

b) Genel Müdürlük tarafından sunulan müdürlükler ve koruma kurullarının yıllık faaliyetlerini değerlendirmek ve önerilerde bulunmak.

c) Müdürlükler ve koruma kurullarının görevleri ile ilgili olarak hazırlanan mevzuat taslaklarını incelemek ve önerilerde bulunmak.

ç) Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

Mâli hükümler

MADDE 108 – (1) Kanunun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, Danışma Kurulunun toplantılarına katılan üyelere 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre harcırah ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Koruma Kurullarının Oluşumu, Gündemin Hazırlanması, Çalışma Usul ve Esasları

Koruma kurullarının oluşumu

MADDE 109 – (1) Cumhuriyet başsavcılığınca her yılın Ocak ayı içerisinde koruma kurulu oluşturulur. Koruma kurulunun kimlerden oluştuğu ve çalışma usul ve esasları üyelere bildirilir.

(2) Koruma kurulu; Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında Kanunun 16 ncı maddesinde belirtilen üyelerden oluşur.

(3) Koruma kurulu toplantısının gündemine göre, Cumhuriyet başsavcısı; ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurulu başkanı, gençlik ve spor il/ilçe müdürü, il/ilçe sağlık müdürü, ilçe sağlık müdürü bulunmuyor ise Devlet hastanesi başhekimi veya toplum sağlığı merkezi başkanı, özel idare müdürü, kolluk amirleri ile ilgili kişi, kurum ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini koruma kurulu toplantısına davet edebilir.

(4) Koruma kurulunun yetki alanı adalet komisyonunun yargı çevresi ile sınırlıdır.

(5) Koruma kurulunun yazı işleri hizmetleri, müdürlük tarafından yürütülür.

Koruma kurulu gündeminin hazırlanması

MADDE 110 – (1) Koruma kurulunun gündemi, koruma kurulu başkanının görüşü alındıktan sonra müdürlük tarafından hazırlanır.

(2) Koruma kurulunun gündeminde; salıverilen hükümlülerin talepleri, yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibi konusunda kurumlar arası iş birliğini gerektiren durumlar, eski hükümlülere yönelik hazırlanan projeler, hizmetler listesi ile kurumsal eğitimler ve programlar listesinin güncellenmesi, koruma kurulu kararlarına itiraz gibi konular yer alır.

(3) Gündem, toplantı tarihinden en geç bir hafta önce koruma kurulu üyelerine ulaştırılır. Gündemin içerisinde toplantının nerede ve ne zaman yapılacağına dair bilgilere de yer verilir.

(4) Koruma kurulu çalışmalarına başlamadan önce müdür veya müdür yardımcısı tarafından gündem takdim edilir, müdürlük tarafından yürütülen infaz ve iyileştirme çalışmaları ve koruma kurulunca alınan kararlara ilişkin yapılan işlemler ve sonuçları hakkında koruma kurulu üyelerine bilgi verilir.

Koruma kurullarının çalışma usul ve esasları

MADDE 111 – (1) Koruma kurulu üç ayda bir toplanır. Koruma kurulu başkanının gerekli görmesi hâlinde koruma kurulu her zaman toplanabilir.

(2) Koruma kurulu; üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Toplantı yeter sayısına ulaşılamazsa, bu husus bir tutanakla tespit edilerek toplantı bir hafta sonra çoğunluk aranmaksızın yapılır.

(3) Koruma kurulunda alınan kararlar bir tutanakla tespit edilerek katılanlarca imzalanır ve ilgilisine bildirilir. Kararların yerine getirilmesini müdürlük takip ederek sonucu hakkında koruma kuruluna bilgi verir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koruma Kurulunun Görevleri ve Başvuru

Koruma kurulunun görevleri

MADDE 112 – (1) Koruma kurulu, Kanunun 17 nci maddesine uygun olarak aşağıdaki görevleri yerine getirir:

a) Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, bir meslek veya sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak veya iş yeri açmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında bu kişileri ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

b) Müdürlükçe hazırlanacak mesleki eğitim projeleri ile başvuru sahibinin kendi işini kurma projelerini karara bağlamak, yürütülen projeleri izlemek ve bitirilen projelerin sonuçlarını değerlendirmek.

c) Ceza infaz kurumundan salıverilenlerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak ve bu konuda müdürlük tarafından hazırlanan projeleri görüşmek ve karara bağlamak.

ç) Ceza infaz kurumundan salıverilenlerin aileleri ve sosyal çevreleriyle oluşabilecek psiko-sosyal sorunlarının çözümüne yardımcı olmak.

d) Müdürlük tarafından denetim ve takibi yapılan denetimli serbestlik kararlarının yerine getirilmesinde kurumlar arası iş birliği gerektiğinde müdürlüğe yardımcı olmak.

e) İş arama izni verilen hükümlüleri çalışabilecekleri işler ve yerler konusunda bilgilendirmek.

f) Hizmetler listesi ile kurumsal eğitimler ve programlar listesinin hazırlanması ve güncellenmesinde müdürlüğe görüş ve öneride bulunmak.

g) Alınan kararların yürütülmesini temin etmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle iş birliği yapmak.

Başvuru

MADDE 113 – (1) Ceza infaz kurumundan salıverilen veya denetimli serbestlik altında bulunan hükümlüler ya da kanunî temsilcileri dilekçe

ile koruma kurulunun yetki alanındaki müdürlüğe başvurabilirler. Sözlü başvuru halinde buna ilişkin tutanak düzenlenir.

(2) Başvuru dilekçesi ile birlikte;

a) Başvuruyu yapan kişinin kimlik bilgilerini gösterir belge,

b) Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler için verilen Salıverilen Hükümlüye Ait Durum Bildirme Formu,

istenir.

(3) Eksik belge ile yapılan müracaatlar kayıt altına alınır ve ilgiliden on beş gün içinde eksikleri tamamlaması istenir. Haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın eksikliklerini tamamlamaması durumunda dilekçelerinin değerlendirilmeyeceği kişiye bildirilir.

(4) Başvuruda bulunan her kişi için bir dosya açılır. Dosyanın içerisinde, yapılan çalışmaların bulunduğu talep formu ile başvuru belgeleri yer alır. Dosya üzerine talep sahibinin adı soyadı, talep konusu ve koruma kurulu kayıt ekranındaki kayıt numarası yazılır.

(5) Koruma kurulunun yetki alanında ikamet etmeyenlerin başvuruları müdürlük muhabere defterine kaydedildikten sonra yetkili koruma kurulunun bulunduğu müdürlüğe gönderilir ve durum kişiye bildirilir.

(6) Koruma kurulunun görev alanına girmeyen başvurular müdürlük muhabere defterine kaydedildikten sonra ilgili kuruma gönderilir ve durum kişiye bildirilir.

(7) Koruma kuruluna başvuruda maddi yardım isteminde bulunma hakkı, salıverilen hükümlüler için ceza infaz kurumundan salıverilme tarihinden itibaren bir yıl geçmekle düşer.

Talep formu

MADDE 114 – (1) Başvuruda bulunan salıverilen hükümlüler hakkında kendileri ile görüşme yapan denetimli serbestlik memuru tarafından talep formu düzenlenir.

(2) Talep formu, salıverilen hükümlülerin gerekli toplumsal kaynaklardan faydalanılarak topluma yeniden kazandırılmaları ve toplumla bütünleşmelerine olanak tanınması amacıyla yürütülecek çalışmalara temel oluşturan bilgileri içerir. Bu formda kişisel bilgiler, sağlık, aile, iş ve sos-

yo-ekonomik durum, sosyal çevre ve ilişkiler ile kişi hakkında görüşmelerden elde edilen izlenim ve kişinin talebine ilişkin mevcut sertifika, diploma, çalışma deneyimi ile değerlendirmeler yer alır.

(3) Talep konusu dikkate alınarak talepte bulunanın ekonomik, eğitim ve mesleki durumunu gösteren belgeler, varsa Türkiye İş Kurumu kayıt belgesi veya numarası ile müdürlükçe gerekli görülen diğer belgeler talep formuna eklenir.

(4) Talep formu, bireysel görüşmeler ve gerektiğinde ev ziyareti yapılması suretiyle düzenlenir ve kişinin dosyasında saklanır. Bu formların saklanmasında özel hayatın gizliliğine dikkat edilir.

Taleplerin değerlendirilmesi

MADDE 115 – (1) Koruma kurulu tarafından talepler değerlendirilirken kişinin yapması gereken çalışmalar ile katkı sağlayacağı hususlar gözden geçirilir ve kişilerin çalışmalara aktif olarak katılımı sağlanır.

(2) Salıverilen hükümlülerin talepleri değerlendirilirken hizmetler listesi ile kurumsal eğitimler ve programlar listesi göz önünde bulundurularak bu kişilerin iş bulmalarına veya kendi işlerini kurmalarına ya da bu amaçla mesleki eğitim almalarına öncelik verilir.

(3) Koruma kurulunca, dosyanın daha ayrıntılı hazırlanmasına veya başka çalışmaların yapılmasına karar verilmesi halinde, eksikliklerin veya yapılacak çalışmaların müdürlük tarafından yerine getirilmesi istenir.

Takip formu

MADDE 116 – (1) Kendi işini kuranlar veya işe yerleştirilenlerin iş yerlerindeki durumları ile eğitim kurumuna yerleştirilenlerin kurumlardaki durumları denetimli serbestlik memuru tarafından belirli aralıklarla denetlenerek takip formu düzenlenir. Kendi işini kuranlar ile işe yerleştirilenler en az bir yıl süreyle takip edilir.

(2) İşe yerleştirilenlerin iş yerlerindeki uyum süreçleri ile eğitim kurumuna devam edenlerin kurumlardaki uyum süreçleri denetimli serbestlik memurları tarafından iş yerleri veya kurumları ziyaret edilerek kontrol edilir ve iş yeri ile kurum yetkililerinin görüşleri takip formunda belirtilir.

(3) Takip formu kişinin dosyasında saklanır. Bu formların saklanmasında özel hayatın gizliliğine dikkat edilir.

Projelerin hazırlanması

MADDE 117 – (1) Salıverilen hükümlülerin yeniden suç işlemelerinin önlenmesi ve topluma kazandırılmaları amacıyla iş ve meslek edinmelerine yönelik projeler hazırlanabilir.

(2) Projeler, ilgili kurum veya kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının iş birliğinde hazırlanır. Bu projelerde ilgili kurum veya kuruluş ya da sivil toplum kuruluşlarının mevzuatları dikkate alınır.

(3) İş ve meslek edindirme projelerinin, işgücü piyasası ihtiyaç analizleri doğrultusunda, en kısa sürede iş imkânı sağlayacak nitelikte olmasına dikkat edilir. Ayrıca mesleki eğitim projelerinde, katılımcılara sertifika verilmesi sağlanır. Projeler hazırlanırken o bölgede faaliyet gösteren kamu ve özel kurum veya kuruluşların hangi nitelikte personel ihtiyacı olduğu araştırılır ve bu doğrultuda mesleki eğitimler verilerek, istihdam konusunda ilgili kurumlarla çalışmalar yapılır.

(4) Hazırlanan projelere ilişkin koruma kurulu onayı projeye eklenir. Ayrıca onaylı projelerin bir örneği Daire Başkanlığına gönderilir.

DOKUZUNCU KISIM
Kayıt İşlemleri, Tutulacak Defter ve Kartonlar ile Çeşitli ve Son Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Kayıt İşlemleri, Tutulacak Defter ve Kartonlar

Denetimli serbestlik kararlarının kaydı

MADDE 118 – (1) Denetimli serbestlik kararları UYAP bilişim sisteminde oluşturulan elektronik ortama kaydedilir.

(2) Elektronik ortamda oluşturulan kayıt ekranında; yükümlünün kimlik bilgileri, suçu, uygulanan kanun maddesi, kararın türü, konusu, tarihi ve numarası, süresi, geldiği tarih, kararı veren yargı merciinin adı ve diğer hususlar ile ilgili bölümler bulunur.

Dayanıklı taşınırlar ekranı

MADDE 119 – (1) Müdürlüğe ait veya müdürlüğün tasarrufunda bulunan ve kullanma süresi bir yıldan fazla olan demirbaş eşyalar elektronik ortama kaydedilir.

(2) Dayanıklı taşınırlar ekranı; demirbaş sıra numarası, demirbaş eşyanın bulunduğu yer, demirbaş eşyanın türü ve özellikleri, alındığı tarih ve terkin tarihi sütunlarını içerir.

Koruma kurulu kayıt ekranı

MADDE 120 – (1) Ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlüler veya kanunî temsilcilerinin talepleri elektronik ortama kaydedilir.

(2) Koruma kurulu kayıt ekranında; salıverilen hükümlülerin kimlik bilgileri, talebin konusu, talep edilen ve yapılan yardımın türü ve tarihi, yardım yapan kişi veya kurum ile düşünceler bölümü bulunur.

Kütüphane kayıt ekranı

MADDE 121 – (1) Müdürlüklere gönderilen veya dışarıdan temin edilerek kütüphaneye konulan kitaplar ile diğer dokümanlar elektronik ortama kaydedilir.

(2) Kütüphane kayıt ekranı; sıra numarası, kitabın adı, yazarı, yayınevi, geldiği yer ve basım tarihi sütunlarını içerir.

Muhabere kayıt ekranı

MADDE 122 – (1) Bakanlıktan, yargı mercilerinden, diğer kurum veya kuruluşlardan gelen ya da bu kurum veya kuruluşlara gönderilen yazılar ile belgeler elektronik ortama kaydedilir.

(2) Muhabere kayıt ekranında; sıra numarası, evrakın tarih ve numarası, gönderilen veya gönderen daire, geliş ve sevk tarihi, evrakın konusu ve düşünceler ile ilgili bölümler bulunur.

Zimmet defteri

MADDE 123 – (1) Zimmet defteri; müdürlüklerden diğer kurum ya da kuruluşlara elektronik ortamda gönderilemeyen evrakın kaydedildiği defterdir.

(2) Zimmet defteri; sıra numarası, evrak numarası, gönderildiği daire, alındığı tarih, evrakı alanın adı ve soyadı, evrakı alanın imzası ile düşünceler sütunlarını içerir.

Tutulacak kartonlar

MADDE 124 – (1) Müdürlüklerde;

a) Müdürlüklerden Bakanlığa gönderilen yıllık iş cetveli örneklerinin konulduğu iş cetvelleri kartonunun,

b) Yıllık olarak düzenlenen çalışma raporlarının konulduğu çalışma raporları kartonunun,

c) Teftiş sonucunda düzenlenen tavsiye raporlarının konulduğu teftiş tavsiye raporları kartonunun,

ç) Müdürlük tarafından diğer kurumlarla yapılan iş birliği protokollerinin konulduğu protokoller kartonunun,

d) Müdürlüğün yetki alanı içindeki resmi ve özel kurum ve kuruluşlarca yürütülen eğitim programlarına, iş ve meslek kursları ile sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere ilişkin düzenlenen listelerin konulduğu kurumsal eğitimler ve programlar kartonunun,

e) Gözetim altında veya kamu yararına çalışma yaptırımının ya da yükümlülüğünün infazına ilişkin işlerin ve bu işlerin yerine getirilebileceği kurumların listesinin konulduğu hizmetler listesi kartonunun,

f) Koruma kurulu kararlarının tarih sırasıyla konulduğu koruma kurulu karar kartonunun,

g) Koruma kurulu gündemine alınan projelerin düzenli bir şekilde tarih sırasıyla konulduğu koruma kurulu proje kartonunun,

tutulması zorunludur.

(2) UYAP'ta oluşturularak kayıt altına alınan belgeler için ayrıca karton tutulmaz.

İKİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

İş cetvelleri ile çalışma raporlarının hazırlanması

MADDE 125 – (1) Her yılın Ocak ayı içerisinde; kaydedilen karar türlerine göre bir önceki yıl içerisinde gelen, kapatılan ve bir sonraki yıla devreden dosya sayısını gösterir iş cetveli hazırlanır.

(2) Çalışma raporu, bir önceki yıl gelen kararların infazına, yükümlülerin toplum içinde denetim ve takibine ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ile kurumlar arası iş birliğine ilişkin tespit, değerlendirme ve önerilerden oluşur.

(3) Genel Müdürlüğe sunulacak yıllık faaliyet raporuna esas teşkil etmek üzere, müdürlükler tarafından düzenlenen iş cetveli ile çalışma raporları her yılın Şubat ayının ikinci haftasında Daire Başkanlığına gönderilir.

Elektronik ortamda kayıt

MADDE 126 – (1) Müdürlükte her türlü veri, bilgi ve belge akışı ile dokümantasyon işlemleri ve bunlara ilişkin her türlü kayıt, dosyalama, saklama ve arşivleme işlemlerinde UYAP bilişim sisteminin sağladığı imkânlardan, güvenli elektronik imza da kullanılmak suretiyle yararlanılır. Güvenli elektronik imza ile oluşturulan belgeler ayrıca fizikî olarak gönderilmez.

(2) Diğer kişi, kurum veya kuruluşlara verilmek üzere elektronik ortamdan fizikî örnek çıkartılması gereken hâllerde, tutanak veya belge aslının aynı olduğu belirtilerek ad, soyad, unvan ve sicil numarası yazılmak suretiyle görevli personel tarafından imzalanır ve gerekirse mühürlenir.

(3) Müdürlüğe elektronik ortam dışında gelen evrak, taranıp elektronik ortama aktarılarak UYAP bilişim sistemine kaydedilir. Kurum ve kuruluşlardan elektronik ortam dışında gelen evrak ile fiziken muhafazası gereken diğer belgeler ayrıca mahsus kartonlarında muhafaza edilir.

(4) Kişisel verilerin kaydı ve paylaşılmasında bu verilerin yetkisiz kişilerce elde edilmesini veya hukuka aykırı kullanılmasını önlemek için her türlü tedbir alınır.

Defterlerle basılı evrakın temini

MADDE 127 – (1) Elektronik ortamda kayıt için UYAP bilişim sisteminde yer alan şablonlar kullanılır, ayrıca fiziki defter ve basılı evrak kullanılmaz. Müdürlüklerde kullanılacak fiziki defter ve basılı evrakın örnekleri Bakanlıkça tespit edilerek bastırılır ve dağıtılır.

(2) Bu Yönetmelikte belirtilen form, plan, rapor ve gerekli diğer dokümanlar Daire Başkanlığınca oluşturularak denetimli serbestlik müdürlüklerine gönderilir.

Büroların çalışma usul ve esasları

MADDE 128 – (1) Müdürlük bulunmayan yerlerde kurulan büroların çalışma usul ve esasları hakkında bu Yönetmeliğin ilgili hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 129 – (1) 5/3/2013 tarihli ve 28578 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta, birinci fıkra ile yürürlükten kaldırılan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğine yapılan atıflar bu Yönetmeliğe yapılmış sayılır.

Yürürlük

MADDE 130 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 131 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

CİNSEL DOKUNULMAZLIĞA KARŞI SUÇLARDAN HÜKÜMLÜ OLANLARA UYGULANACAK TEDAVİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 26.07.2016

Resmî Gazete Sayısı: 29782

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı, 103 üncü maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı ve 104 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarından hapis cezasına mahkûm olanların, cezalarının infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde tâbi olacakları yükümlülüklerin, tıbbi tedavilerin ve iyileştirme programlarının belirlenmesi ile bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan hapis cezasına mahkûm olmuş kişilerin tedavi, iyileştirme ve diğer yükümlülüklerine ilişkin faaliyetleri, bu faaliyetleri uygulayacak ceza infaz kurumları, denetimli serbestlik müdürlükleri ve tedavi merkezleri ile bu merkezlerde görevli personelin görev, yetki ve sorumluklarını kapsar.

(2) Bu Yönetmelik hükümleri suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanmaz.

Hukukî dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

b) Cinsel suç: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında, 103 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ve 104 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan suçları,

c) Değerlendirme raporu: Hükümlü hakkında, ceza infaz kurumunda iken idare ve gözlem kurulunca, denetimli serbestlik tedbiri altında iken iyi hal komisyonunca düzenlenen raporu,

ç) Elektronik izleme: Hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun veya toplumun korunmasını destekleyen uygulamaları,

d) Genel Müdürlük: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünü,

e) Hükümlü: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102/2, 103/1-2 ve 104/2-3 maddelerinde sayılan suçlardan dolayı hapis cezasına mahkûm olan kişiyi,

f) Komisyon: İnfaz işlemleri değerlendirme komisyonunu,

g) Kurul: Hükümlüye tıbbi tedavi uygulanıp uygulanmayacağına karar verecek olan sağlık kurulunu,

ğ) Kurum: Ceza infaz kurumu ve denetimli serbestlik müdürlüklerini,

h) Mağdur: Kendisine veya birinci dereceden aile üyelerinden birine karşı işlenen suçun fiziksel, duygusal veya maddi sonuçları sebebiyle desteğe ihtiyaç duyan kişiyi,

ı) Tedavi merkezi: Cinsel suçlardan hüküm alanlara yönelik olmak üzere, ayakta veya yatarak, ilaçlı veya ilaçsız olarak veyahut her iki usul ile de yapılan ve cinsel suçlara yönelik her türlü tedavi usullerinin uygulandığı, Sağlık Bakanlığı eğitim ve araştırma hastaneleri ile üniversiteleri,

i) Tıbbi tedavi: Cinsel suç işlemiş hükümlü hakkında ilgili kurul tarafından uygun görülen psikiyatrik veya farmakolojik tedaviyi,

j) Vaka sorumlusu: Hükümlülere yönelik iyileştirme ve denetime ilişkin belirlenen programlar ile kararların infazına ilişkin çalışmaların yürütülmesini koordine eden denetimli serbestlik memurunu,

k) Yükümlü: Haklarında yükümlülük kararı verilen, denetim altına alınan veya tedbir kararı verilen ve denetimli serbestlik müdürlüğünce toplum içinde denetimi, takibi yapılan ve iyileştirilmesine çalışılan hükümlüyü,

ifade eder.

Temel ilkeler

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar aşağıdaki ilkeleri dikkate alır. Buna göre görevliler;

a) İnsan haklarına saygı, dürüstlük çerçevesinde ve kararlılıkla hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunmaz.

b) Mağdur, hükümlü ya da bunların aileleri hakkında öğrenmiş oldukları bilgilerin veya düzenledikleri raporların gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler kanunun veya bu Yönetmeliğin zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

c) Görevleri ile ilgili inceledikleri belgelerden elde ettikleri bilgilerle ilgili olarak yargılama sonrası oluşacak yeni durumlara ilişkin gizlilik ilkesine uymak, kişilerin şeref ve haysiyetine gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak, yargılamaya ilişkin davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

(2) Bu temel ilkelere aykırı hareket edenler hakkında ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda adli ve idari işlem yapılır.

Genel esaslar

MADDE 6 – (1) Cinsel suçlardan hüküm alanlar hakkında, cezanın infazı sırasında veya koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içerisinde, ikinci fıkrada belirtilen tedavi veya yükümlülüklerden bir veya birkaçına karar verilmesi için Cumhuriyet başsavcılığı tarafından derhal infaz hâkimliğine başvuruda bulunulur.

(2) Birinci fıkrada bahsedilen yükümlülükler şunlardır:

a) Tıbbi tedaviye tabi tutulmak,

b) Tedavi amaçlı programlara katılmak,

c) Suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak,

ç) Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan yasaklanmak,

d) Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak,

e) Çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak.

(3) Kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna, kapalı veya açık ceza infaz kurumlarından denetimli serbestliğe ayrılacak ya da koşullu salıverilecek hükümlüler hakkında, ayrılma veya salıverilme tarihine bir ay kala hükümlü hakkında yeniden bir karar alınmak üzere infaz hâkimliğine başvuruda bulunulur. Bu başvuru ile birlikte, kurum müdürlüğünce verilen daha önceki kararlar gereğince yapılan tüm işlemler ve hükümlünün son durumuna ilişkin hazırlanan değerlendirme raporu da gönderilir.

(4) Hükümlü hakkında verilen kararın uygulanmasının mümkün olmadığı durumlarda kararın değiştirilmesi için her zaman infaz hâkimliğine başvuruda bulunulabilir.

(5) Tedavi ve diğer yükümlülüklerin infazında, bulunulan kurumun koşulları ihtiyacı karşılamakta yetersiz ise hükümlü Bakanlıkça başka bir kuruma nakledilir.

(6) Kapalı veya açık ceza infaz kurumlarında iken hakkında verilen tedavi veya yükümlülük kararlarının yerine getirilmesini engelleyen hükümlüler, 15 inci madde hükümlerine göre uyarılır. İhlalin tekrarı halinde 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi uyarınca verilecek iyi hal kararının saptanmasında ve değerlendirme raporunun hazırlanmasında bu durum göz önünde bulundurulur.

(7) Denetimli serbestlik tedbiri altında iken hakkında verilen tedavi ve yükümlülük kararlarını yerine getirmeyen hükümlüler, 15 inci madde hükümlerine göre uyarılır. Uyarılara ilişkin tebligatta ihlal durumunun tekrarı hâlinde bunun yükümlülüğün ihlali sayılacağı ve dosyanın gereği için infaz hâkimliğine gönderileceği hükümlüye bildirilir.

(8) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresi içerisinde tabi olduğu yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır ve 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi hükümleri uygulanır.

(9) Hükümlünün salıverildikten sonra uyması gereken yükümlülükleri ile ilgili konularda bu Yönetmelikte hüküm bulunmadığı takdirde 5/3/2013 tarihli ve 28578 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği hükümleri esas alınır.

(10) Hükümlünün tabi tutulacağı denetim süresi hak ederek salıverme tarihini geçemez.

Tıbbi tedaviye tabi tutulmak

MADDE 7 – (1) Tedavi, tanımda belirtilen hükümlülere yönelik olmak üzere, ayakta veya yatarak, ilaçla veya ilaçsız olarak veyahut her iki usul ile cinsel dürtünün azaltılmasına veya denetimine yönelik tedaviler **(Danıştay Onuncu Dairesinin 17/9/2020 tarihli ve E.:2016/12975; K.:2020/3048 sayılı kararı ile iptal ibare; Danıştay İDDK'nın 24/11/2021 tarihli E.:2021/275, K.:2021/2628 sayılı Onama kararı ile mezkûr karar kesinleşmiştir.)**

(2) Cinsel suçlardan hüküm alanlar hakkında, 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasının (a) bendinde sayılan tıbbi tedavi yükümlülüğüne karar verilmeden önce hükümlü, bulunduğu kurum tarafından sağlık kurulu raporu alınmak üzere bünyesinde ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ile üroloji veya endokrinoji ve metabolizma hastalıkları uzmanı hekimler bulunan Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelere sevk edilir. Bu raporda kişi hakkında tıbbi tedaviye gerek olup olmadığı, gerek var ise hangi yöntemin uygulanacağı hususlarının belirtilmesi istenir. Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerce söz konusu raporun verilemeyeceğinin anlaşılması halinde hükümlü bu hastane başhekiminin vereceği karar ile üniversite hastanelerine sevk edilir.

(3) Gelen rapor göz önüne alınarak hükümlü hakkında tıbbi tedavi uygulanıp uygulanmayacağı veya diğer yükümlülükleri hakkında karar alınmak üzere dosya, raporlarıyla birlikte infaz hâkimliğine gönderilir.

(4) Hakkında tıbbi tedavi yükümlülüğüne karar verilen hükümlü, gerek duyulması halinde bulunduğu kurum tarafından tedavinin uygulanması için ilgili sağlık kurumuna sevk edilir. Hükümlünün bulunduğu ceza infaz kurumu bölgesinde tıbbi tedavi kararının uygulanmasını sağlayacak sağlık kuruluşu yok ise hükümlü Bakanlık tarafından uygun başka bir kuruma nakledilir.

(5) Tedavi için kullanılacak ilaçların bedelleri Adalet ve Sağlık Bakanlıkları arasında düzenlenecek protokol kapsamında ödenir.

(6) Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan ve hastanede yatarak tedavi edilmesine karar verilen hükümlülerin tedavileri mahkûm koğuşu bulunan devlet veya üniversite hastanelerinde yerine getirilir.

(7) Tedaviye yönelik işlemler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler için ceza infaz kurumu müdürlüğü, denetimli serbestlik altında ve koşullu salıverilen hükümlüler için ise denetimli serbestlik müdürlüğünce takip edilir.

(8) Tedavinin tamamlanıp tamamlanmadığı ile uygulanan tedavi ve süreç hakkındaki bilgiler altışar aylık süreler ile kurum müdürlükleri tarafından sağlık kurumundan istenir. Süresi içerisinde başvurmadığı veya tedaviye uymadığı tespit edilen hükümlüler hakkında 15 inci madde uyarınca işlem yapılır.

Tedavi amaçlı programlara katılmak

MADDE 8 – (1) Tedavi amaçlı programa katılma, hükümlülerin yeniden cinsel suç işlemelerini önlemek amacıyla ihtiyaç duyulan tedavi ve iyileştirme programları ile grup çalışmalarına veya bireysel çalışmalara katılma yükümlülüğüdür.

(2) Cinsel suçlardan hüküm alanlar hakkında, 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasının (b) bendinde sayılan tedavi amaçlı programlara katılma yükümlülüğüne karar verilmeden önce 7 nci maddenin ikinci fıkrasındaki usule göre tedavi amaçlı programlara katılmaları konusunda rapor alınır. Bu yükümlülüğe karar verilmeden önce hükümlü veya yükümlünün onayı aranmaz.

(3) Bu programlar Adalet Bakanlığınca hazırlanabileceği gibi ilgili kurum ve kuruluşlar veya üniversiteler ile birlikte de hazırlanabilir, ayrıca yükümlünün bu kuruluşların programlarına katılımları da sağlanabilir.

(4) Tedavi amaçlı programlara katılma kararı verilen hükümlülere uygulanacak tedavi programları ceza infaz kurumunda psiko-sosyal servis, denetimli serbestlik müdürlüklerinde ise eğitim iyileştirme bürosu görevlilerince uygulanır. Gerekli görüldüğü takdirde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından da yardım alınır.

(5) Bu Yönetmelik kapsamında olmayan cinsel suçlardan hükümlü veya tutuklu olanlar için psiko-sosyal servisi ve eğitim iyileştirme bürosu tarafından uygulanmakta olan benzer programlara devam olunur.

Suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak

MADDE 9 – (1) Suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanma, hükümlünün mağdurun korunması amacıyla mağdurun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesine mazereti olmaksızın ve izin almaksızın ikamet etmekten yasaklanması yükümlülüğüdür.

(2) Hakkında suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanma kararı verilen hükümlülerin denetim ve takibi, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde denetimli serbestlik müdürlüklerince yerine getirilir.

(3) Yükümlülerin toplum içinde denetimi ve takibi gerektiğinde kolluk kuvvetleri ve nüfus müdürlükleri ile işbirliği yapılır. Özellikle tehlikeli ve riskli olduğu tespit edilen yükümlülerin bilgileri gerekli önlemlerin alınabilmesi için kollukla paylaşılır.

(4) Yükümlülerin topluma veya mağdura zarar verme durumu ile tekrar suç işleme riski açısından yoğun denetim altında tutulması söz konusu ise yükümlünün denetim ve takibinde elektronik cihazlar da kullanılabilir.

(5) Yaptırımın infazı, hazırlanan denetim planının yükümlüye tebliği ile başlar, denetim süresinin tamamlanmasıyla sona erer.

Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan yasaklanmak

MADDE 10 – (1) Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan yasaklanmak, hükümlünün mağdurun korunması amacıyla mağdurun olağan hayatını sürdürdüğü yerlere mazereti olmaksızın ve izin almaksızın yaklaşmaması ve gitmemesi yükümlülüğüdür.

(2) Hakkında mağdurun bulunduğu yere yaklaşmaktan yasaklanma kararı verilen yükümlülerin denetim ve takibi, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde denetimli serbestlik müdürlüklerince yerine getirilir.

(3) Açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler hakkında da bu yükümlülük kararı verildiği takdirde kişi ceza infaz kurumundan izinli olarak çıkmış ise yukarıdaki takip işlemlerini ceza infaz kurumu müdürlüğü yükümlünün iznini geçireceği yerdeki denetimli serbestlik müdürlüğünden yardım almak suretiyle yerine getirir.

(4) Yükümlülerin toplum içinde denetimi ve takibi kolluk kuvvetleri ile işbirliği yapmak suretiyle yerine getirilir. Özellikle tehlikeli ve riskli olduğu tespit edilen yükümlülerin bilgileri gerekli önlemlerin alınabilmesi için kollukla paylaşılır.

(5) Yükümlülerin topluma veya mağdura zarar verme durumu ile tekrar suç işleme riski açısından yoğun denetim altında tutulması söz konusu ise yükümlünün denetim ve takibinde elektronik cihazlar kullanılabilir.

(6) Yaptırımın infazı, hazırlanan denetim planının yükümlüye tebliği ile başlar, denetim süresinin tamamlanmasıyla sona erer.

Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak

MADDE 11 – (1) Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak, hükümlünün toplumun ve çocukların korunması amacıyla kişinin kişisel ve sosyal durumu ile tekrar suç işleme riski göz önüne alınarak çocuklar ile bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanması yükümlülüğüdür.

(2) Bu yükümlülüğe ilişkin işlemler denetimli serbestlik müdürlüklerince yerine getirilir. Gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alınır.

(3) Hakkında bu tedbire karar verilen yükümlü, denetimli serbestlik tedbiri altında kamu hizmetinde çalıştırılacak ise tedbire aykırı işlerde çalıştırılamaz.

(4) Yükümlünün tedbir süresince çalıştığı yerlerin durumunu belirten belgeyi işe başladığı ilk hafta içerisinde tedbirin takibinden sorumlu denetimli serbestlik müdürlüğüne vermesi gerekir. Bu durum ayrıca müdürlük tarafından da ilgili kurumlardan sorgulanır.

(5) Yaptırımın infazı, hazırlanan denetim planının yükümlüye tebliği ile başlar, denetim sürenin tamamlanmasıyla sona erer.

Çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak

MADDE 12 – (1) Çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak, hükümlünün toplumun ve çocukların yararı ve korunması amacıyla kişinin kişisel ve sosyal durumu ile tekrar suç işleme riski göz önüne alınarak çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanması yükümlülüğüdür.

(2) Yükümlü hakkında bu tedbire karar verilmesi durumunda, kişi denetim süresi içerisinde çocuklar üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğü gerektiren faaliyetleri icra edemez.

(3) Yükümlünün kendi çocuğu üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğü konusunda Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin 100 üncü maddesi uyarınca işlem yapılır.

(4) Bu yükümlülüğe ilişkin işlemler denetimli serbestlik müdürlüklerince yerine getirilir. Gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alınır.

(5) Yükümlü hakkında bu tedbire karar verilmesi durumunda kişi, kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşta görev yapacaksa hakkında verilen tedbir kararı göz önünde bulundurulur.

(6) Yükümlünün tedbir süresince çalıştığı yerlerin durumunu belirten belgeyi işe başladığı ilk hafta içerisinde tedbirin takibinden sorumlu denetimli serbestlik müdürlüğüne vermesi gerekir.

(7) Yaptırımın infazı, hazırlanan denetim planının yükümlüye tebliği ile başlar, denetim süresinin tamamlanmasıyla sona erer.

Hükümlü veya yükümlülerin uyması gereken kurallar

MADDE 13 – (1) Hükümlüler, cezalarının infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde;

a) Yapılan çağrılara, düzenlenen programlara ve hazırlanan denetim planına,

b) Tedavi ve iyileştirme çalışmaları kapsamında belirlenen yükümlülüklere,

c) Kararın infazı ve denetim için belirlenen kurallara,

ç) İnfazın yerine getirilmesinde görev alan personelin uyarı ve önerilerine,

uymak zorundadır.

(2) Yükümlülüğün elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle yerine getirilmesine karar verilmesi durumunda, yükümlü elektronik kelepçe ve diğer cihazlar ile ilgili üniteyi usulüne uygun olarak kullanır ve korur.

(3) Yükümlü, ceza infaz kurumu, denetimli serbestlik müdürlüğü ve cezaların infazında görev alan diğer kurumların personeline saygılı davranır, müdürlüğün ve diğer kurumların işleyişinin bozulmaması ve güvenliğinin tehlikeye düşürülmemesi için gerekli özeni ve dikkati gösterir.

(4) Yükümlü yerleşim yeri adresini değiştirir ise yeni adresini denetimli serbestlik müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür. Yeni adresin bildirilmemesi durumunda tebligat, 19/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun hükümlerine göre yapılır.

(5) Askere alınan yükümlü, denetimli serbestlik müdürlüğüne durumunu bildirir ve ilgili belgeleri iletir. Yükümlü, hükümlülük ya da askerlik durumunun sona ermesinden itibaren on gün içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmek zorundadır.

İzin ve nakiller

MADDE 14 – (1) Ceza infaz kurumunda bulunan ve hakkında tıbbi tedavi kararı verilen hükümlüler, tedavileri süresince sadece tedavilerinin yapılabileceği kurumlara nakil edilebilir.

(2) 5275 sayılı Kanunun 93 ilâ 96 ncı maddeleri kapsamında izne gönderilen hükümlüler, izinleri süresince tabi oldukları yükümlülüklere uymak zorundadır. Bu yükümlülüklere uymayanlar hakkında disiplin soruşturması başlatılır.

(3) Yükümlü başka denetimli serbestlik müdürlüğüne naklini gerektirecek şekilde yerleşim yeri adresini değiştirmek isterse bu durumu ve yeni adresini önceden denetimli serbestlik müdürlüğüne gerekçesiyle birlikte yazılı olarak bildirir.

(4) Adres değişikliği talebi komisyon tarafından değerlendirilip dosyanın başka bir denetimli serbestlik müdürlüğüne gönderilmesine karar

verilene kadar yükümlülüklerin yerine getirilmesine devam edilir. Yükümlünün daha önce müdürlüğe bildirdiği eski adresine yapılan tebligat geçerli sayılır.

(5) Yükümlünün yerleşim yeri adresi değişikliği veya başka bir nedenle infazının başka bir denetimli serbestlik müdürlüğünde yapılmasına ilişkin talebi değerlendirilirken, ileri sürülen mazeretin doğruluğu ile gerekliliği araştırılır. İnfazdan kaçmak, yükümlülüğü etkisiz kılmak amacıyla yapıldığı anlaşılan nakil talepleri reddedilir.

(6) Nakil talebi kabul edilen yükümlü, nakil kararının tebliğinden itibaren beş gün içinde yeni yerleşim yeri adresinin bulunduğu denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmek zorundadır.

(7) Yükümlü, hakkında belirlenen yükümlülükleri etkisiz kılacak ya da aksatacak şekilde müdürlüğün yetki sınırları dışına izinsiz olarak çıkamaz. Yükümlünün haklı bir mazerete dayanan talebi ve vaka sorumlusunun uygun görüşü doğrultusunda denetimli serbestlik müdürü tarafından yükümlüye beş güne kadar izin verilebilir. Denetim süresi boyunca toplam kullanılan izin süresi, yükümlünün ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü veya ağır hastalığı hariç olmak üzere, on beş günü geçemez. İzinde geçen süreler infazdan sayılır.

(8) İzin kullanan yükümlüye izin belgesi verilir. Yükümlü, iznini geçirdiği yerdeki denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat eder ve yükümlünün izin belgesi bu denetimli serbestlik müdürlüğünce imzalanır.

Hükümlü veya yükümlülerin uyarılması

MADDE 15 – (1) Hükümlü hakkında verilen tedavi ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi için uyulması gereken kurallar ile karara uygun olarak hazırlanan programa ve ceza infaz kurumu personelinin bu kapsamdaki uyarı ve çağrılarına uyulmaması yükümlülüğün ihlali sayılır. Yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda, psiko-sosyal servis görevlilerinin hazırladığı rapor üzerine hükümlü idare ve gözlem kurulunca uyarılır.

(2) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için uyulması gereken kurallar ile karara uygun olarak hazırlanan programa ve denetimli serbestlik personelinin bu kapsamdaki uyarı ve çağrılarına uyulmaması da yükümlülüğün ihlali sayılır. Yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda vaka sorumlusunun teklifi üzerine yükümlü, komisyon tarafından uyarılır.

(3) Uyarı, bir yazı ile hükümlü veya yükümlüye tebliğ edilir. Gerektiğinde yükümlü çağırılarak yükümlülüklerine ilişkin hususlar ve ihlalin sonuçları psiko-sosyal servis görevlileri veya vaka sorumlusu tarafından kendisine sözlü olarak da açıklanır. Yükümlünün gelmemesi durumunda daha önce yapılmış olan yazılı uyarı yeterli sayılır.

(4) Uyarı için yapılan tebligatta, yeni bir ihlal durumunun tespit edilmesi halinde tekrar bir uyarının yapılmayacağı, ceza infaz kurumunda bulunanlar hakkında disiplin cezası uygulanacağı, denetimli serbestlik altında olanlar için ise dosyanın gereği için infaz hâkimliğine gönderileceği, bu durumda koşullu salıverilme kararının da bu hususa göre değerlendirileceği, koşullu salıverilmiş olanların ise ihlal durumlarının mahkemelerine bildirileceği ve koşullu salıvermelerinin kaldırılabileceği ihtar edilir.

(5) Tedbir kararlarının gereklerini mazereti olmaksızın ve kasıtlı bir şekilde ihlal eden hükümlü uyarılmaz, varsa mazereti komisyon veya idare ve gözlem kurulu tarafından değerlendirilir.

Tedbir kararlarının değiştirilmesi, durdurulması ve kaldırılması

MADDE 16 – (1) Tedbir kararının;

a) Sonradan ortaya çıkan ve hükümlünün elinde olmayan şartlar sebebiyle yerine getirilmesinin imkânsızlaşması veya önemli ölçüde güçleşmesi,

b) İnfazının mümkün olmaması,

c) Yükümlünün tutuklanması, hapis cezasının infazına başlanması veya askere alınması nedeniyle infazının imkânsız hale gelmesi,

durumlarında kanunda aksine bir düzenleme yoksa infaz hâkimliğinden kararının değiştirilmesi, kaldırılması veya uygun olan başka karar verilmesi talep edilebilir.

(2) Yükümlünün işlediği bir suç nedeniyle; tutuklanması veya mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanması durumunda infaz hâkimliğince aksine bir hüküm verilmedikçe yükümlünün dosyası kapatılır ve ilgilinin bulunduğu ceza infaz kurumuna gönderilir. Yükümlü denetim süresi içerisinde serbest bırakılır ise yükümlülüğün yerine getirilmesine devam edilir. Denetim süresinin sonunda yükümlünün hükümlülük halinin devam etmesi durumunda dosya kapatılarak mahkemesine gönderilir. Ceza infaz kurumunda geçirilen süreler denetim süresinden sayılır.

(3) Yükümlünün askere alınması durumunda mahkemece aksine bir hüküm de verilmez ise yükümlülüğün yerine getirilmesi durdurulur. Yükümlünün denetim süresi içerisinde askerlik hizmeti sona ererse yükümlülüğün yerine getirilmesine devam edilir. Denetim süresinin sonunda yükümlünün askerlik durumunun devam etmesi durumunda dosya kapatılarak mahkemesine gönderilir. Askerlikte geçirilen süreler denetim süresinden sayılır.

Yükümlülüklerin sonlandırılması

MADDE 17 – (1) Yükümlülüğün;

a) Usulüne uygun olarak tebliğ edilmesine rağmen yerine getirilmeye başlanmaması,

b) Uyarılara rağmen ihlal edilmesi,

c) İnfaz edilmesi,

hallerinde yükümlülüklerin sonlandırıldığı Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla infaz hâkimliğine bildirilir.

(2) Tedbir veya yükümlülüğün infazının tamamlanması ya da yükümlülüğün herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, ilgili kurum ya da kuruluştan yükümlüyle ilgili yapılan işlemlere dair belgelerin gönderilmesi istenir.

Şikâyet ve itiraz

MADDE 18 – (1) Yükümlüler ile kanuni temsilcileri, infaz hizmetlerinin yürütülmesi sırasında kurumca hazırlanan denetim planları ve raporları ile müdürlükçe yapılan uyarılar gibi işlem ve eylemlerin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu gerekçesiyle kuruma itirazda, infaz hâkimliğine ise şikâyette bulunabilirler.

(2) Yükümlü, hakkındaki işlem ve eylemleri öğrendiği tarihten itibaren on beş gün, her halde işlem ve eylemlerin yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurabilir.

(3) Şikâyet, dilekçe ile doğrudan infaz hâkimliğine yapılabileceği gibi Cumhuriyet başsavcılığı veya kurum aracılığıyla da yapılabilir. Doğrudan infaz hâkimliğine yapılmayan başvurular hemen ve en geç üç gün içinde infaz hâkimliğine gönderilir. Sözlü yapılan şikâyet tutanağa bağlanır ve tutanağın bir sureti başvurana verilir.

(4) Şikâyet yoluna başvurulması, yapılan işlem veya faaliyetin yerine getirilmesini durdurmaz. İnfaz hâkimi giderilmesi güç veya imkânsız sonuçların doğması ve işlem veya faaliyetin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda işlem veya faaliyetin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir.

(5) Kurum işlemlerine karşı yapılan itirazlar ceza infaz kurumu idare ve gözlem kurulu veya komisyon tarafından incelenerek sonuçlandırılır. Kararlara karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabilir.

(6) Yükümlüyle ilgili birinci fıkra kapsamında yapılan karar ve işlemlere ilişkin yazışmalarda veya belgelerde, yükümlülerin şikâyet ve itiraz hakkı ile süresi açıkça belirtilir.

Yürürlük

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUNA İLİŞKİN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 18.01.2013

Resmî Gazete Sayısı: 28532

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 22 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aydınlatılmış rıza: Korunan kişinin kendisi hakkında verilebilecek tedbir kararının anlayabileceği bir biçimde sebepleri, aşamaları ve sonuçları hakkında açıklama yapılarak bilgilendirilmesi ve özgür iradesi ile bu hususların tamamını anlayıp kabul ettiğine dair yazılı beyanını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Gecikmesinde sakınca bulunan hal: Kolluk tarafından yapılacak

tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve resen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini,

ç) Geçici koruma: Hayati tehlikesi bulunan şiddet mağdurunun kolluk tarafından gerektiğinde her türlü teknik cihaz ve donanımlarla, yirmidört saat esasına göre kesintisiz olarak, şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişilerden gelebilecek tehlikelerden korunması amacıyla yerine getirilen tedbiri,

d) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

e) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

f) Hayati tehlike: Bir kimsenin ölümle sonuçlanabilecek bir şiddet olayına maruz kalması ya da kalma ihtimalinin bulunması halini,

g) İhbar ve şikâyet: İhbar, üçüncü kişiler tarafından ilgili makam veya mercilere olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini; şikâyet, şiddet mağdurunun şiddet veya şiddet tehlikesi halinde ilgili makam veya mercilere müracaat etmesini,

ğ) Kanun: 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu,

h) Kolluk: Polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini,

ı) Kolluk amiri: Hakkında tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından atamalarındaki usule göre konu ile yetkili ve görevli kolluk biriminin komutanını/amirini,

i) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara veya şiddete uğrayanların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

j) Korunan kişi: Tedbir kararı kapsamında korunan şiddet mağdurunu ve varsa beraberindeki çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurunu,

k) Koruyucu tedbir kararı: Kanun kapsamında belirtilen merciler tarafından korunan kişi hakkında olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

l) Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar il veya ilçe müdürlüğünü,

m) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

n) Şiddet mağduru: Mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde uyruğuna bakılmaksızın, Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan ya da kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiyi,

o) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü merkezi,

ö) Şiddet uygulayan: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiyi,

p) Önleyici tedbir kararı: Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararı,

r) Şikâyet mercileri: Kolluğu, mülki amiri, Cumhuriyet başsavcılığını, hâkimi, Bakanlığın ilgili birimlerini,

s) Tedbir kararı: Kanun kapsamında, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında hâkim, mülkî amir veya kolluk tarafından, talep veya ihbar üzerine ya da resen verilecek kararı,

ş) Tek taraflı ısrarlı takip: Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
İhbar ve Şikâyet

İhbar ve şikâyet

MADDE 4 – (1) Kişinin, şiddete uğraması veya şiddete uğrama tehlikesi altında bulunması halinde herkes durumu yazılı, sözlü veya başka bir suretle ilgili makam ve mercilere ihbar edebilir. Şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal, şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır.

(2) Şiddet mağduru, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesine maruz kalması halinde durumu şikâyet mercilerine yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirebilir.

(3) Şikâyet mercileri Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(4) Müdürlük veya ŞÖNİM'e yapılan şikâyet ve ihbarlar, bunlar tarafından olayın özelliğine göre, kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime gecikmeksizin bildirilir.

(5) Sözlü yapılan şikâyet ve ihbarlar derhal tutanağa geçirilir.

Yapılacak işlemler

MADDE 5 – (1) Kolluk, kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine genel hükümler doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kolluk, kendisine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bilgi verir.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı, yapılan ihbar ve şikâyet üzerine evrakın bir örneğini ivedilikle olayın niteliğine göre uygulanabilecek olan koruyucu veya önleyici tedbir hakkında karar verilmek üzere hâkime veya mülki amire gönderir.

(3) Mülki amire yapılan ihbar veya şikâyet üzerine Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir. Ayrıca mülki amir olayın niteliğine göre şikâyet veya ihbarı, kolluğa veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirir.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından verilen kararlar ivedilikle ŞÖNİM'e bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Tedbir Kararları

Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 6 – (1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere delil veya belge aranmaksızın mülkî amir tarafından ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin başvurusu üzerine ya da resen karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması,

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması,

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması,

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve bel-

gelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Barınma yerinin sağlanması

MADDE 7 – (1) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde; barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakli sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılır.

(2) Korunan kişi varsa beraberindeki çocukları ile birlikte ŞÖNİM tarafından Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan barınma yerlerine güvenli nakli sağlanıncaya kadar, bedeli ödenerek ve geçici barınmanın sağlandığı yer kolluğu tarafından kişinin güvenliği sağlanarak sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerde geçici olarak barındırılır. Barınma ve iaşe giderleri, ŞÖNİM tarafından ödenir. Korunan kişinin yerleştirildiği yere ilişkin bilgi ŞÖNİM'e bildirilir. ŞÖNİM kişinin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya konukevi hizmeti verilecek yeri belirler ve korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlar.

(3) Korunan kişi ve beraberindeki çocukların hayati tehlikesinin bulunması halinde konukevi, ilk kabul birimi veya diğer tesislere güvenli bir şekilde yerleştirilmesine kolluk tarafından refakat edilir. ŞÖNİM tarafından il içi ve il dışı nakillerde ulaşım için araç tahsis edilir ve ulaşım giderleri ile korunan kişinin zorunlu giderleri karşılanır.

(4) Barınma yeri sağlanması tedbirinin kolluk amirince uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hallerde, kolluk tarafından kişi ŞÖNİM'e ivedilikle ulaştırılır. Bunun mümkün olmaması halinde barınma ve iaşe giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici barınma imkânı, ikinci fıkrada belirtilen şekilde sağlanır.

(5) Mülki amirin veya kolluk amirinin kararı ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait barınma yerlerine getirilen şiddet mağduru, başka herhangi bir karar veya onay aranmaksızın barınma yerine derhal kabul edilir.

(6) Resen hakkında barınma yeri sağlanması tedbirine karar verilen kişinin barınma yerinde kalmak istememesi halinde aydınlatılmış rızası alınarak kalmak istediği yere ŞÖNİM tarafından ulaştırılır. Kişinin hayati tehlikesinin bulunması halinde kolluk refakati talep edilir.

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 8 – (1) Korunan kişi hakkında Kanunun 17 nci maddesi uyarınca geçici maddi yardım yapılır.

(2) Tedbir kararı, ilgiliye tefhim veya tebliğ edilir ve yerine getirilmek üzere ŞÖNİM'e gönderilir.

(3) Geçici maddi yardım kararı ile on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(4) Geçici maddi yardım, korunan kişinin kimlik numarası ve banka hesap numarası beyanına istinaden, kararın ŞÖNİM'e tebliğ edilmesini müteakiben hazırlanan bordro ile ödenir. Bordro, her ayın onbeşinde ve otuzunda düzenlenerek tahakkuk eden meblağ ilgililerin banka hesabına yatırılır. Aynı tedbir kararında birden fazla kişi hakkında geçici maddi yardım yapılmasına dair karar verilmesi halinde bu kişiler aynı bordroda gösterilir ve ödemeler aynı banka hesap numarasına yapılır. Ödeme evrakına karar örneği eklenir. Geçici maddi yardıma dair ödemelere kararın geçerliliği süresince devam edilir. Geçici maddi yardım yapılmasının kaldırılmasına ya da değiştirilmesine karar verilmesi halinde kararın geçerli olduğu gün üzerinden hesaplanarak ödeme yapılır. Korunan kişiye elden ödeme yapılmaz.

(5) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Geçici maddi yardıma ilişkin ödemelerin geri alımı 42 nci maddede belirtilen esaslara göre yapılır.

(6) Diğer Kanunlara göre yapılan yardımlar, geçici maddi yardım yapılması tedbirine karar verilmesine engel olmaz.

(7) Bu madde kapsamında yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden istisnadır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmeti

MADDE 9 – (1) Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir.

(2) Korunan kişinin hukuki rehberliğe ihtiyacı olması halinde 48 inci madde ile düzenlenen davalara müdahil olmayı da içeren gerekli destek ve danışmanlık hizmeti verilir.

(3) Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde koordinasyon ŞÖNİM tarafından sağlanır.

Geçici koruma altına alınma

MADDE 10 – (1) Mülkî amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri tarafından, olayın niteliği, şikâyet ve ihbar göz önünde bulundurularak şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alma tedbiri verilir.

(2) Geçici koruma altına alınma tedbir kararının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri, bulunduğu veya tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir. Korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur.

(3) Korunan kişinin ne şekilde koruma altına alınacağı, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk göz önüne alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesi suretiyle 11/11/2008 tarihli ve 27051 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan fiziki koruma tedbirleri hâkim veya mülki amir tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından belirlenir.

(4) Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.

Kreş imkânı sağlanması

MADDE 11 – (1) Çocuk sahibi olan korunan kişinin çalışmaması halinde, çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek şartıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kreş imkânı sağlanması tedbiri verilir.

(2) Korunan kişi, çocuğun kamuya ait veya özel kreşe kaydedildiğine veya kreşe devam ettiğine dair belge ile aylık kreş bedelini gösterir belgeyi Müdürlüğe ibraz eder. Müdürlük birinci fıkra uyarınca gerekli işlemleri yerine getirir ve hizmetin alınması süresi üzerinden aylık olarak ödeme yapar. Çocuk bir aydan daha kısa bir süre faydalanmış ise hizmet aldığı gün üzerinden ödeme yapılır.

(3) Kreş bedelinin birinci fıkrada belirtilen tutardan az olması halinde belgedeki tutar, fazla olması halinde ise birinci fıkrada belirtilen tutar ödenir. Bu ödemeler Müdürlük tarafından kreşe yapılır.

(4) Kreş imkânı sağlanmasına dair tedbirin suiistimalinin öğrenilmesi halinde ödenen meblağ korunan kişiden tahsil edilir.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 12 – (1) Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak hâkim tarafından, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine veya resen, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaksızın aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya olayın özelliğine göre mülki amir tarafından alınabilecek tedbirler de dâhil olmak üzere, uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) İş yerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununa göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

İşyerinin değiştirilmesi

MADDE 13 – (1) Hâkim tarafından, korunan kişinin tabî olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre, talebinin bulunması halinde veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verilebilir.

(2) Karar hâkim tarafından, korunan kişi bakımından en uygun koşullar göz önüne alınarak yerine getirilmek üzere korunan kişinin iş yerine tebliğ edilir.

(3) Karar yetkili kurum veya kişi tarafından yerine getirilir. İş yeri değiştirilmesine dair tedbir kararının kaldırılması halinde de karar işyerine tebliğ edilir.

Ayrı yerleşim yeri belirlenmesi

MADDE 14 – (1) Hâkim tarafından, korunan kişinin talebi üzerine kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri belirlenebilir.

(2) Hakkında ayrı yerleşim yeri belirlenmesine dair tedbir kararı verilen kişinin müracaatı üzerine, nüfus müdürlüğü tarafından kişinin talebine uygun olarak adresle ilgili işlemler yerine getirilir.

Aile konutu şerhi

MADDE 15 – (1) Hâkim tarafından, Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne, aile konutu şerhi konulması kararı verilebilir.

(2) Karar, hâkim tarafından ivedilikle yerine getirilmek üzere ilgili tapu sicil müdürlüğüne gönderilir.

Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi

MADDE 16 – (1) Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi tedbiri, hâkim tarafından, korunan kişinin hayati tehlikesinin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde, ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayanılarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre verilen tedbir kararıdır.

(2) Karar, İçişleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere hâkim tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(3) Cumhuriyet başsavcılığınca bu karar İçişleri Bakanlığına ivedilikle gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu, İçişleri Bakanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 17 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde kurulması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar verebilir.

(3) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan veya katkıda bulunan kişi ise hâkim, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir. Tedbir nafakasının tahsiline ilişkin hususlar 43 üncü maddedeki usul ve esaslara göre yerine getirilir.

Şiddet tehdidinde veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama

MADDE 18 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye karşı tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürme ve benzeri söz ve davranışlarda bulunmamasına ilişkin olarak karar verilebilir.

Uzaklaştırma ve konutun korunan kişiye tahsisi

MADDE 19 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, korunan kişi ile birlikte oturdukları müşterek konuttan uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebilir.

(2) Mülki amir ya da hâkim, talep edilmesi hâlinde korunan kişiye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk marifetiyle kendilerine teslim edilmesine karar verebilir. Teslim edilecek kişisel eşya ve belgeler, tedbir kararında gösterilir.

(3) Bu tedbirin uygulanması, şiddet uygulayanın uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya

devam etmesine engel teşkil etmez. Hâkim şiddet uygulayanın, koruma kararı süresince aile konutunun kira sözleşmesini feshetmemesine, kamu konutu tahsisinin kaldırılması yönünde talepte bulunmamasına ve bu tür yükümlülüklerinin devamı ile uygun göreceği diğer tedbirlere de karar verebilir.

(4) Kira sözleşmesine ilişkin tedbir kararı kiralayana, kamu konutu tahsisinin kaldırılmamasına yönelik tedbir kararı ise ilgili kamu kurumuna bildirilir.

Korunan kişinin bulunduğu yere yaklaşmama

MADDE 20 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın korunan kişiye, konuta, okula, işyerine ve korunan kişinin bulunabileceği sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Çocukla kişisel ilişki kurulmasının sınırlandırılması

MADDE 21 – (1) Hâkim tarafından daha önce verilmiş, çocukla kişisel ilişki kurma kararı varsa kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına veya durumun özelliğine göre sınırlandırılmasına ya da tümüyle kaldırılmasına ilişkin karar verilebilir.

Yakınlara, tanıklara ve çocuklara yaklaşmama

MADDE 22 – (1) Hâkim tarafından gerekli görülmesi hâlinde, şiddet uygulayanın, şiddete uğramamış olsa bile korunan kişinin, yakınlarına, şiddetin tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına ilişkin karar verilebilir.

Eşyalara zarar vermeme

MADDE 23 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesine yönelik karar verilebilir.

İletişim araçlarıyla rahatsız etmeme

MADDE 24 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla, şiddet uygulayanın görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçlarıyla ya da sair surette korunan kişiyi rahatsız etmemesine yönelik karar verilebilir.

Silah teslimi

MADDE 25 – (1) Hâkim tarafından, şiddet mağdurunun korunması amacıyla şiddet uygulayana ait silâhların kolluğa teslimine ve tedbir süresinin sonuna kadar emanetine yönelik karar verilebilir.

Kamu görevi nedeniyle kullanılan silahın teslimi

MADDE 26 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesine yönelik karar verilebilir.

(2) Silahı teslim alan kurum amiri, karar süresinin sonuna veya tedbirin değiştirildiğine ya da kaldırıldığına dair yeni bir karar verilmedikçe birinci fıkra hükümlerine göre verilen tedbir kararını uygulamaya devam eder ve silahı hiçbir şekilde iade etmez.

(3) Silahın teslim alınması ve iadesi işlemleri kurum amiri, şiddet uygulayan ve bir tanık arasında imzalanan tutanak ile yerine getirilir.

Alkol veya uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmama ve bağımlılık halinde muayene ve tedavi

MADDE 27 – (1) Hâkim tarafından, şiddet uygulayanın, korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasının sağlanması ve sonuçları ile tedbirin kişi üzerindeki etkilerinin takibi ŞÖNİM tarafından ilgili kurum veya kuruluş ile koordinasyon içerisinde yerine getirilir. ŞÖNİM olayın özelliğine göre bu kararın yerine getirilmesi sırasında kolluktan yardım isteyebilir.

(3) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Bir sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi

MADDE 28 – (1) Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, şiddet eğilimine yol açan davranışlarını önlemek amacıyla, sağlık kuruluşuna muayene veya tedavisi için başvurması ve tedavisinin sağlanmasına yönelik karar verilebilir.

(2) Şiddet uygulayanın muayene ve tedavisinin sağlanmasına karar verilmesi halinde, illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezine başvurulması zorunludur.

(3) Şiddet uygulayan, illerde il halk sağlığı müdürlüğü varsa ruh sağlığı şubesi tarafından, ilçelerde toplum sağlığı merkezi tarafından kamuya ait sağlık kuruluşuna sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu bu birimler tarafından ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) Hakkında tedbir kararı verilen kişinin sağlık kuruluşunda tedaviyi reddetmesi halinde durum tutanakla tespit edilerek ivedilikle Cumhuriyet başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bildirilir.

(5) Bu tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler, 44 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslara göre karşılanır.

Kolluk amiri tarafından alınabilecek tedbirler

MADDE 29 – (1) Mülkî amir tarafından alınabilecek barınma yeri sağlanmasına ve geçici koruma altına alınmasına ilişkin tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince de alınabilir. Kolluk amiri, evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(2) 18, 19, 20 ve 22 nci maddelerde belirtilen ve hâkim tarafından karar altına alınabilecek önleyici tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk amirince alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Tatil günleri sürenin hesabına dâhildir. Sürenin bitimi resmi tatil veya hafta sonuna rastlarsa, süre takip eden ilk iş günü sona erer.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Tedbir Kararlarının Verilmesi, Yerine Getirilmesi ve Diğer Usul İşlemleri

Tedbir kararının verilmesi

MADDE 30 – (1) Tedbir kararı ilgilinin talebi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluktan talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşılması hâlinde, resen, korunan kişinin, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine, tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine ya da aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Kararın verilmesi, Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Hâkim veya mülki amir tarafından resen, korunan kişi, müdürlük, ŞÖNİM veya kolluk görevlileri tarafından yapılan talep üzerine, şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin ortadan kalktığının anlaşılması halinde, kararı veren merci tarafından verilen tedbirlerin kaldırılmasına karar verilebilir. Tedbirlerin kaldırılmasına karar verilmesi halinde bu karar korunan kişiye de tebliğ edilir.

Tedbir kararının tebliği

MADDE 31 – (1) Tedbir kararı, kararı veren merci tarafından korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Bu karar, yerine getirilmek üzere görevli olan kurum veya kuruluşa gönderilir.

(2) Tedbir talebinin reddine ilişkin karar, sadece korunan kişiye tebliğ edilir.

(3) 29 uncu maddenin birinci fıkrası kapsamında alınan tedbirlerin belirtilen sürelerde yetkili merci tarafından onaylanmaması halinde tedbir kararının kalktığı korunan kişiye tebliğ edilir, ilgili kolluğa bildirilir.

(4) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından alınan önleyici tedbir, şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir ve bu husus hakkında ŞÖNİM'e ve mahkemeye bildirimde bulunulur.

(5) Şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hakkında zorlama hapsine tabi tutulmasına karar verilebileceği ihtarı kararda belirtilir. Ayrıca tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde de bu ihtar yapılır.

Gizlilik

MADDE 32 – (1) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(2) Adli işlemlerde, şiddet mağduruna ilişkin gizlilik işlemleri Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yerine getirilir.

(3) Korunan kişiye yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM'e ait adres bilgileri kullanılır.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilen korunan kişinin, Milli Eğitim Bakanlığı, Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, kolluk, bankalar, sağlık kurum ve kuruluşları ve benzeri tüm kayıtlardaki bilgileri gizli tutulur.

(5) Korunan kişi hakkında gizlilik kararı verilmesi halinde, karar ŞÖNİM müdürü aracılığıyla tedbir kararının uygulanacağı yer nüfus müdürlüklerinde ilgilinin nüfus kaydına işlenir. Gizlilik şerhinde kararı veren mercinin adı, kararın tarih ve sayısı bulunur. Bu durumda korunan kişilerin resmi başvuru, iş ve işlemlerinin yapılması sırasında adres beyanı istenilmez. Gizlilik kararı verilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(6) Korunan kişinin nüfus kaydına işlenen gizlilik şerhi, tedbir kararının süresinin sona ermesini takip eden onbeşinci gün MERNİS veri ta-

banından silinir. Gizliliğe ilişkin tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması halinde ise nüfus müdürlüğü tarafından karar gecikmeksizin yerine getirilir.

Mülki amir tarafından verilen kararlara itiraz

MADDE 33 – (1) Kanun hükümlerine göre mülki amir tarafından verilen koruyucu tedbir kararına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde, ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. Aile mahkemesinin bulunmaması halinde 34 üncü maddenin ikinci fıkrasında yer alan usule göre işlem yapılır.

(2) Hâkim, verilen tedbir kararının kaldırılmasına veya uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(3) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir. Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına ve zorlama hapsi kararına itiraz

MADDE 34 – (1) Kanun hükümlerine göre hâkim tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararları ile tedbir kararlarına aykırılık dolayısıyla verilen zorlama hapsi kararlarına karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) İtiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) Tedbir kararlarına karşı yapılan itirazı inceleyecek merci, itiraz talebinin kabulüne veya reddine, verilen tedbir kararının kaldırılmasına, uygun görülecek başka bir tedbirle değiştirilmesine veya aynen devamına karar verebilir.

(4) İtiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Asıl dava ile birlikte talep edilen tedbirler hakkında verilen kararlara karşı, esas davadan bağımsız olarak ikinci fıkrada yer alan usule göre itiraz edilebilir.

(6) Zorlama hapsi kararlarına karşı yapılan itirazda da ikinci fıkrada yer alan usule göre işlem yapılır.

(7) Karar bir hafta içinde verilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Tedbir kararının ilgili makamlara iletilmesi ve yerine getirilmesi

MADDE 35 – (1) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına, kolluğa veya müdürlüğe gecikmeksizin en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından ŞÖNİM'e gecikmeksizin bildirilir.

(3) Tedbir kararları, kararın niteliğine göre kamu kurum ve kuruluşları tarafından ŞÖNİM ile işbirliği içerisinde ivedilikle yerine getirilir. Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.

(4) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde barınma yeri sağlanmasına ilişkin koruyucu tedbir kararları ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişinin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yerdeki kolluk görevli ve yetkilidir.

(5) Önleyici tedbir kararı, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk marifeti ile uygulanması izlenir. Cumhuriyet başsavcılığınca gerektiğinde tedbir kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine imkân tanınır. Önleyici tedbir kararlarının yerine getirilip getirilmediği karar süresince kolluk tarafından kontrol edilir. Bu kontrol korunan kişinin;

a) Bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi,

b) İkinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması,

c) Komşularının bilgisine başvurulması,

ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınması,

d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması,

şeklinde yerine getirilir. Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus hakkında tutanak tutulur ve Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(6) Tedbir kararlarının alınması ve uygulanması için yapılan iş ve işlemlerin aşamaları ve sonucu hakkında ilgili kurum tarafından aynı gün en geç saat 16.00'ya kadar en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bildirilir.

(7) Korunan kişi, korunduğu yer dışında başka bir yere gitmesi gerektiğinde gideceği yer hakkında kolluğa bilgi verir, bu durumda dahi hakkında verilen kararın uygulanmasına devam edilir. Korunan kişi tarafından tedbir kararına uyulmaması halinde bu husus kolluk amiri tarafından bir tutanak ile tespit edilir.

(8) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

Kolluk görevleri

MADDE 36 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar görevli tarafından yerine getirilir.

(2) Bu görevliler, özellikle çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış personel arasından belirlenir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 37 – (1) Hâkim, tedbir kararlarının uygulanmasında teknik araç ve yöntemler kullanılmasına karar verebilir. Ancak, teknik araçlar kullanılmak suretiyle, kişilerin ses ve görüntü kaydı alınamaz, kişiler dinlenemez ve izlenemez.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 38 – (1) Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin kolluk tarafından tespit edilmesi halinde tutulan tutanak Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu tutanak Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ivedilikle aile mahkemesine gönderilir. Tedbir kararlarının ihlal edildiğinin aile mahkemesince tespit edilmesi halinde ise başka bir işleme gerek kalmaksızın resen zorlama hapsine ilişkin karar verilebilir.

(2) Tedbir kararının ihlali, tedbire karar veren mahkemenin yargı alanı içerisinde olduğu takdirde zorlama hapsi kararı, bu mahkeme tarafından verilir. Ancak tedbirin başka bir mahkemenin yargı alanı içerisinde ihlal edilmesi halinde, mükerrerliğe neden olmamak açısından kararı veren mahkemeden aynı tedbir hakkında daha önce zorlama hapsine karar verilip verilmediği hususunda bilgi istenilir. Verilen bilgiye göre ihlal durumu değerlendirilerek karar verilir.

(3) Zorlama hapsine karar verilebilmesi için şiddet uygulayana, tedbir kararına aykırı davranması halinde hakkında zorlama hapsi uygulanacağına dair ihtarın da yer aldığı tedbir kararının tefhim veya tebliğ edilmiş olması gerekir.

(4) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, duruşma yapılmaksızın verilir. Ancak, hâkim tarafından gerekli görülmesi halinde ilgililer dinlenebilir.

(5) Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararlarına aykırı hareket eden şiddet uygulayana, fiili bir suç oluştursa bile, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim tarafından üç günden on güne kadar zorlama hapsine tâbi tutulmasına karar verilir.

(6) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(7) Zorlama hapsi kararları tekerrüre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 39 – (1) Bakanlık, şiddetin önlenmesi ile şiddet mağduru hakkında verilecek koruyucu tedbirler ile şiddet uygulayan hakkında verilecek önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmidört saat esasına göre yürütüldüğü ŞÖNİM'i kurar.

Kurumlararası koordinasyon

MADDE 40 – (1) Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda, Bakanlık tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak bilgilendirme materyalleri hazırlanır veya hazırlatılır. Materyaller, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar tarafından ayda en az doksan dakika yayınlanır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar, aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir.

(4) Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

Eğitim

MADDE 41 – (1) Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(2) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur. Müfredata eklenen derslerin içeriği Milli Eğitim Bakanlığının ilgili birimi ile Genel Müdürlük tarafından birlikte hazırlanır.

(3) Ortaöğretim öğrencileri ile yükseköğrenim öğrencileri, Bakanlığın görev alanına giren konularda sosyal sorumluluk projeleri oluşturmada ya da mevcut projelerin içerisinde yer alma konularında teşvik edilir. Bu öğrencilere mezun oldukları tarihte Bakanlık ile Milli Eğitim Bakanlığı ya da Yükseköğretim Kurumu tarafından hazırlanan bir sertifika verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümler ve Diğer Hükümler

Geçici maddi yardımlarda rücu

MADDE 42 – (1) Geçici maddi yardımlar için yapılan ödemelerin tahsili için, ödeme tutarı, ödemenin yapılacağı yer ile tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi hususu şiddet uygulayana tebliğ edilir. Ödemenin süresinde yapılmaması halinde bu tutar, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(2) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun ilgili müdürlüğe yapılan ihbar üzerine veya kollukta ya da ŞÖNİM tarafından kararların uygulanması izlenirken tespit edilmesi halinde, bu hususa ilişkin tutanak tutulur ve sosyal inceleme raporu düzenlenir. Bu durumda yapılan ödemeler, kendisine ödeme yapılan kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun tespiti halinde birinci fıkra hükümlerine göre şiddet uygulayandan tahsil edilmiş olan tutar kendisine iade edilir.

Nafaka

MADDE 43 – (1) Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Gizlilik kararı bulunması halinde icra müdürlükleri tarafından yapılacak işlemlerde 32 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında korunan kişinin bilgileri gizli tutulur.

(3) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

(4) İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır. Ayrıca harç ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

Sağlık giderleri

MADDE 44 – (1) Korunan kişinin sağlık giderleri, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanır. Ancak Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar, bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabî tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Korunan kişinin kimlik ve adres bilgilerinin gizlenmesi kararı varsa, sağlık hizmetlerinden yararlanırken, başvurusunun gizli tutulması, sıra beklememesi, öncelikli ve en kısa zamanda işlemlerinin tamamlanması esastır.

(3) Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harç, masraf ve vergiden muafiyet

MADDE 45 – (1) Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

(2) Kanunun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler, gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

Davaya katılma

MADDE 46 – (1) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan ve herhangi bir şekilde haberdar olduğu idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya müdahil olarak katılabilir.

Yürürlük

MADDE 47 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 48 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA TEKNİK YÖNTEMLERLE TAKİP SİSTEMLERİNİN KULLANILMASINA DAİR YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 04.09.2021

Resmî Gazete Sayısı: 31588

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)'nin kuruluş, işleyiş ve yürüteceği işlemlere ilişkin usul ve esaslar ile ŞÖNİM'de çalışacak personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 14 üncü ve 15 inci maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu ve 22 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Alo 183: Aile, Kadın, Çocuk, Engelli, Yaşlı Sosyal Hizmet Danışma Hattını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

ç) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

d) İl Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

e) İl Müdürü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürünü,

f) Kanun: 6284 sayılı Kanunu,

g) Kolluk: Polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini,

ğ) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

h) Komisyon: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonunu,

ı) Meslek elemanı: Üniversitelerin sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile sosyoloji bölümlerinden mezun olan meslek mensuplarını,

i) Müdahale planı: Şiddet mağdurlarının karşılaştığı sorunların çözümü konusunda izlenecek aşamaların belirlenebilmesi amacıyla sorunu ve kişiyi tanıma ve tanımlama, veri toplama, durum saptama, değerlendirme ve sonuçlandırma aşamalarının görülebileceği planı,

j) Müdür: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi müdürünü,

k) Sistem: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile şiddet uygulayanın kimlik bilgilerinin, tedbir kararları ile kararların uygulanma sonuçlarının ve diğer hizmetlerin aşamaları ile etkilerine dair raporların, konukevlerinin kapasite ve doluluk oranlarının kayıt edildiği ve iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlardan veri alışverişinin sağlandığı elektronik veri sistemini,

l) Sivil toplum kuruluşu: Kâr amacı gütmeyen ve kazanç paylaşma amacı dışında kurulmuş dernek ve vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilerini,

m) Sosyal inceleme raporu: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar veya şiddet uygulayanla yapılacak görüşme ve gözlem sonrasın-

da, sorunun geçmişi, kişilerin sosyal, ekonomik ve sağlık durumları ile fiziksel, zihinsel, psikolojik özellikleri ve yaşadıkları çevre, aile ve kültür yapılarının değerlendirildiği, sunulacak sosyal hizmet ile sorunun çözümünde uygulanacak müdahale yönteminin belirlendiği meslek elemanı tarafından hazırlanan raporu,

n) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik veya sözlü her türlü tutum ve davranışı,

o) Şiddet mağduru: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiyi,

ö) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezleri,

p) Şiddet uygulayan: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiyi,

r) Tedbir kararı: Kanun kapsamında, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında hâkim, mülki amir veya kolluk tarafından, talep veya ihbar üzerine ya da resen verilecek kararı,

s) Uygulama Yönetmeliği: 18/1/2013 tarihli ve 28532 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğini,

ifade eder.

Temel ilkeler ve çalışma esasları

MADDE 4 – (1) Verilecek hizmetler aşağıdaki temel ilkeler ve çalışma esaslarına göre yürütülür:

a) Temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun hizmet anlayışı esas alınır.

b) Şiddetsiz yaşam hakkının korunması ve şiddetin önlenmesi odaklı yaklaşım esastır.

c) Hizmetler insan onuruna yaraşır bir şekilde verilir.

ç) Şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların kendilerini güvende hissetmesini sağlayacak biçimde hizmet sunumuna özen gösterilir.

d) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların öncelikle güvenliklerinin sağlanması, ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ve güçlendirilmesi esastır.

e) Çocuğa ilişkin yapılacak işlemlerde çocuğun yüksek yarar ve esenliği gözetilir.

f) Hizmetlerin sunumunda kişiler arasında ayrımcılık yapılamaz.

g) ŞÖNİM'ler ilin mevcut koşulları ve bütçe imkânları değerlendirilerek, il merkezlerinde, tüm mağdurların kolaylıkla ulaşabileceği konumda, bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarının içerisinde Bakanlık onayı alınarak açılır.

ğ) Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında Ceza Hukuku kapsamında uzlaşma ya da hukuki uyuşmazlıklarda arabuluculuk önerilemez. Ancak, çatışma çözme yöntemlerine ilişkin danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilebilir.

h) Kanuni hükümler saklı kalmak kaydıyla, şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile şiddet uygulayanların kişisel bilgileri gizli tutulur.

ı) Başvuranların, haklarında yapılacak işlemler konusunda bilgilendirilmeleri esastır.

i) Yapılacak işlemler hakkında başvuranın beyanı esas alınır. Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu anlaşılanlar hakkında genel hükümler doğrultusunda işlem yapılır.

j) Hizmetlerin yürütülmesinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile iş birliği yapılabilir.

k) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler farklı birimlerde ŞÖNİM koordinasyonunda yürütülür.

İKİNCİ BÖLÜM
Açılış ve Kapanış İşlemleri, Sunulan Hizmetler ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu

Açılış ve kapanış işlemleri

MADDE 5 – (1) Bağımsız hizmet binalarında oluşturulacak olan ŞÖNİM'lerin hizmete açılabilmesi için aşağıdaki belgeler İl Müdürlüğü tarafından iki nüsha hâlinde hazırlanarak Genel Müdürlüğe gönderilir:

a) Yapı kullanma izin belgesi,

b) Tapu senedi veya kira kontrat örneği,

c) Yangın güvenliği için itfaiye müdürlüğünden alınacak rapor,

ç) Kuruluşun fiziksel koşulları, hizmet bölümleri kapasitesi, personel durumu ve hizmete uygunluğu hakkında İl Müdürlüğünün düzenleyeceği rapor.

(2) Mevcut hizmet binalarının içerisinde oluşturulacak ŞÖNİM'lerin açılması için, söz konusu binaların 7 nci maddede belirtilen hizmetlerin sunulabileceği fiziki yapı ve donanımda olduğu, personel durumu ve hizmet uygunluğuna ilişkin hazırlanacak rapor iki nüsha hâlinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) Bağımsız hizmet binalarında ve mevcut hizmet binalarının içerisinde kurulacak ŞÖNİM'ler Bakanlık onayı ile hizmete açılır.

(4) ŞÖNİM'lerin nakil ve kapanış işlemleri, İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan gerekçeli rapor doğrultusunda Bakanlık onayı ile gerçekleştirilir.

Fiziki özellikler

MADDE 6 – (1) Bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarının içerisinde oluşturulacak olan ŞÖNİM'lerin 7 nci maddede belirtilen hizmetlerin sunulabileceği fiziki yapı ve donanımda olması gerekir.

(2) Bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarında açılacak ŞÖNİM'lerde fiziki koşulların uygun olması hâlinde ve bütçe imkânları dâhilinde yönetim, bireysel görüşme, polis irtibat, sağlık, çocuk oyun, hukuki destek, psiko-sosyal destek, eğitim, iş-meslek danışmanlığı, güvenlik, arşiv, danışma-yönlendirme bölümleri oluşturulur.

(3) Binaların kapalı ve açık alanlarında engelliler ve hareket kısıtlılığı olanlar için TS 9111 standartlarına ve diğer standartlara uygun erişilebilirlik düzenlemeleri yapılır.

Sunulan hizmetler

MADDE 7 – (1) İş ve işlemler, İl Müdürlüğüne bağlı olarak konukevleri ile koordinasyon hâlinde yürütülür.

(2) Sunulan hizmetler şunlardır:

a) Koordinasyon hizmeti: Başvuruların ve tedbir kararlarının alınması, görev alanındaki tüm bilgilerin sisteme işlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kurumlar arası iş birliğinin sağlanması,

b) Psiko-sosyal destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile görüşme yapılması, raporların hazırlanması, uygun görülen hizmetlerin sunumu ile sorunun çözümüne ilişkin rehberlik hizmetlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordineli bir biçimde yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi,

c) Hukuki destek hizmeti: Şiddet mağduruna ve beraberindeki çocuklarına Kanun kapsamında gerekli hukuki desteğin sağlanması veya baroların ilgili birimlerine yönlendirme yapılması ile müdahil olunan davaların takibi,

ç) Eğitim ve mesleki destek hizmeti: Şiddet mağduruna rehberlik yapılması ve ilgili kuruma yönlendirilmesi,

d) Sağlık destek hizmeti: Basit sağlık müdahalesine ihtiyaç duyan şiddet mağdurları ve beraberindeki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ile gerekli destek ve yönlendirmenin yapılması,

e) Ekonomik destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuğun ekonomik olarak güçlendirilmesi için ilgili mevzuat kapsamında maddi yardım ödemelerinin yapılması ve takibi ile istihdam edilmesi konusunda desteklenmesi ve beraberindeki çocuklarına kreş hizmeti sunulması,

f) Müdahale ve yönlendirme hizmeti: Çağrı hatlarına gelen ve ŞÖNİM'e iletilen başvuruların alınması, ihtiyaç ve talep doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilerek yönlendirme yapılması,

g) Önleyici hizmet: Şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması.

(3) Hizmete ilişkin tüm idari, mali ve teknik iş ve işlemler yürütülür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu

MADDE 8 – (1) Şiddetle mücadele kapsamında sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesiyle uygulamadaki sorunların giderilmesini sağlamak üzere, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin katılımıyla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu oluşturulur.

(2) Komisyonun sekretaryası ŞÖNİM tarafından yürütülür.

Komisyonun üyeleri

MADDE 9 – (1) Komisyon, vali veya vali yardımcısının başkanlığında aşağıdaki üyelerden oluşur:

a) Büyükşehir statüsündeki illerde büyükşehir belediye başkanı veya genel sekreter ya da sosyal hizmetlerden sorumlu daire başkanı, diğer illerde belediye başkanı veya yardımcısı,

b) İl Jandarma Komutanı,

c) İl Emniyet Müdürü,

ç) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü,

d) İl Millî Eğitim Müdürü,

e) İl Sağlık Müdürü,

f) Göç İdaresi İl Müdürü,

g) İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü,

ğ) İl Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı Müdürü,

h) ŞÖNİM ve Konukevi Müdürleri.

(2) İkinci fıkrada belirtilen üyelerin katılamaması durumunda görevlendirecekleri yetkili katılım sağlayabilir.

(3) Komisyon, ihtiyaca göre Cumhuriyet Başsavcılığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversite ve STK temsilcilerini davet ederek görüşlerine başvurabilir.

Komisyonun görevleri

MADDE 10 – (1) Komisyon aşağıdaki görevleri yerine getirir:

a) ŞÖNİM ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından Kanun kapsamında verilen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak,

b) İldeki şiddet alanında çalışan tüm kurumlar tarafından toplanan verileri değerlendirerek, ilde şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak,

c) Uygulamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi ve müdahalenin etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilerde bulunmak,

ç) ŞÖNİM ve diğer kurumlar tarafından geliştirilen çözüm önerilerini değerlendirmek,

d) Komisyon tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ile alınan kararları izlemek ve bunların takibini yapmak.

(2) Komisyon toplantılarının sonuçları raporlanarak ŞÖNİM tarafından Genel Müdürlüğe ve Komisyon üyelerine gönderilir.

Komisyonun çalışma usul ve esasları

MADDE 11 – (1) Komisyon, altı ayda bir başkanın daveti üzerine toplanır. Ancak, gerekli görülen durumlarda, Komisyon üyelerinden birinin talebi ya da başkanın çağrısı üzerine de toplanabilir.

(2) Toplantının yer, tarih ve gündemi üyelere duyurulur. Üyeler tarafından gündeme alınması istenilen konular toplantı öncesinde bildirilebilir.

(3) Komisyon salt çoğunlukla toplanır. Karar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır.

(4) Acil durumlarda Valilik kararıyla işlem yürütülebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Hizmetlerden Yararlanacak Kişiler ve Başvuru

Hizmetlerden yararlanacak kişiler

MADDE 12 – (1) Sunulacak hizmetlerden ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler yararlanır. Şiddet uygulayana yönelik hizmetler ŞÖNİM koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülür.

(2) Şiddet mağdurlarından ağır ruhsal ve zihinsel sorunları veya ağır psikiyatrik hastalığı olduğu gözlemlenenler, psikiyatrik bozukluk tanısı olanlar, öz bakımını sağlayamayacak kadar bedensel ve zihinsel engelliler, altmış yaşından büyükler ile yatılı bakım hizmetine ihtiyaç duyan kişiler, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara yönlendirilir. Bu kişilerden haklarında Kanun kapsamında alınan tedbir kararlarının takibi ŞÖNİM tarafından yapılır.

(3) On sekiz yaşından küçük şiddet mağduru, hamile veya doğum yapmış kız çocukları Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara yönlendirilir. Bu kişilerden haklarında Kanun kapsamında alınan tedbir kararlarının takibi ŞÖNİM tarafından yapılır.

Başvuru

MADDE 13 – (1) ŞÖNİM'e başvuru yöntemleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Yetkili makam veya merci tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararı,

b) Hizmetlerden yararlanacak kişilerin bizzat başvurusu veya şikâyeti,

c) Üçüncü kişilerin ihbarı doğrultusunda ulaşılan kişinin şikâyeti,

ç) Cumhuriyet savcılığı, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile sivil toplum kuruluşlarının bildirimi,

d) Alo 183'e yapılan başvurular.

Yapılacak ilk işlemler

MADDE 14 – (1) Hizmetten yararlanacak kişi ile görüşme gerçekleştirilerek ilk görüşme formu doldurulur.

(2) Başvuru üzerine bir dosya açılır ve 18 inci madde gereğince, hizmet alan kişilerin bilgileri sisteme kaydedilir.

(3) Hizmetten yararlanacak kişinin ihtiyaç ve talepleri dikkate alınarak hazırlanan raporlar doğrultusunda durumuna uygun tedbir kararı alınmak üzere ŞÖNİM tarafından ilgili mercie başvuruda bulunulur.

(4) Gerekli hâllerde şiddet mağduruna tıbbi müdahale yapılması sağlanır. Barınma tedbir kararı bulunan şiddet mağdurlarına gerekli görülen hâllerde; bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığının bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkol veya madde bağımlısı olmadığına dair sağlık raporu alınır. Hayati tehlikesi olanlar için kolluktan refakat talep edilir.

(5) Cinsel şiddet mağduruna, tıbbi müdahale sürecinde hemşire ya da sağlık memuru; kollukta ve adliyede yürütülecek işlemlerde kadın meslek elemanı refakat eder.

(6) Herhangi bir suç nedeniyle adli mercilerce haklarında arama, tutuklama, zorla getirme kararı verildiği veya yakalama emri düzenlendiği tespit edilenler, derhal kolluğa bildirilir ve haklarında genel hükümler çerçevesinde işlem yapılır.

(7) Şiddet mağdurunun beraberinde olan/olmayan tüm çocuklarına ilişkin gerekli yönlendirme ve müdahale yapılır.

İKİNCİ KISIM
Tedbir Kararları ve Destek Hizmetleri

BİRİNCİ BÖLÜM
Tedbir Kararlarının Talep Edilmesi, Yerine Getirilmesi ve İzlenmesi

Tedbir kararlarının talep edilmesi

MADDE 15 – (1) Tedbir kararları, şiddet mağdurunun ŞÖNİM tarafından bilgilendirilmesi sonrasında bireysel olarak veya gerekli hâllerde resen talep edilebilir.

a) Tedbir kararı, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek hâkim, mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluktan talep edilir.

b) Şiddet mağdurunun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde veya tedbir kararı süresinin veya şeklinin değiştirilmesi ya da aynen devam etmesine karar verilmesi talep edilebilir.

c) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin ortadan kalkması hâlinde, tedbir kararını veren merciden kararın kaldırılması talep edilebilir.

ç) Mülki amir veya aile mahkemesi hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına, süresi içerisinde itiraz edilebilir.

Tedbir kararlarının yerine getirilmesi

MADDE 16 – (1) Tedbir kararı uyarınca yürütülecek hizmetlere kararın tebliğinden itibaren başlanır, hizmete tedbir kararının süresince veya kararın kaldırılmasına kadar devam edilir.

(2) Tedbir kararlarının diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde yerine getirilmesi gereken durumlarda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kişi, verilecek hizmetler konusunda bilgilendirilir. İlgili kurum ve kuruluşlar verdikleri hizmetin sonuçları hakkında ŞÖNİM'e bilgi verir.

(3) Tedbir kararlarına aykırılık hâlinde zorlama hapsine ilişkin hükümler, uygulanması için ŞÖNİM tarafından ilgili kolluğa bildirilir.

(4) Kanun kapsamında gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluk amiri tarafından alınan ve uygulanan tedbirlerin ilgili makam tarafından onaylanmaması durumunda karar kendiliğinden kalkar; ancak,

a) Kararın alındığı tarihten, onaylanmadığı tarihe kadar,

b) Onaylamama kararına itiraz edilmesi durumunda, itirazın kabul ya da reddine dair karar verilinceye kadar,

geçen süre için tedbir uygulanır ve yapılan iaşe ve ibate giderleri ŞÖNİM tarafından ödenir. Kararın onaylanmaması durumunda, onaylanmadığına dair bilgi ile birlikte tedbirin uygulandığı süre, yer ve diğer gerekli bilgi ve belgeler kolluk tarafından ŞÖNİM'e bildirilir.

(5) Şiddet mağduru ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunanlardan hakkında yetkili merci tarafından verilen karar neticesinde ŞÖNİM ve kadın konukevine teslim edilenlerin ayrılması durumunda, ŞÖNİM tarafından kolluğa ve mahkemeye bilgi verilir.

Tedbir kararlarının uygulanmasını izleme

MADDE 17 – (1) Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının uygulanmasının izlenmesi, kararın ŞÖNİM'e ve tedbirin niteliğine göre ilgili kurumlara tebliği ile başlar ve ilgili mercilerle yazışma yapılmak suretiyle gerçekleştirilir.

(2) ŞÖNİM ve konukevi hizmetinden yararlanan kadınlara yönelik koruyucu tedbir kararları ile kadın konukevinden ayrılan kadınların konukevi sonrası izleme çalışmaları; vakanın özelliğine göre korunan kişiyle görüşülmesi, bilgi alınması şeklinde ve uygun görülen diğer şekillerde gerçekleştirilir.

(3) Önleyici tedbir kararlarının izleme çalışmaları, Uygulama Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre, ilgili kurumlar tarafından yerine getirilerek yapılan işlemlerin sonucu ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) İzleme sonucunda koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının devamı, değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilebilir.

Sisteme kayıt

MADDE 18 – (1) Kanun kapsamında verilen tedbir kararları, zorlama hapsi kararları ve ŞÖNİM tarafından yürütülen iş ve işlemlerle ilgili tüm veriler sisteme kaydedilir.

(2) Kadın konukevlerinin kapasitesi, fiilen kalan kişi sayısı, nakiller ve yerleştirme işlemleri ile hizmet alan kişilere ilişkin diğer kayıtlar sistemden yararlanılarak yapılır ve takip edilir.

(3) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları kapsamında, ilgili kurumlar tarafından yerine getirilen işlemlere ilişkin gelen bilgiler ve ŞÖNİM tarafından yapılan işlemler ile bu işlemlerin sonuçları sisteme kaydedilir.

Bireysel veya toplumsal ölçekte programlar hazırlamak

MADDE 19 – (1) ŞÖNİM'e hayati tehlikesi ve barınma ihtiyacı bulunmayan şiddet mağdurları tarafından yapılan başvuru veya tebliğ edilen tedbir kararına istinaden, şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, meslek elemanı tarafından uygun sosyal hizmet modeli çerçevesinde müdahale planı belirlenir.

(2) Şiddetin önlenmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içerisinde toplumsal ölçekli programlar hazırlanır ve uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM
Şiddet Mağduruna Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri

Şiddet mağduruna yönelik hizmetler

MADDE 20 – (1) Şiddet mağduruna verilecek hizmetler şunlardır:

a) Tedbir kararı doğrultusunda kişinin hakları, hukuki, psiko-sosyal, ekonomik ve sağlık destek hizmetleri ile ŞÖNİM'de karşılanamayan hizmetlerle ilgili olarak kurumlar arası koordinasyon sağlanarak meslek edinme, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir.

b) Şiddet mağdurunun sosyo-ekonomik durumu göz önünde bulundurularak gerekli görüldüğü takdirde, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda rehberlik yapılır.

c) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal inceleme raporu hazırlanır.

ç) Şiddet mağduru ve şiddete tanıklık eden çocuklara yönelik olarak psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmeti verilir.

(2) Tedbir kararı uyarınca kararı veren ilgili merci tarafından istenilmesi hâlinde şiddet mağduruna verilen hizmetlere ilişkin bilgiler ile tedbir kararlarının uygulanması konusunda yürütülen çalışmalar ve sonuçları hakkında rapor hazırlanır.

(3) Şiddet mağduru, hakkındaki tedbir kararının kaldırılması talebinin sonuç ve riskleri konusunda bilgilendirilir ve talebinin sonuçlarını anlayıp kabul ettiğine dair şiddet mağdurunun yazılı beyanı alınır.

Geçici maddi yardım

MADDE 21 – (1) Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılması ve rücu işlemleri Uygulama Yönetmeliği hükümlerine göre yerine getirilir ve izlenir.

(2) Tedbir kararında süre ve tutar belirtilmemiş ise Kanunun 17 nci maddesi hükmü doğrultusunda, ŞÖNİM tarafından ivedilikle hazırlana-

cak sosyal inceleme raporunda belirlenecek tutar ve süre ile kararı veren merciin onayına sunularak ödeme yapılır.

Kreş imkânı sağlanması

MADDE 22 – (1) Korunan kişinin beraberindeki çocuğun kreş imkânından faydalanmasına dair karar, ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirilir ve izlenir.

(2) Kreşten kaynaklanmayan bir nedenden dolayı, çocuğun mazeretsiz olarak kreşe gitmemesi, kreşin ücretsiz sunduğu hizmetlerden bilerek ve isteyerek yararlanmaması gibi nedenlerle şiddet mağduru tarafından tedbir kararının suiistimal edildiğinin öğrenilmesi hâlinde durum bir tutanak ile tespit edilir ve ilgili merciden tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması istenir. Durum İl Müdürlüğüne bildirilir, kreşe fiilen yararlanılan süre kadar ödeme yapılır.

(3) Kreşten kaynaklanan nedenlerden dolayı kararın uygulanamaması hâlinde durum İl Müdürlüğüne bildirilir, kreşe bu dönem için ödeme yapılmaz, varsa yapılan ödemelerin iadesi genel hükümlere göre istenir. Çocuk için başka bir kreşten hizmet alınması için gerekli işlemler ivedilikle tamamlanır.

Hayati tehlikesi bulunanlar

MADDE 23 – (1) Kolluk tarafından yapılan risk değerlendirmesi sonucunda hayati tehlikesinin bulunduğu tespit edilenler ile barınma yeri sağlanması gereken şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların işlemleri tamamlandıktan sonra, Aile İçi ve Kadına Karşı Olay Kayıt Formu ile birlikte ŞÖNİM'e getirilir. Genel hükümlere göre yapılan işlem sırasında sağlık raporu alınmışsa bu raporun bir nüshası ŞÖNİM'e verilir.

(2) ŞÖNİM'e doğrudan başvuran hayati tehlikesi bulunan şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında tedbir kararı bulunmaması hâlinde, koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması amacıyla en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkimine, mülki amire ya da kolluk birimine başvurulur. Hayati tehlikesi bulunanlarla ilgili işlem yapılırken kolluktan refakat talep edilir.

(3) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında uygulanacak koruma tedbirlerinin belirlenmesi amacıyla muhtemel tehdit ve risk kaynakları incelenerek kolluk tarafından hazırlanan tedbir planının uygulamasında kollukla iş birliği yapılır.

(4) Korunan kişinin bildirimde bulunmaksızın korunduğu adresten ayrıldığının ŞÖNİM tarafından öğrenilmesi hâlinde durum ivedilikle kolluğa, kolluk tarafından öğrenilmesi hâlinde ise ŞÖNİM'e bildirilir. Tedbir kararının yeni adreste uygulanması sağlanır.

Adli destek hizmetleri

MADDE 24 – (1) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklara hukuki danışmanlık, adli yardım ve diğer hukuki destek hizmetleri yürütülür. Bakanlıkça sunulamayan hizmetler için barolar ile iş birliği gerçekleştirilir.

(2) Şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan cezai, hukuki her tür davaya ve çekişmesiz yargıya Bakanlığın müdahil olarak katılması talebinde bulunulabilir.

Gizlilik kararları

MADDE 25 – (1) Tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişinin ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgilerinin veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adreslerinin gizli tutulmasına karar verilmesi hâlinde Uygulama Yönetmeliğinin 32 nci maddesi gereğince işlem yapılır.

(2) Hakkında gizlilik kararı verilen korunan kişiler ve beraberindeki çocuklarla ilgili kayıtların gizlenmesi için Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği ve kolluk birimleri ile ihtiyaç duyulacak diğer birimlere karar bildirilir.

(3) Hakkında gizlilik kararı verilen korunan kişiler ve beraberindeki çocuklarla ilgili yapılan yazışmalarda isim yerine kodlama kullanılır ve kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(4) Hakkında barınma tedbirine karar verilen veya mahkeme kararıyla kimlik bilgileri ve adresi resmî kayıtlarda gizli tutulan şiddet mağdurlarına yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM'e ait adres bilgileri kullanılır.

(5) Mahkemece hakkında kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgeleri değiştirilmesi kararı verilen ve adresi ŞÖNİM olarak belirlenen ve ŞÖNİM'de iletişim bilgileri bulunan şiddet mağdurlarına ilişkin iş ve işlemlerin ivedilikle yapılabilmesi için kollukla yüz yüze görüşmesi sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Şiddet Uygulayana Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri

Eğitim, rehabilitasyon ve danışmanlık

MADDE 26 – (1) Önleyici tedbir kararları kapsamında şiddet uygulayana aşağıdaki hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde ŞÖNİM koordinasyonunda verilir:

a) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma ve şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılım sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşa yönlendirmek ve Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde takibini yapmak,

b) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığı veya ruhsal bozukluğu bulunanlara bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması hususunda danışmanlık yapmak veya bu kişileri yönlendirmek,

c) Meslek edindirme kurslarına katılması amacıyla Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, halk eğitim merkezleri ve benzeri kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

(2) İlgili kurum tarafından şiddet uygulayanın tedaviyi sürdürüp sürdürmemesi, tedaviyi reddetmesi veya geçerli bir nedeni olmaksızın devam ettirmemesi hâllerinde tedavinin aşamaları ile sonucu hakkında ivedilikle Cumhuriyet Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi verilir.

(3) Birinci fıkrada belirtilen hizmetler herhangi bir önleyici tedbir kararı olmaksızın şiddet uygulayanın talebi üzerine de verilebilir.

Sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi

MADDE 27 – (1) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığı ya da ruhsal bozukluğu olan şiddet uygulayanlar hakkında bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olunmasına dair verilen kararlar uyarınca; hastaneye yatmak da dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması amacıyla illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezlerine veya bu merkezler tarafından kamuya ait sağlık kuruluşlarına sevk yapılır.

(2) Tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler Uygulama Yönetmeliğinin 44 üncü maddesinin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslar kapsamında aylık olarak hazırlanacak bordro ile verilen hizmetin niteliği ve süresi üzerinden ödenir.

(3) İlgili kurum tarafından şiddet uygulayanın tedaviyi sürdürüp sürdürmediği, tedavinin aşamaları ile sonucu, tedaviyi reddetmesi veya geçerli bir nedeni olmaksızın devam ettirmemesi hâllerinde tedavinin sonucu ivedilikle soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi verilir.

Rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderlerinin karşılanması

MADDE 28 – (1) Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanamayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Diğer Hizmetler ve İşleyiş

Verilecek diğer hizmetler ve yapılacak işler

MADDE 29 – (1) İlde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerin listesi hazırlanır ve gerektiğinde şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların geçici barındırılmasında kullanılır. Bu aşamada harcanan barınma ve zorunlu giderler ŞÖNİM tarafından Bakanlık bütçesinde yer alan ödenekten karşılanır.

İş planlaması

MADDE 30 – (1) Hizmetin niteliği ve sürekliliği göz önüne alınarak iş planlaması yedi gün yirmi dört saat esasına göre müdür tarafından düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Çalışanlara İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Ortak Hükümler

Personelin istihdamı ve niteliği

MADDE 31 – (1) ŞÖNİM'lerde hizmet veren birimlerin hizmet sunumlarına yetecek sayı ve nitelikte, üniversitelerin psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji ve sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan meslek elemanları ile avukat, hemşire/sağlık memuru, veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memur, güvenlik görevlisi, şoför ve diğer personel istihdam edilir.

(2) ŞÖNİM'lerde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında personel istihdamı esastır.

(3) İl Emniyet Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak kuruluşa polis irtibat görevlisi görevlendirmesi, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak iş ve meslek danışmanı görevlendirmesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 inci maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde istenir.

(4) Gerekli görüldüğü takdirde, iş birliği hâlinde çalışılan üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile ilgili kurum ve kuruluşlardan görevin gerektirdiği nitelikte görevlendirme yoluyla çalışan temin edilebilir. Bu çalışanlar, ilgili mevzuat ve bağlı bulundukları kurum mevzuatı kapsamında görevlerini yerine getirir. Bu suretle, çalışanların görevleri ile yapılacak iş ve işlemlerin usul ve esasları, ilgili kurumlar ve Bakanlık arasında yapılacak iş birliği protokolleri ile tespit edilir.

(5) Müdür, meslek elemanları arasından veya lisans mezunu olup kadına yönelik şiddet ya da kadın çalışmaları konusunda en az üç yıl görev yapmış olanlar arasından atanır.

Çalışanların eğitimi

MADDE 32 – (1) Çalışanlara yönelik eğitimlerde aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

a) Çalışanlara, çalışma alanları ile ilgili ve mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik gerekli ve ihtiyaç duyulan konularda eğitimler düzenlenir.

b) Çalışanların çalışma şartlarından kaynaklanabilecek sorunlarının önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınır ve çalışanlara düzenli rehberlik, danışmanlık ve psikolojik destek verilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Çalışanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Müdür

MADDE 33 – (1) ŞÖNİM müdürünün görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kuruluşun idari, mali ve teknik tüm işlerini ilgili mevzuata uygun olarak yürütmek ve yürütülmesini sağlamak,

b) Hizmetlerin yürütülebilmesi için gerekli plan ve programları hazırlamak, çalışanlar arasında görev dağılımı yapmak, iş birliği ve eş güdümü sağlamak, denetimleri yapmak,

c) Çalışanların özlük dosyalarının tutulması, muhafazası ve bunlara ilişkin her türlü işlemin zamanında yürütülmesini sağlamak,

ç) Bütçe ihtiyacını belirlemek ve ödeneklerin amacına uygun harcanmasını sağlamak,

d) Çalışanlara ve hizmetlerden yararlananlara yönelik olarak eğitim programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamak,

e) Hizmet sunumu aşamasında ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmasını sağlamak,

f) Kuruluşun güvenliğine etki eden riskleri belirlemek ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,

g) İl Müdürü tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Meslek elemanı

MADDE 34 – (1) Meslek elemanları tarafından aşağıdaki görevler yerine getirilir:

a) Şiddet mağdurunun desteğe ihtiyacı olan yönlerini belirleyerek, iş ve meslek edinmeleri ile barınma, psiko-sosyal, sağlık, ekonomik ve

hukuki sorunlarının çözülmesine ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişim kurmalarına yönelik danışma ve yönlendirme hizmeti vermek,

b) Hakkında barınma tedbirine karar verilen şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklarının veya barınma hizmetinden faydalanmak isteyenlerin durumlarını değerlendirmek ve uygun barınma yerine yerleştirilmesini sağlamak,

c) Hâkim tarafından istenilmesi hâlinde şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın ailesi, çevresi, eğitimi ve kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile hakkında alınan tedbir kararlarının uygulanmasının kişiler üzerindeki etkilerine dair sosyal inceleme raporu hazırlamak,

ç) Şiddet mağduru hakkında tedbir kararlarının alınmasına, devamına, değiştirilmesine veya kaldırılmasına yönelik gerekli işlemleri gerçekleştirmek, uygulanmasını takip etmek,

d) ŞÖNİM'den hizmet alanlar için müdahale planı hazırlamak ve bu planın uygulanmasını sağlamak,

e) Şiddet uygulayan hakkında verilen tedbir kararı doğrultusunda, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde gerekli yönlendirmeleri yapmak,

f) Şiddet uygulayan hakkında tedbir kararlarının alınması ve uygulanmasına yönelik görüş bildirmek ve verilen tedbir kararlarının kolluk tarafından uygulanmasını izlemek,

g) Şiddet mağdurlarına ilişkin gerekli kayıtları gizlilik ilkesine uygun olarak tutmak, yapılan mesleki çalışmalarla ilgili rapor ve dosyaları düzenlemek, bunların sisteme işlenmesini sağlamak,

ğ) Alo 183'e yapılan başvurular hakkında mevzuat kapsamında işlem yapmak, şiddet mağduru ile ilgili acil müdahale gerektiren durumlarda kolluk, sağlık kuruluşu ve ilgili kuruluşlar ile irtibata geçerek gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamak,

h) Tedbir planı çalışmalarına destek vermek,

ı) Çalışanlara yönelik eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak,

i) İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde yürütülecek proje ve çalışmalarda görev almak,

j) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Sosyal çalışmacı

MADDE 35 – (1) Sosyal çalışmacının 34 üncü maddede belirtilen görevlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) Şiddet mağdurlarının sorun ve ihtiyaçlarını tespit etmek, mesleki uygulamaları gerçekleştirmek ve bunlarla ilgili mesleki raporları düzenlemek,

b) Psikoloğun olmadığı hâllerde cinsel şiddet mağdurlarının bilgisine başvurulması esnasında yanında bulunmak,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Psikolog

MADDE 36 – (1) Psikoloğun 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) ŞÖNİM'e başvuran ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyan şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların değerlendirmelerini yapmak ve gerekli desteği sağlayarak rapor düzenlemek,

b) Psikolojik ölçüm ve analiz teknikleri ile gözlem metotları kullanarak kadın ve beraberindeki çocukların psikolojik durumlarına yönelik ilgili kurum ve kuruluşlardan destek almasını sağlamak ve yönlendirme yapmak,

c) Psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyan şiddet mağdurunu ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirmek ve tedavi sürecini takip etmek,

ç) Cinsel şiddet mağdurlarının bilgisine başvurulması esnasında yanında bulunmak,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Rehber öğretmen

MADDE 37 – (1) Rehber öğretmenin 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Şiddet mağduru kadının beraberindeki çocuklarının sorunlarının çözümüne yönelik rehberlik ve danışmanlık yapmak, gerektiğinde uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek ve süreci takip etmek,

b) Psikolojik ölçme araçlarını standartlara uygun olarak uygulamak, değerlendirmek ve sonucunda gerekli rehberlik hizmetini vermek,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Sosyolog

MADDE 38 – (1) Sosyoloğun 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklara yönelik elde edilen veriler ile koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin verilerin analizini yapmak, rapor hazırlamak,

b) İlde alan taramaları yaparak şiddete ilişkin durumun tespiti ile elde edilen verilerin analizini yapmak, toplumsal ve kültürel yapıyı göz önünde bulundurarak verilecek hizmetlerin öncelikleri ve nitelikleri hakkında rapor hazırlamak,

c) Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortaya çıkmasına neden olan sosyal problemlerle ilgili bilimsel veri toplamak ve bunları değerlendirmek, düzenli aralıklarla rapor hazırlamak,

ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Hemşire/sağlık memuru

MADDE 39 – (1) Hemşirenin/sağlık memurunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Sağlık desteğine ihtiyacı olan şiddet mağdurları ve beraberindeki çocukların acil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ilgili sağlık görevlisi veya sağlık kuruluşu ile iletişim kurmak,

b) Bulaşıcı bir hastalıktan kuşkulandığı hâllerde kişiyi derhal ilgili sağlık kuruluşuna yönlendirmek ve müdüre haber vermek,

c) Şiddet uygulayan hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (h) ve (ı) bentleri kapsamında verilen tedbir kararlarının uygulanmasını izlemek,

ç) Cinsel şiddet mağdurları hakkında alınacak rapor öncesinde delillerin kaybolmaması için gerekli tedbirleri almak, sağlık kuruluşlarında yapılacak ilk müdahalelerde ve gerekli görülen hâllerde şiddet mağdurlarına refakat etmek,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memur

MADDE 40 – (1) Veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memurun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Sisteme girilmesi gereken bilgileri toplamak, kontrol etmek, düzenlemek ve veri girişini yapmak,

b) Yazışmaları yapmak, dosyalamak ve arşivlemek,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Çağrı destek personeli

MADDE 41 – (1) Çağrı destek hizmetinde çalışanların görev ve yetkileri şunlardır:

a) Alo 183'e yapılan ve diğer iletişim kanallarından alınan her türlü başvuru, ihbar ve şikâyetin çözümü amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapmak,

b) Hayati tehlikesi olanlar ile cinsel şiddet mağdurları hakkında kolluk birimleriyle irtibata geçerek şiddet mağduruna ulaşılmasını ve gerekli görülen hâllerde kolluk refakatinde bulunduğu yerden alınarak hizmete erişmesini sağlamak,

c) Çağrılara ilişkin verileri kayıt altına alarak aylık ve yıllık istatistiki raporlar hakkında Müdüre bilgi vermek,

ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Polis irtibat görevlisi

MADDE 42 – (1) ŞÖNİM'de görev yapan polis memuru bağlı bulunduğu birimin kurumsal temsilini yapar ve tercihen kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında eğitim almış olanlar arasından görevlendirilir.

(2) Polis irtibat görevlisinin yapacağı iş ve işlemler şunlardır:

a) Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda şiddet olayı, tarafları, tanıkları ve delilleri hakkında bilgi toplar, kolluk ve ŞÖNİM arasındaki bilgi paylaşımını ve irtibatı sağlar. Çalışmalarını ŞÖNİM personeli ile iş birliği içerisinde yürütür.

b) ŞÖNİM'lerde verilen eğitim programlarında, görev alanları ile ilgili konularda destek olur.

(3) Kurumlar arası iş birliği çerçevesinde öngörülen diğer görevleri yapar.

İş ve meslek danışmanı

MADDE 43 – (1) İş ve meslek danışmanının yapacağı iş ve işlemler şunlardır:

a) Şiddet mağduru veya şiddet uygulayanı ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitime yönlendirmek ve sonuçlarını takip etmek, iş bulma konusunda rehberlik yapmak,

b) Meslek odaları, sivil toplum kuruluşları veya özel sektör ile yapılacak iş birliği çalışmalarına katkı sağlamak,

c) Görev alanları kapsamında yapılan çalışmalara destek olmak.

(2) Kurumlar arası iş birliği çerçevesinde öngörülen diğer görevleri yapmak.

Güvenlik personeli

MADDE 44 – (1) ŞÖNİM içinde ve dışında görev yapan güvenlik personelinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) ŞÖNİM binasına giriş ve çıkışlarda güvenliği tehlikeye sokacak her türlü araç-gereç, ateşli silahlar ile kesici, delici aletleri emanete almak,

b) Hırsızlık ve sabotaja karşı gerekli önlemleri almak,

c) Şüpheli durumları idareye ve gerektiğinde kolluk kuvvetlerine bildirmek,

ç) Gerekli hâllerde 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adlî ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21 inci maddesinde belirtilen kontrol işlemlerini yapmak,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Şoför

MADDE 45 – (1) Şoförün görevleri şunlardır:

a) Zimmetine verilen aracın rutin bakım ve muayenelerini yaptırmak,

b) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocukları ile çalışanların gerekli yerlere ulaşımını sağlamak,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yemek ve diğer ihtiyaçların karşılanması

MADDE 46 – (1) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar için aylık başvuruların ortalaması esas alınarak kişi ve öğün sayısı belirlenir. Ana öğün saatleri dışında başvuruda bulunanlar için kumanya ve çocukların ihtiyacına yönelik yiyeceğin temin edilmesi sağlanır.

(2) Çalışanlara öğle yemeği; nöbetçi ve vardiyalı çalışan personele çalışma süresi içinde yer alan öğünlerde ilgili mevzuat çerçevesinde yemek verilir.

(3) Yemek, aylık tabela hazırlanmak suretiyle belirlenir.

(4) Yemeklerin numuneleri 72 saat saklanır ve numune üzerine alındığı tarih ve saati yazılır.

(5) Sağlık destek hizmetlerinde kullanılmak üzere tıbbi malzeme ile acil ihtiyaçları karşılamak amacıyla bebek bezi, biberon, mama ve benzeri malzemeler temin edilir.

İş birliği

MADDE 47 – (1) Hizmetler; Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), yerel yönetimler, üniversiteler, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile diğer kişi ve kuruluşların iş birliği ve desteği ile yürütülür.

(2) Hizmetlerin sunumunda veya verilen tedbir kararlarının ifasında gerekli hâllerde Bakanlık veya İl Müdürlükleri ile ilgili kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları arasında ihtiyaç duyulan konularda Genel Müdürlüğün görüşü de alınarak protokol yapılabilir. İmzalanan protokoller Genel Müdürlüğe bildirilir.

Geçiş dönemi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) İllerde ŞÖNİM teşkilatlanması tamamlanıncaya kadar bu Yönetmelik kapsamında kendilerine verilen görevler İl Müdürlükleri tarafından yürütülür.

Yürürlük

MADDE 48 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 49 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

ŞİDDET ÖNLEME VE İZLEME MERKEZLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 17.03.2016

Resmî Gazete Sayısı: 29656

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)'nin kuruluş, işleyiş ve yürüteceği işlemlere ilişkin usul ve esaslar ile ŞÖNİM'de çalışacak personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 14 üncü ve 15 inci maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu ve 22 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Alo 183: Aile, Kadın, Çocuk, Engelli, Yaşlı Sosyal Hizmet Danışma Hattını,

b) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

c) Genel Müdürlük: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünü,

ç) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

d) İl Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

e) İl Müdürü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürünü,

f) Kanun: 6284 sayılı Kanunu,

g) Kolluk: Polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini,

ğ) Konukevi: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınmaevi, kadın sığınağı, kadınevi, şefkatevi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşunu,

h) Komisyon: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonunu,

ı) Meslek elemanı: Üniversitelerin sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile sosyoloji bölümlerinden mezun olan meslek mensuplarını,

i) Müdahale planı: Şiddet mağdurlarının karşılaştığı sorunların çözümü konusunda izlenecek aşamaların belirlenebilmesi amacıyla sorunu ve kişiyi tanıma ve tanımlama, veri toplama, durum saptama, değerlendirme ve sonuçlandırma aşamalarının görülebileceği planı,

j) Müdür: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi müdürünü,

k) Sistem: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile şiddet uygulayanın kimlik bilgilerinin, tedbir kararları ile kararların uygulanma sonuçlarının ve diğer hizmetlerin aşamaları ile etkilerine dair raporların, konukevlerinin kapasite ve doluluk oranlarının kayıt edildiği ve iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlardan veri alışverişinin sağlandığı elektronik veri sistemini,

l) Sivil toplum kuruluşu: Kâr amacı gütmeyen ve kazanç paylaşma amacı dışında kurulmuş dernek ve vakıf gibi özel hukuk tüzel kişilerini,

m) Sosyal inceleme raporu: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar veya şiddet uygulayanla yapılacak görüşme ve gözlem sonrasın-

da, sorunun geçmişi, kişilerin sosyal, ekonomik ve sağlık durumları ile fiziksel, zihinsel, psikolojik özellikleri ve yaşadıkları çevre, aile ve kültür yapılarının değerlendirildiği, sunulacak sosyal hizmet ile sorunun çözümünde uygulanacak müdahale yönteminin belirlendiği meslek elemanı tarafından hazırlanan raporu,

n) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik veya sözlü her türlü tutum ve davranışı,

o) Şiddet mağduru: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiyi,

ö) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezleri,

p) Şiddet uygulayan: Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiyi,

r) Tedbir kararı: Kanun kapsamında, şiddet mağduru ve şiddet uygulayan hakkında hâkim, mülki amir veya kolluk tarafından, talep veya ihbar üzerine ya da resen verilecek kararı,

s) Uygulama Yönetmeliği: 18/1/2013 tarihli ve 28532 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğini,

ifade eder.

Temel ilkeler ve çalışma esasları

MADDE 4 – (1) Verilecek hizmetler aşağıdaki temel ilkeler ve çalışma esaslarına göre yürütülür:

a) Temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun hizmet anlayışı esas alınır.

b) Şiddetsiz yaşam hakkının korunması ve şiddetin önlenmesi odaklı yaklaşım esastır.

c) Hizmetler insan onuruna yaraşır bir şekilde verilir.

ç) Şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların kendilerini güvende hissetmesini sağlayacak biçimde hizmet sunumuna özen gösterilir.

d) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların öncelikle güvenliklerinin sağlanması, ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ve güçlendirilmesi esastır.

e) Çocuğa ilişkin yapılacak işlemlerde çocuğun yüksek yarar ve esenliği gözetilir.

f) Hizmetlerin sunumunda kişiler arasında ayrımcılık yapılamaz.

g) ŞÖNİM'ler ilin mevcut koşulları ve bütçe imkânları değerlendirilerek, il merkezlerinde, tüm mağdurların kolaylıkla ulaşabileceği konumda, bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarının içerisinde Bakanlık onayı alınarak açılır.

ğ) Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında Ceza Hukuku kapsamında uzlaşma ya da hukuki uyuşmazlıklarda arabuluculuk önerilemez. Ancak, çatışma çözme yöntemlerine ilişkin danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilebilir.

h) Kanuni hükümler saklı kalmak kaydıyla, şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile şiddet uygulayanların kişisel bilgileri gizli tutulur.

ı) Başvuranların, haklarında yapılacak işlemler konusunda bilgilendirilmeleri esastır.

i) Yapılacak işlemler hakkında başvuranın beyanı esas alınır. Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu anlaşılanlar hakkında genel hükümler doğrultusunda işlem yapılır.

j) Hizmetlerin yürütülmesinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile iş birliği yapılabilir.

k) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler farklı birimlerde ŞÖNİM koordinasyonunda yürütülür.

İKİNCİ BÖLÜM
Açılış ve Kapanış İşlemleri, Sunulan Hizmetler ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu

Açılış ve kapanış işlemleri

MADDE 5 – (1) Bağımsız hizmet binalarında oluşturulacak olan ŞÖNİM'lerin hizmete açılabilmesi için aşağıdaki belgeler İl Müdürlüğü tarafından iki nüsha hâlinde hazırlanarak Genel Müdürlüğe gönderilir:

a) Yapı kullanma izin belgesi,

b) Tapu senedi veya kira kontrat örneği,

c) Yangın güvenliği için itfaiye müdürlüğünden alınacak rapor,

ç) Kuruluşun fiziksel koşulları, hizmet bölümleri kapasitesi, personel durumu ve hizmete uygunluğu hakkında İl Müdürlüğünün düzenleyeceği rapor.

(2) Mevcut hizmet binalarının içerisinde oluşturulacak ŞÖNİM'lerin açılması için, söz konusu binaların 7 nci maddede belirtilen hizmetlerin sunulabileceği fiziki yapı ve donanımda olduğu, personel durumu ve hizmet uygunluğuna ilişkin hazırlanacak rapor iki nüsha hâlinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) Bağımsız hizmet binalarında ve mevcut hizmet binalarının içerisinde kurulacak ŞÖNİM'ler Bakanlık onayı ile hizmete açılır.

(4) ŞÖNİM'lerin nakil ve kapanış işlemleri, İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan gerekçeli rapor doğrultusunda Bakanlık onayı ile gerçekleştirilir.

Fiziki özellikler

MADDE 6 – (1) Bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarının içerisinde oluşturulacak olan ŞÖNİM'lerin 7 nci maddede belirtilen hizmetlerin sunulabileceği fiziki yapı ve donanımda olması gerekir.

(2) Bağımsız hizmet binalarında veya mevcut hizmet binalarında açılacak ŞÖNİM'lerde fiziki koşulların uygun olması hâlinde ve bütçe imkânları dâhilinde yönetim, bireysel görüşme, polis irtibat, sağlık, çocuk oyun, hukuki destek, psiko-sosyal destek, eğitim, iş-meslek danışmanlı-

ğı, güvenlik, arşiv, danışma-yönlendirme bölümleri oluşturulur.

(3) Binaların kapalı ve açık alanlarında engelliler ve hareket kısıtlılığı olanlar için TS 9111 standartlarına ve diğer standartlara uygun erişilebilirlik düzenlemeleri yapılır.

Sunulan hizmetler

MADDE 7 – (1) İş ve işlemler, İl Müdürlüğüne bağlı olarak konukevleri ile koordinasyon hâlinde yürütülür.

(2) Sunulan hizmetler şunlardır:

a) Koordinasyon hizmeti: Başvuruların ve tedbir kararlarının alınması, görev alanındaki tüm bilgilerin sisteme işlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kurumlar arası iş birliğinin sağlanması,

b) Psiko-sosyal destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile görüşme yapılması, raporların hazırlanması, uygun görülen hizmetlerin sunumu ile sorunun çözümüne ilişkin rehberlik hizmetlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordineli bir biçimde yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi,

c) Hukuki destek hizmeti: Şiddet mağduruna ve beraberindeki çocuklarına Kanun kapsamında gerekli hukuki desteğin sağlanması veya baroların ilgili birimlerine yönlendirme yapılması ile müdahil olunan davaların takibi,

ç) Eğitim ve mesleki destek hizmeti: Şiddet mağduruna rehberlik yapılması ve ilgili kuruma yönlendirilmesi,

d) Sağlık destek hizmeti: Basit sağlık müdahalesine ihtiyaç duyan şiddet mağdurları ve beraberindeki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ile gerekli destek ve yönlendirmenin yapılması,

e) Ekonomik destek hizmeti: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuğun ekonomik olarak güçlendirilmesi için ilgili mevzuat kapsamında maddi yardım ödemelerinin yapılması ve takibi ile istihdam edilmesi konusunda desteklenmesi ve beraberindeki çocuklarına kreş hizmeti sunulması,

f) Müdahale ve yönlendirme hizmeti: Çağrı hatlarına gelen ve ŞÖNİM'e iletilen başvuruların alınması, ihtiyaç ve talep doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilerek yönlendirme yapılması,

g) Önleyici hizmet: Şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması.

(3) Hizmete ilişkin tüm idari, mali ve teknik iş ve işlemler yürütülür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu

MADDE 8 – (1) Şiddetle mücadele kapsamında sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesiyle uygulamadaki sorunların giderilmesini sağlamak üzere, vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerinin temsilcilerinin katılımıyla Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu oluşturulur.

(2) Komisyonun sekretaryası ŞÖNİM tarafından yürütülür.

Komisyonun üyeleri

MADDE 9 – (1) Komisyon, vali veya vali yardımcısının başkanlığında aşağıdaki üyelerden oluşur:

a) Büyükşehir statüsündeki illerde büyükşehir belediye başkanı veya genel sekreter ya da sosyal hizmetlerden sorumlu daire başkanı, diğer illerde belediye başkanı veya yardımcısı,

b) İl Jandarma Komutanı,

c) İl Emniyet Müdürü,

ç) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü,

d) İl Millî Eğitim Müdürü,

e) İl Sağlık Müdürü,

f) Göç İdaresi İl Müdürü,

g) İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü,

ğ) İl Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı Müdürü,

h) ŞÖNİM ve Konukevi Müdürleri.

(2) İkinci fıkrada belirtilen üyelerin katılamaması durumunda görevlendirecekleri yetkili katılım sağlayabilir.

(3) Komisyon, ihtiyaca göre Cumhuriyet Başsavcılığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversite ve STK temsilcilerini davet ederek görüşlerine başvurabilir.

Komisyonun görevleri

MADDE 10 – (1) Komisyon aşağıdaki görevleri yerine getirir:

a) ŞÖNİM ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından Kanun kapsamında verilen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak,

b) İldeki şiddet alanında çalışan tüm kurumlar tarafından toplanan verileri değerlendirerek, ilde şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak,

c) Uygulamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi ve müdahalenin etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilerde bulunmak,

ç) ŞÖNİM ve diğer kurumlar tarafından geliştirilen çözüm önerilerini değerlendirmek,

d) Komisyon tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ile alınan kararları izlemek ve bunların takibini yapmak.

(2) Komisyon toplantılarının sonuçları raporlanarak ŞÖNİM tarafından Genel Müdürlüğe ve Komisyon üyelerine gönderilir.

Komisyonun çalışma usul ve esasları

MADDE 11 – (1) Komisyon, altı ayda bir başkanın daveti üzerine toplanır. Ancak, gerekli görülen durumlarda, Komisyon üyelerinden birinin talebi ya da başkanın çağrısı üzerine de toplanabilir.

(2) Toplantının yer, tarih ve gündemi üyelere duyurulur. Üyeler tarafından gündeme alınması istenilen konular toplantı öncesinde bildirilebilir.

(3) Komisyon salt çoğunlukla toplanır. Karar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır.

(4) Acil durumlarda Valilik kararıyla işlem yürütülebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Hizmetlerden Yararlanacak Kişiler ve Başvuru

Hizmetlerden yararlanacak kişiler

MADDE 12 – (1) Sunulacak hizmetlerden ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler yararlanır. Şiddet uygulayana yönelik hizmetler ŞÖNİM koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülür.

(2) Şiddet mağdurlarından ağır ruhsal ve zihinsel sorunları veya ağır psikiyatrik hastalığı olduğu gözlemlenenler, psikiyatrik bozukluk tanısı olanlar, öz bakımını sağlayamayacak kadar bedensel ve zihinsel engelliler, altmış yaşından büyükler ile yatılı bakım hizmetine ihtiyaç duyan kişiler, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara yönlendirilir. Bu kişilerden haklarında Kanun kapsamında alınan tedbir kararlarının takibi ŞÖNİM tarafından yapılır.

(3) On sekiz yaşından küçük şiddet mağduru, hamile veya doğum yapmış kız çocukları Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara yönlendirilir. Bu kişilerden haklarında Kanun kapsamında alınan tedbir kararlarının takibi ŞÖNİM tarafından yapılır.

Başvuru

MADDE 13 – (1) ŞÖNİM'e başvuru yöntemleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Yetkili makam veya merci tarafından verilen koruyucu veya önleyici tedbir kararı,

b) Hizmetlerden yararlanacak kişilerin bizzat başvurusu veya şikâyeti,

c) Üçüncü kişilerin ihbarı doğrultusunda ulaşılan kişinin şikâyeti,

ç) Cumhuriyet savcılığı, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile sivil toplum kuruluşlarının bildirimi,

d) Alo 183'e yapılan başvurular.

Yapılacak ilk işlemler

MADDE 14 – (1) Hizmetten yararlanacak kişi ile görüşme gerçekleştirilerek ilk görüşme formu doldurulur.

(2) Başvuru üzerine bir dosya açılır ve 18 inci madde gereğince, hizmet alan kişilerin bilgileri sisteme kaydedilir.

(3) Hizmetten yararlanacak kişinin ihtiyaç ve talepleri dikkate alınarak hazırlanan raporlar doğrultusunda durumuna uygun tedbir kararı alınmak üzere ŞÖNİM tarafından ilgili mercie başvuruda bulunulur.

(4) Gerekli hâllerde şiddet mağduruna tıbbi müdahale yapılması sağlanır. Barınma tedbir kararı bulunan şiddet mağdurlarına gerekli görülen hâllerde; bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığının bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkol veya madde bağımlısı olmadığına dair sağlık raporu alınır. Hayati tehlikesi olanlar için kolluktan refakat talep edilir.

(5) Cinsel şiddet mağduruna, tıbbi müdahale sürecinde hemşire ya da sağlık memuru; kollukta ve adliyede yürütülecek işlemlerde kadın meslek elemanı refakat eder.

(6) Herhangi bir suç nedeniyle adli mercilerce haklarında arama, tutuklama, zorla getirme kararı verildiği veya yakalama emri düzenlendiği tespit edilenler, derhal kolluğa bildirilir ve haklarında genel hükümler çerçevesinde işlem yapılır.

(7) Şiddet mağdurunun beraberinde olan/olmayan tüm çocuklarına ilişkin gerekli yönlendirme ve müdahale yapılır.

İKİNCİ KISIM
Tedbir Kararları ve Destek Hizmetleri
BİRİNCİ BÖLÜM
Tedbir Kararlarının Talep Edilmesi, Yerine Getirilmesi ve İzlenmesi

Tedbir kararlarının talep edilmesi

MADDE 15 – (1) Tedbir kararları, şiddet mağdurunun ŞÖNİM tarafından bilgilendirilmesi sonrasında bireysel olarak veya gerekli hâllerde resen talep edilebilir.

a) Tedbir kararı, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek hâkim, mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluktan talep edilir.

b) Şiddet mağdurunun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde veya tedbir kararı süresinin veya şeklinin değiştirilmesi ya da aynen devam etmesine karar verilmesi talep edilebilir.

c) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin ortadan kalkması hâlinde, tedbir kararını veren merciden kararın kaldırılması talep edilebilir.

ç) Mülki amir veya aile mahkemesi hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına, süresi içerisinde itiraz edilebilir.

Tedbir kararlarının yerine getirilmesi

MADDE 16 – (1) Tedbir kararı uyarınca yürütülecek hizmetlere kararın tebliğinden itibaren başlanır, hizmete tedbir kararının süresince veya kararın kaldırılmasına kadar devam edilir.

(2) Tedbir kararlarının diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde yerine getirilmesi gereken durumlarda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kişi, verilecek hizmetler konusunda bilgilendirilir. İlgili kurum ve kuruluşlar verdikleri hizmetin sonuçları hakkında ŞÖNİM'e bilgi verir.

(3) Tedbir kararlarına aykırılık hâlinde zorlama hapsine ilişkin hükümler, uygulanması için ŞÖNİM tarafından ilgili kolluğa bildirilir.

(4) Kanun kapsamında gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluk amiri tarafından alınan ve uygulanan tedbirlerin ilgili makam tarafından onaylanmaması durumunda karar kendiliğinden kalkar; ancak,

a) Kararın alındığı tarihten, onaylanmadığı tarihe kadar,

b) Onaylamama kararına itiraz edilmesi durumunda, itirazın kabul ya da reddine dair karar verilinceye kadar,

geçen süre için tedbir uygulanır ve yapılan iaşe ve ibate giderleri ŞÖNİM tarafından ödenir. Kararın onaylanmaması durumunda, onaylanmadığına dair bilgi ile birlikte tedbirin uygulandığı süre, yer ve diğer gerekli bilgi ve belgeler kolluk tarafından ŞÖNİM'e bildirilir.

(5) Şiddet mağduru ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunanlardan hakkında yetkili merci tarafından verilen karar neticesinde ŞÖNİM ve kadın konukevine teslim edilenlerin ayrılması durumunda, ŞÖNİM tarafından kolluğa ve mahkemeye bilgi verilir.

Tedbir kararlarının uygulanmasını izleme

MADDE 17 – (1) Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının uygulanmasının izlenmesi, kararın ŞÖNİM'e ve tedbirin niteliğine göre ilgili kurumlara tebliği ile başlar ve ilgili mercilerle yazışma yapılmak suretiyle gerçekleştirilir.

(2) ŞÖNİM ve konukevi hizmetinden yararlanan kadınlara yönelik koruyucu tedbir kararları ile kadın konukevinden ayrılan kadınların konukevi sonrası izleme çalışmaları; vakanın özelliğine göre korunan kişiyle görüşülmesi, bilgi alınması şeklinde ve uygun görülen diğer şekillerde gerçekleştirilir.

(3) Önleyici tedbir kararlarının izleme çalışmaları, Uygulama Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre, ilgili kurumlar tarafından yerine getirilerek yapılan işlemlerin sonucu ŞÖNİM'e bildirilir.

(4) İzleme sonucunda koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının devamı, değiştirilmesi veya kaldırılması talep edilebilir.

Sisteme kayıt

MADDE 18 – (1) Kanun kapsamında verilen tedbir kararları, zorlama hapsi kararları ve ŞÖNİM tarafından yürütülen iş ve işlemlerle ilgili tüm veriler sisteme kaydedilir.

(2) Kadın konukevlerinin kapasitesi, fiilen kalan kişi sayısı, nakiller ve yerleştirme işlemleri ile hizmet alan kişilere ilişkin diğer kayıtlar sistemden yararlanılarak yapılır ve takip edilir.

(3) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları kapsamında, ilgili kurumlar tarafından yerine getirilen işlemlere ilişkin gelen bilgiler ve ŞÖNİM tarafından yapılan işlemler ile bu işlemlerin sonuçları sisteme kaydedilir.

Bireysel veya toplumsal ölçekte programlar hazırlamak

MADDE 19 – (1) ŞÖNİM'e hayati tehlikesi ve barınma ihtiyacı bulunmayan şiddet mağdurları tarafından yapılan başvuru veya tebliğ edilen tedbir kararına istinaden, şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, meslek elemanı tarafından uygun sosyal hizmet modeli çerçevesinde müdahale planı belirlenir.

(2) Şiddetin önlenmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içerisinde toplumsal ölçekli programlar hazırlanır ve uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM
Şiddet Mağduruna Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri

Şiddet mağduruna yönelik hizmetler

MADDE 20 – (1) Şiddet mağduruna verilecek hizmetler şunlardır:

a) Tedbir kararı doğrultusunda kişinin hakları, hukuki, psiko-sosyal, ekonomik ve sağlık destek hizmetleri ile ŞÖNİM'de karşılanamayan hizmetlerle ilgili olarak kurumlar arası koordinasyon sağlanarak meslek edinme, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir.

b) Şiddet mağdurunun sosyo-ekonomik durumu göz önünde bulundurularak gerekli görüldüğü takdirde, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda rehberlik yapılır.

c) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal inceleme raporu hazırlanır.

ç) Şiddet mağduru ve şiddete tanıklık eden çocuklara yönelik olarak psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmeti verilir.

(2) Tedbir kararı uyarınca kararı veren ilgili merci tarafından istenilmesi hâlinde şiddet mağduruna verilen hizmetlere ilişkin bilgiler ile tedbir kararlarının uygulanması konusunda yürütülen çalışmalar ve sonuçları hakkında rapor hazırlanır.

(3) Şiddet mağduru, hakkındaki tedbir kararının kaldırılması talebinin sonuç ve riskleri konusunda bilgilendirilir ve talebinin sonuçlarını anlayıp kabul ettiğine dair şiddet mağdurunun yazılı beyanı alınır.

Geçici maddi yardım

MADDE 21 – (1) Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılması ve rücu işlemleri Uygulama Yönetmeliği hükümlerine göre yerine getirilir ve izlenir.

(2) Tedbir kararında süre ve tutar belirtilmemiş ise Kanunun 17 nci maddesi hükmü doğrultusunda, ŞÖNİM tarafından ivedilikle hazırlana-

cak sosyal inceleme raporunda belirlenecek tutar ve süre ile kararı veren merciin onayına sunularak ödeme yapılır.

Kreş imkânı sağlanması

MADDE 22 – (1) Korunan kişinin beraberindeki çocuğun kreş imkânından faydalanmasına dair karar, ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirilir ve izlenir.

(2) Kreşten kaynaklanmayan bir nedenden dolayı, çocuğun mazeretsiz olarak kreşe gitmemesi, kreşin ücretsiz sunduğu hizmetlerden bilerek ve isteyerek yararlanmaması gibi nedenlerle şiddet mağduru tarafından tedbir kararının suiistimal edildiğinin öğrenilmesi hâlinde durum bir tutanak ile tespit edilir ve ilgili merciden tedbir kararının değiştirilmesi veya kaldırılması istenir. Durum İl Müdürlüğüne bildirilir, kreşe fiilen yararlanılan süre kadar ödeme yapılır.

(3) Kreşten kaynaklanan nedenlerden dolayı kararın uygulanamaması hâlinde durum İl Müdürlüğüne bildirilir, kreşe bu dönem için ödeme yapılmaz, varsa yapılan ödemelerin iadesi genel hükümlere göre istenir. Çocuk için başka bir kreşten hizmet alınması için gerekli işlemler ivedilikle tamamlanır.

Hayati tehlikesi bulunanlar

MADDE 23 – (1) Kolluk tarafından yapılan risk değerlendirmesi sonucunda hayati tehlikesinin bulunduğu tespit edilenler ile barınma yeri sağlanması gereken şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların işlemleri tamamlandıktan sonra, Aile İçi ve Kadına Karşı Olay Kayıt Formu ile birlikte ŞÖNİM'e getirilir. Genel hükümlere göre yapılan işlem sırasında sağlık raporu alınmışsa bu raporun bir nüshası ŞÖNİM'e verilir.

(2) ŞÖNİM'e doğrudan başvuran hayati tehlikesi bulunan şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında tedbir kararı bulunmaması hâlinde, koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması amacıyla en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkimine, mülki amire ya da kolluk birimine başvurulur. Hayati tehlikesi bulunanlarla ilgili işlem yapılırken kolluktan refakat talep edilir.

(3) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar hakkında uygulanacak koruma tedbirlerinin belirlenmesi amacıyla muhtemel tehdit ve risk kaynakları incelenerek kolluk tarafından hazırlanan tedbir planının uygulamasında kollukla iş birliği yapılır.

(4) Korunan kişinin bildirimde bulunmaksızın korunduğu adresten ayrıldığının ŞÖNİM tarafından öğrenilmesi hâlinde durum ivedilikle kolluğa, kolluk tarafından öğrenilmesi hâlinde ise ŞÖNİM'e bildirilir. Tedbir kararının yeni adreste uygulanması sağlanır.

Adli destek hizmetleri

MADDE 24 – (1) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklara hukuki danışmanlık, adli yardım ve diğer hukuki destek hizmetleri yürütülür. Bakanlıkça sunulamayan hizmetler için barolar ile iş birliği gerçekleştirilir.

(2) Şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan cezai, hukuki her tür davaya ve çekişmesiz yargıya Bakanlığın müdahil olarak katılması talebinde bulunulabilir.

Gizlilik kararları

MADDE 25 – (1) Tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişinin ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgilerinin veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adreslerinin gizli tutulmasına karar verilmesi hâlinde Uygulama Yönetmeliğinin 32 nci maddesi gereğince işlem yapılır.

(2) Hakkında gizlilik kararı verilen korunan kişiler ve beraberindeki çocuklarla ilgili kayıtların gizlenmesi için Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye Bankalar Birliği ve kolluk birimleri ile ihtiyaç duyulacak diğer birimlere karar bildirilir.

(3) Hakkında gizlilik kararı verilen korunan kişiler ve beraberindeki çocuklarla ilgili yapılan yazışmalarda isim yerine kodlama kullanılır ve kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur.

(4) Hakkında barınma tedbirine karar verilen veya mahkeme kararıyla kimlik bilgileri ve adresi resmî kayıtlarda gizli tutulan şiddet mağdurlarına yapılacak tebligatlarda ŞÖNİM'e ait adres bilgileri kullanılır.

(5) Mahkemece hakkında kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgeleri değiştirilmesi kararı verilen ve adresi ŞÖNİM olarak belirlenen ve ŞÖNİM'de iletişim bilgileri bulunan şiddet mağdurlarına ilişkin iş ve işlemlerin ivedilikle yapılabilmesi için kollukla yüz yüze görüşmesi sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Şiddet Uygulayana Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri

Eğitim, rehabilitasyon ve danışmanlık

MADDE 26 – (1) Önleyici tedbir kararları kapsamında şiddet uygulayana aşağıdaki hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde ŞÖNİM koordinasyonunda verilir:

a) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma ve şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılım sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşa yönlendirmek ve Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde takibini yapmak,

b) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığı veya ruhsal bozukluğu bulunanlara bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması hususunda danışmanlık yapmak veya bu kişileri yönlendirmek,

c) Meslek edindirme kurslarına katılması amacıyla Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, halk eğitim merkezleri ve benzeri kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

(2) İlgili kurum tarafından şiddet uygulayanın tedaviyi sürdürüp sürdürmemesi, tedaviyi reddetmesi veya geçerli bir nedeni olmaksızın devam ettirmemesi hâllerinde tedavinin aşamaları ile sonucu hakkında ivedilikle Cumhuriyet Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi verilir.

(3) Birinci fıkrada belirtilen hizmetler herhangi bir önleyici tedbir kararı olmaksızın şiddet uygulayanın talebi üzerine de verilebilir.

Sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi

MADDE 27 – (1) Alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığı ya da ruhsal bozukluğu olan şiddet uygulayanlar hakkında bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olunmasına dair verilen kararlar uyarınca; hastaneye yatmak da dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması amacıyla illerde il halk sağlığı müdürlüğüne, ilçelerde toplum sağlığı merkezlerine veya bu merkezler tarafından kamuya ait sağlık kuruluşlarına sevk yapılır.

(2) Tedbirin uygulanmasına ilişkin giderler Uygulama Yönetmeliğinin 44 üncü maddesinin üçüncü fıkrasındaki usul ve esaslar kapsamında aylık olarak hazırlanacak bordro ile verilen hizmetin niteliği ve süresi üzerinden ödenir.

(3) İlgili kurum tarafından şiddet uygulayanın tedaviyi sürdürüp sürdürmediği, tedavinin aşamaları ile sonucu, tedaviyi reddetmesi veya geçerli bir nedeni olmaksızın devam ettirmemesi hâllerinde tedavinin sonucu ivedilikle soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi verilir.

Rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderlerinin karşılanması

MADDE 28 – (1) Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanamayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Diğer Hizmetler ve İşleyiş

Verilecek diğer hizmetler ve yapılacak işler

MADDE 29 – (1) İlde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt ve benzeri yerlerin listesi hazırlanır ve gerektiğinde şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların geçici barındırılmasında kullanılır. Bu aşamada harcanan barınma ve zorunlu giderler ŞÖNİM tarafından Bakanlık bütçesinde yer alan ödenekten karşılanır.

İş planlaması

MADDE 30 – (1) Hizmetin niteliği ve sürekliliği göz önüne alınarak iş planlaması yedi gün yirmi dört saat esasına göre müdür tarafından düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Çalışanlara İlişkin Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Ortak Hükümler

Personelin istihdamı ve niteliği

MADDE 31 – (1) ŞÖNİM'lerde hizmet veren birimlerin hizmet sunumlarına yetecek sayı ve nitelikte, üniversitelerin psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji ve sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan meslek elemanları ile avukat, hemşire/sağlık memuru, veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memur, güvenlik görevlisi, şoför ve diğer personel istihdam edilir.

(2) ŞÖNİM'lerde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında personel istihdamı esastır.

(3) İl Emniyet Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak kuruluşa polis irtibat görevlisi görevlendirmesi, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak iş ve meslek danışmanı görevlendirmesi 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Ek 8 inci maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde istenir.

(4) Gerekli görüldüğü takdirde, iş birliği hâlinde çalışılan üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile ilgili kurum ve kuruluşlardan görevin gerektirdiği nitelikte görevlendirme yoluyla çalışan temin edilebilir. Bu çalışanlar, ilgili mevzuat ve bağlı bulundukları kurum mevzuatı kapsamında görevlerini yerine getirir. Bu suretle, çalışanların görevleri ile yapılacak iş ve işlemlerin usul ve esasları, ilgili kurumlar ve Bakanlık arasında yapılacak iş birliği protokolleri ile tespit edilir.

(5) Müdür, meslek elemanları arasından veya lisans mezunu olup kadına yönelik şiddet ya da kadın çalışmaları konusunda en az üç yıl görev yapmış olanlar arasından atanır.

Çalışanların eğitimi

MADDE 32 – (1) Çalışanlara yönelik eğitimlerde aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

a) Çalışanlara, çalışma alanları ile ilgili ve mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik gerekli ve ihtiyaç duyulan konularda eğitimler düzenlenir.

b) Çalışanların çalışma şartlarından kaynaklanabilecek sorunlarının önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınır ve çalışanlara düzenli rehberlik, danışmanlık ve psikolojik destek verilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Çalışanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Müdür

MADDE 33 – (1) ŞÖNİM müdürünün görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kuruluşun idari, mali ve teknik tüm işlerini ilgili mevzuata uygun olarak yürütmek ve yürütülmesini sağlamak,

b) Hizmetlerin yürütülebilmesi için gerekli plan ve programları hazırlamak, çalışanlar arasında görev dağılımı yapmak, iş birliği ve eş güdümü sağlamak, denetimleri yapmak,

c) Çalışanların özlük dosyalarının tutulması, muhafazası ve bunlara ilişkin her türlü işlemin zamanında yürütülmesini sağlamak,

ç) Bütçe ihtiyacını belirlemek ve ödeneklerin amacına uygun harcanmasını sağlamak,

d) Çalışanlara ve hizmetlerden yararlananlara yönelik olarak eğitim programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamak,

e) Hizmet sunumu aşamasında ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmasını sağlamak,

f) Kuruluşun güvenliğine etki eden riskleri belirlemek ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,

g) İl Müdürü tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Meslek elemanı

MADDE 34 – (1) Meslek elemanları tarafından aşağıdaki görevler yerine getirilir:

a) Şiddet mağdurunun desteğe ihtiyacı olan yönlerini belirleyerek, iş ve meslek edinmeleri ile barınma, psiko-sosyal, sağlık, ekonomik ve

hukuki sorunlarının çözülmesine ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişim kurmalarına yönelik danışma ve yönlendirme hizmeti vermek,

b) Hakkında barınma tedbirine karar verilen şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklarının veya barınma hizmetinden faydalanmak isteyenlerin durumlarını değerlendirmek ve uygun barınma yerine yerleştirilmesini sağlamak,

c) Hâkim tarafından istenilmesi hâlinde şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın ailesi, çevresi, eğitimi ve kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile hakkında alınan tedbir kararlarının uygulanmasının kişiler üzerindeki etkilerine dair sosyal inceleme raporu hazırlamak,

ç) Şiddet mağduru hakkında tedbir kararlarının alınmasına, devamına, değiştirilmesine veya kaldırılmasına yönelik gerekli işlemleri gerçekleştirmek, uygulanmasını takip etmek,

d) ŞÖNİM'den hizmet alanlar için müdahale planı hazırlamak ve bu planın uygulanmasını sağlamak,

e) Şiddet uygulayan hakkında verilen tedbir kararı doğrultusunda, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde gerekli yönlendirmeleri yapmak,

f) Şiddet uygulayan hakkında tedbir kararlarının alınması ve uygulanmasına yönelik görüş bildirmek ve verilen tedbir kararlarının kolluk tarafından uygulanmasını izlemek,

g) Şiddet mağdurlarına ilişkin gerekli kayıtları gizlilik ilkesine uygun olarak tutmak, yapılan mesleki çalışmalarla ilgili rapor ve dosyaları düzenlemek, bunların sisteme işlenmesini sağlamak,

ğ) Alo 183'e yapılan başvurular hakkında mevzuat kapsamında işlem yapmak, şiddet mağduru ile ilgili acil müdahale gerektiren durumlarda kolluk, sağlık kuruluşu ve ilgili kuruluşlar ile irtibata geçerek gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamak,

h) Tedbir planı çalışmalarına destek vermek,

ı) Çalışanlara yönelik eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak,

i) İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde yürütülecek proje ve çalışmalarda görev almak,

j) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Sosyal çalışmacı

MADDE 35 – (1) Sosyal çalışmacının 34 üncü maddede belirtilen görevlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) Şiddet mağdurlarının sorun ve ihtiyaçlarını tespit etmek, mesleki uygulamaları gerçekleştirmek ve bunlarla ilgili mesleki raporları düzenlemek,

b) Psikoloğun olmadığı hâllerde cinsel şiddet mağdurlarının bilgisine başvurulması esnasında yanında bulunmak,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Psikolog

MADDE 36 – (1) Psikoloğun 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) ŞÖNİM'e başvuran ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyan şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların değerlendirmelerini yapmak ve gerekli desteği sağlayarak rapor düzenlemek,

b) Psikolojik ölçüm ve analiz teknikleri ile gözlem metotları kullanarak kadın ve beraberindeki çocukların psikolojik durumlarına yönelik ilgili kurum ve kuruluşlardan destek almasını sağlamak ve yönlendirme yapmak,

c) Psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyan şiddet mağdurunu ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirmek ve tedavi sürecini takip etmek,

ç) Cinsel şiddet mağdurlarının bilgisine başvurulması esnasında yanında bulunmak,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Rehber öğretmen

MADDE 37 – (1) Rehber öğretmenin 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Şiddet mağduru kadının beraberindeki çocuklarının sorunlarının çözümüne yönelik rehberlik ve danışmanlık yapmak, gerektiğinde uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek ve süreci takip etmek,

b) Psikolojik ölçme araçlarını standartlara uygun olarak uygulamak, değerlendirmek ve sonucunda gerekli rehberlik hizmetini vermek,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Sosyolog

MADDE 38 – (1) Sosyoloğun 34 üncü maddede belirtilenlerin yanında diğer görev ve yetkileri şunlardır:

a) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklara yönelik elde edilen veriler ile koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin verilerin analizini yapmak, rapor hazırlamak,

b) İlde alan taramaları yaparak şiddete ilişkin durumun tespiti ile elde edilen verilerin analizini yapmak, toplumsal ve kültürel yapıyı göz önünde bulundurarak verilecek hizmetlerin öncelikleri ve nitelikleri hakkında rapor hazırlamak,

c) Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortaya çıkmasına neden olan sosyal problemlerle ilgili bilimsel veri toplamak ve bunları değerlendirmek, düzenli aralıklarla rapor hazırlamak,

ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Hemşire/sağlık memuru

MADDE 39 – (1) Hemşirenin/sağlık memurunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Sağlık desteğine ihtiyacı olan şiddet mağdurları ve beraberindeki çocukların acil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ilgili sağlık görevlisi veya sağlık kuruluşu ile iletişim kurmak,

b) Bulaşıcı bir hastalıktan kuşkulandığı hâllerde kişiyi derhal ilgili sağlık kuruluşuna yönlendirmek ve müdüre haber vermek,

c) Şiddet uygulayan hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (h) ve (ı) bentleri kapsamında verilen tedbir kararlarının uygulanmasını izlemek,

ç) Cinsel şiddet mağdurları hakkında alınacak rapor öncesinde delillerin kaybolmaması için gerekli tedbirleri almak, sağlık kuruluşlarında yapılacak ilk müdahalelerde ve gerekli görülen hâllerde şiddet mağdurlarına refakat etmek,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memur

MADDE 40 – (1) Veri hazırlama ve kontrol işletmeni/bilgisayar işletmeni/memurun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Sisteme girilmesi gereken bilgileri toplamak, kontrol etmek, düzenlemek ve veri girişini yapmak,

b) Yazışmaları yapmak, dosyalamak ve arşivlemek,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Çağrı destek personeli

MADDE 41 – (1) Çağrı destek hizmetinde çalışanların görev ve yetkileri şunlardır:

a) Alo 183'e yapılan ve diğer iletişim kanallarından alınan her türlü başvuru, ihbar ve şikâyetin çözümü amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapmak,

b) Hayati tehlikesi olanlar ile cinsel şiddet mağdurları hakkında kolluk birimleriyle irtibata geçerek şiddet mağduruna ulaşılmasını ve gerekli görülen hâllerde kolluk refakatinde bulunduğu yerden alınarak hizmete erişmesini sağlamak,

c) Çağrılara ilişkin verileri kayıt altına alarak aylık ve yıllık istatistiki raporlar hakkında Müdüre bilgi vermek,

ç) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Polis irtibat görevlisi

MADDE 42 – (1) ŞÖNİM'de görev yapan polis memuru bağlı bulunduğu birimin kurumsal temsilini yapar ve tercihen kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında eğitim almış olanlar arasından görevlendirilir.

(2) Polis irtibat görevlisinin yapacağı iş ve işlemler şunlardır:

a) Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda şiddet olayı, tarafları, tanıkları ve delilleri hakkında bilgi toplar, kolluk ve ŞÖNİM arasındaki bilgi paylaşımını ve irtibatı sağlar. Çalışmalarını ŞÖNİM personeli ile iş birliği içerisinde yürütür.

b) ŞÖNİM'lerde verilen eğitim programlarında, görev alanları ile ilgili konularda destek olur.

(3) Kurumlar arası iş birliği çerçevesinde öngörülen diğer görevleri yapar.

İş ve meslek danışmanı

MADDE 43 – (1) İş ve meslek danışmanının yapacağı iş ve işlemler şunlardır:

a) Şiddet mağduru veya şiddet uygulayanı ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitime yönlendirmek ve sonuçlarını takip etmek, iş bulma konusunda rehberlik yapmak,

b) Meslek odaları, sivil toplum kuruluşları veya özel sektör ile yapılacak iş birliği çalışmalarına katkı sağlamak,

c) Görev alanları kapsamında yapılan çalışmalara destek olmak.

(2) Kurumlar arası iş birliği çerçevesinde öngörülen diğer görevleri yapmak.

Güvenlik personeli

MADDE 44 – (1) ŞÖNİM içinde ve dışında görev yapan güvenlik personelinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) ŞÖNİM binasına giriş ve çıkışlarda güvenliği tehlikeye sokacak her türlü araç-gereç, ateşli silahlar ile kesici, delici aletleri emanete almak,

b) Hırsızlık ve sabotaja karşı gerekli önlemleri almak,

c) Şüpheli durumları idareye ve gerektiğinde kolluk kuvvetlerine bildirmek,

ç) Gerekli hâllerde 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adlî ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21 inci maddesinde belirtilen kontrol işlemlerini yapmak,

d) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

Şoför

MADDE 45 – (1) Şoförün görevleri şunlardır:

a) Zimmetine verilen aracın rutin bakım ve muayenelerini yaptırmak,

b) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocukları ile çalışanların gerekli yerlere ulaşımını sağlamak,

c) Müdür tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Yemek ve diğer ihtiyaçların karşılanması

MADDE 46 – (1) Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar için aylık başvuruların ortalaması esas alınarak kişi ve öğün sayısı belirlenir. Ana öğün saatleri dışında başvuruda bulunanlar için kumanya ve çocukların ihtiyacına yönelik yiyeceğin temin edilmesi sağlanır.

(2) Çalışanlara öğle yemeği; nöbetçi ve vardiyalı çalışan personele çalışma süresi içinde yer alan öğünlerde ilgili mevzuat çerçevesinde yemek verilir.

(3) Yemek, aylık tabela hazırlanmak suretiyle belirlenir.

(4) Yemeklerin numuneleri 72 saat saklanır ve numune üzerine alındığı tarih ve saati yazılır.

(5) Sağlık destek hizmetlerinde kullanılmak üzere tıbbi malzeme ile acil ihtiyaçları karşılamak amacıyla bebek bezi, biberon, mama ve benzeri malzemeler temin edilir.

İş birliği

MADDE 47 – (1) Hizmetler; Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), yerel yönetimler, üniversiteler, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile diğer kişi ve kuruluşların iş birliği ve desteği ile yürütülür.

(2) Hizmetlerin sunumunda veya verilen tedbir kararlarının ifasında gerekli hâllerde Bakanlık veya İl Müdürlükleri ile ilgili kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları arasında ihtiyaç duyulan konularda Genel Müdürlüğün görüşü de alınarak protokol yapılabilir. İmzalanan protokoller Genel Müdürlüğe bildirilir.

Geçiş dönemi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) İllerde ŞÖNİM teşkilatlanması tamamlanıncaya kadar bu Yönetmelik kapsamında kendilerine verilen görevler İl Müdürlükleri tarafından yürütülür.

Yürürlük

MADDE 48 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 49 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

ÇOCUK İZLEM MERKEZİ İLE İLGİLİ 2012/20 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın her türlü tehlikeden korunarak bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, eğitimli ve topluma yararlı bireyler olarak sosyal hayatta yerlerini almaları, Hükümetimizin temel hedefleri arasında bulunmaktadır.

Bu hedef doğrultusunda; çocuklarımızı koruyup kollamaya yönelik mevzuat ve düzenlemeler yürürlüğe konularak, oluşturulan altyapı çerçevesinde yürütülen uygulamaların geliştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Çocuğun beden veya ruh sağlığına zarar veren ya da zarar verme riski taşıyan, fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimini olumsuz etkileyen durumlar, çocuğa karşı kötü muamele şeklinde tanımlanmaktadır. Kötümuamelenin istismar ya da ihmal olmak üzere iki farklı boyutu bulunmaktadır. Ülkemizde istismara uğrayan çocuk ve/veya ailesi, yaşanan olumsuzlukları pek çok sebeple gizleme eğilimindedir. Bu sebeple de istismara uğrayan çocuğa verilmesi zorunlu olan hukuki, tıbbi, ruhsal ve sosyal destek aksayabilmektedir.

Mağdur çocukların; kolluk kuvvetleri, adli merciler ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi ve bu süreçte yaşadıklarını defalarca dile getirmek zorunda bırakılması, gizliliğin yeterince sağlanamaması, ilgili kurumlarda çocukla görüşme yapanların; çocuğun ruhsal durumunu gözeterek görüşme yapabilecek yeterlilikte eğitime sahip olmaması halinde, çocuğun uğradığı travma şiddetlenmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak; çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitimli kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesi gerekli görülmüştür.

Pilot uygulama olarak ilk defa Ankara'da açılmış bulunan ÇİM, ilgili kurumların da katılımı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu süreçte elde edilen tecrübeler ışığında Ankara'ya ilaveten Kayseri, Samsun ve Gazi-

antep'te kurulan ÇİM'lerin zaman içerisinde ülke genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Öte yandan; ÇİMılerin çalışma ve yaygınlaşma sürecinin sağlıklı ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesi için gerekli tedbirleri görüşüp karara bağlamak ve bu konuda kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak üzere; Sağlık Bakanlığı Müsteşarı ya da yardımcısının başkanlığında; Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığıtemsilcilerinin (bakanlıklardan müsteşar yardımcısı, başkanlıklardan başkan yardımcısı düzeyinde) katılımıyla ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu (Kurul) oluşturulmuştur.

Kurulun ve ÇİM'lerin çalışma usul ve esasları, aşağıda sayılan hususlar çerçevesinde Kurul tarafından belirlenecek; sekretarya hizmetleri, alınan kararların ilgili kurumlarca uygulanmasının takibi ve koordinasyonu Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Yargıtay Başkanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve ilgili İl Cumhuriyet Başsavcılığı temsilcileri ile katkı sağlayabileceği öngörülen ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek birlikleri, konu ile ilgili uluslararası kuruluş ve özel sektör temsilcileri de Kurul toplantılarına davet edilebilecektir.

ÇİMılerin işleyişi hususunda;

1 – ÇİM'lerde görev yapacak personelin eğitiminin, Sağlık Bakanlığınca uygun görülen merkezlerde gerçekleştirilmesi, özellikle çocuklarla ilgili alanlarda görev yapan öğretmen, sosyal çalışma görevlisi, sağlık personeli, din görevlisi gibi kamu görevlileri ile kolluk görevlilerine kurumlarınca eğitim verilerek ÇİM'lerin amacı ve işleyişi konusunda bilgilendirilmesi veya Sağlık Bakanlığı tarafından ihtiyaca göre belirlenecek aralıklarla verilecek eğitimlere katılımlarının sağlanması,

2 – ÇİM personelinin görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemelerin Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanarak Kurulun onayı ile yapılması; ÇİM'lerde yürütülecek hizmetlerin, farklı uygulamalara yer vermeyecek biçimde bu Genelgede belirtilen hususlar ile gerektiğinde Kurulca belirlenen esaslar doğrultusunda belirli standartlarda yerine getirilmesi,

3 – Özellikle cinsel istismar suçunun mağduru olan çocukların etkin bir şekilde korunmalarının sağlanması, ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitimli kişiler tarafından tek seferde yapılmasıve istismarı önleyici tedbirlerin alınması amacıyla Cumhuriyet

başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma işlemlerinin; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yayımlanan "Soruşturma Usul ve Esasları" konulu Genelgenin ilgili bölümüne göre yürütülmesi,

Bu kapsamda, üniversitelerde kurulan ve Sağlık Bakanlığı tarafından ÇİM'lerin işleyişine dair usul ve esaslar dikkate alınarak tamamlanmış özelliklere sahip bulunan çocuk koruma birimleri veya merkezlerinde de soruşturma işlemlerinin yapılmasına dair Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararına uygun hareket edilmesi,

4 – İfade alma, rapor düzenleme ve delillerin hukuka uygun toplanması gibi adli işlemler yönünden Cumhuriyet başsavcılıklarınca yapılacak değerlendirme ve denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, mülkî idare amirlerince; merkezde yapılacak hizmetlerin yerine getirilmesi için mekân ve personel tahsisi dâhil olmak üzere gereken tüm tedbirlerin alınarak merkezin işleyişinin takip edilmesi ve üçer aylık dönemler hâlinde hazırlanacak raporların, uygulamadaki aksaklıkları ve çözüm yollarını da içerecek biçimde Kurula sunulmak üzere Sağlık Bakanlığına gönderilmesi,

5 – ÇİM'ler ile üniversitelerin Sağlık Bakanlığınca belirlenen özelliklere sahip çocuk koruma birimleri veya merkezleri bünyesinde; cinsel istismara maruz kalan çocuğun beden veya ruh sağlığının bozulup bozulmadığının tespitine yönelik raporu vermek üzere; adli tıp mevzuatına uygun olarak ilgili uzmanların yer alacağı sağlık kurulu oluşturulması için ilgili kurumlarca gereken tedbirlerin alınması,

6 – ÇİM'lerin çalışmalarını yürütebilmesi için ihtiyaç duyacağı; personel, araç, gereç ve her türlü donanım desteği ile diğer hususların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca öncelikle sağlanması, uygun görülmüştür.

Kurulun ve ÇİM'lerin çalışmalarının bir bütünlük içinde yürütülmesi, bu konuda kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, Kurul tarafından alınan kararların uygulanması, ÇİM'lerin çalışmalarını gerektiği gibi yürütebilmesi için bütün bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarınca gereken destek ve yardım sağlanacaktır.

Bilgilerini ve gereğini önemle rica ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

63 SAYILI SUÇ MAĞDURLARININ DESTEKLENMESİNE DAİR CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ

Resmî Gazete Tarihi: 10.06.2020

Resmî Gazete Sayısı: 31151

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin amacı; suç mağdurlarına sağlanan hizmet ve yardımlara ilişkin esasları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumlulukları düzenlemektir.

(2) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, soruşturması ve kovuşturması Türkiye'de yürütülen suçlar nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetler hakkında uygulanır.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin uygulanmasında;

a) Adli destek görevlisi: Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarında çalışanları,

b) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

c) Başkanlık: Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığını,

ç) Kırılgan grup: Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince adli destek görevlileri tarafından yapılan bireysel değerlendirme sonucunda suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği tespit edilen mağdurlar ile adli sisteme dâhil olan çocukları,

d) Mağdur: Suç nedeniyle fiziksel, ruhsal veya ekonomik olarak doğrudan zarar gören gerçek kişiyi,

e) Müdürlük: Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle verilen görevleri yapmak üzere adliye bünyesinde kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerini, ifade eder.

Temel ilkeler

MADDE 3- (1) Mağdurlara yönelik yardım ve destek hizmetlerinde, eşitlik, insan onuruna saygı, dürüstlük ve mahremiyet ilkesi esastır.

(2) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamındaki hizmetler mağdurun kişiliğine saygı gösterilerek ve mağduriyetinin farkında olarak yerine getirilir.

(3) Mağdurun, adli sürece etkin katılım ve adalete erişim için mevzuatın öngördüğü şartlara uygun olarak kendisine vekil tayin edilmesi ve adli yardımda bulunulması isteği derhal karşılanır.

(4) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında yer alan hizmetler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından gecikmeksizin, koordineli ve etkin bir şekilde sunulur.

(5) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin uygulanmasında görev alanlar, mağdura ilişkin kişisel verilerin gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler, kanunlarda öngörülen hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilmez.

(6) Mağdurların, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesindeki hizmet ve yardımlardan faydalanabilmesi için kolluğa, Cumhuriyet başsavcılığına veya müdürlüğe başvurması gerekir.

(7) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında yer alan hizmetlerin sunumunda, başvuru şartı çocuklar için aranmaz ve çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilir.

(8) Mağdurlara sunulan yardım ve destek hizmetlerinde sivil toplum kuruluşları ile gönüllü gerçek ve tüzel kişilerden de yararlanılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Mağdurlara Yönelik Hizmetler

Bilgilendirme ve yönlendirme

MADDE 4- (1) Mağdurlar, talepleri halinde kendilerine sağlanan hak ve yardımlara ilişkin olarak kolluk birimleri veya müdürlükçe gecikmeksizin bilgilendirilir ve yönlendirilir.

(2) Mağdurla yapılan sözlü veya yazılı iletişimde, mağdurun anlama veya kendini ifade etme kabiliyetini etkileyen yaş, gelişim düzeyi, engellilik gibi durumları dikkate alınır ve anlaşılır bir dil kullanılır.

(3) Mağdura, kolluk veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ihbar veya şikayetine ilişkin yazılı bir belge verilir.

Korunma ve suçun tekrarının önlenmesi

MADDE 5- (1) Mağdura veya aile bireylerine yönelik bir saldırı ihtimalinin bulunması halinde, bu kişilerin başvurusu üzerine suçun tekrarının veya başkaca bir suçun işlenmesinin önlenmesi için kolluk birimlerince gerekli tedbirler alınır.

Bazı mağdurlara yönelik hizmetler

MADDE 6- (1) Kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından mağdur olanlara aşağıdaki hizmetler sunulur:

a) Ceza muhakemesinin zorunlu kıldığı durumlar hariç olmak üzere, soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin yapıldığı yerlerde, şüpheli veya sanıkla mağdurun temasını önleyici tedbirler alınır.

b) Tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumlarından tahliyesine veya firarına ilişkin bilgiler ceza infaz kurumu müdürlüğünce mağdurun bulunduğu yer kolluk birimine bildirilir. Kolluk birimince yapılan değerlendirme sonucunda gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınır, mağdur için tehlike oluşturabilecek hallerde mağdura bilgi verilir.

c) Mağdurların meslek edinmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı veya Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler veya sivil toplum kuruluşları tarafından kurslar düzenlenebilir ve

mevcut kurslara katılmalarında mağdurlara öncelik tanınır.

ç) Mağdurlar, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin ekonomik ve sosyal desteklerinden öncelikli olarak yararlandırılır.

d) Yaşadığı mağduriyet nedeniyle:

1) Yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da birlikte ikamet ettikleri aile bireylerinin çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşlarının kadro, pozisyon ve teşkilat durumu gözönünde bulundurularak görev yerleri değiştirilir.

2) Yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalan özel hukuk hükümlerine tabi çalışan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da birlikte ikamet ettikleri aile bireylerinin aynı işverene ait başka işyerlerinde çalışmaları sağlanabilir.

3) Yerleşim yerini veya okulunu değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri halinde, kendilerinin ya da bakmakla yükümlü oldukları kişilerin veya birlikte ikamet eden altsoyunun eğitim gördüğü kurumların aynı türde eğitim veren okullarına devam etmeleri, ilgisine göre Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu veya yükseköğretim kurumlarınca öncelikli olarak sağlanır. Ayrıca, yeni eğitim kurumunda ihtiyaç duyulması halinde mağdura rehberlik hizmetleri verilir. Buna ilişkin usul ve esaslar, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından birlikte çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Kırılgan gruplara sunulacak hizmetler

MADDE 7- (1) Adli sisteme dahil olan çocuklar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan veya aile içi şiddet, terör ve insan ticareti suçlarından mağdur olanların başvurmaları halinde müdürlük bünyesinde çalışan adli destek görevlileri tarafından bu maddedeki hizmetlerin sunulması amacıyla bireysel değerlendirme yapılır.

(2) Kadın, yaşlı ve engelli mağdurlar başta olmak üzere, mağdurun kişisel özellikleri, suçun niteliği ve ağırlığı, suçun işlendiği şartlar dikkate alınarak suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği yapılacak ön değerlendirme ile anlaşılan mağdurlara yönelik olarak da birinci fıkra uyarınca değerlendirme yapılabilir.

(3) Bireysel değerlendirme sonucunda kırılgan gruba girdiği tespit edilen mağdurlara adli destek görevlisi aracılığıyla sunulacak hizmetler şunlardır:

a) Mağdurun, Cumhuriyet savcısının veya hâkimin isteği üzerine, mağdurun dinlenilmesinden önce kaygı düzeyini düşürmek amacıyla içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak.

b) Mağdurun kendini rahat ifade edebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını Cumhuriyet savcısı veya hâkime bildirmek ve mağdur dinlenirken yanında bulunmak.

c) Cumhuriyet savcısı veya hâkimin isteği üzerine sosyal inceleme raporu hazırlamak.

ç) İfade ve beyan işlemlerinin adli görüşme odasında gerçekleştirilmesini Cumhuriyet savcısı veya hâkime önermek.

d) Tedavi veya rehabilitasyona ihtiyaç duyan mağdurları yönlendirmek.

e) Adli süreç boyunca etkin desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilen mağdurlara yönelik hizmetlerde vaka yönetimi uygulamak.

(4) Soruşturma veya kovuşturma sürecinin tamamlanmasından sonra destek ihtiyacı devam eden mağdurlar, ilgili kurumlara yönlendirilir.

(5) Müdürlüğe başvuruda bulunan mağdurlardan korunma ihtiyacı olan çocuk, kadın, yaşlı ve engelliler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının il müdürlüğüne veya sosyal hizmet merkezlerine bildirilir.

(6) Haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilemeyen mağdurlara yönelik olarak kolluk veya Cumhuriyet başsavcılığının bildirimi üzerine ya da resen mülkî idare amiri tarafından gerekli tedbirler alınır.

(7) Gerek görülmesi halinde bu maddedeki hizmetler, suçtan zarar görenlere de sağlanabilir.

Adli görüşme odaları

MADDE 8- (1) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanması, ifade ve beyanların özel ortamda adli destek görevlisi aracılığıyla alınması amacıyla müdürlük bünyesinde adli görüşme odaları kurulur.

(2) Adli görüşme odalarında yapılan tüm iş ve işlemler görüşme yapılan kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde ve mümkün olan en kısa

sürede gerçekleştirilir. Çocuklarla ilgili iş ve işlemlerde çocuğun yüksek yararı ilkesi dikkate alınır.

Cinsel suç mağdurlarına yönelik hizmetler

MADDE 9- (1) Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkralarının uygulanması bakımından cinsel suç mağdurlarının tekrarlanan mağduriyetini önlemek, adli ve tıbbî işlemlerin bu alanda eğitimli görevliler tarafından tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla Bakanlığın talebi üzerine Sağlık Bakanlığı tarafından cinsel suç mağdurlarına yönelik hizmet veren merkezler kurulur. Üniversiteler tarafından da bu merkezler kurulabilir.

(2) Bu merkezlerin kurulmasına, işleyişine ve denetimine ilişkin usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınmak suretiyle Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Teşkilat

Teşkilat

MADDE 10- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan ve Bakanlığın görev alanına giren iş ve işlemler, Başkanlık tarafından yerine getirilir.

(2) Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetim ve denetiminde müdürlük kurulur. İş durumu ve coğrafi konum gözönüne alınarak, adalet komisyonu bulunmayan yerlerde Bakanlık onayı ile müdürlükler veya müdürlüğe bağlı bürolar kurulabilir.

Müdürlüğün görevleri

MADDE 11- (1) Müdürlüğün görevleri şunlardır:

a) Mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek.

b) Adli süreçte, kırılgan gruba yönelik destek hizmetlerini sunmak.

c) Adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programlarını uygulamak, tekrarlanan mağduriyetlerini önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek.

ç) Adli süreçte görev alan adli destek görevlilerinin koordineli ve etkin şekilde çalışmalarını sağlamak.

d) Mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütmek.

e) Adli süreçte tanıkların desteklenmesine yönelik hizmetleri sunmak.

f) Adli yardım hizmetlerine ilişkin bilgilendirme yaparak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hizmetin etkin sunulmasına yönelik faaliyetleri yürütmek.

g) Görev alanıyla ilgili hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak.

ğ) Müdürlüğün görev alanına giren konularda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunmak.

h) Mevzuatla veya Bakanlıkça verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(2) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından talep edilmesi halinde 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 15 inci maddesinin ikinci fıkrası, 22 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkrası ile 34 üncü maddesi ve 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrası gereğince yapılacak işlemlerde adli destek görevlisi görevlendirilir.

Danışma Kurulu ve koordinasyon kurulları

MADDE 12- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hizmetlerin sunumuna ve hizmet sunumunda karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla Bakanlıkta Danışma Kurulu, müdürlük bulunan yerlerde ise koordinasyon kurulu oluşturulur. Kurul toplantılarına, görüşlerine başvurulmak üzere sivil toplum kuruluşları temsilcileri de davet edilebilir. Kurulların oluşumu ile çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Mağdur hizmetlerinin desteklenmesi

MADDE 13- (1) Belediyeler, üniversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları mağdur hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlamak amacıyla Bakanlık ile ortak programlar geliştirebileceği gibi ilgili mevzuatı çerçevesinde yer tahsis edebilir, hizmet binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir.

(2) Mağdurlara yardım ve destek hizmetlerinde bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde belirtilen ilkeler gözetilerek gönüllü kişilerden yararlanılabilir.

(3) Bakanlıkça, üniversitelerin hukuk fakülteleri veya fakültelerin sosyal hizmet, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümleri ile mağdurlara sunulan hizmetlerde mesleki deneyim ve tecrübe artırımını sağlamak amacıyla işbirliği yapılabilir.

Eğitim

MADDE 14- (1) Bakanlıkta ve müdürlüklerde çalışan görevliler ile ihtiyaç duyulması halinde gönüllü çalışanlara Bakanlıkça eğitim verilir.

(2) Başkanlıkça üniversitelerin ilgili birimleri ile mağdur hakları alanına ilişkin sertifika veya yüksek lisans gibi eğitim programları geliştirmek üzere işbirliği yapılabilir.

(3) Mağdur hakları ve mağdura yaklaşım konusunda üniversiteler, barolar ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır. Bu kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanacak eğitim ve staj müfredatına Başkanlıkça katkı ve destek verilir.

Hizmetin izlenmesi ve değerlendirilmesi

MADDE 15- (1) Müdürlükçe, sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması amacıyla hizmetten faydalanan kişiler veya aileleri ile hizmet sunumunda görev yapanların görüş ve değerlendirmeleri alınır. Müdürlük tarafından sunulan hizmetler, istatistikler, hizmet sunumuna ilişkin tespit, değerlendirme ve öneriler, rapor halinde Başkanlığa sunulur.

(2) Başkanlık tarafından yapılan değerlendirmeler doğrultusunda; sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması için, mevzuat değişiklikleri de dâhil olmak üzere yapılması gereken çalışmalara ilişkin öneriler her yıl Bakanlığa sunulur.

(3) Her yıl Başkanlıkça müdürlüklerin hazırladıkları istatistiki veriler ve çalışma raporları dikkate alınarak bir rapor hazırlanır.

Yönetmelik

MADDE 16- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında yer alan hizmetlerin sunulmasına ilişkin usul ve esaslar ile müdürlüklerin yetki alanı, denetimi, adli destek görevlilerinin çalışma usul ve esasları bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

Kadrolar [1]

MADDE 17- (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 2 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin eki cetvellerin ilgili bölümlerine eklenmiştir.

Yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler

MADDE 18- (10/7/2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Atama İzni

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ihdas edilen psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarına 31/12/2022 tarihine kadar 2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 11 inci maddesine göre belirlenen atama sayısı sınırı aranmaksızın açıktan veya naklen atama yapılabilir.

Yürürlük MADDE 19- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme MADDE 20- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 30.04.2021

Resmî Gazete Sayısı: 31470

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; adli süreçte suç mağdurlarına ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere sağlanacak hizmetler ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelere sunulacak hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumluluklar ile buna ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; adli süreçte suç mağdurlarına ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere sunulacak hizmetler ile Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemelere sunulacak hizmetlere ilişkin temel ilkeleri, yükümlülükleri, merkez ve taşra teşkilatının çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 52, 234 ve 236 ncı maddeleri, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 15, 22, 32, 33, 34, 35 ve 39 uncu maddeleri, 9/1/2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 5, 6 ve 7 nci maddeleri, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1

sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 53 üncü maddesi, 10/6/2020 tarihli ve 31151 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 12 ve 16 ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Adalet komisyonu: Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunu,

b) Adli destek hizmetleri: Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemelerin talebiyle ya da kişilerin başvurusu ile psikolog, pedagog, sosyal çalışmacılar ve ilgili diğer personel aracılığıyla sunulan hizmetleri,

c) Adli destek görevlisi: Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı olarak çalışanları,

ç) Adli görüşme: Mahkemelerden veya Cumhuriyet başsavcılıklarından adli görüşme odasına yönlendirilen dosyalardaki kişilerle adli görüşme odalarında yaşlarına ve içinde bulundukları duruma uygun şekilde adli destek görevlisi aracılığıyla yapılan görüşmeyi,

d) Adli görüşmeci: Adli görüşme odasında çalışmak üzere görevlendirilen adli destek görevlisini,

e) Bakan: Adalet Bakanını,

f) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

g) Bakmakla yükümlü olunan kişi: Suç dolayısıyla ölenin eşini, çocuğunu, anasını, babasını, kardeşini veya ölenle evlatlık bağı bulunanları,

ğ) Başkan: Bakanlık Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanını,

h) Başkanlık: Bakanlık Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığını,

ı) Gönüllü: Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünde bilgi, beceri ve ilgi alanları doğrultusunda gönüllülük esasına göre çalışan kişiyi,

i) Kırılgan grup: Adli destek görevlileri tarafından yapılan bireysel değerlendirme sonucunda suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği tespit edilen mağdurlar ile adli sisteme dâhil olan çocukları,

j) Mağdur: Suç nedeniyle fiziksel, zihinsel, ruhsal veya ekonomik olarak doğrudan zarar gören gerçek kişiyi,

k) Müdür: Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürünü,

l) Müdürlük: Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünü,

m) UYAP: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Temel İlkeler ve İşbirliği

Temel ilkeler

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan destek ve hizmetlerin yerine getirilmesinde eşitlik, insan onuruna saygı, dürüstlük ve mahremiyet ilkeleri esas alınarak aşağıdaki hususlara riayet edilir:

a) Cinsiyet, yaş, engellilik, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasi görüş veya diğer sebeplerle ayrımcılık yapılamaz; aşağılayıcı, onur kırıcı söylem ve davranışlarda bulunulamaz.

b) Herkesin özel ve farklı olduğu kabul edilerek, görüşme ve işlemler gerçekleştirilirken yazılı ya da sözlü iletişimde yalın ve açık bir dil kullanılır.

c) Hizmetin sunumu sırasında elde edilen kişisel verilerin ve düzenlenen raporların gizliliği ilgili mevzuat hükümleri kapsamında korunur. Bu veriler ilgili mevzuatta öngörülen hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

ç) Mesleki etiğe ve tarafsızlığa gölge düşürecek tutum, davranış ve ilişkilerden kaçınılır.

d) Kişilerin, örselenmelerine yol açabilecek eylemlerin engellenmesi, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla istemedikleri kişilerle yüz

yüze getirilmemeleri, güvenliklerinin sağlanması ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için gereken tedbirler alınır.

(2) Mağdurlara yönelik iş ve işlemler yerine getirilirken; mağdura azami saygının gösterilmesinin yanında, mağdurun anlama ve anlaşılma hakkı gözetilir.

(3) Sunulan hizmetler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde işbirliği ve karşılıklı iletişim içerisinde, gecikmeksizin, koordineli ve etkin bir şekilde yerine getirilir.

Çocuğun üstün yararı

MADDE 6 – (1) Çocuklara yönelik tüm iş ve işlemler ile hizmet sunumunda çocuğun üstün yararı ilkesi esas alınır.

(2) Çocuklar hakkındaki iş ve işlemler, çocuğun örselenmesini engelleyecek şekilde zamanında ve mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilir. Zorunluluk olmadıkça bu işlemler tekrar edilmez.

(3) İfade ve beyan işlemlerinde, mağdur çocukların kaygı düzeyini düşürerek kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamak amacıyla adli destek görevlilerinin uzmanlığından faydalanılır.

(4) Çocuklar adli süreçler hakkında gelişim düzeylerine uygun şekilde bilgilendirilir.

(5) Anlama ve anlaşılma hakkı gözetilerek çocukların alınacak kararlar öncesinde kendilerini ifade etmelerine olanak tanınır.

(6) Çocukların örselenmelerine neden olabilecek eylemlerin önlenmesi amacıyla gerekli tedbirler alınır.

Başvuru ve işbirliği

MADDE 7 – (1) Mağdurların, bu Yönetmelikteki hizmet ve yardımlardan faydalanabilmeleri için kolluğa, Cumhuriyet başsavcılığına veya müdürlüğe başvurmaları ve işbirliği içerisinde hareket etmeleri gerekir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan hizmetlerin sunumunda, başvuru koşulu çocuklar için aranmaz.

İKİNCİ KISIM
Teşkilat

BİRİNCİ BÖLÜM
Merkez Teşkilatı

Başkanlık ve Danışma Kurulu

MADDE 8 – (1) Adli destek ve mağdur hizmetleri, Bakanlık merkez teşkilatında Başkanlık tarafından yürütülür.

(2) Bakanlıkta, adli destek ve mağdur hizmetleri ile bu hizmetlerin koordinasyonuna ilişkin danışma organı olarak Danışma Kurulu oluşturulur.

Başkanlığın görev ve yetkileri

MADDE 9 – (1) Başkanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kırılgan gruba yönelik hak ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin faaliyetleri yürütmek.

b) Mağdurların kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yürütmek.

c) Adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programları geliştirmek, tekrarlanan mağduriyetleri önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik faaliyetleri yürütmek.

ç) Mağdurların adalete erişimini güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmak ve uygulamak.

d) Adli süreçte tanıklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesine ve uygulanmasına ilişkin faaliyetleri yürütmek.

e) Adliyelerde görev alan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacı gibi uzmanların çalışma usul ve esaslarını belirlemek.

f) Adli yardımla ilgili mevzuatın Bakanlığa verdiği görevleri ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek ve adli yardım hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde işleyişine yönelik tedbirleri almak.

g) Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak.

ğ) Mağdurların her alanda desteklenmesini sağlamak amacıyla toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunmak.

h) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Şube müdürlükleri

MADDE 10 – (1) Başkanlık aşağıdaki şube müdürlüklerinden oluşur:

a) Adli Yardım Hizmetleri Şube Müdürlüğü.

b) Çocuk Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü.

c) Kadın Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü.

ç) Tanık ve Diğer Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü.

d) Taşra Teşkilatı Şube Müdürlüğü.

e) İdari ve Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü.

Adli Yardım Hizmetleri Şube Müdürlüğü

MADDE 11 – (1) Adli Yardım Hizmetleri Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Adli yardım hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına ve bu hizmetten faydalananların adalete erişimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütmek.

b) Adli yardım alanındaki ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, düzenlenen etkinliklere katılmak, projeler geliştirmek ve adli yardım mevzuatının geliştirilmesine katkıda bulunmak.

c) Sunulan adli yardım hizmetlerinin etkinliğinin artırılması için Türkiye Barolar Birliği, barolar ve diğer ilgili birimlerle işbirliği içinde çalışmak.

ç) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Çocuk Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü

MADDE 12 – (1) Çocuk Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Suça sürüklenen, mağdur veya tanık sıfatıyla adli sürece dâhil olan çocuklara yönelik psiko-sosyal müdahale ve temel yaklaşım programları geliştirmek.

b) Adli sürece dâhil olan çocukların sahip oldukları haklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar yapmak.

c) Çocuk hakları alanında ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, düzenlenen etkinliklere katılmak ve mevzuatın geliştirilmesine katkıda bulunmak.

ç) Çocuk adaleti alanındaki hizmetlerin kalitesinin artırılması ile çocukların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik projeler geliştirmek.

d) Çocuklara yönelik hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli şekilde çalışmalar yürütmek.

e) Çocuk hak ve politikalarına ilişkin olarak ihtiyaç duyulan konularda araştırma, inceleme ve analiz çalışmaları yürütmek.

f) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Kadın Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü

MADDE 13 – (1) Kadın Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Kadın mağdurlara yönelik psiko-sosyal müdahale programları geliştirmek.

b) Kadın mağdurların sahip oldukları haklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar yapmak.

c) Ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, düzenlenen etkinliklere katılmak ve mevzuatın geliştirilmesine katkıda bulunmak.

ç) Şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması ile kadın mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik araştırma, inceleme ve analiz çalışmaları yapmak ve projeler geliştirmek.

d) Şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli şekilde çalışmalar yürütmek.

e) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Tanık ve Diğer Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü

MADDE 14 – (1) Tanık ve Diğer Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Tanıkları sahip oldukları haklar ile görev ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek üzere çalışmalar yürütmek.

b) Diğer şube müdürlüklerinin görev alanı dışında kalan yaşlı ve engelliler ile mülteci ve geçici koruma altındaki yabancılar gibi kırılgan gruba dâhil mağdurları sahip oldukları haklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirmek üzere çalışmalar yürütmek.

c) Tanıklar ile diğer şube müdürlüklerinin görev alanı dışında kalan mağdurlara yönelik psiko-sosyal müdahale programları geliştirmek.

ç) Tanıklığın önem ve değerine ilişkin farkındalık oluşturmak üzere çalışmalar yürütmek.

d) Ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, düzenlenen etkinliklere katılmak ve mevzuatın geliştirilmesine katkıda bulunmak.

e) Tanıklar ile diğer şube müdürlüklerinin görev alanı dışında kalan mağdurlara hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli şekilde çalışmalar yürütmek.

f) İhtiyaç duyulan konularda araştırma, inceleme ve analiz çalışmaları yürütmek, projeler geliştirmek.

g) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Taşra Teşkilatı Şube Müdürlüğü

MADDE 15 – (1) Taşra Teşkilatı Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Müdürlükler aracılığıyla sunulan hizmetlerin koordinasyonunu ve yeknesaklığını sağlamak.

b) Müdürlüklerin çalışma usul ve esaslarını belirlemek, yürütülen çalışmaları takip ederek hizmet kalitesinin artırılmasını sağlamak.

c) Adli görüşme odalarının çalışma usul ve esaslarını belirlemek.

ç) Adli görüşme odalarının etkin kullanımı ile adli görüşmenin niteliğinin artırılmasına yönelik faaliyetler yürütmek.

d) Adli görüşme odalarında yapılan görüşmelere ve müdürlüklerde sunulan hizmetlere ilişkin istatistiki verileri toplamak.

e) Müdürlüklerin ve adli görüşme odalarının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütmek.

f) Taşra teşkilatında görev yapan personele yönelik eğitim ve uygulama faaliyetlerini ilgili birimler ile işbirliği içerisinde düzenlemek.

g) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

İdari ve Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü

MADDE 16 – (1) İdari ve Mali Hizmetler Şube Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Başkanlığın faaliyetlerinin etkin ve verimli şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan idari işleri planlamak ve yürütmek, gerekli araç, gereç ve malzeme ile hizmet alımlarını gerçekleştirmek.

b) Başkanlığa ait yazışma, evrak kayıt, dokümantasyon ile arşiv iş ve işlemlerini yürütmek.

c) Başkanlıkta çalışanların göreve başlama, ayrılma ve izin gibi durumlarıyla ilgili olarak gerekli işlemleri yapmak.

ç) Başkanlığa tahsis edilen ödeneklerin takibi ile tahakkuk iş ve işlemlerini yapmak.

d) Her türlü teknik, bakım ve onarım işlerini yaptırmak.

e) Başkanlığın taşınır kayıtlarını tutmak.

f) Mevzuatla ya da Başkan tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

İKİNCİ BÖLÜM
Danışma Kurulu, Çalışma Usul ve Esasları

Danışma Kurulunun oluşumu

MADDE 17 – (1) Bakanlıkta, adli destek ve mağdur hizmetlerine ilişkin danışma organı niteliğinde görev yapmak üzere ilgili Bakan Yardımcısının başkanlığında Danışma Kurulu oluşturulur.

(2) Danışma Kurulunda aşağıdaki üyeler yer alır:

a) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bakan Yardımcısı.

b) Gençlik ve Spor Bakanlığı Bakan Yardımcısı.

c) İçişleri Bakanlığı Bakan Yardımcısı.

ç) Millî Eğitim Bakanlığı Bakan Yardımcısı.

d) Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısı.

e) Türkiye Barolar Birliği Başkanı veya temsilcisi.

f) Yükseköğretim Kurulunca görevlendirilecek, üniversitelerin biri hukuk fakültelerinden, biri ise sosyal hizmet, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümlerinden olmak üzere profesör veya doçent unvanına sahip öncelikle bu Yönetmeliğin içerdiği konularda çalışmaları bulunan iki öğretim üyesi.

g) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanı.

(3) Danışma Kurulunun sekretarya hizmetleri Başkanlık tarafından yerine getirilir.

Danışma Kurulunun görevleri

MADDE 18 – (1) Danışma Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Adli destek ve mağdur hizmetlerinin sunumuna ilişkin mevzuat ve uygulamaları değerlendirmek, karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik tavsiye niteliğinde kararlar almak.

b) Adli destek ve mağdur hizmetlerinin daha etkin ve verimli şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.

c) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Danışma Kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 19 – (1) Danışma Kurulu her takvim yılında en az bir defa toplanır. Kurul başkanı, gerekli gördüğü hallerde Danışma Kurulunu toplantıya çağırabilir.

(2) Başkanlıkça, toplantı tarihinden en az 1 ay önce Danışma Kuruluna üye gönderecek kurumlara toplantının yerini, tarihini ve saatini belirten davet yazısı gönderilir. Davet yazısında toplantıya katılacak kişiler ile gündeme ilişkin öneri ve görüşlerin bildirilmesi istenir.

(3) Gelen öneri ve görüşler ile müdürlüklerin ve koordinasyon kurullarının yıllık faaliyet raporları dikkate alınarak hazırlanan gündem toplantı tarihinden en az on beş gün önce üyelere gönderilir.

(4) Danışma Kurulu toplantılarına uzman kişiler, sivil toplum kuruluşları ile diğer kurum veya kuruluşların temsilcileri davet edilerek görüşleri alınabilir.

(5) Danışma Kurulu toplantısında gündem Başkanlıkça takdim edilir. Toplantıya katılanların çoğunluğunun oyuyla yeni konular gündeme alınabilir.

(6) Toplantı içeriği ile alınan kararlar tutanağa bağlanır ve Danışma Kurulu üyelerince imzalanır. Kararlar Başkanlıkça ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir.

(7) Alınan kararlar toplantıya katılan Bakanlıklarca ilgili kurumlara genelge veya duyuru hâlinde bildirilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Taşra Teşkilatı

Müdürlük ve hizmetin yürütülmesi

MADDE 20 – (1) Adli destek ve mağdur hizmetleri, bulundukları adliyedeki Cumhuriyet başsavcılığı ile mahkemelere yönelik hizmet sunan müdürlükler tarafından yürütülür.

(2) Adalet komisyonu bulunan yerlerde Bakanlığa bağlı olarak Cumhuriyet başsavcılığının gözetim ve denetiminde müdürlük kurulur.

(3) İş durumu ve coğrafi konum göz önüne alınarak adalet komisyonu bulunmayan yerlerde Bakanlık onayı ile müdürlükler veya müdürlüğe bağlı bürolar kurulabilir.

(4) Müdürlüklerde bir müdür ile yeterli sayıda adli destek görevlisi ve yardımcı personel bulunur.

(5) Adli destek ve mağdur hizmetlerinin etkin ve bütüncül sunumunu sağlamak amacıyla müdürlük bulunan yerlerde koordinasyon kurulları oluşturulur.

Müdürlüğün görevleri

MADDE 21 – (1) Müdürlüğün görevleri şunlardır:

a) Mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendirmek ve yönlendirmek.

b) Adli süreçte, kırılgan gruba yönelik destek hizmetlerini sunmak.

c) Adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programlarını uygulamak, tekrarlanan mağduriyetlerini önleyici tedbirler almak ve psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek.

ç) Adli süreçte görev alan adli destek görevlilerinin koordineli ve etkin şekilde çalışmalarını sağlamak.

d) Mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütmek.

e) Adli süreçte tanıkların desteklenmesine yönelik hizmetleri sunmak.

f) Adli yardım hizmetlerine ilişkin bilgilendirme yaparak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hizmetin etkin sunulmasına yönelik faaliyetleri yürütmek.

g) Görev alanıyla ilgili hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak.

ğ) Müdürlüğün görev alanına giren konularda toplumsal farkındalığı artırıcı faaliyetlerde bulunmak.

h) Mevzuatla veya Bakanlıkça verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Bürolar

MADDE 22 – (1) Müdürlük bünyesinde aşağıdaki bürolar bulunur:

a) Bilgilendirme ve yönlendirme bürosu.

b) Kırılgan grup destek bürosu.

c) Ceza yargılaması destek bürosu.

ç) Hukuk yargılaması destek bürosu.

d) Adli yardım hizmetleri bürosu.

Bilgilendirme ve yönlendirme bürosu

MADDE 23 – (1) Bilgilendirme ve yönlendirme bürosunun görevleri şunlardır:

a) Başvuran ya da yönlendirilen kişileri, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirmek.

b) 38 inci madde uyarınca bireysel değerlendirme yapılması gerektiği düşünülen mağdurları rızaları dâhilinde sisteme kaydederek kırılgan grup destek bürosuna yönlendirmek.

c) Mağdurları, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kendilerine sunulan hizmetlerden faydalanabilmeleri amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

ç) Müdürlüğe gelen evrakın gereğini yapmak.

d) Koordinasyon kurulunun sekretarya hizmetlerini yerine getirmek.

e) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Kırılgan grup destek bürosu

MADDE 24 – (1) Kırılgan grup destek bürosunun görevleri şunlardır:

a) Yapılan bireysel değerlendirme sonucunda kırılgan gruba dâhil olduğu tespit edilen mağdurlara yönelik adli destek planı hazırlayarak psiko-sosyal destek sağlamak.

b) Adli süreçte etkin desteğe ihtiyaç duyan mağdurlara yönelik hizmetlerde vaka yönetimi uygulamak.

c) Adli görüşme odalarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.

ç) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Ceza yargılaması destek bürosu

MADDE 25 – (1) Ceza yargılaması destek bürosunun görevleri şunlardır:

a) Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından 5395 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin ikinci fıkrası, 22 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 34 üncü, 35 inci ve 39 uncu maddeleri gereğince yapılması istenen işlemleri yapmak.

b) Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesi gereğince yapılması istenen işlemleri yapmak.

c) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Hukuk yargılaması destek bürosu

MADDE 26 – (1) Hukuk yargılaması destek bürosunun görevleri şunlardır:

a) Mahkemeler tarafından 4787 sayılı Kanunun 5 inci, 6 ncı ve 7 nci maddeleri gereğince yapılması istenen işlemleri yapmak.

b) Adli destek görevlilerinin görev alanına giren konularda hukuk mahkemelerinin taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.

c) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Adli yardım hizmetleri bürosu

MADDE 27 – (1) Adli yardım hizmetleri bürosunun görevleri şunlardır:

a) Adli yardıma ihtiyaç duyanlara, bu hizmete başvurabilmeleri için gerekli olup UYAP üzerinden temin edilebilen bilgi ve belgelerin toplanmasında yardımcı olmak ve ilgili birimlere yönlendirmek.

b) Baroların adli yardım büroları ile eşgüdüm hâlinde çalışmak.

c) Müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koordinasyon Kurulu, Çalışma Usul ve Esasları

Koordinasyon kurulunun oluşumu

MADDE 28 – (1) Müdürlük kurulan yerlerde sunulan adli destek ve mağdur hizmetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla uygulamada karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak üzere Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcıvekilinin başkanlığında ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla koordinasyon kurulu oluşturulur.

(2) Koordinasyon kurulunda aşağıdaki üyeler yer alır:

a) Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürü.

b) Aile ve sosyal hizmetler müdürü veya şube müdürü.

c) Baro başkanı veya temsilcisi.

ç) Belediye başkanı.

d) Emniyet müdürü.

e) Gençlik ve spor müdürü.

f) Jandarma komutanı.

g) Millî eğitim müdürü.

ğ) Sağlık müdürü.

h) Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı müdürü.

ı) Cumhuriyet başsavcılığınca, mağdur hakları alanında hizmet sunan dernek ve vakıflar arasından belirlenen bir temsilci.

Koordinasyon kurulunun görevleri

MADDE 29 – (1) Koordinasyon kurulunun görevleri şunlardır:

a) Adli destek ve mağdur hizmetlerinin sunulmasında uygulamada karşılaşılan sorunları değerlendirmek ve çözüm önerilerinde bulunmak.

b) İlgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini sağlamak, sunulan hizmetlerin etkinliğini artırmak amacıyla projeler ve uygulamalar geliştirmek.

c) Hakkında vaka yönetimi uygulanan mağdurlara diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerde etkinliğin ve koordinasyonun sağlanabilmesi için alınması gereken tedbirleri değerlendirmek.

ç) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Koordinasyon kurulunun çalışma usul ve esasları

MADDE 30 – (1) Koordinasyon kurulu her takvim yılında en az iki defa toplanır. Kurul başkanı, gerekli gördüğü hâllerde kurulu toplantıya çağırabilir.

(2) Müdürlükçe toplantı tarihinden en az yirmi gün önce koordinasyon kuruluna üye gönderecek kurumlara toplantının yerini, tarihini ve saatini belirten davet yazısı gönderilir. Davet yazısında toplantıya katılacak kişiler ile gündeme ilişkin öneri ve görüşlerin bildirilmesi istenir.

(3) Kurumların öneri ve görüşleri de dikkate alınarak hazırlanan gündem toplantı tarihinden en az bir hafta önce üyelere gönderilir.

(4) Mağdur destek hizmetleri alanında çalışan ve kırılgan gruplara hizmet sunan kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de kurul toplantılarına davet edilebilir.

(5) Koordinasyon kurulu toplantısında gündem müdürlükçe takdim edilir. Toplantıya katılanların çoğunluğunun oyuyla yeni konular gündeme alınabilir.

(6) Toplantı içeriği ile alınan kararlar tutanağa bağlanır ve koordinasyon kurulu üyelerince imzalanır. Kararlar ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Müdürlükçe Mağdur Hizmetlerinin Sunumu

BİRİNCİ BÖLÜM
Bilgilendirme ve Yönlendirme Hizmetleri

Bilgilendirme hizmetleri

MADDE 31 – (1) Suç mağdurlarına, talepleri hâlinde müdürlükçe;

a) Mağduru olduğu suçu nereye ve nasıl bildirebileceği,

b) Adli sürecin işleyişi ve mağdurun bu süreçteki yeri,

c) Destek ve yardım almak için hangi kurum veya kuruluşlara başvurabileceği,

hususlarında bilgilendirme hizmeti sunulur.

Bilgilendirme yöntemleri

MADDE 32 – (1) Bilgilendirme ve yönlendirme bürosuna başvuran tüm suç mağdurlarına sözlü veya yazılı bilgilendirme yapılır.

(2) Bilgilendirmede mağdurun yaş, engellilik, anlama ve kendini ifade etme gibi bireysel özellikleri dikkate alınarak belirlenecek teknikler kullanılır.

(3) Adli süreçte mağdurların sahip oldukları haklar ve ilgili kurumlar tarafından kendilerine sunulan hizmetlere ilişkin bilgilerin yer aldığı broşür, afiş ve kılavuz gibi materyaller de bilgilendirme amacıyla kullanılabilir.

(4) Mağdurların bilgilendirilmesinde bilişim sistemlerinin yanı sıra yazılı, görsel ve sosyal medya ile kamu spotu gibi iletişim araçlarından da yararlanılabilir.

Yönlendirme hizmetleri

MADDE 33 – (1) İhbar ve şikâyette bulunmak istemesi hâlinde mağdur, Cumhuriyet başsavcılığına yönlendirilir.

(2) Müdürlüğe başvuranlar mağduriyet türüne göre kendilerine hizmet verebilecek ilgili kamu kurum ve kuruluşları konusunda bilgilendirilir ve yönlendirilir.

(3) Kamu kurum ve kuruluşlarınca sunulan hizmetlere yönelik hazırlanan bilgilendirici materyaller mağdurlara verilir.

(4) Müdürlüğe başvuruda bulunan ve korunma ihtiyacı olan çocuk, kadın, yaşlı ve engelliler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının il müdürlüğüne veya sosyal hizmet merkezlerine ya da belediyelere bildirilir ve yönlendirilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Ceza Yargılamasına Yönelik Destek Hizmetleri

Mağdurun dinlenilmesinde uzman desteği

MADDE 34 – (1) 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin üçüncü fıkrası gereğince mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurların tanık olarak dinlenilmesi sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından talep edilmesi hâlinde adli destek görevlisi bulundurulur.

(2) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda adli destek görevlisi aracılığıyla alınır.

(3) Adli destek görevlileri tarafından sunulan destek hizmetleri şunlardır:

a) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanına başvurulmadan önce mağdurla içinde bulunduğu ortam, ilgili kişiler ve ifade sürecine ilişkin görüşme yapmak.

b) Mağdurun adli süreçte kendisini rahat ifade edebilmesi için alınması gereken tedbirleri Cumhuriyet savcısı veya hâkime bildirmek.

c) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından mağdurun ifade veya beyanının alınması sırasında kaygı düzeyinin düşürülmesi ve kendisini daha rahat ifade edebilmesini sağlamak amacıyla yanında bulunmak.

ç) Birinci fıkra kapsamında mağdurun ifade veya beyanının özel ortamda alınması gerektiğinin anlaşılması ya da şüpheli veya sanıkla yüz yüze getirilmemesinin uygun olacağına kanaat getirilmesi hâlinde adli görüşme odasının kullanılmasını önermek.

d) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade veya beyan alınması sırasında sürecin kolaylaştırılmasına yönelik tavsiyede bulunmak ve talep edilen iş ve işlemleri yapmak.

e) İfade veya beyan işlemi sırasında kişinin kendisini rahat şekilde ifade edip edemediği, fiziksel ve zihinsel gelişiminin yaşı ile uyumlu olup olmadığı ve diğer belirtiler hususunda görüşlerini sunmak.

f) İfade veya beyan işlemi bittiğinde kişinin acil korunma ihtiyacı olduğunun tespit edilmesi durumunda uygun koruma tedbirlerini talep etmek.

g) İfade veya beyan işlemi sırasında mağdurun kırılgan gruba dâhil olabileceğinin anlaşılması hâlinde bireysel değerlendirme yapılmak üzere mağduru kırılgan grup destek bürosuna yönlendirmek.

Çocuklara yönelik hizmetler

MADDE 35 – (1) 5395 sayılı Kanun uyarınca Cumhuriyet başsavcılığı, mahkeme veya hâkimin istemi üzerine suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocukların kaygı düzeylerinin düşürülmesi, kendilerini rahat ifade edebilmeleri ve haklarında gereken tedbirlerin belirlenebilmesi için müdürlükçe adli destek görevlisi görevlendirilir.

(2) Cumhuriyet savcısı çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca tedbir odaklı yaklaşımın bir neticesi olarak uygun koruyucu ve destekleyici tedbirlerin belirlenebilmesi, çocuğun ifadesinin alınması, sosyal inceleme raporu hazırlanması veya çocuk hakkındaki diğer işlemlerin yerine getirilebilmesi için müdürlükten adli destek görevlisi görevlendirilmesini isteyebilir.

(3) Mahkeme veya hâkim, çocuğun ifadesinin alınması, sosyal inceleme raporu hazırlanması veya diğer işlemler sırasında kendisini rahat ifade edebilmesi ve uygun koruyucu ve destekleyici tedbirlerin belirlenebilmesi için müdürlükten adli destek görevlisi görevlendirilmesini isteyebilir.

(4) Adli destek görevlisi tarafından yukarıdaki işlemlerin yapılması sırasında çocuğun kırılgan gruba dâhil olabileceğinin anlaşılması hâlinde bireysel değerlendirme yapılmak üzere çocuk kırılgan grup destek bürosuna yönlendirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Hukuk Yargılamasına Yönelik Destek Hizmetleri

Aile mahkemelerine sunulan hizmetler

MADDE 36 – (1) Aile mahkemesinin görev alanına giren iş ve işlemlerde hâkimin istemi üzerine müdürlükçe adli destek görevlisi görevlendirilmek suretiyle aşağıdaki hizmetler sunulur:

a) Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin sosyal inceleme yapmak ve rapor hazırlamak.

b) Mahkeme tarafından sosyal inceleme raporunun yanında çocuğun beyanına tekrar başvurulmak istenilmesi durumunda adli görüşme odasında alınacak beyan sırasında hazır bulunmak.

c) Duruşmada dinlenilmesine karar verildiği hallerde çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek kendisini rahat ifade etmesini sağlamak amacıyla çocuğu duruşmaya hazırlamak, duruşmada hazır bulunmak ve görüş bildirmek.

ç) Yapılan iş ve işlemler sırasında gerekli görülmesi hâlinde tarafların aile, boşanma veya ebeveyn danışmanlığına yönlendirilmesi hususunda aile mahkemesine görüş bildirmek.

d) Çocuğun üstün yararını göz önünde bulundurmak suretiyle hazırlanan sosyal inceleme raporunda, çocuk ve ebeveynleri hakkında uygulanabilecek tedbirlere yönelik görüş bildirmek.

e) İhtiyaç duyulması hâlinde taraflar hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülüklere ve müşterek çocuklarla ilişkilere dair uygun tedbirler önermek.

f) Mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak.

Diğer hukuk mahkemelerine sunulan hizmetler

MADDE 37 – (1) Müdürlüğün görev alanına giren konulara ilişkin olarak aile mahkemeleri dışındaki diğer hukuk mahkemelerinin de talepte bulunmaları hâlinde müdürlükçe adli destek görevlisi görevlendirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Kırılgan Gruplara Yönelik Destek Hizmetleri

Bireysel değerlendirme

MADDE 38 – (1) Suçtan daha fazla etkilenen ve desteğe ihtiyaç duyan mağdurlar ile çocukların adli süreç içerisinde ikincil örselenmelerden korunması, ihtiyaçlarının ve sunulacak hizmetlerin belirlenmesi amacıyla bireysel değerlendirme yapılır.

(2) Bireysel değerlendirme, bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti almak üzere müdürlüğe başvuran veya yönlendirilen mağdurlar hakkında yapılır.

(3) Bireysel değerlendirme, müdürlüğün hizmet sunumuna ilişkin idari bir işlemdir.

Bireysel değerlendirmenin kapsamı

MADDE 39 – (1) Adli destek görevlileri tarafından suçun niteliği ve ağırlığı, mağdur üzerindeki etkisi ile tekrarlanma riski dikkate alınarak;

a) Adli sürece dâhil olan çocuklar,

b) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların mağdurları,

c) Aile içi şiddet mağdurları,

ç) Terör suçlarının mağdurları,

d) İnsan ticareti suçunun mağdurları,

hakkında bireysel değerlendirme yapılır.

(2) Kadın, yaşlı ve engelli mağdurlar başta olmak üzere, mağdurun kişisel özellikleri, suçun niteliği ve ağırlığı ile işlendiği koşullar dikkate alınarak suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği yapılacak ön değerlendirme ile anlaşılan diğer mağdurlara yönelik olarak da bireysel değerlendirme yapılabilir.

Bireysel değerlendirmenin esasları

MADDE 40 – (1) Bireysel değerlendirme yapılırken kişilerin ihtiyaçları ile gönüllülük hali dikkate alınır. Kişilerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki bütünlüklerine saygı gösterilir.

(2) Kişinin ihtiyaçları tespit edilirken özellikle şu hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Bireysel özellikleri, ruhsal durumu, acil ihtiyaçları, yaşı, cinsiyeti ve gelişim düzeyi.

b) Engellilik durumu.

c) Hayatını idame ettirebilmesinde şüpheli ya da sanığa duyduğu ihtiyaç hali.

ç) Özel koruma ihtiyaçları ya da özel hassasiyeti.

d) Suçun meydana getirdiği koşullar.

e) İçinde bulunduğu veya yaşamakta olduğu ortam ve çevrenin koşulları.

(3) Bireysel değerlendirme ilgili kişi ile yüz yüze görüşülerek yapılır. Mağdurun menfaati gözetilerek kişisel verilerin gizliliğine özen gösterilir.

(4) Ceza yargılaması destek bürosu veya hukuk yargılaması destek bürosu tarafından yapılan iş ve işlemler sırasında adli destek görevlisinin mesleki tecrübesine ve uzmanlığına dayanarak yapacağı ön değerlendirme sonrasında kırılgan gruba girebileceğinin anlaşılması hâlinde mağdur bireysel değerlendirme yapılmak amacıyla rızası dâhilinde kırılgan grup destek bürosuna yönlendirilir.

(5) Dördüncü fıkra kapsamında yönlendirilen kişiler hakkında önceden sosyal inceleme raporu hazırlanmış olması ve bu raporun içeriğinin adli destek görevlisi tarafından yeterli bulunması hâlinde bireysel değerlendirme evrak üzerinden yapılabilir.

Bireysel değerlendirme raporu

MADDE 41 – (1) Bireysel değerlendirme raporu, Başkanlıkça oluşturulan bireysel değerlendirme formu kullanılmak suretiyle kişinin ihtiyaçları, risk faktörleri, suçtan etkilenme düzeyi, suçun tekrarlanma riski ile adli destek görevlisinin mesleki tecrübe ve uzmanlığına dayanarak edindiği izlenim dikkate alınarak hazırlanır.

Adli destek planı

MADDE 42 – (1) Bireysel değerlendirme sürecinden sonra kırılgan gruba girdiği tespit edilen mağdur hakkında, mağdurun veya yasal temsilcisinin aydınlatılmış rızasıyla suçun fiziksel ve psikolojik sonuçları, mağdurun çevresindeki şartlar, ikincil mağduriyet ve sosyal ortam riski değerlendirilerek adli destek görevlisi aracılığıyla sunulacak hizmetlere ilişkin adli destek planı hazırlanır.

(2) Adli destek planında müdürlük tarafından sunulacak hizmetler ile adli süreç kapsamında mağdura destek ve koruma sağlanmasına yönelik önerilen tedbirler yer alır.

(3) Adli destek planı, müdürlükçe ifade veya beyan işlemleri sırasında kırılgan gruba sunulacak hizmetlerin yanı sıra aşağıdaki öneri ve tedbirleri de içerir:

a) Suç mağdurunun ikincil örselenmesinin önlenebilmesi amacıyla yapılacak iş ve işlemlerin mümkün olan en kısa sürede ve az sayıda yapılması.

b) Mağdurun kendisini daha rahat ifade edebilmesi amacıyla ifade ve beyan işlemleri sırasında seçtiği bir kişinin kendisine eşlik edebilmesi.

c) Soruşturma veya kovuşturmanın zorunlu kıldığı haller dışında mağdurun şüpheli veya sanıkla yüz yüze getirilmemesi.

ç) Mağdurun ifadesinin adli görüşme odasında veya bulunmaması hâlinde başkaca bir özel ortamda alınması.

d) Mağdurun ikincil örselenmesini önlemek ve kendisini daha rahat ifade edebilmesini sağlamak amacıyla adli görüşmeciler aracılığıyla ifadesinin alınması.

(4) Hazırlanan adli destek planı ilgisine göre Cumhuriyet başsavcılığına ya da mahkemeye bildirilir. Adli destek planında belirtilen hizmetlerin sunulabilmesi için adli destek görevlisi tarafından ifade ve beyan işleminin yeri ve zamanı takip edilir.

(5) Adli süreç boyunca bireysel değerlendirmenin dayandığı koşullarda değişiklik olması hâlinde adli destek planı güncellenebilir.

Kırılgan gruplara sunulan hizmetler

MADDE 43 – (1) Bireysel değerlendirme sonucunda kırılgan gruba girdiği tespit edilen mağdurlara adli destek görevlisi aracılığıyla sunulan hizmetler şunlardır:

a) Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mağdurun isteği üzerine, ifade veya beyan işlemlerinden önce kaygı düzeyini düşürmek amacıyla mağdura içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak.

b) Mağdurun kendini rahat ifade edebilmesi için alınması gereken tedbirleri Cumhuriyet savcısı veya hâkime bildirmek ve mağdur dinlenilirken yanında bulunmak.

c) Cumhuriyet savcısı veya hâkimin isteği üzerine sosyal inceleme raporu hazırlamak.

ç) İfade ve beyan işlemlerinin adli görüşme odasında gerçekleştirilmesini Cumhuriyet savcısı veya hâkime önermek.

d) Tedavi veya rehabilitasyona ihtiyaç duyan mağdurları ilgili birimlere yönlendirmek.

e) Adli süreç boyunca etkin desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilen mağdurlara yönelik hizmetlerde vaka yönetimi uygulamak.

(2) Soruşturma veya kovuşturma sürecinin tamamlanmasından sonra destek ihtiyacı devam eden mağdurlar ilgili kurumlara yönlendirilir.

(3) Adli süreçte korunma ihtiyacı olduğu tespit edilen çocuk, kadın, yaşlı ve engelliler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının il müdürlüğüne ve sosyal hizmet merkezlerine bildirilir.

(4) Gerek görülmesi hâlinde bu maddedeki hizmetlerden suçtan zarar görenler de faydalanabilir.

Vaka yönetimi

MADDE 44 – (1) Kırılgan gruba dâhil olup ikinci fıkra kapsamına giren mağdurlara yönelik hizmetlerin sistemli bir şekilde ve zamanında sunulabilmesi için gerekli planlama, uygulama, izleme ve koordinasyon işlemlerinin tek bir adli destek görevlisi tarafından etkin şekilde yürütülebilmesi amacıyla vaka yönetimi uygulanabilir.

(2) Adli destek görevlisi tarafından adli sürecin yönetilmesinde etkin destek ihtiyacı olduğu değerlendirilen;

a) Suçun etkileri sebebiyle psikolojik travma yaşayan,

b) Cinsel saldırıya veya istismara maruz kalan, yaşı veya cinsiyeti nedeniyle suçtan daha fazla etkilenen,

c) Aile veya diğer sosyal çevre desteğinden yoksun olan,

mağdurlar hakkında vaka yönetimi uygulanabilir.

Vaka yönetiminin ilkeleri

MADDE 45 – (1) Adli destek görevlisi vaka yönetimi uygularken aşağıdaki ilkeleri gözetir:

a) Sunulacak hizmetleri ve faaliyetleri tek elden koordine etmek.

b) Vakayı disiplinlerarası ve çok yönlü bakış açısıyla ele almak.

c) Mağdurun ihtiyaç duyduğu hizmetlere en iyi biçimde ulaşmasını sağlamak.

ç) Gerekli mesleki bilgi ve deneyimin yanında sunulacak hizmete ilişkin kaynaklara ulaşım konusunda etkin yönlendirme yapmak.

d) Mağdurla işbirliği içerisinde, sunulacak hizmetin belirlenmesine ve sunumuna ilişkin yönetimi gerçekleştirmek.

Vaka yönetiminin uygulanması

MADDE 46 – (1) Bireysel değerlendirme raporu veya mağdurla yapılan görüşme neticesinde vaka yönetimi uygulanmasına karar verilmesi hâlinde takip programı hazırlanır.

(2) Vaka yönetiminde adli destek görevlisinin görevleri şunlardır:

a) Adli destek planı hazırlamak ve etkin bir şekilde uygulanmasını takip etmek.

b) Adli süreçte mağdurun ikincil örselenmesini önlemek amacıyla yapılacak işlere ve alınacak tedbirlere dair takip programı hazırlamak.

c) Mağdurun örselenmeden adli sürece etkin şekilde katılımı için alınması gereken tedbirleri Cumhuriyet savcısı veya hâkime önermek.

ç) Mağdurun adli süreçte kendisini ifade edebilmesine yönelik kolaylaştırıcı tedbirler almak.

d) Mağduru, adli yardım hizmetlerinden etkin faydalanabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek ve sonucunu takip etmek.

e) Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından alabileceği destek hizmetlerine ulaşabilmesi için mağduru ilgili kurumlara yönlendirmek ve sonucunu takip etmek.

f) İfade veya beyan işleminden sonra psiko-sosyal destek süreci hakkında bilgi vermek.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Adli Görüşme Odaları

Adli görüşme odalarının kurulması

MADDE 47 – (1) Müdürlük bünyesinde; 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanması, ifade ve beyanının özel ortamda alınması veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişilerin ifade ve beyanlarının adli görüşmeci aracılığıyla özel ortamda alınabilmesi amacıyla adli görüşme odaları kurulur.

Adli görüşme odalarının genel standartları

MADDE 48 – (1) Müdürlük bünyesinde özel bir alan olarak oluşturulacak adli görüşme odaları aşağıdaki bölümlerden oluşur:

a) Görüşme yapılacak kişilerin ve diğer ilgililerin işlem öncesinde bekleyeceği, görüşmeye hazırlanacağı ve gerektiğinde avukatıyla birebir görüşme yapabileceği çok amaçlı "Bekleme Odası".

b) Görüşme yapılan kişi ile adli görüşmecinin ses ve görüntü kaydı alınarak, görüşmenin birebir ve yüz yüze gerçekleştirildiği "Görüşme Odası".

c) Adli görüşme sırasında ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı ile birlikte hazır bulunabilecek diğer kişilerin, adli görüşmeyi takip ettiği, görüşme odasındaki donanımın kontrol edildiği ve teknik cihazların yer aldığı "Gözlem Odası".

(2) Adli görüşme odalarında, mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki genel standartların yerine getirilmesi sağlanır:

a) Adli görüşme odasının, kurulduğu binanın kolay ulaşılabilir bir bölümünde, mümkünse girişi ayrı bir kapıdan olacak şekilde ve kısıtlı alan düzenlemelerine uygun olarak yapılandırılması.

b) Adli görüşme odasının bölümlerinin müdürlük içinde ve yan yana konumlandırılması.

c) Her bir bölümün en az yirmi dört metre kare büyüklüğünde, ses yalıtımlı, aydınlık ve ferah olması.

ç) Bekleme odasının, farklı kırılgan grupların ihtiyaçları dikkate alına-

rak tasarlanması, yetişkinler dışında çocuklarla görüşme yapıldığı hallerde çocuğun kendisini rahat hissetmesini sağlayacak oyuncak, boyama kiti, kâğıt-kalem, çizgi roman gibi materyallerin bulundurulması.

d) Görüşme odasının, adli görüşme amacına uygun olarak mümkün olduğunca sade bir şekilde tasarlanması, gerektiğinde görüşme yapılan kişinin yaşına uygun bir şekilde kendisini ifade etmesini kolaylaştıracak oyuncak, yazı tahtası, boyama kalemleri, kâğıt-kalem gibi materyallerin bulundurulması.

e) Gözlem odasının, adli işlem sırasında hazır bulunabilecek kişilerin görüşmeyi rahatça takip edebileceği şekilde tasarlanması, odada Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem ve UYAP bağlantısı ile görüşmenin sesli, görüntülü ve yazılı kaydı için gerekli teknik donanımın bulunması.

(3) İkinci fıkrada belirtilen genel standartların yanı sıra adli görüşme odalarının kuruluşu, bölümleri ve teknik donanımları gibi hususlara ilişkin Bakanlıkça belirlenen standartlara uyulur.

Koordinatörün görevleri

MADDE 49 – (1) Adli görüşme odasındaki iş ve işlemleri koordine etmek üzere organizasyon ve iletişim becerisi yüksek bir personel görevlendirilir.

(2) Adli görüşme odası koordinatörünün görevleri şunlardır:

a) Hizmet kalitesi standartlarını gözetmek, adli görüşme odasının düzenli ve etkin şekilde işlemesini sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını müdüre bildirmek.

b) Mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görüşme yapılması istenilen kişiler için UYAP ekranında gerekli kayıtları oluşturarak güncellemeleri ve takibini yapmak.

c) Görüşmelerin belirli bir düzen içinde gerçekleşmesi için gerekli işlemleri yapmak.

ç) Görüşme öncesinde ilgili hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil, adli görüşmeci, yazı işleri personeli ve teknik personel arasında koordinasyonu sağlamak.

d) Mahkeme ve Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılan adli görüşme taleplerini müdüre ve ilgili adli görüşmeciye aktarmak.

e) Acil hallerde adli görüşme odalarının kullanımı ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak ve ilgili mercilerin koordinasyonunu sağlamak.

f) Görüşmenin verimli ve güvenli geçmesi için gereken tedbirleri almak, bu konuda gerektiğinde güvenlik güçlerinden yardım istemek ve görüşme sonrasında ilgili dosyanın mahkeme veya Cumhuriyet savcısına gönderilmesini sağlamak.

g) Görüşme yapılan kişi ve yakınlarını, istemeleri hâlinde görüş ve önerilerini iletebilecekleri yöntem ve merciler konusunda bilgilendirmek.

ğ) Mevzuatla ya da müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Adli görüşmecinin görevleri

MADDE 50 – (1) Müdür tarafından adli görüşme odasında görev yapmak üzere adli destek görevlileri arasından yeterli sayıda adli görüşmeci görevlendirilir.

(2) Adli görüşmeci olarak görevlendirilen adli destek görevlisinin görevleri şunlardır:

a) UYAP üzerinden dosya bilgilerinin kendisine iletilmesi ile birlikte görüşme yapılacak kişinin dosyasını gerekli işlemlerin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde önceden incelemek.

b) Görüşme yapılacak kişinin menfaatine ve çocuğun üstün yararına aykırı olmadıkça ailesi, kanuni temsilcisi, müdafii veya vekili ya da gerektiğinde Cumhuriyet savcısı veya hâkim ile irtibata geçmek, süreç hakkında bilgi vermek ve gerekli görülen hallerde işlem öncesinde ön görüşme yapmak.

c) Engellilik, kronik hastalık gibi özel durumları veya tercüman ihtiyacı olan kişiler ve aileleri için müdürlükçe gerekli imkânların sağlanmasını talep ve takip etmek, gerektiğinde durumu müdür, ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısının bilgisine sunmak.

ç) Görüşme yapılacak kişinin adli görüşme odasına gelişinden ayrılışına kadar kendisine eşlik etmek, gerektiğinde güvenlik güçlerinin ve diğer personelin yardımını almak.

d) Görüşme öncesinde görüşme yapılacak kişiyi ve gerekli hallerde ailesini görüşmeye hazırlamak ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak.

e) Mahkemeler veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından adli görüşme odasına yönlendirilen kişilerle adli görüşme yapmak.

f) Adli görüşme sırasında hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil veya diğer ilgililerce, Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem kullanılarak iletilen soruları görüşme yapılan kişiye uygun ve anlaşılabilir bir dille aktarmak ve rahat bir şekilde cevap vermesini sağlamak.

g) Görüşme yapılan kişinin, korunma veya desteklenme ihtiyacı içinde bulunduğunun tespiti hâlinde, durumu ilgili kurum, kuruluş veya adli mercilere bildirmek.

ğ) Yargılama için gerekli olabilecek ve görüşme sırasında dikkat çeken hususları, görüşme yapılan kişinin genel durumunu, beden dilini, sorulan sorulara verdiği farklı tepkileri de içeren adli görüşme raporunu verilen süre içinde mahkeme veya Cumhuriyet savcısına sunmak.

h) Adli görüşme odasının işleyişine ilişkin mevzuat ve uygulamada yaşanan sorunlar ile çözüm önerileri ve iyi uygulama örneklerini bu hizmetten faydalanan kişilerin görüşlerini de dikkate alarak gerektiğinde müdüre bildirmek.

ı) Mevzuatla veya müdür, ilgili hâkim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Adli görüşmenin yürütülmesine ilişkin esaslar

MADDE 51 – (1) Adli görüşme odasının, Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişiler için kullanılması esastır.

(2) Adli görüşme odaları mağdur ve tanıklar ile adli sürece dâhil olan çocukların yanı sıra özellikle cinsel suç mağdurları ile kırılgan gruba dâhil diğer suç mağdurlarının ifade ve beyanlarının alınmasında kullanılır.

(3) Adli görüşme odalarının kullanılmasına, adli destek planında yer alan öneri veya adli destek görevlisinin, görüşme yapılacak kişinin, vekilinin, müdafiinin talebi üzerine ya da resen ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir.

(4) Hukuk mahkemelerinde taraf veya tanık olarak yer alan, birinci fıkra kapsamına girdiği değerlendirilen kişilere ilişkin işlemler de ilgili hâkimin uygun görmesiyle adli görüşme odasında gerçekleştirilebilir.

(5) Adli görüşme odalarında gerçekleştirilecek iş ve işlemlerde, 5 inci maddede yer alan temel ilkelerin yanı sıra görüşme yapılan kişinin;

a) Yaşına ve gelişim durumuna göre hakları ile süreç hakkında bilgilendirilmesi, sürece etkin katılımının sağlanması, gizlilik ilkesine ve kişilik haklarına aykırı olmadıkça ailesinin veya kanuni temsilcisinin de sürece dâhil edilmesi,

b) Korunma ve desteklenme ihtiyacının tespiti hâlinde ilgili kurumlara yönlendirilmesi,

hususları da dikkate alınır.

(6) Cinsel suç mağdurlarının beyanlarının alınması sırasında müdürlüğün iş ve personel durumu dikkate alınarak mağdurun talep ettiği cinsiyete sahip adli görüşmeci görevlendirilebilir. Ayrıca mağdurun beyanına tekrar başvurulması hâlinde, mümkünse aynı adli görüşmecinin görevlendirilmesi sağlanır.

Çocuklara öncelik verilmesi

MADDE 52 – (1) Çocuğun üstün yararı dikkate alınarak çocukların makul sürede ifade ve beyanlarını verebilmeleri ve böylece ikincil örselenmelerinin önüne geçilebilmesi için müdürlük tarafından adli görüşme odasının belirli gün veya saatlerde çocuklar için kullanılmasına karar verilebilir.

(2) Gerekli hallerde ve odanın uygun olması durumunda çocuklar için ayrılan gün ve saatlerde adli görüşme odası diğer kişilerin ifade ve beyanlarının alınması için de kullanılabilir.

Soruşturma aşamasındaki işlemler

MADDE 53 – (1) Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının adli görüşme odalarının kullanılmasına karar vermesi hâlinde yazı işleri personelince UYAP üzerinden randevu alınır.

(2) Talebi alan adli görüşmeci tarafından görüşme yapılacak kişi ifade veya beyan alma işlemine hazırlanır ve ilgili Cumhuriyet savcısına haber verilir. Soruşturmaya konu olay ve görüşme yapılacak kişiye yöneltilmesi gereken sorular hususunda Cumhuriyet savcısı ile ön görüşme yapılabilir.

(3) Soruşturma aşamasında 5271 sayılı Kanunun 52 nci maddesi uyarınca mağdur çocuğun veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin beyanının alınması sırasında görüntü veya ses kaydı alınır. Zorunluluk arz etmeyen hallerde de görüşme yapılan kişinin tekrar adli sürece dâhil edilmesini engellemek amacıyla rızası dâhilinde sesli ve görüntülü kaydı alınabilir.

Mahkeme aşamasındaki işlemler

MADDE 54 – (1) Görüşme yapılacak kişinin ifade ve beyan alma işleminin adli görüşme odasında yapılmasına tensip aşamasında veya duruşma sırasında karar verilmesi hâlinde yazı işleri personelince gecikmeksizin UYAP üzerinden randevu alınır.

(2) Çıkarılan davetiyede ifadenin adli görüşme odasında alınacağı belirtilerek görüşme yapılacak kişinin ifade gün ve saatinde adli görüşme odasında hazır olması istenir. Davetiyelere adli görüşme odalarındaki süreç hakkında bilgilendirici metin veya broşür konulabilir.

(3) İfade veya beyanın adli görüşme odasında alınacağı durumlarda, adli görüşmeci gerekli işlemleri derhal başlatır ve görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Niteliğine göre ifade ve beyan alma işlemini hâkim, bizzat gözlem odasına gelerek yapabileceği gibi Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem aracılığıyla da gerçekleştirebilir.

Dosyanın incelenmesi ve ön görüşme

MADDE 55 – (1) Soruşturma veya kovuşturma aşamasında UYAP üzerinden dosya bilgilerinin kendisine iletilmesi üzerine adli görüşmeci dosyayı inceler. Görüşme yapılacak kişinin aleyhine olmadıkça kanuni temsilcisiyle ve gerektiğinde müdafii veya vekili ile irtibata geçerek görüşme yapılacak kişiyle bir ön görüşme gerçekleştirebilir.

Adli görüşme

MADDE 56 – (1) Adli görüşmenin görüşme yapılacak kişinin yaşına, gelişim özelliklerine ve durumuna uygun şekilde yapılması esastır. Adli görüşmenin süresi ve kapsamı görüşme yapılacak kişinin yararı gözetilerek vakanın niteliğine göre belirlenir.

(2) Adli görüşme aşağıdaki esaslara uygun şekilde yapılır:

a) Görüşme sırasında görüşme yapılacak kişi ve adli görüşmeci ile gerekmesi hâlinde tercüman dışında görüşme odasına kimse alınmaz.

b) Kendisini daha rahat ifade edebilmesi amacıyla görüşme yapılan kişinin talebi veya adli görüşmecinin önerisi üzerine ilgili hâkim ya da Cumhuriyet savcısının uygun görmesi hâlinde ifade işlemleri sırasında, seçtiği bir kişi kendisine eşlik edebilir.

c) Adli görüşmeci, görüşme öncesinde görüşme yapılacak kişiye görüşmenin niteliğini, yapılacak işlemleri, görüşmenin sesli ve görüntülü olarak aktarıldığını, görüşmenin kayda alındığını ve ilgililer tarafından takip edildiğini anlaşılır bir dilde anlatır.

ç) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi ve vekil, Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem aracılığı ile duruşma salonundan ya da gözlem odasından görüşmeyi takip eder. Sorularını dijital ortamda adli görüşmeciye iletebilir.

d) Görüşme odasında bağlantı sağlanıp kayıt işlemi başladıktan sonra adli görüşmeci yapılan görüşmenin sesli ve görüntülü olarak aktarıldığını ve kayda alındığını belirterek görüşmeye başlar.

e) Adli görüşmeci, kendisine iletilen soruyu özünü değiştirmeden, maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesini de sağlayacak şekilde ancak görüşme yapılan kişinin ikincil örselenmesine mahal vermeden uygun bir dille aktarır.

f) Adli görüşmenin sesli ve görüntülü olarak kaydı ile kameraların kullanılma işlemi, ilgili mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı zabıt kâtibi veya teknik personel tarafından yapılır. Sesli ve görüntülü kayıt dijital ortamda kaydedilir.

g) Alınan beyan ve görüntü kayıtları ilgili Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkeme zabıt kâtibi tarafından yazılı tutanağa dönüştürülür. Tu-

tanağın bir örneği talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafi, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Daha sonrasında sesli ve görüntülü kaydın çözümüne ilişkin iş ve işlemler Cumhuriyet başsavcılığı ya da mahkeme tarafından ilgili mevzuat uyarınca yerine getirilebilir.

ğ) Görüşme sonunda adli görüşmeci tarafından görüşmenin genel çerçevesi, görüşme sırasında dikkat çeken ve yargılama için önemli olabilecek konuları içeren adli görüşme raporu düzenlenir ve belirlenen süre içinde dosyaya sunulur.

(3) Maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı sunulabilecek durumlarda, hâkim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından görüşmeyi izlemek üzere adli tıp gibi farklı uzmanlık alanlarından kişiler de görevlendirilebilir.

(4) Üçüncü fıkra uyarınca görevlendirilenler, yapılan görüşmeyi gözlem odasından veya duruşma salonundan takip ederek, 5271 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen usule uygun olarak soru yöneltebilirler.

(5) 5271 sayılı Kanunun 68 inci maddesi uyarınca katılanın veya vekilinin, şüphelinin ya da sanığın yahut müdafii ile kanuni temsilcinin istemi üzerine davet edilen uzman hakkında da dördüncü fıkra hükümleri uygulanır.

Adli görüşme sırasında kullanılacak teknikler

MADDE 57 – (1) Adli görüşmeci; görüşme yapılacak kişinin durumu, görüşmenin niteliği, süresi ve diğer hususları göz önünde bulundurarak genel mesleki bilgi ve tecrübesinin gerektirdiği teknikleri kullanır.

(2) Görüşme esnasında, mağdur ile arasındaki fiziksel mesafe ve temas, adli görüşmeci tarafından mağdurun kişisel durumu gözetilerek ayarlanır.

(3) Yapılan görüşmede adli görüşmeci tarafından yönlendirici olmayan ve açık uçlu sorular sorulur. Serbest öyküleme, yeniden ifade etme ve yansıtma gibi teknikler kullanılabilir. Özellikle cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde çocuğun ikincil örselenmesinin önüne geçmek için uygun yöntemlerden faydalanılır.

(4) Görüşmeyi takip eden hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil ve diğer ilgililer de görüşmenin üçüncü fıkra uyarınca ve görüşme yapılan kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde gerçekleşebilmesi için gereken özeni gösterirler.

ALTINCI BÖLÜM
Müdürlükçe Sunulan Diğer Hizmetler

Sosyal inceleme raporu hazırlanması

MADDE 58 – (1) Cumhuriyet savcısı, mahkeme veya hâkim tarafından ilgili mevzuat uyarınca istenmesi hâlinde adli destek görevlisince sosyal inceleme raporu hazırlanır.

(2) Sosyal inceleme raporu hazırlanırken yapılacak iş ve işlemlerde, Bakanlıkça belirlenen standart, esas ve rehber ilkelere uyulur.

(3) Sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında, 23/12/2006 tarihli ve 26386 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 20, 21 ve 22 nci maddelerinde belirlenen hükümlere riayet edilir.

(4) Aile mahkemesine sosyal inceleme raporu hazırlanırken ayrıca taraflar arasındaki geçimsizlik nedenleri, sosyo-ekonomik koşullar, çocuğun geçimsizliğe ve taraflara ilişkin görüşleri ile bu görüşlerin çocuğun üstün yararına uygun olup olmadığı gibi hususlara yer verilir.

(5) Hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanması talep edilen kişinin ceza infaz kurumunda bulunması hâlinde rapor bu kurumda çalışan psikolog veya sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır.

Adli yardıma yönelik destek hizmetleri

MADDE 59 – (1) Adli süreçte, adli yardıma ihtiyaç duyan kişiler talepleri hâlinde bu hususta sözlü olarak veya yazılı materyaller kullanılarak bilgilendirilir. Bu kişilerin mevzuatta yer alan adli yardım hükümlerinden yararlanmalarını sağlayarak adalete erişimlerinin güçlendirilmesi amacıyla destek hizmetleri sunulur.

(2) Adli yardım sisteminin daha etkin ve hızlı şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla ihtiyaç duyanlara müdürlük tarafından aşağıdaki hizmetler sunulur:

a) 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda yer alan adli yardıma ilişkin hükümlerden yararlanmaları için UYAP üzerinden bilgi ve belgelerin toplanmasında yardımcı olmak ve mahkemelere yönlendirmek.

b) 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununda yer alan adli yardıma ilişkin hükümlerden yararlanmaları için UYAP üzerinden bilgi ve belgelerin toplanmasında yardımcı olmak, mahkemelere veya baronun ilgili bürosuna yönlendirmek.

(3) Adli yardım hizmetlerinin sunumunda müdürlük baroların adli yardım büroları ile eşgüdüm içerisinde çalışır.

Tanıklara yönelik hizmetler

MADDE 60 – (1) Müdürlüğe başvuran tanıklar yazılı materyal kullanılarak veya sözlü olarak bilgilendirilir.

(2) Bilgilendirmede tanığın yaş, engellilik durumu ile anlama ve kendini ifade etme gibi bireysel özellikleri dikkate alınır.

(3) Bilgilendirme yapılması amacıyla tanığın hakları ve yükümlülüklerine ilişkin bilgilerin yer aldığı broşür, afiş ve kılavuz gibi materyaller kullanılır.

(4) Tanığın ifadesinin alınması sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından talep edilmesi hâlinde adli destek görevlisi görevlendirilebileceği gibi ifade işlemi adli görüşme odası kullanılmak suretiyle de gerçekleştirilebilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Mağdurlara Diğer Kurumlarca Sunulan Hizmetler

BİRİNCİ BÖLÜM
Kolluk Birimlerince Sunulan Hizmetler

Bilgilendirme hizmetleri

MADDE 61 – (1) Mağdur, kolluk birimlerine başvurusu ile birlikte 31 inci madde doğrultusunda gecikmeksizin bilgilendirilir. Bilgilendirme hizmeti Bakanlık tarafından hazırlanan ve bu amaçla kolluk birimlerine gönderilen afiş, broşür ve kılavuz gibi materyaller aracılığıyla da yapılabilir.

(2) Soruşturması kolluk birimleri aracılığıyla yürütülen suçlarda mağdura, ihbar veya şikâyetine ilişkin yazılı bir belge verilir.

(3) Kolluk birimlerince ifade veya beyan işlemleri öncesinde 5271 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde yer alan mağdurun haklarına ilişkin olarak bilgilendirme yapılır.

Yönlendirme hizmetleri

MADDE 62 – (1) Mağdurlar kendilerine sunulan hizmetlerden faydalanabilmeleri amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirilir.

(2) Bu kurumlar tarafından sunulan hizmetlere yönelik hazırlanan bilgilendirici materyaller mağdurlara iletilir.

Temasın önlenmesi

MADDE 63 – (1) Kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından mağdur olanların ceza muhakemesinin zorunlu kıldığı durumlar haricinde kolluk birimlerince yürütülen adli işlemler sırasında suç failiyle temas etmesini veya yüz yüze gelmesini önleyici tedbirler kolluk birimlerince alınır.

Mağdurun korunması

MADDE 64 – (1) Mağdurun veya ailesinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik bir saldırı ihtimaline ilişkin emarelerin bulunması hâlinde, ilgililerin başvurusu üzerine suçun tekrarının veya başkaca bir suçun işlenmesinin önlenmesi için kolluk birimlerince ilgili mevzuat hükümlerine göre gerekli tedbirler alınır.

(2) Tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumlarından tahliyesine veya firarına ilişkin bilgiler ceza infaz kurumu müdürlüğünce 63 üncü maddede belirtilen suçlardan mağdur olanların bulunduğu yer kolluk birimine bildirilir. Kolluk birimince yapılan değerlendirme sonucunda gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınır. Mağdur için tehlike oluşturabilecek hallerde mağdura bilgi verilir.

(3) Bu bilgilendirme mağdurun çocuk olması hâlinde kanuni temsilcisine, kurum bakımında veya koruma altında olan kişiler açısından ilgili kurumdaki yetkili kişilere yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM
Adli Merciler Tarafından Sunulan Hizmetler

Bilgilendirme ve yönlendirme

MADDE 65 – (1) Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ihbar veya şikâyetine ilişkin mağdura yazılı bir belge verilir.

(2) Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemeler tarafından beyanının alınması öncesinde 5271 sayılı Kanunun 234 üncü maddesi uyarınca mağdura, kanuni hakları ilgisine göre Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından anlatılır ve açıklanır.

(3) Soruşturma sürecine ilişkin olarak toplanan deliller, failin tespiti ve yakalanması gibi aşamalar hakkında mağdura, soruşturmanın gizliliğini ihlal etmeyecek şekilde bilgilendirme yapılabilir.

(4) Soruşturma ve kovuşturma mercileri tarafından olayın niteliği ve ihtiyaçları gözetilerek müdürlüğe yönlendirilen mağdurlara müdürlük tarafından aşağıdaki hizmetler sunulur:

a) İşlenen suç nedeniyle psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyan, suçun etkileri halen üzerinde görülen, kaygı düzeyi yüksek mağdurlara psiko-sosyal destek sağlanır.

b) Maruz kalınan suç ile durumu ve ihtiyaçları gözetilerek mağdur kendisine hizmet sunabilecek kurum ve kuruluşlar konusunda bilgilendirilerek ilgili hizmete yönlendirilir.

Mağdura vekil tayini

MADDE 66 – (1) Mağdur, ceza muhakemesinin her aşamasında vekil tayin etmek suretiyle kendisini temsil ettirebilir.

(2) Vekili bulunmaması hâlinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteyebilir.

(3) Mağdurun, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olması ve vekilinin bulunmaması hâlinde, istemi aranmaksızın kendisine bir vekil görevlendirilir.

Mağdurun dinlenilmesi ve temasın önlenmesi

MADDE 67 – (1) Mağdurun dinlenmesinde yemin dışında, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Adli süreçte ikincil örselenmenin önüne geçilebilmesi için işlenen suç nedeniyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, tanık olarak bir defa dinlenebilir. Ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Beyan işlemleri öncesinde 5271 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde yer alan hakları mağdura hatırlatılır.

(4) Ceza muhakemesinin zorunlu kıldığı durumlar hariç olmak üzere, soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin yapıldığı yerlerde şüpheli veya sanıkla mağdurun temasını önleyici tedbirler alınır.

Özel durumlar

MADDE 68 – (1) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocukların ve mağdurların ifade ve beyanları adli görüşme odalarında alınır.

(2) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında müdürlük bünyesindeki adli destek görevlilerinden yararlanılabilir.

(3) Engelli mağdurlar ile meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyen mağdurlar 5271 sayılı Kanunun 202 nci maddesi uyarınca bir tercüman aracılığıyla dinlenirler.

Mağdurun ifadesinin kayda alınması

MADDE 69 – (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların dinlenmesi esnasında beyan ve görüntülerinin kayda alınması zorunludur.

(2) 5237 sayılı Kanunun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan kişilerin beyan ve görüntülerinin kayda alınmasında rızaları aranır.

(3) Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklığı esnasında da kayıt yapılması zorunludur.

(4) Cinsel suç mağdurlarının muayene, ifade ve beyan işlemlerinin tek seferde gerçekleştirilebilmesi için oluşturulan merkezlerde alınan ses ve görüntü kayıtları ile ifadeler CD, DVD, taşınabilir bellek gibi dijital depolama aygıtlarına aktarılarak dosyasında saklanır.

(5) İfade ve beyan işlemlerinin adli görüşme odalarında gerçekleştirilmesi hâlinde kayıt yapılırken ses ve görüntü içerikleri ilgili zabıt kâtibi tarafından Bakanlıkça kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem bağlantısının başlatıldığı bilgisayara kaydedilir.

(6) CD, DVD, taşınabilir bellek gibi dijital depolama aygıtlarına aktarılarak dava dosyasında saklanan bu kayıtlar kimseye verilmez ve gizliliğinin korunması için gerekli tedbirler alınır.

(7) Birinci ve ikinci fıkralar kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülür. Beyan ve görüntü kayıtları taraflara, kanuni temsilcilerine, müdafii veya vekillerine soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir.

(8) Alınan ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılabilir.

Eşya veya malların iadesi

MADDE 70 – (1) Mağdur, işlenen suça ilişkin delil niteliği taşıyan ve el konulan veya muhafaza altına alınan kendisine ait eşya ve malvarlığı değerlerinden, ceza muhakemesi bakımından muhafazasına ihtiyaç kalmayanların iadesini talep edebilir.

(2) Mağdurun el konulan eşya veya malvarlığı değerlerinden suçun sübutuna etkisi olmayan ve delil niteliği taşımayanlar soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması hâlinde derhal iade edilir.

Dava nakli veya adli tıp giderleri

MADDE 71 – (1) Soruşturma veya kovuşturma aşamasında, dava nakli veya adli tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması hâlinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iaşe ve ulaşım giderleri, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Diğer Hizmetler

Meslek edindirme

MADDE 72 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler tarafından 63 üncü maddede belirtilen suçlardan mağdur olanların meslek edinmeleri amacıyla kurslar düzenlenebilir. Mevcut kurslara katılabilmeleri için mağdurlara öncelik tanınır.

(2) Birinci fıkra kapsamında kalan ve meslek edindirme kurslarına katılmak isteyen mağdurun, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkeme tarafından düzenlenen ve belirtilen suçların mağduru olduğunu gösteren belge ile kursu düzenleyen kurumlara başvurması gerekir.

İşyerini değiştirme

MADDE 73 – (1) 63 üncü maddede belirtilen suçlardan mağdur olan ve yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri hâlinde kendilerinin veya birlikte ikamet ettikleri aile bireylerinin, çalıştıkları kamu kurum ve kuruluşlarının kadro, pozisyon ve teşkilat durumu göz önünde bulundurularak görev yerleri değiştirilir. Bu şekilde yapılacak yer değiştirme talepleri derhal karara bağlanır.

(2) Bu madde kapsamında kalan ve özel hukuk hükümlerine tabi çalışan mağdurlardan yerleşim yerini değiştirmek zorunda kalanların talepleri hâlinde aynı işverene ait başka işyerlerinde çalışmaları sağlanabilir.

(3) Birinci fıkra kapsamında kalan ve işyerini değiştirmek isteyen mağdurun, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkeme tarafından düzenlenen ve belirtilen suçların mağduru olduğunu gösteren belge ile çalıştığı kuruma başvurması gerekir.

Eğitim yerini değiştirme

MADDE 74 – (1) 63 üncü maddede belirtilen suçlar nedeniyle yerleşim yerini veya okulunu değiştirmek zorunda kalan mağdurların talepleri hâlinde, kendilerinin ya da bakmakla yükümlü oldukları kişilerin veya birlikte ikamet eden altsoyunun eğitim gördükleri kurumların aynı türde eğitim veren okullarına veya yükseköğretim kurumlarına devam etmeleri ilgisine göre Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve yükseköğretim kurumlarınca öncelikli olarak sağlanır.

(2) Birinci fıkra kapsamında yer alan kişilere, yeni başladıkları eğitim kurumlarında ihtiyaç duyulması hâlinde rehberlik hizmeti sunulur.

(3) Birinci fıkra kapsamında kalan ve eğitim yerini değiştirmek isteyen mağdurun, ilgisine göre Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkeme tarafından düzenlenen ve belirtilen suçların mağduru olduğunu gösteren belge ile ilgili kurumlara başvurması gerekir.

BEŞİNCİ KISIM
Müdürlüğün Çalışma Usul ve Esasları

BİRİNCİ BÖLÜM
Personelin Atanma ve Nakil İşlemleri

Müdürlük personeli

MADDE 75 – (1) Müdürlüklerde bir müdür, yeteri kadar adli destek görevlisi ve yardımcı personel görev yapar.

(2) Başkanlık ve müdürlüklerde görev yapan personelin özlük işlemleri Bakanlık Personel Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

Adli destek görevlisi olarak atanma

MADDE 76 – (1) Müdürlük bünyesinde adli destek görevlisi olarak çalışmak üzere 10/7/2003 tarihli ve 25164 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarına veya pozisyonlarına atama yapılır.

(2) Atama ve nakil işlemlerine ilişkin Bakanlık bünyesinde oluşturulan kurul ve komisyonlara Başkanlığın katılımı sağlanır.

(3) Adli destek görevlilerinin geçici görevlendirme işlemlerinde Başkanlığın görüşü alınır.

Diğer personelin görevlendirilmesi

MADDE 77 – (1) Müdürlükte çalışmak üzere adalet komisyonu tarafından yeteri kadar zabıt kâtibi görevlendirilir.

(2) Hizmet sunumunda sürekliliğin sağlanması, kurumsal hafızanın muhafaza edilmesi ve hizmette etkinliğin sağlanması bakımından mü-

dürlükte görevlendirilen personelin zorunlu haller dışında değiştirilmemesi ve müdürlükteki görevlerine ek olarak başka görev verilmemesi esastır.

(3) Müdürlükte görevlendirilecek zabıt kâtipleri belirlenirken mümkün oldukça organizasyon ve iletişim kabiliyeti yüksek, empati becerisine sahip kişiler tercih edilir.

(4) Müdürlük tarafından yürütülen işlemlerin ivedilikle ve aksamadan yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulması hâlinde hizmetli, şoför ve diğer yardımcı personel de görevlendirilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Görev ve Sorumluluklar

Müdürün görev ve sorumlulukları

MADDE 78 – (1) Müdür, müdürlüğün en üst amiri olup, görevlerinden dolayı sıralı amirlerine karşı sorumludur. Müdürün görevleri şunlardır:

a) Müdürlükte görev yapan adli destek görevlileri ve yardımcı personelin görev tanımlarına uygun şekilde iş bölümünü yapmak.

b) İşlerin aksatılmadan yürütülmesini, adli destek görevlileri ve yardımcı personelin işbirliği içerisinde etkili ve verimli bir şekilde çalışmalarını sağlamak.

c) İlgili adli destek görevlilerinin katılımıyla vaka toplantıları düzenlemek.

ç) Hizmet kalitesi standartlarını gözeterek adli görüşme odasının düzenli ve etkin şekilde kullanılmasını sağlamak için gereken tedbirleri almak.

d) Adli görüşme odasında ve müdürlüğün diğer bürolarında yer alan teknik donanımın çalışır durumda olmasını sağlamak üzere gerekli tedbirleri almak.

e) Müdürlük hizmetleriyle ilgili personel, donanım ve diğer ihtiyaçları belirlemek ve Cumhuriyet başsavcılığına sunmak.

f) Müdürlüğün faaliyetleri ile ilgili veri girişlerinin zamanında ve eksiksiz şekilde yapılmasını sağlamak.

g) Adli destek görevlileri ve yardımcı personel üzerinde mevzuatın öngördüğü şekilde gözetim ve denetim yetkisini kullanmak.

ğ) Müdürlükçe sunulan hizmetler ve adli görüşme odasının işleyişi konusunda hâkim, Cumhuriyet savcısı ve ilgili diğer personelin bilgilendirilmesini sağlamak.

h) Her yıl Ocak ve Temmuz aylarında müdürlüğün işleyişi, sunulan hizmetler, geri bildirimler ve istatistiki verileri içeren raporu hazırlayarak Başkanlığa göndermek.

ı) Yapılan çalışmalar ve tespit edilen ihtiyaçlar konusunda Başkanlığı bilgilendirmek.

i) Müdürlüğün yetki alanı içerisinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları tarafından mağdurlara ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere sunulan hizmetlerin daha etkin ve bütüncül şekilde sunumunu sağlamak için hizmet haritaları çıkarmak.

j) Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğini geliştirmek ve müdürlüğü temsil etmek.

k) Başkanlıkça verilen diğer görevleri yapmak.

Adli destek görevlilerinin görev ve sorumlulukları

MADDE 79 – (1) Müdürlükte görev alan adli destek görevlilerinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) Görevlendirildiği dosya kapsamında, ilgili kişileri adli sürece ilişkin olarak bilgilendirmek.

b) Müdürlüğe başvuran veya yönlendirilen kişilerle ilgili bireysel değerlendirme yapmak.

c) Bireysel değerlendirme sonucunda kırılgan gruba dâhil olduğu tespit edilen kişiler için adli destek planı hazırlamak ve gerek görülmesi hâlinde vaka yönetimi uygulamak.

ç) Bireysel değerlendirme sonucu kişinin tespit edilen ihtiyaçları doğrultusunda gerekli yazışmaları yapmak ve kişiyi ilgili mercilere yönlendirmek.

d) Korunma veya desteklenme ihtiyacı içinde bulunduğu tespit edilen kişinin durumunu ilgili kurum, kuruluş veya adli mercilere bildirmek.

e) Cumhuriyet savcısı, mahkeme veya hâkim tarafından 5395 sayılı Kanun gereğince yapılması istenen işlemleri yapmak.

f) Adli destek görevlilerinin görev alanına giren konularda hukuk mahkemelerinin taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.

g) Cumhuriyet savcısı, mahkeme veya hâkimin isteği üzerine sosyal inceleme raporu hazırlamak.

ğ) Cumhuriyet savcısı, mahkeme veya hâkimin isteği üzerine çocukların veya ihtiyacı olan diğer kişilerin tanık olarak dinlenmesi öncesinde mesleki görüşme yapmak ve duruşma esnasında yanında bulunarak tespit ve görüşlerini sunmak.

h) Mevzuatla ya da müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Diğer personelin görev ve sorumlulukları

MADDE 80 – (1) Müdürlükte görev alan zabıt kâtibi ile diğer personelin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) Bilgilendirme ve yönlendirme bürosuna başvuran kişileri, hakları ve yükümlülükleri ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından kendilerine sunulan hizmetler konusunda bilgilendirmek.

b) Bireysel değerlendirme yapılması gerektiği düşünülen mağdurları, talep etmeleri hâlinde sisteme kaydederek kırılgan grup destek bürosuna yönlendirmek.

c) Mağdurları, kendilerine sunulan hizmetlerden faydalanabilmeleri amacıyla ilgili kurum veya kuruluşa yönlendirmek.

ç) Müdürlüğe gelen evrakın gereğini yapmak.

d) Koordinasyon kurulunun sekretarya hizmetlerini yerine getirmek.

e) Görevlendirildikleri büronun görev alanına giren iş ve işlemleri yapmak.

f) Mevzuatla ya da müdür tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İş Bölümü, Kayıtlar ve İş Akışı

İş bölümü

MADDE 81 – (1) Müdürlükte çalışan adli destek görevlileri ve diğer personel ile ilgili iş bölümü müdür tarafından yapılır.

(2) İş bölümü yapılırken adli destek görevlisinin;

a) Mezun olduğu bölüm,

b) Lisansüstü eğitim durumu,

c) Katılmış olduğu kurslar ve sertifika programları,

ç) Daha önce çalışmış olduğu birimler,

d) Mesleki tecrübe ve yetkinliği,

gibi hususlar mümkün olduğunca dikkate alınır.

UYAP'ın kullanılması

MADDE 82 – (1) Bakanlık Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünce, müdürlük tarafından bu Yönetmelik kapsamında sunulan hizmetlerin, istatistiki veri alımına imkân sağlayacak şekilde kayıt edilerek iş akışının elektronik ortamda sağlanması amacıyla UYAP ekranları oluşturulur.

(2) Müdürlükte her türlü veri, bilgi ve belge akışı ile dokümantasyon işlemleri ve bunlara ilişkin her türlü kayıt, dosyalama, saklama ve arşivleme işlemlerinde güvenli elektronik imza da kullanılmak suretiyle UYAP'ın sağladığı imkânlardan yararlanılır. Güvenli elektronik imza ile oluşturulan belgeler ayrıca fiziki olarak gönderilmez.

(3) UYAP kullanıcıları, iş listesini günlük olarak kontrol etmek, işlemlerin gereğini yerine getirmek, ihtiyaç duyulan alanlarda veri ve bilgilerin derlenmesi, değerlendirilmesi ile gerekli adli istatistiklerin üretilmesine esas bilgileri güvenilirlik, tutarlılık ve güncellik ilkelerine uygun olarak UYAP ortamına doğru, eksiksiz ve zamanında girmekle yükümlüdür.

(4) Diğer kişi, kurum veya kuruluşlara verilmek üzere elektronik ortamdan fiziki örnek çıkartılması gereken hâllerde, tutanak veya belge, aslının aynı olduğu belirtilerek ad, soyad, unvan ve sicil numarası yazılmak suretiyle görevli personel tarafından imzalanır ve gerekirse mühürlenir.

(5) Müdürlüğe elektronik ortam dışında gelen evrak, taranıp elektronik ortama aktarılarak UYAP'a kaydedilir. Kurum ve kuruluşlardan elektronik ortam dışında gelen evrak ile fiziken muhafazası gereken diğer belgeler ayrıca mahsus kartonlarında muhafaza edilir.

(6) Teknik nedenlerle fiziki olarak düzenlenen belge veya raporlar, engelin ortadan kalkmasından sonra derhâl elektronik ortama aktarılır, yetkili kişilerce güvenli elektronik imza ile imzalanarak UYAP'a kaydedilir ve gerektiğinde UYAP vasıtasıyla ilgili birimlere iletilir. Bu şekilde elektronik ortama aktarılarak ilgili birimlere iletilen belge ve kararların asılları mahallinde saklanır, ayrıca fiziki olarak gönderilmez. Ancak belge veya karar aslının incelenmesinin zorunlu olduğu hâller saklıdır. Elektronik ortama aktarılması imkânsız olan belgeler ise fiziki ortamda saklanır ve gerektiğinde fiziki olarak gönderilir.

(7) Kişisel verilerin kaydedilmesinde ve paylaşılmasında bu verilerin yetkisiz kişilerce elde edilmesini veya hukuka aykırı kullanılmasını önlemek için gerekli olan her türlü tedbir alınır.

Tevzi

MADDE 83 – (1) Müdürlüğe gelen iş ve işlemler, müdür tarafından elektronik ortamda UYAP tevzi kriterlerine göre otomatik olarak dağıtılır. İstisnai hallerde ise tevzi işlemi gerekçesi belirtilmek suretiyle adil bir iş dağılımını sağlamak amacıyla Müdür tarafından yapılabilir.

(2) Tevzi kriterleri Başkanlık tarafından belirlenir ve UYAP'a tanımlanır.

ALTINCI KISIM
Çeşitli ve Son Hükümler
BİRİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Mağdur hizmetlerinin desteklenmesi ve işbirliği

MADDE 84 – (1) Başkanlık; belediyeler ile mağdur hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlamak amacıyla ortak programlar geliştirebileceği gibi belediyeler ilgili mevzuat çerçevesinde müdürlüklere yer ve araç tahsis edebilir.

(2) Adli süreçte sosyo-ekonomik desteğe ihtiyaç duyduğu anlaşılan mağdurlar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ve belediyelerin ilgili birimlerine yönlendirilebilir.

(3) Başkanlık, belediyeler bünyesinde mağdurlara hizmet sunan birimlerle işbirliği yapabilir.

(4) Başkanlık ve müdürlükler ile üniversiteler arasında mağdur hizmetlerinin sunulmasına ve mağdur haklarına ilişkin farkındalık oluşturulmasına katkı sağlamak üzere ortak program ve projeler geliştirilmesine yönelik işbirliği sağlanabilir. Üniversitelerin, mağdur hakları ve adalete erişimin güçlendirilmesi konularında yapacağı bilimsel araştırmalar ilgili mevzuat hükümleri kapsamında Başkanlıkça desteklenir.

(5) Mağdur haklarına ilişkin farkındalığın artırılması ve mağdurlara sunulan hizmetlerin etkinliğinin sağlanması amacıyla Başkanlık ile barolar arasında işbirliği yapılabilir.

(6) Diğer kamu kurum ve kuruluşları mağdur hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlamak amacıyla Başkanlık ile ortak programlar geliştirebileceği gibi ilgili mevzuat çerçevesinde yer tahsis edebilir. Hizmet binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir.

Gönüllüler

MADDE 85 – (1) Mağdurlara yardım ve destek hizmetlerinde bu Yönetmelikte belirtilen ilkeler gözetilerek, üniversitelerin hukuk, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sosyal hizmet gibi ilgili bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler ve bu bölümlerden mezun olan gönüllü kişilerden faydalanılabilir.

(2) Çocuk veya mağdur hizmetleri alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarında çalışan ya da bu alanlarda sertifika veya kurs bitirme belgesine sahip olan kişilerden de gönüllü olarak faydalanılabilir.

(3) Gönüllü olabilmek için aşağıdaki koşullar aranır:

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.

b) Başvuru tarihinde on sekiz yaşını bitirmiş olmak.

c) 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süre ile

hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca gönüllü olarak hizmet sunmak isteyen kişilerin ekinde T.C. kimlik numarası yazılı beyanı ve adli sicil kaydına ilişkin yazılı beyanının bulunduğu bir dilekçe ile müdürlüğe başvurmaları gerekir. Başvurular, müdürlüğün önerisi dikkate alınarak adalet komisyonu tarafından incelenerek karara bağlanır.

(5) Gönüllüler tarafından sağlanan yardım ve destek hizmetlerinde soruşturmanın ve kişisel verilerin gizliliğine, mağdurun mahremiyetine azami düzeyde özen gösterilir.

(6) Başkanlık tarafından, müdürlüğün genel işleyişi ve kuralları, hizmet sunum ilkeleri, gönüllülerin yetki ve sorumlulukları ile bunlara uymamanın sonuçlarını içeren form oluşturulur. Formun gönüllü tarafından imzalanıp müdürlükçe onaylanmasından sonra gönüllüye hizmet sunumuna başlama tarihi bildirilir.

(7) Bakanlık tarafından gönüllülerin, sunacakları hizmetlere ilişkin eğitim almaları sağlanabilir.

(8) Gönüllülerin eğitim durumları, aldıkları sertifika ve kurs bitirme belgeleri ile bireysel ve sosyal becerileri de dikkate alınmak suretiyle sunacakları hizmetler müdür tarafından belirlenir.

(9) Gönüllüler, çalıştıkları müdürlüğün genel işleyişi ile çalışma usul ve esaslarına doğrudan veya dolaylı müdahalede bulunamaz.

(10) Belirlenen kurallara ve çalışma programına uymayan gönüllülere yazılı uyarı yapılır. Uyarıya rağmen kurallara ve çalışma programına uygun davranmayan gönüllülerin müdürlük bünyesinde hizmet sunumuna, müdürün teklifi üzerine adalet komisyonu tarafından son verilebilir.

Staj ve klinik uygulamaları

MADDE 86 – (1) Bakanlıkça, üniversitelerin hukuk fakülteleri, fakültelerin sosyal hizmet, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümleri ve mağdurlara ya da adli desteğe ihtiyaç duyan kişilere yönelik

çalışmalar yapan ilgili diğer bölümleri ile mağdurlara sunulan hizmetlerde mesleki deneyim ve tecrübe artırımını sağlamak amacıyla işbirliği yapılabilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen bölümlerde eğitim gören öğrenci ve stajyerler, uygulamayı yerinde görerek mesleki deneyim ve tecrübelerini artırmak üzere müdürlüklerde staj yapabilir ve klinik uygulamalarda yer alabilir. Stajyerler, müdürlük bünyesinde bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin yerine getirilmesinde, müdürün ve adli destek görevlilerinin gözetim ve denetimi altında uygulama yapabilir. Görüşme yapılacak kişinin aydınlatılmış rızası dâhilinde görüşmelere katılabilir.

(3) Yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinde öğrenim gören ve müdürlüklerde staj yapmak isteyen öğrencilerin ekinde ilgili üniversiteden alınmış ve müdürlükte staj yapılmasını talep eden yazı, meslek ve iş kazaları sigortası, öğrenci belgesi, T.C. kimlik numarası beyanı ve adli sicil beyanına ilişkin belgeler ile diğer ilgili belgelerin bulunduğu bir dilekçe ile müdürlüğe başvurmaları gerekir. Başvurular, müdürlüğün önerisi dikkate alınarak adalet komisyonu tarafından incelenerek karara bağlanır.

(4) Müdürlükte staj yapmak üzere başvuran öğrencilerin başvuruları hakkında alınan kararlar adalet komisyonu tarafından bilgi için Bakanlık Eğitim Dairesi Başkanlığına ve Başkanlığa iletilir.

Kurumlararası koordinasyon

MADDE 87 – (1) Müdürlüğün hizmet sunumunda ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışılması esastır. Farklı kurumlar arasındaki koordinasyon müdürlük tarafından sağlanır.

(2) Sunulan hizmetin sürekliliği ve takibi açısından ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan irtibat kişileri belirlenir. İlgili kurumlar tarafından mağdurlara sunulan hizmetlerin belirlenen irtibat kişileri üzerinden koordine edilmesi sağlanır.

(3) İlgili kurumlar tarafından müdürlüğün görev alanına giren konulara ilişkin düzenlenen koordinasyon toplantılarına müdürlükçe katılım sağlanır.

Eğitim

MADDE 88 – (1) Adli sürece dâhil olan mağdurlar ve adli desteğe ihtiyaç duyan kişilerin sahip oldukları haklar, bu kişilere sunulan hizmetler ve yaklaşım teknikleri konusunda hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile adaylara yönelik olarak Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı ile Başkanlığın merkez ve taşra teşkilatında çalışan görevlilere yönelik olarak ise ilgili birimlerle işbirliği hâlinde eğitimler düzenlenir. Eğitimlerde disiplinlerarası çalışmaya yönelik yöntemler kullanılmasına özen gösterilir.

(2) Çalıştıkları bürolardaki görevleri göz önüne alınarak adli destek görevlilerine yönelik uygulamayı destekleyici nitelikte eğitimler düzenlenir.

(3) Başkanlıkça üniversitelerin ilgili birimleri ile mağdur hakları alanına ilişkin sertifika ve yüksek lisans gibi eğitim programları geliştirmek üzere işbirliği yapılabilir.

(4) Öğrencilerin bilgi ve donanımlarını artırmak amacıyla müdürlüğün çalışma konularına ilişkin olarak ilgili mevzuat uyarınca üniversitelerde eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılmak üzere Başkanlık veya müdürlükte görev yapan personele, Başkanlığın görüşüyle Bakanlık Personel Genel Müdürlüğünce izin verilebilir.

(5) Eğitim faaliyetlerinde Başkanlıkça oluşturulmuş olan materyallerden de faydalanılır. Bu materyaller hazırlanırken personelin ihtiyaç ve görüşleri de dikkate alınır.

Denetim

MADDE 89 – (1) Müdürlük tarafından yapılan iş ve işlemler Cumhuriyet başsavcılığının gözetim ve denetiminde yerine getirilir.

(2) Denetim;

a) Kayıtların düzenli tutulması,

b) Adli destek görevlilerinin görevlendirmelerinin usulüne uygun yapılması,

c) Evrak havalesinin süresinde yapılması,

ç) Fiziki ortamda teslimi gereken evrakla ilgili işlemlerin usulüne uygun yapılması,

d) Kararların ilgililere tebliğinin sağlanması,

e) Mevzuatla ya da müdür tarafından verilen diğer görevlerin usulüne uygun yapılması,

hususlarını kapsar.

(3) Müdürlük tarafından yapılan iş ve işlemler adalet müfettişlerinin denetimine tabidir.

Hizmetin izlenmesi ve değerlendirilmesi

MADDE 90 – (1) Müdürlüklerde, hizmet sunulan kişilerin veya ailelerinin geri bildirimlerini almak amacıyla istek-şikâyet kutuları ile yeterli sayıda geri bildirim formu bulundurulur.

(2) Hizmet sunulan kişilere veya ailelerine geri bildirim formlarıyla ilgili bilgi verilir ve bu formları doldurmaları teşvik edilir. Geri bildirimin sözlü yapılması, ilgililerin okuma-yazma bilmemesi ya da başkaca bir engelin bulunması hâlinde, çalışan bu durumu belirterek formu kendisi de doldurabilir.

(3) Müdürlük, çalışan personelin görüşlerini ve geri bildirim formlarındaki değerlendirmeleri de dikkate alarak hizmetin sunumunda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri ile iyi uygulama örneklerini toplar ve Başkanlığa gönderir.

(4) Müdürlükçe sunulan hizmetler değerlendirilirken hizmetten yararlanan kişiler ile personelin görüşlerini açıkça paylaşabileceği katılımcı bir yaklaşım sergilenmesi esastır.

(5) Başkanlıkça müdürlükte sunulan hizmetlerin belirlenen standartlara uygun şekilde yerine getirilmesinin kontrolü ve sorunların yerinde tespit edilmesi amacıyla uygun aralıklarla alan ziyaretleri düzenlenebilir.

(6) Başkanlıkça her yıl müdürlükte sunulan hizmetlere ilişkin olarak alınan geri bildirimlerin değerlendirilmesi, uygulamada yaşanan sorunların ve ihtiyaçların tespiti ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi, iyi uygulama örneklerinin paylaşılması amacıyla müdürler ve diğer ilgili kişilerin katılımıyla değerlendirme toplantısı düzenlenir.

(7) Sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması için, mevzuat değişiklikleri de dâhil olmak üzere yapılması gereken çalışmalara ilişkin öneriler her yıl Başkanlık tarafından Bakanlığa arz edilir.

İstatistik ve raporlama

MADDE 91 – (1) Müdürlükler tarafından, sunulan hizmetlere ilişkin istatistikler özenle tutulur. Bu hizmetlerden faydalanan kişilerin yanı sıra hâkim, Cumhuriyet savcısı ve avukatlar ile diğer kişi ve kurumlardan alınan geri bildirimler toplanır.

(2) Mağdurlar ile adli desteğe ihtiyaç duyanlara yönelik hizmetlerin daha etkin ve bütüncül sunulabilmesi amacıyla Başkanlıkça yapılan istatistiki veri talepleri bu alanda hizmet sunan diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca karşılanır.

(3) İstatistiki veriler ve toplanan geri bildirimler raporlaştırılarak her yıl Ocak ve Temmuz ayları içerisinde Başkanlığa sunulur.

(4) Her yıl Başkanlıkça, müdürlüklerin hazırladıkları istatistiki veriler ve çalışma raporları dikkate alınarak Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Değerlendirme Raporu hazırlanır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Kurulan müdürlükler, adli destek görevlisi atanmasıyla birlikte faaliyete geçer.

(2) Müdürlüklere müdür atanıncaya kadar müdüre ait iş ve işlemleri yapmak üzere idarecilik vasfı, mesleki bilgi ve kıdem gibi özellikler dikkate alınarak bir adli destek görevlisi tedviren ya da gerekli koşulları taşıması hâlinde vekâleten atanır.

İKİNCİ BÖLÜM
Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 92 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 93 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI YÖNETMELİĞİ

GENEL GEREKÇE

Sosyal devlet, kişilere sadece temel hak ve özgürlükler sağlamakla yetinmeyen, aynı zamanda, vatandaşların sosyal durumlarını iyileştirmeyi, onlara insan haysiyetine yaraşır bir yaşam şekli sunmayı, onları sosyal güvenliğe kavuşturmayı kendine ödev bilen devlet anlayışıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında belirtildiği üzere; aileyi, toplumu ve herşeyden önce her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri almakla yükümlü, sosyal bir hukuk devletidir.

Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürüsü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi ile Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinde çocukların ve şiddet mağduru kadınların adli süreçte korunmalarına ilişkin tedbirlerin taraf devletlerce alınması öngörülmüştür.

Ülkemizde son yıllarda yaşanan adalet sistemindeki değişim ve dönüşüm sürecinde, çocuklara yönelik uygulamalarda önemli ilerlemeler sağlanmış; mevzuat güçlendirilmiş, örgütlenmede değişikliklere gidilmiş ve çocuk koruma uygulamalarında kalite standartlarının geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

Bu anlayış çerçevesinde yürütülen hukuk reformları kapsamında aile ve çocuk mahkemeleri kurulmuş, adli süreçte psiko-sosyal destek sunmak üzere bu mahkemeler bünyesinde uzman istihdam edilmeye başlanmıştır. Ancak uluslararası alanda ortaya çıkan gelişmeler, kabul edilen sözleşmeler ve ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde yeni adımlar atılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bakanlar Kurulunca kabul edilen 2015-2019 dönemine ilişkin Yargı Reformu Stratejisi ile 2015-2019 dönemine ilişkin Bakanlığımız Stratejik Planında; “Çocuk adalet sisteminde çocuğun etkin korunması için gerekli önlemlerin alınması ve kurumlararası işbirliğinin güçlendirilmesi”, “Çocuklara yönelik adli süreçlerde özel önlemlerin etkin hâle getirilmesi”, “Aile içi şiddetle mücadelede koruma ve soruşturmanın etkinliğinin artırılması” hedef ve stratejilerine yer verilmiştir.

Bu kapsamda; sadece boşanma ve çocuk kovuşturması üzerine kurulu mevcut sistemin geliştirilerek tüm kırılgan grupları kapsayacak şekilde vaka yönetiminin uygulandığı, hizmetin savcılık aşamasından mahkeme aşaması neticelenene kadar sunulduğu, bilgilendirme ve yönlendirme hizmetinin etkin bir şekilde yerine getirildiği yeni bir hizmet modeli ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Ayrıca başta çocuklar olmak üzere tüm kırılgan grupların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi, maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesi ve ikincil örselenmelerinin engellenebilmesi için ifade ve beyan verme süreçlerinin bu kişilerin mevcut fiziksel, zihinsel ve psikolojik durumlarına uygun özel ortamlarda yürütülmesi gerekmektedir. Bu Yönetmelik ile; özel ortamlarda ifade ve beyanlarının alınması gerektiği veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen hallerde "çocuğun üstün yararı" ilkesi gözetilmek suretiyle öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar, cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile diğer kırılgan gruba dahil mağdurlarla uygun ortam ve yöntemle görüşme yapılmasını, ikincil örselenmenin önlenmesini, korunma ihtiyaçlarının tespitini ve ilgili hizmetlere yönlendirilmesini sağlamak suretiyle adalete erişimlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamak amacıyla, adliyeler bünyesinde özel bir alan olarak adli görüşme odalarının kurulması, işlerlik kazanması, ilgili personelin görev, yetki ve sorumlulukları ile bu odaların işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı; öncelikli olarak çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca çocuk dostu adli usullerin işletilmesini, adli süreç içinde yer alan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan gruba dahil mağdurlarla uygun ortam ve yöntemle görüşme yapılmasını, ikincil örselenmenin önlenmesini, korunma ihtiyaçlarının tespitini ve ilgili hizmetlere yönlendirilmesini sağlamak üzere adliyeler bünyesinde özel bir alan olarak adli görüşme odalarının kurulması, işlerlik kazanması, ilgili personelin görev, yetki, sorumlulukları ile bu odaların işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, Bakanlıkça belirlenen adliyeler bünyesinde kurulacak adli görüşme odaları ile bu odalarda görev alacak adli ve idari personeli kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 9/12/1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 12 nci maddesinin ikinci fıkrasına, 19 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrasına ve 40 ıncı maddesine, 25/11/2010 tarihli ve 6084 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürüsü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesinin 36 ncı maddesine, 24/11/2011 tarihli ve 6251 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin 26 ncı maddesinin birinci fıkrası ve 56 ncı maddesinin birinci fıkrasına, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 4 üncü, 5 inci ve 15 inci maddeleri ile 35 inci maddesinin birinci fıkrasına ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 52 nci ve 236 ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Adli görüşme: Mahkemelerden veya Cumhuriyet başsavcılıklarından adli görüşme odası koordinatörlüğüne yönlendirilen dosyalardaki çocuk veya yetişkinlerle, adli görüşme odalarında yaşlarına, içinde bulundukları duruma uygun şekilde uzmanlar tarafından yapılan görüşmeyi,

b) Adli işlem: Adli süreçte çocuklara veya yetişkinlere yönelik olarak yürütülen ve bu kişilerin bizzat hazır bulunmasını gerektiren her türlü işlemi,

c) Bakan: Adalet Bakanını,

ç) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

d) Başkanlık: Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığını,

e) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişiyi,

f) Görüşme yapılan/yapılacak kişi: Adli süreç içinde yer alan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan gruba dâhil yetişkin mağdurları,

g) Hâkimlik: Görüşme yapılan kişilerle ilgili olarak adli ve idari tedbirlere karar veren ve bu amaçlarla ifade ve sorgu gibi adli işlemleri gerçekleştiren sulh ceza ve infaz hâkimliklerini,

ğ) Komisyon: Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunu,

h) Koordinatör: Odaların kullanımı ile ilgili işlemlerde teknik personel, uzman ve ilgili yazı işleri personelinin koordinasyonunu sağlayan kişiyi,

ı) Mahkeme: Adli görüşme odalarının bulunduğu yerlerde faaliyet gösteren her türlü ilk derece hukuk ve ceza mahkemelerini,

i) SEGBİS: Yargı çevresi dışında bulunan ya da mahkemede hazır bulunamayan kişilerin video konferansla dinlenmesi ve ifadelerinin kayıt altına alınması amacıyla kullanılan ses ve görüntü bilişim sistemini,

j) Teknik personel: Video kaydı, ses kaydı, internet bağlantısı, SEGBİS bağlantısı ve benzeri teknik konularda destek sağlayan personeli,

k) UYAP: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemini,

l) Uzman: Aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrosunda çalışan görevliler ile Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu gereğince bu Yönetmelik kapsamına giren konulara ilişkin olarak tayin edilen kişileri, ifade eder.

Temel ilkeler

MADDE 5 - (1) Adli görüşme odalarından öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar yararlandırılır. Çocuklarla ilgili her türlü eylem ve işlemlerde çocuğun yüksek yararı öncelikli olarak dikkate alınır.

(2) Adli görüşme odalarında gerçekleştirilen tüm iş ve işlemler ile mesleki çalışmalar sırasında görüşme yapılan/yapılacak kişinin;

a) Yaş, cinsiyet ve gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurulması,

b) Herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

c) Güvenliği ve temel ihtiyaçları için gereken tedbirlerin alınması,

ç) Damgalanmasına yol açabilecek eylemlerin engellenmesi ve bu konuda gereken tedbirlerin alınması,

d) Yaşına ve gelişim durumuna göre hakları ile süreç hakkında bilgilendirilmesi, sürece etkin katılımının sağlanması, gizlilik ilkesine ve kişilik haklarına aykırı olmadıkça ailesinin veya kanuni temsilcisinin de sürece dâhil edilmesi,

e) Korunma ve desteklenme ihtiyacının tespiti halinde ilgili mevzuatta yer alan kurumlara yönlendirilmesi ve hizmetlerden yararlandırılması,

f) Yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişilerle karşı karşıya getirilmemesi, hususlarında gerekli dikkat ve özen gösterilir.

(3) Tüm iş ve işlemler görüşme yapılan kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilir.

(4) Daha önce mevzuata uygun şekilde görüşme yapılarak ifade, beyan ve diğer

adli işlemleri ger- çekleştirilen kişiler zorunluluk olmadıkça tekrar bu işlemlere tabi tutulmaz. (5) Hizmetler karşılıklı iletişim, işbirliği ve ekip çalışması anlayışı ile yürütülür.

(6) Gerçekleştirilen çalışmalar ile tutulan kayıt ve raporların gizliliğine riayet edilir.

(7) Bu Yönetmelik kapsamında yapılacak iş ve işlemlerde, Başkanlıkça hazırlanan Mağdura Yaklaşım Kılavuzunda belirtilen ilke ve esaslara uyulur.

İKİNCİ BÖLÜM

Adli Görüşme Odası Personelinin Görevleri ve Görevlendirilme Usulü

Uzmanın görevleri

MADDE 6 - (1) Adli görüşme odalarında hizmet sunacak uzmanın görevleri şunlardır: a) Koordinatörce bilgilendirilmesini müteakip görüşme

yapılacak kişinin dosyasını gerekli işlemlerin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde önceden incelemek. b) Görüşme yapılacak kişinin ve yüksek yararına aykırı olmadıkça çocuğun ailesi veya kanuni temsilcisi ya da gerektiğinde müdafii veya vekili ile irtibata geçmek, süreç hakkında bilgi vermek ve gerekli görülen hallerde işlem öncesinde ön görüşme yapmak. c) Engellilik, kronik hastalık gibi özel durumları, tercüman ihtiyacı ve diğer gereksinimleri olan gö- rüşme yapılacak kişiler ve aileleri ile ilgili olarak koordinatörce gerekli imkânların sağlanmasını takip etmek ve gerektiğinde durumu ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısının bilgisine sunmak. ç) Görüşme yapılacak kişinin adli görüşme odasına gelişinden ayrılmasına kadar kendisine eşlik etmek, gerektiğinde güvenlik güçlerinin ve diğer personelin yardımını almak. d) Görüşme öncesinde görüşme yapılacak kişiyi ve gerekli hallerde ailesini görüşmeye hazırlamak ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak. e) Mahkemeler veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından koordinatöre yönlendirilen dosyalardaki görüşme yapılacak kişilerle uygun şekilde adli görüşmeleri yapmak. f) Adli görüşme sırasında hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil veya diğer ilgililerce ses sistemi kullanılarak iletilen soruları görüşme yapılan kişiye uygun ve anlaşılabilir bir dille aktarmak ve rahat bir şekilde cevap vermesini sağlamak. g) Görüşme yapılan kişinin, korunma veya desteklenme ihtiyacı içinde bulunduğunun tespiti halinde, durumu ilgili kurum, kuruluş veya adli mercilere bildirmek. ğ) Görüşme sırasında dikkat çeken ve yargılama için gerekli olabilecek görüşme yapılan kişinin genel durumu, beden dili, sorulan sorulara verdiği farklı tepkiler gibi önemli konuları içeren "Adli Görüşme Raporu" nu kendisine verilen süre içinde mahkeme veya Cumhuriyet savcısına sunmak. h) Görüşme yapılan/ yapılacak kişi ve yakınlarını, istemeleri halinde görüş ve önerilerini iletebileceği yöntem ve merciler konusunda bilgilendirmek. ı) Adli görüşme odasının işleyişine ilişkin mevzuat ve uygulamada yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini, bu hizmetten faydalanan kişilerin görüşlerini de dikkate alarak gerektiğinde koordinatöre bildirmek. i) Mevzuatta öngörülen veya ilgili hakim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Adli görüşme odası koordinatörünün görevleri

MADDE 7 - (1) Yazı işleri müdürü veya mümkün olmaması halinde organizasyon ve iletişim becerisi olan uygun bir personel komisyon tarafından adli görüşme odası koordinatörü olarak görevlendirilir.

(2) Koordinatörün görevleri şunlardır: a) Hizmet kalitesi standartlarını gözetmek, adli görüşme odasının düzenli ve etkin şekilde işlemesi-

ni sağlamak ve bu yönde gerekli tedbirleri almak. b) Mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görüşme yapılması istenilen kişiler için gerekli randevu düzenlemelerini yapmak ve takibini sağlamak. c) Randevuların belirli bir düzen içinde planlanması için gerekli işlemleri yapmak. ç) Görüşme öncesinde ilgili hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil, uzman, yazı işleri personeli ve teknik personel arasında koordinasyonu sağlamak. d) Mahkeme ve Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılan adli görüşme taleplerini ilgili uzmana haber vermek. e) Acil hallerde adli görüşme odalarının kullanımı ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak ve ilgili mercilerin koordinasyonunu sağlamak. f) Görüşmenin verimli ve güvenli geçmesi için gereken tedbirleri almak, bu konuda gerektiğinde güvenlik güçlerinden yardım istemek ve görüşme sonrasında ilgili dosyanın mahkeme veya Cumhuriyet savcısına gönderilmesini sağlamak. g) Adli görüşme odasının işleyişine ilişkin uygulamada yaşanan sorunlar ile çözüm önerilerini Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek. ğ) İşlemler sırasında korunma ihtiyacı tespit edilen ve ilgili mercilere yönlendirilen kişilere yönelik kayıtları tutmak. h) Aynı ilde bulunan Çocuk İzlem Merkezi, Üniversite Çocuk Koruma Merkezi, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi gibi kurumlar ile irtibat ve koordinasyon içinde çalışmak. ı) Mevzuatta öngörülen veya ilgili hakim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Teknik personelin görevleri

MADDE 8 - (1) Bakanlık veya Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından UYAP, SEGBİS ve diğer ilgili bilişim sistemleri konusunda uzman bir personel adli görüşme odasına teknik destek vermek üzere görevlendirilir. (2) Teknik personelin görevleri şunlardır: a) Koordinatör tarafından bildirilen görüşmeler için gereken teknik hazırlıkları yapmak. b) Video kaydı, ses kaydı, internet bağlantısı, SEGBİS bağlantısı ve UYAP işlemleri gibi konularda teknik destek sağlamak. c) Malzemelerin bakım ve kontrollerini takip etmek ve bu konuda koordinatörle işbirliği içinde çalışmak. ç) Görüşme yapılan kişilerle ilgili dijital veri ve belgelerin güvenliğini sağlayacak tedbirleri almak. d) Mevzuatta öngörülen veya ilgili hakim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Uzman ve personel görevlendirilmesine ilişkin hususlar

MADDE 9 - (1) Komisyon, nöbet çizelgesi oluşturarak, aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde çalışan uzmanları bu Yönetmelikte belirtilen iş ve işlemleri yerine getirmek üzere görevlendirir. (2) Aile, çocuk

ve çocuk ağır ceza mahkemeleri bünyesinde görevli bulunan uzmanların sayıları- nın yetersiz olduğu yerlerde Cumhuriyet başsavcılığı ile gerekli yazışmaların yapılması suretiyle denetimli serbestlik müdürlükleri bünyesinde çalışan denetimli serbestlik uzmanlarından da nöbet çizelgesine dahil edilmek suretiyle faydalanılabilir. (3) Adliye bünyesinde yeterli sayıda uzmanın görev yapmaması, denetimli serbestlik müdürlükle-7 rinde görevli uzmanların işlerinin yoğun olması veya görevin belirtilen uzmanlar tarafından yapılmasında fiili veya hukuki bir engel bulunması halinde; yürütülen adli süreç kapsamında mahkemeler veya Cumhuriyet başsavcılıklarınca ilgili kanunlar gereğince bilirkişi görevlendirilmek suretiyle adli görüşme odası kullanılır. Ancak ifade ve beyan alınması sırasında bu Yönetmelikte belirtilen usûl ve ilkeler dikkate alınır. (4) Bu Yönetmelik hükümleri uyarınca mevcut uzman sayısı ve iş durumu dikkate alınarak adli görüşme odasında görev alacak personelin nöbet çizelgesi uygun görülen süreler için komisyon tarafından düzenlenir. Nöbet çizelgesinde uzmanların eşit aralıklarla yer almaları sağlanır. Acil hallerde ve ihtiyaç olması halinde ek personel görevlendirilir. (5) Cinsel suç mağdurlarının beyanlarının veya ifadelerinin alınması sırasında mümkün olması halinde, mağdurla aynı cinsiyete sahip uzman görevlendirilir. Ayrıca sürecin tekrarlanması halinde, mümkünse aynı uzmanın görevlendirilmesi sağlanır. (6) Adli görüşme odasının işleyişi acil haller hariç olmak üzere mesai saatlerine göre belirlenir. Ancak komisyon, adliyeye gelen görüşme yapılacak kişi sayısı, mevcut iş yükü, insan kaynağı ve diğer halleri gözeterek, adli görüşme odasının yirmi dört saat esasına göre veya hafta sonu da çalışmasına karar verebilir. (7) Hizmette sürekliliğin ve kalitenin sağlanması bakımından koordinatörün ve görevlendirilen diğer personelin zorunlu haller dışında değiştirilmemesi esastır. (8) Adli görüşme odasında görev yapacak personelin izinlerine ilişkin hususlar hizmetin aksamamasına dikkat edilerek ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirilir.

Mahkemelerin kendi uzmanlarından yararlanması

MADDE 10 - (1) Mahkemeler, adli görüşme odasında yapılacak iş ve işlemin niteliği ile görüşme yapılacak kişinin yararını dikkate alarak, nöbet çizelgesinde belirlenen uzman yerine kendi birimlerinde görevli uzmanlardan da yararlanabilirler. (2) Yukarıdaki fıkra uyarınca görevlendirilen uzmanlar da bu Yönetmelikte öngörülen görevleri yerine getirmek ve işleyişe uygun hareket etmekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Adli Görüşme Odalarına İlişkin Standartlar

Adli görüşme odalarının genel standartları

MADDE 11 - (1) Adliyeler bünyesinde özel bir alan olarak oluşturulacak adli görüşme odasında, mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki genel standartların yerine getirilmesi sağlanır: a) Adli görüşme odasının; görüşme odası, bekleme odası ve gözlem odası olmak üzere en az üç bölümden oluşması ve bölümlerin yan yana veya yakın bir konumda olması. b) Her bir bölümün en az yirmi dört metre kare büyüklüğünde, aydınlık ve ferah olması. c) Bölümlerin uygun sıcaklıkta, rutubetsiz olması ve iyi havalandırılması. ç) Adli görüşme odasının, kurulduğu binanın sessiz bir yerinde konumlandırılması, girişinin mümkünse ayrı bir kapıdan yapılması ve sınırlı erişim düzenlemelerine uygun olarak yapılandırılması. d) Bölümlerin birbirinden duvar veya modüler sistemle ayrılması ve ses yalıtımına yönelik tedbirlerin alınması. 8 e) Bölümlerin içinde yer alan mobilyaların bölümün amacına uygun ve farklı yaş grubundaki kişilerin rahatlıkla kullanabileceği şekilde seçilmesi.

Bekleme odası

MADDE 12 - (1) Bekleme odası, görüşme yapılacak kişilerin ve diğer ilgililerin işlem öncesinde bekleyeceği, işleme hazırlanacağı ve gerektiğinde avukatıyla birebir görüşme yapacağı çok amaçlı adli görüşme odası bölümüdür. (2) Bekleme odasında genel asgari standartlara ek olarak mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki asgari standartlar sağlanır: a) Görüşme yapılacak kişilerin ve diğer ilgililerin istirahat edebilecekleri rahatlıkta, iyi havalandı- rılmış ve aydınlık bir yapıda olması. b) Ofis ortamından ziyade bekleme salonu gibi tasarlanması. c) Oda tasarlanırken ve mobilyalar seçilirken farklı yaş gruplarından kişilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması, sadece küçük yaştaki çocuklara veya ergenlere yönelik tasarlanmaması. ç) Farklı yaş grupları ve ihtiyaçları dikkate alınarak gerektiğinde çocuğun psiko-sosyal rahatlığını sağlayacak oyuncak, boyama kiti, kâğıt-kalem, çizgi roman gibi materyallerin bulundurulması. (3) Görüşme yapılacak kişi ile karşılaşmasında sakınca bulunan kişiler hiçbir şekilde bekleme odasına alınmaz; bu kişilerin işlem sırasında hazır bulunabileceği durumlarda görüşme yapılan kişi ile karşılaşmaması için gerekli tüm tedbirler uzman ve koordinatör tarafından alınır. Bu konuda gerektiğinde güvenlik güçlerinin yardımına başvurulabilir.

Görüşme odası

MADDE 13 - (1) Görüşme odası, görüşme yapılan kişi ile uzmanın sesli ve görüntü kaydı alınarak birebir görüşme yapabileceği adli görüşme odası bölümüdür. (2) Görüşme odasında genel asgari standartlara ek olarak mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki asgari standartlar sağlanır: a) Odanın adli görüşme amacına uygun olarak mümkün olduğunca sade bir şekilde tasarlanması ve mobilyalar seçilirken farklı yaş gruplarından görüşme yapılan kişilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması. b) Yüksek kaliteli görüntü kaydı ve aktarımı yapabilecek en az iki kamera bulundurulması, kameraların görüşme yapılan kişi tarafından fark edilmeyecek şekilde odanın iki köşesine, bir tanesi odanın tümünü görebilecek, diğeri ise gerektiğinde görüşme yapılan kişinin beden diline, yüz ve mimiklerine yakın çekim yapabilecek şekilde konumlandırılması. c) Yüksek kaliteli ses kaydı ve aktarımı yapabilecek mikrofon ve kulaklık sisteminin bulundurulması ve görüşme yapılan kişinin dikkatini çekmeyecek şekilde konumlandırılması. ç) Oda içindeki cihaz ve donanımın SEGBİS ve UYAP ile tam uyumlu olması. d) Oda içindeki cihaz ve donanımın kullanımının görüşme sürecini kolaylaştıracak basitlikte olması. e) Gözlem odası ile görüşme odası arasında ses ve görüntünün kamera ile aktarılması. f) Gerektiğinde görüşme yapılan kişinin yaşına uygun bir şekilde kendisini ifade etmesini kolaylaş- tıracak oyuncak, boyama kalemleri, kağıt-kalem gibi materyallerin temin edilmesi. g) Odanın kapısına içeride görüşme yapıldığını belirten bir uyarının asılması.

Gözlem odası

MADDE 14 - (1) Gözlem odası, adli görüşme sırasında ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı ile birlikte hazır bulunabilecek diğer ilgili kişilerin, adli görüşmeyi takip ettiği adli görüşme odası bölümüdür. Ayrıca görüşme odasındaki donanımın kontrol edildiği teknik cihazlar bu bölümde yer alır. (2) Gözlem odasında genel asgari standartlara ek olarak mümkün olduğu ölçüde aşağıdaki asgari standartlar sağlanır: a) Gözlem odasının, adli işlem sırasında hazır bulunabilecek kişilerin görüşmeyi rahatça takip edebileceği şekilde tasarlanması. b) Odada SEGBİS ve UYAP bağlantısı, görüşmenin sesli, görüntülü ve yazılı kaydı için gerekli teknik donanımın bulunması. c) Görüşme odası ile gözlem odası arasında yüksek kaliteli ve karşılıklı ses ve görüntü iletiminin sağlanması.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Adli Görüşme Odalarının İşleyiş Usulleri

Adli işlemlerin adli görüşme odalarında yürütülmesine ilişkin esaslar

MADDE 15 - (1) Adli görüşme odasının; a) Öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların, b) Cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile diğer kırılgan gruba dâhil mağdurların, ifade ve beyanlarının alınmasında kullanılması esastır. (2) İş yoğunluğu dikkate alınarak adli görüşme odasından; görüşme yapılacak kişinin vekili, müdafii veya uzmanın talebiyle ya da resen ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından özel ortamda ifade veya beyanının alınması gerektiği ya da fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişiler öncelikli olarak faydalanır. (3) İş yoğunluğu dikkate alınarak Cumhuriyet başsavcılığı tarafından adli görüşme odasının belirli gün veya saatlerde belirli gruplar için yapılacak işlemlerde kullanılmasına karar verilebilir. (4) Mahkeme ve Cumhuriyet başsavcılığı yazı işleri müdürlükleri tarafından görüşme yapılan kişilere ilişkin dosyaların üzerine işlemlerin adli görüşme odasında yapıldığına dair "Adli Görüşme Odası Çocuk" veya "Adli Görüşme Odası Yetişkin" yazılı bir kaşe basılır. Koordinatörce de üzerinde kaşe olmayan dosyalara aynı kaşe basılır.

Çocuklara öncelik verilmesi

MADDE 16 - (1) Adli görüşme odasının kullanımında çocuklara öncelik verilmesini sağlamak amacıyla, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından adliyenin mevcut iş yükü ve işleyişi dikkate alınarak bir günü mağdur çocuklar için olmak üzere haftanın en az iki günü münhasıran çocuk dosyalarına tahsis edilir. (2) Münhasıran çocuk dosyalarına ayrılan günlerde adli görüşme odasının bu kapsamda değerlendirilen diğer mağdurlarla ilgili işlemler için kullanılabilmesi acil bir halin varlığına ve odanın uygunluğuna bağlıdır. (3) Çocukların dâhil olduğu vakalarda, çocuğun hazır bulunması ve bilgisine başvurulması gereken diğer adli işlemler de adli **görüşme odasında gerçekleştirilebilir.**

Soruşturma aşamasındaki işlemler

MADDE 17 - (1) Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının veya ilgili sulh ceza hâkiminin uygun görmesi üzerine koordinatör gerekli işlemleri derhal başlatır ve adli görüşme odasının uygunluğuna göre ilgili personelle irtibata geçer. (2) Adli görüşme odasının uygun ve kullanılabilir

olması halinde, koordinatör tarafından görevli uzman hazır edilir. Uzman, görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Daha sonra ilgili Cumhuriyet savcısı ya da sulh ceza hâkimine haber verilmek suretiyle işlem yerine getirilir. (3) Adli görüşme odasının talep anında müsait olmaması halinde, ilgili Cumhuriyet savcısına veya hâkime derhal bilgi verilir ve işlemin yapılabileceği en yakın tarih ve saat bildirilir. Taleple işlem arasındaki sürede görüşme yapılacak kişinin yararının gerektirdiği tedbirlerin alınması ve gereksiz yere bekletilmemesi esastır. (4) Soruşturma aşamasında 5271 sayılı Kanunun 52 nci maddesi uyarınca mağdur çocuğun veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin beyanının alınması sırasında görüntü veya ses kaydı alınır. Zorunluluk arz etmeyen hallerde de görüşme yapılan kişinin tekrar adli sürece dâhil edilmesini engellemek amacıyla rızası dahilinde sesli ve görüntülü kaydı alınabilir.

Mahkeme aşamasındaki işlemler

MADDE 18 - (1) Mahkeme aşamasında bu Yönetmeliğin 15 inci maddesinde sayılan kişilerin ifade veya beyanının adli görüşme odasında alınmasına, ilgili hâkim tarafından karar verilebilir. Hâkim gerekli görmesi halinde bu hususta karar verirken uzman görüşünden de faydalanabilir. (2) Görüşme yapılacak kişinin ifade ve beyan alma işleminin adli görüşme odasında yapılması- na tensip aşamasında veya duruşma sırasında karar verilmesi halinde; ilgili yazı işleri personeli tarafından koordinatör ile irtibata geçilerek adli görüşme odasının uygun olduğu gün ve saatte duruşma günü verilmesi sağlanır. Çıkarılan davetiyede ifadenin adli görüşme odasında alınacağı özellikle belirtilir. (3) Birinci fıkra uyarınca işlem yapılmasına duruşma sırasında veya acele hallerde hâkim tarafından karar verilmesi halinde, koordinatör ile irtibata geçilerek, uygun ve kullanılabilir olması durumunda ifade ve beyan alma işlemi gecikmeksizin adli görüşme odasında yapılır. (4) İfade veya beyanın adli görüşme odasında alınacağı durumlarda, koordinatör gerekli işlemleri derhal başlatır. Koordinatör tarafından görevli uzman hazır edilir. Uzman, görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Niteliğine göre ifade ve beyan alma işlemini, hâkim bizzat adli görüşme odasında yapabileceği gibi SEGBİS aracılığıyla da gerçekleştirebilir.

Karar üzerine koordinatörce yapılacak işlemler

MADDE 19 - (1) Koordinatör, kararın kendisine ulaşmasından veya kendi iş listesine düşmesinden itibaren UYAP ekranında gerekli kayıtları oluşturur; mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı bilgisi, taraf bilgisi, iş-

lem tipi ile belirlenen tarih ve saat gibi bilgiler otomatik olarak iş listesine düşmüş ise gerekli kontrolleri ve düzeltmeleri yapar. 11 (2) Koordinatör, belirlenen tarih için nöbet çizelgesinde görevlendirilmiş uzmanı derhal bilgilendirir ve dosya bilgilerini aktarır. (3) Koordinatör, belirlenen gün ve saatte işlemin tam ve amaca uygun olarak yerine getirilmesini takip eder.

Uzmanın dosyayı incelemesi ve ön görüşme yapması

MADDE 20 - (1) Koordinatör tarafından dosya bilgilerinin iletilmesi üzerine uzman, dosyayı inceler, görüşme yapılacak kişinin yararına aykırılık taşımadıkça kanuni temsilcisiyle ve gerektiğinde müdafii veya vekili ile irtibata geçerek görüşme yapılacak kişiyle bir ön görüşme gerçekleştirebilir. (2) Uzman, ön görüşme yapılan kişilere süreçle ilgili bilgi verir, varsa sorularını cevaplar ve bu aşamada tespit ettiği özel durumlarla ilgili gerekli yönlendirme ve diğer işlemleri başlatır. (3) Uzman, işlem öncesinde, sırasında ve sonrasında görüşme yapılacak kişiyi anlayacağı bir dille bilgilendirir ve iyilik halinin sağlanması için gerekli tedbirleri alır.

Adli görüşme

MADDE 21 - (1) Uzmanın görüşme yapılacak kişinin yaşına, gelişim özelliklerine ve durumuna uygun doğrudan bir adli görüşme yapması esastır. Adli görüşmenin süresi, biçimi ve kapsamı görüş- me yapılacak kişinin yararına ve işlemin niteliğine göre belirlenir. (2) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil ve diğer ilgililerin soru sormasının gerektiği hallerde adli görüşme aşağıdaki esaslara uygun şekilde yapılır: a) Adli görüşme, görüşme odası bölümünde gerçekleştirilir ve işlem sırasında bu bölüme görüşme yapılacak kişi ve uzman ile gerekmesi halinde tercüman dışında kimse alınmaz. b) Uzman, görüşme öncesinde görüşme yapılacak kişiye görüşmenin niteliğini, yapılacak işlemleri, görüşmenin sesli ve görüntülü olarak aktarıldığını, görüşmenin kaydedilip kaydedilmediğini ve kimler tarafından takip edildiğini anlayabileceği bir dille anlatır. c) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil ve diğer ilgililer, SEGBİS bağlantısı ile mümkünse duruşma salonundan ya da gözlem odasından görüşmeyi takip eder. ç) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil ve diğer ilgililer, sorularını mikrofon veya ekran vası- tasıyla adli görüşmeyi gerçekleştiren uzmana iletir. d) Uzman, kendisine iletilen soruyu görüşme yapılan kişinin durumuna uygun bir dille aktarır, varsa ek soruları aynı usulle yöneltir. e) Adli görüşmenin sesli ve görüntülü olarak kaydı ile kameraların kullanılma işlemi, ilgili mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı zabıt katibi veya teknik personel tarafından yapılır. Sesli ve görüntülü

kayıt UYAP sistemine kaydedilir. f) Adli görüşmenin tutanağa geçirilmesi, ilgili mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı zabıt katibi tarafından yapılır. İfadelerin yazıya dökümü için bilgisayar yazılımlarından da faydalanılabilir. Görüşme sonunda tutanağın bir örneği taraflara verilir veya sonradan tebliğ edilir. g) Görüşme sonunda uzman tarafından görüşmenin genel çerçevesi, içeriği, görüşme sırasında dikkat çeken ve yargılama için önemli olabilecek konuları içeren adli görüşme raporu düzenlenir ve belirlenen süre içinde dosyaya sunulur. (3) Görüşme yapılacak kişinin yararı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı verecek durumlarda, hâkim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından görüşmeyi izlemek üzere adli tıp gibi farklı uzmanlık alanlarından kişiler de görevlendirilebilir. (4) Üçüncü fıkra uyarınca görevlendirilenler, yapılan görüşmeyi gözlem odasından veya duruşma salonundan takip ederek, 5271 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen usule uygun olarak soru yöneltebilirler. (5) 5271 sayılı Kanunun 68 inci maddesi uyarınca katılanın veya vekilinin, şüphelinin ya da sanığın yahut müdafii ile kanuni temsilcinin istemi üzerine davet edilen uzman hakkında da dördüncü fıkra hükümleri uygulanır.

Adli görüşme sırasında kullanılacak teknikler

MADDE 22 - (1) Uzman; görüşme yapılacak kişinin durumu, görüşmenin niteliği, süresi ve diğer hususları göz önünde bulundurarak genel mesleki bilgi ve tecrübesinin gerektirdiği teknikleri kullanır. (2) Görüşmeyi takip eden hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafi, vekil ve diğer ilgililer de görüşmenin yukarıdaki fıkra uyarınca ve görüşme yapılan kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde gerçekle-şebilmesi için gereken azami özeni gösterirler.

K**oruyucu, önleyici ve destekleyici tedbirlere yönelik işlemler**

MADDE 23 - (1) Bu Yönetmeliğin 15 inci maddesinde belirtilen ve ilgili mevzuat hükümlerine göre hakkında koruyucu, önleyici ve destekleyici tedbir alınmasına yönelik işlem yapılmakta olan kişilerle adliye içinde doğrudan görüşme yapılmasını gerektiren hallerde de adli görüşme odasından yararlanılabilir. (2) Yukarıda yazılan hallerde ilgili mahkeme veya hâkimliğin uygun görmesi üzerine koordinatör tarafından bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesi hükümlerine göre işlem yapılır.

Korunma ve desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen kişilerin yönlendirilmesi

MADDE 24 - (1) Dosya içeriğiyle ilgili olsun ya da olmasın, herhangi bir adli işlem sırasında korunma ve desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilen kişilerin durumu uzman tarafından ilgili mevzuat uyarınca yetkili mercilere yönlendirilmek üzere derhal koordinatöre bildirilir.

Hukuk mahkemelerindeki işlemler ve diğer haller

MADDE 25 - (1) Hukuk mahkemelerinde taraf veya tanık olarak yer alan, bu Yönetmeliğin 15 inci maddesi kapsamına girdiği değerlendirilen kişilere ilişkin işlemler de ilgili hâkimin uygun görmesiyle adli görüşme odasında gerçekleştirilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hizmet Kalitesi, Kurumlararası Koordinasyon ve Personel Kapasitesinin Güçlendirilmesi

Hizmet kalitesinin sağlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi

MADDE 26 - (1) Adli görüşme odalarının işleyişine ilişkin hizmet kalitesinin sağlanmasında hizmetten yararlanan kişiler ile personelin görüşlerini açıkça paylaşabileceği katılımcı bir yaklaşım sergilenmesi esastır. (2) Görüşme yapılan kişilerin ve ailelerin geri bildirimlerini almak amacıyla adli görüşme odasında istek-şikayet kutuları ile yeterli sayıda geri bildirim formu bulundurulur. (3) Adli işlem sonrasında uzman tarafından görüşme yapılan kişi ve ailesine geri bildirim formlarıyla ilgili bilgi verilir ve bu formları doldurmaları teşvik edilir. Geri bildirimin sözlü yapılması veya ilgililerin okuma-yazma bilmemesi halinde, uzman bu durumu belirterek formu kendisi de doldurabilir. (4) Geri bildirim formları her ay Cumhuriyet başsavcılığı tarafından değerlendirilir. İletilen sorunların çözümüne ilişkin olarak uygulama ve işleyişe dair yapılması gereken işlemler ilgili birimlere iletilir.

Uygulamada yaşanan sorunların takibi ve raporlanması

MADDE 27 - (1) Koordinatör, uzmanların da görüşünü alarak adli görüşme odasının işleyişine ilişkin yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini içeren raporu üç ayda bir Cumhuriyet başsavcılığına sunar. (2) İşleyişe ilişkin olarak yaşanan idari sorunların çözümü için Cumhuriyet başsavcılığı tarafından gerekli tedbirler alınır. Mahkeme aşamasındaki işlemlere

yönelik sorunlar ise komisyonda değerlendirilir. Uygun görülen aralıklarla komisyon başkanı ve Cumhuriyet başsavcısının da katılımıyla ilgili personelle toplantılar yapılarak yaşanan sorunların giderilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması için atılacak adımlar değerlendirilir. Koordinatörce, Cumhuriyet başsavcılığına sunulan raporlar değerlendirilmek suretiyle oluşturulacak raporlar altı ayda bir Başkanlığa iletilir. (3) Başkanlıkça adli görüşme odasının standartlara uygun bir şekilde kurulup işletildiğinin kontrolü ve sorunların yerinde tespit edilmesi amacıyla uygun aralıklarla alan ziyaretleri düzenlenir. (4) Başkanlıkça her yıl Kasım ayında, adli görüşme odasında sunulan hizmetlere ilişkin olarak alı- nan geri bildirimlerin değerlendirilmesi, uygulamada yaşanan sorunların ve ihtiyaçların tespiti ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla ilgili birim, kurum veya kuruluşların katılımıyla toplantı düzenlenir. Toplantı sonuçları, gerekli tedbirlerin alınması amacıyla Başkanlıkça ilgili diğer kurum veya kuruluşlarla da paylaşılabilir. (5) Adli görüşme odasında yapılan iş ve işlemlerle ilgili bilgiler üç ayda bir Cumhuriyet başsavcılığı tarafından Başkanlığa gönderilir. Başkanlık tarafından söz konusu istatistiki veriler ve işleyişe iliş- kin olarak gönderilen raporlar incelenmek suretiyle değerlendirilir. (6) Başkanlık tarafından yapılan değerlendirmeler doğrultusunda; adli görüşme odasının işleyişinin güçlendirilmesi için, mevzuat değişiklikleri de dâhil olmak üzere yapılması gereken çalışmalar her yıl Bakanlığa arz edilir ve gerekli işlemler başlatılır.

Kurumlararası koordinasyon

MADDE 28 - (1) Adli görüşme odasının işleyişinde ilgili tüm kurum veya kuruluşlarla tam bir işbirliği içinde çalışılması esastır. Farklı kurumlar arasındaki koordinasyon koordinatör tarafından sağlanır. (2) Aynı yerde bulunan Çocuk İzlem Merkezi, Üniversite Çocuk Koruma Merkezi ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi gibi kurumlarla işbirliği halinde çalışılır, uzmanlar arasında düzenli vaka toplantıları yapılarak uygulamanın istikrarlı bir şekilde işletilmesi sağlanır ve gereken tedbirler alınır. (3) İlgili kurumlar tarafından düzenlenen koordinasyon toplantılarına katılan hâkim, Cumhuriyet savcısı, uzman veya diğer personel; adli görüşme odasının işleyişi, diğer kurumlara yapılan yönlendirmeler ile kurumlararası işbirliğine yönelik gözlem ve önerilerini bu toplantıda paylaşır. (4) Adli görüşme odasıyla ilgili merkezi düzeydeki genel iş ve işlemler ile Bakanlık içi ve kurumlararası koordinasyon Başkanlık tarafından yerine getirilir.

Hizmet içi eğitimler

MADDE 29 - (1) Bu Yönetmelikte yer alan hizmetlerin tam ve kaliteli şekilde yerine getirilmesi için personele yönelik kapasite artırımı ve hizmet içi eğitim tedbirleri Bakanlıkça alınır. Uygun görülen aralık ve konularda adli görüşme odasının bulunduğu yerlerde görev yapan ve mesleğe yeni başlayan uzman ve diğer personelin adli görüşme odasının işleyişi konusunda hizmet içi eğitim alması Bakanlık tarafından sağlanır. Ayrıca hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik eğitim Türkiye Adalet Akademisi tarafından gerçekleştirilir. (2) Yapılacak hizmet içi eğitimlerde hem personelin özel görevlerine odaklanılmasına hem de disiplinlerarası çalışmayı destekleyici yöntemler kullanılmasına dikkat edilir. (3) Personelin uygulama yapmasını kolaylaştıracak araçlar; uygulamada yaşanan sorunlar, personelin ihtiyaç ve görüşleri de dikkate alınarak Başkanlık tarafından geliştirilir. (4) Başkanlık adli görüşme konusunda bilimsel araştırmaların yapılmasını ve ileri düzey adli gö- rüşme sertifika programlarının geliştirilmesini teşvik eder, bu konuda üniversiteler, uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapar.

ALTINCI BÖLÜM
Geçici ve Son Hükümler Adli görüşme odalarının yaygınlaştırılması

MADDE 30 - (1) Bakanlıkça, adliyeye intikal eden soruşturma ve davaların niteliği ile sayısı da dikkate alınarak adli görüşme odası bulunmayan yerlerde uygulamanın yaygınlaştırılması ve ihtiyaç duyulan adliyelerde adli görüşme odası oluşturulması için gerekli tedbirler alınır ve yeni yapılacak adliyelerde bu Yönetmelikte öngörülen standartlara uygun bölümlerin planlarda yer alması sağlanır.

Yürürlük MADDE 31 - (1) Bu Yönetmelik Adalet Bakanı tarafından onaylandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme MADDE 32 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI KONULU ADALET BAKANLIĞI'NIN 176 SAYILI GENELGESİ

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
Sayı : E-27239794-oı 0-06-0002-2021-18/385 01.04.2021

Konu : Adli Görüşme Odaları

GENELGE

NO: 176

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2 nci maddesinde belirtilen sosyal hukuk devleti, şüpheli ve sanıkların yanı sıra mağdurlar için de bazı hak ve güvencelerin sağlanmasını gerektirmektedir. Son dönemde sanık odaklı cezalandırıcı adalet anlayışı yerini, mağduru da dikkate alan onarıcı adalet anlayışına bırakmaya başlamıştır. Zira yargılama sonucunda sanığın mahkûm edilmiş olması, mağduru her zaman tatmin etmemektedir.

Suça konu eylem nedeniyle fiziksel ve ruhsal bakımdan zor bir dönem geçiren mağdurların, bu hassas dönemde adli süreç hakkında bilgilendirilmeleri ve ihtiyaç duydukları durumlarda uzmanlar tarafından psiko-sosyal yönden desteklenmeleri gerekmektedir.

Anayasanın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41 inci maddesinde, Devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gereken teşkilatı kurarak her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağı ifade edilmektedir. Yine Ülkemizin de taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürüsü ve istismara Karşı Korunması Sözleşmesinde çocukların adli süreçte korunmalarına ilişkin tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

Başta çocuklar olmak üzere tüm kırılgan grupların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi ve ikincil örselenmelerinin engellenmesiyle birlikte maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesi için ifade ve beyan işlemlerinin bu kişilerin mevcut fiziksel, zihinsel ve psikolojik durumlarına uygun özel ortamlarda yürütülmesi gerekmektedir.

Adliyelerde mağdurların ve özellikle çocukların özel olarak oluşturulan ortamlarda uzmanlar aracılığıyla şüpheli ve sanıkla yüz yüze gelmeden beyanına başvurulabilmesine imkân sağlayan adli görüşme odaları (AGO) mağdur odaklı uygulamaların başında gelmektedir.

Nitekim, 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen dördüncü fıkrayla; ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların özel ortamlarda ifadelerinin alınması yönünde düzenleme yapılarak, AGO kullanımına açıkça işaret edilmiştir.

Bu düzenlemeyle, mağdur veya suçun niteliği bakımından bir ayrıma gidilmemiş, başta çocuk, kadın, engelli ve yaşlı mağdurlar olmak üzere işlenen suçun etkisi altında olan tüm kırılgan grup suç mağdurları için AGO kullanımı mümkün hale getirilmiştir. Yine, suça sürüklenen çocuklar için de bu özel ortamların kullanılabilmesine imkan sağlanmıştır. Aynı zamanda, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında fail ile mağdurun yüz yüze gelmemesi ya da mağdurun beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen her vakada, mağdur beyanının AGO kullanılarak alınması zorunlu kılınmıştır.

Aynı şekilde, 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesine eklenen beşinci ve altıncı fıkralarla; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 ve 103 üncü maddelerinin ikinci fıkralarında düzenlenen nitelikli cinsel saldırı ve nitelikli cinsel istismar suçlarına ilişkin soruşturmalarda çocuk izlem merkezi (ÇİM) ve benzeri özel merkezlere işaret edilmekle birlikte, söz konusu maddelerin birinci fıkralarında düzenlenen eylemlere ilişkin soruşturmalarda ise özel ortamların (AGO) kullanılması mümkün kılınmıştır. Soruşturma aşamasındaki muayene olgusu dışında özel ortam ve merkezler benzer özellikler taşımaktadır.

AGO ve ÇİM uygulamalarının temel amacı mağdur ifadesinin uzman eşliğinde rahat bir ortamda alınması, mağdur ile failin karşı karşıya getirilmeyerek mağdurun ikincil örselenmesinin önüne geçilmesi ve sağlıklı bir beyan delili elde edilebilmesidir. Şu halde ÇİM ve AGO birbirini tamamlayan ve destekleyen uygulamalardır.

Bununla birlikte ÇİM, nitelikli cinsel istismar mağduru çocukların muayene ve beyan işlemlerinin uzmanlar aracılığıyla bir arada tamamlanabilmesine imkân tanımaktayken; AGO, SEGBİS donanımı ile hâkim ve

Cumhuriyet savcılarının yanı sıra şüpheli, sanık, müdafii ve mağdur vekilinin de uzmanlar aracılığıyla mağdura çevrimiçi soru yöneltebilmesine olanak tanımaktadır.

Soruşturma ve kovuşturma mercilerine kendilerini doğrudan ifade etmekte zorlanan çocuklar, uzmanlar tarafından yapılan ön görüşme sonrasında özel iletişim teknikleri kullanılarak alınan ifade ve beyanlarında kendilerini daha rahat ifade edebilmektedirler. Uzmanlar, sorulması gereken soruları çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde yöneltmekte ve bu sayede örseleyici sorulara doğrudan muhatap olmayan çocukların üstün yararı gözetilmektedir. Bu suretle sağlıklı ve ayrıntılı bir beyan delili de elde edilebilmektedir.

Ayrıca, hukuk mahkemelerinde ve özellikle boşanma, velayet ve kişisel ilişki tesisine dair davalarda da AGO'nun kullanılabilmesi mümkündür. Bu davalarda uzmanların tanık çocuklarla yaptıkları görüşme ve hazırladıkları sosyal inceleme raporları ile yetinilmemesi nedeniyle mahkeme tarafından çocukların beyanına başvurulmasına karar verilmesi halinde AGO kullanılabilmektedir. Böylece çocuklar, anne babaları arasındaki olaylara ilişkin bilgi ve görgülerini duruşma ortamında anlatmak ve kimin yanında kalmak istedikleri gibi örseleyici sorulara alenen muhatap olmak durumunda kalmamakta ve çocuğun üstün yararı hukuk muhakemesinde de gözetilmiş olmaktadır.

Bu itibarla;

1-5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca çocuk veya mağdurun, şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmemesi ya da ifade veya beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen durumlarda mutlaka AGO'nun kullanılması,

2-AGO'nun sadece çocuk ifadelerinde değil, şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmemesi ya da beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen diğer suç mağdurlarının beyanlarının alınmasında da kullanılması,

3-5237 sayılı Kanunun 102 ve 103 üncü maddelerinin birinci fıkralarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda fail ve mağdurun yüz yüze gelmemesi ya da mağdurun beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen durumlarda mağdur beyanının mutlaka AGO'da alınması,

4-5237 sayılı Kanunun 102 ve 103 üncü maddelerinin ikinci fıkralarına ilişkin soruşturmalarda mağdur beyanının Cumhuriyet savcısının nezaretinde bunun için oluşturulmuş ÇİM ve benzeri özel merkezlerde alınması,

5-Soruşturma aşamasında AGO veya ÇİM'de beyanına başvurulan çocuk veya mağdurlara, şüphelinin lehine ve aleyhine sorulması gereken hususlar ile maddi hakikatin ortaya çıkarılmasına yönelik tüm soruların yöneltilmesi, böylece zorunluluk arz eden durumlar dışında bu mağdurların kovuşturma aşamasında beyanlarının yeniden alınmasının önüne geçilmesi,

6-ÇİM veya AGO'da soruşturma aşamasında alınan ifade kayıtlarının öncelikle değerlendirilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunmayan hallerde ya da alınan ifade ve beyanların diğer delillerle (kamera/ses kaydı, biyolojik delil, swap, parmak izi, ikrar vs.) yeterince desteklenmesi durumunda mağdurun ÇİM veya AGO'da alınan beyanıyla yetinilmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,

7-5237 sayılı Kanunun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin kovuşturmalarda, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için mağdur çocuğun mutlaka tekrar dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen durumlarda mağdur çocuk beyanının ÇİM ve benzeri özel merkezlerde alınması,

8-5237 sayılı Kanunun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin kovuşturmalarda, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için mağdurun mutlaka tekrar dinlenilmesi gerektiği durumlarda AGO kullanılarak mağdur beyanının alınması hususunda hassasiyet gösterilmesi,

9-AGO'nun sadece mağdur çocuklar ile cinsel suç mağdurlarının beyanlarının alınması işlemlerine özgülenmediği hatırda tutularak;

1. Özellikle ilk defa suç işleyen çocuklar başta olmak üzere suça sürüklenen çocukların soruşturma aşamasındaki ifadelerinin alınmasında mümkün olduğu kadar AGOının kullanılması,

2. İşlenen suçun niteliği itibarıyla taraflarla yüz yüze gelmemesi veya özel ortamda dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen tanık çocuk beyanlarının, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince AGOıda alınması yönünde hassasiyet gösterilmesi,

3. 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, mağdur çocuklar ile maruz kaldığı suç nedeniyle psikolojisi bozulan ve uzman desteğine ihtiyaç duyan diğer mağdur beyanlarının da AGO'da alınabileceğinin bilinmesi,

10-Ceza yargılamasına dışında; boşanma, velayet ve çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin davalar başta olmak üzere hukuk muhakemesinde de çocukların duruşma sırasında tanık olarak beyanlarının alınmasında AGO'nun kullanılabileceğinin hatırda tutulması,

I I -Uzman tarafından nitelikli bir görüşme yapılabilmesi, gerekli bilgilerin edinilmesi ve görüşme sürecine ilişkin hazırlıkların tamamlanabilmesi için AGO randevularının UYAP sistemi üzerinden mümkün olduğu kadar önceden talep edilmesi,

12-AGO'dan randevu alınması işlemleri sırasında; uzmanın adli görüşmeye hazırlanması ve görüşmede dikkate alması gereken hususlarla ilgili bilgi sahibi olması amacıyla iddianame, taraf beyanları ve raporlar başta olmak üzere tüm ilgili evrakların da UYAP üzerinden gönderilmesi,

13-İfade ve beyanının AGO'da alınmasına karar verilen çocuk veya mağdurlar için çıkartılacak davetiyelerde, ifade veya beyanın alınacağı saat öncesinde AGO'da hazır olunması gerektiği hususunda meşruhat verilmesi, mümkün olduğu ölçüde davetiyelere AGO broşürünün eklenmesi,

14-Adli görüşme yapılmadan önce mağdura sorulacak sorular ile özellikle açıklığa kavuşturulması beklenen hususlara ilişkin olarak gerekmesi halinde ön görüşme de dahil olmak üzere uzman tarafından tüm hazırlıkların yapılması,

15-AGO'da ifade ve beyan alma süreçlerine katılması beklenen müdafii ve vekillerin adli görüşme gün ve saatinde gözlem odası veya duruşma salonunda hazır bulunmasının sağlanması,

16-AGO'da dinlenilmek üzere uzman tarafından hazırlanan çocukların mutlaka belirlenen saatte beyanlarının alınması, çocukların uzun süre bekletilerek ikincil örselenmelerine mahal verilmemesi,

17-Adli görüşmenin gerçekleştirilmesi sırasında görüşme yapılan kişiye Cumhuriyet savcısı, hâkim veya avukat tarafından sorulması istenen soruların çocuk veya mağdurun yaşı, gelişimi ve bireysel özellikleri dikkate alınarak bizzat uzman tarafından yöneltilmesi,

18-Adli görüşme sırasında mağdurun anlatımının mümkün olduğu ölçüde sorularla bölünmemesi, sorulması istenen ek hususların çocuk veya mağdurun anlatımına ara verdiği zamanlarda usulünce yöneltilmesi,

19-Adli görüşme sonrasında uzman tarafından hazırlanan adli görüşme raporunda çocuk hakkında alınabilecek koruyucu ve destekleyici tedbirlerin önerilmesi,

20-AGO'ların işleyişi ve etkin şekilde kullanılmasının sağlanması amacıyla yılda bir kez Cumhuriyet başsavcısı, adalet komisyonu başkanı ve ilgili Cumhuriyet savcılarının katılımıyla değerlendirme toplantısı yapılması, bu toplantıya AGO'yu kullanması öngörülen hâkimlerin de davet edilmesi,

Konularında gerekli dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Abdulhamit GÜL
Bakan

RAHİM TAHLİYESİ VE STERİLİZASYON HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ VE DENETLENMESİNE İLİŞKİN TÜZÜK

Resmî Gazete Tarihi: 18.12.1983

Resmî Gazete Sayısı: 18255

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç ve Deyimler

Amaç:

Madde 1 – Bu Tüzüğün amacı, rahim tahliyesinde acil müdahale hallerinin nelerden ibaret olduğunu ve yapılacak ihbarların şekil ve mahiyetini, rahim tahliyesini ve sterilizasyonu kabul edenlerden istenecek izin belgesinin şeklini ve doldurulma esaslarını, rahim tahliyesi ve sterilizasyonun yapılacağı yerleri, bu yerlerde bulunması gereken sağlık koşulları ve diğer koşullarla buraların denetim ve gözetim esaslarını belirlemektir.

Deyimler:

Madde 2 – Bu Tüzükte geçen;

a) Bakanlık deyimi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığını,

b) Rahim tahliyesi deyimi, gebeliğin sonlandırılmasını,

c) Sterilizasyon deyimi, kadınlarda tüp ligasyonu, erkeklerde vazektomiyi,

d) Menstrüel regülasyon (MR) deyimi, vakum aspirasyon yönteminin kullanıldığı küçük cerrahi müdahaleyi

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Rahim Tahliyesi

On haftayı geçmeyan gebeliklerde rahim tahliyesi:

Madde 3 – Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar kadının sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde, istek üzerine rahim tahliye edilir.

Rahim tahliyesi, kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarınca yapılır.

Ancak, Bakanlıkça açılan eğitim merkezlerinde kurs görerek yeterlik, belgesi almış pratisyen hekimler, kadın hastalıkları ve doğum uzmanının denetim ve gözetiminde menstrüel regülasyon yöntemiyle rahim tahliyesi yapabilirler.

On haftayı geçmeyen gebelikte rahim tahliyesinin yapılacağı yerler ve buralarda bulunması gereken koşullar:

Madde 4 – On haftayı geçmeyen gebelikte, rahim tahliyesini,

a) Kadın hastalıkları ve doğum uzmanları mesleklerini uyguladıkları yerlerde,

b) Pratisyen hekimler menstrüel regülasyon yöntemiyle resmi tedavi kurumlarında

yaparlar.

Anestezi gerektiren tahliyeler ise, anestezi uygulanabilen resmi tedavi kurumlarıyla özel hastanelerde yapılır.

On haftayı geçmeyen gebelikte rahim tahliyesinin yapılacağı resmi tedavi kurumlarıyla özel hastanelerde ve kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarının muayenehanelerinde, Tüzükıe ekli (1) sayılı listede yer alan araç ve gerecin bulunması zorunludur.

On haftayı geçen gebelikte rahim tahliyesi:

Madde 5 – Gebelik süresi on haftayı geçen kadınlarda, rahim tahliyesi yapılamaz.

Bu durumdaki kadınlarda, ancak, Tüzükıe ekli (2) sayılı listede sayılan hastalıklardan birinin bulunması halinde ve kadın hastalıkları ve

doğum uzmanı tarafından rahim tahliyesi yapılabilir. Hastalığın, kadın hastalıkları ve doğum uzmanıyla bu hastalığın ilişkin olduğu uzmanlık dalından bir hekimin birlikte hazırlayacakları, kesin klinik ve laboratuvar bulgulara dayanan, gerekçeli raporlarla saptanması zorunludur.

Rahim tahliyesini yapan hekim, bu raporu, ameliyenin sonucuyla birlikte en geç bir hafta içinde, illerde sağlık ve sosyal yardım müdürlüklerine, ilçelerde hükümet tabipliklerine göndermek zorundadır. Bu raporlar il sağlık ve sosyal yardım müdürlüğünde toplanır.

On haftayı geçen gebelikte rahim tahliyesinin yapılacağı yerler ve buralarda bulunması gereken koşullar:

Madde 6 – On haftayı geçen gebelikte, rahim tahliyesi, resmi yataklı tedavi kurumlarıyla özel hastanelerde yapılır.

Buralarda, Tüzükıe ekli (3) sayılı listede yer alan araç, gereç ve personelin bulunması zorunludur.

Acil hallerde rahim tahliyesi:

Madde 7 – Derhal müdahale edilmediği takdirde kadının hayatını ya da hayati organlarından birini tehdit eden acil hallerde rahim tahliye edilir.

Bu durumda, rahim tahliyesi, kadın hastalıkları ve doğum uzmanlarınca yapılır.

Rahim tahliyesini gerektiren acil haller:

Madde 8 – Rahim tahliyesini gerektiren acil haller şunlardır:

a) Servikal internal os kapalı olsa bile, kadının yaşamını tehlikeye sokacak ölçüde vajinal kanamalar,

b) Servikal internal osun açık olduğu haller,

c) Uterustaki gebelik ürününün bir bölümünün düştüğü ve kanamanın devam ettiği haller ya da enfeksiyon tehlikesi.

Acil hallerde rahim tahliyesinin yapılacağı yerler ve bildirme zorunluluğu:

Madde 9 – Acil hallerde rahim tahliyesi, resmi yataklı tedavi kurumlarıyla özel hastanelerde yapılır. Ancak, kadının buralara taşınması ola-

naksızsa, ameliye, muayenehane, ev gibi hastanın bulunduğu yerlerde de yapılabilir.

Hekim, müdahaleyi yapmadan önce, olanaksızsa, müdahaleden itibaren en geç 24 saat içinde, kadının kimliğini, yapılan müdahaleyle müdahaleyi gerektiren nedenleri ve sonucunu, illerde sağlık ve sosyal yardım müdürlüklerine, ilçelerde hükümet tabipliklerine yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bu raporlar, il sağlık ve sosyal yardım müdürlüklerinde toplanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Sterilizasyon

Sterilizasyon ameliyatı:

Madde 10 – Sterilizasyon ameliyatı, tıbbi sakınca olmaması koşuluyla ve reşit kişinin isteği üzerine yapılır.

Kadınlara sterilizasyon ameliyatı, kadın hastalıkları ve doğum ya da genel cerrrahi uzmanlarınca yapılır.

Erkeklere sterilizasyon ameliyatı, üroloji, kadın hastalıkları ve doğum yada genel cerrahi uzmanlarıyla bu konuda Bakanlıkça açılan eğitim merkezlerinde kurs görerek yeterlik belgesi almış pratisyen hekimlerce yapılır.

Kadınlara sterilizasyonun yapılacağı yerler ve buralarda bulunması gereken koşullar:

Madde 11 – Kadınlara sterilizasyon ameliyatı, yalnızca, resmi tedavi kurumlarıyla özel hastanelerde yapılır. Buralarda, Tüzük'e ekli (4) sayılı listede yer alan araç, gereç ve personelin bulunması zorunludur.

Erkeklere sterilizasyonun yapılacağı yerler ve buralarda bulunması gereken koşullar:

Madde 12 – Erkeklere sterilizasyon ameliyatını, uzman hekimler, mesleklerini uyguladıkları yerlerde, pratisyen hekimlerse, resmi tedavi kurumlarında yaparlar. Buralarda, Tüzük'e ekli (5) sayılı listede yer alan araç ve gereçlerin bulunması zorunludur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

İzin belgesi:

Madde 13 – On haftayı geçmeyen gebeliklerde yapılacak rahim tahliyesinde, gebe kadın,

a) Reşitse kendisinden,

b) Küçükse kendisinin rızası alınmakla birlikte velisinden,

c) Vesayet altında bulunup da reşit ya da mümeyyiz değilse, kendisinden ve vasisinden (Bu halde ayrıca sulh hakiminden de izin alınması gerekir),

d) Evliyse eşinden,

örneği Tüzükıe ekli izin belgesinin alınması gerekir.

Evli kimseye sterilizasyon ameliyatının uygulanması, eşinden, ayrıca, izin belgesi alınmasına bağlıdır.

İzin belgesi aranmayacak haller:

Madde 14 – Akıl maluliyeti nedeniyle şuur serbestisine sahip olmayan gebe kadın hakkında rahim tahliyesi için kendi rızası aranmaz.

Veli ya da sulh mahkemesinden izin alınmasının zamana ihtiyaç gösterdiği ve derhal müdahale edilmemesinin hayatı ve hayati organlardan birini tehdit ettiği acil hallerde izin şartı aranmaz.

İzin belgesinin alınma yöntemi :

Madde 15 – İzin belgeleri, 13 üncü maddede sözü edilenlere, rahim tahliyesi ve sterilizasyon için başvurduklarında imzalatılır. Eşin, ya da vasinin gelmemesi halinde, bunların sterilizasyon ya da rahim tahliyesine izin verdiklerine ilişkin yazılı ve imzalı belge yeterli sayılır. Belgeyi getiren, imzanın sahibine ait olduğunun hukuki sorumluluğunu kabul ettiğine ilişkin bir belgeyi de imzalamak zorundadır.

Gözetim ve denetim :

Madde 16 – Milli Savunma Bakanlığına bağlı olanlar ayrık olmak üzere, rahim tahliyesi ve sterilizasyon ameliyatının yapıldığı resmi ya da özel kurum ve kuruluşlarla gerçek ve tüzel kişilere ait muayenehane ve tedavi

yerlerini gözetim ve denetim altında bulundurmak ve yönlendirmekle Bakanlık yetkili ve görevlidir.

Yürürlük :

Madde 17 – 24/5/1983 günlü ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanunun 5 inci maddesine dayanılarak hazırlanmış ve Danıştayca incelenmiş olan bu Tüzük hükümleri, Resmi Gazete'de yayımı gününde yürürlüğe girer.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ REFAKATSİZ ÇOCUKLAR YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç MADDE 1- (1) Bu Yönergenin amacı sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuklara Genel Müdürlüğümüzce sunulacak hizmetlere ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam MADDE 2 – (1) Bu yönerge, sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz olduğu tespit edilerek Genel Müdürlüğümüze bağlı kuruluşlara veya birimlere yönlendirilmeden önce ve yönlendirildikten sonra çocukların korunmaya muhtaçlık durumlarının incelenmesi, gerekli tedbir kararlarının alınması ve kaldırılmasına ilişkin esaslar ile bu işlemleri yapacak kuruluşların ve birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

Dayanak MADDE 3- (1) Bu Yönerge, 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 66 ncı ve 91 inci maddesi, 24/05/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 15/07/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 29/03/2015 tarihli ve 29310 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve Kısaltmalar MADDE 4 - (1) Bu Yönergede geçen;

(2) Acil korunma kararı: Çocuk Koruma Kanununun 9 uncu maddesinde tanımlanan korunma kararını,

(3) AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını,

(4) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,

ç) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

a) Bakım tedbir kararı: Çocuk Koruma Kanununun 5 inci Maddesinin 1 inci fıkrasının (c) bendinde tanımlanan tedbir kararını,

b) Başvuru sahibi: Uluslararası koruma talebinde bulunan ve henüz başvurusu hakkında son karar verilmemiş olan kişiyi,

c) Bilişim sistemi: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kullanılan veri sistemlerini,

d) Birim: AFAD işbirliğinde geçici barınma merkezlerinde oluşturulan Genel Müdürlüğümüz bünyesinde hizmet veren kuruluşlara bağlı çocuk koruma birimini,

ğ) BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğini,

e) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

ı) Danışman: Kuruluşa/birime kabul edilen her çocuğun uyumunu sağlamak, takibini yapmak, uygulama ve mesleki çalışma planlarını izlemekten sorumlu meslek elemanını,

i) Geçici barınma merkezi: Geçici koruma sağlanan yabancıların toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,

j) Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,

k) Geçici koruma kimlik belgesi: Geçici koruma sağlanan kişilere verilen kimlik belgesini,

l) Genel Müdürlük: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

m) İl Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünü,

n) Kabul ve barınma merkezi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerinin beslenme, barınma, sağlık, sosyal ve diğer

ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kurulan, Valiliklerce (Göç İdaresi İl Müdürlüğü) doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri,

o) Kuruluş: Çocuk Destek Merkezi, Çocuk Evi, Çocuk Yuvası, Yetiştirme Yurdu ve Çocuk

Evleri Sitesini,

ö) Meslek elemanı: Sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, öğretmenlik ve sosyoloji alanlarında lisans eğitimi veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

p) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

r) Şartlı mülteci**:** Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiyi,

s) Tedbir kararları: Çocuk Koruma Kanununun 5 inci maddesinde yer alan koruyucu destekleyici tedbir kararlarını,

ş) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,

t) Yabancı kimlik numarası: 25.4.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca yabancılara verilen kimlik numarasını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
ESASLAR

Esaslar, Tespit ve Sevk İşlemleri

Esaslar

Madde 5- (1)Refakatsiz çocuğun da görüşü alınarak kendi uyruğundaki bir ailenin yanında bakımı sağlanabilir.

(2) Çocuğun görüşü ve yüksek yararı dikkate alınarak hakkında bakım tedbir kararı alınmış refakatsiz çocuklar koruyucu aile hizmetleri de dâhil olmak üzere öncelikli olarak aile yanında bakım hizmetlerinden yararlandırılır.

e) Kuruluş bakımına yönlendirilen refakatsiz çocukların bakımı öncelikle bu alanda ihtisaslaştırılan kuruluş veya birimlerde sağlanır.

f) Çocukların bilgi ve belgelerinde gizlilik esastır.

Tespit ve sevk işlemleri

MADDE 6 - (1) Ülkemiz sınırlarında bulunan yabancı uyruklu çocukların refakatsiz olup olmadığı İl Göç İdaresi Müdürlüğünce araştırılır, refakatsiz olduğu tespit edilenlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

(5) Refakatsiz çocuğun uluslararası koruma başvurusu, kayıt altına alınması, yabancı kimlik numarası verilmesi ve başvuru sahiplerine kayıt belgesi verilmesine ilişkin iş ve işlemler İl Göç İdaresi Müdürlüğünce yapılır.

(6) Geçici koruma statüsündeki refakatsiz çocuğun kayıt altına alınması ve geçici koruma kimlik belgesi verilmesine yönelik iş ve işlemler İl Göç İdaresi Müdürlüğünce yapılır.

c) Yaşını ispatlayacak herhangi bir kimlik belgesi bulunmayan, fiziki gelişimi ile beyan ettiği yaşı uyumlu görülmeyen çocuklar için İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yaş tespit raporu alınır. Yaş tespiti yapılacak yabancılara, işlemin amacı ve süreci hakkında bilgi verilir. ç) Yaş tespiti istenen yabancılar, hakkında kesin rapor verilinceye kadar fiziksel gelişimine

uygun Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce oluşturulacak kabul ve barınma merkezinde barındırılır.

d) Yabancı kimlik numarası veya geçici koruma kimlik belgesi verilen çocuklar İl Müdürlüğüne yönlendirilir.

(2) Refakatsiz çocuk İl Müdürlüğüne teslim edilmeden önce İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından sağlık kurumunda gerekli muayenesi yaptırılarak toplu yaşam şekli ile ikamet edilen kuruluşta ya da birimde kalmasında sağlık açısından sakınca yoktur raporu alınır.

(3) Refakatsiz çocuğun İl Müdürlüğüne teslim edilmeden önce çocuğun bulaşıcı hastalığı, süreğen hastalığı veya madde bağımlılığı yönünden gerekli tetkiklerin İl Göç İdaresi Müdürlüklerince yapılması, sağlık kontrolünden geçirilmesi, sağlık sorunu olması halinde gerekli tedavisi yaptırıldıktan sonra İl Müdürlüğüne teslimi sağlanır.

(4) Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak uygun kuruluşa veya birime, yetişkin akrabalarının veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilir.

ğ) On altı yaşını doldurmuş refakatsiz çocuklar uygun koşullar sağlandığında kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir.

(5) Mümkün olduğu ölçüde, çocukların yararı, yaşları ve olgunluk düzeyleri dikkate alınarak, kardeşler bir arada bulundurulur. Zorunlu olmadığı sürece barınma yerlerinde değişiklik yapılmaz.

ı) Çocukların mülakatları İl Göç İdaresi Müdürlüğünce, onlara en uygun ortamlarda yapılır. Çocuklarla yapılan mülakatlara, çocuğun danışmanı eşlik eder.

(6) Mülakat raporu hazırlanırken çocukların mülakatına katılan danışmanın görüşleri de dikkate alınır. Hazırlanan mülakat raporunun bir örneği gizlilik ilkesine uygun olarak çocuğun şahsi dosyasında saklanmak üzere İl Müdürlüğüne gönderilir.

(8) Refakatsiz çocukların kuruluşa veya birime yerleştirilmelerine ilişkin talepler İl Göç İdaresi Müdürlüklerince İl Müdürlüğüne resmi yazı ile bildirilir.

(9) İl Göç İdaresi Müdürlüğünün bilgisi olmadan hiçbir yabancı çocuğun İl Müdürlüğüne yönlendirmesi yapılmaz.

(10) Uluslararası koruma başvuru sahibi olan ve/veya mülteci veya

şartlı mülteci olan ebeveyni veya yakınları yanında olan çocuklardan kuruluş bakımına alınması talep edilen çocukların durumları değerlendirilir, yapılan değerlendirme sonucunda korunma ihtiyacı içinde bulunan çocukların kuruluşa kabulü sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çocukların Kuruluş veya Birimlere Kabulü, Hizmet Sunumu ve Ayrılış İşlemleri

Çocukların kuruluşlara kabul işlemleri

MADDE 7- (1) Refakatsiz çocukların kuruluşlara kabullerinde aşağıdaki hususlar gözetilir.

(3) Çocukların kuruluşa yerleştirilmesine ilişkin talepler İl Göç İdaresi Müdürlüklerince İl Müdürlüklerine iletilir. İl Müdürlüklerince değerlendirme yapılarak çocuklar; yaş, cinsiyet ve durumlarına uygun kuruluşa yerleştirilir. İlinde uygun kuruluş bulunmaması halinde refakatsiz çocuklar için oluşturulan kuruluşların bulunduğu İl Müdürlüklerine nakil işlemi İl Müdürlükleri arasında koordinasyon sağlanarak gerçekleştirilir.

(4) Çocukların nakil işlemleri İl Göç İdaresi Müdürlükleri bilgilendirilerek İl Müdürlüklerinin koordinasyonu ile gerçekleştirilir. Nakil edilen çocuklar hakkında ilgili mahkeme ve İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bilgi verilir.

Geçici Koruma Sağlanan Çocuklar

MADDE 8- (1) Geçici koruma sağlanan refakatsiz çocuklardan 0-12 yaş aralığındaki çocuklar kuruluşlara; 13-18 yaş aralığında öz bakımını yapabilen, engeli bulunmayan ve istismar mağduru olmayan çocuklar ise birimlere yönlendirilir.

(5) Geçici barınma merkezleri dışında terk, buluntu ve benzeri sebeplerle bulunan çocukların kayıtları İl Göç İdaresi Müdürlüklerince incelenerek refakatsiz olup olmadığı tespit edilir.

(6) Ülkemiz sınırlarında aile bağları bulunan çocukların aileleri hakkında sosyal inceleme yapılarak uygun görülmesi halinde çocuk ailesi yanına döndürülür.

(7) Ülkemiz sınırlarında aile bağları bulunan ancak korunma ihtiyacı içinde olan çocukların aile ile görüşmesinin risk içermediği durumlarda aile bağlarının korunması amacıyla öncelikle ailelerinin bulunduğu ilde bakım ve korunmalarının sağlanmasına ve aile bağlarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülür.

(8) 0-12 yaş grubu refakatsiz çocuklar, yaş ve durumuna uygun kuruluşa yerleştirilir.

(9) 13-18 yaş grubundaki refakatsiz çocuklardan zihinsel ve/veya fiziksel engeli, süreğen hastalığı, psikiyatrik bozukluğu olan çocuklar ile suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklar, Bakanlığımıza bağlı durumlarına uygun sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilir.

Çocukların birime kabul işlemleri

MADDE 9 (1) Birimlere yönlendirilecek çocuklarla ilgili yapılacak işlemlerde:

a)13-18 yaş grubunda olan ve gelişimsel yeterliliğe sahip olduğuna kanaat getirilen refakatsiz çocuklar hakkında birimin bulunduğu İl Müdürlüğü ile iletişime geçilir. Birimin bulunduğu İl Müdürlüğünce birime kabul edilmesi uygun değerlendirilen çocuklar hakkında ilgili mahkemeden gerekli tedbir kararları talep edilir.

b) Birime yerleştirilmesi uygun değerlendirilen çocukların uygunluk yazısı ilgili İl Müdürlüğüne bildirilerek çocuğun barınma merkezine giriş izni AFAD'tan alınır ve görevli refakatinde birime teslimi sağlanır.

Kuruluşlarda veya birimlerde çocuklara yönelik yürütülen işlemler

MADDE 10- (1) Kuruluşa veya birime kabulü yapılan çocuklara yönelik yürütülen işlemlerde aşağıdaki hususlar gözetilir.

a) Çocuğun kabulü ile birlikte 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği acil korunma kararı alınır, çocuğun korunma ihtiyacının devam etmesi halinde bakım tedbiri ile ihtiyaç duyulan diğer tedbir kararlarının alınması mahkemeden talep edilir.

(13) Çocukların, kütük defterine kayıtları yapılır, çocuğa ilişkin bilgiler bilişim sistemine işlenir.

(14) Çocuklara ilişkin bilgi ve beyanlarda herhangi bir değişiklik tespit edilmesi halinde İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bilgi verilir.

ç) Refakatsiz olduğu tespit edilerek kuruluşa kabul edilen çocukların bildirimleri Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne yapılır. Çocukların sağlık giderleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında karşılanır.

(16) Kuruluşa veya birime yerleştirilen çocuğa kuruluş müdürü tarafından danışman görevlendirilir. Danışman, en kısa sürede çocuk ile görüşerek, kuruluşu veya birimi ve alacağı hizmetleri çocuğa tanıtır.

(17) Çocukların, kuruluşa veya birime giriş çıkış saatleri kuruluş müdürlüğünce koordinasyon ve değerlendirme komisyonu kararı doğrultusunda belirlenir ve uygulanır.

(18) Kuruluşa veya birime kabulü yapılan her çocuğun kuruluş veya birim dışına izinli çıkması ile aktivitelere katılımı, bireysel durumları ve özellikleri dikkate alınarak danışmanınca planlanır.

(19) Kuruluşa veya birime kabul edilen çocuğa alacağı hizmetler, günlük işleyiş ve düzen açısından uyulması gereken kurallar ve sorumlulukları danışmanınca bildirilir.

ğ) Kuruluşun veya birimin günlük işleyiş ve düzeni açısından uyulması gereken kurallar; tüm kuruluş veya birim çalışanlarının ve çocukların katılımı ile belirlenir. Bu kurallar hem Türkçe hem de çocukların anlayacağı dillerde yazılır ve 50x70 cm ebatlarında çerçevelenerek kuruluşta veya birimde görünür yerlere asılır.

h) Kuruluşun veya birimin hizmetlerine ilişkin çocukların anlayabileceği dilde bilgilendirme materyali yazılı ve görsel olarak hazırlanır ve çocuğun kuruluşa veya birime kabulünden sonra kendisine verilir.

ı) Zorunlu örgün eğitim çağında olanların okullara kayıtlarının yapılarak devamları sağlanır, diğer yaş gruplarındaki çocuklar da imkânlar ölçüsünde İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordine sağlanarak yaygın ve mesleki eğitim olanaklarından yararlandırılır.

i) Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların iş ve işlemleri için İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordine sağlanır.

(5) Çocukların ücretsiz Türkçe dil kurslarına katılımı sağlanır.

(6) Çocukların uluslararası koruma başvuru süreci hakkında güncel bilgi alması için İl Göç İdaresi Müdürlükleri ve BMMYK ile irtibat kurulur.

(7) Gönüllü geri dönüş talebi olan çocuklar İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilerek gönüllü geri dönüş süreci başlatılır.

(8) Gönüllü geri dönüş talebi olan çocuğun uluslararası koruma başvurusu yapılmışsa BMMYK'ya da bildirilir.

(9) Çocuğun menşe ülke veya hedef ülkede aile birleşimi talebi varsa ailenin izinin sürülmesi için çocuğun talebi İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilir.

(10) Kuruluşta veya birimde kalan her çocuk için; hafta içi ve hafta sonları yapılacak olan okul, kurs, etüt ve sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif aktiviteleri de içerecek şekilde; günlük yaşam programı hazırlanır. Program, ilgili tüm personelin katılımıyla ve çocukların görüşü alınarak oluşturulur ve kuruluş müdürünce onaylanır. Program, nöbetçi personel dâhil, sorumlu tüm personele ve çocuğa bildirilir.

ö) Çocuklara yönelik sosyal ve sportif faaliyetlerde Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ile işbirliği sağlanır.

p) Çocukların harçlıkları kaldığı kuruluşta veya birimde uygulanan harçlık göstergelerine uygun olarak verilir.

r) Kuruluşta veya birimde kalan çocukların günlük programlarına uygun olarak etüt yapılır.

s)Kuruluşta veya birimde çocukların internete erişimi filtrelenir, telefonun kontrollü kullanımı sağlanır.

ş) Çocukların güvenliklerini sağlamak üzere gerekli güvenlik tedbirleri alınır. Gerekli hâllerde kolluk kuvvetlerinden yardım talep edilir.

t) BMMYK çocuklarla görüşme taleplerini İl Göç İdaresi Müdürlüklerine iletir, bu görüşme, İl Göç İdaresi Müdürlüğünden gelecek yazılı bilgi doğrultusunda yapılır, görüşmenin kuruluş veya il dışında yapılacak olması halinde ise, çocuğun danışmanı tarafından görüşmeye eşlik edilir.

u) Tercümana ihtiyaç duyulması halinde, tercüman İl Göç İdaresi Müdürlüklerinin koordinesinde Valiliklerden, BMMYK büroları ile sivil toplum kuruluşlarından temin edilir. ü) Kuruluşu izinsiz terk eden çocuklar hakkında derhal kolluk kuvvetlerine ve İl Göç İdaresi Müdürlüklerine bilgi verilir, bilişim sistemine kuruluşu veya birimi izinsiz terk ettiği işlenir, kuruluşu izinsiz terk eden çocuğun kuruluşa dönmesi halinde İl Göç İdaresi Müdürlüğünce sağlık kurumunda gerekli muayenesi yaptırılarak toplu

yaşam şekli ile ikamet edilen kuruluşta kalmasında sağlık açısından sakınca yoktur raporu alındıktan sonra çocuğun kuruluşa kabulü sağlanır.

v) Kuruluşa veya birime kabulü sağlanan çocukların yaşına göre aşılarının yaptırılması sağlanır.

y) Kuruluş veya birim bakımını reddederek sıklıkla kuruluştan veya birimden izinsiz ayrılan veya eldeki tüm verilerin değerlendirilmesine karşın altı ay süreyle kendisine ulaşılamayan ve haber alınamayan çocukların durumu ilgili belgelerle birlikte mahkemeye bildirilerek, korunma veya bakım tedbir kararının kaldırılması veya diğer tedbirlerin alınmasına dair mahkemeden talepte bulunulur.

z) Kuruluştan veya birimden izinsiz ayrılma sürecinde on sekiz yaşını tamamlayan çocuğun kaydı silinir.

aa) (y) ve (z) bendinde belirtilen durumların sonucu ile ilgili kolluk kuvvetlerine ve İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bilgi verilir.

bb) Kuruluşlarda barındırılan refakatsiz çocuklara ilişkin ziyaret ve görüşme talepleri İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile birlikte değerlendirilir. Ziyaret talebinin uygun görülmesi halinde ise görevli bir meslek elemanının refakatinde ve uygun bir ortamda görüşmeleri sağlanır.

Çocuğun Kuruluştan veya Birimden Ayrılması

MADDE 11- (1) Kuruluşlarda veya birimlerde kalan çocuklardan 18 yaşını dolduranların Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce uygun görülen kabul ve barınma merkezleri veya çocuğun da görüşü alınarak uygun bir uydu kente yerleştirilmelerinin sağlanabilmesi için, söz konusu çocukların 18 yaşını doldurmalarına üç ay kala İl Göç İdaresi Müdürlükleri ile irtibata geçilir.

(2) Geçici koruma statüsünde olup birimlerde bakım altında olan refakatsiz çocuklardan 18 yaşını dolduracak olanlara barınma ve yardım seçenekleri hakkında gerekli danışmanlık sunulur. Bir ilde yardım ve destek mekanizmalarının tespit edilmesi halinde ilgili ilde kayıt olmak üzere yönlendirilebilir, kendilerine bakamayacak durumda olmaları ve geçici barınma merkezinde kalmayı seçmeleri halinde AFAD tarafından uygun görülen geçici barınma merkezlerine yerleştirilmelerinin sağlanabilmesi için, söz konusu çocukların 18 yaşını doldurmalarına üç ay kala İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile irtibata geçilir.

(3) Çocuğun menşe ülkesine gönüllü geri dönüşünün gerçekleşmesi halinde bakım tedbir kararı kaldırılarak kuruluştan ayrılır ve dosyası kapatılır.

(4) Çocuğun uluslararası koruma başvuru talebi değerlendirilerek üçüncü ülkeye yerleştirilmesi halinde bakım tedbir kararı kaldırılarak dosyası kapatılır.

(5) Çocuğun aile birleşiminin gerçekleşmesi veya iltica talebinde bulunduğu ülkeye gitmesi halinde bakım tedbir kararı kaldırılarak dosyası kapatır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Son Hükümler

Yürürlük MADDE 12- (1) Bu Yönerge, Bakanlık Makamının Onayı ile yürürlüğe girer.

Yürütme MADDE 13 - (1) Bu Yönerge hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.

GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 13/10/2014 No : 2014/6883

Dayandığı Kanunun Tarihi : 04/04/2013 No: 6458

Yayımlandığı Resmî G. Tarihi : 22/10/2014 No: 29153

Yayımlandığı Düsturun Tertibi : Cildi: 5 / Cilt: 55

25/12/2019 tarihli ve 30989 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/12/2019 tarihli ve 1851 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca bu Yönetmelik Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği bölümüne eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını,

b) Aile üyeleri: Yabancının eşini, ergin olmayan çocuğu ile bağımlı ergin çocuğunu,

c) Bakan: İçişleri Bakanını,

ç) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

d) Çocuk: Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişiyi,

e) **(Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/1 md.)** Geçici barınma merkezi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar ile Bakanlık tarafından uygun görülen kişilerin toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan merkezleri,

f) Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı,

g) Geçici korunan: Geçici koruma sağlanan yabancıyı,

ğ) Genel Müdür: Göç İdaresi Genel Müdürünü,

h) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,

ı) İkamet adresi: Türkiye'de adres kayıt sisteminde kayıtlı olunan yerleşim yerini,

i) Kanun: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu,

j) Kitlesel akın: Aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları,

k) **(Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/1 md.)** Kurul: 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 521 inci maddesi gereğince kurulan Göç Kurulunu,

l) **Özel ihtiyaç sahibi**: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız

anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

m) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuğu,

n) Sevk merkezi: Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların, geçici barınma merkezlerine sevk edilinceye veya geçici barınma merkezi dışında kalacaklarsa ikametlerine yönlendirilinceye kadar kayıt ve diğer işlemler için geçici olarak bekletildikleri yerleri,

o) Seyahat belgesi: Pasaport yerine geçen belgeyi,

ö) Uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü,

p) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,

r) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Psikososyal destek: Zorlu yaşam koşullarında ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzluk ve bozuklukların önlenmesi, birey, grup, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşama geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri, güçlenmelerinin sağlanması ve savunuculuk etkinliklerini, toplumun başa çıkma, toparlanma ve iyileşme becerilerinin artırılması ile yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren multidisipliner hizmetler bütününü,

s) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/1 md.)** Bakanlık tarafından uygun görülen kişi: Bakanlık onayı ile bu Yönetmeliğin hükümleri kapsamında değerlendirilmesi uygun görülen kişileri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Genel İlkeler

Geçici koruma hakkının uygulanması

MADDE 4- (1) Kanunun 5 inci, 6 ncı ve 7 nci maddelerinde yer alan şartlar yabancının geçici koruma kapsamına alınma talebini engelleyici şekilde yorumlanamaz ve uygulanamaz.

Yasadışı giriş ve bulunuştan dolayı cezalandırılmama

MADDE 5- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların Türkiye'ye giriş yaparken yetkili birimler tarafından tespit edilmeleri veya makul bir süre içinde kendiliğinden yetkili birimlere kayıt yaptırmak üzere başvurmaları halinde, Türkiye'ye yasa dışı girişleri veya Türkiye'de yasa dışı bulunuşlarından dolayı idari para cezası uygulanmaz.

(2) Birinci fıkra kapsamı dışında kalanlar hakkında, geçerli nedenleri bulunmaması halinde idari para cezası uygulanır.

Geri gönderme yasağı

MADDE 6- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.

(2) Genel Müdürlük, ilgili mevzuata göre ülkemizden gönderilmesi gerektiği halde, birinci fıkra kapsamında ülkemizden gönderilemeyecek yabancılar hakkında idari tedbirler alabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Geçici Korumanın Kapsamı

Geçici koruma sağlanacak yabancılar

MADDE 7- (1) Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır.

(2) Geçici koruma, Cumhurbaşkanı tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce, geçici koruma ilanına esas teşkil eden olayların olduğu ülkeden veya bölgeden ülkemize gelmiş olanları kapsamaz.[1]

(3) Geçici korunanlar, Kanuna göre belirlenen uluslararası koruma statülerinden herhangi birini doğrudan elde etmiş sayılmaz.

Geçici koruma kapsamına alınmayacak yabancılar

MADDE 8- (1) Aşağıdaki hallerde, yabancı geçici korumadan yararlandırılmaz, yararlandırılmışsa geçici koruması iptal edilir.

a) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar.

b) Türkiye dışında hangi saikle olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar.

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik edenler.

ç) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar.

d) Terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler.

e) Ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler.

f) Türkiye'de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler.

g) Uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişiler.

ğ) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlardan birini işleyenler.

(2) Birinci fıkra kapsamındaki kararlar bireysel olarak Genel Müdürlük tarafından alınır ve ilgili yabancıya bildirilir. **(Ek cümle:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/3 md.)** Genel Müdürlük bu yetkisini, kısmen veya tamamen valiliklere devredebilir.

(3) Birinci fıkra kapsamında olanlar, ülkelerine dönüşleri sağlanıncaya kadar, insani nedenlerle mevcut geçici barınma merkezlerinin özel bir bölümünde veya ayrı geçici barınma merkezinde ya da valiliklerce

belirlenen yerlerde, Kanunda belirtilen idari gözetim kararı alınmaksızın da barındırılabilir. Bu yabancıların aile üyeleri, talep etmeleri halinde, aile üyelerinin geçici koruma durumlarına bakılmaksızın aynı yerde de barındırılabilir.

(4) Geçici koruma kapsamına alınmayan kişilerin ülkelerine geri dönüşleri sağlanıncaya kadar haklarında yapılacak tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.(1)

(5) Geçici barınma merkezi yönetimi, acil ihtiyaç durumlarında ya da kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine birinci fıkra kapsamındaki yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılmasına izin verebilir. Geçici barınma merkezi yönetimi tarafından gerekli görülen durumlarda, geçici barınma merkezinden kısa süreli olarak ayrılacak bu kişilere kolluk görevlilerinin eşlik etmesi talep edilebilir. Bu yabancıların geçici barınma merkezinden kısa süreli ayrılmasına ilişkin hususlar, geçici barınma merkezlerinin kuruluş ve yönetimi ile ilgili düzenlemeler kapsamında belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Geçici Koruma Kararının Alınması ve Sona Ermesine İlişkin Hükümler

Geçici koruma kararının alınması

MADDE 9- (1) Geçici koruma kararı, Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından alınır.(2)

(2) (…)(2) geçici korumanın yöntemi ve uygulanmasına dair usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından uygulanır.

Geçici koruma kararının içeriği

MADDE 10- (1) Cumhurbaşkanı geçici koruma kararında;(3)

a) Geçici koruma kapsamına alınacakları,

b) Geçici korumanın başlangıç tarihini ve gerekli görülmesi halinde süresini,

c) Geçici koruma süresinin uzatılması veya sona erme koşullarını,

ç) Geçici korumanın ülke genelinde veya belirli bir bölgede uygulanıp uygulanmayacağını,

d) (…)[3] Kurul tarafından karar alınabilecek ve takip edilebilecek hususları,

e) 15 inci maddeye istinaden alınan geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulmasıyla ilgili hususları,

f) Gerekli görülen diğer hususları,

belirlemeye yetkilidir.

(2) Cumhurbaşkanınca geçici koruma kararı alınmasını müteakip geçici korumadan yararlananlar hakkında verilebilecek bireysel kararlar Genel Müdürlük tarafından alınır.[1]

Geçici koruma uygulamasının sona ermesi

MADDE 11- (1) Bakanlık, geçici korumanın sona erdirilmesi için Cumhurbaşkanına teklifte bulunabilir. Geçici koruma, Cumhurbaşkanı kararıyla sonlandırılır.[2]

(2) Cumhurbaşkanı, sonlandırma kararıyla birlikte;[2]

a) Geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanların ülkelerine dönmesine,

b) Geçici korunanlara, koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine ya da uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmesine,

c) Geçici korunanların, Kanun kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye'de kalmalarına izin verilmesine, karar verebilir.

Geçici korumanın bireysel olarak sona ermesi veya iptali

MADDE 12- (1) Geçici korunanların;

a) Kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılması,

b) Üçüncü bir ülkenin korumasından faydalanması,

c) Üçüncü bir ülkeye insani nedenler veya yeniden yerleştirme kapsamında kabul edilmesi ya da üçüncü bir ülkeye çıkış yapması,

ç) Ölmesi,

d) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/7 md.)** Kanunda yer alan diğer yasal kalış türlerinden birisi ile kalış hakkı kazanması,

e) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/7 md.)** Türk vatandaşlığını kazanması,

hallerinde geçici koruma bireysel olarak sona erer.

(2) 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamında yer alanların geçici korumanın kapsamı dışında tutulması gerektiğinin sonradan anlaşılması halinde geçici koruma, Genel Müdürlük veya valilikler tarafından iptal edilir.

(3) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/7 md.)** Mazeretsiz olarak bildirim yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmeyenlerin geçici korumaları Valilik tarafından iptal edilir. Bu maddenin uygulanmasında 13 üncü madde hükümleri uygulanır.

Geçici koruması sona erenlerin tekrar gelmesi

MADDE 13- (1) Geçici koruma uygulamasının devam ettiği süre içinde, geçici koruma kapsamında olduğu halde 12 nci maddeye göre geçici koruması sona eren yabancıların, geçici korumadan faydalanmak üzere tekrar sınırlarımıza gelmesi veya sınırlarımızı geçmesi halinde, geçici koruma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına Genel Müdürlük bireysel olarak karar verir. Genel Müdürlük bu yetkisini, kısmen veya tamamen valiliklere devredebilir.

Geçici korumanın sona ermesini müteakip yapılacak işlemler

MADDE 14- (1) Cumhurbaşkanının geçici korumanın sona erdirilmesi kararını müteakip, geçici korunanların Türkiye'den çıkış yapması esastır. Geçici korunanların Türkiye'den ayrılmaları için gereken süre, geçici korunanların menşe ve Türkiye'ye gelmek üzere geçtikleri transit ülkelerin durumuna göre Genel Müdürlük tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda belirlenir.[3]

(2) Geçici korumanın sona erdirilmesiyle birlikte, Cumhurbaşkanı tarafından, 11 inci madde kapsamında, geçici korumadan yararlanmış olanlara grup temelli toplu statü kararı alınması veya uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirmeye alınması ya da bu yabancıların Kanun kapsamında belirlenecek

koşullarda Türkiye'de kalmasına izin verilmesinin kararlaştırılmış olması durumunda gerekli işlemler ilgili hükümlere göre yapılır.(1)

(3) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen yabancılardan, ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olanların, silahlı faaliyetlerine kalıcı olarak son verdiklerinin anlaşılması halinde, bireysel uluslararası koruma statü belirleme işlemlerine erişimleri sağlanır.

Geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulması

MADDE 15- (1) Cumhurbaşkanı, milli güvenliği, kamu düzenini, kamu güvenliğini veya kamu sağlığını tehdit edebilecek şartların oluşması durumunda, uygulanmakta olan geçici koruma tedbirlerinin sınırlandırılmasına ya da süreli veya süresiz durdurulmasına karar verebilir.(2)

(2) Birinci fıkra kapsamındaki kararda, daha önce geçici koruma sağlananların bu karardan sonraki süreçte tabi olacağı hükümler ile bu kararın yürürlüğe gireceği tarihten sonra ülkemize kitlesel veya bireysel olarak geçici koruma talebiyle gelmek isteyenlere uygulanacak diğer tedbirler de belirlenir.

(3) Birinci fıkrada belirtilen durumlarda, Dışişleri Bakanlığı, kitlesel akınlara yönelik ülkemizin sınır hattı boyunca veya sınır ötesinde uygulanabilecek tedbirlerle ilgili olarak Bakanlık ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, konuyla ilgili uluslararası kuruluşlar aracılığıyla da destek çağrısı yapabilir.

Uluslararası koruma başvuruları

MADDE 16- (1) Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların bireysel uluslararası koruma başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Geçici Koruma Kapsamında Yapılacak İlk İşlemler

Ülkeye kabul

MADDE 17- (1) Türkiye'nin kara sınırlarına veya karasularına acil ve geçici koruma bulmak amacıyla gelen yabancıların, Türkiye'ye kabul edilecekleri ve Türkiye'den çıkış yapacakları sınır kapıları ile sınır geçiş

yerleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Bakanlık tarafından belirlenir. Acil hallerde bu yerlerin belirlenmesine Bakanlık doğrudan karar verir ve ilgili kurumlara bildirir.

(2) Sınır kapılarına veya sınır geçiş yerlerine belgesiz veya geçersiz belgeyle geçici koruma amacıyla gelen yabancıların girişlerine valiliklerce izin verilebilir.

(3) Geçici koruma amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancıların üzerlerinde, eşyalarında ve taşıtlarında, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, sınır kapılarında yetkili kolluk birimleri ile deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından güvenlik kontrolü yapılır.

(4) Yabancı ve varsa aile üyeleri, kimlik bilgileri, ülkeye giriş tarihi ve yeri ile gerekli görülen diğer bilgileri de içeren tutanakla birlikte ilgili birimler tarafından en yakın sevk merkezine götürülmek üzere mümkün olabilecek en kısa sürede yetkili kolluk birimlerine teslim edilir.

(5) Yabancılardan ülkemize şahsi taşıtlarıyla giriş yapmak isteyenler, Ticaret Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre giriş yapar.(1)

(6) Sınır kapısı dışından gelen yabancıların beraberinde getirebilecekleri eşyaların kaçakçılığa konu olabileceği gözönünde bulundurularak ilgili birimler tarafından gerekli tedbirler alınır ve durum en yakın gümrük idaresine bildirilir.

(7) Ülke içinde olup da geçici korumanın kapsamına girenler, valiliklere bizzat başvuru yapmaları halinde en yakın sevk merkezine yönlendirilirler. Ancak bu kişilerin yetkili makamlar tarafından tespit edilmeleri durumunda ise en yakın sevk merkezine yetkili kolluk refakatinde götürülürler.

Silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma

MADDE 18- (1) Acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya herhangi bir şekilde ülkemize girmiş bulunan asker olmayan silahlı unsurlar ile ülkesinin silahlı kuvvetlerinin mensubu olup da askeri hizmetini tek taraflı olarak sonlandırmış olan yabancılardan, 8 inci madde kapsamına girmeyenler, sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı, sınır kapılarında ve ülke içinde ilgili kolluk birimleri tarafından silahtan arındırıldıktan sonra sevk ve yerleştirme işlemleri yapılmak üze-

re en kısa sürede yetkili kolluk kuvvetine teslim edilir.

(2) Silahtan arındırma işlemleri mutlaka sivillerden ayrı ve güvenli mahallerde gerçekleştirilir. Bu yabancılar, kimlik bilgileri, ülkeye giriş tarihi ve yeri ile gerekli görülen diğer bilgileri de içeren tutanakla birlikte ilgili birimler tarafından, bu durumda olan yabancılar için belirlenmiş olan yerlere yerleştirilmek üzere en kısa sürede sevk edilir.

(3) Bu madde kapsamındaki yabancıların aile üyeleri; aynı yerde barındırılabilir, herhangi bir sakınca bulunmaması durumunda geçici korunanların bulunduğu ayrı bir geçici barınma merkezinde veya Genel Müdürlükçe belirlenen bir ilde ya da valilik tarafından belirlenen yerde ikamet edebilir.

Sevk merkezlerinde yapılacak ilk işlemler

MADDE 19- (1) Sevk merkezlerinde, geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların kimlik tespiti ve kayıt işlemleri, Genel Müdürlük tarafından yapılır. İhtiyaç duyulması halinde, valilik tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde geçici süreyle personel görevlendirilebilir.

(2) Sevk merkezlerinin kapasitesinin yetersiz olması durumunda, bu yabancıların işlemleri valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de yürütülebilir.

(3) Kayıt sırasında yabancılar, kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek, varsa kimliklerini ispata yarar belgelerini yetkili makamlara teslim etmek ve yetkililerle işbirliği yapmakla yükümlüdür.

(4) Üçüncü fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerden gerekli görülenlerin, gizliliğe riayet edilerek ilgilinin dosyasında muhafaza edilmek üzere kopyaları alınır ve asılları kendisine teslim edilir.

(5) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici korumayla ilgili süreç, hak ve yükümlülükleri ile diğer hususlarda anlayabilecekleri dilde bilgilendirilir. İhtiyaç duyulduğu takdirde bilgilendirmeyle ilgili broşür ve doküman hazırlanabilir.

Sağlık kontrolleri

MADDE 20- (1) Sevk merkezine gelen yabancılardan acil sağlık hizmetine ihtiyacı olduğu değerlendirilenlere bu hizmet öncelikli olarak sağlanır.

(2) Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği gözlemlenen bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenecek usul ve esaslara göre sağlık kontrolünden geçirilir ve ihtiyaç duyulması halinde konuyla ilgili gerekli tedbirler alınır.

Kayıt

MADDE 21- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların kaydı, yeterli donanıma sahip ve kayıt işlemlerinin kesintiye uğramadan tamamlanmasını sağlayacak ayrı bir yerde, kayıt usulleri ve gereklilikleri konusunda eğitim almış, Genel Müdürlük personeli tarafından yapılır.

(2) Kayıt işlemleri aşağıdaki şekilde yürütülür.

a) Kayıt işlemlerinde gizlilik esas olup, bu amaçla gerekli tedbirler alınır.

b) Genel Müdürlük tarafından şekli ve içeriği belirlenecek kayıt formu doldurulur.

c) Kimliğine ilişkin belge sunamayan yabancının, aksi ispat edilinceye kadar beyanı esas alınır.

ç) Fotoğraf, parmak izi ya da kimlik tespitine elverişli diğer biometrik veriler alınır, merkezi veri tabanına kaydedilir, mevcut biometrik verilerle eşleştirilir.

d) Kayıt altına alınan yabancıların bilgileri derhal Genel Müdürlüğe iletilir.

e) Yabancıların bilgileri ilgili mevzuat kapsamında dosyalanır ve elektronik ortamda da saklanır.

(3) Geçici korumadan yararlananların Türkiye'de doğan çocuklarının da en kısa sürede kayıt işlemleri yapılır.

(4) Yabancıların kayıt bilgileri; doğum, ölüm, evlilik, boşanma, gönüllü geri dönüş gibi hallerde güncellenir.

(5) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, adres kayıt sistemine kaydedilir. Ancak 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlerin adres kayıt sistemine kayıtlarının yapılmasına Genel Müdürlük tarafından karar verilir.

Geçici koruma kimlik belgesi

MADDE 22- (1) Kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlere geçici koruma kimlik belgesi verilmez, verilmişse iptal edilir.

(2) Geçici koruma kimlik belgesi verilenlere, 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası da verilir.

(3) Geçici koruma kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlük tarafından belirlenir, bu belge süreli veya süresiz olarak hiçbir ücrete tabi olmaksızın düzenlenir.

(4) Geçici koruma kimlik belgesinin yıpranması ya da kaybedilmesi durumunda ilgiliden açıklama istenir ve bu durum kayıt altına alınır. Belgenin yıpranması halinde belge iptal edilir. Yıpranan ya da kaybedilen belgenin yerine yenisi düzenlenir.

(5) Geçici korumanın sona ermesi halinde geçici koruma kimlik belgesi geçerliliğini kaybeder ve yabancıdan geri alınır.

Geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri

MADDE 23- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, (…)[1] sevk merkezinden doğrudan veya illere yerleştirildikten sonra, valiliklerle eşgüdüm içerisinde Genel Müdürlükçe uygun görülecek geçici barınma merkezine en kısa sürede yönlendirilir. Sevk işleminin kolluk refakatinde veya refakatsiz olarak yapılmasına ilişkin değerlendirme valilik tarafından yapılır.[1]

(2) Genel Müdürlük tarafından belirlenen geçici barınma merkezine sevk yapılırken yabancının talebi, ailevi durumu ve özel ihtiyaç sahibi olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulur.

(3) Genel Müdürlük veya valilik tarafından belirlenen özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezlerinde barındırılmasına öncelik verilir.

(4) **(Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)**

Geçici korunanlara illerde kalma hakkı verilmesi

MADDE 24- (1) Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle herhangi bir sakınca görülmediği hallerde geçici korunanların,

Genel Müdürlükçe belirlenen illerde kalmalarına izin verilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.(3)

(2) Geçici barınma merkezi dışında kalan geçici korunanlardan ihtiyaç sahibi olanlar, imkânlar ölçüsünde, valilikler tarafından belirlenecek yerlerde de barındırılabilir.

Ülkede kalış hakkı

MADDE 25- (1) Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.

ALTINCI BÖLÜM
Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler

Hizmetler

MADDE 26- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim**,** sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamındaki yabancılara sağlanacak hizmetlerle ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.(2)

(2) Birinci fıkrada yer almayan diğer hizmetler kamu kurum ve kuruluşlarınca imkânlar ölçüsünde ayrıca sağlanabilir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kimlik belgeleriyle elektronik haberleşme hizmeti dâhil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilir.

(4) Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler Genel Müdürlük koordinasyonunda yürütülür.(1)

Sağlık hizmetleri(2)

MADDE 27- (1) Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yapılır veya yaptırılır.

a) Sağlık hizmetlerini yürütmek üzere sürekli faaliyet gösterecek sağlık merkezleri kurulabilir. Sağlık merkezinin bulunması halinde, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personeli bulundurulur.

b) **(Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/12 md.)** Temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan Bakanlıkça belirlen tutar veya oran üzerinden katılım payı alınabilir.

c) İkinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, sağlık hizmeti bedelleri; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçemez.

ç) Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde Genel Müdürlük tarafından ödenir.(2)

d) Geçici korunanlar acil ve zorunlu haller dışında, özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramazlar.

e) Bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılar yapılarak her türlü önlem ve tedbir alınır.

f) Üreme sağlığıyla ilgili olarak yetkili personel tarafından bilgilendirme yapılır ve destek faaliyetleri yürütülür.

g) Kişisel veya toplu kullanım alanlarının sağlığa uygunluğu kontrol edilerek, tespit edilen aksaklıkların giderilmesi ve geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından uygun hale getirilmesi sağlanır.

ğ) Geçici korunanlar arasında madde bağımlılığı veya ağır psikolojik ya da psikiyatrik sorunları olduğu tespit edilenler hakkında sağlık kurumuna nakli de içerebilecek şekilde gerekli tedbirler alınır.(2)

h) Çocuklara yönelik gerekli aşıların yapılması amacıyla gerekli tedbirler alınır.

ı) Barınma merkezleri oluşturulurken gerekli olan uygun fiziki donanım kurulur ve Sağlık Bakanlığına teslim edilir.

(2) Geçici korunanlara sağlık hizmetlerine ilişkin olarak yapılan yardımlar Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda yürütülür.

(3) Aşı ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunun gecikmeksizin ve sürekli uygulanabilmesi için geçici korunanların kimlik beyanı ve tespiti yapılarak, adres değişiklikleri ivedilikle Sağlık Bakanlığına bildirilir.

(4) Sınırı ilk geçişlerinde ve acil durumlarda, henüz kayıt işlemlerini tamamlamamış olan bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için kimlik bilgilerine göre işlem yapılır.

(5) **(Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)**

(6) Bu madde kapsamında sağlanacak temel ve acil sağlık hizmetlerine karşılık olarak sağlık hizmet sunucularına bir bedel ödenmesinin zorunlu olması halinde; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan birim fiyatları geçecek veya daha düşük iskontoyu içerecek şekilde fiyat uygulaması yapılamaz. Aşılar hariç olmak kaydıyla bu madde kapsamına girenlere Sosyal Güvenlik Kurumunca bedeli karşılanmayan sağlık hizmetleri kapsamında sağlık hizmeti verilemez.

Eğitim hizmetleri

MADDE 28- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.

b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

c) **(Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/13 md.)** Yaygın eğitim kapsamında kişisel gelişim, sosyal-kültürel, mesleki ve teknik, sanatsal ve sportif alanlarda talebe bağlı olarak kurslar düzenlenebilir.

(2) Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleriyle ilgili diğer usul ve esaslar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.

İş piyasasına erişim hizmetleri

MADDE 29- (1) Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca belirlenir.(1)

(2) Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar, Cumhurbaşkanınca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) çalışma izni almak için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvurabilir.(1)

(3) Yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere ilişkin mevzuatta yer alan hükümler saklıdır.

(4) Geçici korunanlara verilen çalışma izinlerinin süreleri, geçici korumanın süresinden fazla olamaz. Geçici koruma sona erdiğinde, bu kapsamda verilen çalışma izni sona erer.

(5) Geçici korunanlara verilen çalışma izni, Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez.

Sosyal hizmetler ve yardımlar(1)

MADDE 30- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir.

(2) **(Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Bu Yönetmelik kapsamındaki özel ihtiyaç sahiplerinin geçici barınma merkezilerinin içinde ve dışında yararlanacakları sosyal hizmetler ve yardımlar ile bu yabancılara sağlanacak psikososyal destek çalışmaları Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Yürütülen iş ve işlemlere ilişkin usul ve esaslar Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenir.(2)

(3) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma

merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda Genel Müdürlük ile işbirliği halinde barındırılabilir.(2)

(4) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında yaşayan özel ihtiyaç sahiplerinin sosyal hizmet ve psikososyal destek gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak hane ziyaretleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre gerçekleştirilir.(2)

(5) **(Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Geçici barınma merkezleri içinde ve dışında uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları tarafından verilmesi planlanan sosyal hizmet ile psikososyal destek hizmetlerinin takibi ve kontrolü Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre düzenlenir.(2)

Tercümanlık hizmetleri

MADDE 31- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.

Gümrük işlemleri

MADDE 32- (1) Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancıların ve varsa aile üyelerinin yanlarında getirecekleri eşya ve taşıtlar ile ülkemizde bulundukları süre içerisinde bu kişilere çeşitli yollarla gönderilebilecek eşyalara dair yürütülecek işlemlere ilişkin esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenir.(3)

YEDİNCİ BÖLÜM
Yükümlülükler

Genel yükümlülükler

MADDE 33- (1) Geçici koruma amacıyla ülkemize gelen yabancılar, kanunlara ve idari gerekliliklere uymakla yükümlü olup, aksine hareket edenler hakkında gerekli adli işlemler ile idari yaptırımlar genel hükümlere göre yerine getirilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar;

a) Genel Müdürlük tarafından belirlenen ilde, geçici barınma merkezinde veya belirli bir yerde ikamet etmekle,

b) Valilikler tarafından belirlenen şekil ve sürelerde bildirimde bulunmakla,

c) Çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmekle,

ç) Gelir ve taşınmazlarını otuz gün içinde bildirmekle,

d) Adres, medeni hâl ve ailelerindeki doğum ve ölüm gibi kimlik bilgisi değişikliklerinin yirmi iş günü içinde bildirmekle,

e) Diğer kişisel verilerini yetkili makamlara vermekle,

f) Kendilerine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi hâlinde, bedellerini geri ödemekle,

g) Genel Müdürlük veya valilik tarafından yerine getirilmesi istenilen diğer hususlara uymakla,

yükümlüdür.

Davete uyma yükümlülüğü

MADDE 34- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili iş ve işlemler nedeniyle yabancılar, ilgili birime davet edilebilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, davete uymadıklarında veya uymayacaklarına ilişkin şüphe oluşması halinde, ilgili mevzuat kapsamında, davet edilmeksizin kolluk görevlileri tarafından ilgili birime getirilebilir.

Hakların uygulanmasında kısıtlamalar

MADDE 35- (1) Yükümlülüklerini kısmen veya tamamen ya da istenilen sürede yerine getirmeyenler, yükümlülüklerine uymaları konusunda ilgili birimler tarafından uyarılır, uymayanlar hakkında adli ve idari işlem başlatılır.

(2) Kendilerine uyarı yapıldığı halde, yükümlülüklerine uymayanlar hakkında; eğitim ve acil sağlık hizmetleri hariç, diğer haklardan faydalanmalarında tamamen veya kısmen kısıtlamaya gidilebilir.

(3) İkinci fıkrada belirtilen yabancılardan geçici barınma merkezi dışında bulunanların, geçici barınma merkezi dışında kalmaları süreli veya süresiz olarak sınırlandırılabilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Sevk Merkezleri ile Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi ile Geçici Barınma Merkezlerinde Sağlanacak Hizmetler

Sevk merkezlerinin kurulması ve yönetimi

MADDE 36- (1) Sevk merkezlerinin kurulması, yönetimi ve bu merkezlerdeki hizmetler, valilikler tarafından sağlanır.

Geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesi

MADDE 37- (1) **(Değişik: 8/1/2018-2018/11208 K.)** Ülkemize yönelik kitlesel nüfus hareketi olması halinde acil durumun gerektirdiği koşullar ve ihtiyaçlar çerçevesinde geçici barınma merkezleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Genel Müdürlüğün koordinasyonunda AFAD tarafından kurularak Genel Müdürlüğe devredilir. Genel Müdürlük, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak valiliklerle eşgüdüm içinde geçici barınma merkezlerinin kullanımına son verilmesine ya da kapatılmasına karar verir.

(2) Geçici barınma merkezleri, Genel Müdürlük tarafından işletilir veya işlettirilir.(4)

(3) Geçici barınma merkezlerinin yönetimi, işletilmesi ve güvenliğinin sağlanması ile geçici barınma merkezlerinde barındırılanların tabi olacağı diğer hükümlere ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Genel Müdürlük (…)(1) tarafından (…)(1) belirlenir.(1)

Geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler

MADDE 38- (1) Geçici barınma merkezlerinde bulunanlara beslenme, barınma, sağlık, sosyal hizmetler ve yardımlar, eğitim ve benzeri hizmetler imkânlar ölçüsünde sağlanır.(2)

(2) Geçici barınma merkezlerinin dışında kalan geçici korunanlar, bu merkezlerdeki hizmetlerden imkânlar ölçüsünde yararlandırılabilir.

(3) Geçici barınma merkezlerinde aileler ve özel ihtiyaç sahipleri için yer tahsis edilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılır.

(4) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/18 md.)** Geçici korunanlar ile Bakanlık tarafından uygun görülen kişilerin geçici barınma merkezlerinde kalışlarına izin verilir.

(5) **(Ek:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/18 md.)** Geçici barınma merkezinde kalışları Bakanlık tarafından uygun görülen kişilere sağlanacak yardım ve desteğin kapsamı, kişilerin durumları değerlendirilerek Bakanlıkça belirlenir.

Geçici barınma merkezlerini ziyaret

MADDE 39- (1) Yabancı ülke heyetleri, uluslararası kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, basın mensupları, bilimsel amaçlı araştırma yapanlar ile diğer kurum ve kuruluş temsilcilerinin geçici barınma merkezlerini ziyaret etmesine ilişkin usul ve esaslar, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak Dışişleri Bakanlığı ve Genel Müdürlük tarafından müşterek olarak belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır.[3]

Sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinin güvenliği

MADDE 40- (1) Sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin iç ve dış güvenliği, sorumluluk bölgesine göre ilgili genel kolluk birimi tarafından yürütülür. Bu çerçevede ilgili genel kolluk birimi, sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin güvenliğinin sağlanması ile asayişin temini yönünde her tür önlemi alır.

(2) Valilik tarafından uygun görülmesi halinde sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinin iç ve dış güvenliği, 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun hükümlerine göre özel güvenliğe verilebilir.

Sevk merkezleri ile geçici barınma merkezlerinde görevli personel

MADDE 41- (1) Sevk (…)[1] merkezlerinin bulunduğu illerde bu Yönetmelik kapsamında belirlenen iş ve işlemler ile sağlanacak diğer hizmetleri yürütmek üzere, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9 uncu maddesi gereğince ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirilebilir. İlde görevlendirilecek yeterli kamu görevlisi bulunmaması halinde ise valilik il dışından personel görevlendirilmesini talep edebilir.

(2) Sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinde görev yapacak personelin çalışma koşulları, bu personelin bağlı olduğu kamu kurum ve kuruluşları tarafından ayrıca düzenlenir.

(3) Sevk merkezlerinde ve geçici barınma merkezlerinde görev yapan personelden kamu görevlisi olmayanların kimlik bilgileri ile gerekli görülmesi halinde biometrik verileri kolluk birimlerince alınır.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Gönüllü Geri Dönüş ve Üçüncü Ülkeye Çıkış

Gönüllü geri dönüş

MADDE 42- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan gönüllü olarak ülkesine dönüş yapacaklara gerekli kolaylık gösterilir ve imkânlar ölçüsünde destek sağlanabilir.

(2) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, ilgili ülke makamları, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde planlayabilir, proje ve program hazırlayabilir ve uygulayabilir.

(3) Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanması amacıyla uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapabilir.

(4) Gönüllü geri dönüş işlemlerinin uygulanmasına dair usul ve esaslar ile gönüllü geri dönüş yapanlara sağlanabilecek yardımlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir ve valilikler tarafından uygulanır.

Seyahat belgesi

MADDE 43- (1) Geçerli seyahat belgesi olmayan ya da seyahat belgesi temin edemeyen bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların bu hususlaki talepleri, 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu çerçevesinde Genel Müdürlük tarafından değerlendirilir.

Üçüncü ülkeye çıkış ve yerleştirme

MADDE 44- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların, geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye çıkışları Genel Müdürlüğün iznine tabidir.

(2) Genel Müdürlük, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların geçici veya daimi olarak üçüncü ülkeye yerleştirilmeleri amacıyla uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ülkelerle işbirliği yapabilir, proje ve programlar geliştirebilir ve uygulayabilir.

Türkiye'ye giriş yasağı

MADDE 45- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ülkemizden çıkış yapanlar veya yapacak olanlar hakkında, giriş yasağına ilişkin hususlar genel hükümlere tabidir.

ONUNCU BÖLÜM
İşbirliği ve Yardım

İşbirliği

MADDE 46- (1) Bakanlık, bu Yönetmelikte belirtilen ve geçici korumayla ilgili diğer konularda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar, diğer ülke ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapabilir.

(2) Bakanlık, Dışişleri Bakanlığının görüşünü alarak, Kanun ile bu Yönetmelikte belirtilen konularda, 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun çerçevesinde, uluslararası kuruluşlarla uluslararası anlaşma niteliği taşımayan protokoller yapmaya yetkilidir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara sağlanması öngörülen hak ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya takip edilmesi ile hizmetlerin uygulanması amacıyla geçici korumayla ilgili sorumluluk ve yetkileri bulunan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, görev alanlarıyla ilgili konularda ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşlarıyla yapabileceği işbirliğinin usul ve esasları, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri alınarak, Bakanlık tarafından belirlenir.

Destek çağrısının yapılması ve yardım sağlanması

MADDE 47- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, hizmetlerin sağlanabilmesi amacıyla uluslararası külfet paylaşımı kapsamında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığı tarafından diğer ülkelerden, uluslararası kuruluşlardan ve sivil toplum kuruluşlarından destek talep edilebilir.

(2) Birinci fıkra kapsamında sağlanacak ayni ve nakdi yardımların kabul edilmesi ve kullanılması, Dışişleri Bakanlığı ile Bakanlığın görüşleri alınarak, Cumhurbaşkanlığınca belirlenen kurum tarafından koordine edilir.[1][2]

(3) Cumhurbaşkanlığınca belirlenen kurum, bu ayni ve nakdi yardımların kullanılması konusunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Kızılay Derneği, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları başta olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile valiliklerle doğrudan işbirliği yapabilir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Özel ihtiyaç sahipleri

MADDE 48- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan özel ihtiyaç sahibi olanlara sağlanacak başta sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her tür yardım ve destek imkânlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak sağlanır.

(2) Çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(3) 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili Yönetmelik kapsamında şiddet mağduru olduğu değerlendirilen yabancılar hakkında derhal önleyici ve koruyucu tedbirler alınır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınır.

Aile birleşimi

MADDE 49- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, başka bir ülkede bulunan eşi, ergin olmayan çocukları ve bağımlı ergin çocukları ile Türkiye'de bir araya gelmek üzere aile birleşimi talebinde bulunabilir. Bu başvurular, Genel Müdürlükçe değerlendirilir ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde gerekli çalışmalar yapılabilir.

(2) Refakatsiz olduğu tespit edilen çocuklarla ilgili olarak çocukların talebi beklenmeksizin aile birleşimine ilişkin işlemler derhal başlatılır.

Kişisel veriler

MADDE 50- (1) Geçici koruma sağlanması amacıyla ülkemize gelen yabancıların kişisel verileri, Bakanlık tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, Genel Müdürlük veya valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınır, korunur, saklanır ve kullanılır.(1)

(2) Bu Yönetmelikte belirtilen iş ve işlemlerin yürütülmesi kapsamında Bakanlıkça uygun görülen kişisel veriler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü ülkeye yerleştirme çalışmaları kapsamında üçüncü ülke veya Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle paylaşılabilir.

Gizlilik ilkesi ve kişisel dosyaya erişim

MADDE 51- (1) Bu Yönetmelikte belirtilen iş ve işlemlerin yürütülmesi kapsamında, 5490 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrası ve bu Yönetmeliğin 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla, yabancıların tüm bilgi ve belgelerinde gizlilik esas olup, bunlar kişinin izni olmadan üçüncü şahıslarla paylaşılamaz.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların kişisel dosyasında yer alan belgeler, kendisi ya da yasal temsilcisi veya avukatı tarafından incelenebilir, birer örneği alınabilir. Milli güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesine ve istihbari bilgilere ilişkin belgeler incelenemez ve verilemez.

(3) Bu Yönetmeliğin uygulanmasından sorumlu kamu görevlileri ile diğer görevliler, görevleri sırasında edindikleri gizlilik derecesi taşıyan her tür bilgi ve belge ile kişisel sırları, yetkili kılınanlardan başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamaz.

İstatistikler

MADDE 52- (1) **(Değişik:RG-25/12/2019-30989-CK-1851/22 md.)** Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara ait istatistikî veriler, Kanun kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu ile işbirliği halinde Bakanlığın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde Genel Müdürlük ve valilikler tarafından tutulur.

(2) İstatistikî veriler, Genel Müdürlük tarafından, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bu Yönetmeliğin uygulanmasında işbirliği yapılan uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer kurumlarla paylaşılabilir.

Avukatlık hizmetleri

MADDE 53- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, ücretleri kendilerince karşılanmak kaydıyla idari işlemler sırasında avukat tarafından temsil edilebilir. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun adli yardıma ilişkin hükümleri saklıdır.

İhbar ve şikâyetler

MADDE 54- (1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen iş ve işlemlerle ilgili ihbar ve şikâyetler, valilikler tarafından derhal işleme alınır. Adli konularla ilgili hususlar geciktirilmeden adli makamlara bildirilir.

Tebligat

MADDE 55- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki tebligat işlemleri, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri çerçevesinde yerine getirilir. Bakanlık bu konuda ek usul ve esaslar düzenleyebilir.(2)

Yetki

MADDE 56- (1) Vali, geçici korumanın etkin olarak uygulanmasında zorunlu gördüğü her tür tedbiri almak ve gerekli düzenlemeleri yapmakla yetkili ve sorumludur.

Denetim

MADDE 57- (1) Bu Yönetmelik kapsamında il mülki sınırları içinde yürütülen iş ve işlemler, vali veya görevlendireceği kamu personeli tarafından düzenli olarak denetlenir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen görevlerin uygulanması, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatları çerçevesinde düzenli aralıklarla denetlenir ve denetim raporları Genel Müdürlüğe mevzuatın veya idari süreçlerin geliştirilmesi amacıyla gönderilir.(1)

Uygulamaya ilişkin düzenlemeler

MADDE 58- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin alt düzenlemeler, Bakanlığın görüşü alınarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından üç ay içinde yürürlüğe konulur.

Talep yetkisi

MADDE 59- (1) Bu Yönetmelikteki iş ve işlemlerle ilgili olarak ülke güvenliği ve Devlet istihbarat hizmetleri kapsamında Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığının talepleri, ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca ivedilikle karşılanır.(3)

(2) Genel Müdürlüğün bu Yönetmelik kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.

Mali hükümler

MADDE 60- (Mülga: 8/1/2018-2018/11208 K.)

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 61- (1) 14/9/1994 tarihli ve 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.

(2) Birinci fıkrada belirtilen yabancılardan 28/4/2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar, talepleri halinde geçici koruma altına alınırlar.

(3) 28/4/2011 tarihinden itibaren ikamet izni almış ancak süresi uzatılmamış ya da ikamet izni iptal edilmiş olanlar ile vize süresi veya muafiyeti sonunda koruma talep edenler, 8 inci madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla geçici koruma kapsamına alınırlar. Bunlardan koruma talep etmeyenler hakkında ise genel hükümler uygulanır.

(4) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kimlik belgeleri, 22 nci maddede belirtilen geçici koruma kimlik belgesi düzenleninceye kadar geçici koruma kimlik belgesi yerine geçer. Bu belge sahiplerine, 5490 sayılı Kanun kapsamında yabancı kimlik numarası verilebilir.

(5) Birinci fıkrada belirtilen yabancılar hariç üçüncü ülke vatandaşlarının, Suriye Arap Cumhuriyeti'nden ülkemize girişleri ve ülkemizden Suriye Arap Cumhuriyeti'ne çıkış işlemleri sınır kapılarından genel hükümler çerçevesinde yapılır.

(6) **(Ek: 5/4/2016-2016/8722 K.)** 28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye'ye gelmiş ve 20/3/2016 tarihinden sonra ülkemiz üzerinden düzensiz yollarla Ege adalarına geçmiş olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarından, ülkemize geri kabul edilenlere koruma talep etmeleri halinde bu Yönetmelik kapsamında geçici koruma sağlanabilir.

GEÇİCİ MADDE 2- (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)

(1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin kendi bütçe imkânları dahilinde karşılanamayan iş ve işlemler, Bakanlıkça yeni bir düzenleme yapılıncaya kadar Genel Müdürlük tarafından yapılacak talep üzerine AFAD tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin özel hesabına aktarma yapılarak 6/3/2011 tarihli ve 27866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslara göre bu ödeneklerin harcanması suretiyle gerçekleştirilir.

GEÇİCİ MADDE 3- (Ek: 8/1/2018-2018/11208 K.)

(1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetilmesi ve işletilmesine ilişkin yapılmış olan sözleşme ve protokollerden Bakanlık tarafından uygun görülenler Genel Müdürlüğe devredilir.

Yürürlük

MADDE 62- (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 63- (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

KABUL VE BARINMA MERKEZLERİ İLE GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNİN KURULMASI, YÖNETİMİ, İŞLETİLMESİ, İŞLETTİRİLMESİ VE DENETİMİ HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, işlettirilmesi, işlettirilmeye ilişkin protokol esaslarının belirlenmesi, bu merkezlerde verilecek hizmetlerin çeşit ve niteliği, denetimi, kurumlar arası işbirliği ile çalışanların görev ve sorumluluklarıyla, mali konulara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 58 ve 95 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

b) Geçici merkez: Olağanüstü veya acil durumların ortaya çıkması halinde kabul ve barınma veya geri gönderme merkezi olarak kurulan merkezleri,

c) Genel Müdürlük: Göç İdaresi Genel Müdürlüğünü,

ç) Geri gönderme merkezi: İdari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri,

d) İl müdürlüğü: İl Göç İdaresi Müdürlüğünü,

e) İl müdürü: İl Göç İdaresi Müdürünü,

f) İşletme: Merkezlerin, yönetim birimi görev alanına giren hizmetlerin bizzat; barınma, beslenme, güvenlik, sağlık, psikolojik destek, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler gibi hizmetlerin de bizzat ya da hizmet satın alması yöntemiyle yerine getirilmesi,

g) İşlettirme: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 58 inci ve 95 inci maddelerine istinaden; merkezlerin, yönetim birimi görev alanına girmeyen barınma, beslenme, güvenlik, sağlık, psikolojik destek, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler gibi hizmetlerin Kanunda belirtilen kurumlara bedeli karşılığında protokol yapmak suretiyle gördürülmesi,

ğ) Kabul ve barınma merkezi: Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerinin beslenme, barınma, sağlık, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Genel Müdürlük tarafından kurulan, valiliklerce (il müdürlüğü) doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri,

h) Kamu yararına çalışan dernek: 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesine göre tespit edilmiş derneği,

ı) Kanun: 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu,

i) Merkez: Kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerini,

j) Müdür: Kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerinin yönetiminden sorumlu kişiyi,

k) Özel ihtiyaç sahibi: Başvuru sahibi ile uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişiyi,

l) Refakatsiz çocuk: Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve adet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan kişileri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Merkezlerin Çalışma Esasları ile Kuruluşu, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi, Güvenliği ve Diğer Hükümler

Merkezlerin çalışma esasları

MADDE 4 – (1) Merkezlerin kurulması, işletilmesi ve işlettirilmesinde ve bu Yönetmelik kapsamında verilecek hizmetlerin yerine getirilmesinde aşağıdaki usul ve esaslara göre hareket edilir:

a) Yaşam hakkının korunması.

b) İnsan odaklı yaklaşım.

c) Refakatsiz çocuğun yüksek yararının gözetilmesi.

ç) Özel ihtiyaç sahiplerine öncelik tanınması.

d) Kişisel bilgilerin gizli tutulması.

e) Yapılacak işlemlerde ilgililerin bilgilendirilmesi.

f) Barınanların sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi.

g) Barınanların inanç ve ibadet özgürlüklerine saygı gösterilmesi.

ğ) Barınanlara dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin hizmet verilmesi.

Kuruluş

MADDE 5 – (1) Geri gönderme merkezleri, ihtiyaç olan il ve ilçelerde Genel Müdürlüğün teklifi üzerine, Bakanlık onayıyla kurulur.

(2) Kabul ve barınma merkezleri, ihtiyaç olan il ve ilçelerde valiliğin teklifi üzerine Genel Müdürlüğün onayıyla veya resen Genel Müdürlük tarafından kurulur.

(3) Genel Müdürlük, acil veya olağanüstü durumlarda, konusu, amacı ve süresi kuruluş onayında belirtilmek kaydıyla geçici merkezler kurabilir.

(4) Merkezlere ait standartlar, Genel Müdürlükçe belirlenir.

(5) Merkezlere yerleştirme ve merkezlerin kapasite yönetimi, merkez-

lerin kapasitesi ve idari gerekliliklerine bağlı olarak Genel Müdürlük tarafından yapılır.

Merkezlerin işletilme şekli

MADDE 6 – (1) Merkezler, Kanunun 58 inci ve 95 inci maddeleri çerçevesinde işletilir veya işlettirilebilir.

Merkezlerin işletilmesi

MADDE 7 – (1) Merkezlerin doğrudan işletilmesi halinde merkezlerde sağlanacak hizmetler, satın alma yoluyla da yürütülebilir.

Merkezlerin protokol yapmak suretiyle işlettirilmesi

MADDE 8 – (1) Merkezler, doğrudan işletilebileceği gibi Kanunun 58 inci ve 95 inci maddelerine istinaden; yönetim birimi görev alanına girmeyen beslenme, barınma, temizlik, güvenlik, sağlık, sosyal ve psikolojik destek, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler gibi hizmetlerin gördürülebilmesi amacıyla aşağıdaki kurumlara işlettirilebilir:

a) Kamu kurum ve kuruluşları.

b) Türkiye Kızılay Derneği.

c) Kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlar.

(2) Protokolle işlettirilen merkezlerde beslenme, barınma, temizlik, sağlık, sosyal ve psikolojik destek, eğitim, iç ve dış güvenlik gibi hizmetler, protokolün tarafı olan ve işletmecilik hizmetlerini sunmakla yükümlü kurumlarca yerine getirilir. Ancak valilikçe, ihtiyaç duyulduğunda, iç ve dış güvenliğin sağlanması amacıyla genel kolluk birimleri merkezlerde görevlendirilebilir.

(3) Merkezlerin, Kanunun 58 inci ve 95 inci maddelerine istinaden işlettirilmesi halinde; Genel Müdürlük ile ilgili kurumlar arasında protokol yapılır. Protokolde, merkezlerin işlettirilmesine ilişkin aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Konu.

b) Amaç.

c) Kapsam.

ç) Yönetim ve işletme.

d) Denetim.

e) Görevlendirilecek personel.

f) Merkez binalarının temini.

g) Tarafların yükümlülükleri.

ğ) Mali hususlar.

h) Merkezlerden faydalanacaklar.

ı) Ortak yükümlülükler ve genel hususlar.

i) Yürürlük ve süre.

j) Anlaşmazlıkları çözümü.

k) Fesih.

l) Diğer hususlar.

(4) Merkezlerin işlettirilmesi halinde, protokolde yer alan hizmetlerle ilgili Genel Müdürlük tarafından ilgili kuruma yapılacak ödemeler; protokolde yer alan mali hususlar başlığı altında tespit edilecek olup; ödeme şekli ödemeye esas fatura ve ödemeye ilişkin evrakların işlettirilen kurum tarafından hazırlanıp il müdürlüğüne teslim edilmesini takiben yapılır.

(5) Genel Müdürlük protokolde, hangi merkezlerin işlettirileceği, hangi merkezlerde hangi hizmetlerin verdirileceği gibi hususlara da yer verir.

(6) Genel Müdürlük ile ilgili kurumlar arasında imzalanan protokoller talep edilmesi halinde Maliye Bakanlığına gönderilir.

Merkezlerin yönetimi

MADDE 9 – (1) Merkezlerin bizzat işletilmesine veya işlettirilmesine bakılmaksızın yönetim, gözetim, denetim ve koordinasyonu yetkisi; merkez müdürü ve ona bağlı yönetim birimi tarafından yerine getirilecek olup devredilmeyecektir.

(2) Merkez müdürü yönetim, denetim, gözetim ve koordinasyon görevini doğrudan ve yönetim birimi aracılığıyla yerine getirir.

Merkez müdürü ve görevleri

MADDE 10 – (1) Merkez müdürü, merkezin en üst amiri olup, görevlerinden dolayı merkezin bulunduğu yerin il müdürüne karşı sorumludur.

(2) Merkez müdürünün görev ve yetkileri şunlardır:

a) İlgili mevzuat çerçevesinde merkezi yönetmek.

b) Kurum personeli üzerinde mevzuatın öngördüğü şekilde yönetim, gözetim, denetim ve koordinasyon yetkisini kullanmak.

c) Merkez hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli plan ve programları hazırlamak, personel ve birimler arasında işbirliği ve eşgüdümü sağlamak.

ç) Merkezin ihtiyaçlarıyla ilgili konularda il müdürlüğüne talepte bulunmak.

d) Merkezin iç ve dış güvenliğiyle ilgili tedbirleri almak, bu tedbirleri ilgili kolluk birimleriyle paylaşmak ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak.

e) Merkezde sağlık koşullarına uygun ortamın sağlanması için gerekli tedbirleri almak.

f) İhtiyaç duyulan alanlarda kamu kurum ve kuruluşlarıyla etkin işbirliği yapmak.

g) Merkezin acil durum plânlarını yapmak ve bu plânın uygulanmasını takip etmek. çalışanları ve merkezde kalanları plân hakkında bilgilendirmek.

ğ) Mevzuat kapsamında yapısal ve idari her türlü tedbiri almak.

h) Protokolle işlettirilen merkezlerde, protokole uygunluk denetim ve gözetimi yapmak.

ı) Kayıtların ve biyometrik verilerin mevzuata uygun şekilde alınmasını, saklanmasını ve kullanmasını sağlamak.

i) İdari gözetim altında tutulan yabancıların kaçmalarını önlemek için gerekli tedbirleri almak.

j) Genel Müdürlük veya il müdürü tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Merkez müdürlüğünün görevleri

MADDE 11 – (1) Merkez müdürlüğünün görevleri şunlardır:

a) Merkeze kabul işlemlerinin yapılması.

b) Uluslararası koruma başvurusu yapan yabancıların taleplerinin il müdürlüğüne iletilmesi.

c) Merkeze yerleştirilenlerin mevzuat çerçevesinde kayıtlarının ve biyometrik verilerinin alınması.

ç) İstatistiki verilerin oluşturulması.

d) Tercümanlık ve rehberlik hizmetlerinin sağlanması.

e) Merkezlerde barınanların merkez içerisindeki genel yerleşim planlarının yapılması ve düzenlenmesi.

f) Protokol yapılarak işlettirilen merkezlerde, protokol hükümlerinin uygulanmasının takip edilmesi ve aksaklıkların derhal il müdürüne iletilmesi.

g) Merkezlerin işleyişine ilişkin Genel Müdürlük tarafından belirlenecek usul ve esaslar ile hizmet standartlarının yerine getirilmesiyle ilgili iş ve işlemlerin takip edilmesi.

ğ) Merkezler arasındaki nakillerde veya sınır dışı edilmek üzere sınır kapılarına intikallerin sağlanmasında sorumlu kolluk birimleriyle koordinasyonun sağlanması.

h) Merkezlerde barınanların, yakınlarına, notere, yasal temsilciye, avukata, ziyaretçilerine, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisine, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisine erişebilmeleri ve bunlarla görüşme yapabilmelerinin koordine edilmesi.

ı) Merkezde çalışan personelin özlük iş ve işlemlerinin yürütülmesi.

i) Gerekli olduğunda, İl müdürlüğü kanalıyla diplomatik temsilcilikler veya konsolosluklarla temasa geçilmesi, buna ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesi.

j) Kolluk birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyonun sağlanması.

k) İl müdürlüğü tarafından verilen diğer iş ve işlemlerin yapılması.

Merkezlerin güvenliği

MADDE 12 – (1) Bizzat işletilen merkezlerde, iç ve dış güvenlik hizmeti; genel kolluk birimlerince sunulabileceği gibi, özel güvenlik hizmeti sağlayan kurumlardan hizmet satın alma yoluyla da sağlanabilir.

(2) Protokolle işlettirilen merkezlerin iç ve dış güvenliğinden, protokolün tarafı olan ve hizmetleri yerine getiren kurum sorumludur. Protokolle işlettirilen merkezlerin iç ve dış güvenliğinin ne şekilde sağlanacağı hususu protokolde belirlenir.

(3) Genel Müdürlük, merkezlerin güvenliğinin hangi usulle sağlanacağı hususunu valiliklerle koordineli şekilde belirler.

Kayıtlar ve merkezlerle ilgili elektronik takip sistemi

MADDE 13 – (1) Genel Müdürlük, merkezlerin etkin bir şekilde yönetilmesi ve koordine edilmesi amacıyla elektronik takip sistemi kurar, veri tabanı ve internet ağı oluşturur.

(2) Merkezlerle ilgili olarak elektronik ortamda girilen veriler, Genel Müdürlük merkezi veri tabanında muhafaza edilir.

(3) Merkezlerde tutulacak tüm kayıtlar ile bunların ne kadar süreyle saklanacağıyla ilgili hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Merkezlerde Verilecek Hizmetler, Ödenek, Denetim, Mali ve Diğer Hükümler

Merkezlerde verilecek hizmetler

MADDE 14 – (1) Merkezlerde verilecek hizmetler şunlardır:

a) Barınma ve beslenme.

b) İç ve dış güvenlik.

c) Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetleri.

ç) Psikolojik ve sosyal destek faaliyetleri.

d) Özel ihtiyaç sahiplerine uygun alanların tahsis edilmesi.

e) Barınanların kıymetli eşyalarının emanete alınması.

f) Merkezler arası nakil ve sınır dışı nakil işlemleri.

g) Genel Müdürlükçe uygun görülen diğer hizmetler.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin sağlanması ile buna ilişkin standartlar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

Ödenek

MADDE 15 – (1) Bizzat işletilen merkezlerde genel hükümlere göre merkez müdürü tarafından gerçekleştirilen giderler ile protokolle Kanunun öngördüğü kurumlara işlettirilen merkezlerin işlettirme giderleri, Genel Müdürlük bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.

(2) Kanunun öngördüğü kurumlara Genel Müdürlük tarafından işlettirilen merkezlerle ilgili yapılacak ödemenin şekli protokolde belirlenir.

Merkezlerin denetimi

MADDE 16 – (1) Merkezler bağlı oldukları il müdürlüğü tarafından sürekli, Genel Müdürlükçe her yıl, Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığınca üç yılda bir denetlenir. Valilikler her zaman Bakanlıktan denetim yapılması talebinde bulunabilir.

(2) Genel Müdürlükte, merkezlerin denetimiyle ilgili olarak bir komisyon oluşturulur. Komisyonun çalışma usul ve esasları Genel Müdürlük tarafından ayrıca belirlenir.

(3) İl ve ilçe insan hakları komisyonlarının düzenleyecekleri raporlar denetimlerde öncelikle dikkate alınır. Raporlarda dile getirilen hususlarla ilgili yapılanlar ilgili komisyonlara ve Genel Müdürlüğe bildirilir.

(4) Protokolle işlettirilen merkezlerin denetiminde, genel hükümler yanında protokol hükümlerine uyulup uyulmadığı da denetlenir.

(5) İl müdürlüğü ve Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen denetim raporlarının bir örneği Genel Müdürlüğe gönderilir.

(6) Denetim raporlarında tespit edilen eksiklik ve aksaklıkların giderilmesinden il müdürü ve merkez müdürü sorumludur.

Kamu yararına çalışan dernekler

MADDE 17 – (1) Kamu yararına çalışan dernekler ile bu derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanların tespiti, Bakanlık Dernekler Dairesi Başkanlığından sorulmak suretiyle yapılır.

İş birliği

MADDE 18 – (1) Merkezlerde hizmetlerin yürütülmesi sırasında ihtiyaç halinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıf, sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile özel sektörün desteğinin alınması amacıyla Genel Müdürlükle koordinasyon halinde işbirliği yapılır.

İdari düzenlemeler

MADDE 19 – (1) Genel Müdürlük, bu Yönetmeliğe aykırı olmamak üzere idari düzenlemeler yapabilir.

(2) Ayrıca merkezlerin genel güvenlik, yangın, bilgi sistemlerinin güvenliği gibi diğer güvenlik standartları ile güvenlik personelinin merkez içinde ve dışında yerine getireceği görevler, Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

NÜFUS HİZMETLERİ UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

Cumhurbaşkanı Kararının Tarihi : 08/05/2020 / Sayısı: 2505

Yayımlandığı Resmî G. Tarihi : 09/05/2020 / Sayısı: 31122

BİRİNCİ KISIM
Genel Esaslar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelen değişikliklere ait doğal ve hukuki olayların belirlenmesinin, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılmasının, dış temsilciliklerce ve yetkili kurumlarca nüfus olaylarına ait dayanak belgelerini oluşturan bilgilerin merkezi veri tabanına elektronik ortamda gönderilmesinin veya tescilinin, hizmetlerin yürütülmesinde izlenecek yöntemlerin tespit edilmesinin ve uygulamada birliğin sağlanmasıdır.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik; nüfus hizmetlerinin yürütülmesine, nüfus kütüklerinin kâğıt ve elektronik ortamda tutulmasına, dış temsilcilikler ve yetkili kurumlarca nüfus olaylarına ait dayanak belgelerini oluşturan bilgilerin merkezi veri tabanına elektronik ortamda gönderilmesi veya tesciline, uluslararası aile cüzdanları ve mavi kartlara ait form ve tutanakların düzenlenmesine, devir ve teslimine ve bu hizmetleri yürüten kamu görevlilerinin denetlenmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönetmelik, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu hükümleri ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 258 ve 537 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4- (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aile: Aynı soydan olup, bir aile sıra numarası altında kayıtlı olan kişiler ile onların eş ve çocuklarını,

b) Aile kütüğü: Nüfus olaylarına ilişkin kayıtların kâğıt veya elektronik ortamda tutulduğu kütüğü,

c) Aile sıra numarası: Ailelerin aile kütüğüne yazılış sırasına göre verilen numarayı,

ç) Atik kütük: 1904 yılı öncesinde yapılan nüfus yazımı esas alınarak oluşturulan aile kütüklerini,

d) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

e) Bekârlık hanesi: Kişinin evlenmeden önce nüfusa kayıtlı olduğu haneyi,

f) Bekârlık soyadı: Kişinin evlenmeden önce taşıdığı soyadını,

g) Çocuk: On sekiz yaşını tamamlamamış olan kişiyi,

ğ) Çok vatandaşlık: Kişinin Türk vatandaşlığının yanı sıra bir ya da birden fazla vatandaşlığa sahip olmasını,

h) Dayanak belgesi: Aile kütüğüne işlenen nüfus olaylarının dayanağı olan form, tutanak, mahkeme kararı, noter senedi, doğum veya ölüm raporu gibi resmî belgeler ile bunların yedeklerini,

ı) Değerli kâğıtlar: Kimlik kartı, uluslararası aile cüzdanı ve mavi kartı,

i) Dış temsilcilik: Türkiye Cumhuriyetinin yabancı ülkelerde bulunan büyükelçilik, başkonsolosluk ve konsolosluklarını,

j) e-Başvuru: Elektronik ortamda e-Devlet kapısı üzerinden ya da elektronik imza ile yapılan başvuruyu,

k) Elektronik imza: Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi,

l) Ergin: 4721 sayılı Türk Medenî Kanununa göre ergin olan kişiyi,

m) Eski aile kütüğü: 1904 yılı sonrasında kullanılan ve yenileme nedeniyle işlemden kaldırılmış olan aile kütüklerini,

n) Genel Müdür: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürünü,

o) Genel Müdürlük: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünü,

ö) Gün sonu listesi: Her nüfus müdürlüğünün gün sonunda yetkili olduğu aile kütükleri üzerinde; kendileri ile diğer ilçe nüfus müdürlükleri ve yetki verilen kurumlar tarafından yapılan tescil işlemlerini gösteren listeyi,

p) İdarî birim: Kişilerin kayıtlı bulundukları aile kütüklerinin ait olduğu mahalle veya köyü,

r) İl müdürlüğü: İl nüfus ve vatandaşlık müdürlüğünü,

s) Kamu görevlisi: Kamusal hizmetlerin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişiyi,

ş) Kanun: 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununu,

t) Kayıt: Aile kütüğüne işlenmiş kişisel durum olaylarına ilişkin bilgilerin ayrı ayrı her birini,

u) Kayyım: Belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişiyi,

ü) Kimlik numarası: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının nüfus kayıtları arasında bağ kurmak, kişilerin kaydına ulaşmak ve kamu kuruluşlarında tutulan kayıtlar arasında ilişki sağlamak amacını taşıyan numara sistemini,

v) Kimlik paylaşımı sistemi: Merkezi veri tabanında tutulan kayıtların kurumlar ve kamu hizmeti sunan tüzel kişiler ile paylaşıldığı sistemi,

y) Kurum: Genel Müdürlük dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarını,

z) Mavi kart: Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesinde belirtilen altsoylarına verilen ve söz konusu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren resmî belgeyi,

aa) Merkezî veri tabanı: Genel Müdürlükçe elektronik ortamda tutulan verileri,

bb) MERNİS: Merkezî Nüfus İdaresi Sistemini,

cc) Mülkî idare amiri: İlde valiyi, ilçede kaymakamı,

çç) Nüfus hizmetleri: Nüfus olaylarına ve kişinin nüfusa ve yerleşim yeri adresine ilişkin bilgilerinin toplanmasına, nüfus kütüklerine geçirilmesine, korunmasına ve gerektiğinde tasnif edilerek değerlendirilmesine dair iş ve işlemleri,

dd) Nüfus kaydı: Aile kütüğüne işlenmiş kişisel bilgileri,

ee) Nüfus kayıt örneği: Aile kütüğüne işlenmiş kişisel bilgilerin özetlerini gösterir belgeyi,

ff) Nüfus kütüğü: Aile kütüğü, özel kütük ve yedeklerinden oluşan kayıtların tümünü,

gg) Nüfus müdürü: İlçe nüfus müdürünü,

ğğ) Nüfus müdürlüğü: İlçe nüfus müdürlüğünü,

hh) Nüfus olayı: Doğum, ölüm, evlenme, boşanma, evlât edinme, tanıma, kayıt düzeltme, soybağının düzeltilmesi, gaiplik gibi kişisel durumlarda değişiklik meydana getiren olayı,

ıı) Özel kütük: Doğum, evlenme, boşanma, ölüm, kayıt düzeltme ve diğer olaylar şeklinde tutulan ve ayrı ayrı tasnif edilen dayanak belgelerinin konulduğu dosyayı,

ii) Resmî vekil: Vekâletname ile başkası adına işlem tesis etmekle yetkilendirilen kimseyi,

jj) Saklı nüfus: On sekiz yaşını tamamlayıncaya kadar herhangi bir nedenle aile kütüklerine kayıt edilmemiş olan ve yabancı bir devletle vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,

kk) Sağlık kuruluşu: Üniversitelerin sağlık eğitim birimleri ve benzerleri dahil kamu ve tüm özel sağlık kurum ve kuruluşlarını,

ll) Sistem: MERNİS dışındaki elektronik ortamda tescil ve diğer işlemler için kullanılan sistemleri,

mm) Uluslararası aile cüzdanı: Bir aileyi oluşturan eş ve çocukların kimlik bilgilerini kapsayan ve uyruğunu kanıtlayan çok dilli resmî belgeyi,

nn) Vasi: Vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü kişiyi,

oo) Vekâletname: Temsil yetkisini kapsayan noterden onaylı belgeyi,

öö) Veri giriş formu: Nüfus olaylarına ilişkin bilgilerin elektronik ortamda tutulması ve istatistikî bilgilerin elde edilmesi amacıyla MERNİS'e göre hazırlanan formları,

pp) Vukuat defteri: 1 Eylül 1974 tarihinden önce nüfus olaylarına ilişkin form ve belgelerin tarih sırasına göre kaydedildiği defteri,

rr) Yabancı: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiyi,

ss) Yetkili kurum: Nüfus hizmetlerine ilişkin dayanak bilgilerinin elektronik ortamda merkezi veri tabanına gönderilmesine ve tesciline ilişkin yetki verilen kurumlar ile Bakanlıkça yetki verilmiş diğer kuruluşları,

ifade eder.

İKİNCİ KISIM
Görev, Yetki ve Sorumluluk

Görev

MADDE 5- (1) Genel Müdürlük; nüfus hizmetlerini düzenlemek, yürütmek, takip etmek, denetlemek ve değerlendirmek, nüfus olaylarının aile kütüklerine tescili esnasında yapılan hatalı veya eksik kayıtları dayanak belgesine göre düzeltmek, değiştirmek, birleştirmek, tamamlamak, mükerrer kayıtları silmek, usulüne göre düzenlenmemiş kayıtlara ilişkin gerekli işlemleri yapmak ve diğer işlemleri tesis etmek, nüfus hizmetleri ile ilgili olarak kurumlar ve diğer yetkili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

Yetki

MADDE 6- (1) Genel Müdürlük; nüfus hizmetlerinin yürütülmesi, soybağının kurulması, maddi hataların düzeltilmesi, aile kayıtlarının birleşti-

rilmesi, mükerrer kayıtların birbirine göre tamamlanması ve diğerlerinin silinmesi, kayıtların taşınması, açılması/kapatılması, tamamlanması, nüfus olaylarının aile kütüklerine tescili esnasında yapılan hatalı veya eksik kayıtların dayanak belgesine uygun olarak düzeltilmesi ve usulüne göre tesis edilmemiş kayıtlara ilişkin gerekli işlemlerin yapılması ile saklı nüfus ve aile kütüklerine yapılacak tescil işlemlerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi hususlarında yetkilidir.

Sorumluluk

MADDE 7- (1) Genel Müdürlük, nüfus hizmetlerinin; Anayasaya, kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine uygun olarak ve Cumhurbaşkanlığı genel hizmet politikaları doğrultusunda, günün değişen şartlarına göre vatandaş odaklı, etkin, verimli bir şekilde yürütülmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Nüfus Kütüklerine İlişkin Esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM
Özel Kütükler

Özel kütüklerin tutulmasına ilişkin esaslar

MADDE 8- (1) Özel kütükler; doğum, ölüm, evlenme, boşanma, kayıt düzeltme ve diğer kişisel durum değişikliklerine ait dayanak belgelerinin ayrı ayrı tutulduğu kütüklerdir. Özel kütükler; tescilin gerçekleştiği yer nüfus müdürlüğü, dış temsilcilikler ve tescil yetkisi verilen kurumlar tarafından nüfus olayının tesciline dayanak olan belgelerin tarih ve sayı sırasına göre bir araya getirilip yıllar itibarıyla dosyalanmasından oluşur. Bu kütüklerin bir örneği, nüfus olayını tescil eden nüfus müdürlüğünde, dış temsilciliklerde ve tescil yetkisi verilen kurumlarda, bir örneği de Genel Müdürlükte muhafaza edilir.

(2) Nüfus müdürlükleri, dış temsilcilikler ve tescil yetkisi verilen kurumlarca nüfus olaylarının tescil işlemleri sırasında düzenlenen veri giriş formu, ilgili dayanak belgeleri ve ekleri özel kütüğünde muhafaza edilir.

(3) Nüfus olaylarına ait dayanak belgeleri aile kütüklerine tescil edildikten sonra düzenlenen veri giriş formlarının ıslak veya elektronik ortamda onaylanan bir örneği arşivlenmek üzere Genel Müdürlüğe gönderilecek olan özel kütüğe konulur.

(4) Yıl sonunda arşivlenmek üzere Genel Müdürlüğe gönderilecek olan özel kütüklere nüfus olaylarına ait ekler konulmaz. Özel kütüklerin, dış temsilcilikler tarafından gönderilmesine ilişkin usul ve esaslar Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
Aile Kütüklerinin Tutulmasına İlişkin Esaslar

Aile esası

MADDE 9- (1) Aynı aileye mensup kişiler bir aile kütük sıra numarası altında kaydedilirler.

(2) Ailenin çocukları, erkeklerin eş ve çocukları ile kadınların evlilik dışı dünyaya gelmiş çocukları, aynı aile sıra numarası altında yazılırlar.

(3) Aile bireylerinden birinin sonradan soyadını değiştirmesi bu haneden çıkarılmasını gerektirmez.

Kapalı kayıtlar üzerinde işlem yapılması

MADDE 10- (1) Kanunun 14 üncü maddesi gereğince kapatılan kayıtlara, kaydın kapatılma tarihinden önce gerçekleşmiş olan nüfus olaylarının tescilinde Genel Müdürlük yetkilidir. Bu yetki valiliklere, kaymakamlıklara ve dış temsilciliklere devredilebilir.

Nüfus kütüklerinin incelenmesi

MADDE 11- (1) Nüfus kütükleri, teftiş ve denetim yetkisi olanlar dışında hiç kimse tarafından görülüp incelenemez ve incelenmek üzere il müdürlüğü, nüfus müdürlüğü, dış temsilcilik ve yetkili kurum dışına çıkarılamaz. Mahkemeler bu hükmün dışındadır.

(2) Mahkemeler tarafından istenmesi halinde, aile kütüğü ve/veya dayanak belgeleri mahkemece görevlendirilen kişiye bir tutanakla teslim edilir. Mahkemece gerekli inceleme yapıldıktan sonra aile kütüğü ve/veya dayanak belgeleri en kısa sürede iade edilir.

(3) Özel kütükten teslim edilen belgelerin asılları iade edilinceye kadar belgelerin bir örneği ve mahkeme talep yazısı ait olduğu özel kütükte muhafaza edilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Nüfus Olaylarına İlişkin İşlemler

BİRİNCİ BÖLÜM
Soybağına İlişkin Esaslar

Soybağı

MADDE 12- (1) Soybağı; çocuğun soyadının, vatandaşlığının ve aile kütüklerinde yazılacağı yerin belirlenmesinde esas alınır.

(2) Türk Medenî Kanununun 282 nci maddesine göre soybağı; çocuk ile ana arasında doğumla, çocuk ile baba arasında ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla da kurulur.

(3) Soybağının kurulmasına yönelik tescil işlemlerine dair usul ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Doğum

Bildirim süresi

MADDE 13- (1) Sağ olarak doğan çocuğun doğum bildirimi, yurt içinde doğumun gerçekleştiği tarihten itibaren otuz gün içinde, doğumun olduğu yer veya herhangi bir nüfus müdürlüğüne yapılır.

(2) Sağlık kuruluşunda gerçekleşen doğumlara ilişkin bildirimler, doğumu takip eden beş iş günü içinde ve sağlık kuruluşundan ayrılmadan doğumun gerçekleştiği sağlık kuruluşuna da yapılabilir.

(3) Yurt dışında sağ olarak doğan çocuğun doğum bildiriminin, altmış gün içinde dış temsilciliğe yapılması esastır. Ancak doğuma ilişkin bildirim yapılmamış olması halinde yurt içinde herhangi bir nüfus müdürlüğüne de yapılır.

Bildirim yükümlülüğü

MADDE 14- (1) Bildirim; ana, baba, vasi veya kayyım, bunların bulunmaması halinde çocuğun büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşleri ya da çocuğu yanında bulunduranlar tarafından, doğumu gösteren resmî belgeye veya sözlü beyana dayalı olarak yapılır.

(2) Evlilik dışında dünyaya gelen çocukların bildirimi ise ana; ananın küçük, kısıtlı, ölmüş veya velayetin kendisinden alınmış olması durumlarında çocuk için atanacak vasi ya da kayyım tarafından veya velayetin babaya verilmesi durumunda baba tarafından yapılır.

(3) Resmî vekiller, çocuğa verilecek adın da belirtildiği vekâletnameyi ibraz etmek suretiyle müvekkilleri adına bildirimde bulunabilirler.

Bildirim şekli ve tescili

MADDE 15- (1) Doğuma ilişkin bildirimler, doğumun gerçekleştiği sağlık kuruluşuna veya resmî belge ile nüfus müdürlüklerine yapılır. Doğum olayı bildirimin yapıldığı sağlık kuruluşunca veya nüfus müdürlüğünce usulüne uygun olarak tescil edilir.

(2) Yurt dışında doğuma ilişkin bildirim, resmî belge ile dış temsilciliklere yapılır.

(3) Sağlık personelinin takibi dışında doğan çocukların doğum bildirimi, nüfus müdürlüklerine sözlü beyanla yapılır.

(4) Sözlü beyanla yapılan doğum bildirimlerinde, mülkî idare amirinin talimatı ile il sağlık müdürlüğünce beyanın doğruluğunun araştırılması zorunludur.

a) Araştırma sonucu sözlü doğum bildiriminin doğruluğunun anlaşılması halinde doğum olayı aile kütüğüne tescil edilir.

b) Sözlü doğum bildiriminin araştırma sonucunda doğrulanamaması durumunda, ana ile çocuk arasında; anasının ölü, gaip veya kayıp olması ya da bulunamaması halinde çocuk ile baba arasında soy bağı bulunduğuna dair tıbbî rapora göre doğum olayı aile kütüğüne tescil edilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Yurt Dışındaki Doğumlar

Yurt dışındaki doğumların yurt içinde bildirimi ve tescili

MADDE 16- (1) Yurt dışında gerçekleşen doğum olaylarının, herhangi bir nedenle dış temsilciliklere bildirilememesi halinde, doğum belgesinin aslı ile birlikte Türkçe'ye tercüme edilmiş noter tasdikli bir örneği,

yurt içinde bulunulan yer nüfus müdürlüğüne verilmek suretiyle bildirim yapılır ve doğum olayı aile kütüklerine tescil edilir.

(2) Doğum belgesinin aynı zamanda kimlik belgesi olarak kullanıldığının beyan edilmesi halinde, aslı ilgilisine verilerek Türkçe'ye tercüme edilmiş onaylı bir örneği doğum özel kütüğünde muhafaza edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Saklı Nüfus

Başvuru makamı ve işlemler

MADDE 17- (1) On sekiz yaşını tamamlayıncaya kadar herhangi bir nedenle aile kütüklerine kaydedilmemiş olan ve yabancı bir devletle vatandaşlık bağı bulunmayan kişiler; ana veya baba, bunların ölmüş olması halinde, varsa kardeşleri ile hısımlığını gösterir tıbbî rapor ibraz etmeleri durumunda aile kütüklerine tescil edilerek Türk vatandaşlığını kazanır.

(2) Saklı nüfus oldukları iddiasıyla aile kütüklerine tescil için başvuru makamı illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklardır.

(3) Saklı nüfusun tespitine ve tesciline ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Nüfus Yazımında Kayıt Dışı Kalanlar

Başvuru makamı

MADDE 18- (1) Nüfus yazımlarında kayıt dışı kalanlar, Türkiye'de bulundukları yer nüfus müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğe, yurt dışında ise en yakın dış temsilciliğe başvururlar.

Aranacak belgeler

MADDE 19- (1) Nüfus yazımında kayıt dışı kaldıkları iddiasıyla aile kütüklerine tescilini isteyenler, nüfus yazımı tarihinden önce aile kütüklerinde kayıtlı olduklarını ispata yarayacak aşağıdaki belgelerden en az birini ibraz etmekle yükümlüdür:

a) Nüfus cüzdanı/kimlik kartı veya uluslararası aile cüzdanı.

b) Türkiye Cumhuriyeti pasaportu.

c) Askerlik terhis belgesi.

ç) Yaş, ad ve soybağı gibi kişi hallerine ilişkin olarak verilmiş kesinleşmiş mahkeme kararı.

d) Genel Müdürlük tarafından verilmiş vatandaşlık kararı.

e) Nüfus müdürlüklerinden alınmış onaylı nüfus kayıt örneği.

f) Nüfusa kayıtlı olduğu yer bilgilerini içeren diploma, tasdikname veya benzeri belgeler ile çalışılan kurumlarca verilmiş onaylı kimlik belgeleri.

Aile kütüğüne tescile ilişkin esaslar

MADDE 20- (1) Kayıt dışı kaldığından bahisle müracaat makamlarına başvuran kişi için kayıt dışı kalmış olanların aile kütüklerine geçirilmesine ilişkin "Yazım Dışı/Yersel Nüfus Yazımı Formu" doldurulur. Bildirim formuna 19 uncu maddede sayılan belgelerden ibraz edilenler eklenir ve nüfus yazımından önce kayıtlı olduğu yer nüfus müdürlüğüne gönderilir.

(2) Kişinin nüfus yazımından önce kayıtlı olduğu yer nüfus müdürlüğünce, ibraz edilen belge/belgeler ile Genel Müdürlükten temin edilecek eski kütüklerdeki kaydı incelenir. Mülkî idare amirinin talimatı ile yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda, başvuran kişinin nüfus yazımından önce aile kütüklerinde kayıtlı olduğu anlaşılır ise mülkî idare amirinin onayı ile ilgili kişi, ailesinin kaydı varsa aynı aile sıra numarası altında ailesinin yanına, ailesinin kaydı yoksa yeni bir aile sıra numarası altında aile kütüğüne tescil edilir.

BEŞİNCİ KISIM

Çok Vatandaşlığa Sahip Olanlara Ait Nüfus Olaylarının Aile Kütüklerine Tescil Edilmesi

Çok vatandaşlığa sahip olan kişilerin nüfus olaylarının tescili

MADDE 21- (1) Çok vatandaşlığa sahip olan kişilerin, vatandaşlığını taşıdıkları diğer devlet kimliği ile yapmış oldukları kişisel durum değişikliklerinin aile kütüklerine tescil edilebilmesi için;

a) İlgili kişinin veya vekilinin yazılı olarak talepte bulunması, ilgili kişinin ölü olması halinde ise nüfus olayının tescilinde hukuki yararı bulunduğunu belgelendiren kanunî mirasçılarının yazılı olarak talepte bulunması,

b) Tescili istenen olayın Türk hukukuna uygun olarak gerçekleşmesi,

c) Kişinin nüfus kaydında çok vatandaşlığa sahip olduğuna dair açıklama bulunması,zorunludur.

ALTINCI KISIM
Evlenme

Bildirim süresi

MADDE 22- (1) Dış temsilciliklerce ve yetki verilen evlendirme memurluklarınca evlenme bildiriminin düzenlenmesine ilişkin bilgiler, on gün içerisinde elektronik ortamda merkezi veri tabanına gönderilir veya tescil edilir.

(2) Yurt içinde evlendirme yetkisi ve görevi verilmiş olanlarca, evlenme bildirimlerinin elektronik ortamda gönderilememesi veya tescil edilememesi halinde evlenmenin yapıldığı tarihten başlayarak on gün içinde düzenlenecek evlenme bildiriminin iki örneği o yerin nüfus müdürlüğüne gönderilir.

(3) Dış temsilciliklerce yapılan evlenmelere ilişkin evlenme bildirimlerinin elektronik ortamda tescil edilememesi halinde düzenlenecek evlenme bildiriminin iki örneği otuz gün içinde, Türk vatandaşı olan kişinin kayıtlı bulunduğu nüfus müdürlüğüne gönderilir.

Kanunî bekleme süresi

MADDE 23- (1) Kadın için üç yüz günlük bekleme süresi, boşanma veya evliliğin iptali kararının kesinleştiği tarihten, kocası ölen kadının bekleme süresi ise kocasının ölüm tarihinden itibaren hüküm ifade eder.

(2) Yabancı kadının milli hukukunda bekleme süresi öngörülmüyorsa evlendirme memurluklarınca bu süre göz önüne alınmaz.

Evlenen kadının soyadı

MADDE 24- (1) Evlenen kadın, kocasının soyadını alır. Kocasının soyadı ile birlikte önceki soyadını da kullanmak isteyen kadın, bu isteğini

evlenme sırasında yazılı olarak evlendirme memurundan, evlenmeden sonra ise yazılı olarak veya e-başvuru ile nüfus müdürlüğünden talep edebilir.

(2) Eşinin soyadı ile birlikte önceki soyadını da kullanan kadın, sadece eşinin soyadını kullanmak istediğini yazılı olarak veya e-başvuru ile talep ettiği takdirde nüfus müdürlüğünce gerekli işlem yapılır. Bu talepler herhangi bir sayısal sınırlamaya tâbi değildir.

(3) Evlenmeden önce iki soyadı taşıyan kadın, bu soyadlarından sadece birinden yararlanabilir.

Yabancı makamlar önünde yapılan evlenmelerde bildirim yükümlülüğü ve tescili

MADDE 25- (1) Evlenme bildiriminin, yabancı makamlardan alınmış belgeye göre dış temsilciliklere yapılması halinde dış temsilciliklerce iki örnek evlenme bildirimi düzenlenir ve evlenme olayı sistem üzerinden tescil edilir.

(2) Yurt dışında gerçekleşen evlenmenin herhangi bir nedenle dış temsilciliklere bildirilememesi halinde, evlenme bildirimi; yabancı makamlardan alınan usulüne göre onaylanmış evlenme belgesinin aslı ile birlikte Türkçe'ye tercüme edilmiş noter tasdikli birer örneği yurt içinde bulunulan yer nüfus müdürlüğüne verilmek suretiyle yapılır.

(3) Yabancı devlet makamlarınca düzenlenen evlenme belgesinin aynı zamanda kimlik belgesi olarak kullanıldığının beyan edilmesi halinde, aslı ilgilisine verilerek onaylı bir örneği evlenme özel kütüğünde muhafaza edilir.

(4) Evlenmenin tescili sırasında veya sonrasında, evlenme belgesinde, yabancı uyruklu kadının veya erkeğin kimlik bilgilerinin eksik olduğunun veya çeviriden kaynaklanan maddi hataların bulunduğunun tespiti halinde, kişilerin uyruğunda bulunduğu devletin yetkili makamlarınca verilmiş ve usulüne göre onaylanmış belgenin aslı ile Türkçe'ye tercüme edilmiş noter tasdikli bir örneğinin ibrazı durumunda Genel Müdürlük tarafından eksik olan bilgiler tamamlanır veya maddi hatalar düzeltilir. Genel Müdürlük bu yetkisini devredebilir.

Cumhuriyet başsavcılığına bildirilecek evlenmeler

MADDE 26- (1) Nüfus müdürlüğüne gönderilen evlenme bildirimleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda; evlenmenin kanunen yetkili kılınmış memurlarca yapılmadığının anlaşılması, aile kütüklerindeki kayıtlara göre karı veya kocadan birinin başkasıyla evli olduğunun tespit edilmesi veya karı ve koca arasında Türk Medenî Kanununun 129 uncu maddesinde belirtildiği şekilde evlenmeye mani derecede kan ya da kayın hısımlığının bulunması hallerinde, evlenme aile kütüğüne tescil edilerek bu durum Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

(2) Eşlerden birinin sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olduğunun ya da evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığının bulunduğunun ihbar edilmesi ve belgelendirilmesi halinde, evlenme aile kütüklerine tescil edilerek bu durum Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

YEDİNCİ KISIM
Boşanma ve Boşanmanın İptali

Boşanma tarihi

MADDE 27- (1) Boşanma tarihi, boşanma kararının kesinleştiği tarihtir. Yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen boşanma kararlarına yönelik Türk mahkemelerince tanıma/tenfiz kararı verilmesi ya da Kanunun 27/A maddesine göre yetkili kurumlar tarafından aile kütüklerine tesciline karar verilmiş olması halinde, yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararın kesinleşme tarihi, boşanma tarihi olarak aile kütüklerine tescil edilir.

Boşanan kadının soyadı ve hanesi

MADDE 28- (1) Boşanan kadının koca hanesindeki kaydı kapatılarak, bu evlenmeden önce kayıtlı bulunduğu hanedeki nüfus kaydı açılır.

(2) Dul olarak evlenen kadının boşanması sırasında bekârlık soyadını taşımasına mahkemece izin verilmiş ise kadın, bekârlık soyadını alarak bekârlık hanesindeki nüfus kaydı açılır.

(3) Hâkim, boşanan kadının kocasının soyadını kullanmasına izin vermiş ise kadın, bu evlenmeden önce kayıtlı bulunduğu haneye, izin verilen koca soyadı ile döner ve nüfus kaydı açılır.

(4) Dul olarak evlenen ve boşanarak önceki hanesine dönen kadın, yazılı olarak veya e-başvuru ile talep etmesi halinde kapanmış olan nüfus kaydı açılarak bekârlık hanesine bekârlık soyadı ile döner.

(5) Boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadın, evlenmeden önceki soyadıyla eşinin soyadını birlikte kullanmak istediğini yazılı olarak veya e-başvuru ile talep etmesi halinde nüfus müdürlüğünce gerekli işlem yapılır.

(6) Boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadın, evlenmeden önceki soyadını kullanmak istediğini yazılı olarak veya e-başvuru ile talep etmesi halinde nüfus müdürlüğünce gerekli işlem yapılır.

(7) Kocası ile birlikte Türk vatandaşlığını kazanan ya da Türk vatandaşı ile evlenmesi nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanıp kocasının kütüğüne kocasının soyadı ile tescil edilen kadın boşandığı takdirde; bulunduğu yere ait aile kütüğünün son aile sıra numarasından sonra yeni bir aile sıra numarası altında, boşanma kararında belirtilen soyadıyla tescil edilir. Boşanma kararında soyadı belirtilmemiş ya da boşanma kararı yabancı yetkili mahkemeler tarafından verilmiş ve Türkiye'de tanınmış veya tenfiz kararına bağlanmış ya da Kanunun 27/A maddesine göre aile kütüklerine tesciline karar verilmiş ise kadın, evlenmeden önceki soyadı ile tescil edilir. Ancak evlenmeden önceki soyadının tespit edilememesi ve boşanan kadının başvurusu sağlanamadığı takdirde bulunduğu yer mülkî idare amirince soyadı verilir.

Boşanmanın iptali kararları

MADDE 29- (1) Boşanmanın iptaline ilişkin verilen kararlar, ilgililerin kayıtlarına tescil edilir ve kayıtları boşanmadan önceki haline getirilir.

SEKİZİNCİ KISIM
Kayıt Düzeltme

BİRİNCİ BÖLÜM
Kayıt Düzeltme Davalarında Yetki ve Temsil

Dava açma yetkisi

MADDE 30- (1) Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davaları, düzeltmeyi isteyen şahıslar ile ilgili resmî kurumun göstereceği lüzum üzerine Cumhuriyet savcıları tarafından yerleşim yeri adresinin bulunduğu yerdeki görevli asliye hukuk mahkemesinde açılır.

(2) Haklı sebeplerin bulunması halinde aynı konuya ilişkin nüfus kaydında düzeltme yapılması hâkimden istenebilir.

(3) Tespit davaları, kaydın iptali veya düzeltilmesi için açılacak davalara karine teşkil eder.

(4) Babalık veya babalığın tespiti davası adı altında açılan davalar sonucunda alınan kararlar, hukuki niteliği itibari ile değerlendirilmesinin ardından aile kütüklerine tescil edilir.

Nüfus müdürlüklerinin mahkemede temsili

MADDE 31- (1) Kayıt düzeltme davalarında veya ceza mahkemelerinde görülmekte olan davaların yaş düzeltme aşamasında nüfus müdürü veya görevlendireceği memur, nüfus müdürlüğünü temsilen taraf olarak bulunur. Kayıt düzeltme davaları nüfus müdürü veya görevlendireceği memur huzurunda görülür ve karara bağlanır.

(2) Nüfus müdürü veya görevlendirilen nüfus temsilcisi, düzeltme isteğinin mevzuata uygun olup olmadığını mahkemeye yazılı olarak bildirmekle veya duruşma sırasında tutanağa geçirilmek üzere beyanda bulunmakla yükümlüdür.

(3) Kayıt düzeltme davalarında gerekli görülmesi halinde valilik tarafından nüfus müdürlüğünü temsilen avukat görevlendirilebilir.

Dava takip dosyası

MADDE 32- (1) Nüfus müdürlüklerinin taraf olarak bulunduğu her dava için davaya katılan nüfus müdürü veya nüfus temsilcisi tarafından davanın safahatına ilişkin bir dava takip dosyası tutulur. Kesinleşen kararlara ait dava takip dosyaları işlemden kaldırılır.

İKİNCİ BÖLÜM
Mahkemelerce Verilen Kayıt Düzeltme Kararlarının Tesciline İlişkin Esaslar

Yanlışlıkla kesinleşen mahkeme kararları

MADDE 33- (1) Sehven kesinleşme şerhi verilen kararlara dayanılarak tescil edilen nüfus olaylarının, sonradan kesinleşmediğinin ilgili mahkemece yazı veya ara karar ile bildirilmesi halinde, idarece geri alma işlemi yapılarak kayıtlar eski haline getirilir.

Mahkemelerce verilen kayıt düzeltme kararlarının tesciline ilişkin esaslar

MADDE 34- (1) Kayıt düzeltme kararlarının aile kütüklerine tesciline ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir:

a) Soyadının düzeltilmesine karar verilen erkek ise kendisinin, varsa karısının ve karar tarihinde ergin olmayan çocuklarının soyadları düzeltilir. Soyadının düzeltilmesine karar verilen kadın ise kendisinin ve varsa karar tarihinde ergin olmayan evlilik dışı doğmuş çocuklarının soyadları düzeltilir.

b) Adının düzeltilmesine karar verilen kişinin çocukları var ise mahkeme kararında bu işleme ilişkin herhangi bir hüküm aranmaksızın çocukların kaydındaki ana veya baba adları da düzeltilir. Baba veya ana adının düzeltilmesinden önce yer değiştirme, evlenme, evlât edinme gibi nedenlerle bu haneden gitmiş olan ergin çocukların açık kayıtlarında da gerekli düzeltme işlemi yapılır.

c) Doğum tarihinin düzeltilmesine ilişkin mahkeme kararında, sadece yılın düzeltilmesine karar verilmesi halinde doğum tarihi, aile kütüğündeki ay ve gün değiştirilmeksizin düzeltilen doğum yılı ile tescil edilir.

ç) Kapalı nüfus kayıtlarına yönelik kaydın kapatılma tarihinden sonra mahkemeler tarafından verilen kesinleşmiş kayıt düzeltme kararları aile kütüklerine tescil edilir. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 363 üncü maddesi gereğince Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

DOKUZUNCU KISIM
Ölüm
BİRİNCİ BÖLÜM
Ölüm Bildirimi

Ölüm bildirimi ve tescili

MADDE 35- (1) Yurt içinde meydana gelen ölüm olayları kurumlar ve yetkililer tarafından nüfus müdürlüğüne on gün içinde bildirilir.

(2) Ölüm bildiriminin düzenlenmesine ilişkin bilgiler, Sağlık Bakanlığı veya dış temsilcilikler tarafından on gün içerisinde elektronik ortamda merkezi veri tabanına gönderilir veya tescil edilir.

Yurt dışındaki ölümler

MADDE 36- (1) Yurt dışında bulundukları sırada ölen Türk vatandaşlarının ölüm olayı, ilgili yerel makamlardan alınan belgenin dış temsilciliğe verilmesi suretiyle bildirilir. Ölüm bildirim formuna dayanak belgesine ilişkin açıklama yapılır ve dış temsilciliklerce sistem üzerinden tescil işlemi gerçekleştirilir.

(2) Dış temsilciliklerce tescil işleminin sistem üzerinden yapılamaması durumunda; iki örnek ölüm bildirim formu düzenlenir ve ölenin nüfus cüzdanı/kimlik kartı eklenerek ölüm olayının tescil edilmesi için ölüm belgesinin dış temsilciliğe intikal ettirildiği tarihten itibaren on gün içerisinde kişinin aile kütüğünde kayıtlı olduğu yer nüfus müdürlüğüne gönderilir.

Ölü olduğu halde aile kütüğünde sağ görünenler

MADDE 37- (1) Ölmüş olduğu halde aile kütüklerinde sağ görünenlerin ölüm olayını gösterir belge ile başvurulması halinde nüfus müdürlüklerince gerekli işlem yapılır.

(2) Ölüm olayını gösterir herhangi bir belge ibraz edilememesi durumunda ya da aile kütükleri üzerinde yapılan inceleme sonucunda; nüfus cüzdanı/kimlik kartı aldığına ilişkin bir bilgi olmayan, adres kaydı bulunmayan, uzun süredir işlem görmediği anlaşılan ve yaşı itibarıyla ölü olması muhtemel kişilerin ölü olup olmadıkları araştırılır. Araştırma sonucu ölü oldukları tespit edilenlerin ölüm olayı mülkî idare amirinin onayı ile tescil edilir.

(3) Ölü olduğu değerlendirilen fakat aile kütüğünde sağ görünenler hakkında yapılan araştırma sonucu ölüm tarihi ve yeri tespit edilemeyenlerin ve fiilen idarece araştırma imkânı kalmadığı tespit edilen kayıtların, işlem yapılamaz hale getirilmesinde Genel Müdürlük yetkilidir.

Nüfusta kayıtlı olmayanların ölümü

MADDE 38- (1) Aile kütüğünde kaydı bulunmayan kişinin ölümüne ilişkin resmî/özel sağlık kurumları veya kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarına dayanılarak düzenlenen ölüm bildirim formlarında yer alan bilgilere göre ölen kişinin önce doğum olayı, sonra da ölüm olayı aile kütüğüne tescil edilir.

(2) Nüfusta kayıtlı olmayanların ölüm olaylarının tesciline ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
Ölüm Karinesi ve Gaiplik

Ölüm karinesi

MADDE 39- (1) Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakmayı gerektiren durumlar içinde ortadan kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile kişinin alt veya üst soyundan bir kişinin ya da kardeşlerinin, bunlar yoksa mirasçılarının yazılı başvurusu üzerine olaya ilişkin resmî belgelerin ibraz edilmesi ya da yetkili makamların durumu resmî yazı ile nüfus müdürlüğüne bildirmeleri halinde mülkî idare amirinin onayı ile aile kütüğüne ölüm olayı tescil edilir.

Gaiplik

MADDE 40- (1) Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir.

(2) Mahkeme tarafından verilen gaiplik kararı ilgili kişinin kaydına tescil edilir. Gaiplik, ölümün hukuki sonuçlarını doğurur.

(3) Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez.

ONUNCU KISIM
Diğer Kişisel Durum Kütüğüne İlişkin İşlemler

BİRİNCİ BÖLÜM
Maddi Hata ve Tamamlama

Maddi hata

MADDE 41- (1) Aile kütüklerine tescil edilmesi gereken bilgilerden; dayanak belgesinde bulunduğu halde nüfus kütüklerine hatalı veya eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgiler veya mükerrer kayıtlar maddi hata kapsamında değerlendirilir. Bu tür maddi hatalar Genel Müdürlük ya da dayanak belgesinin bulunduğu nüfus müdürlükleri tarafından düzeltilir.

(2) Dayanak belgelerindeki bilgilerin aile kütüklerine işlenmesi sırasında yapılmış bir maddi hata söz konusu değil ise aile kütüğünün herhangi bir kaydında düzeltme veya değişiklik, mahkeme kararı ile yapılır.

(3) Genel Müdürlük tarafından gerekli görülmesi halinde, dış temsilciliklere kendi yaptıkları iş ve işlemlerle sınırlı olarak maddi hataları düzeltme yetkisi verilebilir.

Tamamlama

MADDE 42- (1) Tamamlama; aile kütüklerine eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan kişisel duruma ilişkin bilgilerin, Genel Müdürlük veya nüfus müdürlüğünce dayanak belgesine uygun şekilde tescil edilmesine ilişkin işlemdir.

Geri alma işlemi

MADDE 43- (1) Geri alma işlemi; nüfus olaylarının veya mahkeme kararlarının ilgili kişi yerine başka kişi üzerine tescil edilmesi, henüz kesinleşmemiş mahkeme kararlarının veya gerçekleşmemiş bir evliliğin aile kütüklerine sehven tescil edilmesi nedeniyle, hatalı yapılan idarî işlemin alınan idarî bir karar ile hükümsüz hale getirilmesidir. Bu olaylar dışında kalan işlemlerde geri alma işlemi yapılamaz.

(2) Geri alma işlemi tescili gerçekleştiren nüfus müdürlüğünce yapılır.

(3) Nüfus müdürlüklerince herhangi bir nedenle geri alma işlemi yapılamaması halinde bu işlem Genel Müdürlük tarafından yapılır.

(4) Genel Müdürlük tarafından yetki verilmesi halinde, geri alma işlemi tescili gerçekleştiren dış temsilciliklerce yapılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM
Nüfus Kaydının İptali

Dayanak belgesi olmadan tescil edilen kaydın iptali

MADDE 44- (1) Aile kütüklerine tescil edilen bir kaydın, hukuken geçerli bir belgeye dayalı olmadan tescil edildiği hususunda şüpheye düşülmesi halinde; doğum, yer değiştirme ve diğer kişisel durum değişiklikleri özel kütükleri, doğum, yer değiştirme veya diğer vukuat defterleri incelenerek ilgilinin başka bir haneden naklen gelip gelmediği, doğum,

yeniden kayıt ya da yersel yazım suretiyle tescil edilip edilmediği araştırılır. Araştırma sonucunda;

a) İlgilinin doğum, yeniden kayıt veya yersel yazım nedeniyle tescil edildiği ya da başka bir haneden naklen geldiğinin anlaşılması halinde, önceki kaydı ile bağ kurularak kimlik numaraları eşleştirilir. İdarece kayıt düzeltme veya tamamlamaya ilişkin form düzenlenerek, kayıtlara gerekli açıklamalar yapılır.

b) Nüfus kaydının veya nüfus olayının usulüne göre düzenlenmiş bir belgeye dayanılarak tescil edilmediğinin tespit edilmesi halinde, kaydın iptali için durum Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir. Dava sonuçlanıncaya kadar Genel Müdürlük tarafından nüfus kaydı işlem yapılamaz hale getirilir.

Mükerrer kaydın iptali

MADDE 45- (1) Mükerrer kayıt; aynı ya da farklı dayanak belgeleri ile kişinin aile kütüklerine birden fazla kaydının yapılmış olmasıdır.

(2) Mükerrer olarak yapılan kayıtların iptal edilmesine; Genel Müdürlük, nüfus müdürlükleri veya mahkemeler yetkilidir.

(3) Nüfus müdürlükleri tarafından mükerrer kayıt iptallerinde kayıt sahibinin ve yakınlarının ifadelerine başvurulur. Kayıtların tesciline esas dayanak belgeleri ve ifadeler doğrultusunda kayıtların aynı kişiye ait olduğunun tespit edilmesi halinde, mükerrer kayıt üzerindeki nüfus olayları kişinin işlem gören kaydına taşındıktan sonra mükerrer olan diğer kayıt mülkî idare amirinin onayı ile iptal edilir.

ON BİRİNCİ KISIM
Tescil Edilmiş Nüfus Olaylarının İptal Edilmesi Halinde Usul

Evliliğin feshi veya iptal edilmesi

MADDE 46- (1) Evliliğin feshi veya iptali, mahkeme kararı ile evliliğin sona erdirilmesidir.

(2) Evliliğin feshi veya iptali tarihi, kararın kesinleştiği tarihtir. Yabancı mahkemeler tarafından verilen evliliğin feshi veya iptali kararlarının Türk mahkemelerince tanıma veya tenfiz kararı verilmesi ya da Kanunun 27/A

maddesine göre yetkili kurumlar tarafından aile kütüklerine tesciline karar verilmiş olması halinde, yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca verilen kararın kesinleşme tarihi, evliliğin feshi veya iptali tarihi olarak kabul edilir.

(3) Evliliği fesh veya iptal edilen kadının, koca hanesindeki kaydı kapatılıp önceki soyadı verilerek bu evlenmeden önce kayıtlı bulunduğu hanedeki nüfus kaydı açılır.

ON İKİNCİ KISIM
Uluslararası Aile Cüzdanı ve Mavi Kart

Değerli kâğıt türleri

MADDE 47- (1) Uluslararası aile cüzdanı ve mavi kart 21/02/1963 tarihli ve 210 sayılı Değerli Kâğıtlar Kanununa ekli değerli kâğıtlar tablosunda yer almaktadır.

Uluslararası Aile Cüzdanı basımı ve dağıtımı

MADDE 48- (1) Uluslararası aile cüzdanlarının şekil, ebat ve içeriğinde yer alacak bilgileri belirlemeye Bakanlık yetkilidir.

(2) Uluslararası aile cüzdanlarının düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

(3) Uluslararası aile cüzdanları Bakanlıkça tespit edilen şekil, ebat ve örneğine uygun olarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca bastırılır ve nüfus müdürlüklerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere muhasebe yetkililerine, dış temsilciliklerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere de Dışişleri Bakanlığına gönderilir.

Mavi kart düzenlenmesi

MADDE 49- (1) Mavi kart, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlere ve bunların Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesinde belirtilen alt soylarına nüfus müdürlükleri tarafından düzenlenir.

ON ÜÇÜNCÜ KISIM
Nüfus Kayıtları

Nüfus kayıt örneği verilmesi

MADDE 50- (1) Gerçek kişiler, Genel Müdürlük tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde ve güvenli kimlik doğrulama araçlarını kullanarak e-Devlet kapısı üzerinden kendileri ve alt ve üst soyları ile ilgili nüfus kayıt örneklerini sorgulayabilir. Elde edilen belgeler ilgili kurum, kuruluşlar veya tüzel kişilere verilebilir. e-Devlet kapısı üzerinden alınan belgeler, nüfus müdürlüklerinden alınmış resmî belgeler ile aynı hukuki değere sahiptir.

(2) Kişi, kurum ve kuruluşların nüfus kayıt örneği taleplerinde aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Nüfus kayıt örneklerinde, kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere ve nüfus olaylarına ilişkin açıklamalara yer verilmez. Ancak bunları istemeye yetkili olanlar tarafından, istenme nedeni açıkça belirtilerek talep edilmesi halinde nüfus kayıt örneklerinde kişisel bilgilere ve nüfus olaylarına ilişkin açıklamalara da yer verilebilir.

b) Türk Medenî Kanununun 314 üncü maddesi gereğince mahkeme kararı olmadıkça ya da evlâtlık istemedikçe nüfus kayıt örneklerinde evlât edinme ile ilgili açıklamalara yer verilmez.

(3) Kimlik Paylaşımı Sistemi üzerinden nüfus kayıt örneğine erişebilen kurum ve tüzel kişiler bu belgeleri ilgilisinden veya nüfus müdürlüğünden talep etmeksizin Kimlik Paylaşımı Sisteminden temin ederler ya da e-Devlet kapısı üzerinden temin edilen nüfus kayıt örnekleri ile işlem yaparlar.

(4) Mahkemeler tarafından istenen nüfus kayıt örneklerinde, aile kütüğünün düşünceler alanındaki açıklamaların tamamına yer verilir.

Yabancı ülkelerde kullanılacak kayıt örnekleri

MADDE 51- (1) Milletlerarası Ahval-i Şahsiye Komisyonuna üye ve ilgili sözleşmelerine taraf devlet makamlarına ibraz edilecek doğum, ölüm, evlenme, evlenme ehliyet belgesi ve nüfus kayıt örneği gibi bu amaçla bastırılmış veya elektronik ortamda hazırlanmış çok dilli belgelerde, imza ve mühür taşıması şartı ile herhangi bir tasdik aranmaz.

(2) Doğum, ölüm, evlenme, evlenme ehliyet belgesi ve nüfus kayıt örneği gibi belgeler, La Haye Devletler Özel Hukuk Konferansına üye ve 5/10/1961 tarihli Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesine taraf devlet makamlarına verilecek ise tasdik şerhi (Apostille) işlemi ilgili kişilerce yaptırılır.

(3) Kişilerin yabancı ülke makamlarına vermek üzere talep ettiği nüfus kayıt örneklerinde, kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere ve nüfus olaylarına ilişkin açıklamalara kişinin talebi olmaksızın yer verilmez.

Bilgi ve belge istenmesi

MADDE 52- (1) Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri saklı kalmak üzere, yabancı devlet makamları veya temsilcilikleri; karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 9 uncu maddesi gereğince ve kullanım amacı belirtilmek suretiyle Dışişleri Bakanlığı kanalı ile nüfus olayları ve nüfus kayıtları hakkında bilgi ve belge isteyebilirler.

(2) Uluslararası niteliği bulunmayan ve nüfus kayıtlarındaki bilgilerin tümünü veya bir kısmını ya da aile kütüklerine tescil edilen kayıtların dayanağını teşkil eden belgelerin örneklerinin, yabancı makamlara verilmek üzere ilgili kişi tarafından yazılı olarak talep edilmesi ve mülkî idare amirinin uygun görmesi halinde usulüne göre tasdik edildikten sonra ilgilisine verilir.

ON DÖRDÜNCÜ KISIM
Diğer İşlemler

Tescil yetkisi ve görevlendirme

MADDE 53- (1) Bakanlık, dış temsilciliklere veya nüfus olaylarına ilişkin dayanak belgesi düzenleyen kurumlara, bu belgeleri elektronik ortamda gönderme ya da tescil yetkisi verebilir.

(2) Dış temsilcilikler ve yetki verilen kurumlarca, elektronik ortamda gönderilecek veya MERNİS'e doğrudan tescil edilecek nüfus olaylarına ilişkin bilgileri belirlemeye Genel Müdürlük yetkilidir.

(3) Nüfus olaylarına ilişkin bilgileri merkezi veri tabanına, gönderme veya tescili talebinde bulunan kurumlar ile Genel Müdürlük arasında

protokol yapılır. Bu protokol; nüfus olaylarına ilişkin bilgileri merkezi veri tabanına gönderme, tescil, sorumluluk, gizlilik, güvenlik, muhafaza, bilgilere erişim, bilgilerin paylaşımı ve süreler ile diğer hususları kapsar.

(4) Nüfus olaylarını aile kütüklerine tescil etmekle görevli olan ve Kanuna aykırı hareket eden kamu görevlileri hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kamu idaresinin güvenirliğine ve işleyişine ile kamu güvenine karşı suçlara ilişkin hükümlerine göre işlem yapılır.

Tescil görevi ve süre

MADDE 54- (1) Nüfus olaylarını tescil etmekle görevli olanlar, nüfus müdürlüğünde düzenlenen ve aile kütüklerine tescil edilmesi gereken dayanak belgelerini işlem anında, diğer makamlarca düzenlenen dayanak belgelerini ise nüfus müdürlüğüne intikal ettiği tarihten itibaren üç iş günü içinde aile kütüklerine tescil etmekle yükümlüdürler.

Elektronik sistemin kullanılmasına ilişkin esaslar

MADDE 55- (1) Elektronik ortamda merkezi veri tabanına bilgi gönderecek veya tescil edecek dış temsilcilikler, yetkili kurumlar ve Bakanlık tarafından yetkilendirilen kuruluşlar, sistemi kullanabilmek için Genel Müdürlük tarafından belirlenmiş kullanıcı adı ve parola gibi güvenlik kodları ile Elektronik Sertifika Hizmet Sağlayıcısı tarafından düzenlenmiş olan ve tescili gerçekleştirecek personele ait nitelikli elektronik sertifika kullanırlar.

(2) Sistemi kullanmak isteyen kurum ve yetkili kuruluşlara ait kimlik doğrulama bilgileri kontrol edildikten sonra şifrelenmiş güvenli veri iletişimi üzerinden hizmet verilir. Dış temsilcilik, kurumlar ve yetkili kuruluşlar güvenli ağ bağlantısını Genel Müdürlük tarafından belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda taşra teşkilatlarına ve bu hizmeti kullanacak diğer birimlerine de sağlayabilirler.

(3) Dış temsilcilikler, kurum ve yetkili kuruluşlar elektronik ortamda merkezi veri tabanında yaptıkları işlemlerle ilgili kesintisiz ve sürekli veri girişini sağlamak amacıyla Genel Müdürlük ile birlikte gerekli tedbirleri almakla ve kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, erişilmesini önlemek ve muhafazası için uygun güvenlik tedbirlerini sağlamakla yükümlüdür.

Mahkeme kararları

MADDE 56- (1) Mahkemeler tarafından verilen kararların aile kütüklerine tesciline dayanak olan bilgiler, mahkeme yazı işleri müdürlükleri tarafından Kanunda öngörülen on günlük süre içerisinde elektronik ortamda merkezi veri tabanına gönderilir veya tescil edilir.

(2) Mahkemeler tarafından verilen kararların elektronik ortamda gönderilememesi veya tescil edilememesi halinde, mahkeme yazı işleri müdürlükleri tarafından kararın kesinleştirme işlem tarihini takip eden on gün içerisinde mahkeme kararları nüfus müdürlüklerine gönderilir. Nüfus müdürlüklerine gönderilen kesinleşmiş kararlar aile kütüklerine tescil edilir.

Vasiyetname ve ölüme bağlı tasarruflar

MADDE 57- (1) Vasiyetname ve ölüme bağlı tasarrufların aile kütüklerine tesciline dayanak olan bilgiler, noterler tarafından Kanunda öngörülen süre içerisinde elektronik ortamda merkezi veri tabanına gönderilir veya tescil edilir.

ON BEŞİNCİ KISIM
Ortak Hükümler

Gün sonu listeleri

MADDE 58- (1) Gün sonu listelerinde yer alan nüfus olaylarının, günlük olarak kâğıt ortamında tutulan aile kütüklerine tescil edilmesi zorunludur.

(2) Kişilerin aile kütüğünün olduğu yer nüfus müdürlüğü tarafından; gün sonu listesinde yer alan nüfus olayları, elektronik ortamda tescil eden nüfus müdürlüğü, dış temsilcilik, kurum ve yetkili kuruluş kodu ve tescil numarası verilerek, kâğıt ortamındaki aile kütüğüne tescil edilir.

(3) Gün sonu listesinde yer alan dış temsilcilikler, kurumlar ve yetkili kuruluşlarca elektronik ortamda merkezi veri tabanına tescil edilen nüfus olaylarına ait Cumhuriyet başsavcılıkları, mahkemeler, diğer kurum ve kişilerle yapılması gereken yazışmalar ilgili nüfus müdürlüğünce yapılır.

Yabancı makamlarca verilmiş olan resmî belgelerin işleme alınması

MADDE 59- (1) Yetkili makamların imza ve mührünü taşıması şartıyla tarafı bulunduğumuz uluslararası antlaşmalar çerçevesinde düzenlenen belgelerin asılları kabul edilerek işleme alınır. Bu belgeler ayrıca bir tasdik işlemine tâbi tutulmaz.

a) Milletlerarası Ahval-i Şahsiye Komisyonunca hazırlanarak uygulamaya konulan sözleşmeler gereğince düzenlenen ve belirli bir formüle sahip kişi hallerine ilişkin çok dilli belgeler herhangi bir tasdik işlemine tâbi tutulmadan doğrudan işleme alınır.

b) La Haye Devletler Özel Hukuk Konferansınca hazırlanan Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesine taraf olan devletlerin yetkili makamlarınca verilmiş belgeler, belgenin aslına eklenecek tasdik şerhi (Apostille) ve noter tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi ile birlikte işleme alınır.

(2) Yabancı ülke makamlarına göre farklılık arz eden, belirli bir formüle tâbi olmayan ve ispat niteliği taşıyan resmî belgelerin asılları, usulüne uygun bir şekilde tasdik edilmiş ve noter tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi ile birlikte işleme alınır.

(3) Fahri konsolosluklarca düzenlenen belgelere dayanılarak işlem tesis edilmez.

Yabancı devlet makamlarınca verilmiş kararlar

MADDE 60- (1) 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümleri gereğince, yabancı devlet mahkemelerince verilen ve ilgili devletin kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan kararların işleme konulabilmesi için yetkili Türk mahkemesi tarafından tanınması veya tenfiz edilmesi zorunludur. Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin bu konudaki hükümleri saklıdır.

(2) Kanunun 27/A maddesi gereğince, 7/2/2018 tarihli ve 30325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yabancı Ülke Adlî veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda; yabancı ülke adlî veya idarî makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin olarak verilen kararlar aile kütüğüne tescil edilir.

Sürelerin hesaplanması

MADDE 61- (1) Kanunda belirtilen sürelerin hesaplanmasında olayın meydana geldiği tarihi izleyen gün başlangıç olarak alınır. Süreler; tayin edilen müddetin son günü, son gün resmî tatile rastlarsa tatili izleyen ilk iş günü çalışma saatinin bitiminde sona erer.

Vekilin yetkisi

MADDE 62- (1) Vekiller, vekâletname ibraz etmek suretiyle, il/ilçe nüfus müdürlüklerinde müvekkillerine ait işleri bizzat takip etmeye, dayanak belgelerini imzalamaya ve nüfus kayıt örneğini almaya yetkilidirler.

(2) Doğum, tanıma, din ve soyadı seçimi gibi ilgilisi tarafından bizzat bildirimde bulunulmasını gerektiren olaylarda, bu hakkın kullanılmasına ilişkin hususları içerir vekâletname ibraz edilmesi zorunludur.

Nüfus olaylarına ilişkin dayanak belgelerinin imzalanması

MADDE 63- (1) Nüfus müdürlüklerine, dış temsilciliklere ve yetki verilen kurumlara yapılan bildirimler üzerine düzenlenen dayanak belgeleri, ıslak veya elektronik imza ile imzalanır.

(2) Nüfus olaylarına ait dayanak belgelerinin hangi hallerde bildirimde bulunan tarafından imzalanacağı Genel Müdürlükçe belirlenir.

Dayanak belgelerinin çoğaltılması ve dayanak belgesine ekli belgeler

MADDE 64- (1) Kişisel durum olaylarının aile kütüklerine tescili sırasında tutanak, karar veya belgelerin gereken sayıdan az olduğu ve temini mümkün olmadığı takdirde, işlemi yapan nüfus müdürlüğü tarafından belgenin örneği ya da sistemden alınan çıktısı veya vukuatından çıkartılacak aslına uygun okunaklı örneği düzenlenir ve onaylandıktan sonra işleme alınır.

(2) Kişisel durum siciline tescil edilecek bir kaydın dayanak belgesi niteliğindeki tutanak, karar ve belgelerin fotokopileri veya faks cihazı ile gönderilen örnekleri kabul edilip işleme konulamaz. Nüfus müdürlüklerinin kendi aralarında yapacakları elektronik iletişim veya faks cihazı ile yazışmaları bu kapsam dışındadır.

ON ALTINCI KISIM
Devir ve Teslim

Devir ve teslim zorunluluğu ve süre

MADDE 65- (1) Başka bir yere atanma veya Devlet memurluğundan çekilme, emeklilik gibi nedenlerle kesin olarak görevinden ayrılan personel, yerine görevlendirilen personele on beş günü aşmamak koşuluyla devir ve teslim yapmakla yükümlüdür.

(2) Nüfus müdürlükleri tarafından devir ve teslim, tutanak düzenlenerek yapılır. Tutanaklar devralan ve devreden tarafından imzalanır ve yetkili tarafından onaylanır.

Devir ve teslimin yapılamaması

MADDE 66- (1) Memurun devir ve teslim yapmasına imkân vermeyecek durumda işten ayrılması halinde, Genel Müdürlük merkez kuruluşunda yetkili amir, taşra kuruluşunda ise mülkî idare amiri tarafından tayin edilecek bir kurul marifetiyle bu Yönetmeliğin ilgili maddelerine göre devir ve teslim işlemi yapılır.

Devir ve teslimin konusu

MADDE 67- (1) Devir ve teslim ile yükümlü bulunan memurların devir ve teslim işlerinin kapsamına giren hususlar şunlardır:

a) Nüfus kütükleri.

b) İşlemden kaldırılmış atik ve eski aile kütükleri, vukuat defterleri ile tescile esas olan belgeleri.

c) Zimmetindeki demirbaşlar, resmî mühür, soğuk damga ve beratları.

ç) Mavi kart ve uluslararası aile cüzdanları, bunların satış bedelleri ile kayıt ve satışına ilişkin elektronik ortamdan alınan defterlerin örnekleri.

d) Resmî posta pulları.

e) Teftiş ve denetleme dosyası.

f) Memurlara ait özlük dosyaları.

Devir ve teslimde usul

MADDE 68- (1) Devir ve teslim, örneğine uygun üç örnek devir ve teslim tutanağının düzenlenmesi suretiyle yapılır. Tutanaklar devralan ve devreden tarafından imzalanır. Genel Müdürlük merkez kuruluşunda devir ve teslim memurlar arasında yapılmışsa şube müdürü, şube müdürleri arasında yapılmışsa daire başkanı, daire başkanları arasında yapılmışsa genel müdür yardımcısı, genel müdür yardımcıları arasında yapılmışsa Genel Müdür tarafından onaylanır.

(2) Genel Müdürlük taşra kuruluşunda ise devir ve teslim memurlar arasında yapılmışsa nüfus müdürü, nüfus müdürleri arasında yapılmışsa ilçelerde kaymakam, merkez ilçe nüfus müdürlüklerinde il nüfus ve vatandaşlık müdürü, il nüfus ve vatandaşlık müdürleri arasında yapılmışsa vali yardımcısı tarafından onaylanır.

Nüfus kütüklerinin devir ve tesliminde uygulanacak esaslar

MADDE 69- (1) Kâğıt ortamındaki nüfus kütükleri devir ve teslim edilirken;

a) Usulüne uygun olarak onaylanıp onaylanmadığı ve sayfa numaralarının verilip verilmediği,

b) Eksik sayfa olup olmadığı,

c) Kütüklerde silinti veya kazıntı bulunup bulunmadığı,

ç) Kütüklerin düzgün tutulup tutulmadığı, dağınık ve yırtık olup olmadıkları,

d) Aile kütüklerinin güncel olarak tutulup tutulmadığı,

tespit edilir.

Denetim yetkisi

MADDE 70- (1) Genel Müdürlük taşra kuruluşlarını; vali, Genel Müdür, genel müdür yardımcısı, daire başkanı, mülkiye müfettişleri ve ayrıca ilçe nüfus müdürlüklerini kaymakam ve il nüfus ve vatandaşlık müdürü denetlemeye yetkilidir.

(2) İl nüfus ve vatandaşlık müdürleri ve nüfus müdürleri dairelerindeki personeli ve çalışmalarını Genel Müdürlük tarafından belirlenen usul ve esaslara göre denetim ve gözetim altında bulundurarak gereken tedbirleri alırlar.

ON YEDİNCİ KISIM
Çeşitli ve Son Hükümler

Formların tasarımı

MADDE 71- (1) Bakanlık, görev alanına giren konularda uygulamada kullanılacak olan form, belge ve tutanakları hazırlamaya ve gerekli düzenlemeleri yapmaya yetkilidir.

İdarî para cezası kararları

MADDE 72- (1) İdarî para cezalarına ilişkin kararlar, her takvim yılı için tarih ve sıra sayılarına göre saklanır.

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 73- (1) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Uygulama talimatları

MADDE 74- (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin talimatlar, Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 75- (1) 29/9/2006 tarihli ve 2006/11081 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 76- (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 77- (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

KORUYUCU AİLE YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete Tarihi: 14.12.2012

Resmî Gazete Sayısı: 28497

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, korunmaya muhtaç çocukların korunmalarını gerektiren süre içerisinde aile ortamında yetiştirilmesine yönelik koruyucu aile hizmetlerinin uygulama esaslarını, Bakanlık ile koruyucu ailenin yetki ve sorumluluklarını belirlemek, hizmetin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, çocuğun durumuna en uygun koruyucu aile seçimini, koruyucu ailenin eğitimini, sorumluluklarını, idare ile olan ilişkilerini, hizmetin işleyişini, koruyucu aileye talep halinde bu hizmetin karşılığı olarak yapılacak ödemeler ve izlemeye ilişkin esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 22 nci ve 23 üncü maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri, 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç), (d) ve (ı) bentleri, 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ile 28 inci ve geçici 6 ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli: Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

b) Aylık bakım ödemesi: Koruyucu aile hizmeti verildiği müddetçe koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara, çocukların kişisel gelişimleri için gerekli olan harçlıklarına karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere ödenen miktarı,

c) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,

ç) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

d) Çocuk: Sosyal Hizmetler Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi, 22 nci maddesi ve 24 üncü maddesi ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ve 9 uncu maddesi çerçevesinde, hakkında yetkili ve görevli mahkemece verilen korunma kararı, acil korunma kararı ya da bakım tedbiri alınan çocuklar ile hakkında mahallin mülki amiri tarafından acil korunma kararı alınan veya bakım onayı verilen çocuğu,

e) Geçici Koruyucu Aile Modeli: Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılamamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakımı,

f) Geçici Koruyucu Aile Ödemesi: Geçici Koruyucu Aileler yanına yerleştirilen çocukların bakımlarının gerçekleştirilmesi amacıyla ailelerin hizmetine karşılık yapılan aylık ödemeyi,

g) Genel Müdürlük: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

ğ) İl veya İlçe Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünü,

h) Koruyucu Aile: Bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il **(Mülga**

ibare:RG-24/1/2015-29246) (…) müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen (j), (k), (s) bentlerinde tanımlanan eğitimlerden en az birini almış ve (a), (e), (r), (ş) bentlerinde tanımlanan modeller kapsamındaki aileyi veya kişiyi,

ı) Koruyucu Aile Belgesi: Başvuranların koruyucu aile olması yönünde karar verilmesi halinde düzenlenen ve hizmetin devam etmesinin uygun bulunduğu her yıl için yenilenen il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürü imzalı belgeyi,

i) Koruyucu Aile Birimi: Koruyucu aile hizmetlerinin daha etkin ve verimli yürütülebilmesi için yeteri kadar sosyal çalışma görevlisi ile birim yöneticisinden oluşan ve il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlükleri bünyesinde kurulan birimi,

j) Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi: Korunmaya muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi,

k) Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini,

l) Komisyon: Mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya görevlendirilen il müdür yardımcısı başkanlığında, ilçelerde ise ilçe müdürü başkanlığında biri vakadan sorumlu en az dört sosyal çalışma görevlisinden, sayının yetersiz olması halinde iki sosyal çalışma görevlisinden oluşturulan koruyucu aile komisyonunu,

m) Koruyucu Aile Sözleşmesi: İl **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlükleri ile koruyucu aile arasında imzalanan ve koruyucu ailenin yükümlülüklerini kapsayan mahalli mülki amir onaylı belgeyi,

n) Kuruluş: Çocuk Evleri, Sevgi Evleri, Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerini,

o) Sosyal Çalışma Görevlisi: Sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni, özel eğitim öğretmenini,

ö) Sosyal İnceleme: Koruyucu aile hizmet sürecinin her aşamasında çocuk, kişi veya ailelerin psikolojik, sosyal ve ekonomik durumlarını belirlemek amacıyla sosyal hizmet müdahalelerine ilişkin önerileri içeren değerlendirme ve karar verme sürecini,

p) Özel Zorlukları veya İhtiyaçları Bulunan Çocuk: Suça sürüklenen veya suçun mağduru olup davranış bozuklukları sergileyen ve özel ilgi, destek ve bakım gerektiren ve mahkeme kararı ile koruma ve bakım altına alınan çocuğu,

r) Süreli Koruyucu Aile Modeli: Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

s) Temel Aile Eğitimi: Çocuğun desteklenmesi amacıyla çocuk gelişimi, ihtiyaçları ve etkili ebeveynlik yapılması kapsamında temel ana, baba eğitimini de içeren genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitimi,

ş) Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımı,

t) **(Ek:RG-24/1/2015-29246)** Koruyucu Aile İzleme Rapor Anahattı: Koruyucu aile yanındaki çocuğun hizmetten yararlanma düzeyinin belirlenmesi, hizmet sürecinde çocuğu etkileyecek her türlü durumun tespit edilerek çocuk yararına değerlendirme yapılabilmesi ve ihtiyaç duyulan mesleki çalışma ya da işlemlerin belirlenerek takip edilmesine yönelik asıl konuların yer aldığı, içeriği Genel Müdürlükçe belirlenen, izleme sürecinde yapılan çalışmalara ilişkin raporun hazırlanmasına dair anahattı,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Uygulama Esasları

Sorumlu birim ve uygulayıcı

MADDE 5 – (1) Koruyucu aile hizmeti, Bakanlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde Genel Müdürlüğün koordinasyonunda il **(Mülga iba-**

re:RG-24/1/2015-29246) (…) müdürlüklerinde oluşturulan komisyonlar ile bu hizmet kapsamında görevlendirilen sosyal çalışma görevlisi tarafından yürütülür.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun tespiti

MADDE 6 – (1) Haklarında acil korunma veya bakım tedbiri alınması zorunlu görülen çocuklar öncelikli olarak koruyucu aile yanına yerleştirilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki çocuklardan, her ay koruyucu aileye yerleştirilebilecek olanların fotoğrafları, ad ve soyadı, doğum yeri, doğum tarihi ve korunma veya bakım tedbiri veya acil korunma kararı nedenlerini kapsayan liste ile birlikte sağlık durumu, psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerini gösteren, çocuğun alışkanlıkları, davranış kalıpları ve özel gereksinimlerini içeren durum değerlendirme raporu, kuruluşlar tarafından il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne gönderilir.

(3) Sosyal çalışma görevlisi tarafından koruyucu aile adayının sosyal incelemesi tamamlandıktan sonra, hakkında durum değerlendirme raporları düzenlenmiş çocuklar arasından eşleştirme yapmak üzere ilgili kuruluşa veya birime ziyaret yapılır, dosya bilgileri incelenir, çocuğun tanınması amacıyla ilgili personel ve çocukla gerekli görüşmeler yapılır. Aile ve çocuğun özellikleri görülerek yapılan eşleştirme önerisi, yazılı olarak Komisyona sunulur.

Eşleştirme

MADDE 7 – (1) Çocukların uygun koruyucu aileler ile eşleştirilmesi, koruyucu aile hizmetinin amaçları ve esasları kapsamında il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünde oluşturulan komisyonca değerlendirilir.

(2) Çocuk, komisyonca uygun görülen koruyucu aile yanına, koruyucu aile sözleşmesi imzalanarak, mahalli mülki amirin onayı ile yerleştirilir.

Koruyucu ailenin tespiti ve istenen belgeler

MADDE 8 – (1) Koruyucu ailenin,

a) Türk vatandaşı olması ve Türkiye'de sürekli ikamet etmesi,

b) 25-65 yaş aralığında bulunması,

c) En az ilkokul düzeyinde eğitim almış olması,

ç) Düzenli gelire sahip olması,

gerekir.

(2) Uzmanlaşmış koruyucu aileler ile geçici koruyucu aileler için birinci fıkranın (a), (b) ve (ç) bentlerine ek olarak; bu kapsamdaki çocuklara yardımcı olabilecek Bakanlıkça belirlenen lisans eğitimi almış veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana-baba eğitimleri, koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimlerini almış olmak gerekir.

(3) Başvuru sahipleri evli iseler eşleriyle birlikte, koruyucu aile olmak üzere yerleşim yerlerindeki il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüklerine başvurabilirler.

(4) Başvuru ve çocuğun aile yanına yerleştirildiği tarih itibarıyla birinci fıkranın (b) bendindeki yaş aralığında olmak gerekir. Bunun tespitinde, eşler arasındaki yaş farkının on yaş veya daha az olması halinde yaşı küçük olan eşin yaşı, bunun haricindeki durumlarda eşlerin yaş ortalaması esas alınır.

(5) Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli hariç olmak üzere çocuk ile koruyucu aile olacak eşlerden yaşı küçük olan arasındaki yaş farkı on sekiz yaştan az olamaz.

(6) Öncelikle akrabalara ya da belli bir süredir devam eden ana-baba-çocuk ilişkisinin kurulduğu yakın çevre ailelerden uygun olanlara koruyucu aile olmaları yönünde teklifte bulunulur. Bu kişilerin koruyucu aile olmak istemesi durumunda, yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre Komisyon tarafından uygun görülmesi halinde yaş ve eğitim şartı aranmaz.

(7) Koruyucu aile adaylarının yaşı değerlendirilirken, çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla aralarında birebir ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlanması esasları göz önünde bulundurulur.

(8) Çocuğun anne veya babası ya da vasisi, koruyucu ailesi olamazlar.

(9) Koruyucu aile olmak üzere il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüklerine başvuran kişilere hizmetin esasları ve işleyişi ile yerleştirilecek çocukların özellikleri hakkında bilgi verilerek ilk görüşme

yapılır, uygun görülen kişi veya eşlerle ilk görüşme formu doldurulur ve yazılı başvuru alınarak aşağıdaki bilgi ve belgelerin en geç bir ay içinde tamamlanması istenir.

a) T.C. Kimlik Numarası beyanı.

b) Bir adet vesikalık fotoğraf.

c) Öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneği.

ç) İş, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin onaylı örneği.

d) Koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerden, çocuğun yüksek yararından hareketle; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile millete ve devlete karşı suçlar, topluma karşı suçlar, kişilere karşı suçlar ile uluslararası suçlardan ve çocuklara yönelik işlenen istismar suçlarından mahkûm olmadığına dair adli sicil belgesi.

e) Varsa koruyucu aile birinci kademe, koruyucu aile ikinci kademe veya temel aile eğitimi belgesi veya belgelerinin onaylı örneği.

f) Sosyal inceleme sürecinde tespit edilen durumlara ilişkin koruyucu aileyi tanımaya yönelik ihtiyaç duyulacak diğer belgeler.

g) Koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerin, çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini ve eğitimini etkileyecek ya da çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösteren, Devlet ya da üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerinden alınan doktor raporu, gerekli görülmesi halinde kişinin sağlığına, devam eden hastalığına veya bağımlılığına ilişkin ayrıntılı rapor.

(10) Kişilerin evli olması halinde her iki eş için de aynı belgeler aranır.

(11) Kişilere ait açıklamalı nüfus kayıt örneği, kimlik paylaşımı sisteminden alınarak dosyaya eklenir.

(12) Hizmet sürecinin devam ettiği her iki yılda bir ve koruyucu aileye yeni katılan her aile üyesi için dokuzuncu fıkranın (d) ve (g) bentlerinde istenen belgeler yenilenir. Tespit edilen duruma uygun işlem tesis edilir.

(13) Koruyucu aile dosyası içinde yer alan belgeler, hiçbir şekilde başvurana iade edilmez.

(14) Koruyucu aile başvurusunun yoğun olduğu illerde sıralama oluşturulur. Aileler, oluşturulan sıra esas alınarak koruyucu aile yanına yerleştirilebilecek uygun çocuğu bulunan illere Genel Müdürlükçe yönlendirilir. Buna ilişkin usul ve esaslar genelge ile belirlenir.

(15) Koruyucu aile olma şartlarını taşımayanlara yazılı olarak bilgi verilir.

Araştırma ve inceleme

MADDE 9 – (1) Başvurusu kabul edilenler hakkında kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişkileri, tek başına yaşayıp yaşamadığı, yaşantısının genel kabul görmüş toplum kural ve değerlerine uygun olup olmadığı, çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları gibi çocuk ile koruyucu aile ilişkileri açısından önem taşıyan temel mesleki değerlendirme hususları dikkate alınarak sosyal inceleme yapılır.

(2) Sosyal inceleme sonucunda koruyucu ailenin 4 üncü maddede tanımlanan hizmet modellerinden hangisine uygun olduğu belirlenir, hazırlanan dosya komisyona sunulur.

Koruyucu aile eğitimleri

MADDE 10 – (1) Koruyucu aile olmak isteyen ve 8 inci maddede belirtilen şartları taşıyan adaylara ve mevcut koruyucu ailelerin eğitimlerine ilişkin konuların içeriği ve eğitimin uygulanmasına dair hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

(2) Korunma altına alınmadan önceki yaşantıları ya da mevcut durumları açısından özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocuklar, Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi uygulamasına başlanıncaya kadar mesleki çalışma alanları veya meslek eğitimleri nedeniyle çocuğun özel bakımını sağlayacak düzeyde bilgi ve deneyim sahibi olan koruyucu aileler yanına yerleştirilebilir.

(3) Eğitim programına sürekli devam eden ve tamamlayan adaylara Koruyucu Aile Eğitimi Katılım Belgesi verilir.

(4) Temel Aile Eğitimi ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitiminin yanı sıra çocuk yetiştirmeye yardımcı olacak sertifikalı diğer eğitimleri

almış olanlar, daha özel bakım gerektiren çocuklara verilecek koruyucu aile hizmetlerinde tercih edilir.

(5) Süreli koruyucu aile yerleştirmelerinde Temel Aile Eğitimi ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini tamamlayanlar öncelikle tercih edilir.

(6) Koruyucu aile adaylarının ve mevcut koruyucu ailelerin bulundukları il veya ilçede aldıkları eğitim, diğer il veya ilçelerde de geçerlidir.

Komisyon kuruluş ve işleyiş esasları

MADDE 11 – (1) Komisyon, mahalli mülki amirin onayı ile illerde il müdürü veya görevlendirilen il müdür yardımcısı başkanlığında, ilçelerde ise ilçe müdürü başkanlığında, biri vakadan sorumlu olmak üzere en az dört sosyal çalışma görevlisinden, sayının yetersiz olması halinde iki sosyal çalışma görevlisinden oluşur.

(2) Komisyona, koruyucu aile hizmetine ilişkin sosyal çalışma görevlisi veya çocukla ilgili diğer uzmanlar tarafından kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda hazırlanan raporlar sunulur. Komisyon ihtiyaç duyduğu kişileri dinleyebilir. Vaka süreci ve çocuğun üstün yararı doğrultusunda karar verilir. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Gerekli görülmesi halinde tekrar inceleme yapılmasına karar verilebilir.

(3) İhtiyaç duyulması halinde birden çok komisyon oluşturulabilir.

(4) Koruyucu aile hizmetinin etkin ve verimli yürütülebilmesi için sekretarya işlemleri il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüklerindeki koruyucu aile birimlerince yürütülür, komisyon için uygun koşullara sahip çalışma ortamları oluşturulur.

Komisyon ve koruyucu aile biriminin görevleri

MADDE 12 – (1) Komisyonca, dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda, aşağıdaki konularda karar alınır.

a) Koruyucu aile olmak üzere başvuran ailelerin uygunluğu,

b) Koruyucu Aile Belgesi düzenlenmesi,

c) Çocuğun yerleştirileceği aile,

ç) Koruyucu Aile Belgesinin geçerliliği,

d) Çocuğun koruyucu aile ile birlikte yurt dışına çıkması,

e) Çocuğun koruyucu aileden geri alınması,

f) Koruyucu aile statüsünün iptali,

g) Hizmet sürecinde tereddütte kalınan durumların değerlendirilmesi.

(2) Karar, oy çokluğu ile alınır. Kararlarda çekimser oy kullanılamaz. Olumsuz oy kullanan üye tarafından gerekçe karar metnine eklenir.

(3) Komisyon, bulunduğu il veya ilçede belirlediği hedefler doğrultusunda tanıtım çalışmaları, kampanya ve faaliyetleri planlar ve takip eder.

(4) Koruyucu aile biriminin görevleri şunlardır.

a) Başvuruların alınması,

b) Sosyal incelemenin yapılması,

c) Dosya oluşturulması,

ç) Çocuk ile ailenin uyumlaştırılması,

d) Çocuğun aileye yerleştirilmesi,

e) Çocuğun yerleştirilmesi ile aile yanında izlenmesi, bakımı, sağlık durumu ve eğitimine yönelik tedbir kararlarının yerine getirilmesi ve diğer süreçlerin takibi,

f) Koruyucu aile eğitimlerinin planlanması,

g) Koruyucu aile ile ilişkilerin düzenli yürütülmesi,

ğ) Çocuğun öz ailesi ve yakınlarıyla görüştürülmesi ile ilgili planlama yapılması ve uygulanması,

h) Verilecek diğer görevler.

İtiraz

MADDE 13 – (1) Koruyucu aile başvurusunun reddedilmesine, askıya alınmasına veya işlemden kaldırılmasına ilişkin işlemler, il veya ilçe müdürlüğü tarafından başvuru sahiplerine yazılı olarak tebliğ edilir.

(2) Bu işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren ilgili kişi veya aile tarafından onbeş gün içinde il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne itiraz edilebilir. İtiraz, ilk kararı veren kişiler dışında mahalli

mülki amirin onayı ile il müdürlüğünce oluşturulacak bir başka komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde karara bağlanır. Karar itiraz edene yazılı olarak tebliğ edilir.

Koruyucu aile hizmetinden yararlanacak çocuğun yerleştirilmesi

MADDE 14 – (1) Komisyon tarafından eşleştirilmesi uygun bulunan koruyucu aile ile çocuğun tanıştırılmasından önce çocuğun düşüncesi öğrenilerek gerekli mesleki çalışmalar yapılır.

(2) Koruyucu aile sözleşmesi imzalanıncaya kadar çocuk ve ailenin birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerini tanımaları ve alışmalarına uygun ortam sağlanması planlanır. Bu süreçte çocuk önce saatlik, daha sonra günlük, haftalık ve iki haftalık gibi sürelerle, çocuk ile koruyucu ailenin uyumuna göre toplamda iki ayı geçmeyecek şekilde koruyucu aileye izinli verilebilir. Süreçte olumlu kanaat oluşması, çocuğun ve ailenin de istemeleri halinde yerleştirme işlemi başlatılır.

(3) Uyum süreci sonunda il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlükleri ile yanına çocuk yerleştirilen koruyucu aile arasında sözleşme imzalanır, mahalli mülki amir tarafından onaylanır.

(4) Kuruluşta bulunan çocuklar sağlık kartı ile birlikte koruyucu aileye verilir ve buna ilişkin tutanak düzenlenir.

(5) Koruyucu aile yerleştirme formu, yerleştirme tarihinden itibaren en geç on gün içinde Genel Müdürlüğe ulaştırılır.

(6) Bir koruyucu aile yanına, çocuklar ve koruyucu aile arasında birebir ilişki kurulması ve çocukların sağlıklı bireysel gelişimlerinin sağlanacağı uygun şartların bulunması halinde ve tercihen aynı anda olmamak üzere en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Çocukların kardeş olması durumunda yapılacak vaka değerlendirmesi sonucuna göre çocuk sayısı sınırlandırılmayabilir. Kardeşlerin aynı aile yanına yerleştirilememesi halinde birbirleriyle görüştürebilecek aileler yanına yerleştirilmeleri esastır.

(7) Koruyucu ailenin kendi çocuğunun da olması halinde, her çocuğun haklarının korunması, sağlıklı iletişim kurmalarının sağlanması ve hizmetten beklenen yararın gerçekleştirilmesi açısından kapsamlı değerlendirme yapılarak, oluşan kanaate uygun özellikte ve sayıda çocuk yerleştirilir.

(8) Geçici koruyucu aile yanına aynı anda 0-3 yaş grubu için en fazla iki çocuk, 4 yaş ve üzeri çocuklar için aralarında en fazla üç yaş farkı olmak üzere en çok üç çocuk aynı anda yerleştirilebilir. Kardeş çocuklar için bu kriterler göz önünde bulundurulmaz.

(9) Suça karışan çocukların yerleştirileceği geçici koruyucu aileler yanında aynı anda en fazla iki çocuk bulunur.

(10) Suç mağduru çocuklar ile suça karışan çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması esastır.

(11) Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklar ile diğer çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması esastır.

(12) Geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilecek çocukların birbirlerine zarar vermemeleri açısından da korunma altına alınma nedenleri, yaş ve cinsiyetleri açısından özel bir değerlendirme yapılır.

(13) İl **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğü tarafından geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilmesine karar verilen çocuklar doktor raporu alındıktan sonra günün her saatinde yerleştirilebilir. Komisyon kararı yirmi dört saat içinde alınır. Mesai saatleri dışında yapılacak yerleştirmeler, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünce görevlendirilen sosyal çalışma görevlisi tarafından yerine getirilir.

(14) Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinden yararlandırılacak çocukların tek olarak yerleştirilmesi esastır. Ancak çocuğun yararına uygun şartların oluşması halinde en fazla iki çocuk yerleştirilebilir.

(15) Yanına çocuk yerleştirilen aileye; standardı Genel Müdürlükçe belirlenen ve üzerinde çocuğun da ismi bulunan fotoğraflı Koruyucu Aile Kimlik Kartı verilir. Bu kartlar il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüklerince düzenlenir. Koruyucu Aile Hizmeti kapsamında işbirliği ya da protokol yapılan yerlerde bu kartın gösterilmesi zorunludur.

Koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri

MADDE 15 – (1) Koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Yanına yerleştirilen çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli koşulları sağlamak ve uygulamak, Sağlık Bakanlığının belirlediği aralıklarda çocuk izlem protokollerine göre izlemini yaptırmak, varsa tedavi planı ile ilgili yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde olmak.

b) Çocuğun yetenekleri ve becerilerinin el verdiği ölçüde eğitim ve öğretimi veya meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermek, çocuğu koruma, eğitme ve yetiştirme dışında hiçbir surette çalıştırmamak.

c) Görüştürülmesinde koruyucu aile birimince bir sakınca bulunmaması durumunda çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamak.

ç) Çocuğun kan bağı bulunan ya da eski çevresinden kişilerle il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurmamak.

d) Çocuğun karşılanabilir nitelikteki ihtiyaç, istek ve beklentileri ile çocuğu ilgilendiren kararlarda düşüncesini almak.

e) Çocuğun devam edeceği okul, katılacağı kurs, sünnet gibi hayatını etkileyen, değiştiren konularda sorumlu sosyal çalışma görevlisi ile birlikte karar almak.

f) Hizmet sürecinde çocukla ilgili oluşan her türlü rutin dışı değişiklikleri ve bunlara ilişkin duyumlarını zaman geçirmeksizin sorumlu sosyal çalışma görevlisine bildirmek.

g) Koruyucu aile hizmet sürecine ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten sosyal çalışma görevlilerine gerekli çalışma şartlarını hazırlamak, periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmek, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için uygulama planı doğrultusunda işbirliği yapmak.

ğ) İl **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılmak.

h) Çocuğun, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünün uygun görüşü alınmaksızın başka bir kişi veya ailenin yanına bırakarak oturma yerini değiştirmemek.

ı) Telefon değişikliği bilgisini hemen, adres bilgilerindeki değişikliklerini acil durumlar dışında değişiklik gerçekleşmeden bulunduğu il veya ilçede en az yirmi gün önce, başka bir il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) e taşınma durumunda en az bir ay önce il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne bildirmek ve taşınma sonrasında da sürekli yerleşim yerini yirmi gün içinde bildirmek.

i) Çocuğun koşullarının değişmesi sonucu il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğü tarafından hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması halinde, çocuğun yararının gerektirdiği işlemlerin yapılabilmesi için her türlü destekte bulunmak ve çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasında il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

j) Çocuk yerleştirme önerisini geçerli bir mazereti olmaması halinde kabul etmek.

(2) Geçici koruyucu ailenin birinci fıkrada belirtilenler dışındaki diğer görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Acil koruma gerektiren ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş olup, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğü tarafından yerleştirilmek istenen çocukları, mazeretsiz olarak üç defadan fazla olmamak şartıyla günün her saatinde kabul etmek.

b) İl **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) dışına çıkılması gereken durumlarda önceden il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne bilgi vermek.

c) Ev koşullarını hizmete uygun olarak düzenlemek.

ç) Geçici statüden vazgeçmek istemeleri halinde bu durumu en az bir ay önceden il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne bildirmek.

d) Geçici statüden vazgeçmek için dilekçe ile durumunu bildiren koruyucu aile, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünün uygun bulması halinde yanındaki çocukların kendilerine uygun hizmet modellerine geçişleri sağlanana kadar hizmeti sürdürmek.

(3) Uzmanlaşmış koruyucu ailenin, birinci fıkra ile ikinci fıkranın (a) bendi hariç diğer bentlerinde belirtilenler yanında, suça sürüklenmiş veya suç mağduru olan çocukla ilgili diğer görev ve yükümlülükleri şunlardır;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için ilgili birimlerle işbirliği yapmayı kabul etmek.

b) Varsa verilen denetim tedbiri hakkında ilgili birimlerle işbirliği yapmak.

c) Hazırlanan uygulama planı, varsa tedavi planı, eğitim tedbiri ile ilgili olarak eğitim planındaki yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde çalışmak.

İzleme esasları

MADDE 16 – (1) **(Değişik:RG-24/1/2015-29246)** Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, aşağıda belirtilen esaslar doğrultusunda düzenli olarak izlenir.

a) İzlemelerde tespit edilen durumlar Genel Müdürlükçe belirlenen formlara işlenir. İzleme sürecindeki form ve raporlar, sosyal çalışma görevlileri tarafından Koruyucu Aile İzleme Rapor Anahattına uygun olarak düzenlenir. Ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik gerekli mesleki çalışmalar planlanır.

b) Koruyucu aile birimi tarafından, her çocuk için dosyasında bulunan izleme kartına izleme tarihi, yöntemi, izleme sırasındaki tespitler ve değerlendirmelerin özeti işlenir.

c) Koruyucu aile birimi tarafından, çocukların yerleştirilme tarihi, izleme periyodu, en son yapılan izleme ve planlanan izleme tarihleri, yöntemi, gerçekleştirilecek faaliyetleri içeren uygulama planı hazırlanır ve süreç vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından takip edilir.

ç) Esas olarak sosyal çalışma görevlileri aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir. Koruyucu aile hizmeti kapsamında görevlendirilen sosyal çalışma görevlilerinin başka bir hizmet alanında görevlendirilmesi tercih edilmez.

d) Koruyucu aile birimine; koruyucu aile hizmetinin etkin ve verimli olarak çocuğun yararına sürdürülebilmesi için hizmetin takibine yönelik süreçlerde ihtiyaç duyulan araç, gereç ve diğer konularda gerekli imkânlar öncelikle sağlanır.

e) İl müdürlüğünde gerçekleştirilen izleme görüşmelerinde çocukların koruyucu veya öz ailelerini beklerken zaman geçirebilecekleri ya da kendileriyle de aynı anda görüşme yapılabilecek kırtasiye, oyuncak gibi malzemelerin bulunduğu görüşme odaları oluşturulur.

f) Öğrenim amacıyla bir başka il'e gitmesi gereken çocuklar açısından hizmetin devamında çocuk ve koruyucu ailesinin iletişimlerinin ne şekilde sürdürüleceği, koruyucu ailenin çocuk için üstlenmeye devam

edeceği sorumluluklar değerlendirilir. Koruyucu aile hizmetinin sonlandırılmasını gerektirecek bir durum belirlenmemesi halinde izlemeler, çocuğun ve koruyucu ailenin bulunduğu yer il müdürlükleri arasında koordinasyon kurularak devam ettirilir. Aylık bakım ödemesinin çocuk için kullanılma durumu takip edilir.

(2) Koruyucu aile ve çocuğun izlenmesi sürecinde;

a) Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışma görevlisi tarafından ilk yıl en az her ay bir defa olmak üzere düzenli olarak izlenir, daha uygun hizmet modeline karar verilmesi amacıyla genel bir durum değerlendirmesi yapılır. Çocuğun koruyucu aile yanında kalmasının uygun görülmesi durumunda ikinci yıldan itibaren izlemeler yılda en az dört defadan az olmamak üzere düzenli olarak yapılır.

b) Koruyucu aile hizmet sürecinin özelliğine göre, yerleştirmeyi takip eden ilk haftalar ile geçici ve uzmanlaşmış koruyucu aile yanında bulunan çocuklar için izlemeler daha sık yapılır.

c) İzlemelere gerektiğinde diğer sosyal çalışma görevlileri iştirak ederek kendi mesleki raporlarını düzenler ve vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlileri koordinesinde uygulama planı takip edilir.

ç) Koruyucu aile yanındaki çocuğun öz ailesi yanına döndürülmesi için koruyucu aile ve çocukla mesleki çalışmaların sürdürülmesi sağlanır.

d) Çocukla kurulan iletişim, çocuğun ev ortamındaki kurallar bağlamında rolü ile yeri, çocuğa kazandırılan beceriler, davranışları, kendisine tanınan haklar ve aylık bakım ödemesinin ne kadarının çocuk için kullanıldığını belirlemeye yönelik gözlem ve görüşmeler yapılır, hizmet süreci bütün boyutları ile birlikte değerlendirilir.

e) İzleme çalışmalarında, gizlilik ilkesine uyularak koruyucu ailenin ve çocuğun sosyal çevresinde ve çocuk için risk oluşturacak koşullar dikkate alınıp araştırma yapılır.

f) Çocuğun iletişim halinde olduğu diğer kurumlardaki durumu da takip edilir.

g) Koruyucu aile yanındaki çocuğun bakım tedbiri kararı gereği, uygulama planı ve oluşan değişiklikler hakkında mahkemeye bilgi verilir.

(3) Çocuğun öz ailesinin izlenmesi sürecinde;

a) Ailenin yaşam koşulları ve ev ortamı, aile ilişkileri, aile üyelerinin sürekli bir işi ve gelirinin bulunup bulunmadığı, başka bir hizmetten yararlanan çocuklarının olup olmadığı, çocuklarını ziyaret etme ve izinli alma durumları, ziyaret ve izin sonrası çocukta gözlemlenen davranışlar ve psikolojik durumu, koruyucu aile ile il veya ilçe müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurulmasıyla ilgili sorunlar, çocuğuna bakma istekliliği ve bunun ne kadar gerçekçi olduğu gibi konularda gözlem ve görüşmeler koruyucu aile hizmet modeline göre belirlenen aralıklarda yapılır, kapsamı Genel Müdürlükçe belirlenen ilgili forma işlenir.

b) Öz aileye, koruyucu aile hizmeti hakkında olumlu bakış ve uygun yaklaşım kazandırmak üzere gerekli mesleki çalışmalar kuruluşla koordinasyon sağlanarak yapılır.

c) Öz aile ile çocuğun birlikte yaşamalarını sağlayacak kısa ve uzun dönemde mesleki çalışmalar planlanır, şartların uygun bulunması durumunda çocuğun ailesi yanına dönüşü değerlendirilir.

(4) Çocuğun öz ailesi ve geçmiş yaşantısından diğer kişilerle görüşmelerinin izlenmesi sürecinde;

a) Çocuğun kan bağı bulunan ya da önceki çevresinden tanıdığı kişilerle görüşmeleri, vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisi koordinasyonunda planlanır.

b) Planlanan görüşmeler dışında il ve**(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünün bilgisi olmaksızın görüşme yapılmaması konusunda çocuk, koruyucu aile ve öz aile ile mesleki çalışma yapılır.

c) Görüşmelerde çocuğun olumsuz etkilenmemesi için vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisinin, ihtiyaç halinde başka bir sosyal çalışma görevlisinin de hazır bulunması sağlanır.

ç) Çocuğun kuruluşta bulunan kardeşleri ile görüştürülmesine ilişkin kayıt ve gözlem formları aynı gün doldurularak çocuğun koruyucu aile dosyasına konulmak üzere il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne iki gün içinde gönderilir.

İzin

MADDE 17 – (1) Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, dosya bilgileri ve yapılan sosyal inceleme sonucuna göre uygun bulunması ve ço-

cuğun istemesi halinde yaşantısını etkilemeyecek aralıklarla ve sürelerle, tatil günlerinde olmak üzere yıl içerisinde en fazla otuz güne kadar öz ailesine izinli verilebilir. İzinli verilen çocuk, koruyucu aileden öz ailesine veya yakınlarına verilmek üzere koruyucu aile birimince alınır ve izin bitiminde aynı yöntemle koruyucu aileye verilir.

(2) İzinli verilen çocuklar için izin tutanağı doldurulur ve bir sureti dosyasında saklanır, diğer sureti izinli verilen kişiye teslim edilir.

(3) İzin sırasında veya dönüşünde çocuğun ihmal edildiği, istismara uğradığı ya da kötü muamele gördüğünün belirlenmesi hallerinde durum hakkında tutanak düzenlenir, gerekli mesleki çalışmalar yapılır, planlanarak uygulanır, izinli verilen kişi hakkında yasal işlemlerin başlatılması için gerekli başvurular yapılır, çocuk bir daha bu kişiye izinli verilmez ve hakkındaki hizmet planı yeniden değerlendirilir.

(4) İzin süresi biten çocuğun koruyucu aile birimine getirilmemesi halinde çocuk, kollukla birlikte bulunduğu adresten hemen geri alınır.

Koruyucu ailenin yerleşim yeri değişikliği

MADDE 18 – (1) Koruyucu ailenin yerleştiği il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) ini değiştirmesi halinde ilgili dosyalar, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğünce yeni yerleşim adresinin bulunduğu il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüğüne gönderilir. Yeni yerleşim yerinin bildirilmesi tarihinden itibaren en fazla bir hafta içinde koruyucu aile ziyaret edilir ve koruyucu aile izleme raporu hazırlanır. Olumlu kanaat oluşması halinde çocuğun nakline ilişkin işlemler ilgili il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlükleri arasında yapılır. Nakil sırasında koruyucu aileye en son yapılan ödeme tarihi belirtilir.

Çocuk ve koruyucu ailenin birlikte seyahat etmesi

MADDE 19 – (1) Koruyucu ailenin tatil, gezi gibi nedenlerle il dışı seyahatlerinde çocuğu beraberinde götürmek istemesi halinde; çocuk ve aileyi izlemekle görevli sosyal çalışma görevlisinin uygun görüşü ve il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürünün onayı ile izin verilir.

(2) Koruyucu ailenin görev veya tatil amacı ile çocuğu beraberinde yurt dışına götürebilmesi talebi; veli, vasi veya kayyumun izni, çocuk ve aileyi izlemekle görevli sosyal çalışma görevlisinin uygun görüşü ile komisyona sunulur. Komisyon tarafından çocuğun yurt dışına çıkmasının

uygun görülmesi halinde, il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürünün teklifi ve mahalli mülki amirin onayı ile gerekli izin verilir.

(3) Çocuğun koruyucu ailesiyle birlikte yurt dışına çıkmasının uygun bulunduğu durumlarda hizmet kapsamında yapılması gereken izleme ve raporlamaya ilişkin ücretler, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Hizmetin Sonlandırılması

Çocuğun geri alınması

MADDE 20 – (1) Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, aşağıdaki durumların tespiti halinde yerleştirmede izlenen usulle geri alınır.

a) Koruyucu ailenin 15 inci maddede belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi.

b) Çocukla koruyucu aile arasındaki sağlıklı iletişimin yapılan mesleki çalışmalara rağmen kurulamaması veya devam ettirilememesi.

c) Koruyucu aile tarafından çocuğun istismar edildiğinin tespit edilmesi.

ç) Koruyucu ailenin, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunduğunun ve bu doğrultuda ifadeler kullandığının belirlenmesi.

d) Çocuk için hizmetten beklenen yararın gerçekleşmediğinin yapılan izlemelerde tespit edilmesi.

e) Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması.

f) Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinin değişmesi veya koruma kararının kaldırılması.

g) Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle hizmet vermekten vazgeçmesi.

(2) Komisyonun çocuğu geri almaya karar vermesi halinde, çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasına yönelik uygulama planı oluşturulur bu

plan sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından uygulanır. Çocuk hazır olduğunda aileden geri alınır ve bu hususa ilişkin tutanak düzenlenir.

(3) Çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı tarihten itibaren koruyucu aile sözleşmesi ve Koruyucu Aile Kimlik Kartının geçerliliği kendiliğinden sona erer.

(4) Koruyucu Aile Sonlandırma Formu, çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı tarihten itibaren en geç on gün içinde Genel Müdürlüğe ulaştırılır.

(5) Koruyucu ailenin çocuğu vermek istememesi halinde aileye yazılı bildirimde bulunularak çocuğu acil durumlar dışında en geç üç gün içinde koruyucu aile birimine getirmesi istenir. Verilen süre içinde çocuğun getirilmemesi halinde gerekirse kolluk yardımıyla çocuk koruyucu aileden geri alınır.

(6) Çocuğun zarar gördüğü ve acilen koruyucu aile yanından alınmasının zorunlu olduğu kanaati oluşan durumlarda, gerekirse kolluktan destek alınarak çocuk aileden zaman geçirilmeksizin geri alınır.

(7) Çocuğun, koruyucu aile yanından geri alınması aşamasında veya vakanın aciliyetine göre geri alınma sonrasında tedbir kararlı çocuklar için tedbirin değiştirilmesine yönelik yetkili mercilere başvuruda bulunulur.

(8) Geri alınan çocuğun yerleştirildiği yere uyum sağlamasına yönelik olarak takibi ve uygulama planının oluşturulmasına ilişkin çalışma yapılır.

Geri alınan çocuğun yararlanacağı hizmet

MADDE 21 – (1) Koruyucu aileden geri alınan çocuk, öncelikle öz ailesi yanına döndürülür.

(2) Öz ailesi yanına döndürülemeyen çocuk, öncelikle akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilir.

(3) Akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilemeyen çocuk, durumuna uygun başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilir.

(4) Durumuna uygun bir koruyucu aile bulunamaması halinde çocuk, uygun başka bir hizmet modelinden yararlandırılır.

Koruyucu aile statüsünün iptali

MADDE 22 – (1) Aşağıdaki durumların tespiti halinde koruyucu aile statüsü iptal edilir.

a) Çocuğu ihmal ve istismar ettiğinin, kötü muameleye maruz bıraktığının belirlenmesi.

b) Sosyal ilişkileri açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının gözlenmesi.

c) Fizik ve ruh sağlığının, çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olduğunun Devlet ya da üniversite hastanelerince doktor raporu ile belirlenmesi.

ç) 8 inci maddenin dokuzuncu fıkrasının (d) bendine göre sahip olduğu şartı yitirmesi.

d) Mesleki danışmanlık hizmeti ve yönlendirmelere uygun davranmaması.

e) Geçici koruyucu ailenin çocuk yerleştirme önerilerini mazeretsiz olarak üç kereden fazla kabul etmemesi.

(2) Birinci fıkrada belirtilen durumların tespiti halinde; sorumlu sosyal çalışma görevlisinin hazırlayacağı rapor, geciktirilmeksizin Komisyona iletilir. Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin talep hakkında komisyon tarafından en fazla onbeş gün içinde karar verilir.

(3) Komisyonca koruyucu aile statüsü iptal edilen koruyucu aile yanına bir daha çocuk yerleştirilemez.

(4) Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin karar, Genel Müdürlük ile il **(Mülga ibare:RG-24/1/2015-29246)** (…) müdürlüklerine en kısa sürede bildirilir.

Suç duyurusunda bulunma

MADDE 23 – (1) Koruyucu aile hizmet sürecinde konusu çocuğa yönelik suç teşkil eden eylemlerin tespiti halinde Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

(2) Çocuğun haklarının korunması amacıyla adli süreç takip edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Ödeme Esasları

Koruyucu ailelere yapılacak ödemeler

MADDE 24 – (1) **(Değişik:RG-24/1/2015-29246)**[1] Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere her çocuk için, (10270) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarın aşağıda belirtilen yaş aralıklarına göre belirlenen oranlar karşılığı tutarı, hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık ve net olarak ödenir.

YAŞ	ORANLAR
0-3 yaş	yüzde elli
4-5 yaş	yüzde yetmişbeş
6-14 yaş	yüzde seksen
15-18 yaş	yüzde seksenbeş
19+yaş	yüzde doksan

(2) Özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar için aylık bakım ücreti özür ve yaş durumu dikkate alınarak birinci fıkrada belirtilen miktar yüzde elli artırılarak uygulanır.

(3) Koruyucu aile yanında eğitime veya mesleki eğitim ya da kursa devam etmeyen eğitim yaşındaki çocuklar için ikinci fıkrada belirtilenler hariç aylık bakım ücreti yaş grubuna göre aldığı ücretin yüzde ellisi oranında ödenir.

(4) **(Değişik:RG-24/1/2015-29246)** Aile yanına ikinci fıkrada belirtilen ve kardeş çocuklar hariç, iki ya da üç çocuğun aynı anda yerleştirilmesi halinde, ikinci çocuk için birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde sekseni kadarı, üçüncü çocuk için yapılacak aylık ödeme ise bu çocukların yaş grupları itibarıyla kendileri için birinci fıkrada belirtilen ödemenin yüzde altmışı oranında ödenir.

(5) Koruyucu aile yanına yerleştirilen her çocuk için giderlerinin karşılanması amacıyla aylık bakım ödemesi her ayın yedisine kadar peşin

olarak yapılır. Ayın ilk beşinci gününden sonra yapılan yerleştirmelerde ve çocuğun koruyucu aile ilişkisinin sona erdiği ayda çocuğun koruyucu aile yanında kaldığı gün sayısı ile orantılı olarak ödeme yapılır, varsa fazla ödeme geri alınır.

(6) **(Değişik:RG-24/1/2015-29246)** Koruyucu aile sözleşmesi devam eden koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın emekliliğine esas sosyal güvencesi olmayan eşlerden birinin bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırması ve ödeme belgesinin ibrazı halinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanır.

(7) Talepte bulunan koruyucu ailelere, çocuk başına ödeme, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce yapılır.

Geçici koruyucu ailelere yapılacak ödemeler

MADDE 25 – (1) Geçici koruyucu aile ödemesi ay sonunda ve çocuğun aile yanında kaldığı gün oranında yapılır. Yapılacak ödemeler aşağıdaki şekilde gerçekleştirilir:

a) Ailenin yanına yerleştirilecek çocuklar için ödemeler, beşinci fıkrası hariç olmak üzere 24 üncü madde hükümlerine göre yapılır.

b) Ay içinde beş çocuktan fazla yerleştirme yapılması halinde (a) bendinde belirtilen ödemeye ilave olarak ek gösterge dahil en yüksek Devlet memuru aylığının yüzde otuzu eklenerek ödeme yapılır.

c) İhtiyaç halinde çocukların mama, bez, giyim ve okul malzeme masraflarının karşılanması amacıyla kuruluşta kalan çocuklar için ilgili mevzuatta belirlenen yıllık giyim kuşam tablosunda yer alan istihkaklara uygun olarak her çocuk için peşin ödeme yapılır.

Eğitim, kurs, servis, harçlık ve diğer giderler

MADDE 26 – (Değişik:RG-24/1/2015-29246)

(1) Koruyucu aile hizmeti kapsamında olup okula devam eden veya öğrenimini sürdüremeyen çocuklara, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen miktar kadar aşağıdaki usullerde harçlık ödenir.

a) Koruyucu aileye aylık bakım ücreti ile birlikte yanlarında bulunan çocuğa verilmek üzere ödenen harçlık, çocukların kişisel gelişimlerinin

sağlanabilmesi için koruyucu aile tarafından çocuğa verilir. Çocuğa verilen harçlığın, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen harçlıkla aynı olması için koruyucu ailelere gerekli yönlendirme yapılır.

b) Komisyon tarafından, çocuk hakkında 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik kapsamında alınmış olan Özürlü Sağlık Kurulu Raporunda yer alan tanı da dikkate alınarak yapılacak değerlendirme sonucunda, para kavramının gelişmediğine veya parasını koruyamayacağına karar verilen engelli çocukların harçlıklarının, çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara karşılık olduğu hakkında koruyucu ailelere gerekli yönlendirme yapılır.

(2) Tam gün öğrenim görüp de yemeklerini evde yeme olanağı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince harçlıkları iki kat artırılarak ödenir.

(3) Koruyucu aile yanında bakılan çocukların gelişim ve eğitimlerinin desteklenmesi için sorumlu sosyal çalışma görevlisi rehberliğinde yapılacak değerlendirme sonucunda koruyucu ailelere aşağıdaki ödemeler yapılır.

a) Servis ile okullarına gitmek zorunda olan çocukların okul servis ücretleri ile engelli çocukların servis ücretleri ve 4-5 yaş grubu kreş çağı veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri, servis bulunmaması halinde ulaşım giderleri karşılığı otobüs bilet ücreti ödenir.

b) Çocukların gelişim ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması veya bir meslek edinmek üzere kamu ya da özel kuruluşlar tarafından açılan kurslara katılacakların ücretsiz kontenjanlardan yararlanma durumları değerlendirilir. Bu imkândan yararlanamayanların kurs süresince kurs bedelleri, eğitim ve öğretimlerine ilişkin etüt, kurs, yaz okulu, harç, sınav ve kayıt ücretleri ile bunlara ilişkin her türlü araç gereç ve malzeme giderleri karşılanır. Çocuğun gelişim ve eğitim ihtiyaçları sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından değerlendirilerek uygun bulunması halinde çocuk bir yıl içinde birden fazla kursa katılabilir. Bu kapsamdaki giderlerin karşılanması fatura esasında değerlendirilerek aylık ya da tamamı şeklinde ödenebilir.

c) Başka illere öğrenim amacı ile gitmesi gereken çocukların ulaşım giderleri, bir günlük konaklama bedeli ile çocuğun okula kaydı ve kalacağı yere yerleştirilmesi ile ilgili olarak yardımcı olmak üzere giden ko-

ruyucu anne ve babanın da ulaşım ve bir günlük konaklama giderleri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 8 inci maddesine göre memur veya hizmetli olmayanlar için ödenecek tutarı geçmeyecek şekilde ödenir.

ç) 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda koruyucu aile hizmeti devam eden çocuklar için aylık bakım ödemesi koruyucu ailenin, koruyucu aile hizmetine ilişkin kütük kaydının bulunduğu il müdürlüğünce ödenmeye devam edilir. Ayrıca, çocuğun devlet yurtlarından yararlanması durumu öncelikle değerlendirilir.

(4) Aylık bakım ücreti almayan koruyucu ailelere talepleri halinde birinci ve ikinci fıkrada belirtilen harçlık ile üçüncü fıkrada belirtilen ödemeler yapılabilir.

(5) Koruyucu aile yanında bakılan çocuklar için aşağıda düzenlenen katlı ödemelerde 24 üncü maddenin birinci fıkrası esas alınır:

a) Okula giden çocuklara her yıl bir defaya mahsus olmak üzere eylül ayında okul masraflarının karşılanması amacıyla üç kat,

b) Hizmetten yararlanan bütün çocuklara yıllık giyim masraflarının karşılanması için nisan ve ekim aylarında iki kat,

tutarında ödeme yapılır.

(6) Aylık bakım ücreti almayan koruyucu ailelere de talepleri halinde yanlarındaki çocukların giyim ve eğitim masrafları karşılığı olarak beşinci fıkra hükümlerine göre ödeme yapılır.

(7) Bu maddede belirtilen tutarlar, Bakanlıkça gönderilen ödenekten, talepte bulunan koruyucu ailelere, çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce aylık olarak ödenir.

Sağlık giderleri

MADDE 27 – (1) Koruyucu ailede bakılan çocukların sağlık harcamaları için kuruluş bakımındaki çocuklarda olduğu gibi 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Genel Müdürlüğe bilgi verilmesi gereken durumlar

MADDE 28 – (1) Koruyucu aile olmak üzere başvuran aile yanına çocuk yerleştirilmesi, geri alınması, koruyucu ailenin yerleşim yerinin bulunduğu ili değiştirmesi, çocuğun naklinin yapılması, statü iptali ve çocuğun vefatı hallerinde il müdürlüklerince Genel Müdürlüğe bilgi verilir.

Düzenlenecek belgelerin şekli

MADDE 29 – (1) Koruyucu aile hizmetinin işleyişinde ihtiyaç duyulacak koruyucu aile sözleşmesi, yerleştirme ve sonlandırma formları ile sürecin her aşamasında kullanılacak benzeri belgelerin şekil, standart ve içerikleri ilgili mevzuata uygun olarak Genel Müdürlük tarafından belirlenerek ilgili birimlere duyurulur.

(2) Hizmet sürecinde, Genel Müdürlük tarafından geliştirilen standart formlar kullanılır. Hizmete ilişkin bilgiler ve değişiklikler zamanında bilişim sistemine yansıtılır. Formlar ve düzenli istatistikî bilgiler, il müdürlüğü tarafından Genel Müdürlüğe belirtilen zamanlarda gönderilir.

Koruyucu aile eğitiminin düzenlenmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde il müdürlüklerince koruyucu ailelere verilecek eğitimlere başlanır. Bu eğitimler başlatılıncaya kadar başvuruda bulunan ailelere eğitimlerini daha sonra tamamlamak şartıyla çocuk yerleştirilebilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 30 – (1) 14/10/1993 tarihli ve 21728 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 31 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 32 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM DEĞERLENDİRMESİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 20.02.2019

Resmî Gazete Sayısı: 30692

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu ile Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve bu raporları verebilecek yetkili sağlık kurum ve kuruluşlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek ve çocuklar ile ilgili özel gereksinim alanlarının belirlenmesine ilişkin ortak bir uygulama alanı geliştirmektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu, Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu ve bu raporları verebilecek yetkili sağlık kurum ve kuruluşlarını ve özel gereksinimlerle ilgili hususları kapsar.

(2) 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında bağlanacak gelirler ve aylıklar için (1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre verilecek fark aylığı miktarının belirlenmesine esas sağlık kurulu raporları hariç) istenecek durum bildirir sağlık kurulu raporları bu Yönetmelik kapsamında değerlendirilmez.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir

Vergisi Kanununun 31 inci maddesi, 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 8 inci maddesi ve 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun 5 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakım veren kişi: Çocuğun velisi veya vasisi ya da bakım ve gözetiminden sorumlu olarak yetkilendirilmiş gerçek ya da tüzel kişileri,

b) Bireysel etmenler: Bireyin cinsiyeti, yaşı, mizacı, yaşam tarzı, yetiştiriliş şekli, alışkanlıkları, baş etme yetileri gibi özellikleri yanında amaçları, merakları, istekleri gibi öğeleri,

c) Çevresel etmenler: Bireyin yaşamını sürdürdüğü ortam, yapılı çevre gibi fiziksel öğeler ile yaklaşım, tutum, farkındalık, önyargılar, ailesel ve toplumsal öğeler gibi tüm insani öğeleri içeren etmenleri,

ç) Çocuk: 18 yaşını doldurmamış bireyi,

d) Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER): Sağlık kurulunca hazırlanan çocuğun özel gereksinimlerini belirten belgeyi,

e) Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu: ÇÖZGER sağlık kurulu tarafından terör, kaza ve yaralanmalar için düzenlenen raporu,

f) Çocuk Özel Gereksinim Alan Kılavuzu: Gelişim geriliğinin ve hastalıklara bağlı doku, organ ve/veya fonksiyon kaybının tanımlandığı Ek-2'de yer alan kılavuzu,

g) ÇÖZGER yetkili hekimi: Çocukların özel gereksinimlerinin değerlendirilmesi için hizmet içi eğitim aldığını belgelemiş, süreç koordinasyonu için başhekim tarafından yetkilendirilen çocuk sağlığı ve hastalıkları ana dal ya da çocuk sağlığı ve hastalıkları yan dal uzmanını,

ğ) ÇÖZGER sağlık kurulu: İkinci ve üçüncü basamak sağlık kurum ve kuruluşlarında, çocukların özel gereksinimlerinin tespiti ile terör, kaza ve yaralanma durum bildirimine yönelik başvuruları değerlendirerek karar vermeye yetkilendirilmiş, 6 ncı maddede belirtilen kurulu,

h) Gelişimsel sorunlar: İletişim, sosyal-duygusal, bilişsel, duyu işlevleri, ince-kaba hareketler ve öz bakım gibi gelişim alanlarının bir ya da birden fazlasında gecikme, bozukluk, hastalık sonucu ile işlev kaybı, yeti yitimi, yaşama katılım kısıtlılığı oluşturan durumları,

ı) Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması (ICD) Kodu: Hastalıkların sınıflandırması ve hastalık isimlerinin kesin kriterlere göre bir araya getirilmesinden oluşan uluslararası kategorik kodlama sistemini,

i) İşlev kaybı: Bedensel, bilişsel, psikolojik işlevlerin herhangi bir düzeyde kaybını,

j) Kontrol muayenesi: Kurumlarca ilgili mevzuat gereğince verilen hizmetin sürdürülmesini teminen bireyin fonksiyon kaybının yeniden değerlendirilmesi amacıyla istenen muayeneyi,

k) Kurul: ÇÖZGER sağlık kurulunu,

l) Kurum: ÇÖZGER ve Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu talep eden kamu ve/veya özel kurum ve kuruluşlarını,

m) Müdürlük: İl sağlık müdürlüğünü,

n) Özel gereksinim: Çocuğun toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için bedensel ya da gelişimsel işlev kısıtlılığı olmayan bireylerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, cihaz, ortez, protez, çevresel düzenlemeler ve diğer sosyal ve ekonomik haklara ve hizmetlere gereksiniminin olmasını,

o) Rapor: Ek-1'de yer alan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporunu ve Ek-4'te yer alan Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunu,

ö) Sistem: Özel gereksinime dair verilerin girildiği, işlendiği ve depolandığı Sağlık Bakanlığı sağlık bilgi sistemini,

p) Toplumsal yaşama katılım kısıtlılığı: Bireyin toplumsal yaşamda nitelikli ve tam olarak yer alamaması, yaşama kabul ve dahil edilmesinde güçlükler yaşaması, mevcut olan işlev kaybının çevresel etmenlerden etkilenmesi sonucunda, çocuğun etkinlik ve yaşama katılımının yaşıtlarından daha az nitelik ya da nicelikte olmasını,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Gereksinim Değerlendirmesi ve ÇÖZGER Sağlık Kurulunun Teşkili, Çalışma Usulü ve Yetkilendirilmesi

Gereksinim değerlendirmesi

MADDE 5 – (1) Özel gereksinimi olan çocuklara ilişkin değerlendirme çalışmalarında, sınıflandırma sistemi olarak Çocuklar İçin İşlevsellik Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF-CY) temel alınır.

Kurulun teşkili ve çalışma usulü

MADDE 6 – (1) Birden fazla uzmanlık dalını ilgilendiren gereksinim tespitinde Kurul, aşağıdaki branşlardan en az dört uzman hekim, Kurul başkanı ve ÇÖZGER yetkili hekimi olmak üzere en az 6 daimi üyeden oluşur.

a) Çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanları ya da yan dal uzmanları,

b) Göz hastalıkları uzmanı,

c) Kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı,

ç) Çocuk cerrahisi uzmanı,

d) Çocuk nörolojisi uzmanı,

e) Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı,

f) Fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanı,

g) Ortopedi ve travmatoloji uzmanı.

(2) Kurul başkanının teklifi ve başhekimin onayı ile diğer branşlardan çocuğun hastalık durumuna göre kurula ilgili branş uzmanı davet edilebilir. Bu hâlde ilgili branş uzmanı geçici Kurul üyesi olarak raporu imzalar.

(3) Sağlık kurum ve kuruluşunda çocuk cerrahisi uzmanı bulunmadığı durumlarda yerine genel cerrahi uzmanı, çocuk ruh sağlığı hastalıkları uzmanı bulunmadığı durumlarda yerine ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, çocuk nöroloji uzmanı bulunmadığı durumlarda nöroloji uzmanı Kurula dâhil edilir.

(4) Değerlendirilecek özel gereksinim alanı bu uzmanlık dalları dışında olması hâlinde ilgili dal uzmanı kurula geçici üye olarak dâhil edilir.

(5) Çocuğu izleyen hekim varsa Kurula dâhil edilir.

(6) Tek bir uzmanlık dalını ilgilendiren özel gereksinim alanı için Kurul, o gereksinim alanını ilgilendiren branştan en az üç uzman ve ÇÖZGER yetkili hekiminden oluşur. Tek bir uzmanlık dalını ilgilendiren özel gereksinim alanı çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlık alanını ilgilendiriyorsa Kurul en az iki uzman ve ÇÖZGER yetkili hekiminden oluşur.

(7) Sağlık kurum ve kuruluşunda çocuğu izlemekte olan çocuk hekimi/ilgili uzman hekim varsa, bu hekim rapor için değerlendirmeyi yaparak ÇÖZGER yetkili hekimine yönlendirir. İzleyen hekim yoksa ÇÖZGER yetkili hekimi değerlendirmeyi yapar.

(8) Kurul, başkan ve tüm üyelerinin katılımıyla toplanır. İhtiyaç hâlinde çocuk Kurulda görülebilir. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşit olması hâlinde Kurul başkanının kullandığı oy yönünde karar alınmış sayılır. ÇÖZGER ve Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu için iki ayrı kurul karar defterleri oluşturulur. Karara itirazı olan üye, karar defterine muhalefet şerhini gerekçeli olarak yazar ve imza atar. Karar defterine, kararın oy birliği veya oy çokluğu ile verildiği yazılır ve heyete katılan üyeler tarafından imzalanır.

(9) Kurulda görüşülen rapor, Kurul üyelerince mutlaka ıslak ve/veya elektronik imza ile imzalanır. İlgiliye verilecek veya kurumuna gönderilecek rapor nüshaları Kurula katılan bütün üyeler tarafından muhalefet gerekçesi yazılmaksızın imzalanır.

(10) Kurul başkanı; ikinci basamak sağlık kurum ve kuruluşlarında başhekim veya başhekimin görevlendireceği uzman hekim; üçüncü basamak sağlık kurum ve kuruluşlarında başhekim veya başhekimin görevlendirdiği eğitim sorumlusudur.

(11) Aynı dalda birden fazla uzman bulunması durumunda her bir uzman belirli zaman aralıklarında Kurulda görevlendirilir.

Yetkili sağlık kurum ve kuruluşları

MADDE 7 – (1) Bu Yönetmelikte belirtilen raporları düzenlemeye yetkili sağlık kurum ve kuruluşları ile hakem hastaneler Sağlık Bakanlığınca belirlenir ve Bakanlığın internet sitesinde yayımlanır.

(2) Yetkili olmayan sağlık kurum ve kuruluşları ile 6 ncı maddede belirtildiği şekilde sağlık kurulunu teşkil edemeyen sağlık kurum ve kuruluşlarının verdiği raporlar kurumlarca değerlendirmeye alınmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇÖZGER ve Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun Düzenlenme Usul ve Esasları

ÇÖZGER düzenlenme usulü

MADDE 8 – (1) ÇÖZGER için;

a) Bakım veren kişi, başvuru dilekçesi ile ÇÖZGER vermeye yetkili olan sağlık kuruluşuna başvurur. Sağlık kuruluşunda çocuğu takip etmekte olan hekim, yoksa ÇÖZGER yetkili hekimi süreci başlatır.

b) ÇÖZGER yetkili hekimi veya takip eden hekim, aileden çocuğun temel gereksinimleri hakkında bilgi alır. Kendi alanına ilişkin gerekli tetkikleri isteyerek çocuğun özel gereksinimini Ek-2'de yer alan Çocuk Özel Gereksinim Alan Kılavuzu doğrultusunda değerlendirir. Çocuğun tanısı ve özel gereksinimlerinin farklı uzmanlık dalını/dallarını ilgilendirmesi durumunda, konsültasyon formu düzenleyerek çocuğu ilgili uzmanlara yönlendirir.

c) ÇÖZGER vermeye yetkili sağlık kuruluşunda, çocuk başvuru öncesinde izlenmekte ise tanısı ve özel gereksinimleri için çocuğu izleyen uzmanlardan görüşleri istenir.

ç) İlgili diğer uzman hekimler tarafından konsültasyon formu, Ek-2'ye uygun olarak eksiksiz doldurulur. Konsültasyon formuna poliklinik muayene tarihi, poliklinik kayıt numarası, özel gereksinim durumuna ilişkin tanılar, ICD kodları, klinik bulgular, radyolojik tetkikler ve laboratuvar bilgileri, işlev ve etkinlik kısıtlılıkları ile kendi alanına ilişkin çocuğun özel gereksinimleri ve gerekli olan hizmetler yazılarak imzalanır ve kaşelenir.

d) Ek-1'de yer alan rapor formunun, Ek-2'ye uygun olarak klinik bulgular, radyolojik tetkikler ve laboratuvar bilgileri, işlev ve etkinlik kısıtlılıkları ve özel gereksinimler ve konsültasyon formunda yer alan bilgiler, özel gereksinim durumuna ilişkin tanılar, var ise ICD kodlarının eksiksiz doldurulduğu ÇÖZGER yetkili hekimi tarafından kontrol edilir ve eksiklikler tamamlanır.

e) Raporun başvuru yapılan sağlık kuruluşunca düzenlenmesi esastır. Sağlık kuruluşunda rapor düzenleyecek ilgili branş hekiminin bulun-

maması veya gerekli tetkiklerin yapılamaması hâllerinde ÇÖZGER yetkili hekimi tarafından konsültasyon formu ile birlikte en yakın sağlık kuruluşundan konsültasyon ve tetkik hizmetleri alınarak rapor formu tamamlanır. Tamamlanan rapor formları kurula sevk edilir.

f) Kurula gelen bilgi, belge değerlendirilir ve gereği hâlinde çocuk da kurula davet edilerek Ek-3'te yer alan tabloya göre özel gereksinim durumu rapora yazılır. Raporda engel oranı yazılmaz. Özel gereksinim düzeylerinin engel oranları ile ilgili mevzuatla uyumunda Ek-3'te yer alan tablo kullanılır.

g) Birden fazla özel gereksinim alanı bulunanların, her bir özel gereksinimin niteliği ve niceliği Ek-2'de yer alan açıklamalar doğrultusunda raporda belirtilir. Gerektiğinde birden fazla özel gereksinim alanı işaretlenir. İşaretlenen alanlardan en üst düzeyi özel gereksinim olarak kabul edilir. Özel gereksinimler birden fazla olduğunda en üst düzeyde olan veya aynı düzeyde birden fazla olduğunda hepsi birden özel gereksinim formuna işlenir, bunlar arasında matematiksel işlem sayısal değerler ve formüller ile hesaplanmaz.

ğ) Rapor, sisteme kaydedilir. Sistemden rapor numarası alınmadan düzenlenen raporlar geçersiz rapor olarak değerlendirilir.

h) Rapor kurum müracaatlarında üç, kişisel müracaatlarda iki nüsha olarak düzenlenir. Raporun bir nüshası bakım veren kişiye verilir. Kurum müracaatlarında raporun bir nüshası raporu isteyen kuruma bildirilir. İhtiyaç hâlinde rapor nüshaları başhekimlik onayı ile çoğaltılır.

ı) Talep edilmesi hâlinde çocuğun özel gereksinimi dikkate alınarak çalıştırılamayacağı işlerin niteliği rapora mutlaka yazılır.

i) Bireylerden engellilik durumu sürekli olarak tekerlekli sandalye veya sedye kullanımını gerektirecek nitelikte olanlar ile sadece engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibatlı otomobil dışında kalan araç ve taşıt kullanabilecek olanların durumu raporun açıklama kısmına yazılar.

j) 15 yaşını doldurmuş çocuklar için düzenlenecek olan raporda çocuğun fotoğrafının bulunması zorunludur.

k) Rapor başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde tamamlanır.

Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun düzenlenme usulü

MADDE 9 – (1) İş kazası ve/veya meslek hastalığı dışındaki terör/kaza/yaralanma nedeni ile meydana gelen özel gereksinimlerde Ek-4'te yer alan Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu düzenlenir.

(2) Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu, kurumlar tarafından resmi yazı ile terör/kaza/yaralanmaya ilişkin belgelerle birlikte yetkili sağlık kuruluşundan talep edilir. Rapor düzenlenmesine ilişkin süreç 8 inci maddeye göre yürütülür.

(3) Bu raporlar Ek-2'ye göre düzenlenir. Raporda, var olan kronik hastalıklara ilişkin fonksiyon kayıpları belirtilmez. Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporlarında tıbbi tedavi ve rehabilitasyon süreci esnasında süreli, tamamlandıktan sonra sürekli/süreli rapor verilmek üzere fonksiyon kayıplarının değerlendirilmesi yapılır.

ÇÖZGER ve Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun düzenleme esasları

MADDE 10 – (1) Çocukların elde edeceği sosyal haklar, hizmetler veya kazanımlar raporlar dikkate alınarak ilgili kurumlarca ayrıca belirlenir. Raporlar, tek başına hakların verilmesi için dayanak teşkil etmez. İlgili mevzuata göre diğer şartların da ayrıca sağlanması zorunludur.

(2) Çocukların özel gereksinimlerini belirleme, sınıflandırma, derecelendirme, belgeleme, uygulama ve diğer süreçlerde sözlü, yazılı, davranış ya da tutum olarak herhangi bir ayrımcılık yapılmaz ve 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile 20/10/2016 tarihli ve 29863 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmeliğe uygun hareket edilir.

(3) Çocuğun tüm bedensel yapı ve işlevi, çevresel ve bireysel etmenleri ile ilgili çocuk, ailesi veya bakım veren kişilerin görüşleri temel alınarak gereğinde ilgili alanlardaki uzman hekim, fizyoterapist, ergoterapist, odyolog, psikolog, sosyal çalışmacı ve ilgili meslek personelinin görüş ve katkısı ile aile merkezli bütüncül değerlendirme yapılabilir.

(4) Çocukların özel gereksinimleri, Ek-2'de hastalığın adı yer almasa bile vücut sistemleri üzerinden fonksiyon kayıpları değerlendirilerek belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Raporların Geçerlilik Süresi ve İtiraz

Raporların geçerlilik süresi

MADDE 11 – (1) Rapor sürekli veya süreli olarak düzenlenir, raporda geçerlilik süresi mutlaka belirtilir.

(2) Çocuğun gereksinim durumunun ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon uygulamaları ile zaman içinde azalma ihtimali olduğu ve hastalık bulgularının tam olarak görülemediği hâllerde süreli rapor düzenlenir.

(3) Çocuğun gereksinim durumunun sabit kalması veya artması söz konusu olan hastalıklar için sürekli rapor düzenlenir.

(4) Çocuğun özel gereksiniminin değişmesi hâlinde bakım veren kişinin talebi ve ilgili branş hekiminin kurula sevki uygun görmesi üzerine süre aranmaksızın çocuğun özel gereksinimi yeniden değerlendirilir ve yeni rapor düzenlenir.

(5) Kurumların ilgili mevzuatı gereğince, gerekçesi belirtilerek yazılı kontrol muayenesi talebinde bulunulması durumunda sağlık kuruluşunca yeniden rapor düzenlenir.

(6) Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde sürekli raporu bulunanlar ile süreli raporu bulunup rapor süresi devam edenlerin raporları Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporları hariç ilgililerin 18 yaşını doldurdukları tarih itibarıyla geçersiz hâle gelir. Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde alınan raporlarda 18 yaşını doldurmasına üç aydan kısa bir süre kalması durumunda, talep üzerine Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde tekrar rapor verilebilir. Başvuruda bulunanlar için mezkûr Yönetmelik hükümleri çerçevesinde düzenlenecek engelli sağlık kurulu raporları, ilgililerin 18 yaşını doldurdukları tarihten itibaren geçerli sayılır.

(7) Süreli olarak düzenlenen raporlarda, sürenin bitmesine altı aydan kısa bir süre kalması durumunda, çocuğa bakım veren kişinin talebi üzerine tekrar rapor verilebilir.

Raporlara itiraz

MADDE 12 – (1) Raporlara, bakım veren kişi veya raporu talep eden kurum tarafından müdürlüğe itiraz edilir. Kişisel rapor itirazları, ilgilisine teslim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde yapılır. Süresinde yapılmayan itirazlar değerlendirilmez. Kurum itirazları gerekçe belirtilerek yazı ile yapılır. Kurum itirazlarında süre aranmaz.

(2) Rapora itiraz edilmesi hâlinde çocuk müdürlük tarafından yetkili en yakın farklı bir sağlık kuruluşuna ya da önceki raporu farklı sağlık kuruluşundan alınmış ise sürekli izleminin yapıldığı sağlık kuruluşuna gönderilir. İtiraz edilen rapor ile itiraz üzerine verilen rapordaki kararlar aynı yönde ise rapor kesinleşir. Rapor sonuçlarının farklı olması ve itirazın devam etmesi hâlinde, müdürlük tarafından en yakın hakem hastaneye yönlendirilir. Hakem hastane tarafından verilen karar kesindir.

(3) İlk veya itiraza istinaden alınan ikinci rapor hakem hastaneden alınmış olsa dahi hakem hastane raporu olarak kabul edilmez.

(4) Süreli/sürekli verilen raporlar ile ilgili olarak kontrol muayeneleri dışında herhangi bir sebeple kurum tarafından yeni bir rapor istenmesi durumunda, ilgili kurumun gerekçeli yazısına istinaden müdürlük tarafından, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralara göre işlem yürütülür.

(5) Hakem hastane kararı ile süresinde itiraz edilmeyerek kesinleşen rapor hakkında aynı gereksinim alanı ile ilgili yeni rapor başvurusu en erken altı ay sonra kabul edilir.

(6) Terör, kaza ve yaralanma nedeniyle verilen, ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon ile engel oranının değişmeyeceği hakem hastane kararı ile kesinleşen sürekli ibareli raporlar için yeni rapor başvurusu kabul edilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

Vergi indirimine esas raporlar

MADDE 13 – (1) 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre, gelir vergisi indirimine esas olmak üzere düzenlenen raporlarda, raporu düzenleyen sağlık kurum ve kuruluşları tarafından işverenin bulunduğu yerdeki İl Vergi Dairesi Başkanlığına, Vergi Dairesi Başkanlığı olmayan illerde ise İl Defterdarlığına gönderilen ÇÖZGER esas alınır.

Atıflar

MADDE 14 – (1) 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik ve ilgili mülga mevzuat hükümlerine çocuk bakımından yapılan atıflar bu Yönetmelik hükümlerine yapılmış sayılır.

Kazanılmış haklar

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelikte geçen "Çok ileri düzeyde ÖGV", "Belirgin ÖGV" ve "Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)" ifadeleri, ilgili mevzuatın uygulanması açısından ağır engellilik durumunu ifade eder.

(2) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce engelliler için düzenlenmiş sağlık kurulu raporlarıyla belirlenmiş olan tüm vücut fonksiyon kaybı oranları geçerli olup, bu oranlar ile sağlanmış eğitim, sosyal destek ve yardım hizmetlerinin sürdürülebilmesi için süreli raporlarda rapor süresinin bitimine kadar kurumlarca rapor istenemez. Sağlık kurum ve kuruluşları tarafından 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinin uygulamasında, 1/8/2002 tarihinden önce alınmış sağlık kurulu raporları ile süresinin bitmesine altı aydan az kalmış sağlık kurulu raporları hariç yeniden rapor düzenlenemez. İlgilinin 18 yaşını doldurduğu tarihe kadar kurumlarca rapor istenmez ve sağlık kurum ve kuruluşları tarafından yeniden rapor düzenlenmez.

(3) Ancak bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenen;

a) Süreli engelli sağlık kurulu raporlarına ilişkin yeniden sağlık kurum ve kuruluşuna sevk işlemleri uyarınca düzenlenecek raporlar,

b) Engelli sağlık kurulu raporlarına ilişkin ilgililer veya kurumlarca yapılan itirazlar,

c) Hakkında engelli sağlık kurulu raporu düzenlenen kişi, vasisi veya kurumlarca yapılan yeni rapor başvuruları, kontrol muayeneleri,

bu Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Elektronik imzalı veri paylaşımı

MADDE 16 – (1) Bu Yönetmeliğe ilişkin sistem Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulur ve yürütülür.

(2) Yetkili sağlık kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen raporlara ait kayıtlar sistemde tutulur. Bakım veren kişinin yazılı rızası alınarak raporlar sistem üzerinden ilgili kamu kurumlarınca paylaşılır.

Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun ücreti

MADDE 17 – (1) Çocuklar İçin Terör, Kaza ve Yaralanmaya Bağlı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporunun ücreti ile bu durumların tespitine yönelik işlem bedelleri kurumlarca karşılanır. Rapora itiraz edilmesi hâlinde rapor ücreti ile bu durumların tespitine yönelik işlem bedelleri itiraz eden kişi ise kişi tarafından, kurum ise kurum tarafından karşılanır.

Raporların elektronik ortamda düzenlenmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren rapor vermeye yetkili sağlık kurum ve kuruluşları raporların elektronik ortamda düzenlenmesine dair sistemlerini bir yıl içerisinde tamamlar. Elektronik imzalı veri paylaşım sisteminin gerçekleşmesini müteakiben kurumlara yazılı belge düzenleme işlemleri sonlandırılır.

ÇÖZGER yetkilendirmeleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek:RG-10/3/2019-30710)

(1) Bakanlıkça ÇÖZGER yetkili hekim eğitimleri tamamlanarak ÇÖZGER yetkili sağlık kurum ve kuruluşları belirlenene kadar geçecek sürede raporlar, ÇÖZGER düzenlenme usulündeki ÇÖZGER yetkili hekimi ile ilgili hükümler uygulanmaksızın, Bakanlığın internet sitesinde hâlihazırda

yayımlanmış olan engelli sağlık kurulu raporu vermeye yetkili hastaneler tarafından ve kurullarda ÇÖZGER yetkili hekimi bulunmaksızın düzenlenmeye devam edilir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı ve Sağlık Bakanı müştereken yürütür.

ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmî Gazete Tarihi: 06.04.2004

Resmî Gazete Sayısı: 25425

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler
BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 —Bu Yönetmeliğin amacı, çocuk ve genç işçilerin sağlık ve güvenliklerini, fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal gelişmelerini veya öğrenimlerini tehlikeye atmadan çalışma şekillerinin esaslarını belirlemek ve ekonomik istismarlarını önlemektir.

Kapsam

Madde 2 —Bu Yönetmelik, 4857 sayılı İş Kanununun 71 inci maddesi gereğince, 18 yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler bakımından yasak olan işler ile 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış genç işçilerin çalışmasına izin verilecek işler, 14 yaşını bitirmiş ve ilköğretimini tamamlamış çocukların çalıştırılabilecekleri hafif işler ve çalışma koşullarına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3 —Bu Yönetmelik, 10/6/2003 tarihli ve 25134 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanununun 71 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 —Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

Müfettiş : Baş iş müfettişi, iş müfettişi ve yetkili iş müfettişi yardımcılarını,

Genç işçi : 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişiyi,

Çocuk işçi : 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimini tamamlamış kişiyi,

Hafif iş : Yapısı ve niteliği itibariyle ve yerine getirilmesi sırasındaki özel koşullara göre;

a) Çocukların gelişmelerine veya sağlık ve güvenliklerine zararlı etki ihtimali olmayan,

b) Okula devamını, mesleki eğitimini veya yetkili merciler tarafından onaylanmış eğitim programına katılımını ve bu tür faaliyetlerden yararlanmasını engellemeyen işleri,

(Mülga tanım:RG-21/2/2013-28566)

ifade eder

İKİNCİ KISIM
Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılabilecekleri ve Çalıştırılamayacakları İşler ile Çalışma Koşulları

BİRİNCİ BÖLÜM
Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılabilecekleri ve Çalıştırılamayacakları İşler

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Esasları

Madde 5 — Çocuğun ve genç işçinin işe yerleştirilmesinde ve çalışması süresince güvenliği, sağlığı, bedensel, zihinsel, ahlaki ve psikososyal gelişimi, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır.

Çocuk ve genç işçiler, okula devam edenlerin okula devamları ile okuldaki başarılarına engel olmayacak, meslek seçimi için yapılacak hazırlıklara ya da **(Değişik ibare:RG-12/5/2017-30064)** Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeterliliği kabul edilen mesleki eğitime katılmasına engel olmayacak işlerde çalıştırılabilirler.

İşverenler çocuk ve genç işçilerin tecrübe eksikliği, mevcut veya muhtemel riskler konularında bilgisizlik veya tamamen gelişmiş olmamalarına bağlı olarak gelişmelerini, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye sokabilecek herhangi bir riske karşı korunmalarını temin edeceklerdir.

(Değişik fıkra:RG-21/2/2013-28566) Çocuk işçilerin çalışmasına izin verilen hafif işler Ek-1'de, genç işçilerin çalışmasına izin verilen işler Ek-2'de ve 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin çalıştırılabileceği işler Ek-3'te belirtilmiştir.

(Ek fıkra:RG-21/2/2013-28566) Çocuk işçiler Ek-1'de, genç işçiler Ek-1 ve Ek-2'de ve 16 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçiler ise Ek-1, Ek-2 ve Ek-3'te yer alan işler dışında çalıştırılamaz. **(Ek cümle: RG-25/10/2013-28802)** Ancak, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olan meslek sahibi 16 yaşını doldurmuş genç işçiler; sağlığı, güvenliği ve ahlakının tam olarak güvenceye alınması şartıyla bu Yönetmeliğin eklerinde belirtilen sınırlamalara bağlı kalmaksızın ihtisas ve mesleklerine uygun işlerde çalıştırılabilirler.

(Ek fıkra:RG-21/2/2013-28566) Ayrıca yaş kayıtlarına bağlı olarak müsaade edilen işlerden olsalar dahi hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde, alkol, sigara ve bağımlılığa yol açan maddelerin üretimi ve toptan satış işlerinde, parlayıcı, patlayıcı, zararlı ve tehlikeli maddelerin toptan ve perakende satış işleri ile bu gibi maddelerin imali, işlenmesi, depolanması işleri ve bu maddelere maruz kalma ihtimali bulunan her türlü işlerde, gürültü ve/veya vibrasyonun yüksek olduğu ortamlarda yapılan işlerde, aşırı sıcak ve soğuk ortamda çalışma gerektiren işlerde, sağlığa zararlı ve meslek hastalığına yol açan maddeler ile yapılan işlerde, radyoaktif maddelere ve zararlı ışınlara maruz kalınması ihtimali olan işlerde, fazla dikkat isteyen ve aralıksız ayakta durmayı gerektiren işlerde, parça başı ve prim sistemi ile ücret ödenen işlerde, eğitim amaçlı işler hariç iş bitiminde evine veya ailesinin yanına dönmesine imkan sağlamayan işlerde, işyeri hekimi raporu ile fiziki ve psikolojik yeterliliklerinin üzerinde olan işlerde, eğitim, deney eksikliği, güvenlik konusunda dikkat eksikliği getirme ihtimali olan işlerde, para taşıma ve tahsilat işleri ile 4857 sayılı İş Kanununun 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen gece dönemine rastlayan sürelerde yapılan işlerde 18 yaşını doldurmayan işçiler çalıştırılamaz.

Mesleki eğitim gören öğrenciler

MADDE 5/A – (Ek:RG-12/5/2017-30064)

Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerine verilen; işletmede mesleki eğitim, staj ve çıraklık eğitimlerinin, uygulama alanına alınacak veya çıkarılacak işler ve yerler Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
Çalışma Koşulları

Çalışma Süreleri ve Ara Dinlenme Süreleri

Madde 6 —Temel eğitimini tamamlamış ve okula gitmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuzbeş saatten fazla olamaz. Ancak, 15 yaşını tamamlamış çocuklar için bu süre günde sekiz ve haftada kırk saate kadar arttırılabilir.

Çocuk ve genç işçilerin günlük çalışma süreleri, yirmidört saatlik zaman diliminde, kesintisiz ondört saat dinlenme süresi dikkate alınarak uygulanır.

Okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri birinci fıkrada belirtilen çalışma sürelerini aşamaz.

İki saatten fazla dört saatten az süren işlerde otuz dakika, dört saatten yedi buçuk saate kadar olan işlerde çalışma süresinin ortasında bir saat olmak üzere ara dinlenmesi verilmesi zorunludur.

Günlük Çalışma Süresinden Sayılan Haller

Madde 7 —4857 sayılı İş Kanununun 66 ncı maddesine göre çalışma süresinden sayılan hallerin yanısıra;

a) İşverenin vermesi gereken eğitimlerde geçen süreler,

b) İşverenin işyeri dışında gönderdiği kurslar ve toplantılarda geçen süreler ile yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen mesleki eğitim programlarında geçen süreler,

c) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından çalışan çocuk ve gençler ile ilgili olarak düzenlenen konferans, kongre, komisyon ve benzeri toplantılara temsilci olarak katılmaları nedeniyle işlerine devam edemedikleri süreler, çalışma süresinden sayılır.

Hafta Tatili

Madde 8 —Çocuk ve genç işçilerin hafta tatili izinleri kesintisiz kırk saatten az olamaz. Ayrıca hafta tatili ücreti bir iş karşılığı olmaksızın ödenir.

Ulusal Bayram ve Genel Tatil

Madde 9 —Çocuk ve genç işçiler, ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalıştırılamazlar. Ayrıca bugünlere ilişkin ücretler bir iş karşılığı olmaksızın ödenir.

Yıllık Ücretli İznin Kullandırılması

Madde 10 —Çocuk ve genç işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi 20 günden az olamaz. Yıllık ücretli iznin kesintisiz kullandırılması esastır. Ancak, yararına olduğu durumlarda çocuk ve genç işçinin isteği üzerine en fazla ikiye bölünerek kullandırılabilir.

Okula veya eğitime devam eden çocuk ve genç işçilere yıllık ücretli izinleri okulların tatil olduğu, kursa ve diğer eğitim programlarına devam edilmediği dönemlerde verilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
İşverenin ve Devletin Yükümlülükleri

BİRİNCİ BÖLÜM
İşverenin Yükümlülükleri

Çocuk ve Genç İşçileri Çalıştıramayacak İşverenler

Madde 11 —Çocuk ve genç işçileri;

a) Çocuklara karşı işlenmiş suçlardan hüküm giyen,

b) Yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymiş olan,

işveren veya işveren vekilleri çalıştıramazlar.

İş Sözleşmesi ve Belge Yükümlülüğü

Madde 12 —İşveren;

a) Çocuk ve genç işçinin velisi veya vasisine, çocuk ve genç işçinin çalıştırılacağı iş, karşılaşabileceği riskler ve alınan önlemler hakkında bilgi verir.

b) Okula devam eden çocuk ve genç işçiden çalıştırmaya başlamadan önce, öğrenci olduğuna dair belge ister. Bu belgeyi özlük dosyasında muhafaza eder.

c) Çocuk ve genç işçinin velisi veya vasisi ile yazılı iş sözleşmesi yapmak zorundadır.

İşverenin Eğitim ve Diğer Yükümlülükleri

Madde 13 —İşveren, çocuk ve genç işçilere, çalıştırmaya başlamadan önce işyerindeki riskler, işe uyum ve kanuni hakları ile işin niteliğine göre gerekli iş başı eğitimlerini verir.

İşveren, çocuk ve genç işçinin işe başlamasından önce veya çalışma esnasında, çalışma koşullarında değişiklik olması gerektiği hallerde, bu değişikliği yapabilmesi için aşağıdaki hususları göz önünde bulundurmalıdır;

a) İşyeri ve işin yapıldığı yerin uygunluğu ve tanzimi,

b) Kullanılan iş ekipmanlarının şekli, sırası ve bunların kullanılış biçimleri,

c) İş organizasyonları,

d) Çocuk ve genç işçilere verilen eğitimin ve talimatların düzeyi.

Değerlendirmeye göre çocuk ve genç işçilerin fiziki veya zihinsel gelişmeleri ile güvenlikleri yönünden risk tespit edilirse, en kısa sürede gerekli tıbbi kontrollerin yapılması gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
Devletin Yükümlülükleri

Eğitim

Madde 14 —Bakanlık;

a) Çalışan çocuk ve gençlerle ilgili konularda ailelerin, işçi ve işveren

sendikalarının, meslek kuruluşlarının, işverenlerin, toplum ve bireylerin duyarlılaştırılması ve bilgilendirilmesi amacıyla seminer, toplantı, konferans, sempozyum benzeri eğitim programları düzenler, bu amaçla kitap, broşür, dergi yayınlar ve eğitim materyali hazırlar.

b) Çalışan çocuk ve gençlere yönelik olarak çalışma ilişkileri, iş sağlığı ve güvenliği, yasal hakları ve benzeri konularda eğitim seminerleri düzenler ve çalışan çocuk ve gençlerin bu programlara katılımının sağlanması için gerekli tedbirleri alır.

c) Çocuk ve genç çalıştırılan işyerlerinde ve işlerde, kontrol ve denetim yetkisi bulunan kurum ve kuruluşlarda konu ile ilgili çalışanlara bu konudaki mevcut yasal düzenlemeler ve bunların uygulanması ile gerekli diğer hususlarda eğitim semineri verir.

İnceleme-Araştırma

Madde 15 —Bakanlık, çocuk çalıştırılan işyerlerinde ve işlerde, çocuk ve genç işçilerin sağlık durumları, fiziksel, zihinsel, sosyal ve mesleki gelişimleri, iş sağlığı ve güvenliği koşulları ve çalışma ilişkileri konularında inceleme ve araştırmalar yapar. İnceleme ve araştırmalar ile elde edilen bulguları, sorunları ve çözüm yollarını içeren bilgileri yayınlar.

Koordinasyon ve İşbirliği

Madde 16 —Bakanlık, çocuk ve genç işçiler ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren kuruluşları, meslek kuruluşları, üniversiteler ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği yapar ve bu kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlar.

Yürürlük

Madde 17 —Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 18 —Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

Ek-1

Çocuk İşçilerin Çalıştırılabilecekleri Hafif İşler

1. Düşme ve yaralanma tehlikesi olabilecek şekilde çalışmayı gerektirecek olanlar hariç meyve, sebze, çiçek toplama işleri,

2. Kümes hayvanları besiciliğinde yardımcı işler ve ipek böcekçiliği işleri,

3. Esnaf ve sanatkarların yanında satış işleri,

4. Büro hizmetlerine yardımcı işler,

5. Gazete, dergi ya da yazılı matbuatın dağıtımı ve satımı işleri (yük taşıma ve istifleme hariç),

6. Fırın, pastane, manav, büfe ve içkisiz lokantalarda komi ve satış elemanı olarak yapılan işler,

7. Satış eşyalarına etiket yapıştırma ve elle paketleme işleri,

8. Kütüphane, fuar, panayır ve sergi yerlerinde yardımcı işler (yük taşıma ve istifleme hariç),

9. Spor tesislerinde yardımcı işler,

10. Çiçek satışı, düzenlenmesi işleri.

Ek-2

Genç İşçilerin Çalıştırılabilecekleri İşler

1. Meyve ve sebze konserveciliği, sirke, turşu, salça, reçel, marmelat, meyve ve sebze suları imalatı işleri,

2. Meyve ve sebze kurutmacılığı ve işlenmesi işleri,

3. Helva, bulama, ağda, pekmez imalatı işleri,

4. Kasaplarda yardımcı işler,

5. Çay işlemesi işleri,

6. Çeşitli kuru yemişlerin hazırlanması işleri,

7. Küçükbaş hayvan besiciliğinde yardımcı işler,

8. Süpürge ve fırça imalatı işleri,

9. Elle yapılan ağaç oymacılığı, kemik, boynuz, kehribar, lüle taşı, Erzurum taşı ve diğer maddelerden süs eşyası, düğme, tarak, resim, ayna, çerçeve, cam ve emsali eşya imalatı işleri,

10. Toptan ve perakende satış mağaza ve dükkanlarında satış, etiketleme ve paketleme işleri,

11. Büro işyerlerinde büro işleri ve yardımcı işler,

12. İlaçlama ve gübreleme hariç çiçek yetiştirme işleri,

13. İçkili yerler ve aşçılık hizmetleri hariç olmak üzere hizmet sektöründeki işler,

14. Diğer giyim eşyası, baston ve şemsiye imalatı işleri,

15. Yiyecek maddelerinin imalatı ve çeşitli muamelelere tabi tutulması işleri,

16. Yorgancılık, çadır, çuval, yelken ve benzeri eşyaların imalatı ve dokuma yapmaksızın diğer hazır eşya imalatı işleri,

17. Sandık, kutu, fıçı ve benzeri ambalaj malzemeleri, mantar, saz ve kamıştan sepet ve benzeri eşya imalatı işleri,

18. Çanak, çömlek, çini, fayans, porselen ve seramik imaline ait işler (fırın işleri ve silis ve quarts tozu saçan işler hariç),

19. El ilanı dağıtımı işleri,

20. Cam, şişe, optik ve benzeri malzeme imalathanelerinde üretime ilişkin işler (fırın işleri ve silis ve quarts tozu saçan işler, ısıl işlem, renklendirme ve kimyasal işler hariç),

21. Bitkisel ve hayvansal yağların üretimi ve bunlardan yapılan maddelerin imaline ilişkin işler (karbon sülfür gibi parlayıcı veya tahriş edici çözücülerle yapılan prine veya benzeri yağlı maddelerin ekstrasyon yoluyla yağ üretimi işlerinde ekstrasyon kademeleri hariç),

22. Pamuk, keten, yün, ipek ve benzerleriyle bunların döküntülerinin hallaç, tarak ve kolalama tezgahlarından ve boyama ile ilgili işlemlerden bölme ile ayrılmış ve fenni iklim ve aspirasyon tesisatı olan iplikhane ve dokuma hazırlama işleri,

23. Balıkhane işleri,

24. Şeker fabrikalarında üretime hazırlamaya yardımcı işler,

25. Araçsız olarak 10 kg'dan fazla yük kaldırılmasını gerektirmeyen torbalama, fıçılama, istifleme ve benzeri işler,

26. Su bazlı tutkal, jelatin ve kola imali işleri,

27. Sandal, kayık ve emsali küçük deniz araçlarının imalatı ve tamiratı işleri (boya ve vernik işleri hariç).

Ek-3

(Başlığı ile birlikte değişik: RG-21/2/2013-28566)

16 Yaşını Doldurmuş Fakat 18 Yaşını Bitirmemiş Genç İşçilerin Çalıştırılabilecekleri İşler

1. Toprağın pişirilmesi suretiyle imal olunan kiremit, tuğla, ateş tuğlası işleri ile boru, pota, künk ve benzeri inşaat ve mimari malzeme işleri.

2. Kurutma ve yapıştırma işleri, kontrplak, kontratabla, yonga ağaçtan mamul suni tahta ve PVC yüzey kaplamalı suni tahta imali işleri ile emprenye işleri.

3. Parafinden eşya imali işleri.

4. Kuş ve hayvan tüyü kıllarının temizlenmesi, didiklemesi, ayrılması ve bunlara benzer işler.

5. Plastik maddelerin şekillendirilmesi ve plastik eşya imali işleri. (PVC'nin imali ve PVC'den mamül eşyaların yapımı hariç)

6. Mensucattan hazır eşya imali işleri (Perde, ev tekstili, otomobil ürünleri ve benzerleri).

7. Kağıt ve odun hamuru üretimi işleri.

8. Selüloz üretimi işleri.

9. Kağıt ve kağıt ürünlerinden yapılan her türlü eşya ve malzemenin imali işleri.

10. Zahire depolarındaki işler ile un ve çeltik fabrikalarındaki işler.

11. Her türlü mürekkep ve mürekkep ihtiva eden malzeme imali işleri.

ULUSLARARASI MEVZUAT

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

1994 gün ve 22138 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasında ilân edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez haklara sahip olmalarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu düşünerek,

Birleşmiş Milletler halklarının, insanın temel haklarına ve bireyin, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere olan kesin inançlarını Birleşmiş Milletler Andlaşmasında bir kez daha doğrulamış olduklarını ve daha geniş bir özgürlük ortamında toplumsal ilerleme ve daha iyi bir yaşam düzeyi sağlama yolundaki kararlılıklarını hatırda tutarak,

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde herkesin, bu metinlerde yeralan hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayırımlar dahil, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını benimsediklerini ve ilân ettiklerini kabul ederek,

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu ilân ettiğini anımsayarak,

Toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğuna inanmış olarak,

Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul ederek,

Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasında ilân edilen

ülküler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini gözönünde bulundurarak,

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliğinin,1924 tarihli, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisinde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisinde belirtildiğini ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesiinde (özellikle 23 ve 24 üncü maddelerinde) ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede (özellikle 10 uncu maddesinde) ve çocukların esenliği ile ilgili uzman kuruluşların ve uluslararası örgütlerin kurucu ve ilgili belgelerinde tanındığını hatırda tutarak,

Çocuk Hakları Bildirisinde de belirtildiği gibi «çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu»nu hatırda tutarak,

Ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları aile yanına yerleştirme ve evlât edinmeye de özel atıfta bulunan Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi; Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları) ve Acil Durumlarda ve Silâhlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına İlişkin Bildirinin hükümlerini anımsayarak,

Dünyadaki ülkelerin tümünde çok güç koşullar altında yaşayan ve bu nedenle özel bir ilgiye gereksinimi olan çocukların bulunduğu bilinci içinde,

Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı önemi gözönünde tutarak,

Her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin bilincinde olarak,

Aşağıdaki kurallar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

I. KISIM

Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 2

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırıma veya cezaya tâbi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar.

Madde 3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik,sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Madde 4

Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

Madde 5

Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 7

1. Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması sözkonusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.

Madde 8

1. Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.

2. Çocuğun kimliğinin unsurlarının bazılarından veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar.

Madde 9

1. Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar

vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da ana-babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.

2. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca girişilen her işlemde, ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.

3. Taraf Devletler, ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.

4. Böyle bir ayrılık, bir Taraf Devlet tarafından girişilen ve çocuğun kendisinin ana veya babasının veya her ikisinin birden tutuklanmasını, hapsini, sürgün, sınırdışı edilmesini veya ölümünü (ki buna devletin gözetimi altında iken nedeni ne olursa olsun meydana gelen ölüm dahildir) tevlit eden herhangi benzer bir işlem sonucu olmuşsa, bu Taraf Devlet, istek üzerine ve çocuğun esenliğine zarar vermemek koşulu ile; ana-babaya, çocuğa veya uygun olursa, ailenin bir başka üyesine, sözkonusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgiyi verecektir. Taraf Devletler, böyle bir istemin başlı başına sunulmasının ilgili kişi veya kişiler bakımından aleyhe hiç bir sonuç yaratmamasını ayrıca taahhüt ederler.

Madde 10

1. 9 uncu Maddenin 1 inci fıkrası uyarınca Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, çocuk veya ana-babası tarafından, ailenin birleşmesi amaçlarıyla yapılan bir Taraf Devlet ülkesine girme ya da onu terketme konusundaki her başvuru, Taraf Devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir başvuru yapılmasının başvuru sahipleri veya aile üyeleri aleyhine sonuçlar yaratmamasını taahhüt ederler.

2. Ana-babası, ayrı devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf Devletler çocuğun ve ana-babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dahil

herhangi bir ülkeyi terketmeye ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler. Herhangi bir ülkeyi terketme hakkı, yalnızca yasada öngörüldüğü gibi ve ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığı ve ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacı ile ve işbu Sözleşme ile tanınan öteki haklarla bağdaştığı ölçüde kısıtlamalara konu olabilir.

Madde 11

1. Taraf Devletler, çocukların yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.

2. Bu amaçla Taraf Devletler iki ya da çok taraflı anlaşmalar yapılmasını ya da mevcut anlaşmalara katılmayı teşvik ederler.

Madde 12

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 13

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2. Bu hakkın kullanılması yalnızca:

a) Başkasının haklarına ve itibarına saygı,

b) Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

Madde 14

1. Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2. Taraf Devletler, ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.

3. Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlâki ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

Madde 15

1. Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.

2. Bu hakların kullanılması, ancak yasayla zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlâkın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlamalardan başkalarıyla kısıtlandırılamaz.

Madde 16

1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz.

2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 17

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar.

Bu amaçla Taraf Devletler:

a) Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;

b) Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;

c) Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;

d) Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;

e) 13 ve 18 inci maddelerde yeralan kurallar gözönünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

Madde 18

1. Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler herşeyden önce çocuğun yüksek yararını gözönünde tutarak hareket ederler.

2. Bu Sözleşmede belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.

3. Taraf Devletler, çalışan ana-babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 19

1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili maka-

ma havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

Madde 20

1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.

3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında. bakıcı aile yanına verme, slâm Hukukunda kefalet (kafalah), evlât edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir.

Madde 21

Evlât edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştireceklerdir:

a) Bir çocuğun evlât edinilmesine ancak yetkili makam karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal vasisine göre durumunu gözönüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme sonucu onların da evlât edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyarak, kararını verir.

b) Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlât edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı taktirde, ülkelerarası evlât edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler.

c) Başka bir ülkede evlât edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlât edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar.

d) Ülkelerarası evlât edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar.

e) Bu maddedeki amàçları, uygun olduğu ölçüde, ikili ya da çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.

Madde 22

1. Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve sözkonusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

2. Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetlerarası ve hükümetdışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden biraraya gelebilmesi için ana-babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunmayan çocuğa da tanınacaktır.

Madde 23

1. Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.

2. Taraf Devletler, özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkını tanırlar ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana-babanın veya çocuğa bakanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın

yapılmasını teşvik ve taahhüt ederler.

3. Özürlü çocuğun, özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2 nci fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana-babasının ya da çocuğa bakanların parasal (mali) durumları gözönüne alınarak, olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; özürlü çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.

4. Taraf Devletler, uluslararası işbirliği ruhu içinde, özürlü çocukların koruyucu sıhhi bakımı, tıbbi, psikolojik ve işlevsel tedavileri alanlarına ilişkin gerekli bilgilerin alışverişi yanında, rehabilitasyon, eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin yöntemlerin bilgilerini de içerecek şekilde ve Taraf Devletlerin bu alanlardaki güçlerini, anlayışlarını geliştirmek ve deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla bilgi dağıtımını ve bu bilgiden yararlanmayı teşvik ederler. Bu bakımdan, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri, özellikle gözönüne alınır.

Madde 24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:

a) Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;

b) Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;

c) Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanısıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi:

d) Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması;

e) Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana-babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;

f) Koruyucu sağlık bakımlarının, ana-babaya rehberliğini, aile planlanması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

4. Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

Madde 25

Taraf Devletler, yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun, gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Madde 26

1. Taraf Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar. 2. Sosyal Güvenlik, çocuğun ve çocuğun bakımından sorumlu olanların kaynakları ve koşulları gözönüne alınarak ve çocuk tarafından ya da onun adına yapılan sosyal güvenlikten yararlanma başvurusuna ilişkin başkaca durumlar da gözönünde tutularak sağlanır.

Madde 27

1. Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.

2. Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkânlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle

çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer.

3. Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, anababaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.

4. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana-babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkede yaşaması halinde, Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmalar akdinin yanısıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

Madde 28

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

a) İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;

b) Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;

c) Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;

d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;

e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.

2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.

Madde 29

1. Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

a) Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;

b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;

c) Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;

d) Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;

e) Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi,

2. Bu maddenin veya 28 inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 30

Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların varolduğu Devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 31

1. Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.

2. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Madde 32

1. Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.

2. Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri gözönünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:

a) İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tesbit ederler;

b) Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar.

c) Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.

Madde 33

Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar.

Madde 34

Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

a) Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;

b) Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;

c) Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini, önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

Madde 35

Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.

Madde 36

Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.

Madde 37

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

a) Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacaktır. Onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemiyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.

b) Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.

c) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri gözönünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.

d) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verílmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

Madde 38

1. Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.

2. Taraf Devletler, onbeş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, özellikle onbeş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, onbeş ile onsekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.

4. Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 39

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.

Madde 40

1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları gözönünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının

da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.

2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz-önünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:

a) İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.

b) Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:

i) Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak;

ii) Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;

iii) Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu gözönüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;

iv) Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;

v) Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;

vi) Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;

vii) Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;

3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

a) Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığının kabulü;

b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

Madde 41

Bu Sözleşmede yeralan hiçbir husus, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha çok yardımcı olan ve;

a) Bir Taraf Devletin yasasında; veya

b) Bu Devlet bakımından yürürlükte olan uluslararası hukukta yeralan hükümleri etkilemeyecektir.

II. KISIM

Madde 42

Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 43

1. Taraf Devletlerin bu Sözleşme ile üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeleri incelemek amacıyla, görevleri aşağıda belirtilen bir Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur.

2. Komite bu Sözleşme ile hükme bağlanan alanda yetenekleriyle tanınmış ve yüksek ahlâk sahibi on uzmandan oluşur. Komite üyeleri Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından ve kişisel olarak görev yapmak üzere, adil bir coğrafi dağılımı sağlama gereği ve başlıca hukuk sistemleri göz-önünde tutularak seçilirler.

3. Komite üyeleri, Taraf devletlerce gösterilen kişiler listesinden gizli oyla seçilirler. Her Taraf Devlet, vatandaşları arasından bir uzmanı aday gösterebilir.

4. Komite için ilk seçim, bu Sözleşmenin yürürlüğe girişini izleyen altı ay içinde yapılır. Sonraki seçimler iki yılda bir yapılır. Her seçim tarihinden en az dört ay önce, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, Taraf Devletleri iki ay içinde adaylarını göstermeye yazılı olarak davet eder. Daha sonra Genel Sekreter böylece belirlenen kişilerden, kendilerini gösteren Taraf Devletleri de işaret ederek, alfabetik sıraya göre oluşturduğu bir listeyi, Taraf Devletlere bildirir.

5. Seçimler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde, Genel Sekreter tarafından davet edilen Taraf Devletler toplantılarında yapılır. Nisabı, Taraf Devletlerin üçte ikisinin oluşturduğu bu toplantılarda, hazır bulunan ve oy kullanan Devletlerin salt çoğunluğuyla en fazla oy alan kişiler Komiteye seçilir.

6. Komite üyeleri dört yıl için seçilir. Aday gösterildikleri takdirde yeniden seçilebilirler. Ik seçimde seçilmiş olan beş üyenin görevi iki yıl sonra sona erer, bu beş üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra toplantı başkanı tarafından çekilen kura ile belirlenir.

7. Bir komite üyesinin ölmesi veya çekilmesi ya da başka herhangi bir nedenle bir üyenin Komitedeki görevlerini yapamaz hale gelmesi durumunda adaylığını öneren Taraf Devlet, Komitenin onaylaması koşuluyla, böylece boşalan yerdeki görev süresi doluncaya kadar, kendi vatandaşları arasından başka bir uzmanı atayabilir.

8. Komite, iç tüzüğünü kendisi belirler.

9. Komite, memurlarını iki yıllık bir süre için seçer.

10. Komite toplantıları olağan olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde ya da Komite tarafından belirlenecek başka uygun bir yerde yapılır. Komite olağan olarak her yıl toplanır. Komite toplantılarının süresi,

gerektiğinde, Genel Kurulca onaylanmak koşuluyla, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin bir toplantısıyla belirlenir veya değiştirilir.

11. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri gerekli maddi araçları ve personeli bu Sözleşme ile kendisine verilen görevleri etkili biçimde görebilmesi amacıyla, Komite emrine verir.

12. Bu Sözleşme uyarınca oluşturulan Komitenin üyeleri, Genel Kurulun onayı ile, Birleşmiş Milletler Teşkilatının kaynaklarından karşılanmak üzere, Genel Kurulca saptanan şart ve koşullar çerçevesinde kararlaştırılan ücreti alırlar.

Madde 44

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakları yürürlüğe koymak için, aldıkları önlemleri ve bu haklardan yararlanma konusunda gerçekleştirilen ilerlemeye ilişkin raporları:

a) Bu Sözleşmenin, ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıl içinde,

b) Daha sonra beş yılda bir,

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile Komiteye sunmayı taahhüt ederler.

2. Bu madde uyarınca hazırlanan raporlarda, bu Sözleşmeye göre üstlenilen sorumlulukların, şayet varsa, yerine getirilmesini etkileyen nedenler ve güçlükler belirtilecektir. Raporlarda ayrıca, ilgili ülkede Sözleşmenin uygulanması hakkında Komiteyi etraflıca aydınlatacak biçimde yeterli bilgi de bulunacaktır.

3. Komiteye etraflı bilgi içeren bir ilk rapor sunmuş olan Taraf Devlet, bu maddenin 1 (b) bendi gereğince sunacağı sonraki raporlarında daha önce verilmiş olan temel bilgileri tekrarlamayacaktır.

4. Komite, Taraf Devletlerden Sözleşmenin uygulamasına ilişkin her türlü ek bilgi isteminde bulunabilir.

5. Komite, iki yılda bir Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Genel Kurula faaliyetleri hakkında bir rapor sunar.

6. Taraf Devletler kendi raporlarının ülkelerinde geniş biçimde yayımını sağlarlar.

Madde 45

Sözleşmenin etkili biçimde uygulanmasını geliştirme ve Sözleşme kapsamına giren alanda uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla:

a) Uzmanlaşmış kurumlar, UNICEF ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organları, bu Sözleşmenin kendi yetki alanlarına ilişkin olan hükümlerinin uygulanmasının incelenmesi sırasında, temsil edilmek hakkına sahiptirler. Komite; uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve uygun bulduğu öteki yetkili kuruluşları, kendi yetki alanlarını ilgilendiren konularda uzman olarak görüş vermeye davet edebilir. Komite, uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organlarını kendi faaliyet alanlarına ilişkin kesimlerde Sözleşmenin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir;

b) Komite, uygun bulduğu takdirde, Taraf Devletlerce sunulmuş, bir istem içeren ya da teknik danışma veya yardım ihtiyacını belirten her raporu, gerekiyorsa Komitenin bu istek veya ihtiyaca ilişkin tavsiye ve gözlemlerini de ekleyerek, uzmanlaşmış kurumlara, UNICEF'e ve öteki yetkili kuruluşlara gönderir;

c) Komite, Genel Kurula Genel Sekreterden Komite adına çocuk haklarına ilişkin sorunlarda incelemeler yaptırması isteğinde bulunulmasını, tavsiye edebilir;

d) Komite, bu Sözleşmenin 44 ve 45 inci maddeleri uyarınca alınan bilgilere dayanarak, telkin ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Bu telkin ve genel nitelikteki tavsiyeler, ilgili olan her Taraf Devlete gönderilir ve şayet varsa, Taraf Devletlerin yorumları ile birlikte Genel Kurulun dikkatine sunulur.

III. KISIM

Madde 46

Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.

Madde 47

Bu Sözleşme onaylamaya bağlı tutulmuştur. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 48

Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 49

1. Bu Sözleşme, yirminci onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihini izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

2. Yirminci onay ya da katılma belgesinin tevdiinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayacak ya da ona katılacak Devletlerin her biri için, bu Sözleşme, sözkonusu Devletin onay ya da katılma belgesini tevdi tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 50

1. Bu Sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerinin incelenmesi ve oya konulması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı oluşturulmasını isteyip istemediklerini kendisine bildirmeleri kaydıyla, iletir. Böyle bir duyuru tarihini izleyen dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte biri sözkonusu konferansın toplanmasından yana olduklarını ifade ederlerse Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilatı çerçevesinde bu konferansi düzenler. Konferansta hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik, onay için Birleşmiş Miletler Genel Kuruluna sunulur.

2. Bu maddenin 1 inci fıkrasında yeralan hükümlere uygun olarak kabul edilen bir değişiklik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylandığı ve bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edildiği zaman yürürlüğe girer.

3. Bir değişiklik yürürlüğe girdiği zaman, onu kabul eden Taraf Devletler bakımından bağlayıcılık taşır. Öteki Taraf Devletler bu Sözleşme hükümleri ve daha önce kabul ettikleri her değişiklikle bağlı kalırlar.

Madde 51

1. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, onay ya da katılma anında yapılabilecek çekincelerin metnini alacak ve bütün Devletlere bildirecektir.

2. Bu Sözleşmenin amacı ve konusu ile bağdaşmayan hiçbir çekinceye izin verilmeyecektir.

3. Çekinceler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterince, geri alınacağına ilişkin bildirimde bulunma yoluyla her zaman geri alınabilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, bütün Devletleri haberdar eder. Böyle bir bildirim, Genel Sekreter tarafından alındığı tarihte işlerlik kazanır.

Madde 52

Bir Taraf Devlet, bu Sözleşmeyi, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine vereceği yazılı bildirim yoluyla feshedebilir. Fesih, bildirimin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden bir yıl sonra geçerli olur.

Madde 53

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, bu Sözleşmenin tevdi makamı olarak belirlenmiştir.

Madde 54

İngilizce, Arapça, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri de aynı derecede geçerli olan bu Sözleşmenin özgün metni, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Hükümetleri tarafından tam yetkili kılınan aşağıda imzaları bulunan Temsilciler, yukarıdaki kuralların ışığında, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

“İhtirazi Kayıt:

Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 17, 29 ve 30. maddeleri hükümlerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmaktadır.”

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞMEYE EK ÇOCUK SATIŞI, ÇOCUK FAHİŞELİĞİ VE ÇOCUK PORNOGRAFİSİ İLE İLGİLİ İHTİYARİ PROTOKOL

İşbu Protokol'e Taraf olan Devletler, Taraf Devletlerin, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin amaçlarını daha fazla gerçekleştirmek ve Sözleşme hükümlerinin, özellikle 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 ve 36 ncı maddelerinin daha iyi uygulanmasını sağlayabilmek amacıyla, çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinden çocukların korunmasını güvence altına almak için almaları gereken önlemleri artırmalarının uygun olacağını düşünerek; Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin, çocukları ekonomik istismardan ve çocuk açısından tehlike arz edebilecek veya çocuğun eğitimini aksatabilecek veya, çocuk sağlığına veya fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da sosyal gelişimine zarar verebilecek herhangi bir işte çalışmaktan korunma hakkını tanıdığını da gözönünde bulundurarak,

Çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi amacıyla yapılan kayda değer ve giderek artan uluslararası çocuk ticaretinden ciddi endişe duyarak,

Çocukların özellikle duyarlı oldukları yaygın ve sürekli seks turizmi uygulamasından çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini doğrudan teşvik etmesi nedeniyle derin endişe duyarak,

Kız çocukları dahil olmak üzere, özellikle duyarlılık taşıyan birtakım grupların cinsel istismara maruz kalma hususunda daha büyük bir risk altında olduklarını ve kız çocuklarının cinsel açıdan istismar edilenler arasında orantısız ölçüde temsil edildiklerini kabul ederek,

Çocuk pornografisinin internette ve diğer gelişen teknolojiler üzerinde artan erişilebilirliğinden endişe duyarak ve internet üzerinde Çocuk Pornografisiyle Mücadele Uluslararası Konferansını (Viyana, 1999) ve özellikle de, bu konferansın çocuk pornografisinin üretiminin, dağıtımının, ihracatının, naklinin, ithalatının, kasıtlı zilyetliğinin ve reklamının tüm dünyada suç olarak kabul edilmesi için çağrıda bulunan sonuç kararını anımsayarak ve hükümetler ile internet endüstrisi arasında daha yakın işbirliği ve ortaklığın önemini vurgulayarak,

Çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinin ortadan kaldırılmasının, az gelişmişlik, yoksulluk, ekonomik eşitsizlikler, adil olmayan sosyo-ekonomik yapı, gereği gibi işlemeyen aile yapısı, eğitim eksikliği, kır-kent arası göç, cinsiyet ayrımcılığı, yetişkinlerin sorumsuz cinsel davranışları, zararlı geleneksel uygulamalar, silahlı çatışmalar ve çocuk ticareti dahil, bu durumu ağırlaştıran etkenleri ele alan bütüncül bir yaklaşım benimsemekle kolaylaşacağına inanarak,

Çocuk satışına, çocuk fahişeliğine ve çocuk pornografisine olan tüketici talebini azaltmak amacıyla kamuoyundaki bilinci artırmak için çaba göstermek gerektiğine ve tüm taraflar arasındaki küresel ortaklığın güçlendirilmesinin ve ulusal düzeyde hukukun uygulanmasının geliştirilmesinin de önemine inanarak,

Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmede İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi, Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine ilişkin Lahey Sözleşmesi, Çocukların Korunması için Tedbirler ve Ebeveyn Sorumluluğu ile ilgili İşbirliği, Tanıma, Tenfiz, Uygulanabilir Kanun ve Mahkeme Yetkisine ilişkin Lahey Sözleşmesi, Uluslararası Çalışma Örgütünün 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Acil Eylem Sözleşmesi gibi çocukların korunmasına ilişkin uluslararası yasal düzenlemelerin hükümlerini kaydederek,

Çocuk haklarının ilerletilmesi ve korunmasına yönelik geniş çaplı bağlılığı ortaya koyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye gösterilen güçlü destekten cesaret alarak,

Çocukların Satışını, Çocuk Fahişeliğini ve Çocuk Pornografisini Önlemek için Eylem Programının hükümlerinin ve Çocukların Ticari Amaçlı Cinsel İstismarına Karşı 1996 Stockholm Kongresi Bildirisi ve Eylem Gündeminin ve ilgili uluslararası organların bu konulardaki diğer karar ve tavsiyelerinin uygulanmasının önemini kabul ederek,

Çocuğun korunması ve uyumlu gelişimi için her halkın geleneklerinin ve kültürel değerlerinin önemini gerektiği gibi dikkate alarak,

Aşağıdaki maddeler üzerinde anlaşma sağlamışlardır:

Madde 1

Taraf Devletler çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini bu Protokol uyarınca yasaklayacaklardır.

Madde 2

İşbu Protokol'ün amacı bakımından:

(a) Çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi bir şey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem anlamına gelmektedir.

(b) Çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması demektir.

(c) Çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir.

Madde 3

1. Her Taraf Devlet asgari olarak aşağıdaki fiil ve faaliyetlerin ülke içinde veya ülke dışında veya ferdi veya örgütlü bir biçimde işlenmiş olup olmamalarına bakılmaksızın, kendi suç veya ceza yasalarının tam anlamıyla kapsamı içine girdiğini garanti edecektir.

(a) 2 nci maddede tanımlandığı üzere, çocuk satışı çerçevesinde:

(i) Hangi yolla olursa olsun, çocuğun,

a. Cinsel istismarı,

b. Organlarının kâr sağlama amacıyla nakli,

c. Zorla çalıştırılması amaçlarıyla teklifi, teslimi ya da kabulü;

(ii) Evlat edinme konusunda yürürlükteki uluslararası yasal düzenlemeler ihlal edilmek suretiyle bir çocuğun evlat edinilmesi için uygunsuz bir şekilde rıza istihsal edilmesini teminen aracılık yapılması,

(b) Çocuğun, 2 nci maddede tanımlandığı üzere, çocuk fahişeliği amacıyla teklifi, elde edilmesi, tedariki veya temini;

(c) 2 nci maddede tanımlandığı üzere, çocuk pornografisinin, yukarıda belirtilen amaçlar için üretimi, dağıtımı, yayılması, ithali, ihracı, sunumu, satışı veya zilyetliği;

2. Taraf Devletlerin ulusal mevzuatına bağlı kalmak kaydıyla, yukarıdaki hükümler, bu fiillerden herhangi birine teşebbüs halinde ve bu fiillerden herhangi birine suç ortaklığı veya katılım olduğunda da uygulanacaktır.

3. Her Taraf Devlet bu fiilleri, vahametini dikkate alan uygun cezalarla cezalandırılabilir suçlar haline getirecektir.

4. Ulusal mevzuata bağlı kalmak kaydıyla, her Taraf Devlet, uygun olduğu hallerde, tüzel kişilerin bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen suçlara ilişkin yükümlülüklerini tesis etmek için önlemler alacaktır. Taraf Devletin yasal ilkelerine bağlı kalmak kaydıyla, tüzel kişilerin sorumluluğu cezaî, hukukî veya idarî olabilir.

5. Taraf Devletler evlat edinmeye müdahil olan tüm şahısların yürürlükteki uluslararası yasal düzenlemelere uygun bir biçimde hareket etmesini sağlamak için uygun olan her türlü yasal ve idarî önlemi alacaklardır.

Madde 4

1. Her Taraf Devlet, suçun kendi topraklarında veya kendi kayıtlarında yer alan bir gemide veya bir uçakta işlenmesi halinde, 3 üncü maddenin 1 inci fıkrasında atıfta bulunulan suçlar üzerinde yargılama yetkisini tesis etmek için gerekli olabilecek bütün önlemleri alacaktır.

2. Her Taraf Devlet 3 üncü maddenin 1 inci fıkrasında atıfta bulunulan suçlar üzerinde yargılama yetkisini tesis etmek için aşağıdaki durumlarda gerekli olabilecek bütün önlemleri alacaktır:

(a) Suç isnat edilen kişi o devletin uyruğu ise veya o devletin topraklarında ikamet ediyorsa;

(b) Mağdur o devletin uyruğu ise;

3.Her Taraf Devlet, suç isnat edilen şahsın kendi topraklarında bulunması halinde ve suçun kendi uyruğu olan biri tarafından işlenmiş olmasına dayanarak anılan şahsı başka bir Taraf Devlete iade etmiyorsa, yukarıda belirtilen suçlar üzerinde yargılama yetkisini tesis etmek için de gerekli olabilecek bütün önlemleri alacaktır.

4. Bu Protokol, iç hukuk uyarınca uygulanan herhangi bir cezaî yargılama yetkisini ortadan kaldırmaz.

Madde 5

1. 3 üncü maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen suçların Taraf Devletler arasında herhangi bir suçluların iadesi sözleşmesine iadeyi gerektiren suçlar olarak dahil edilecekleri kabul edilecektir; ve bu suçlar Taraf Devletler arasında sonradan akdedilen her iade andlaşmasına da, bu andlaşmalarda öngörülen koşullarla uyum içinde, iade gerektiren suçlar olarak dahil edileceklerdir.

2. Eğer, suçluların iadesini bir sözleşmenin mevcudiyeti koşuluna dayandıran bir Taraf Devlet aralarında iade sözleşmesi bulunmayan başka bir Taraf Devletten iade talebi alırsa, bu Protokolü, bu tür suçlarda suçluların iadesine ilişkin bir yasal zemin olarak değerlendirebilir. İade, talepte bulunulan Devlet hukukunun öngördüğü koşullara tabidir.

3. İadeyi bir andlaşmanın mevcudiyeti koşuluna dayandırmayan Taraf Devletler bu tür suçları, iadenin talepte bulunulan ülkenin hukukunun öngördüğü koşullara tabi olması kaydıyla, kendi aralarında iade gerektiren suçlar olarak tanıyacaklardır.

4. Bu tür suçlar, Taraf Devletler arasında suçluların iadesi amacıyla yalnızca suçun meydana geldiği yerde işlenmiş gibi değil, aynı zamanda 4 üncü madde uyarınca kendi yargılama hakkını tesis eden Devletlerin topraklarında işlenmiş gibi muamele görecektir.

5. Eğer 3 üncü maddenin 1 inci fıkrasında tanımlanan bir suça ilişkin bir iade talebinde bulunulursa ve eğer talepte bulunulan Taraf Devlet iadeyi suçlunun uyruğu temelinde gerçekleştirmez veya gerçekleştirmeyecek ise, iade talebinde bulunan Taraf Devlet dava açılması amacıyla durumun kendi yetkili makamlarına intikali için uygun önlemleri alacaktır.

Madde 6

1. Taraf Devletler 3 üncü maddenin 1 inci fıkrasında ileri sürülen suçlara yönelik soruşturma veya ceza veya suçluları iade davaları bağlamında ellerinde bulunan duruşmalar için gerekli delillerin temin edilmesinde yardım dahil, birbirlerine en büyük ölçüde yardımı yapacaklardır.

2. Taraf Devletler işbu maddenin 1 inci fıkrası çerçevesindeki yükümlülüklerini karşılıklı yasal yardıma ilişkin olarak aralarında varolan herhangi bir andlaşma veya diğer düzenlemelerle uyum içinde yerine getireceklerdir. Taraf Devletler bu tür bir andlaşma ya da düzenlemenin

yokluğu halinde birbirlerine yardımlarını kendi iç hukukları çerçevesinde üstleneceklerdir.

Madde 7

Taraf Devletler kendi ulusal hukuklarının hükümlerine tabi olmak kaydıyla,

(a) Aşağıdaki unsurların zapt ve müsadere edilmesini sağlamak için uygun olan önlemleri alacaklardır:

(i) İşbu Protokol'de belirtilen suçları işlemek veya bu suçların işlenmesini kolaylaştırmak için kullanılan malzeme, mal ve diğer araç gibi her türlü eşyalar;

(ii) Bu tür suçlardan elde edilen kazanç;

(b) (a) bendinde belirtilen mallara ve kazanca yönelik başka bir Taraf Devletten gelen zapt ve müsadere taleplerini yerine getireceklerdir.

(c) Bu suçları işlemek için kullanılan bina ve müştemilat dahil alanın, geçici veya kesin surette kapatılmasını amaçlayan önlemler alacaklardır.

Madde 8

1. Taraf Devletler çocuk mağdurların haklarını ve çıkarlarını işbu Protokol ile yasaklanmış olan uygulamalardan korumak için uygun önlemleri ceza adaleti sürecinin her aşamasında ve özellikle de,

(a) Çocuk mağdurların duyarlılıklarını kabul ederek ve onların tanık sıfatıyla özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere özel ihtiyaçlarını karşılayacak usülleri uyarlayarak;

(b) Çocuk mağdurları sahip oldukları hakları, adalet sürecindeki rolleri, duruşmaların kapsamı, zamanlaması, gelişimi ve davalarının vaziyeti konusunda bilgilendirerek;

(c) Çocuk mağdurların görüşlerinin, ihtiyaçlarının ve endişelerinin şahsi çıkarlarının etkilendiği duruşmalarda dile getirilmesine ve gözönünde bulundurulmasına ulusal hukukun usul kurallarıyla tutarlı bir biçimde müsaade edilerek;

(d) Yasal sürecin tümü boyunca çocuk mağdurlara uygun destek hizmetlerini sağlayarak;

(e) Çocuk mağdurların mahremiyetini ve kimliklerini uygun şekilde koruyarak ve kimliklerinin tespit edilmesine yol açabilecek bilgilerin uygunsuz bir biçimde yayılmasını önlemek için ulusal yasalara uygun önlemleri alarak;

(f) Çocuk mağdurların ve onların yanısıra ailelerinin ve lehine tanıklık edenlerin korkutma ve misillemelere karşı güvenliklerini gereken durumlarda sağlayarak;

(g) Davaların düzenlenmesinde, mahkeme kararlarının icra ve infazında veya çocuk mağdurlara tazminat öngören emirlerin veya kararnamelerin icrasında gereksiz ertelemelerden kaçınarak, benimseyeceklerdir.

2. Taraf Devletler, mağdurun gerçek yaşına ilişkin belirsizliğin, mağdurun yaşını tespit etmeye yönelik soruşturma dahil, cezai soruşturmanın başlamasına engel teşkil etmeyeceğini garanti edeceklerdir.

3. Taraf Devletler, işbu Protokolde tanımlanan suçların mağduru çocuklara yönelik ceza adaleti sistemi muamelelerinde, çocuğun en yüksek çıkarlarının öncelikli olarak gözetilmesini garanti edeceklerdir.

4. Taraf Devletler, işbu Protokol tarafından yasaklanan suçların çocuk kurbanları ile çalışan kişilerin, özellikle hukukî ve psikolojik olmak üzere, uygun eğitime tâbi tutulmalarını sağlayabilmek için önlemler alacaklardır.

5. Taraf Devletler gerekli durumlarda bu tür suçların çocuk mağdurlarının önlenmesine ve/veya korunmasına ve rehabilitasyonuna müdahil olmuş kişilerin ve/veya örgütlerin güvenliğini ve bütünlüğünü koruyabilmek amacıyla önlemler alacaklardır.

6. Bu maddede yer alan hiçbir hüküm sanığın adil ve tarafsız bir duruşma hakkına halel getirmeyecek ve bu hakla çelişir biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 9

1. Taraf Devletler işbu Protokolde belirtilen suçları önlemek için gerekli kanunları, idarî önlemleri, sosyal politikaları ve programları kabul edecek veya güçlendirecek, uygulayacak ve yayacaklardır. Bu fiillere karşı özellikle duyarlı olan çocukların korunmasına özel dikkat gösterilecektir.

2. Taraf Devletler önleyici tedbirler ve bu Protokolde belirtilen suçların zarar verici etkileri hakkında tüm uygun araçlarla edinilecek bilgi, eğitim

ve öğretim yoluyla çocuklar dahil kamuoyunun, büyük ölçüde bilincini artıracaklardır. Taraf Devletler bu maddedeki yükümlülüklerini yerine getirirken toplumun ve özellikle de çocukların ve çocuk mağdurların, bu türden bilgilendirme ve eğitim ve öğretim programlarına, uluslararası düzey de dahil olmak üzere, katılımını teşvik edeceklerdir.

3. Taraf Devletler bu tür suçların mağdurlarına sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları ve fiziksel ve psikolojik yönden tamamen iyileşmeleri dahil olmak üzere uygun olan tüm yardımları temin etmek amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alacaklardır.

4. Taraf Devletler işbu Protokol'de tanımlanan suçların tüm çocuk mağdurlarına yasal sorumlulardan zararlarının tazmin edilmesine ilişkin kanunî yollardan ayrım gözetilmeksizin yararlanmalarını sağlayacaklardır.

5. Taraf Devletler bu Protokol'de tanımlanan suçların reklamında kullanılan malzemelerin üretiminin ve yayılmasının etkin şekilde yasaklanması için uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 10

1. Taraf Devletler çocuk satışı, çocuk fahişeliği, çocuk pornografisi ve çocuk seks turizmini içeren faaliyetlerden sorumlu olanların önlenmesine, meydana çıkarılmasına, soruşturma, kovuşturma ve cezalandırılmasına yönelik uluslararası işbirliğini çok taraflı, bölgesel ve iki taraflı düzenlemelerle güçlendirmek için gerekli olan bütün adımları atacaklardır. Taraf Devletler kendi makamları, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler arasındaki uluslararası işbirliği ve eşgüdümü de geliştireceklerdir.

2. Taraf Devletler çocuk mağdurlara fiziksel ve psikolojik yönden iyileşmeleri, sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları ve vatanlarına geri dönmeleri konusunda yardımcı olabilmek için uluslararası işbirliğini geliştireceklerdir.

3. Taraf Devletler çocukların, satış, fahişelik, pornografik uygulamaları ve çocuk seks turizmine karşı zaafiyetini artıran yoksulluk, az gelişmişlik gibi temel nedenleri ele almak amacıyla uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesini teşvik edeceklerdir.

4. Taraf Devletler, yapabildikleri takdirde, mevcut çok taraflı, bölgesel ve ikili veya diğer programlar yoluyla malî, teknik veya diğer yardımları sağlayacaklardır.

Madde 11

Bu Protokol'deki hiçbir hüküm çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha fazla imkân sağlayan ve

(a) Taraf Devletin hukuku veya

(b) Taraf Devlet açısından yürürlükte olan uluslararası hukuk, kapsamında yer alabilecek herhangi bir hükmü etkilemeyecektir.

Madde 12

1. Her Taraf Devlet, Protokol'ün kendisi açısından yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıl içinde, Protokol'ün hükümlerinin uygulanması için almış olduğu önlemlere ilişkin kapsamlı bilgi içeren bir raporu Çocuk Hakları Komitesine sunacaktır.

2. Kapsamlı raporun verilmesinden sonra, her Taraf Devlet Çocuk Hakları Komitesi'ne sunduğu rapora Sözleşmenin 44 üncü maddesi uyarınca bu Protokol'ün uygulanmasına ilişkin her türlü ilave bilgiyi ekleyecektir. Bunun dışında, Protokol'e Taraf Devletler her beş yılda bir rapor sunacaklardır.

3. Çocuk Hakları Komitesi Taraf Devletlerden bu Protokol'ün uygulanmasına yönelik ilave bilgi talebinde bulunabilecektir.

Madde 13

1. İşbu Protokol Sözleşme'ye taraf olan veya Sözleşme'yi imzalamış bulunan herhangi bir Devletin imzasına açıktır.

2. İşbu Protokol Sözleşme'ye taraf olan veya Sözleşme'yi imzalamış bulunan herhangi bir Devletin onayına tâbidir ve katılıma açıktır. Onay veya katılıma ilişkin belgeler Birleşmiş Milletler Genel Sekreter'ince saklanacaktır.

Madde 14

1. İşbu Protokol onaylama veya katılıma ilişkin onuncu belgenin Saklayıcıya verilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Protokol onu onaylayan veya yürürlüğe girmesinden sonra katılan her Devlet bakımından, o Devlet'in onay veya katılım belgesini Saklayıcıya verdiği tarihten bir ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 15

1. Herhangi bir Taraf Devlet işbu Protokolü Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı yazılı bir bildirimle, herhangi bir zamanda feshedebilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, Sözleşmeye Taraf diğer Devletleri ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletleri bu konuda bilgilendirir. Fesih, bildirimin Genel Sekreterce teslim alınmasından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir.

2. Böyle bir feshin bildirimi fesih yürürlüğe girmesinden önce meydana gelebilecek herhangi bir suç açısından Taraf Devletin işbu Protokol çerçevesindeki yükümlülüklerinin ortadan kalkması sonucunu doğurmayacaktır. Aynı şekilde böyle bir fesih bildirimi, feshin yürürlüğe girmesinden önce, Komite tarafından görüşülmekte olan herhangi bir hususun ele alınmasına devam edilmesine hiçbir şekilde halel getirmeyecektir.

Madde 16

1. Herhangi bir Taraf Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne ibraz edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine, değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerilerin görüşülmesi ve oylanması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı düzenlenmesini isteyip istemediklerini bildirmeleri talebiyle iletecektir. Böyle bir bildirimi müteakip, dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte birinin Konferans yapılmasını istemesi durumunda, Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde Konferansı toplayacaktır. Konferansta hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik önerisi onay için Genel Kurula sunulacaktır.

2. İşbu maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak kabul edilen bir değişiklik önerisi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanıp Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğunca kabul edildiğinde yürürlüğe girecektir.

3. Yürürlüğe giren bir değişiklik önerisi, öneriyi kabul eden Taraf Devletler için bağlayıcılık kazanacaktır. Diğer Taraf Devletler ise, işbu Protokol'ün hükümleri ve daha önce kabul etmiş oldukları herhangi bir değişiklik ile bağlı kalmaya devam edeceklerdir.

Madde 17

1. İşbu Protokolün, eşit derecede geçerli olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri Birleşmiş Milletler arşivlerinde saklanacaktır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Protokolün onaylı örneklerini Sözleşmeye Taraf tüm Devletlere ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan Devletlere iletecektir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanması Sırasında Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Yapılan Beyanın Metni Türkiye Cumhuriyeti işbu İhtiyari Protokol'ün hükümlerini yalnızca tanıdığı ve diplomatik ilişki kurduğu Taraf Devletlere karşı uygulayacağını beyan eder.

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞMEYE EK ÇOCUKLARIN SİLAHLI ÇATIŞMALARA KATILMALARI İLE İLGİLİ İHTİYARİ PROTOKOL

İşbu Protokol'e taraf Devletler,

Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için çaba gösterilmesi konusunda mevcut yaygın taahhüdün göstergesi olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye verilen geniş desteğin teşvikiyle, Çocukların haklarının özel korunma gerektirdiğini tekrar teyid ederek ve çocukların durumlarının ayrım yapılmaksızın, sürekli iyileştirilmesi ve bunun yanısıra, huzurlu ve güvenli koşullar altında gelişimlerinin ve eğitimlerinin sağlanması için çağrıda bulunarak, Silahlı çatışmanın çocuklar üzerindeki zararlı ve yaygın etkisinden ve bunun kalıcı barış, güvenlik ve kalkınmaya yönelik uzun vadeli sonuçlarından rahatsızlık duyarak, Silahlı çatışma durumlarında çocukların hedef alınmasını ve genellikle çok sayıda çocuğun bulunduğu okullar ve hastaneler gibi yerler dahil, uluslararası hukuk tarafından korunan hedeflere yönelik doğrudan saldırıları kınayarak, Uluslararası Ceza Divanı Statüsü'nün kabul edilmesini ve Statü'nün, özellikle 15 yaşın altındaki çocukların askere yazılmasını ya da alınmasını veya uluslararası ya da uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda faal olarak muhasamata katılım için kullanılmalarını savaş suçları kapsamına almasını not ederek, Dolayısıyla, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile tanınan hakların kullanılmasının daha da güçlendirilmesi için, çocukların silahlı çatışmaya dahil olmalarına karşı daha fazla korunmalarına ihtiyaç duyulduğunu dikkate alarak, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. maddesinde, Sözleşmenin amaçları açısından, çocuğa uygulanan kanun çerçevesinde daha erken yaşta rüşt kazanılmadıkça, Çocuktan 18 yaş altındaki her insanın kastedildiğini kaydederek, Sözleşmeye ek ihtiyari bir protokol ile, kişilerin silahlı kuvvetlere alınabilme ve hasmane davranışlara katılma yaşlarının yüksetilmesinin, çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarlarının öncelikle gözönüne alınması ilkesinin uygulanmasına etkin katkıda bulunacağına inanarak, Aralık 1995 te düzenlenen 26. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Konferasının, diğer hususların yanısıra, çatışma taraflarının, 18 yaş altındaki çocukların hasmane davranışlara katılmalarının önüne geçilmesi için mümkün olan her türlü adımı atmaları tavsiyesinde bulunduğunu kaydederek, Haziran 1999da, Uluslararası Çalışma Örgütünün, diğer hususların yanısıra, çocukların silahlı çatışmalarda kul-

lanılmak üzere zorla ya da zorunlu olarak askere alınmalarını yasaklayan 182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesinin oybirliğiyle kabulünü memnuniyetle karşılayarak, Devletin silahlı kuvvetleri dışında kalan silahlı gruplarca, ulusal sınırların içinde veya sınıraşırı muhasamatta, çocukların silah altına alınmalarını, eğitilmelerini ve kullanılmalarını şiddetle kınayarak ve bu çerçevede çocukları asker olarak silah altına alanların, eğitenlerin ve kullananların sorumluluklarını tanıyarak, Silahlı çatışmadaki tarafların her birinin, uluslararası insancıl hukuk hükümlerine uyma yükümlülüğü bulunduğunu hatırlatarak, Bu Protokolün, 51. madde dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında yeralan hedef ve ilkeler ve insancıl hukukun ilgili kurallarına halel getirmediğini vurgulayarak, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında yeralan hedeflere ve ilkelere tam olarak uyulmasına ve yürürlükteki insan hakları düzenlemelerinin gözetilmesine dayalı barış ve güvenlik koşullarının, çocukların özellikle silahlı çatışmalar ve yabancı işgali sırasında tam anlamıyla korunmaları için vazgeçilmez olduğunu akılda tutarak, Ekonomik veya sosyal durumları ya da cinsiyetleri bakımından bu Protokole aykırı biçimde askere alınma ya da muhasamatta kullanılma konusunda özellikle duyarlı bir kesimi oluşturan çocukların özel ihtiyaçlarını tanıyarak, Çocukların silahlı çatışmalara dahil olmalarının kökeninde yatan ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerin dikkate alınmasının gerekliliğini gözönünde bulundurarak, Bu Protokolün uygulanmasının yanısıra, silahlı çatışma mağduru olan çocukların fiziksel ve psiko-sosyal rehabilitasyonlarında ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmalarında uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi ihtiyacına inanarak, Başta çocuklar ve çocuk mağdurlar olmak üzere toplumun, Protokolün uygulanmasına ilişkin bilgilendirici ve eğitici programların yaygınlaştırılmasına katılımını teşvik ederek, Aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde 1 Taraf Devletler silahlı kuvvetlerinin 18 yaşına erişmemiş mensuplarının hasmane davranışlara doğrudan doğruya katılmalarının önlenmesi için mümkün olan tüm önlemleri alacaklardır.

Madde 2 Taraf Devletler 18 yaşına erişmemiş kişilerin silahlı kuvvetlerine zorunlu olarak alınmamasını sağlayacaklardır.

Madde 3 1. Taraf Devletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 38. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen ulusal silahlı kuvvetlerine gönüllü asker alımı için asgari yaşı, anılan maddede yeralan ilkeleri gözönüne ala-

rak ve Sözleşmeye göre 18 yaşından küçüklerin özel korunmaya hakkı olduğunu kabul ederek, yıllar itibariyle yükselteceklerdir.

2. Her Taraf Devlet, işbu Protokolü onaylamasının veya Protokole katılmasının ardından, ulusal silahlı kuvvetlerine gönüllü asker alımına izin vereceği asgari yaşı belirten ve bu tarz askere alımının zorlanmaması veya zorunlu kılınmaması için aldığı önlemleri tanımlayan bağlayıcı bir beyanı tevdi edecektir.

3. Ulusal silahlı kuvvetlerine 18 yaşın altındaki kişilerin gönüllü olarak alınmasına izin veren Taraf Devletler, asgari olarak aşağıdaki önlemleri almakla yükümlüdür:

(a) Bu koşullarda bir askere alım gerçekten gönüllü olmalıdır.

(b) Bu koşullarda bir askere alım ilgili kişinin ana-babasının veya yasal koruyucularının rızalarını bildirmesi suretiyle yapılır;

(c) Bu kişiler, bu koşullar altındaki bir askeri hizmetin içerdiği tüm görevler hakkında tam anlamıyla bilgilendirilmiş olmalıdır ve

(d) Bu kişiler, ulusal askeri hizmete kabul edilmeden önce yaşlarına dair güvenilir kanıtları ibraz etmelidirler.

4. Her Taraf Devlet, beyanını herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bu amaçla yapacağı bir bildirimle güçlendirebilir. Genel Sekreter, sözkonusu bildirim hakkında tüm Taraf Devletlere bilgi verir. Sözkonusu bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

5. İşbu maddenin 1. fıkrasında yeralan yaş yükseltme koşulu, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 28. ve 29. maddeleri uyarınca Taraf Devletlerin silahlı kuvvetleri tarafından idare edilen veya bunların denetimi altında bulunan okullar için geçerli değildir.

Madde 4 1. Bir Devletin silahlı kuvvetleri dışında kalan silahlı gruplar, hiçbir koşul altında, muhasamatta 18 yaşın altındaki şahısları silah altına almamalı ve kullanmamalıdır.

2. Taraf Devletler bu tarz askere alım ve kullanımın önlenmesi için, bu tür uygulamaların yasaklanmasına ve suç addedilmesine yönelik yasal önlemlerin kabulü dahil, mümkün olan her türlü önlemi alacaklardır.

3. Sözkonusu Protokolün işbu maddesinin uygulanması bir silahlı çatışmanın herhangi bir tarafının hukuki statüsünü etkilemeyecektir.

Madde 5 İşbu Protokoldeki hiçbir husus, bir Taraf Devletin mevzuatının ya da uluslararası düzenlemelerin ve uluslararası insalcıl hukukun çocuk haklarının yaşama geçirilmesine daha fazla katkıda bulunan hükümlerine halel getirecek şekilde yorumlanmayacaktır.

Madde 6 1. Her Taraf Devlet, yetkileri çerçevesinde, bu Protokolün hükümlerinin etkin uygulanması ve yürütülmesini sağlamak amacıyla gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemleri alacaktır.

2. Taraf Devletler, bu Protokolün ilkeleri ve hükümlerinin, yetişkinler ve çocuklarca aynı şekilde, uygun yollardan geniş biçimde bilinmesini ve tanınmasını sağlamayı yükümlenirler.

3. Taraf Devletler, bu Protokole aykırı olarak askere alınan veya muhasamatta kullanılan, yetkileri altındaki kişilerin terhis edilmeleri veya hizmetlerine başka bir şekilde son verilmesi için mümkün olan tüm önlemleri alacaklardır. Taraf Devletler, gerektiğinde, bu kişilere fiziksel ve psikolojik açıdan iyileşmeleri ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları için uygun tüm yardımı sağlayacaklardır.

Madde 7 1. Taraf Devletler, işbu Protokolün uygulanmasında, Protokole aykırı herhangi bir faaliyetin önlenmesi ve Protokole aykırı eylemlerin mağduru olan kişilerin rehabilitasyonu ve sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları da dahil olmak üzere, teknik işbirliği ve mali yardım yollarını da içeren şekilde işbirliğinde bulunacaklardır. Bu tarz yardım ve işbirliği, ilgili Taraf Devletler ve uluslararası kuruluşlar arasında danışmalar yoluyla tesis edilecektir.

2. Yardım yapabilecek durumda olan Taraf Devletler bu tür yardımları, mevcut çok taraflı, iki taraflı veya başka programlar yoluyla ya da bunların yanısıra, Genel Kurul kurallarına uygun olarak oluşturulan bir gönüllü fon aracılığıyla sağlayacaklardır.

Madde 8 1. Her Taraf Devlet, Protokolün kendisi açısından yürürlüğe giriş tarihi izleyen iki yıl içinde, Protokolün, hükümlerinin katılım ve askere almaya ilişkin olanlar da dahil olmak üzere, uygulanması için almış olduğu önlemlere ilişkin kapsamlı bilgi içeren raporu Çocuk Hakları Komitesine sunacaktır.

2. Kapsamlı raporun verilmesinden sonra, her Taraf Devlet Çocuk Hakları Komitesine sunduğu rapora Sözleşmenin 44 üncü maddesi uyarınca bu Protokolün uygulanmasına ilişkin her türlü ilave bilgiyi ekleyecektir. Bunun dışında Protokole Taraf Devletler her beş yılda bir rapor sunacaklardır.

3. Çocuk Hakları Komitesi Taraf Devletlerden bu Protokolün uygulanmasına yönelik ilave bilgi talebinde bulunabilecektir.

Madde 9 1. İşbu Protokol Sözleşmeye Taraf olan veya Sözleşmeyi imzalamış bulunan herhangi bir Devletin imzasına açıktır.

2. İşbu Protokol onaya tabidir ve herhangi bir Devletin katılımına açıktır. Onay veya katılıma ilişkin belgeler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince saklanacaktır.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Sözleşme ve Protokolün Saklayıcısı sıfatıyla, Sözleşmeye Taraf ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletlere 3 üncü madde uyarınca yapılan her beyana, Protokolün onayına veya Protokole katılıma ilişkin bilgi verecektir.

Madde 10 1. İşbu Protokol onaylama veya katılıma ilişkin onuncu belgenin Saklayıcıya verilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Protokol, onu onaylayan veya yürürlüğe girmesinden sonra katılan her Devlet bakımından, o Devletin onay veya katılım belgesini Saklayıcıya verdiği tarihten bir ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 11 1. Herhangi bir Taraf Devlet işbu Protokolü Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı yazılı bir bildirimle, herhangi bir zamanda feshedebilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, Sözleşmeye Taraf diğer Devletleri ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletleri bu Konuda bilgilendirir. Fesih, bildirimin Genel Sekreterce teslim alınmasından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir. Bununla beraber, şayet fesheden Taraf Devlet, o yılın bitiminde bir silahlı çatışma içindeyse, fesih silahlı çatışmanın bitiminden önce yürürlüğe girmeyecektir.

2. Böyle bir fesih bildirimi, feshin yürürlüğe girmesinden önce meydana gelebilecek herhangi bir suç açısından, Taraf Devletin işbu Protokol çerçevesindeki yükümlülüklerinin ortadan kalkması sonucunu doğurmayacaktır. Aynı şekilde böyle bir fesih bildirimi, feshin yürürlüğe girmesinden önce, Komite tarafından görüşülmekte olan herhangi bir hususun ele alınmasına devam edilmesine hiçbir şekilde halel getirmeyecektir.

Madde 12 1. Herhangi bir Taraf Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine ibraz edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine, değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerilerin görüşülmesi ve oylanması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı düzenlenmesini isteyip istemediklerini bildirmeleri talebiyle iletecektir. Böyle bir bildirimi müteakip, dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte birinin Konferans yapılmasını istemesi durumunda, Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde Konferansı toplayacaktır. Konferansta hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik önerisi onay için Genel Kurula sunulacaktır.

2. İşbu maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak kabul edilen bir değişiklik önerisi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanıp Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğunca kabul edildiğinde yürürlüğe girecektir.

3. Yürürlüğe giren bir değişiklik önerisi, öneriyi kabul eden Taraf Devletler için bağlayıcılık kazanacaktır. Diğer Taraf Devletler ise, işbu Protokolün hükümleri ve daha önce kabul etmiş oldukları herhangi bir değişiklik ile bağlı kalmaya devam edeceklerdir.

Madde 13 1. İşbu Protokolün eşit derecede geçerli olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri Birleşmiş Milletler arşivlerinde saklanacaktır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Protokolün onaylı örneklerini Sözleşmeye Taraf ve Sözleşmeyi imzalamış bulunan tüm Devletlere iletecektir.

Ek - 3 Birinci beyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokolün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni Türkiye Cumhuriyeti işbu İhtiyari Protokolün hükümlerini yalnızca tanıdığı ve diplomatik ilişki kurduğu taraf devletlere karşı uygulayacağını beyan eder.

İkinci beyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokolün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Protokolün 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası ile ilgili olarak yapılan beyanın metni

1. Türkiye Cumhuriyeti İhtiyari Protokolün 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca, Türk mevzuatına göre askerliğin zorunlu olduğunu, ancak Türk vatandaşlarının kanuni rüşt yaşını tamamlamadan zorunlu

askerlik hizmetine tabi tutulmadığını, Türk Askerlik Kanununa göre, askerlik hizmetinin 20 yaşına girilen yılın 01 Ocak tarihinde başladığını, seferberlik ve olağanüstü hallerde ise yükümlülerin 19 yaşında askere alınabildiğini beyan eder. Türkiyede gönüllü askerlik uygulaması yoktur. Bununla beraber, Askerlik Kanununun 11 inci maddesi, sadece deniz ve jandarma sınıfları ile gedikli küçük zabitlik için asgari 18 yaştan itibaren gönüllü askere almayı öngörmektedir. Ancak, İhtiyari Protokolün getirdiği yaş düzenlemesine uygun olan bu madde uygulanmamaktadır. İhtiyari Protokolün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile Protokol kapsamı dışında tutulan askeri okul öğrencileri de zorunlu askerlik uygulaması çerçevesinde yer almamaktadır. Bu öğrenciler, Türk mevzuatı uyarınca asker tanımı ve askeri hizmet yükümlülüğü dışında tutulmuştur.

2. Askeri liselere ve astsubay hazırlama okullarına kabul ise gönüllülük esasına, giriş sınavında başarıya ve veli ve yasal vasilerin muvafakatına bağlıdır. İlköğretimini tamamlamış, asgari 15 yaşında bu okullara gönüllü olarak kabul edilen öğrenciler, okul ile ilişkilerini istedikleri zaman kesebilirler.

Üçüncü beyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokol'ün onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Protokolün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile ilgili olarak yapılan beyanın metni Türkiye Cumhuriyeti, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokol'ün 3 üncü maddesinin 5 inci fıkrası ile ilgili olarak, bu fıkrada zikredilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 29 uncu maddesine yönelik çekincesinin tüm geçerliliğini koruduğunu beyan eder.

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YÖNLENDİRİCİ İLKELERİ

(Riyad İlkeleri)

Genel Kurul'un 14 Aralık 1990 tarih ve 45/112 sayılı kararıyla kabul ve ilan edilmiştir

ÖNSÖZ

Genel Kurul,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile genç insanların haklarına ve esenliklerine ilişkin, Uluslararası Çalışma Örgütü standartları dahil diğer uluslararası belgeleri dikkate alarak,

Ayrıca, Çocuk Hakları Bildirgesi'ni, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi ve Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nı (Pekin Kuralları) dikkate alarak,

Genel Kurul'un, Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 7. Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından tavsiye edilen Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallarını kabul ettiği 29 Kasım 1983 tarih ve 40/33 sayılı Genel Kurul kararını anımsatarak,

Genel Kurul'un, 29 Kasım 1985 tarih ve 40/35 sayılı kararıyla, çocuk suçluluğunun önlenmesi alanında özel programlar ve uygulamalar geliştirmelerinde Üye Devletler'e yardımcı olacak, yardım, bakım ve topluluk katılımını vurgulayan standartların belirlenmesi yönünde çağrıda bulunduğunu; bu arada Ekonomik ve Sosyal Konsey'den, standartların yaşama geçirilmesinde kaydedilen mesafeyi Suçların önlenmesi ve Suçlulara Muamele 8. Birleşmiş Milletler Kongresi'ne iletmesi talebinde bulunduğunu anımsatarak,

Ayrıca, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, 21 Mayıs 1986 tarih ve 1986/10 sayılı kararıyla, 8. Kongreden, çocuk suçlarının önlenmesiyle ilgili standartları kabul gözüyle değerlendirmesini talep ettiğini anımsatarak,

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğunu belirleyerek,

Her çocuğun, ücretsiz eğitim başta olmak üzere temel insan haklarına sahip olduğunu teyit ederek, Yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamasınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğunu bilerek,

Suçluluğun önlenmesi ve toplumun esenliği yönünde benimsenen ilerici politikaların sağladığı yararları dikkate alarak,

1. Suç Önleme ve Denetim Komitesi ile Genel Sekreter'in, çocuk suçluluğunun önlenmesi alanındaki yönlendirici ilkelerin geliştirilmesinde başardıkları önemli işleri memnuniyetle kaydederek;

2. Riyad'daki Güvenlik Çalışmaları ve Eğitim Merkezi'nin, Viyana'daki Birleşmiş Milletler ofisi ile işbirliği içinde, 28 Şubat - 1 Mart 1989 tarihlerinde Riyad'da toplanan Çocuk Suçluluğu Uzmanları Uluslararası Toplantısı'na ev sahipliği yaparak sağladığı katkılar dolayısıyla teşekkürlerini sunar;

3. Bu kararın ekinde yer alan ve Riyad İlkeleri olarak anılacak Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler İlkeleri'ni kabul eder;

4. Üye Devletler'e, kapsamlı suç önleme planlarında, bu İlkeleri ulusal yasalarına, politikalarına ve uygulamalarına yansıtmaları; bu İlkeleri, politikaları belirleyenler, çocuk adalet sisteminde çalışanlar, eğitimciler, kitle iletişim araçları, uygulayıcılar ve akademisyenler dahil olmak üzere en geniş kesime tanıtmaları çağrısında bulunur;

5. İlkelerin, Birleşmiş Milletler'in bütün resmi dilleriyle mümkün olan en geniş biçimde tanıtılması için Genel Sekreter'den talepte bulunur ve Üye Devletler'i de bu yöndeki çalışmalara davet eder;

6. Ayrıca, İlkelerin yaşama geçirilmesi için uyumlu çabalar gösterilmesini sağlamak üzere Genel Sekreter'den talepte bulunur ve başta Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu olmak üzere ilgili bütün kuruluşlarla bireysel uzmanlara aynı yönde çağrıda bulunur;

7. Ayrıca, Genel Sekreter'den, sosyal risk içeren belirli durumlara, çocukların sömürülmelerine, bu arada çocukların suç araçları olarak kullanıldıkları durumlara ilişkin araştırmaların yoğunlaştırılması, böylece kap-

samlı karşı önlemler alınarak bunları Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 9. Birleşmiş Milletler Kongresi'ne iletilmesi talebinde bulunur;

8. Ayrıca, Genel Sekreter'den, çocuk adaletine ilişkin olup, Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri'ni (Riyad İlkeleri), Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nı ve bu belgelerde yer alan hükümlerin yorumlarını içeren toplu bir çocuk adaleti standartları elkitabı çıkartması talebinde bulunur;

9. Birleşmiş Milletler Sistemi içindeki ilgili bütün organları, buradaki kararların yaşama geçirilmesi için gerekli önlemleri almak üzere Genel Sekreter'le işbirliği yapmaya davet eder;

10. İnsan Hakları Komisyonu Azınlıkların Korunması ve Azınlıklara Ayrımcılık Yapılmasını Önleme Alt Komitesi'ni, hükümlerini yaygınlaştırmak üzere bu yeni uluslararası belgeyi dikkate almaya davet eder;

11. Üye Devletler'i, İlkelerde yer alan hükümlerle ilgili pratik meselelere ve politika konularına ilişkin teknik ve bilimsel grup çalışmalarını, pilot ve örnek nitelikteki projeleri desteklemeye; gençlerin özel gereksinimlerine, sorunlarına ve duyarlılıklarına yanıt vermek üzere geliştirilmiş topluluk temelli hizmetlere yardımcı olmaya hararetle davet eder ve Genel Sekreter'den bu yöndeki çabaların eşgüdümünü sağlamasını talep eder;

12. Ayrıca, Üye Devletler'i, ilkelerin yaşama geçirilmesi konusunda Genel Sekreter'i bilgilendirmeye ve elde edilen sonuçları düzenli olarak Suç Önleme ve Kontrol Komitesi'ne bildirmeye davet eder;

13. Suç Önleme ve Kontrol Komitesi'ne, Dokuzuncu Kongre'den, Riyad İlkeleri'nin yaygınlaştırılması ve yerleştirilmesi ve bu kararda yer alan tavsiyelerin yaşama geçirilmesi alanında alınan mesafe konusunda bilgi talep etmesini ve bu hususları ayrı bir madde ile sürekli gündemde tutmasını istemesini tavsiye eder.

I. TEMEL İLKELER

1. Çocuk suçluluğunun önlenmesi suçun önlenmesinin özlü bir ögesidir. Gençler toplumda yasaya uygun ve yararlı etkinliklere kendilerini adayarak, bu tavra ve insancıl görünümlü bir yaşama uygun uğraş edinerek, suç üretmeye yönelik olmayan bir anlayış kazanabilirler.

2. Çocuk suçluluğunun önlenmesi çabalarının ürünlerini vermesi için, tüm toplumca, ergenlik çağındakilerin, kişilikleri göz önüne alınarak yetişen körpe çocukluklarından itibaren coşkularını, yaşama sevinçlerini dışa vurmaları hoş görülerek ve desteklenerek uyum içinde gelişmelerinin sağlanması gerekir.

3. İşbu yönlendirici ilkelerin yorumları sonrasında çocuğa yönelik bir yönelim kalıbının kabulü isabetli olur. Gençler; toplumda etkin bir taraf rolü üstlenmelidirler. Toplumsallaştırma ve denetim önlemlerinin basit nesneleri olarak görülmemelidirler.

4. Yönlendirici ilkeleri uygulamaya geçirmek için tüm önleme programı ulusal adalet sistemlerine, uygun olarak, küçük çocuklardan başlayarak gençlerin esenliğine yönelik olmalıdır.

5. Yeni suçluluk önleme politikalarının kabulünün zorunluluğu ve önemini teslim etmek kadar, çocuğun yetişmesine ağır olumsuz bir etkiye neden olmayacak ve başkası için bir zarar taşımayan bir davranışı suçlama ve cezalandırmadan kaçınılmasını hedefleyen önlemlerin sistemli olarak incelenmesi ve işlenmesi de gerekmektedir. Bu politikalar ve önlemler, aşağıda sıralanan ögeleri içermelidirler:

(a) Özellikle eğitim konusunda, gençlerin çeşitli gereksinimlerini karşılamaya dönük ve tüm gençlerin, özellikle "tehlikede bulunduğu" aşikar olan ya da "sosyal risk" durumundaki ve özel bir dikkat ve koruma gereksinimi gösterenlerin kişisel gelişimlerini güvenceye alacak bir destek kadrosu tesisini öngören hükümler;

(b) Suçluluğun önlenmesi için özel olarak uyarlanmış görüşler ve mevzuat metinleri, idari usuller, kurumlar, kuruluşlarla yasa ihlallerine yol açan güdüleri, gereksinimleri ve suça yönelmiş azaltmayı ve bu davranışı ortaya çıkaran koşulları bertaraf etmeyi hedefleyen bir hizmetler ağı aracılığı ile somutlaştırılmış kavramlar ve yöntemler kabulü;

(c) Temel hedef olan çocuğun yararı uğruna icra edilen ve adalet ve nasafetten esinlenen resmi müdahale;

(d) Gençlerin esenliğinin, gelişmesinin, haklarının ve çıkarlarının korunması;

(e) Bir gencin davranış ya da yöneliminin genel toplum kurallarına ve değerlerine uygun olmadığı bilincinin çoğu kez olgunlaşma ve büyüme sürecinde kendini göstermeye başladığı ve bireylerin çoğunda ergenlik

çağına geçişle bu olumsuzlukların kendiliğinden kaybolma eğilimi gösterdiğinin bilincine varılması;

(f) Uzmanlar arasında egemen olan görüşe göre, bir genci "yoldan çıkmış", "topluma zaralı" ya da "topluma zarar vermeğe eğimli" olarak nitelemenin, çoğu kez bu sınıflandırmaya girenlerden sonuncusu nezdinde cezayı gerektiren bir davranışın sistematik olarak gelişmesinde payı olduğunun bilincine varılması.

6. Çocuk suçluluğunu önlemede yerel topluluk hizmet ve programlarının özellikle klasik tipte hiçbir hizmetin bulunmadığı yerlerde işlerlik kazanması ve toplumsal denetimin klasik çarelerine en son çare olarak başvurulması uygun olur.

II. YÖNLENDİRİCİ İLKELERİN KAPSAMI

7. İşbu Yönlendirici İlkeler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin, Çocuk Hakları Bildirgesi'nin ve Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları'nın (Pekin Kuralları) olduğu kadar tüm çocukların ve tüm gençlerin hakları, yararları ve esenliklerini ilgilendiren diğer belgeler ve kuralların genel çerçevesi içinde yorumlanacak ve uygulanacaklardır.

8. İşbu Yönlendirici İlkeler her Üye Devlet'e özgü ekonomik, sosyal ve kültürel yapının içeriği içinde uygulanacaktır.

III. GENEL ÖNLEM

9. Kamusal yönetimin her basamağında, özellikle aşağıdaki konuları öngören eksiksiz bir önleyici önlemler planı kurmak gerekmektedir.

(a) Sorunun derinliğine çözümlemeleri ve mevcut programlar, hizmetler, donanımlar ve kaynakların envanteri;

(b) Önleme etkinliklerinde görevli kurum ve kuruluşlara olduğu kadar bunların personeline açıklıkla belirlenmiş sorumluluklar verilmesi;

(c) Resmi ve hükümet dışı kuruluşlar arasında, önleme faaliyetlerinin eşgüdümü mekanizmalarının varlığı;

(d) Tanısal çözümlemelere dayanan, uygulamaları sırasında ısrarla izlenmeleri ve özenle değerlendirilmeleri gereken politikalar, programlar ve stratejilerin belirlenmesi;

(e) Suç işlenmesi olasılıklarını etkin bir biçimde azaltılacak yöntemlerin kabulü;

(f) Geniş bir hizmetler ve programlar dizisi yoluyla toplumun katılımı;

(g) Çocuk suçluluğunun önlenmesinde elbirliği ile yürütülen etkinliklerin düzene konması için, özel sektöre, hedef topluluğun ileri gelenlerine ve çalışma sorumlularından, çocuklara gösterilecek ihtimamdan sorumlu kuruluşlara ve keza yargı kademelerine çağrı yapmak suretiyle merkezi iktidar, ara yönetimler (eyalet, federe devlet, bölge ve il yönetimleri), yerel yönetimler arasında karşılıklı disipline dayalı sınırlı bir işbirliği;

(h) Özellikle, toplumsal kaynakları, gençler arasında yardımlaşmayı ve mağdurlar lehine tazminat ve yardım programlarını da devreye sokarak, gençlerin, suçluluğu önleme politikalarına ve sürecine katılımı;

(i) Her düzeyde uzmanlaşmış personel toplanması.

IV. SOSYALLEŞME SÜREÇLERİ

10. Özellikle, aile, toplum, "akran" grupları, okul, mesleki oluşma ve iş dünyasının dolaşık yolundan ve hayır kurumlarına yapılacak başvurularla, tüm çocukların ve tüm gençlerin başarılı şekilde sosyalleştirilmesini ve bütünleştirilmesini kolaylaştıracak tipte önleme programlarına çok önem vermek gerekir. Sosyalleştirme ve bütünleştirme süreci içinde eksiksiz olarak, eşit partner olarak tanınmaları gereken çocuk ve gençlerin kişisel özgüven ve mutluluklarına gereken dikkat ve önemin gösterilmesi zorunludur.

A. Aile

11. Her toplum ailenin ve onun tüm üyelerinin gereksinimlerine ve esenliğine büyük önem vermelidir.

12. Aile, çocuğun ilk basamak toplumsallaştırmasından sorumlu merkezi bir birim olduğundan kamu otoriteleri ve sosyal şlar tarafından geniş aile de dahil, ailenin bütünlüğünü sürdürecek çabalar harcanmalıdır. Toplum, aileye çocuklar için özen ve koruma sağlamada ve onların ve zihinsel esnekliklerini güvenceye alınmasında yardım etmekle sorumlu-

dur. Yeterli sayıda ana okulu temini öngörülmektedir.

13. Devlet, çocukların istikrarlı ve huzurlu bir aile ortamında yetişmesi için gerekli önlemleri almalıdır. Özellikle ebeveynlere, istikrarsızlık ve geçimsizlik hallerinin üstesinden gelebilmeleri için zorunlu sosyal yardımı sağlanmalıdır.

14. Bir yandan, istikrarlı ve huzurlu bir aile ortamı yaratılmadığı, öte yandan toplumun ana-babaya gerekli yardımı sağlama çabaları başarısızlığa uğradığı ve bu bakımdan geniş aile çevresine de güvenilmeyeceği zaman ikame aile ocaklarına (koruyucu ya da evlat edinen ebeveyn) başvurma öngörülmelidir. Bunlar istikrarlı ve huzurlu bir aile atmosferini olabildiğince en yetkin şekilde yaratılmalı ve çocuğa, onu, bir aile ocağından diğerine "dolaştırıp durma" duygusundan uzaklaştıracak "süreklilik" izlenimini sağlamalıdır.

15. Ekonomik, sosyal ve kültürel durumun hızlı ve düzensiz evriminden etkilenmiş ailelerin çocuklarına, özellikle yerli azınlık ailelerin ve göçmen ve sığınmacı ailelerin çocuklarına özel bir özen gösterilmelidir. Bu evrim, çoğu kez, toplumdaki itibar ve kültür anlaşmazlıkları yüzünden çocukların geleneksel eğitimi bakımından ailenin toplumsal gücü için darbe olasılığı taşıdığından çocukların toplumsallaştırılmasında yenileştirici ve toplumsal açıdan yapıcı özel olanak ve koşullar aranmalıdır.

16. Gerekli programları ve etkinlikleri başlatarak, aileleri ve çocukların bakımı ve gelişmesini ilgilendiren rolleri ve görevleri ile kaynaştırma kıvamına getirmek ebeveyn ile çocuklar arasındaki olumlu ilişkilerin tesisini harekete getirmek, çocukların ve gençlerin kaygı ve dertlerine karşı ebeveynlerini duyarlı kılmak ve aile ve toplum etkinliklerine gençlerin katılımını özendirmek gerekir.

17. Devlet aile bağlantısı ve uyumunu geliştirme, çocuğun esenliği ve geleceği açısından uygun düşmedikçe ailesinden ayrılmasını önleme çabası içinde olmalıdır.

18. Ailenin ve geniş ailenin toplumsallaştırma işlevi üzerinde ısrarla durmak önemlidir. Eşit haklara sahip taraflar olarak gençlerin katılımını, dolayısıyla onların toplumdaki gelecek rol ve sorumluluklarını tanımak daha az önemli değildir.

19. Tatmin edici bir toplumsallaştırma çocuğun hakkını güvenceye almak için, devlet ve diğer yetki kademeleri, salt mevcut toplumsal ve

adli kuruluşlara başvurmakla kalmamalı, aynı zamanda geleneksel kuruluşlar ve törelerin işlevsiz kaldığı hallerde yeni tip önlemler yaratılmalı ya da öngörülmelidir.

B. Eğitim

20. Devlet tüm gençlerin resmi eğitime alınmalarını sağlamak yükümlülüğü altındadır.

21. Eğitim sistemleri öğretim ve mesleki formasyon verme ötesinde, özellikle şu noktalara kendilerini adamalıdır:

(a) Çocuğa temel değerleri ve kendisine ait kültürel kimlik ve geleneklere, yaşadığı ülkenin değerlerine, kendi tarihinin değişik uygarlıklarına kendi uygarlığından farklı diğer uygarlıklara, insan hakları ile temel özgürlüklere saygı tavrı kazandırma;

(b) Gençlerin kişilikleri, zihinsel ve bedensel yetenek ve eğilimleri doğrultusunda tanım olarak kendilerini gerçekleştirmelerini sağlama;

(c) Eğitim sürecini gençlere bilgi dikte etmekle sınırlandırmak yerine, onları etkin ve yapıcı tarza sevk etmek;

(d) Gençlerde okula ve topluma ait olma ve kimlik duygusunu geliştirecek etkinlikleri destekleme;

(e) Gençler nezdinde, değişik görüş ve düşüncelere olduğu kadar kültür ve başka değer farklılıklarına saygı ve anlayışın özendirilmesi;

(f) Gençlere mesleki formasyon hakkında bilgi ve danışma, iş olanakları ve meslek hakkında görüşler sağlama;

(g) Gençlere manevi destek verme, onlara psikolojik kötü muamele uygulamama;

(h) Sert disiplin önlemlerinden, özellikle fiziksel cezalardan kaçınma.

22. Eğitim sistemlerinin, ana-baba, gençlerin etkinlikleriyle ilgilenen yerel topluluk örgütlenmeleri ve kuruluşlarla işbirliği araması gerekir.

23. Gençlere ve ailelerine, hukuku olduğu kadar, yasa karşısında haklarını ve sorumluluklarını ve evrensel değerler sistemini, özellikle Birleşmiş Milletler Belgeleri'ni tanıtmak gerekir.

24. Eğitim sistemlerinin özellikle ilgi odağı "toplumsal tehlike" durumundaki gençler olmalıdır. Bu konu üzerinde, özel olarak uyarlanmış önleme programlarını, pedagojik yöntem ve araçları dikkatle incelemek ve tümüyle kullanmak gerekir.

25. Gençlerin alkole, uyuşturucu ilaçlara ve benzer maddelere alıştırılmasının önlenmesi, toplu politika ve stratejilerle sürekli olarak gerçekleştirilmeye çalışılmalıdır. Öğretmenler ve diğer eğitim görevlileri bu sorunları önleme ve çözümleme için ekipler oluşturmalıdırlar. Okul ve üniversite topluluklarına, alkol de dahil olmak üzere uyuşturucuların tüketimi ve kötüye kullanılması hakkında bilgiler sağlanmalıdır.

26. Okul; gençler, özellikle kendilerine özgü gereksinimleri olan kötü muamele ve eziyet gören, ihmal ve istismar edilenler için tıbbi özen, danışma ve diğer hizmetlerin sağlanmasına yarayacak haberleşme ve uygulama merkezi olma görevini üstlenmelidir.

27. Çeşitli eğitimsel etkinlikler ile, öğretmenleri ve diğer erginleri olduğu kadar öğrenci topluluğunu da gençlerin özellikle yeteneksiz, sorunlu ve az gelirli gruplara ya da etnik ya da diğer azınlık gruplarına mensup olanların sorunları, gereksinimleri ve toplu temsiller için duyarlı kılma çabası içinde olmalıdır.

28. Okul ve öğretim sistemleri, didaktik ve pedagoji programlar, yöntem ve yaklaşımlar ve keza eleman toplama, nitelikli öğretim görevlisi yetiştirme konularında en yüksek düzeyi ve yetkili mesleki kuruluşlar ve kademeler aracılığı ile sürekli bir denetim ve değerlendirmenin sağlanmasını hedeflemelidir.

29. Okul, toplumdaki grupların işbirliği ile, gençlerin ilgi alanlarına uygun program dışı etkinlikler hazırlayıp yönetmeyi de görevleri içine almalıdır.

30. Okula devam kurallarına uymakta güçlük çeken, keza aynı nedenden öğrenimlerini terk eden çocuk ve gençlere özellikle yardımcı olmak gerekir.

31. Okul adil ve eşitliğe dayanan politikalar ve kurallar geliştirmelidir ve öğrenciler okul politikasını, özellikle disiplin ve karar alma politikasını belirlemekle görevli karar organlarında temsil edilmelidir.

C. Yerel toplum

32. Gençlere ve ailelerine verilecek, onların gereksinim ve beklentilerini yanıtlayacak olup, yerel toplum desteğine dayanan uygun bilgilendirme ve danışma hizmetleri zaman geçirmeden devreye konmalı ya da zaten mevcutsa güçlendirilmelidir.

33. Yerel toplumun "sosyal tehlike" durumundaki çocuklar için toplumsal gelişme, eğlenme ve dinlenme donanımı ve özel sorunlar için verilmeye hazır hizmetler merkezleri gibi gençlere toplumsal destek sağlayacak çok çeşitli araçları ortaya koyması, varsa bunları takviye etmesi gerekir. Bunu yaparken bireyin haklarını gözden uzak tutmamalıdır.

34. Aile ocağında artık barınamayan ya da hiç yuvası bulunmayan gençleri kusursuzca barındıracak özel mahalleler düzenlenmelidir.

35. Gençlerin ergenlik çağından sorunsuzca geçişlerini sağlayacak bir yardımcı hizmetler ve önlemler bütününü işlerliğe koymak gerekir. Özellikle uyuşturucu madde tutkunu gençlerin yararına işlev olarak tedavinin hedef alındığı vurgulanan danışma ve müdahaleler özel programı düzenlenmelidir.

36. Gençlik konusunda uğraş veren hayır örgütlenmeleri, Devlet'ten ve diğer kuruluşlardan parasal ve başka yardımlar almalıdırlar.

37. Yerel gençlik kuruluşları yapılandırılmalı, varsa bunlar güçlendirilmeli ve bunlara toplumsal sorunların izlenmesi ve yönlendirilmesi işlevinde tam bir katılımcı statüsü kazandırılmalıdır. Bu örgütlenmeler toplu hayır etkinlikleri, özellikle yardım gereksinimi olan gençler yararına projeler üretme girişimine özendirilmelidir.

38. Kamu kuruluşları ilk olarak yuvasız ya da sokaklarda yaşayan çocukları ilgi odağı yapmalı ve onlara gerekli hizmeti sağlamalı, özellikle gençler güçlük çekmeden barınma donanımları, araçları hakkında bilgi, iş bulma olanakları ve diğer yardım kaynaklarını yerel düzeyde elde edebilmelidirler.

39. Gençlere kolaylıkla ulaşabilecekleri, özel ilgi konusu oluşturan geniş bir dinlendirici ve eğlendirici donanımlar ve hizmetler yelpazesi yaratılmalıdır.

D. Kitle iletişim araçları

40. Kitle iletişim araçları, gençlerin, çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bilgi ve belgelere ulaşmalarını sağlamaya özendirilmelidir.

41. Kitle iletişim araçları, gençlerin toplumdaki olumlu rolünü belirginleştirmeye özendirmelidir.

42. Kitle iletişim araçları, toplumda gençler için sunulan hizmetler ve olanaklar hakkında istihbarat yayınlamaya özendirilmelidir.

43. Genelde kitle iletişim ve özelde de televizyon ve sinemayı pornografi, uyuşturucu ve şiddete az yer vermeye, şiddet ve istismarın sunumunu çocuk için olumsuz açıdan vermemeye, özellikle çocuklar, kadınlar ve kişisel ilişkiler söz konusu olduğunda gurur incitici ve aşağılayıcı sahnelerin gösterilmesinden kaçınmaya ve eşitlik ilkelerini ve eşitliğe dayanan örnekleri işlemeye yönlendirmelidir.

44. Kitle iletişim araçları, toplumsal plan üzerindeki rolleri ve sorumluluklarının öneminin, keza gençler üzerindeki uyuşturucu ve alkol istismarı ile ilgili mesajları ile yaratacakları etkinin bilincinde olmalıdırlar. Bu etkiyi, mesajlarını tutarlı ve yansız biçimde yayınlayarak bu istismarı önleme hizmetine adamalıdırlar. Tüm düzeylerde uyuşturucu sorununa karşı duyarlılık kazandıracak etkili kampanyalar düzenlemeyi özendirmelidirler.

V. SOSYAL POLİTİKA

45. Kamu otoriteleri gençler için hazırlanmış plan ve programlara ve tıbbi bakım, akıl sağlığı, beslenme, yerleştirme, alkol ve uyuşturucu istismarının önlenmesi ve uyuşturucu kullananların tedavisi vb. konusunda hizmetler, donanım ve personelin finansmanı için yeterli kredi tahsisine öncelikle önem vermelidirler ve bu yardımdan fiilen gençlerin yararlanmasına özen göstermelidirler.

46. Çocukların kurumlara yerleştirilmesi son çare olmadıkça devreye girmeyecektir ve kesinlikle zorunlu süreyi aşmayacaktır. Bu durumda temel düşünce çocuğun yararı olacaktır. Bu tür resmi müdahalelere sığınma ölçütleri kesinlikle belirlenecek, normal olarak aşağıda sıralanan hallerle sınırlandırılacaktır:

(a) Çocuk ya da ergen, ana-babası ya da vasinin verdiği ağır eziyet altındadır;

(b) Çocuk ya da ergen, ana-babası ya da vasileri tarafından cinsel, bedensel ya da duygusal şiddete maruz bırakılmıştır;

(c) Çocuk ya da ergen, ana-babası ya da vasileri tarafından ihmal, terk ya da istismar

edilmiştir;

(d) Çocuk ya da ergen ana-babası ya da vasilerinin davranışı ile bedensel ya da ruhsal olarak tehdit altındadır;

(e) Çocuk ya da ergen, kendine özgü bir davranışı yüzünden bedensel ya da fizyolojik ağır bir tehlikeye maruzdur ve ilgili kurum dışında ne kendisi, ne ana-babası ya da vasileri, ne de yerel toplum hizmetleri, kuruma yerleştirmekten başka araçlarla tehlikeyi bertaraf edebilecektir.

47. Kamu kuruluşları, ana-baba ya da vasilerinin bu görevi üstlenmeye güçleri olmadığı durumda devletçe finanse edilerek, gençlere tam zamanlı öğretimi izleme ve meslek sahibi olma olanağı sunacaktır.

48. Ciddi bilimsel araştırmalar sonucuna dayanan suçluluğu önleme programlarını işlerliğe koymak, sonra uygulamayı düzenli aralıklarla gözden geçirmek ve değerlendirmek ya da gerekiyorsa değiştirmek gerekir.

49. Gençleri bedensel ya da tinsel mağdur haline getirerek ve istismar edilmelerine neden olacak ya da böyle bir durumun belirtisini teşkil eden davranış ve koşul tipi üzerine hazırlanmış bilimsel istihbaratı uzmanlara ve kamuya yaymak gerekir.

50. Genel olarak plan ve programlara katılım gönüllü olmalıdır ve gençlerin kendilerinin bu plan ve programların tasarlanmasında, ele alınmasında ve icrasında yer almaları gerekir.

51. Hükümetler, mağduru çocuklar olan aile içi kavga ve şiddeti bertaraf etmek ve çocuklara hakkaniyete uygun muamele edilmesini sağlamak için ceza hukuku sisteminin içinde olsun olmasın önlemleri ve stratejileri tasarlamaya, işlemeye ve uygulamaya başlamalı ya da bu etkinlikleri sürdürmelidir.

VI. YASAL DÜZENLEMELER VE ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN YÖNETİMİ

52. Hükümetler tüm gençlerin haklarını ve esenliklerini geliştirmeyi ve korumayı hedefleyen yasalar ve yönetmelikler kabul etmeli ve uygulamalıdır.

53. Gençlerin kötü muamele ve istismara maruz kalmalarını ve suç işlemede kullanılmalarını yasaklayacak yasal düzenlemeleri kabul etmeli ve uygulamalıdırlar.

54. Hiçbir çocuk ya da genç, evde, okulda ya da başka yerlerde sert ve aşağılayıcı ceza ve ıslah tedbirlerinin konusu olmamalıdır.

55. Çocukların ve gençlerin her tür silaha ulaşmasını kısıtlamayı ve denetim altına almayı öngören yasal metinlerin kabul ve uygulamasının öngörülmesi gerekir.

56. Gençlerin daha sonradan suça, lekeli ve ezik bir yaşama itilmelerini önlemek için bir yetişkin tarafından işlendiğinde suç niteliğinde kabul edilmeyen ya da ceza konusu olmayan fiiller bir genç tarafından işlenirse yaptırıma bağlanmamasını öngören yasal metinler kabul edilmelidir.

57. Gençlerin statüsünün, haklarının ve yararlarının korunup korunmadığını ilgililerin özgüledikleri hizmetlere kusursuz olarak sevk edilip edilmediklerini denetleyecek bir aracı memuriyet ya da benzeri işlevlerle görevlendirilmiş bir organ oluşturulması öngörülmelidir. Atanmış olan aracı ya da başka bir organ aynı zamanda Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Yönlendirici Riyad İlkeleri'nin, Pekin Kuralları'nın uygulanmasını denetleyecektir. Aracı düzenli aralıklarla bu belgelerin uygulanma sürecinde elde edilen gelişmeler için, savaşını savunmakla görevli birimler kurulmalıdır.

58. Görevli organların kadın-erkek tüm personeline yasa ve diğer yetkili organlarına uyma ve saygı anlayışını gençlerin özel gereksinimlerine yanıt vermeyi bilmeleri ve gençleri yargı sistemi dışına taşırabilmeyi hedefleyen olanak ve programları tanımaları ve olabildiğince kullanmaları için gerekli formasyon verilmelidir.

59. Çocukları ve gençleri uyuşturucu kullanımı ve alış verişine karşı korumayı öngören yasal düzenlemelerin kesinlikle kabulü ve uygulanması gerekir.

VII. ARAŞTIRMA, POLİTİKA GELİŞTİRME VE KOORDİNASYON

60. Özellikle uygun düzenlemelerle oluşturulmuş mekanizmalar yoluyla, ekonomi, toplum, eğitim ve sağlık kuruluşları ve servisleri, yargı sistemi, gençlik için kuruluşlar, yerel toplumsal kuruluşlar ve kalkınma kuruluşları ve diğer kurumlar arasında gerekli ilişki ve sektörler arası ve çok yanlı disipline dayanan işbirliğinin geliştirilmesine odaklanmak gerekir.

61. Çocuk suçluluğu, suçluluğun önlenmesi ve çocuklar için yargı konusunda projeler, programlar, etkinlikler ve girişimler için bilgilendirmeyi, deneyim kazanmış uzmanlık alış verişini; ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde yoğunlaştırmak gerekir.

62. Uygulamacıların, uzmanların ve karar organlarının ortak çalışmaları ile genç suçluluğu, suçluluğun önlenmesi ve çocuk adaleti konusunda bölgesel ve uluslararası işbirliği yaratmak ve takviye etmek gerekir.

63. Suçluluğun önlenmesi konusunda, onun uygulamalı aşamaları veya özellikle formasyon kazandırıcı etkinlikler ve pilot projeler ya da tanıtıcı gösteriler yöntemi hakkındaki ya da genç suçluluğunun önlenmesi ve gençlerin toplumsal suçluluğu ile ilgili açık temalar içeren büyük çaptaki uygulamalar üzerindeki teknik ve bilimsel işbirliği tüm Hükümetler'in Birleşmiş Milletler sisteminin ve diğer ilgili kuruluşların çok güçlü bir desteğinden yararlanmalıdır.

64. Çocuk suçluluğun ve gençliğin topluma zararlarının önlenmesi yolunda etkili özelkoşullar yaratılması üzerine ortak bilimsel araştırma çalışmalarının gerçekleşmesini ve bunların sonuçlarının geniş çapta yayınlanmasını özendirmek gerekir.

65. Birleşmiş Milletler organları, kurumları, kuruluşları ve yetkili büroları çocuklar, çocuk adalet sistemi ve suçluluğun önlenmesi ile ilgili çeşitli sorunlar üzerinde çok sıkı bir işbirliği ve eşgüdüm sürdürmelidirler.

66. Birleşmiş Milletler Örgütü Sekreterliği, mevcut yönlendirici ilkeler temelinde ve ilgili kuruluşların işbirliği ile, suçluluğun önlenmesinin etkili özel koşulları üzerinde araştırmada, bilimsel işbirliğine ve bunun uygulanmasının sürekli incelenmesi ve denetimi sonucu önemli başka seçenekler oluşturulmasında etkin rol almalı ve bunları yaparken güvenilir istihbarat kaynağı olmalıdır.

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN UYGULANMASI HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ASGARİ STANDART KURALLARI (PEKİN (BEİJİNG) KURALLARI)

Genel Kurul'un 29 Kasım 1985 tarih ve 40/33 sayılı kararıyla kabul edilmiştir

ÖNSÖZ

Genel Kurul,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile genç insanların haklarına ilişkin diğer uluslararası insan hakları belgelerini dikkate alarak,

1985 yılının Uluslararası Gençlik Yılı: Katılım, Kalkınma ve Barış Yılı ilan edildiğini; uluslararası topluluğun, Çocuk Hakları Bildirgesi'ne tanınan önemin de gösterdiği gibi genç insanların haklarının korunmasına ve geliştirilmesine önem verdiğini dikkate alarak,

Üye Devletler için model teşkil edecek olan, çocuk adalet sisteminin yönetimi ve çocuk suçluların bakımı için asgari standart kuralların geliştirilmesi çağrısında bulunan ve Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 6. Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen çözüm 4'ü anımsatarak,

Ayrıca, taslak kuralların, 14-18 Mayıs 1984 tarihleri arasında Pekin'de yapılan Uluslararası Hazırlık Toplantısı aracılığıyla 26 Ağustos - 6 Eylül 1985 tarihleri arasında Milano'da yapılan Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 7. Birleşmiş Milletler Kongresi'ne aktarılmasına temel olan 25 Mayıs 1984 tarih ve 1984/153 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey kararını anımsatarak,

Gençlerin, insani gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve

yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğunu kabul ederek,

Mevcut ulusal yasal düzenlemelerin, politikaların ve uygulamaların gözden geçirilmesi gerekebileceğini belirleyerek,

Ayrıca, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve hukuki koşullarda bu tür standartların yerleştirilmesinin güç olabileceğini kabul etmekle birlikte, aynı standartların en azından asgari bir sınır olacak hedeflenebileceğini kabul ederek,

1. Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar'ın geliştirilmesi konusunda Suç Önleme ve Kontrol Komitesi, Genel Sekreter ve Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Suçlulara Muamele Asya ve Uzak Doğu Enstitüsü ile diğer Birleşmiş Milletler kuruluşlarının yaptıkları çalışmaları memnuniyetle karşılar;

2. Genel Sekreter'in, Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar'la ilgili taslağa ilişkin raporunu yine memnuniyetle karşılar;

3. Pekin'de yapılan Bölgelerarası Hazırlık Toplantısı'nı, görüşme ve nihai girişim için Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 7. Birleşmiş Milletler Kongresi'ne sunulan kurallar metnini nihai haline getirdiği için kutlar;

4. Bu karara ek olarak verilen ve Yedinci Kongre tarafından benimsenen Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallar'ı ve Yedinci Kongre'nin bu Kurallar'ın Pekin Kuralları olarak anılmasına ilişkin tavsiyesini kabul eder;

5. Üye Devletler'i, gerektiği durumlarda, kendi ulusal yasalarını, politikalarını ve uygulamalarını, bu arada özellikle çocuk adalet sisteminde görev yapan kişilerin eğitilmelerine ilişkin uygulamaları Pekin Kuralları'na uygun hale getirmeye ve bu Kurallar'ı ilgili yetkililere ve genel kamuoyuna sunmaya davet eder;

6. Suç Önleme ve Kontrol Komitesi'ne, Birleşmiş Milletler'in suç önleme ve suçlulara muamele alanında görev yapan kuruluşlarının da yar-

dımıyla, Pekin Kuralları'nın etkili biçimde uygulanmasını sağlayacak önlemleri alma çağrısında bulunur;

7. Üye Devletler'i, Pekin Kuralları'nın uygulanması konusunda Genel Sekreter'e bilgi vermeye ve alınan sonuçlara ilişkin raporları düzenli olarak Suç Önleme ve Kontrol Komitesi'ne iletmeye davet eder;

8. Üye Devletler'den ve Genel Sekreter'den, çocuk adaleti alanındaki etkili uygulama ve politikalar konusunda araştırma yapmalarını ve veri tabanı geliştirmelerini talep eder;

9. Pekin Kuralları'nın Birleşmiş Milletler'in bütün resmi dilleriyle mümkün olan en geniş biçimde tanıtılması ve bu arada çocuk adaleti alanındaki etkinlikler konusunda bilgilendirmenin yoğunlaştırılması için Genel Sekreter'den talepte bulunur ve Üye Devletler'i de bu yöndeki çalışmalara davet eder;

10. Genel Sekreter'den, Pekin Kuralları'nın uygulanmasına yönelik pilot projeler geliştirmesini talep eder;

11. Genel Sekreter'den ve Üye Devletlerden, Pekin Kuralları'nın, özellikle personel alımı, eğitimi ve mübadelesi ile araştırma ve değerlendirme gibi alanlarda başarılı biçimde uygulanmasını ve kurumlara yerleştirme dışında yeni alternatifler geliştirilmesini sağlayacak gerekli kaynakları sağlamalarını talep eder;

12. Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Suçlulara Muamele 8. Kongresi'nden, Pekin Kuralları ile buradaki kararda yer alan tavsiyelerin uygulanmasında kaydedilen mesafeyi çocuk adaleti kapsamında ayrı bir gündem maddesi olarak ele almasını talep eder;

13. Birleşmiş Milletler sisteminin ilgili bütün organlarını, bu arada özellikle bölge komisyonlarını ve uzman kuruluşları, Birleşmiş Milletler'in suç önleme ve suçlulara muamele ile ilgili kurumlarını, diğer hükümetler arası kuruluşlarla hükümet dışı kuruluşları Sekreterya ile işbirliği yapıp, Pekin Kuralları'nda yer alan ilkelerin uygulanması için kendi teknik yetkinlik alanlarında uyumlu ve sürekli çabalara zemin oluşturacak gerekli önlemleri almaya davet eder.

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL İLKELER

1. Temel görüşler

1.1 Üye ülkeler, kendi temel çıkarları dairesinde, çocukların ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmelerini sağlamalıdır.

1.2 Üye ülkeler, çocukların doğru yoldan saptırılmaya müsait yaşlarda olmaları nedeniyle, bu dönemlerinde onlara toplum içinde yararlı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeli ve suçtan ve kabahatlerden uzak bir yaşam için çocukların içinde bulundukları koşulları iyileştirmelidirler.

1.3 Çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve öteki toplumsal gruplar yanında okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere her kaynağın harekete geçilerek elbirliği ile çalışmalarını sağlamak için gerekli özen gösterilmeli, böylece hukukun araya girmesi olabildiğince aza indirilmeli ve hukuka aykırı davranışta bulunan çocuklara etkili, hakkaniyetli ve insanca davranılması sağlanılmalıdır.

1.4 Gençliğin korunması ve toplumda barış düzenin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak adalet, her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir.

1.5 Bu Kurallar bütününün her üye ülkede uygulama yöntemleri o ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel koşullarına bağlıdır.

1.6 Çocuk adaleti hizmetleri, hizmetteki personelin çalışma yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri de dahil olmak üzere sistematik olarak geliştirilmelidir.

Açıklama

Temel nitelik taşıyan bu genel ilkeler, genel olarak kapsayıcı sosyal politikaları gerektirip çocukların refah düzeylerinin mümkün olduğunca artırılmasını amaçlamaktadır. Bu sayede çocuk adalet sisteminin devreye girme gereklilikleri en aza indirilecek, böylece söz konusu uygulamaların çocuklar üzerinde yaratabileceği zararlı etkiler de azaltılmış olacaktır. Çocukların, suçun işlenmesinden önce bu tür bakım ve özenden yararlanmaları, Kurallar'ın uygulanmasına gerek bırakmayacak temel politikaları oluşturmaktadır.

1.1'den 1.3'e kadar olan kurallar, çocuklara yönelik yapıcı bir sosyal politikanın, başka şeylerin yanısıra, çocuk suçlarının ve çocuk suçluluğunun önlenmesindeki önemli rolüne işaret etmektedir. Kural 1.4 çocuk adalet sistemini çocuklara yönelik sosyal adaletin ayrılmaz bir parçası olarak görürken, kural 1.6 çocuk adalet sisteminin sürekli olarak iyileştirilmesi, genel olarak çocuklara yönelik geliştirici bir sosyal politika çizgisinden geriye düşülmemesi ve bu arada personel hizmetlerinin sürekli geliştirilmesi gerekliliğine değinmektedir.

Kural 5.1, ise Üye Devletler'de halen mevcut koşulları dikkate alarak, belirli kuralların uygulanma tarzının ülkeden ülkeye farklılık gösterebileceğine işaret etmektedir.

2. Kurallar'ın Uygulama Alanları ve Tanımlar

2.1 Aşağıdaki Standart Kurallar, çocuk suçlulara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, milli ve sosyal köken, varlık, doğum yeri vs. hiçbir ayrım gözetmeksizin uygulanacaktır.

2.2 Kurallar'ın amaçları bakımından aşağıdaki tanımlar, üye ülkelerin kendi hukuk sistemleri ile bağdaşabildiği ölçüde uygulamada kullanılacaktır.

(a) Çocuk, mevcut hukuk sistemi içinde işleyebileceği bir suçtan dolayı kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişidir;

(b) Suç, mevcut hukuk sistemi içinde ceza verilmesini gerektirecek her türlü eylem ve ihmaldir;

(c) Çocuk suçlu, suç işlediği iddia edilen ya da suç işlediği ortaya çıkan bir çocuk veya genç bir insandır.

2.3 Her hukuk sisteminde aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi için özellikle çocuk suçlulara uygulanabilecek kanunlar kabul edilmeli ve çocuk adaleti alanında düzenlemeler yapılmalı ve anılan kişiler için kurum ve kuruluşlar gerçekleştirilmelidir. Bu amaçlar şunlardır:

(a) Çocuk suçluların temel hakları korunurken, aynı zamanda her çeşit gereksinimlerinin karşılanması;

(b) Toplumun gereksinimlerinin karşılanması;

(c) Aşağıdaki kuralların tamamen ve hakkaniyetle uygulanması.

Açıklama

Bu Kurallar, farklı hukuk sistemlerinde uygulanmak üzere düzenlenmiş olup çocuk suçlularla ilgili her sistem ve tanım altında bu kişilere uygulanacak işlemlere ilişkin asgari standartları içermektedir. Kurallar daima tarafsızlıkla ve hiçbir ayrım gözetmeksizin uygulanmalıdır. Dolayısıyla kural 2.1, Kurallar'ın her zaman tarafsız biçimde ve herhangi bir ayrım gözetmeksizin uygulanmasının önemine işaret etmektedir. Bu kural Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 2. ilkesinin metnine uygundur. Kural 2.2, Asgari Standart Kurallar'ın konusunu oluşturan "çocuk", "suç" ve "çocuk suçlu" kavramlarını tanımlamaktadır (bkz. kural 3 ve 4). Şu da göz önüne alınmalıdır ki, yaş sınırı her üye ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuki sistemlerine dayalı olarak farklılıklar gösterecektir. Dolayısıyla, Üye Devletler'in ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuki sistemlerine gerekli saygı gösterilmektedir. Bu durumda 7 yaşından 18 yaşına (ya da daha fazlaya) kadar olan sınırlar içinde bir çocuk tanımı getirmiştir. Çok değişik hukuk sistemleri içinde farklılık kaçınılmaz olsa bile bu durum Asgari Standart Kurallar'ın geçerliliğini ortadan kaldırıcı nitelikte değildir.

Kural 2.3, Asgari Standart Kurallar'ın milli hukuk sistemleri içinde yasal ve pratik uygulamasında özellikle bu amaca yönelik milli kanunların gerekliliğini işaret etmektedir.

3. Kurallar'ın Kapsamının Genişletilmesi

3.1 Bu Kurallar'ın ilgili hükümleri sadece çocuk suçlulara değil, fakat aynı zamanda büyük tarafından yapıldığı zaman suç oluşturmayacak bir eylemi gerçekleştiren herhangi bir çocuğa da uygulanmalıdır.

3.2 Kurallar'ın temel ilkelerinin, haklarında koruma ve sosyal yardım tedbirleri alınmış olan bütün çocuklara teşmil edilmesi için de çaba harcanmalıdır.

3.3 Ayrıca Kurallar'ın aynı zamanda genç (çocuk olmayan) suçlulara da teşmili için çaba harcanmalıdır.

Açıklama

Kural 3, Asgari Standart Kurallar'ın kapsamını aşağıda belirtildiği şekilde genişletilmiştir:

(a) Değişik milli hukuklarda "statü suçları" olarak tanınan ve büyükler-

den ziyade çocuklar için suç oluşturan (örneğin okuldan kaçmak, okula ve aileye itaatsizlik, toplum içinde sarhoşluk gibi) bazı eylemler anlatılmak istenmiştir (kural 3.1);

(b) Haklarında koruma ve sosyal yardım tedbirleri alınmış olan çocukları da kapsayacak şekilde bu Kurallar'ın uygulama alanları genişletilmiştir (kural 3.2);

(c) Her olay için önceden belirlenmiş yaş sınırları içindeki çocuk olmayan yetişkin suçlulara da teşmil edilmiştir (kural 3.3). Bu Kurallar'ın bu üç alana genişletilmesi haklı sebeplere dayanır görülmektedir. Kural 3.1 bu alanda asgari teminatlar öngörmektedir ve kural 3.2'de kanunla ihtilafa düşen çocuklar açısından daha insancıl, daha hakkaniyete dayalı ve daha doğru bir ceza adaleti getirmek açısından daha özlenen bir aşama oluşturulmaktadır.

4. Cezai Sorumluluk Yaşı

4.1 Cezai sorumluluğun alt sınırını belirleyen sistemler açısından, bu sınır çocuğun duygusal, zihinsel ve entelektüel açılardan olgunluğa eriştiği yaşın altında tutulmamalıdır.

Açıklama

Cezai sorumluluğa ilişkin asgari yaş sınırı, tarih ve kültüre göre değişmektedir. Bu konuda modern yaklaşım, çocuğun cezai sorumluluğunun gerektirdiği ahlaki ve psikolojik unsurlara uyumlu olarak cezai sorumluluğun psikolojik ve manevi sonuçlarını kaldırmaya hazır olup olmadığıdır. Yani, çocuğun kişisel anlama ve isteme yeteneğinin anti sosyal davranışından onu sorumlu tutmaya yeterli olup olmadığıdır. Cezai sorumluluk yaşı küçük tutulur ya da böyle bir sınır hiç konulmamış olursa sorumluluk kavramı anlamını kaybeder. Genelde suç ve kabahat oluşturan davranışlara ilişkin sorumlulukla, öteki sosyal hak ve sorumlulukların sınır yaşı arasında bir ilişki vardır (örneğin evlenme yaşı, rüşt yaşı vb.). Bu durumda, uluslararası alanda genel kabul görebilecek makul bir yaş sınırı belirlemek üzere çaba harcanması gerekmektedir.

5. Çocuk Adalet Sisteminin Amaçları

5.1 Çocuk adalet sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesi ön plana alınmalıdır ve çocuk suçlulara gösterilecek tepki hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmalıdır.

Açıklama

Kural 5, çocuk adalet sisteminin en önemli iki hedefini açıklamaktadır. Birinci hedef çocuğun durumunun iyileştirilmesidir. Bu amaç, çocuk suçluların, çocuk mahkemelerinde yahut idari makamlarda yargılandıkları hukuk sistemlerinde odak noktayı oluşturmaktadır. Fakat çocuğun iyileştirilmesi amacının çocukların genel mahkemelerde yargılandıkları sistemlerde de vurgulanması gereklidir. İkinci hedef ise "oran ilkesidir". Bu ilke genel anlamıyla suçun ağırlığı ile ilişkili olarak cezai hükümlerin ayarlanmasıdır. Çocuk suçlular söz konusu olunca, yalnızca bu ağırlığın değil, aynı zamanda kişisel koşulların da göz önüne alınması gerekmektedir. Bu koşullar (sosyal durum, aile durumu, suçla ortaya çıkan zarar ya da kişisel koşullar üzerine etki yapan diğer noktalar) kararı dengelenmelidir (örneğin suçlunun verdiği zararı tazmin için gösterdiği gayret ya da sağlıklı ve yararlı bir yaşama dönme arzusu gibi). Aynı şekilde, çocuk suçlunun korunmasını amaçlayan tedbirler bazı durumlarda gerektiğinden fazla ileri gitmekte ve onun temel haklarına zarar vermektedir. Burada da olayla tepkiyi iyi ayarlamak gerekir. Özünde Kural 5 bu haliyle genç suçlunun işlediği suça ne fazla ne de eksik bir tepki gösterilmesini istemektedir. Bu maddede düzenlenen hususlar, yeni bazı tepki tiplerinin geliştirilmesini özendirdiği gibi çocuklar üzerindeki sosyal kontrolün gereksiz yere büyümesini de önleyecek tedbirlerin de alınmasını özendirmektedir

6. Takdir Yetkisinin Kapsamı

6.1 Çocuk suçluların çeşitli özel ihtiyaçları ve çeşitli uygun yaptırımlar göz önüne alındığında, yargılamanın her aşamasında, özellikle inceleme, soruşturma, muhakeme ve tedbirlerin uygulanması sırasında yeterli bir takdir yetkisi tanınmaktadır.

6.2 Anılan takdir yetkisinin her aşamada kullanılmasında bu yetkinin sorumlulukla uygulanmasının sağlanmasına çalışılacaktır.

6.3 Bu yetkiyi kullanan kişiler bunu uygulamak için özel olarak eğitilmiş ve bunu kullanacak nitelikte kimseler olacak ve bu yetkilerini görevlerine uygun titizlik ve hakkaniyetle kullanacaklardır.

Açıklama

Kurallar 6.1, 6.2 ve 6.3, çocuk adalet sisteminin etkili ve insanca uygulanabilmesi açısından konuyla ilgili bir çok hususu ortaya koymaktadır.

Öncelikle takdir yetkisinin yargılamanın önemli evrelerinde kullanılmasına izin vermek suretiyle karar mercilerinin her olaya özgü, doğru karar vermelerinin sağlanması söz konusudur. Bunun yanısıra gerekli denetim ve dengelerden söz edilerek takdir yetkisinin aşırıya kaçması engellenmiştir. Bu aşırıya kaçmayı önlemenin en yerinde iki yolunun meslekten olmak ve sorumluluk taşımak olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda kalifiye meslek eğitiminin ve uzman yetiştirmenin çocuk suçlularla ilgili davalarda takdir yetkisinin adilane kullanımında yararlı olduğu belirtilmektedir. Bu metinde ayrıca takdir yetkisinin yanında, iadei muhakeme, temyiz gibi kararların yeniden incelenmesine olanak tanıyan kurallara atıfta bulunarak sorumluluğun önemi anlatılmaktadır. Bu mekanizmaların burada ayrı ayrı belirtilmesinin sebebi, değişik hukuk sistemleri olan ülkelerin göz önüne alınarak uluslararası genel bir Asgari Kurallar dizisi getirmektedir.

7. Çocukların Hakları

7.1 Masumiyet karinesi, suçlamanın bildirilmesi, konuşmama hakkı, avukatla temsil edilme hakkı, veli veya vasinin hazır bulunması hakkı, tanıklarla yüzleştirme ve tanıklara çapraz sorgu hakkı, daha üst makama temyiz hakkı ve temel usuli güvenceler yargılamanın her aşamasında güvenve altına alınmalıdır.

Açıklama

Kural 7.1, yürürlükteki insan haklarına ilişkin düzenlemelerle tanınmış olan dürüst ve hakkaniyetli yargılamanın esaslı bazı unsurlarını dile getirmektedir. Sözgelimi masumiyet karinesi aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 11. maddesinde ve Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinde de yer almaktadır. Bu Asgari Kurallar'ın 14. maddesi ise çocukların yargılanmasına ilişkin özel hükümler de getirmektedir.

8. Özel Yaşamın Gizliliğinin Korunması

8.1 Her aşamada çocuğun afişe olması yahut damgalanması gibi zararlara yol açabilecek durumların ortadan kaldırılması için gizliliğe azami özen gösterilmelidir.

8.2 İlke olarak, çocuk suçlunun kimliğine ilişkin hiçbir bilginin yayınlanmasına izin verilmemelidir.

Açıklama

Kural 8, çocuğun kimliğinin gizlenmesi hakkının korunması ilkesinin önemine işaret etmektedir. Genç insanlar "damgalanmak" konusunda özellikle çok hassastır. Kriminolojik araştırmalar, genç insanların "kabahatli" ve "suçlu" gibi sıfatlarla tanınmaktan büyük çapta ve zararlı olarak etkilendiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu Kural ayrıca dava hakkında kitle iletişim araçlarında yayınlanan haberlerin zararlı etkilerinden de çocukların korunmasını amaçlamaktadır. Çocuğun çıkarı, hiç değilse ilke düzeyinde korumaya alınmıştır. (8. maddenin genel olarak kapsamına aldığı şeyler 21. maddede ayrıntıları ile belirlenmiştir.)

9. Mevcut Hükümlerin Mahfuz Tutulması

9.1 Bu Kurallar'daki hiçbir hüküm Birleşmiş Milletler'ce kabul edilen Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ın ve öteki İnsan Hakları'nı düzenleyici Kurallar ile evrensel olarak tanınan çocukları korumaya yönelik standartların uygulanmasını engelleyici şekilde yorumlanmamalıdır.

Açıklama

Kural 9'un amacı, bu Kurallar'ın konuyla ilgili öteki düzenlemelerle birlikte uygulandıkları durumlarda herhangi bir yanlış anlamaya meydan verilmemesidir. Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Çocuk Hakları Bildirgesi ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme sayılabilir. Mevcut Kurallar'ın uygulanmasında unutulmaması gerekli en önemli nokta, daha geniş hükümler içeren uluslararası düzenlemelerin uygulanmasının engellenmemesidir (bkz. madde 27).

İKİNCİ BÖLÜM İNCELEME VE KOVUŞTURMA

10. İlk Aşama

10.1 Bir çocuk gözaltına alınır alınmaz durum derhal ebeveynlerine veya yasal veli ya da vasisine bildirilir. Durumun derhal bildirilmesi mümkün olmazsa bu bildirim mümkün olan en kısa zamanda yapılır.

10.2 Hakim ya da yetkili makam gecikmesizin çocuğun serbest bırakılma durumunu tetkik etmelidir.

10.3 Yasayı uygulamakla görevli makamlarla çocuk suçlunun ilişkileri daima çocuğun yasal durumunu gözetir tarzda ve onun iyiliği ve olayın özelliğinden dolayı zarar görmemesi esasına dayalı olarak düzenlenmelidir.

Açıklama

Kural 10.1, Hükümlülerinin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ın 92. maddesindeki ilkenin tekrarıdır. Kural 10.2 ise hakim veya yetkili makamın vakit geçirmeksizin çocuğu serbest bırakmasını öngörmektedir. Kuralda sözü edilen yetkili makam polis de dahil olmak üzere gözaltına alınan birini serbest bırakmaya yetkili tüm kamu kurum ve kuruluşlarını kapsamaktadır (ayrıca bkz. Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, madde 9, parag. 3). Kural 10.3 ise usul hükümlerinin bazı yönleriyle, çocukların işledikleri suçlarla ilgili polisin davranışlarından söz etmektedir. Bu maddede geçen çocuğun zarar görmesi deyimi çok esnek bir anlatım olup meydana gelebilecek bir çok zararlı davranışı kapsamaktadır (örneğin çok sert bir dille hitap, fiziksel saldırı veya çevreye afişe etmek gibi). Adaletin çocuğa uygulanmasının bizatihi kendisi çocuğa zarar verebilir. Bu itibarla zararın önlenmesi deyimi çok geniş yorumlanmalıdır ki, ilk başta böyle davranmakla çocuğun daha fazla zarara uğraması önlenebilsin. Bu husus özellikle çocuklarla ilk temasa geçen yetkili makamlar için geçerlidir. Zira bunların davranışı çocuğun devlet ve topluma bakış açısını ve tutumunu köklü olarak etkileyebilir. Daha da ötesinde, ileride yapılacak müdahalelerin başarısı da bu ilk davranışlara bağlıdır. Merhamet ve tatlı sert davranmak bu durumlar için çok önemlidir.

11. Yargı Dışı Yollara Başvurma

11.1 Çocuk suçlularla ilgili olarak kural 14.1'de sözü edilen yetkili makamlarca genel mahkemede yargılamadan başka çarelerin olup olmadığı hususu göz önüne alınmalıdır.

11.2 Çocukların davalarıyla ilgili polis, savcılık veya öteki yetkili makamlar, resmi ceza usulüne başvurmaksızın, her hukuk sisteminde ve işbu Asgari Kurallar çerçevesinde olayı halletmeye yetkili olmalıdır.

11.3 Çocuklara özgü bu yargı dışı yollara başvurma halinde, yetkili topluluk ya da kuruluşa yapılacak başvurunun çocuğun veya kanuni veli veya vasisinin rızasını içeren yargılama sonunda verilecek kararın başvuru halinde temyiz edilebilir olması gerekmektedir.

11.4 Çocuk suçluluğu olaylarının yargı mekanizması dışında hallini kolaylaştırmak için topluluk programları, geçici gözetim ve rehberlik ve suç mağdurlarının zararlarının tazmini gibi çeşitli çabalar harcanmalıdır.

Açıklama

Çocukların genel mahkemeler yerine özel kurumlarda yargılanmaları bir çok hukuk sisteminde resmi ya da gayri resmi olarak uygulama alanı bulmuştur. Bu uygulamanın çocuklar için bir avantajı da, normal bir yargılama usulünün olumsuz sonuçlarının engellenmiş olmasıdır (örneğin bir mahkumiyet ya da hüküm nedeniyle damgalanma gibi). Bir çok halde, herhangi bir müdahalede bulunmamak en iyi çözümdür. Bu durum özellikle suçun çok ciddi nitelikte olmadığı ve ailenin, okulun veya öteki gayri resmi sosyal kontrol müesseselerinin olumlu ya da yapıcı tepki göstermeye müsait olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır.

Kural 11.2'de de belirtildiği gibi, yargı dışı diğer yollara başvurma işlemi, karar sürecinin herhangi bir aşamasında polis, savcılık ya da mahkemeler, kurullar ve konseyler gibi başka organlar tarafından gerçekleştirilebilir. Bu yetki, ilgili sistemde geçerli kurallara ve usullerle, bu belgede yer alan kurallara göre tek bir makam, birkaç makam ya da ilgili makamların hepsi tarafından gerçekleştirilebilir. Söz konusu işlemin yalnızca çocuk suçlularla sınırlı tutulmaması, bu yöntemi önemli bir araç haline getirmektedir.

Kural 11.3, çocuğun ya da veli veya vasinin önerilen çözümü onaylamalarını öngörmektedir. (Bu onay olmaksızın toplum hizmetleri yaptırmak Angaryayı Lağveden Konvansiyona aykırı düşmektedir.) Yine de bu onay, gayri kabili rücu olmamalıdır. Çünkü bazen çocuk buna çaresizlik içinde muvafakat etmiş olabilir. Bu madde, yargı dışı çözümlerin her safhasında, zorlama ve korkutma olanaklarını en aza indirmeye gayret edilmesi gereğini vurgulamaktadır. Çocuklar (örneğin mahkeme önüne çıkmamak için) bir baskı hissetmemeliler ya da onay vermeye zorlanmamalıdırlar. Böylelikle, talep halinde yetkili merciin, çocuk suçlularla ilgili hükümlerin uygun olup olmadığının objektif bir değerlendirmesini yapması tavsiye edilir (Bu yetkili mercii kural 14'de belirtilen başka bir mercii de olabilir).

Kural 11.4, çocuklar için normal yargı prosedürünün yerini alabilecek gerçekçi çözümlerin, toplumsal programlarla düzenlenmesini önerir; özellikle mağdurdan haksız alınmış malların geri verilmesi, tazmin edilmesi veya çocuklar üzerinde geçici bir gözetim ve yönlendirme prog-

ramı uygulanarak ilerde kanuna karşı gelmelerinin önlenmesi gibi. Yargı dışı tedbirlere başvurmanın gerekçeleri (daha ağır suçların işlenmiş olmaları halinde dahi) her durumun özel koşullarına göre değişir (ilk suç, bir çetenin baskısı ile suç işleme gibi).

12. Polis Teşkilatında Uzmanlaşma

12.1 Doğrudan doğruya çocukların suçtan korunması konusunda görevlendirilen, yahut görevleri gereği çocuk suçlularla sık sık temas etmek durumunda olan polis görevlilerinin özel olarak eğitilmesi gereklidir. Bu amaçlarda büyük kentlerde özel polis birimleri oluşturulmalıdır.

Açıklama

Kural 12, çocuk adaletinin çocuklara uygulanması ile görevli tüm kanun adamlarının özel olarak eğitilmesine dikkat çekmektedir. Polisin çocuk suçlularla ilk temas noktası olduğu göz önüne alındığında, bilgili olması ve iyi davranışta bulunması büyük önem arz etmektedir.

Kentleşme ile suç arasındaki ilişkilerin karmaşık bir nitelik taşıdığı açıkken, çocuk suçlarındaki artışla kentlerin özellikle hızlı ve plansız biçimde daha da büyümesi arasında ilişki kurulmuştur. Dolayısıyla, alanlarında uzmanlaşmış polis birimlerinin varlığı, yalnızca bu belgede yer alan belirli ilkelerin (örneğin kural 1.6 gibi) uygulanması açısından değil, ayrıca daha genel olarak çocuk suçlarının önlenmesi, denetlenmesi ve çocuk suçlulara yönelik muamele açısından da vazgeçilmez olmaktadır.

13. Tutuklu Yargılama

13.1 Yargılamanın tutuklu olarak yapılmasına en son çare olarak başvurulmalı ve süre mümkün olduğu kadar kısa tutulmalıdır.

13.2 Tutukluluk yerine mümkün olduğu kadar yakın gözetim, yoğun bakım veya bir aile yanına yahut eğitim kurumuna yerleştirme gibi alternatif önlemler getirilmelidir.

13.3 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklara Birleşmiş Milletler'ce kabul edilen Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ın tanıdığı tüm haklar tanınmalıdır.

13.4 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklar yetişkin olan suçlulardan ayrı bir kurumda veya aynı kurum içinde ayrı bir bölümde tutulmalıdır.

13.5 Tutukluluk sırasında bütün çocuklar, yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirdiği bütün sosyal, kültürel, eğitim, psikolojik ve tıbbi yardım ve bakımlardan yararlandırılmalıdır.

Açıklama

Çocuklar bakımından "suçun sirayeti" tehlikesi hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Bu tehlikeden dolayı konunun kurala bağlanması önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, alternatif önlemlerin önemine dikkat çekmek gerekmektedir. Anılan nedenle kural 13.1'de çocuğun çıkarı için yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklar, Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ın yanısıra, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin özellikle 9. ve 10. maddelerinin, 2(b). ve 3. paragrafların sağladığı garantiler kapsamına alınmaktadırlar. Kural 13.4, Devletler'in, yetişkin suçluların yol açabilecekleri olumsuz sonuçlara karşı en az kuralda değinilen önlemler kadar etkili başka önlemlere başvurmalarını engellemez.

Genç suçluların çok çeşitli nedenlerden ileri gelebilecek gereksinimlerine de maddede dikkat çekilmek istenmiştir. Anılan nedenler örneğin çocuğun kız veya erkek olması, uyuştu rucu madde müptelası olması, alkolik olması, akıl hastası ya da tutukluluktan ileri gelen bir hastalıktan muzdarip olması gibi çeşitli nedenler olabilir. İşte bu çok çeşitli gereksinimler, çocuk tutukluların ayrı bir kurum veya bölümde tutulmalarının haklı bir nedenini oluşturmaktadır.

Çocuk tutukluların çeşitli fiziksel ve psikolojik özellikler taşımaları alınacak önlemlerin sınıflandırılmasını gerektirebilir. Buna göre çocuklardan kimileri yargılama öncesi başkalarından ayrı tutularak kendilerine daha iyi yardım sağlanabilir ve bu çocukların daha olumsuz yönlere kaymaları önlenebilir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Altıncı Kongresi'nde alınan çocuk suçlulara ilişkin 4 sayılı kararda çocuklar hakkında düzenlenecek Standart Kurallar'ın yargılamanın tutuklu yapılması halinin ancak son çare olarak başvurulabilecek bir yol olduğu hususunu kapsaması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca çocukların, yetişkin hükümlülerden gelebilecek kötü etkilerden hemen etkilenebilecek nitelikte olmaları nedeniyle, bu hususun da göz ardı edilmemesi aynı kararda vurgulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YARGILAMA VE HÜKÜM

14. Yargılamaya Yetkili Makam

14.1 Kural 11 uyarınca çocuğa özgü bir yargı dışı yola başvurulmamışsa çocuğun yargılamakta olduğu (mahkeme, heyet, konsey, vb.) yetkili makamda yargılamanın dürüst ve hakkaniyetle yapılması gerekir.

14.2 Yargılamalar çocuğun çıkarlarına en iyi yardımcı olacak şekilde ve onun anlayabileceği tarzda ve söylediklerini serbestçe ifade edebileceği ortamda cereyan etmelidir.

Açıklama

Hüküm veren makamın, evrensel bir tanımını yapmak oldukça zordur. "Yetkili makam", tek bir hakim veya heyet halinde çalışan mahkeme ve heyetleri ile (İskoç-İskandinav sistemlerinde olduğu gibi) idari heyetler veya öteki gayri resmi topluluk ve hakem heyetlerini de kapsamaktadır. Çocukların yargılanmasının da kanunun karşısında kendisini savunmak durumunda olan herkese uygulanan ve asgari standartları içeren ve kanuni usul ilkesi olarak bilinen usuller dairesinde yapılması gerekmektedir. Bu ilkeye göre dürüst ve hakkaniyetli bir yargılama en temel güvenceleri ve masumiyet karinesini kapsamaktadır. Bunun yanında tanıkların mevcut bulundurulması ve beyan vermeleri, olağan savunma yolları, duruşmada son söz söyleme hakkı, istinaf ve temyiz hakkı vb. gibi haklar da bu ilkenin içinde yer alır (kural 7.1'de de göz önüne alınmalıdır).

15. Yasal Temsilcilerin, Ebeveyn ve Vasilerin Hazır Bulunmaları

15.1 Yargılanmaları sırasında çocukların yasal danışmaları vasıtasıyla temsil edilme veya ülkede varsa adli yardımdan yararlanmak için başvurma hakları vardır.

15.2 Ebeveynler veya yasal temsilcilere yargılamalara katılma hakkı verilmeli ve yargılayan makam, bu kişilerden çocuğun çıkarları için kendisine katkıda bulunmalarını talep edilebilmelidir. Bununla birlikte bu kişilerin hazır bulunmamaları çocuğun çıkarına olursa, yetkili makam anılan kişilerin yargılamalarda bulunmamalarını isteyebilir.

Açıklama

Kural 15.1'in ifadesi ile Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ın 93. maddesinin ifadesi aynıdır. Kural 15.2'de belirtilen ebeveynin

veya yasal temsilcilerin duruşmada hazır bulunması ilkesi, çocuğa psikolojik ve duygusal yardımın bir parçası olarak görülebilir.

Yetkili makamın olayı en iyi biçimde çözüme bağlama girişimleri, özellikle, çocuk suçlunun hukuki temsilcileriyle (ya da çocuğun gerçekten güvendiği bir başka kişinin) işbirliğinden yarar sağlayabilir. Ancak, bu duyarlılık, ebeveynin ve vasilerin duruşmalarda hazır bulunmaları sırasında çocuğa karşı düşmanca bir tavır sergilemeleri halinde geri tepebilir; böyle olasılıklar söz konusu olduğunda bu kişilerin duruşmalara alınmaması sağlanmalıdır.

16. Sosyal Araştırma Raporları

16.1 Yargılayan makam tarafından önemsiz ve tali derecedeki suçlar dışındaki bütün vakalarda çocuğun suçu işlemeden önceki yaşam koşulları ve suçun hangi ortam içinde işlendiği konusunda hükümden önce yeterli araştırma yapılmalıdır.

Açıklama

Çocuklara ilişkin davalarda sosyal araştırma raporları veya hüküm öncesi raporları son derece önemli ve vazgeçilmez belgelerdir. Bu belgeler sayesinde yetkili makam çocuğun sosyal ve ailevi geçmişi, okul durumu, eğitim deneyleri vb gibi konularda bilgi sahibi olmaktadır. Bu amaçlar için bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye bağlı sosyal servisler ve personel kullanılmaktadır. Ayrıca geçici tahliye sonrası çocuğu gözaltında tutmakla görevli kimseler de bu işle görevlendirilebilir. Bu itibarla bu maddede, nitelikli sosyal araştırma raporları elde edilebilmesi için nitelikli personel kullanımının gereğine işaret edilmektedir.

17. Yargılamada ve Hükümde Uyulması Gereken İlkeler

17.1 Yargılama yapan makama aşağıda yazılı ilkeler kılavuzluk etmelidir:

(a) Verilecek ceza sadece suçun ağırlığı ve işleniş tarzıyla değil, çocuğun içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçları ve hem de toplumun gereksinimleri ile de oranlı olmalıdır.

(b) Çocuğun kişisel özgürlüğüne getirilecek kısıtlamalar çok dikkatli bir incelemeden sonra konulmalı ve bu kısıtlamaların mümkün olduğu kadar az olmasına özen gösterilmelidir.

(c) Özgürlükten yoksun bırakma, suçun başka bir kişiye yönelik ciddı bir saldırı niteliğinde bulunması veya çocuğun ciddı suç işlemeyi itiyat haline getirmiş olması halleri dışında verilmemelidir.

(d) Çocuğun ıslah edilmesi ilkesi çocuklara ilişkin davalarda yol gösterici ilke olmalıdır.

17.2 Çocuklar hakkında idam cezası verilemez.

17.3 Çocuklar hiçbir halde fiziksel bir cezaya maruz bırakılmamalıdır.

17.4 Yetkili makamın her zaman için yargılamaya ara verme yetkisi olmalıdır.

Açıklama

Çocuk suçlular hakkındaki yargılamada temel ilkelerin formüle edilmesinin en önemli güçlüğü aşağıda belirtilen hususlarda felsefı bağlamda bazı anlaşmazlıklar bulunmasıdır. Bu hususlar şunlardır:

(a) Topluma yeniden kazandırma mı, yoksa ceza mı?

(b) Yardım etmek mi, yoksa baskı ve ceza mı?

(c) Her olayın özelliğine göre tepki göstermek mi, yoksa genelde toplumu korumak için gerekli görülen tepki mi?

(d) Genel yıldırma mı, yoksa bireysel savunma mı?

Yukarıda değinilen yaklaşımlar arasındaki çatışma çocuklara ilişkin davalarda yetişkinlere ilişkin davalardan daha fazladır. Çocuk suçlarının nedenleri ve bu suçlara yönelik tepkiler çok çeşitli olduğundan, bu alternatifler de birbirinin içine geçmektedir.

Konumuz olan çocuklar için Asgarı Kurallar'ın amacı, hangi yaklaşımın daha doğru olduğunu tanımlamak değil, bu yaklaşımlardan evrensel kabul görenini açıklamaktır. Bu nedenle Kural 17.1'in özellikle (a) ve (c) altparagrafları konuya ilişkin bir ortak çıkış noktası olabilir. Şöyle ki, bu hükümlere yetkili makamlarca gerektiği kadar önem verilirse anılan hükümler, çocuk suçluların temel haklarının korunmasını güvence altına alabilirler.

Kural 17.1'in (b) altparagrafı katı cezalandırma yaklaşımlarının doğru olmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte yetişkinlere ilişkin davalarda olduğu gibi, çocukların işlediği ağır suçlarda da ağır cezalara hük-

metmenin bazen yararlı olacağı düşünülebilir; ancak çocuklara ilişkin vakalarda çocuğun ıslahı ve geleceği gibi hususların daima verilecek cezadan önce düşünülmesi gereken hususlar olduğu açıktır.

Birleşmiş Milletler Altıncı Kongresi'nde alınan 8 sayılı karara koşut olarak; kural 17.1(b) mümkün olduğu kadar ayrıntılı yasal düzenleme yapmayı özendirici niteliktedir. Bunun nedeni, genç insanın özel gereksinimlerinin öngörülmüş olmasıdır. Bunun yanı sıra, kamunun güvenliğini de gözardı etmemek lazımdır. Şartlı salıverme, hükmün yürütülmesini durdurma vs. alternatif tahliye edici önlemler de mümkün olduğu kadar geniş derecede düşünülmelidir.

Kural 17.1(c), Altıncı Kongre'de alınan 4. karara atıfta bulunarak, çocuklara ilişkin davalarda hapsin, kamu güvenliğini sağlayacak başka bir çare kalmadığı zaman başvurulabilecek bir yol olduğunu vurgulamaktadır.

Kural 17.2, idam cezası yasaklanarak Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 5. paragrafına koşut bir hüküm getirmiştir.

Fiziksel cezanın yasaklanması ile ilgili olan kural ise, yukarıda değinilen Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesine olduğu gibi, Herkesin İşkenceye ve Diğer Zalimce, İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Korunmasına Dair Bildirge'ye ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Tasarısı'na da uygun bir düzenlemedir.

Yargılamaya ara verilmesi yetkisini tanıyan kural 17.4 ise, yetişkinlere ilişkin davalarda bulunmayıp sadece çocuklara ilişkin davalarda olabilecek esaslı bir yetkiye işaret etmektedir. Zira her zaman yetkili makam dava hakkında yeterince aydınlanmış ve karar verecek duruma gelmiş olabilir.

18. Dava Sonucunda Verilebilecek Çeşitli Kararlar

18.1 Yargılayan makamın sadece mevzuata bağlı kalmasını sağlayabilmek ve gerekli esnekliğe sahip kılınabilmesi amacıyla dava sonucunda verilebilecek alternatif yaptırımlar üretilmelidir. Sözü edilen yaptırımlar birbiri ile kombine de edilmelidir. Anılan yaptırımlar aşağıdakileri de kapsamalıdır:

(a) Bakım, rehberlik ve gözetim düzenlemesi;

(b) Şartlı salıverme;

(c) Sosyal hizmet yaptırma kararı;

(d) Para cezaları ve zararların tazmini;

(e) Vasıtalı ıslah ve öteki ıslah önlemeleri;

(f) Çeşitli terapi gruplarına katılım ve benzeri etkinliklere ilişkin düzenlemeler;

(g) Koruyucu aile yanına, toplumsal merkezlere veya başka bir eğitim merkezine yerleştirme;

(h) Yukarıdakilere benzer düzenlemeler.

18.2 Hiç bir çocuk, davasındaki koşullar gerektirmedikçe ebeveyninin gözetiminden kısmen ya da tamamen ayrılmamalıdır.

Açıklama

Kural 18.1, çeşitli hukuk sistemlerinde şimdiye kadar uygulanıp başarılı olduğu kanıtlanmış bir kısım önlem ve düzenlemelerin listesini içermektedir. Anılan önlemlerin tümü başarı vaat eden ve geliştirilebilir seçenekler içermektedir. Bu kuralda personele ilişkin herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Zira bazı yörelerde sayılan önlemler da az sayıda personelle de uygulanabilmektedir.

Kural 18.1'de verilen örnekler kamuoyuna daha etkili önlemlerin de alınabileceği yolunda güven vermektedir. Toplumsal kökenli düzenlemeler bir çok yönüyle geleneksel niteliktedir. Bu temel üzerinde ilgili otoriteler, toplumsal kökenli hizmetler sunmaya özen göstermektedirler.

Kural 18.2, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 2. paragrafına paralel olarak ailenin önemine dikkat çekmektedir. Anılan Sözleşme kuralında aile, "toplumun doğal ve temel birimi" olarak tanımlanmış ve ebeveynin çocukların bakımı ve gözetilmesi konusunda sadece haklarının değil sorumluluklarının da bulunduğu belirtilmiştir. Bu nedenle kural 18.2, çocukların ebeveyninden ayrılmasının ancak en son çare olduğuna işaret etmektedir. Bu yola örneğin çocuğun kötüye kullanılması gibi durumlarda başvurulabilir.

19. Kurumların Olabildiğince Az Kullanılması

19.1 Çocuğun bir kuruma kapatılması daima en son çare olmalı ve buna gerekli olan en kısa sürede son verilmelidir.

Açıklama

Gelişen kriminoloji, ıslahta kurumsal yerine kurum dışı yöntemlerin kullanılmasını savunmaktadır. Bu iki yöntem arasında pratikte hiç bir fark görülmemiştir. Ama kurumsal uygulamada ortaya çıkabilecek bazı zararlı etkilerin, normal ıslah yöntemleriyle üstesinden gelinemeyecek sonuçları olmaktadır. Bu durum özellikle olumsuz etkilere karşı oldukça hassas olan çocuklar için geçerlidir. Daha ötesinde, sadece özgürlüğünden yoksun kalmak değil, fakat normal sosyal çevreden soyutlanmak gibi anılan olumsuz etkiler, gelişmelerinin ilk basamağında bulunan kişiler için yetişkinlerden daha kötü sonuçları kesinlikle getirmektedir.

Kural 19, kurumsal ıslahı, nitelik (son çare) ve zaman (en kısa sürede son verilmesi) bakımından olmak üzere iki yönüyle kısıtlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca kural 19, çocuğun başka çare kalmadığı haller dışında hapsedilmesi hükmü ile Birleşmiş Milletler 6. Kongresi'nde alınan 4 sayılı kararın koyduğu temel ilişkiyi de yansıtmaktadır. Kural bu haliyle çocuğun bir kuruma kapatılması halinde kendisinin kişisel ihtiyaçlarının, kurumun ve hapsedilme koşullarının da iyileştirilmesi için düzenlemeler yapılması gereğini de akla getirmektedir. Kuruma yerleştirilme yoluna gidildiği takdirde önceliği kapalı kurumlar yerine açık kurumlara tanımak gereği de açıktır. Elbette bu kurumun ıslahevi veya eğitsel nitelikte olması da tercih edilmelidir.

20. Gereksiz Gecikmenin Önlenmesi

20.1 Her dava, başından itibaren hiçbir gecikmeye mahal vermeksizin hızla yürütülmelidir.

Açıklama

Çocuklara ilişkin davalarda resmi işlemlerin hızla yürütülmesi büyük önem taşıyan bir husustur. Aksi takdirde çeşitli düzenlemeler ve yaptırımlarla başarılmış iyi şeyler tehlikeye girer. Yaptırımların suça maddi ve psikolojik olarak bir an önce uygun hale getirilmesi geciktikçe bu durum çocuğu zora sokar.

21. Kayıtlar

21.1 Çocuk suçlulara ilişkin kayıtlar kesinlikle gizli tutulmalı ve üçüncü kişilerin bilgisine kapalı olmalıdır. Kayıtların ayrıntıları sadece davaya bakmış veya konuyla görevi gereği ilgilenmiş yetkili kişilerle sınırlı tutulmalıdır.

21.2 Çocuk suçlulara ilişkin kayıtlar aynı çocuğu ilgilendiren yetişkinlere ait davalarda kullanılmamalıdır.

Açıklama

Bu kural çocuk suçlunun çıkarlarıyla suçu kontrol altına almak durumunda bulunan polis ve savcılık kayıtları arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır (ayrıca bkz. kural 8). Maddede sözü edilen "yetkili kişiler" diğer kişilerin yanısıra, araştırmacıları da kapsamına alır.

22. Profesyonellik ve Eğitim İhtiyacı

22.1 Çocuk suçluların işleriyle ilgili her düzeydeki personel, mesleki eğitim, hizmet içi eğitim, yeniliklerin öğretilmesi gibi eğitim yöntemleri ile donatılmış olmalıdır.

22.2 Çocuklarla ilgili adli yargılama personeli çeşitlilik göstermektedir. Bu adli organlarda kadınların ve azınlıkların da eşit sayıda temsil edilmelerine gayret edilmelidir.

Açıklama

Çocukları yargılamakla görevli yetkili makamlar değişik ülkelerde farklı eğitimlerden gelmiş olabilirler (örneğin Gelenek Hukuku uygulayan Büyük Britanya Birleşik Krallığı veya Roma Hukuku'nu uygulayan öteki ülkelerde yargılama yapan kişi ve kurumlar farklı ünvan ve mesleklerden olabilirler). Bütün bu değişik kişi ve kurumların sosyoloji, psikoloji, kriminoloji ve davranış bilimleri konusunda asgari derecede eğitilmiş olmaları arzu edilmektedir. Bu husus yargılama yapan makamın bağımsız olması ve özel bir şekilde örgütlenmesi kadar önem taşımaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları ve gözetim görevlileri için çocuklar konusunda önceden deneyimli olmak koşulu belki en önemli husus olmayabilir ama, yine de asgari nitelikler konusunda hizmet içi eğitim gerekmektedir.

Çocuk adalet sisteminin uygulamasında nitelikli personel istihdam edilmesi, tarafsız ve etkili çalışmanın en esaslı unsurlarından biridir. Bu

bağlamda anılan ilke, çocuk adalet sistemini uygulayan kişilerin bu fonksiyonlarını en iyi şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla eğitimi, gelişimi, meslekte ilerlemelerini temin etmek için gereklidir.

Anılan personelin, bu meslekte tarafsızlığın sağlanması için, her türlü siyasi görüş, cinsiyet, ırk, din, kültür veya başka yönden ayrıma tabi tutulmamasının gerekliliği ortadadır. Bu görüş Altıncı Kongre'de tavsiye edilmiştir. Bunun da ötesinde Altıncı Kongre'de kadın personelin çocuklarla ilgili çocuk adalet sistemi uygulamalarında daha fazla istihdam edilmeleri ve gerekli eğitimden geçirilmeleri tavsiyesinde de bulunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KURUM DIŞI TRETMAN

23. Kararların İnfaz Yolları

23.1 Yukarıdaki kural 14.1'de değinilen yetkili makamın kendisinin yahut veya başka yetkili makamın verdiği kararların etkinlikle yerine getirilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

23.2 Yukarıda değinilen düzenlemeler yetkili makamın verdiği kararların zaman zaman değiştirilebilmesi yetkisini de kapsamalıdır. Verilen kararların değiştirilebilmesi yetkisi ancak bu Kurallar'da öngörülen ilkelere uyum sağlayabilmesi amacıyla kullanılmalıdır.

Açıklama

Çocuklara ilişkin dava sonunda verilen kararlar büyüklere ilişkin olanlardan daha fazla olarak suçlunun yaşamını uzun bir süre etkilemektedir. Bu cümleden yola çıkarak, kararı veren yetkili makamın yanı sıra gözetim görevlileri, gençlik refah merkezleri vs. gibi kararın verilmesine etkili olmuş öteki kuruluşlar da verilen kararın infazının gözetimine katkıda bulunmaktadırlar.

Bazı ülkelerde kararın infazını gözetmekle görevli bir yargıç bile görevlendirilmektedir. Yetkili makamın oluşumu, gücü ve esnek olması gereklidir ki, bu durum kural 23'de açıklanmış olup verilen kararların geniş bir kabul görmesini sağlamaktadır.

24. Yardım Sağlama Hükümleri

24.1 Yargılamanın her aşamasında çocuğun iyileştirilmesine fırsat yaratmak amacıyla yerleştirme, her türlü eğitim ve iş bulma gibi yardımlar sağlanması için çaba gösterilmelidir.

Açıklama

Çocuğun iyileştirilmesi en önemli düşüncelerden biridir. Bu itibarla Kural 24 bu amaca ulaşabilmek için her türlü imkan ve hizmet ve öteki yardım ve desteklerin verilmesi gereğini vurgulamaktadır.

25. Gönüllülerin ve Toplumsal Hizmetlerin Harekete Geçirilmesi

25.1 Gönüllüler, gönüllü birlikleri, bölgesel kuruluşlar ve öteki toplumsal kaynaklar çocuğun mümkün olduğu kadar bir aile ortamında bulunması başta olmak üzere iyileştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla harekete geçirilmelidir.

Açıklama

Bu kural çocuğun ıslah ve iyileştirilmesi için yapılması gerekli çalışmalara işaret etmektedir. Yetkili makamın kararlarının etkinlikle yerine getirilmesi isteniyorsa toplumsal işbirliği zaruri olmaktadır. Gönüllüler ve gönüllü hizmetler özelde değerli kaynaklardır. Ancak henüz olabilecekleri kadar yararlı olamamaktadırlar. Bazı hallerde eski suçlularla işbirliğinden (özellikle eski uyuşturucu alışkanlığı suçlularından) de yarar umulabilir.

Kural 25, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 1.1 ile 1.6. maddelerinde öngörülen ilkelerden esinlenmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
KURUMSAL TRETMAN

26. Kurumsal Tretmanın Amaçları

26.1 Kuruma yetiştirilen çocuğun eğitim ve ıslahının amacı, onun toplumda yapıcı ve üretici bir rol alabilmesini temin ve bunu gerçekleştirmek için de bakım, koruma, kültürel ve mesleki yetenekler elde edebilmesi için yardım etmek olmalıdır.

26.2 Kurumlarda çocuklara sosyal, kültürel, mesleki, psikolojik, tıbbi ve bedensel olmak üzere yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirdiği ve tamamen iyileşmeleri amacına yönelik yardım sağlanmalıdır.

26.3 Çocuklar yetişkinlerden ayrı kurumlarda yahut yetişkinleri de barındıran kurumların ayrı bölümlerinde tutulmalıdır.

26.4 Çocuk kız suçlulara tutuldukları kurumlarda kişisel ihtiyaçları ve sorunları ile mütenasip ihtimam gösterilmelidir. Kızlara hiçbir surette çocuk erkek suçlulara gösterilenden daha az bakım, koruma ve yardım sağlanmamalıdır.

26.5 Kuruma kapatılmış çocukların, çıkarları ve iyiliği için ebeveynlerinin veya yasal temsilcilerinin ziyaret hakkı bulunmalıdır.

26.6 Çocuğun gerekli eğitimi almaksızın kurumu terk etmesine meydan verilmemesi ve düzgün bir akademik veya mesleki eğitim alabilmesi için Bakanlıklar veya müesseseler arası işbirliği teşvik edilmelidir.

Açıklama

Kural 26.1 ve 26.6'da belirlenen kurumsal ıslahın amaçları her sistem ve kültür tarafından kabul edilebilir hususlardır. Bununla birlikte henüz her sisteme girmiş olmadıklarından bu konuda yapılması gerekli epeyce iş vardır. Tıbbi ve psikolojik yardım ve bakım, özellikle uyuşturucu madde müptelası, saldırgan ve akıl hastası genç insanlar için hayati önemi haizdir.

Çocukların masumiyetini korumak ve büyüklerden gelebilecek olumsuz etkileri önlemeyi amaçlayan kural 26.3'deki hüküm, Altıncı Kongre'de alınan 4 sayılı kararın temel kılavuz ilkelerinde biridir. Bu kural Devletler'i büyüklerden gelebilecek olumsuz etkilere karşı çocuklar için en az kuraldaki hükümler kadar etkili olabilecek başka önlemler almaktan alıkoyamaz (Ayrıca bkz. kural 13.4).

Kural 26.4 Altıncı Kongre'de işaret edildiği üzere kız suçluların normal olarak erkek suçlulara göre daha az ihtimam gördüğü fikrinden kaynaklanmaktadır. Özellikle Altıncı Kongre'de alınan 9 sayılı kararda kız suçluların hapiste iken özel ihtiyaç ve sorunlarına daha fazla önem verilmesi çağrısında bulunmuştur. Daha da ötesinde bu kural, bu kongrenin Karakas Bildirgesi olarak bilinen ve suçluların eşit ıslahını öngören belgeye de uyumlu olduğu gibi Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne de uyumludur.

Kural 26.5'deki ziyaret hakkı bu kuralların 7.1., 10.1., 15.2., 18.2. maddelerinin hükümlerinden kaynaklanmaktadır. Kural 26.6'da öngörülen Bakanlıklar ve kuruluşlar arası işbirliği ise kurumsal ıslah ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için özel önem taşımaktadır.

27. Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Hükümlülerin Tretmanı Için Asgari Standart Kurallar'ın Uygulanması

27.1 Yargılanmayı bekleyenler de dahil olmak üzere kurumlara yerleştirilmiş tüm çocuk suçlulara Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'ı uygulanabilir.

27.2 Asgari Standart Kurallar'da öngörülen ilkelerin tamamen uygulanması ve mümkün olabildiği kadar çocukların yaşları, cinsiyetleri ve kişiliklerinin gerektirdiği ihtiyaçlarının sağlanabilmesi amacıyla çaba sarf edilmelidir.

Açıklama

Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar Birleşmiş Milletler'in bu alanda kabul ettiği ilk belgelerinden biridir. Genel kanıya göre Kurallar'ın dünya çapında bir etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Buna karşın cezaevlerinin insancıl ve dürüst idaresinde bu Kurallar'ın önemli etkileri bazı ülkelerde halen bir özlem niteliğindedir.

Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar'da çocuk suçluların korunması için temel hükümler getirilmiştir (örnek: barınma, yapı, yatak, giyinme, yıkanma, şikayet ve talepler, dış dünya ile ilişkiler, yiyecek, tıbbi bakım, dini hizmetler, yaşlara göre ayrım, personel, çalışma vs.). Bunun yanı sıra anılan Kurallar'da ceza, disiplin ve tehlikeli suçlara uygulanacak yaptırımlar da bulunmaktadır. Anılan Asgari Standart Kurallar'ının özellikle çocuk suçluların tutulduğu kurumlar açısından bu Kurallar'a göre daha az etkili olduğunu düşünmek doğru olmaz.

Kural 27, kurumlarda tutulan çocukların doğal talepleri noktası üzerinde odaklanmaktadır (kural 27.1). Bunun yanı sıra kural 27.2'de ise onların yaş, cinsiyet ve kişiliklerinin gerektirdiği ihtiyaçlarına dikkat çekilmelidir. Bu haliyle kural 27 amaçları ve içeriği açısından Hükümlülerin Islahı İçin Asgari Standart Kurallar ile uyumlu bir düzenleme getirmektedir.

28. Şartlı Tahliyenin Derhal ve Sık Sık Uygulanması

28.1 Yetkili makam tarafından şartlı tahliyeye mümkün olan en kısa zamanda karar verilmeli ve bu yetki en geniş şekilde kullanılmalıdır.

28.2 Kurumlardan şartlı tahliyesine karar verilen çocuklar yetkili bir makam tarafından gözetim altında bulundurulmalı ve kendilerine toplumsal destek sağlanmalıdır.

Açıklama

Şartlı tahliyeye karar verebilme yetkisi kural 14.1'de sözü edilen yetkili makam ya da başka bir makam tarafından verilebilir. Burada önem taşıyan husus, "yetkili olan makamın" değil "doğru" olan makamın saptanabilmesidir.

Koşulların elverdiği ölçüde şartlı tahliyenin verilen hüküm müddetince sürdürülebilmesi tercih edilmelidir. Tatmin edici bir ıslah programından sonra kurumdaki tutuklulukları sırasında tehlikeli olarak bilinen suçlular bile mümkün olduğu takdirde şartlı tahliyeden yararlandırılmalıdırlar. Gözetim altında bulundurulmak koşuluyla salıverme gibi şartlı tahliye de yetkili makam tarafından tayin edilen bir süre için "iyi hal", toplumsal programlara katılma ve yarım gün yurtlarda kalma gibi koşullarla yapılabilir.

Suçluların bir kurumdan şartlı tahliyeleri halinde gözetim memuru ya da başka bir memur tarafından (özellikle gözetim şartı ile salıvermenin henüz kabul edilmediği yerlerde) gerekli yardım sağlanmalı ve toplumsal destek özendirilmelidir.

29. Yarı Kurumsal Düzenlemeler

29.1 Yarım gün evlerde kalmak, eğitim veya gündüz eğitimi merkezleri gibi çocuğun toplumla yeniden bütünleşebilmesi için gerekli yarı kurumsal düzenlemelerin yapılması amacıyla çaba sarfedilmelidir.

Açıklama

Kurumsal bir ıslahtan sonraki dönemde ihtimamın önemi gözardı edilmemelidir. Bu Kural yarı kurumsal düzenlemelerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu Kural aynı zamanda çocuk suçluların topluma yeniden başarı ile intibak edebilmeleri için önemli bir adım oluşturan rehberlik ve yapısal desteğin sağlanması amacıyla yeni bir dizi imkan ve hizmetin yürürlüğe konulması gereğine işaret etmektedir.

ALTINCI BÖLÜM
ARAŞTIRMA, PLANLAMA, POLİTİKA ÜRETME VE DEĞERLENDİRME

30. Politika Üretme, Planlama ve Değerlendirmenin Temeli Olan Araştırma

30.1 Etkili planlamanın ve politika üretiminin temeli olarak gerekli araştırmanın organize edilmesi ve geliştirilmesi için çaba gösterilmelidir.

30.2 Periyodik olarak çocuklar tarafından işlenen suçların ve kabahatlerin nitelikleri, istikameti ve nedenlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi için çaba gösterilmelidir.

30.3 Sistem içinde sabit bir araştırma mekanizması kurularak çocuklarla ilgili suçlar hakkında bilgi toplamak ve bunları değerlendirmek suretiyle çocuk ceza adaleti sisteminin geliştirilmesi ve reforma tabi tutulması için gerekli çabalar gösterilmelidir.

30.4 Çocuk ceza adaleti sisteminin sistematik olarak geliştirilmesi ve planlanması ulusal kalkınma çabalarının ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Açıklama

Araştırmanın çocuk adaleti politikalarında temel ve önemli bir mekanizma olarak kullanılmasının nedeni, uygulamaları günü gününe izleyerek gelişmeler hakkında bilgilendirmek suretiyle sistemin sürekli ilerlemesini ve gelişmesini sağlamaktır. Araştırma ve politika arasındaki karşılıklı etkileşim, özellikle çocuk adalet uygulamalarında çok önemlidir. Gençlerin yaşam tarzındaki hızlı ve şiddetli değişimler nedeniyle bu kişiler tarafından işlenen suçların şekil ve boyutlarında da değişimler olmakta ve bu yüzden toplum ve adalet sistemi bu değişime kısa sürede yanıt verememektedir.

Belirtilen nedenlerle kural 30, çocuk adalet sistemi uygulamalarında ve politika saptanmasında araştırmayı sistemin bir parçası olarak öngörmüştür. Kural, planlama yapmanın ve düzenli olarak değerlendirmede bulunmanın her türlü kalkınma amaçları arasında en geniş yeri tuttuğuna dikkat çekmektedir.

Çocukların sorun ve ihtiyaçları ile çocuklar tarafından işlenen suçların istikametinin sabit bir şekilde değerlendirmeye alınması, doğru politi-

kalar saptanması ve yeni yöntemler geliştirilmesinin hem resmi hem de kuruluşlar tarafından yapılacak araştırmalarda sadece adalet sistemi ile yüz yüze gelen çocukların değil, tüm çocukların da fikirlerinin alınması ilginç olur.

Planlama süreci, gerekli hizmetlerin oluşturulması için etkili ve adil bir sistemin gereğini vurgulamalıdır. Bu amaca ulaşabilmesi için çocukların gereksinimleri ve sorunları ile kesin önceliklerin tanımlanması bakımından geniş çerçeveli ve düzenli bir değerlendirme mekanizması gerekmektedir. Bu cümleden olmak üzere, özel yöntemler geliştirmek, geliştirilen bu yöntemlerin uygulanmasını denetlemek amacıyla çeşitli kaynaklar arasında işbirliği yapılmalı ve kamuoyu desteği sağlanmalıdır.

ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN BIRAKILMIŞ ÇOCUKLARIN KORUNMASINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KURALLARI

(HAVANA KURALLARI)

Genel Kurul'un 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı kararıyla kabul edilmiştir

Genel Kurul,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni, Herkesin İşkenceye ve Diğer Zalimce, İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Korunmasına Dair Bildirge'yi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi ve gençlerin haklarının ve esenliklerinin korunmasına ilişkin diğer uluslararası belgeleri göz önünde bulundurarak,

Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele ile ilgili Birinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen Mahkumlara Yönelik Tretman Programlarına İlişkin Asgari Standart Kurallar'ı göz önünde bulundurarak,

Ayrıca, Genel Kurul'un 9 Aralık 1988 tarihinde 43/173 sayılı kararıyla onayladığı ve ekte yer alan Herhangi bir Gözaltı ya da Hapislik Durumunda Olanların Korunmasına İlişkin İlkeler Bütünü'nü göz önünde bulundurarak,

Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanmasına İlişkin Asgarî Standart Kurallar'ı (Beijing Kuralları) anımsatarak,

Ayrıca, Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele konusunda Yedinci Birleşmiş Milletler Kongresi'nde alınan ve özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunmasına ilişkin kurallar belirlenmesini öngören 21 sayılı kararı anımsatarak,

Nihayet, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, 21 Mayıs 1986 tarih ve 1986/10 sayılı kararının II. bölümünde Genel Sekreter'den kuralların belirlenmesi konusunda gerçekleşen gelişmeleri Suçları Önleme ve Kontrol Komitesi'nin onuncu oturumuna bildirmesini istediğini ve ayrıca Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele ile ilgili Sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresi'nden önerilen kuralları benimseme amacıyla değerlendirmesini talep ettiğini anımsatarak,

Tüm dünyada özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların durum ve koşullarından duyduğu endişeyle,

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların istismara, zararlı davranışlara ve haklarının ihlâline son derece açık olduklarının bilinciyle,

Birçok sistemin, yargı sürecinin çeşitli aşamalarında yetişkinlerle çocuklar arasında ayrım gözetmediğini ve bu nedenle çocukların yetişkinlerle aynı hapishanelerde ve tesislerde tutulduklarını endişeyle kaydederek,

1. Bir çocuğun belirli bir kuruma yerleştirilmesinin her durumda en son ve en kısa süre için başvurulacak bir yöntem olması gerektiğini teyit eder;

2. Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların, güçsüz ve savunmasız durumları nedeniyle özel bakıma ve korumaya gereksinimleri olduğunu, haklarının ve esenliklerinin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları süre içinde ve sonrasında güvence altına alınması gerektiğini kabul eder;

3. Sekreterliğin bu alandaki çalışmalarını; Sekreterlik ile, çocuk hakları ve çocuk ceza adaleti sistemleri ile ilgilenen uzmanlar, uygulayıcılar, hükümetler arası kuruluşlar, hükümet dışı kuruluşlar topluluğu, bu arada özellikle Uluslararası Af Örgütü, Uluslararası ve Radda Barnen Çocuk Koruma Kurumu (İsveç Çocuk Koruma Federasyonu) arasında Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nın hazırlanması sırasında gerçekleşen işbirliğini takdirle karşılar;

4. Bu karara ek olarak verilen Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nı kabul eder;

5. Suçları Önleme ve Kontrol Komitesi'ne, Birleşmiş Milletler'in suç önleme ve suçlulara muamele konularında çalışan Birleşmiş Milletler kurumlarının da yardımıyla Kurallar'ın etkili biçimde uygulanmasına yönelik önlemleri alması çağrısında bulunur;

6. Üye Devletler'e, gerektiği durumlarda, kendi ulusal yasalarını, politikalarını ve uygulamalarını, bu arada özellikle çocuk ceza adaleti sisteminde görevli her tür personelin eğitimiyle ilgili hususları bu Kurallar'ın ruhuna uyacak biçimde uyarlamaları ve bu Kurallar'ı en geniş kesimlere tanıtmaları çağrısında bulunur;

7. Ayrıca, Üye Devletler'i, Kurallar'ı yasalarına, politikalarına ve uygulamalarına yerleştirme yönündeki çabalarını Genel Sekreter'e bildirmeye, uygulamada alınan mesafeyi düzenli olarak Suç Önleme ve Kontrol Komitesi'ne rapor etmeye davet eder;

8. Kurallar'ın yer aldığı metnin, Birleşmiş Milletler'in bütün resmî dilleriyle mümkün olan en geniş biçimde tanıtılması için Genel Sekreter'den talepte bulunur ve Üye Devletler'i de bu yöndeki çalışmalara davet eder;

9. Genel Sekreter'den, karşılaştırmalı araştırmalar yürütmesini, bu alanda gerekli işbirliğini sağlamasını, ciddî düzeyde ve sürekli suç işleyen farklı kategorilerdeki çocuklara ilişkin stratejiler geliştirilmesini ve Birleşmiş Milletler Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele Dokuzuncu Kongresi'ne bu çalışmalar konusunda bilgi vermesini talep eder;

10. Ayrıca, çocuk ceza adaleti sisteminde görev yapan her türden personelin işe alımı, eğitimi ve mübadelesi başta olmak üzere, Kurallar'ın başarılı biçimde uygulanmasını sağlayacak gerekli kaynakların tahsisini Genel Sekreter'den talep eder ve aynı konuda Üye Devletler'i teşvik eder;

11. Birleşmiş Milletler'in ilgili bütün organlarının, bu arada özellikle Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun, bölgesel komisyonların ve uzman kurumların, Birleşmiş Milletler'in suç önleme ve suçlulara muamele konularıyla ilgilenen kuruluşlarının ve yine konuyla ilgili hükümetler arası ve hükümet dışı kuruluşların Genel Sekreter'le işbirliği yaparak, Kurallar'ın yaşama geçirilmesi için kendi teknik yetkinlik alanlarında uyumlu ve sürekli çabalar göstermelerini talep eder;

12. İnsan Hakları Komisyonu Azınlıkların Korunması ve Azınlıklara Ayrımcılık Yapılmasını Önleme Alt Komitesi'ni, hükümlerini yaygınlaştırmak üzere bu yeni uluslararası belgeyi dikkate almaya davet eder;

13. Dokuzuncu Kongre'den, Kurallar'ın yaygınlaştırılması ve Kurallar'ın uygulanması, ayrıca bu kararda yer alan tavsiyelerin benimsenmesi alanında kaydedilen gelişmeleri, çocuk ceza adaleti ile ilgili ayrı bir gündem maddesi altında değerlendirmesi talebinde bulunur.

I. TEMEL KOŞULLAR

1. Çocuk ceza adaleti sistemi, çocukların haklarının ve güvenliğinin lehinde davranır ve onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarına destek olur. Bir çocuğun hapsedilmesi, başvurulacak en son tedbirdir.

2. Çocuklar ancak, bu Kurallar ile, Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgarî Standart Kurallar'da (Beijing Kuralları) yer alan ilkelere ve usullere göre özgürlüklerinden yoksun bırakılabilir. Bir çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakılması, başvurulabilecek en son tedbirdir; bu tedbir istisnaî hallerde ve zorunlu asgarî bir süre için kullanılabilir. Özgürlükten yoksun bırakma süresinin uzunluğuna yetkili yargı makamları tarafından karar verilir; bu karar çocuğun daha erken salıverilmesi ihtimalini ortadan kaldırmaz.

3. Bu Kurallar, insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun olarak, bütün tutma türlerinin zararlı sonuçlarını bertaraf etme ve çocuğun toplumla bütünleşmesini kolaylaştırma düşüncesiyle, herhangi bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunması için Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen asgarî standartları oluşturmayı amaçlamaktadır.

4. Bu Kurallar, ırk, renk, cinsiyet, yaş, dil, din, milliyet, siyasal veya başka bir fikir, kültürel inanç veya uygulama, mülkiyet, doğum veya aile statüsü, etnik veya toplumsal köken ve özgürlük gibi sebeple ayrımcılık yapılmaksızın, tarafsızlıkla uygulanır. Çocukların dinî ve kültürel inançlarına, bunları uygulamalarına ve manevî değerlerine saygı gösterilir.

5. Bu Kurallar, başvurulabilecek uygun standartlar olarak işlev görmesi ve çocuk ceza adaleti sistemi işleyişiyle meşgul olan meslek adamlarına yardım etmesi ve yön göstermesi için düzenlenmiştir.

6. Bu Kurallar, çocuk ceza adaleti sistemi içindeki personelin ulusal diline çevrilerek hemen kullanımına sunulur. Tutma kurumunda çalışan personel tarafından konuşulan dili iyi bilmeyen çocuklar, gerekli olduğu her zaman ve özellikle sağlık muayeneleri ve disiplin yargılaması sırasında bir çevirmenden ücretsiz yararlanma hakkına sahiptir.

7. Devletler, uygun gördükleri takdirde bu Kurallar'ı kendi mevzuatlarına içselleştirir veya mevzuatlarını bu Kurallar'a göre değiştirir. Devletler, çocuğa verilen zarardan dolayı tazminat ödenmesi de dahil, bu Kurallar'ın ihlâl edilmesine karşı etkili iç hukuk yolları sağlar. Devletler ayrıca bu Kurallar'ın uygulanmasını kontrol eder.

8. Yetkili makamlar, tutulan çocukların bakımının ve topluma dönüşe hazırlanmalarının önemli bir sosyal hizmet olduğu konusunda kamuoyunun ilgisini yükseltmek için sürekli çaba harcar; bu amaçla, çocuklar ile çevre halkı arasında yakın ilişki kurulmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirler alınır.

9. Bu Kurallar'daki hiçbir hüküm çocukların, küçüklerin ve bütün gençlerin hakları, bakımları ve korunmaları açısından onların daha yararına olan, uluslararası toplum tarafından tanınmış ilgili Birleşmiş Milletler insan hakları belgeleri ve standartlarının uygulanmasını önleyici şekilde yorumlanamaz.

10. Bu Kurallar'ın ikinci bölümünden beşinci bölümüne kadar olan bölümlerinde yer alan bazı hükümlerin uygulanması sırasında herhangi bir hükmün bu bölümdeki hükümlerden biriyle çelişmesi halinde, bu bölümdeki hükümlere üstünlük verilir.

II. KURALLAR'IN KAPSAMI VE UYGULANMASI

11. Bu Kurallar bakımından aşağıdaki tanımlar uygulanır:

(a) On sekiz yaşın altındaki herkes çocuk sayılır. Çocuklar için özgürlükten yoksun bırakma kararı verilmeyecek daha düşük bir yaş sınırı kanunla tespit edilir.

(b) Özgürlükten yoksun bırakma, bir kimsenin yargısal, idarî veya başka bir kamu makamının kararıyla tutulması, hapsedilmesi veya bu kimsenin kendi iradesiyle çıkamadığı resmî veya özel bir nezaret yerine konulması demektir.

12. Özgürlükten yoksun bırakma, çocukların insanî haklarına saygı gösterilmesinin sağlandığı şartlarda ve ortamlarda yerine getirilir. Islah evlerinde tutulan çocukların sağlıklı ve özsaygılı yaşamalarına yardım ve destek olacak, sorumluluk duygularının gelişmesini arttıracak ve toplumun bir üyesi olarak potansiyellerini geliştirmelerinde yardımcı olan davranış ve yeteneklere sahip olmalarını teşvik edecek türden faaliyet ve programlardan yararlanmaları sağlanır.

13. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar, ulusal veya uluslararası hukuka göre sahip oldukları ve özgürlükten yoksun kalma durumunda da kullanılabilen kişisel, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel haklardan, bu durumları ile ilgili nedenlerle mahrum edilemezler.

14. Tutma tedbirlerinin uygulanmasında yasallığa özel bir dikkat gösterilerek, çocukların kişisel haklarının korunması yetkili makamlarca güvence altına alınır; aynı zamanda çocukları ziyaret etme yetkisine sahip olup usulüne göre oluşturulmuş bulunan ve ıslahevine bağlı olmayan heyetlerce uluslararası standartların, ulusal yasalara ve hukukî düzen-

lemelere uygun teftişler ve diğer denetimlerin yapılması suretiyle sosyal bütünleşme amacı da yerine getirilir.

15. Bu Kurallar, çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları her tür ve biçimdeki kuruma uygulanır. Kurallar'ın I., II., IV. ve V. bölümleri çocukların tutulu bulundukları bütün kurumsal yerlere, III. Bölümü ise sadece gözaltına alınmış olan veya tutuklanmış bulunan çocuklara uygulanır.

16. Bu Kurallar, her bir Üye Devlet'te geçerli olan ekonomik, sosyal ve kültürel şartlar çerçevesinde uygulanır.

III. GÖZALTINDA OLAN VEYA TUTUKLU BULUNAN ÇOCUKLAR

17. Gözaltında olan veya muhakeme devam ederken tutuklu bulunan ("yargılanmamış") çocuklar masum sayılır ve buna göre muamele görürler. Çocukları tutuklamaktan mümkün olduğu kadar kaçınılır ve istisnaî hallerle sınırlı olarak tutuklama kararı verilir. Bu suretle alternatif tedbirlerin uygulanması için her türlü çaba gösterilir. Her nasılsa tutuklama kararı verilmiş ise, soruşturma organları ve çocuk mahkemeleri, tutma süresini mümkün olan en kısa süreye indirmek için, bu işlemlerin süratle yapılmasına öncelik verirler. Tutuklu çocuklar, hükümlü çocuklardan ayrı yerlerde tutulur.

18. Bir tutuklu çocuk, aşağıda belirtilen Kurallar'a ek olarak masumiyet karinesinin, tutma süresinin uzunluğunun, çocuğun hukukî statüsünün ve içinde bulunduğu şartların gerekleri dikkate alınarak getirilen özel hükümlere uygun olan şartlarda tutulur. Bu hükümler aşağıdaki hakları içerir; ancak bu haklardan ibaret sayılmaz:

(a) Çocuklar avukatlık hizmetlerinden yararlanma hakkına sahip olup, ücretsiz adlî yardımın sağlandığı hallerde adlî yardımdan yararlanmak için başvurabilirler; çocuklar avukatlarıyla düzenli olarak irtibat kurabilirler. Bu tür irtibatın mahremiyeti ve gizliliği korunur;

(b) Mümkün olduğu takdirde çocuklara ücret alabilecekleri bir işte çalışma, eğitim ve öğretimlerine devam etme imkânları sağlanır; ancak çocuklar çalışmaya ve eğitim görmeye zorlanamazlar. Çalışma, eğitim veya öğretim görme tutukluluğun sürdürülmesi için bir sebep olamaz.

(c) Çocuklar, adalet sisteminin gereklerine aykırı düşmeyecek şekilde dinlenmeleri ve eğlenmeleri için gerekli araçları edinebilir ve bunları kullanabilirler.

IV. ÇOCUKLARIN TUTULDUKLARI KURUMLARIN İDARESİ

A. Belgeler

19. Hukukî belgeler, sağlık belgeleri ve disiplin işlemi belgeleri de dahil çocuklara yapılan muamelelerin biçimi, içeriği ve ayrıntıları ile ilgili bütün belgeler, gizli bir şahsî dosyada saklanır; günü gününe tutulan bu dosya sadece yetkili kişilere açıktır; dosyanın içindeki belgeler, kolaylıkla anlaşılabilecek bir şekilde yerleştirilir. Gerektiği takdirde her çocuk, kendi dosyasının içinde yer alan gerçekdışı, temelsiz veya haksız beyanların düzeltilmesine imkân sağlamak için itiraz etmek hakkına sahiptir. Çocukların bu haklarını kullanabilmeleri için, uygun bir üçüncü kişinin talebi halinde bu dosyaya ulaşmasına ve inceleyebilmesine imkân veren usuller konur. Çocuğun salıverilmesinden sonra çocuk hakkındaki bu dosya mühürlenir ve uygun bir zamanda iptal edilir.

20. Yargı organı, idarî veya başka bir kamu makamı tarafından verilmiş geçerli bir karar bulunmadıkça, hiçbir çocuk herhangi bir tutma kurumuna alınamaz. Bu tutma kararının ayrıntıları derhal kayda geçirilir. Bu tür bir kayıt bulunmadıkça, hiçbir çocuk bir tutma kurumunda tutulamaz.

B. Giriş, kayıt, hareket ve nakil

21. Çocukların tutulduğu her yerde ve bu yere getirilen her çocuk hakkında, aşağıdaki bilgileri içeren tam ve güvenli bir kayıt tutulur:

(a) Çocuğun kimliği hakkında bilgiler;

(b) Çocuk hakkında kararı veren makam ile kararın esası ve gerekçeleri;

(c) Girişin yapıldığı, nakledildiği ve salıverildiği gün ve saat;

(d) Çocuğun her girişi, nakli ve salıverilmesi ile ilgili olarak ana-babasına ve kararın verildiği tarihte çocuğun gözetimi altında olduğu vasisine verilen bilginin ayrıntıları;

(e) Çocuğun uyuşturucu ve alkol bağımlılığı da dahil, bilinen diğer fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının ayrıntıları.

22. Çocuğun kuruma girişi, tutulduğu yer, nakledildiği yer ve salıverilmesi hakkında, hiç vakit geçirmeden ana-babasına ve vasisine veya en yakın akrabalarına bilgi verilir.

23. Çocuğun kuruma girişi yapıldıktan sonra en kısa süre içinde, kişisel durumu ve içinde bulunduğu şartlar konusunda gerekli bilgileri içeren tam bir rapor hazırlanır ve kurum idaresine sunulur.

24. Çocukların kuruma girişi yapılırken, tutuldukları kurumun düzeni ile ilgili kuralların bir kopyası, sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri anlayabilecekleri bir dilde anlatan bir yazı ile birlikte, yapacakları şikayetleri inceleyecek yetkili makamların adresleri ve ayrıca kendilerine hukukî yardım sağlayacak kamu ve özel kuruluşların adresleri verilir. Okuma yazması olmayan veya yazılı metinlerin dilinden anlayamayan çocuklara, bu konuları tam olarak anlayabilecekleri bir tarzda kendilerine bilgi verilir.

25. Bütün çocukların, tutuldukları kurumun iç yapısını düzenleyen kurallarını, kendilerine verilen bakımın bedellerini ve uygulama metodunu, disiplin hükümlerini ve uygulama usullerini, bilgi edinme ve şikayet etme usulleri ile, tutuldukları süre içinde sahip oldukları hakları ve yükümlülükleri tam olarak kavramalarını sağlayacak konuları anlayabilmeleri için kendilerine yardım edilir.

26. Çocuklar, yeterli havalandırma ve ışıklandırması bulunan, hiçbir şekilde sıkıntı çekmelerine veya üzüntü duymalarına sebep olmayacak türden araçlarla nakledilirler; nakil giderleri idare tarafından karşılanır. Çocuklar keyfî sebeplerle bir kurumdan diğerine nakledilemezler.

C. Sınıflandırma ve yerleştirme

27. Girişi yapıldığı andan itibaren mümkün olan en kısa süre içinde, her çocukla bir görüşme yapılır ve çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım tarzı ile kendisine uygulanacak programın özelliği ve düzeyi konusunda bütün faktörleri gösteren bir psikolojik ve sosyal rapor hazırlanır. Bu rapor ile birlikte kuruma girişinden sonra çocuğu muayene eden sağlık görevlisinin hazırladığı rapor, çocuğun kurumda yerleştirilebileceği en uygun yerin tespit edilmesi ve çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve programın özelliği ve düzeyi hakkında karar verilebilmesi amacıyla kurum müdürüne iletilir. Çocuk için özel bir rehabilite şekline gerek bulunması ve çocuğun kurumda kalış süresinin buna imkân vermesi halinde, kurumun yetkili personeli, uygulanacak muamelenin amaçlarını, uygulanma süresi ile, amaçlara yaklaşırken kullanılacak vasıtaları, aşamaları ve gecikmeleri gösteren yazılı bir davranış planı hazırlar.

28. Çocuklar ancak, kendilerinin özel ihtiyaçları ve statüleri ile, yaşlarının, kişiliklerinin, cinsiyetlerinin ve işledikleri cezaî fiil tipinin özel ge-

rekleri ve ayrıca ruhsal ve fiziksel sağlık durumları ile, kendilerini zararlı etkilenmelere ve tehlikeli durumlara karşı koruyacak şartlar tam olarak dikkate alındıktan sonra tutulabilirler. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların farklı kategorilere ayrılmaları konusunda uygulanacak başlıca kriter, bu çocukların özel ihtiyaçlarına en iyi şekilde uyacak bakım türünün sağlanması ve onların fiziksel, ruhsal ve ahlâkî bütünlükleri ve sağlıklarının korunmasıdır.

29. Çocuklar, büyüklerle aynı ailenin mensubu olmadıkça, bütün tutma kurumlarında yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulurlar. Çocuklar, kendileri için yararlı olacağı kanıtlanmış özel bir program içinde, özenle seçilmiş büyükler ile kontrol altında bir araya getirilebilirler.

30. Çocuklar için açık tutma kurumları kurulur. Açık tutma kurumları güvenlik tedbirlerinin ya hiç alınmadığı ya da asgarî ölçüde alındığı yerlerdir. Bu tür tutma kurumlarında mümkün olduğu kadar az sayıda çocuk tutulmalıdır. Kapalı kurumlarda tutulan çocukların sayısı, kendilerine bireysel muamele yapılmasına imkân verecek asgarî ölçüde olur. Çocuklar için farklı yerlerde tutma kurumları açılır; bu kurumlar ailelerin çocuklarına ulaşabilecekleri ve çocuklarıyla aralarında ilişki kurabilecekleri büyüklükte olur. Küçük ölçekte tutma kurumları yapılır ve bunların toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre ile bütünleşmeleri sağlanır.

D. Fiziksel çevre ve kalma yerleri

31. Özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların insan onurunun ve sağlığının gerektirdiği bütün imkân ve hizmetlerden yararlanma hakları vardır.

32. Çocukların tutuldukları kurumların planı ve fiziksel çevresi, yatışlı ıslahın rehabilite amacına uygun olarak, çocukların mahremiyetini, duygusal uyarımlarını, akranlarıyla ilişki kurmalarını ve sporla, beden eğitimiyle ve boş zamanlarla ilgili faaliyetlere katılmaya olan ihtiyaçlarını dikkate alır. Çocukların tutuldukları kurumların planları ve yapıları yangın tehlikesini asgarîye indirecek ve binalardan güvenli bir biçimde tahliye edilmelerine imkân verecek şekilde yapılır. Yangın çıkması durumunda hemen çalıştırılabilecek bir alarm sistemi bulunur ve çocukların güvenliğini sağlamak için getirilen usuller ciddî biçimde talim ettirilir. Tutma kurumları, sağlığı tehdit ettiği veya herhangi bir biçimde çocuklar için tehlike oluşturduğu bilinen yerlere kurulamaz.

33. Çocukların içinde uyuyacakları yerler, o bölgenin standartları da göz önünde tutularak, genellikle küçük koğuşlardan veya tek kişilik yatak odalarından meydana gelir. Uykuda bulundukları saatlerde çocukların korunmalarını sağlamak için tek kişilik odalar ve koğuşlar da dahil, uyuma mekanları düzenli ve aralıklı olarak denetlenir. Her çocuğa bölgesel ve ulusal standartlara uygun ayrı bir yatak temin edilir; çocuğa verilen yatak sağlam ve temiz olur; yatağın temizliğinin korunması için sık sık değiştirilir.

34. Tutma kurumlarında her çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını mahrem ve temiz bir şekilde ve uygun bir tarzda karşılamasını sağlamasına yetecek sayıda ve uygun yerlerde sıhhî tesis bulunur.

35. Kişisel eşya bulundurma, mahremiyet hakkının temel bir unsuru olup, çocukların psikolojik sağlıkları için esastır. Her çocuğun kişisel eşya bulundurma hakkı ve bu eşyaları saklamak için uygun araçlara sahip olma hakkı tam olarak tanınır ve bu haklara saygı gösterilir. Çocuğun taşımak istemediği veya el konulan kişisel eşyaları güvenli bir yerde saklanır. Çocuğun bu eşyalarını gösteren bir liste çocuk tarafından imzalanır. Çocuğun kişisel eşyalarının uygun koşullarda saklanması için gerekli tedbirler alınır. Çocuk salıverildiği zaman, tutulurken harcamasına izin verilen parası ve kurum dışına göndermesine izin verilen eşyası dışında, kurumdaki bütün eşya ve parası kendisine geri verilir. Eğer çocuk bir ilaç alıyorsa veya bulundurduğu anlaşılırsa, sağlık görevlisi bu ilacın nasıl kullanılacağına karar verir.

36. Çocukların kendi giysilerini giyme haklarını kullanmaları mümkün olduğu kadar sağlanır. Tutma kurumları her çocuğun sağlığını koruyacak ve hiçbir şekilde onur kırıcı veya küçük düşürücü olmayan, iklim şartlarına uygun ve yeterli miktarda kişisel giysilere sahip olmalarını sağlarlar. Tutma kurumundan herhangi bir biçimde çıkarılan veya ayrılan çocuğun kendi giysilerini giymesine izin verilir.

37. Her tutma kurumunda bütün çocuklara normal yemek zamanlarında, beslenme, temizlik ve sağlık standartlarına uygun şartlarda hazırlanan, yeterli kalite ve miktarda sunulan ve mümkün olduğu kadar çocukların dinî ve kültürel gereklerine uygun bulunan yemekler verilir. Her çocuğun istediği her an içebileceği kadar temiz içme suyu bulunur.

E. Eğitim, meslekî öğrenim ve çalışma

38. Zorunlu okul çağındaki her çocuğun ihtiyaçlarına ve kabiliyetlerine uygun ve kendisini topluma dönüşe hazırlamak için tasarlanmış bir eğitim almaya hakkı vardır. Çocukların bu tür bir eğitimi, mümkün olduğu takdirde, ıslahevi dışındaki kamu okullarında almaları sağlanır; bu eğitim, çocuğun salıverildikten sonra güçlük çekmeden eğitimine devam edebilmesini sağlamak amacıyla, ülkenin genel eğitim sistemi ile bütünleşmiş bir okulda ve nitelikli öğretmenler tarafından verilir. Yabancı kökenli olan veya ayrı bir kültürel ya da etnik şartları bulunan çocukların eğitimine kurum idaresi tarafından özel bir dikkat gösterilir. Okuma yazması olmayan veya anlama ya da öğrenme güçlüğü bulunan çocukların özel bir eğitim görmeye hakları vardır.

39. Yukarıda sözü edilen zorunlu eğitimin yanı sıra, okul çağındaki çocuklardan eğitimlerini daha sonra sürdürmek isteyenlere gerekli izin verilir ve kendileri buna teşvik edilir; ayrıca bu çocukların kendilerine uygun okullara gitmeleri için çaba gösterilir.

40. Çocukların tutuklu bulundukları sırada aldıkları diplomalarda veya öğretim belgelerinde, tutma kurumunda kaldıkları herhangi bir biçimde ima edilemez.

41. Tutma kurumlarındaki çocuklar okumaya ve kurumdaki kitaplıkları kullanmaya teşvik edilir; her kurumda kullanıma tam olarak açık, çocuklar için eğitimleri ve eğlenmeleri için yeterli sayıda kitap ve süreli yayının yer aldığı bir kütüphane bulunur.

42. Her çocuğun gelecekteki çalışma yaşamına kendisini hazırlamaya elverişli alanlarda meslekî öğrenim görme hakkı vardır.

43. Kurumun idarî gerekleri ve seçilebilecek meslekler dikkate alınarak, çocuklara çalışmak istedikleri işin türünü seçme imkânı tanınır.

44. Çalışan çocuklara ve genç işçilere uygulanan koruyucu nitelikteki bütün ulusal ve uluslararası standartlar, özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklara da uygulanır.

45. Mümkün olduğu takdirde çocuklara ücret karşılığında çalışabilecekleri bir iş bulunur; eğer mümkünse, çocuğa toplum içine döndüğü zaman uygun bir iş bulması imkânı yaratmak için verilen meslekî öğrenimin tamamlayıcısı olarak, kurum dışındaki bir işyerinde çalıştırılır. Çocukları normal meslek yaşamının şartlarına hazırlamak amacıyla, tutma

kurumlarının içinde çalıştıkları işin organizasyonu ve metodu, mümkün olduğu kadar dışarıdaki çalışma yaşamının şartlarına uygun olur.

46. Çalışan her çocuğun adil bir ücret almaya hakkı vardır. Çocukların menfaatleri ve meslekî öğrenimleri, tutma kurumunun veya üçüncü kişilerin kâr sağlama amaçlarına tâbi kılınamaz. Çocuğun çalışarak kazandıklarının bir kısmı, salıverildiği zaman kendisine verilmek üzere bir birikim oluşturulması için ayrılır. Çocuğun çalışarak kazandıklarının kalan kısmıyla, kendisi için eşya satın almak veya işlediği fiilinden zarar gören mağdurun zararını karşılamak veya ailesine ya da kurum dışındaki diğer kimselere göndermek hakkı vardır.

F. Eğlenme

47. Her çocuğun eğlenebilmesi ve beden eğitimi yapabilmesi amacıyla kendisine tanınan zaman içinde, hava şartlarının müsait olduğu zamanlarda açık havada serbestçe oynayabilmesi için gerektiği kadar zamana sahip olma hakkı vardır. Bu faaliyetler için gerekli mekan, tesis ve araç sağlanır. Her çocuk günlük boş zaman faaliyetlerinde bulunabilmek için ek bir zamana sahip olur; bu zamanın bir kısmı, çocuğun istemesi halinde sanata ve el becerilerini geliştirmesine ayrılır. Tutma kurumları her çocuğun, kendisine sunulan fiziksel eğitim programlarına katılması için, fiziksel olarak yeterli duruma gelmesini sağlar ihtiyacı bulunan çocuklara sağlık kontrolü altında fiziksel eğitim tedavisi ve terapi uygulanır.

G. Din

48. Her çocuğun tutma kurumlarında verilen dinî hizmetlere veya toplantılara katılması veya dinî görevlerini yerine getirmesi sağlanarak veya kendi mezhebi bakımından eğitimi ve ibadeti için gerekli kitapları ya da araçları edinmesine izin verilerek, dinî ve ruhsal yaşamının ihtiyaçlarını karşılayabilmesine imkân tanınır. Bir tutma kurumunda belirli bir dinden yeterli sayıda çocuğun bulunması halinde, bu kuruma o dinden bir veya birden fazla din adamı atanır veya seçimleri onaylanır; din adamlarının düzenli olarak hizmet vermelerine ve çocukların talep etmeleri halinde din adamlarıyla baş başa görüşmelerine izin verilir. Her çocuğun mensup olduğu dinden kendi istediği bir din adamı tarafından ziyaret edilme hakkı vardır; çocukların, dinî hizmetlere katılmama ve din eğitiminden, öğretiminden veya dinî faaliyetten serbestçe ayrılma hakkı vardır.

H. Sağlık bakımı

49. Her çocuğa diş, göz ve ruh sağlığı bakımı da dahil, hem önleyici ve hem de tedavi edici nitelikte yeterli sağlık hizmetleri ile, çocuğun sağlığı bakımından gerekli görülen ilaçlar verilir ve gerekirse özel beslenme rejimi uygulanır. Tutulan çocuklara bütün bu sağlık hizmetleri, çocuğun damgalanmışlık hissini engellemek ve çocuğun özsaygısını ve toplumla bütünleşmesini ilerletmek için, mümkün olduğu takdirde, tutma kurumunun bulunduğu çevredeki uygun sağlık kurumu veya kuruluşu vasıtasıyla verilir.

50. Her çocuk, tutma kurumuna girişinden hemen sonra, girişten önce görmüş olabileceği kötü muamelenin belgelenmesi ve tıbbî özen gerektiren fiziksel veya ruhsal rahatsızlığı olup olmadığının tespiti amacıyla, doktor tarafından muayene edilme hakkına sahiptir.

51. Çocuklara verilen sağlık hizmetleri, çocuğun fiziksel veya ruhsal bir rahatsızlığını, istismar edilmesini veya çocuğun toplumla bütünleşmesini engelleyen diğer bir durumunu teşhis ve tedavi etmeye çalışır. Her kurumda kalan çocukların sayısı ve ihtiyaçları ile orantılı, hemen ulaşılabilecek yeterli tıbbî imkân ve donanım ile, önleyici sağlık hizmetlerinde eğitim görmüş ve acil tıbbî durumlara müdahale edebilecek sağlık görevlileri bulunur. Hasta olan, hastalıktan şikayet eden veya fiziksel veya ruhsal sıkıntıların belirtilerini gösteren her çocuk, derhal bir sağlık görevlisi tarafından muayene edilir.

52. Sürekli tutulmanın, bir açlık grevinin veya tutma şartlarından birinin çocuğun fiziksel veya ruhsal sağlığına zarar verdiğine veya zarar verebileceğine inanmak için nedenleri bulunan bir sağlık görevlisi, bu durumu hemen o kurum müdürüne ve çocuğun sağlığını korunmasından sorumlu olan bağımsız yetkililere haber verir.

53. Ruhsal hastalıktan şikayeti bulunan bir çocuk, sağlık açısından bağımsız bir şekilde yönetilen uzman bir kuruluşta tedavi görür. Salıverildikten sonra çocuğun ruhsal sağlığı konusunda gerekli bakımın devam etmesini sağlamak üzere ilgili kuruluşların işbirliği yapması için tedbirler alınır.

54. Tutma kurumlarında uyuşturucu bağımlılığını engellemek ve bağımlı olanları rehabilite etmek için, nitelikli personelin uygulayacağı özel programlar düzenler. Bu programlar bağımlılığı olan çocukların yaşına, cinsiyetine ve diğer ihtiyaçlarına göre uyarlanır; -uyuşturucu veya alkol-bağımlısı çocuklara, bu konunun eğitimini almış personel tarafından toksinlerden arındırma imkânları ve hizmetleri verilir.

55. Çocuklara sadece sağlık hizmetleriyle ve tedavi amacıyla ilaç verilir; bu ilaçlar mümkünse, çocuk bilgilendirilip rızası alındıktan sonra verilir. Özellikle çocuktan bilgi alma veya itiraf edinme amacıyla, veya cezaî bir uygulamanın veya çocuğu kısıtlamanın vasıtası olarak ilaç verilmez. Hiçbir zaman uyuşturucu ilaçlarının denenmesinde veya tedavide çocuklar birer denek olarak kullanılamaz. Çocuğa uyuşturucu ilaç verilmesi her zaman nitelikli sağlık personelin iznine tâbidir ve bu ilaçlar bu personel tarafından kullandırılır.

I. Hastalığın, kazanın ve ölümün bildirilmesi

56. Çocuğun ailesi veya vasisi ile çocuğun isimlerini verdiği diğer kişiler, çocuğun sağlık durumu hakkında bilgi isteme ve çocuğun sağlığında önemli bir değişme meydana gelmesi halinde bu konuda bilgilendirilme hakkına sahiptirler. Tutma kurumu müdürü çocuğun ölümü, çocuğun kurum dışında bir sağlık merkezine sevk edilmesini gerektiren bir hastalığının çıkması veya 48 saatten fazla bir süre kurum içinde klinik tedavisi görmesini gerektiren bir durumun meydana gelmesi halinde, durumu hemen çocuğun ailesine veya vasisi ile ismi verilen diğer kişilere bildirir. Yabancı çocuğun durumu, vatandaşı olduğu Devlet'in konsolosluğuna da bildirilir.

57. Bir çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı süre içinde ölmesi halinde, çocuğun en yakın akrabaları çocuğun ölüm raporunu inceleme, cesedini görme ve cenazenin nasıl kaldırılacağını tespit etme hakkına sahiptir. Bir çocuğun tutulduğu sırada ölmesi halinde, ölüm sebebi hakkında bağımsız bir araştırma yapılır; çocuğun en yakın akrabası bu araştırma raporunu edinebilir. Çocuğun tutma kurumundan salıverilmesinden sonra ilk altı ay içinde ölmesi ve ölümünün çocuğun tutulduğu dönem ile ilişkili olduğuna inanmak için sebepler bulunması halinde de aynı araştırma yapılır.

58. Çocuklar, aile yakınlarından bir kimsenin ölümünden, onların ciddî rahatsızlığından veya geçirdikleri kazadan mümkün olan en kısa süre içinde haberdar edilirler; çocuğun ölen yakınının cenaze törenine katılmasına ve ağır hasta olan yakınını ziyaret etmesine izin verilir.

J. Dış dünya ile ilişkiler

59. Adil ve insanî bir muamele görme hakkının bütünleyici bir parçası ve çocukların topluma yeniden kazandırılmalarında esaslı bir unsur olarak, çocukların dış dünya ile yeterli bir iletişim kurmaları için her türlü

imkân sağlanır. Çocukların aileleriyle, arkadaşlarıyla ve diğer kimselerle veya saygın sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle iletişim kurmalarına, evlerini ve ailelerini ziyaret etmeleri için kurumdan ayrılmalarına ve eğitim, meslekî veya diğer önemli nedenlerle tutma kurumlarından çıkmalarına, özel izin almalarına imkân tanınır. Çocuğun bir hapis cezasını çekiyor olması halinde, cezaevi dışında geçirdiği süre, çektiği cezasından sayılır.

60. Her çocuğun sık sık ve düzenli bir biçimde, kural olarak haftada bir kez ve her ay en az bir kez ailesi ve savunma avukatı tarafından ziyaret edilmeye hakkı olup, bu ziyaretler sırasında çocuğun mahremiyetine, ziyaretçilerle temas kurma ve sınırsız olarak iletişimde bulunma ihtiyaçlarına saygı gösterilir.

61. Kanunen kısıtlanmadıkça, her çocuğun kendi istediği bir kimse ile haftada en az iki kez yazılı olarak veya telefon vasıtasıyla iletişim kurma hakkı vardır; her çocuğun bu haktan etkili bir biçimde yararlanabilmesi için kendisine gerekli yardım gösterilir. Her çocuğun kendisine gönderilen mektupları alma hakkı vardır.

62. Çocuklara, düzenli bir biçimde gazete, dergi ve diğer yayınları okuyabilmelerine, radyodaki ve televizyondaki programları ve filmleri izlemelerine, ilgi duydukları yasal dernek veya örgüt temsilcileriyle görüşmeler yapmalarına ve bu suretle kendilerini dış dünyadan haberdar kılmalarına imkân tanınır.

K. Fiziksel kısıtlamanın ve zor kullanmanın sınırları

63. Aşağıda Kural 64'de belirtilen haller hariç, herhangi bir amaçla çocuklara kısıtlama ve zor kullanma yöntemleri uygulanması yasaktır.

64. Kısıtlama ve zor kullanma yöntemleri ancak kanunda ve hukukî düzenlemelerde açıkça belirtilip yetki verildiği ve diğer bütün denetim yöntemleri tüketilip de sonuç alınamadığı istisnaî hallerde kullanılabilir. Bu yöntemler, çocukları aşağılamadan ve onurlarını kırmadan, sadece zorunlu hallerde ve mümkün olan en kısa süre için kullanılabilir. Bu yöntemlere çocuğun kendisini veya başkalarını yaralamasını veya ciddî bir biçimde maddî zarar vermesini engellemek için, idarî amirin emriyle başvurulabilir. Bu gibi durumlarda müdür ilk önce sağlık personeline ve diğer ilgili personele danışır ve durum hakkında en yüksek idarî makama bilgi verir.

65. Çocukların tutuldukları kurumların herhangi birinde personel tarafından silah taşınması ve kullanılması yasaktır.

L. Disiplin usulleri

66. Disiplin tedbirleri ve usulleri, güvenliği sağlama ve düzenli bir topluluk yaşamını sürdürme amacına dayanır; çocuğun insan onuruna saygı gösterilmesini öngören bu tedbirler ve usuller, çocuğa adalet duygusu, özsaygı ve herkesin temel hakların saygı gösterme alışkanlığını kazandırma gibi kurumsal bakımın temel amaçlarına uygun olur.

67. Fiziksel ceza, karanlık bir hücreye konulma, kapalı veya tek kişilik bir odaya hapsedilme veya çocuğun fiziksel veya ruhsal sağlığını bozabilecek türden zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele oluşturabilecek herhangi bir disiplin tedbirinin uygulanması kesinlikle yasaktır. Hangi sebeple olursa olsun, verilen yemeğin azaltılması ve aile üyeleriyle ilişki kurmanın kısıtlanması veya kaldırılması yasaktır. Çocuğun çalıştırılması, her zaman çocuğun aldığı eğitiminin bir aracı ve kendisini toplum içine dönüşe hazırlarken özsaygısını geliştirmesinin bir vasıtası olarak görülür; çalışma, bir disiplin tedbiri olarak uygulanamaz. Hiçbir çocuk bir disiplin suçundan dolayı bir kereden fazla cezalandırılamaz. Toplu cezalandırma yasaktır.

68. Yasalar veya yetkili idari makamlar tarafından kabul edilen yönetmelikler, çocukların temel özelliklerini, ihtiyaçlarını ve haklarını tam olarak dikkate alarak, aşağıdaki konularda gerekli hükümler getirir:

Disiplin suçu oluşturan davranışlar;

Verilebilecek disiplin cezalarının türü ve süresi;

Bu cezaları vermeye yetkili makamlar;

Verilen cezalara karşı itirazları incelemeye yetkili makamlar.

69. Kusurlu davranışlar hakkında incelemeye yetkili makamlara bir tutanak gönderilir; yetkili makam gereksiz yere vakit geçirmeden konu hakkında karar verir. Yetkili makam olay hakkında tam bir inceleme yapar.

70. Yürürlükteki yasalara ve hukuki düzenlemelere kesinlikle uyan durumlar hariç, hiçbir çocuğa disiplin cezası verilemez. Çocuğun tam olarak anlayabileceği tarzda hakkındaki iddialar kendisine anlatılmadıkça ve yetkili tarafsız bir makama itiraz hakkını kullanması da dahil, kendisini

gereği gibi savunma imkanı tanınmadıkça, hiçbir çocuğa ceza verilemez.

Disiplin yargılanması ile ilgili bütün tutanaklar saklanır.

71. Belirli sosyal, eğitsel veya sportif faaliyetlerin ve öz yönetsel programların dışında, hiçbir çocuğa disiplin işlevi için sorumluluk verilemez.

M. Denetim ve şikayetler

72. Tutma kurumlarının idaresine bağlı olmayan nitelikli müfettişlere veya bunlara eşdeğerde usulüne göre oluşturulmuş makamlara, düzenli aralıklarla ve önceden haber vermeden kendilerinin belirledikleri bir zamanda kurumları denetleme yetkisi verilir; bu müfettişler görevlerini yaparken bağımsızlık güvencesinden tam olarak yararlanırlar. Bu müfettişler hiçbir kısıtlamaya tabi olmadan çocukların bulunduğu veya özgürlükten yoksun bırakıldıkları kurumlarda istihdam edilen veya çalışan kişilere, bütün çocuklara ve kurumdaki bütün belgelere ulaşma imkanına sahip olurlar.

73. Denetim makamına veya halk sağlığı servislerine bağlı nitelikli sağlık görevlileri kurumun fiziksel çevre, temizlik, kalınan yer, beslenme, sağlık hizmetleri ve ayrıca çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyen kurumdaki yaşamın diğer bütün şartları ile ilgili Kurallar'a uyulup uyulmadığı konusunda yapılan denetimlere ve değerlendirmelere katılırlar. Her çocuğun bir müfettiş ile özel olarak görüşme hakkı vardır.

74. Müfettiş denetimini tamamladıktan sonra yaptığı tespitler hakkında bir rapor sunar. Raporda tutma kurumunun bu Kurallar'a ve ulusal mevzuatın ilgili hükümlerine uygunluğunun değerlendirilmesi ile, bu Kurallar'a ve ulusal mevzuata uygunluğun sağlanması için gerekli olduğunu düşündüğü tedbirler konusunda tavsiyeler yer alır. Çocukların haklarının veya çocukların tutuldukları kurumların işleyişi ile ilgili hükümlerin ihlal edildiğine işaret eden bir durumun varlığının müfettiş tarafından tespit edilmesi halinde, bu durum soruşturma ve kovuşturma yapılması için yetkili makamlara bildirilir.

75. Her çocuğa taleplerini veya şikayetlerini, tutma kurumu müdürüne veya müdürün yetkili temsilcisine iletme imkanı tanınır.

76. Her çocuğun talep veya şikayetlerini, esasa ilişkin sansüre tabi tutulmadan, önceden belirlenmiş usullere göre merkezi idareye, yargısal makamlara veya diğer yetkili makamlara gönderme ve bu talep veya şikayetlerine verilen cevap hakkında geciktirmeden bilgilendirilme hakkı

vardır.

77. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklar tarafından yapılan şikayetleri almak ve incelemek ve hakkaniyete uygun bir çözüm sağlanması için yardım etmek üzere, bağımsız bir hizmet birimi (ombudsman) kurulması için çaba gösterilir.

78. Her çocuğun şikayette bulunmak amacıyla aile üyelerinden, hukuk danışmalarından, insani yardım kuruluşlarından veya mümkün olduğu takdirde başkalarından da yardım istemeye hakkı vardır. Okuma-yazma bilmeyen çocukların hukuki danışmanlık veren veya şikayetleri almaya yetkili olan kamu veya özel kuruluş veya örgütlerin hizmetlerine ihtiyaç duymaları halinde, kendilerine yardım edilir.

N. Toplum içine dönüş

79. Her çocuk salıverildikten sonra topluma, aile yaşamına, eğitime veya işe dönerken kendisine yardım etmek üzere düzenlenmiş programlardan yararlandırılır. Bu amaçla, erken salıverilme gibi usuller ve özel kurslar düzenlenir.

80. Yetkili makamlar, çocukların toplum içinde yeniden yer edinebilmelerine yardım etmek ve çocukların karşılaşabilecekleri zararları en aza indirebilmek için gerekli hizmetleri sağlar veya sağlanmasını güvence altına alır. Bu hizmet birimleri çocuğun mümkün olduğu ölçüde toplumla yeniden bütünleşmesini kolaylaştırmak için, çocuğun salıverilmesinden sonra kalacağı uygun bir yer, iş, giysi, vb. yaşamını sürdürebileceği imkanları sağlar. Çocuk henüz tutuklu bulunduğu sırada, toplum içine dönüşüne yardımcı olması amacıyla bu tür hizmetleri sağlayan kuruluşların temsilcilerine danışılır ve temsilciler çocuklarla görüştürülür.

V. PERSONEL

81. Tutma kurumu personeli arasında eğitimciler, meslek öğretmenleri, danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, psikiyatrlar ve psikologlar gibi nitelikli ve yeterli sayıda uzman yer alır. Bu personel ve diğer uzman görevliler normal olarak süreklilik esasına göre istihdam edilir. Bu usul, yarı zamanlı veya gönüllü çalışanların verebilecekleri destek ve eğitimin uygun ve yararlı olması halinde, onların çalışmalarına engel olmaz. Tutma kurumları tutulan çocukların bireysel ihtiyaçlarına ve problemleri bakımından, toplum içindeki uygun ve kullanılabilir olan her türlü sorun giderici, eğitici, moral verici, manevi ve diğer kaynakların kullanılmasını

sağlar.

82. Tutma kurumlarının gereği gibi işlemesi bu kurumlarda çalışanların erdemine,,insaniliğine, kabiliyetine ve çocuklarla ilgili mesleki kapasitelerine olduğu kadar, bu işe kişisel uygunluklarına da bağlı olduğundan, idare, her dereceden ve türden personel için dikkatli bir seçim ve istihdam politikası uygular.

83. Yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek için, bu işe uygun kadınları ve erkekleri bu işe çekebilecek ve çalışmalarını sağlayacak yeterli bir ücretle profesyonel görevliler atanır. Çocukların tutuldukları kurumlarda çalışan personel sürekli olarak, görevlerini ve yükümlülüklerini insani, taahhütlere uygun, profesyonelce, dürüst ve etkili bir tarzda yerine getirmeye, her zaman çocukların saygısını hak edecek ve kazanacak bir biçimde davranmaya ve çocuklar için olumlu bir model ve örnek oluşturmaya teşvik edilir.

84. İdare, çocuklarla doğrudan ilişkide bulunan görevlilerin işlerini etkili bir biçimde yapabilecekleri uygun şartlarda çalışabilmelerini sağlamak amacıyla, çocukların bakımıyla ilgili çeşitli servisler arasında işbirliğinin gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde, kurumda farklı kategoride çalışan görevlilerin birbirleriyle ve görevliler ile idare arasında iletişimi kolaylaştıracak bir örgütlenme ve yönetim biçimi kurar.

85. Tutma kurumlarında çalışan personelin görevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlayabilmek için, kendilerine özellikle çocuk psikolojisi, çocuk sağlığı ile bu Kurallar da dahil insan haklarının ve çocuk haklarının uluslararası standartları konularında eğitim verilir. Kurum personeli, mesleki yaşamları süresince, belirli aralıklarla düzenlenen meslek içi eğitim kurslarına katılarak, mesleki bilgi ve kapasitelerini sürdürür ve geliştirirler.

86. Tutma kurumu müdürü, bu görev için yeterli niteliklere, idare etme kabiliyetine ve uygun bir eğitime ve deneyime sahip kişiler arasından görevlendirilir; müdür görevini tam gün esasına göre yürütür.

87. Tutma kurumundaki personel, görevlerini yerine getirirken, özellikle aşağıda gösterildiği şekilde çocukların insan onuruna saygı gösterir ve insan haklarını korur:

(a) Tutma kurumunun bir mensubu veya kurum personeli, hangi halde olursa olsun işkence veya bir işkence fiilini veya herhangi bir ağır,

zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele, ceza, ıslah yöntemi veya disiplini uygulayamaz, uygulanmasını isteyemez, uygulanmasına hoşgörü gösteremez.

(b) Bütün personel her türlü yolsuzluğa karşı koyar ve yolsuzlukla mücadele eder; bunları hiç geciktirmeden yetkili makamlara bildirir.

(c) Bütün personel, bu Kurallar'a saygı gösterir. Bu Kurallar'ın ciddi bir biçimde ihlal edildiğine ve edilmekte olduğuna inanması için sebepleri bulunan personel, durumu üst makamlara veya denetleme ve çözüm getirme yetkisine sahip organlara bildirir.

(d) Bütün personel, çocukların fiziksel, cinsel ve duygusal açıdan istismar edilmelerine ve sömürülmelerine karşı, onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarının tam olarak korunmalarını sağlar ve gerektiği zaman hemen tıbbi müdahale yapılması için harekete geçer.

(e) Bütün personel, çocukların mahremiyet hakkına saygı gösterir özellikle mesleki sıfatları dolayısıyla çocukların kendileri ve onların aileleri hakkında öğrendikleri konuların gizliliğini korur.

(f) Bütün personel, çocukların insan onurlarına saygı göstererek, çocukların kurum içindeki yaşamları ile kurum dışındaki yaşamları arasındaki farkı en aza indirmek için çalışır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME'YE EK BAŞVURU USULÜNE İLİŞKİN İHTİYARİ PROTOKOL

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 19 Aralık 2011 tarih ve 66/138 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. 3 Nisan 2017 gün ve 24755 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlarak 26 Mart 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlüğe girmiştir.

Bu Protokol'e taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan ilkeler uyarınca, insanlık ailesinin tüm üyelerinin doğuştan sahip olduğu onurunun, eşit ve vazgeçilemez haklarının tanınmasının dünyada özgürlüğün, adaletin ve barışın temelini oluşturduğunu dikkate alarak,

Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye (bundan böyle "Sözleşme" olarak anılacaktır) taraf olan Devletlerin bu belgede yer alan hakları kendi yetki alanları içindeki her çocuğa, çocuğun kendisinin, ana babasının veya yasal vasisinin ırkına, rengine, cinsiyetine, diline, dinine, siyasal veya başka görüşüne; ulusal, etnik veya sosyal kökenine, mülkiyet, engellilik, doğum veya başka bir statüye göre hiçbir ayrım yapmadan tanıdıklarını kaydederek,

Tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin evrenselliğini, bölünmezliğini, karşılıklı bağımlılığını ve aralarındaki ilişkiyi bir kez daha teyit ederek,

Ayrıca, hakların öznesi, saygın ve gelişim halinde yeteneklere sahip bir insan olarak çocuğun sahip olduğu statüyü de bir kez daha teyit ederek,

Çocukların özel ve bağımlı konumlarının, haklarının ihlali durumlarında bu durumların telafisi açısından kendileri için gerçek güçlükler yaratabileceğini kabul ederek,

Hâlihazırdaki Protokolün, haklarının ihlali durumunda çocukların şikâyette bulunabilmelerine olanak tanıyan ulusal ve bölgesel mekanizmaları güçlendirip tamamlayacağını düşünerek,

Çocuğun yüksek yararının, herhangi bir hak ihlali durumunda telafi ve tazminat arayışlarında saygı gösterilmesi gereken başlıca mülahaza olduğunu ve bu tür telafi ve tazminat işlemleri sırasında her kademede çocuğa duyarlı usuller geliştirilmesi gerektiğini tespit ederek,

Taraf Devletleri, hak ihlaline maruz kalmış çocukların ülke içinde etkili telafi ve tazminat imkânlarına kavuşturacak uygun ulusal mekanizmalar geliştirmeleri yönünde teşvik ederek,

Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için çalışan ulusal insan hakları kuruluşlarının ve ilgili diğer uzman kuruluşların bu alanda oynayabilecekleri önemli rolü hatırlatarak,

Sözü edilen türde ulusal mekanizmaların pekiştirilmesi ve tamamlanması, Sözleşme'nin ve benimsenmiş olmaları durumunda çocuk satışı, çocuk fuhşu ve çocuk pornografisi ve çocukların silahlı çatışmalara dâhil olmaları ile ilgili ihtiyari Protokollerin uygulanmasının daha da güçlendirilmesi açısından, Çocuk Hakları Komitesi'nin (bundan böyle "Komite") bu Protokol'de belirlenen işlevleri yerine getirmeye yetkili kılınmasının uygun olacağını düşünerek,

Aşağıdaki hususlarda karara varmışlardır:

BÖLÜM I
GENEL HÜKÜMLER

Madde 1 - Çocuk Hakları Komitesinin Yetkisi

1. Bu Protokole taraf olan Devlet, işbu Protokol tarafından öngörüldüğü gibi Komite'nin yetkisini tanımış olur.

2. Komite, bu Protokole taraf durumundaki bir Devlete ilişkin yetkisini, bu Devletin taraf olmadığı bir belgede yer alan hakların ihlaliyle ilgili durumlar için kullanamaz.

3. Komite, bu Protokole taraf olmayan bir Devletle ilgili hiçbir başvuruyu kabul etmez.

Madde 2 - Komitenin İşlevlerine İlişkin

Genel İlkeler Komite, kendisine bu işbu Protokolle tanınan görevleri ve yetkileri yerine getirirken çocuğun yüksek yararı ilkesini rehber edinecektir. Komite ayrıca çocuğun haklarına ve görüşlerine de saygılı olacak,

yaşına ve olgunluk düzeyine göre çocuğun görüşlerine de gerekli ağırlık tanıyacaktır.

Madde 3 - Usul Kuralları

1. Komite, işbu Protokolle kendisine tanınan görev ve yetkileri yerine getirirken izlenecek usul kurallarını belirleyecektir. Bu sırada, usullerin çocuk duyarlı olmasının sağlanması açısından, bu Protokolün 2. maddesi özellikle dikkate alınacaktır.

2. Komite, benimsediği usul kurallarında, çocuğun onun adına hareket edenler tarafından manipüle edilmesini önleyecek güvencelere de yer verecektir; dolayısıyla Komite, çocuğun yüksek yararına uygun bulmadığı başvuruları incelemeyi reddedebilecektir.

Madde 4 - Koruma Önlemleri

1. Taraf Devlet, kendi yetki alanı içindeki kişilerin, işbu Protokol çerçevesinde Komite ile iletişime geçmenin veya işbirliği yapmanın sonucu olarak herhangi bir insan hakkı ihlaline, kötü muameleye veya baskıya maruz kalmamalarını sağlamak üzere gerekli tüm adımları atacaktır.

2. İlgili kişinin veya kişilerden oluşan bir grubun kimliği, bu tarafların açık onayı olmaksızın kamuya açıklanmayacaktır.

BÖLÜM II
BAŞVURU USULÜ

Madde 5 - Bireysel Başvurular

1. Başvurular, ilgili Devletin Taraf olduğu aşağıdaki belgelerden herhangi birinde yer alan haklarının söz konusu Devlet tarafından ihlal edildiğini ileri süren bir kişi veya grup tarafından veya bunlar adına sunulabilir:

a. Sözleşme;

b. Sözleşmeye ek çocuk satışı, çocuk fuhşu ve çocuk pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol;

c. Sözleşmeye ek çocukların silahlı çatışmalara dâhil olmaları konusundaki İhtiyari Protokol.

2. Bir başvurunun bir kişi veya grup adına yapıldığı durumlarda, başvurunun ilgili kişilerin onayı olmaksızın yapılmasını haklı gösterecek gerekçeler olmadıkça, başvurunun söz konusu kişinin veya grubun onayıyla yapılmış olması gerekir.

Madde 6 - Geçici Tedbirler

1. Herhangi bir başvurunun alınması ile bu başvuru hakkında nihai karar verilmesine kadar geçecek süre içinde Komite, gerekli olması halinde ilgili taraf Devletten, istisnai durumlarda ihlalin mağduru kişilerin telafisi mümkün olmayan zararlara uğramalarını önlemek üzere geçici tedbirler alma konusunu acilen düşünmesi talebinde bulunabilir.

2. Komite'nin takdir hakkını bu maddenin (1) paragrafındaki gibi kullanmış olması, gönderilen başvurunun kabul edilebilirliği veya içeriğinin doğruluğu ile ilgili herhangi bir duruma işaret etmez.

Madde 7 - Kabul Edilebilirlik

Komite herhangi bir başvuruyu aşağıdaki durumlarda kabul edilemez sayar:

a Başvurucunun kimliğinin belli olmaması;

b Başvurunun yazılı olmaması;

c Başvurunun, bu tür başvurular yapma hakkının kötüye kullanımı mahiyetinde olması veya Sözleşme ve/veya Sözleşme'nin İhtiyari Protokollerinin hükümlerine aykırılık taşıması;

d Başvuru konusunun Komite tarafından zaten ele alınmış veya bir başka uluslararası araştırma ya da çözüm bağlamında halen inceleniyor olması;

e İç hukuk yollarının henüz tamamen tüketilmemiş olması. Ancak, iç hukuk çerçevesindeki çözüm, telafi ve tazminatın gerekçesiz biçimde uzadığı veya etkili sonuçlar vermesinin muhtemel olmadığı durumlarda bu kural uygulanmayacaktır;

f Başvurunun açıkça temelsiz olması veya yeterince kanıt sunulamaması;

g Bu durumların halen devam etmesi halleri hariç, başvurunun konusu olan durumların ilgili taraf Devlet açısından bu Protokolün yürürlüğe girdiği tarihten önce ortaya çıkmış olması;

h İlgili kişinin başvuruyu söz konusu süre içinde göndermenin mümkün olmadığını gösterebildiği haller hariç, başvurunun iç hukuk yollarının tükenmesini izleyen bir yıl içinde gönderilmemesi.

Madde 8 - Başvurunun Gönderilmesi

1. Bir başvuruyu ilgili taraf Devlete atıfta bulunmaksızın kabul edilemez bulmadıkça, Komite, kendisine bu Protokol çerçevesinde gönderilen her iletiyi mümkün olan en kısa sürede kamu ile paylaşmadan ilgili taraf Devletin dikkatine sunar.

2. Taraf Devlet, Komiteye, konuyu netleştiren ve eğer varsa telafi anlamındaki müdahalesini anlatan yazılı açıklamalarda veya beyanlarda bulunacaktır. Taraf Devlet, yanıtını mümkün olduğu kadar kısa sürede ve en geç altı ay içinde iletecektir.

Madde 9 - Dostane Çözüm

1. Komite, Sözleşmede ve/veya Sözleşme'nin İhtiyari Protokollerinde yer alan yükümlülüklere saygı temelinde dostane bir çözüm bulunması amacıyla, iyi niyet görevlerini ilgili tarafların yararına sunacaktır.

2. Komite'nin yardımlarıyla bir anlaşmaya veya dostane çözüme ulaşılması durumunda bu Protokol çerçevesinde yapılan başvuru ile ilgili işlemler de sona ermiş olacaktır.

Madde 10 - Başvuruların Değerlendirilmesi

1. Komite, işbu Protokol kapsamında kendisine ulaşan başvuruları mümkün olduğu kadar kısa sürede, bu belgelerin ilgili taraflara da ulaştırılmış olması koşuluyla, kendisine sunulan tüm belgelerin ışığı altında değerlendirecektir.

2. Komite, bu Protokol çerçevesinde kendisine ulaşan başvuruları incelerken kapalı toplantılar yapacaktır.

3. Komite geçici tedbir talebinde bulunmuşsa başvurunun değerlendirilmesi sürecini hızlandıracaktır.

4. Komite, ekonomik, sosyal veya kültürel hakların ihlaliyle ilgili iddialar içeren başvuruları değerlendirilirken, taraf Devletin Sözleşme'nin 4'üncü maddesi uyarınca attığı adımların makullük derecesini de dikkate alacaktır. Komite, bunu yaparken, taraf Devletin Sözleşme'deki ekonomik, sosyal ve kültürel hakların yaşama geçirilmesiyle ilgili bir dizi önlem benimseyebileceği hususunu gözetecektir.

5. Komite, belirli bir başvuruyu inceledikten sonra, bu başvuru ile ilgili görüşlerini, varsa tavsiyeleriyle birlikte gecikmeksizin ilgili taraflara bildirecektir.

Madde 11 - Takip

1. Taraf Devlet, varsa tavsiyelerle birlikte Komite'nin görüşlerini yeterince dikkate alacak; Komite'nin dile getirdiği görüşler ve tavsiyeler ışığında fiilen başlatılan ve öngörülen girişimler konusundaki bilgiler dâhil Komite'ye yazılı yanıt verecektir. Taraf Devlet yanıtını mümkün olduğu kadar kısa sürede, en geç altı ay içinde iletecektir.

2. Komite, Taraf Devlete, görüş veya tavsiyeleri doğrultusunda aldığı önlemler veya eğer varsa dostane çözüm öngören bir anlaşmanın uygulanması konusunda daha fazla bilgi vermesi için çağrıda bulunabilir. Bu çağrıda istenilen bilgiler, Komite tarafından uygun görülmek kaydıyla, Sözleşme'nin 44'üncü maddesi ile onaylanmış olmaları durumunda çocuk satışı, çocuk fuhşu ve çocuk pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol'ün 12'nci maddesi veya çocukların silahlı çatışmalara dâhil olmaları konusundaki İhtiyari Protokol'ün 8'inci maddesi uyarınca Taraf Devlet tarafından daha sonra verilecek raporlarda yer alabilir.

Madde 12 - Devletlerarası Başvuru

1. Bu Protokole taraf herhangi bir Devlet, her zaman, Komite'nin, bir taraf Devletin diğer bir taraf Devlet hakkında tarafı olduğu aşağıdaki belgelerden herhangi birinde yer alan yükümlülüklerini yerine getirmediği iddiasına yer veren başvurularını alma ve değerlendirmeye dair yetkisini tanıdığını ilan edebilir:

a Sözleşme;

b Sözleşmeye ek çocuk satışı, çocuk fuhşu ve çocuk pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol;

c Sözleşmeye ek çocukların silahlı çatışmalara dâhil olmaları konusundaki İhtiyari Protokol.

2. Komite, böyle bir beyanda bulunmamış bir taraf Devlete ilişkin başvuruları veya böyle bir beyanda bulunmamış taraf Devletten gelen başvuruları kabul etmeyecektir.

3. Komite, Sözleşmede ve Sözleşme'nin İhtiyari Protokollerinde yer alan yükümlülüklere saygı temelinde, herhangi bir konunun dostane çö-

züme bağlanması için iyi niyet görevlerini ilgili taraf Devletlerin hizmetine sunacaktır.

4. Bu maddenin (1). fıkrasına göre verilecek olan beyan, Taraf Devletler tarafından Birleşmiş Genel Sekreterine iletilecek, Genel Sekreter de bu beyanların kopyalarını diğer Taraf Devletlere gönderecektir. Herhangi bir beyan, Genel Sekreter bilgilendirilerek istendiği zaman geri çekilebilir. Ancak böyle bir geri çekme, bu madde çerçevesinde daha önce gönderilmiş bulunan bir iletinin konusunun incelenmesini engellemez; ilgili Taraf Devlet yeni bir beyanda bulunmadıkça, beyanın geri çekildiğine ilişkin bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasıyla birlikte herhangi bir Taraf Devletten bu madde çerçevesinde yeni bir başvuru alınmayacaktır.

BÖLÜM III
TAHKİKAT USULÜ

Madde 13 - Ağır veya Sistematik İhlal Durumları İçin Tahkikat Usulü

1. Komite'nin, bir Taraf Devletin, Sözleşme'de veya Sözleşme'ye ek çocuk satışı, çocuk fuhşu ve çocuk pornografisi ile ilgili veya çocukların silahlı çatışmalara dâhil olmaları konusundaki İhtiyari Protokollerinde yer alan hakları ağır ve sistematik biçimde ihlal etmekte olduğuna ilişkin güvenilir bilgiler elde etmesi halinde, Komite Taraf Devleti bu bilgilerin değerlendirilmesi için işbirliğine ve bu bağlamda söz konusu bilgilere ilişkin gözlemlerini gecikmeden iletmeye davet edecektir.

2. İlgili Taraf Devlet tarafından sunulmuş olabilecek gözlemlerle birlikte güvenilir başka bilgiler temelinde Komite üyelerinden birini veya birkaçını bir tahkikat yapmak ve Komite'ye ivedilikle rapor hazırlamak üzere görevlendirebilir. Gerekli görüldüğünde ve taraf Devletin de onayıyla, bu tahkikat kapsamında ilgili Devlete ziyaret de gerçekleşebilir. 3. Böyle bir araştırma gizlilik temelinde yapılacak ve sürecin her aşamasında Taraf Devletle işbirliği yoluna gidilecektir.

4. Komite, araştırmanın bulgularını değerlendirdikten sonra bu bulguları, varsa yorum ve tavsiyeleri ile birlikte gecikmeksizin ilgili Taraf Devlete iletecektir.

5. İlgili taraf Devlet Komite'nin bu bulgularını, görüş ve tavsiyelerini aldıktan sonra mümkün olan en kısa sürede ve en geç altı ay içinde gözlemlerini Komite'ye sunacaktır.

6. Bu işlemler, herhangi bir tahkikata ilişkin olarak bu maddenin 2'nci fıkrası çerçevesinde tamamlandıktan sonra Komite, ilgili taraf Devlete de danışarak, bu Protokolün 16'ncı maddesinde öngörülen raporunda yapılan çalışmaların sonuçlarına da yer verebilir.

7. Taraf Devletlerden her biri, bu Protokolün imzalanması, onaylanması veya kabulü sırasında, 1'inci fıkrada zikredilen belgelerin kimilerinde veya hepsinde belirtilen haklar açısından Komite'ye bu madde ile verilmiş bulunan yetkiyi tanımadığını ilan edebilir.

8. Bu maddenin yukarıdaki 7'nci fıkrası çerçevesinde böyle bir beyanda bulunan Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirimde bulunarak bu beyanını istediği zaman geri çekebilir.

Madde 14 - Tahkikat Usulünün Takibi

1. Komite, gerekiyorsa, 13'üncü maddenin 5'inci fıkrasında atıfta bulunulan altı aylık sürenin bitiminden sonra, ilgili Taraf Devlete, bu Protokolün 13'üncü maddesi çerçevesinde yapılan bir araştırma sonucunda alınan veya öngörülen önlemler konusunda bilgi vermesi için çağrıda bulunabilir.

2. Komite, 13'üncü madde uyarınca gerçekleştirilen bir tahkikat bağlamında alınan önlemler hakkında daha fazla bilgi vermesi için bir taraf Devlete çağrıda bulunabilir. Bu çağrıda istenilen bilgiler, Komite tarafından uygun görülmek üzere, Sözleşme'nin 44'üncü maddesi, çocuk satışı, çocuk fuhşu ve pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol'ün 12'nci maddesi veya çocukların silahlı çatışmalara katılmaları konusundaki İhtiyari Protokol'ün 8'inci maddesi uyarınca Taraf Devlet tarafından daha sonra verilecek raporlarda yer alabilir.

BÖLÜM IV
SON HÜKÜMLER

Madde 15 - Uluslararası Yardım ve İşbirliği

1. Komite, ilgili Taraf Devletin onayıyla, teknik danışmanlık veya yardım ihtiyacı olduğuna işaret eden başvurular ve tahkikatlarla ilgili görüşlerini

veya tavsiyelerini, eğer varsa bunlara karşı Taraf Devletin gözlemlerini ve önerilerini de ekleyerek, Birleşmiş Milletler uzman kuruluşlarına, fonlarına ve programlarına ve diğer yetkili organlara aktarabilir.

2. Komite ayrıca, ilgili Taraf Devletin onayıyla, bu Protokol kapsamında değerlendirilen iletilerde ortaya çıkan konuları, Sözleşme'de ve/veya Sözleşme'nin İhtiyari Protokollerinde yer alan hakların yaşama geçirilmesinde Taraf Devletlerin ilerleme sağlamasına katkıda bulunabilecek uluslararası önlemleri kendi uzmanlık alanlarında geliştirmelerine yardımcı olmak üzere yukarıda sözü edilen organların dikkatine sunabilir.

Madde 16 - Genel Kurula Rapor Sunulması

Komite, Sözleşme'nin 44'üncü maddesinin 5'inci fıkrası uyarınca her iki yılda bir Genel Kurula sunacağı raporunda bu Protokol çerçevesinde gerçekleştirdiği çalışmaların bir özetini de verecektir.

Madde 17 - İhtiyari Protokolün Dağıtımı ve Protokol Hakkında Bilginin Yaygınlaştırılması

Taraf Devletlerden her biri, bu Protokolü en geniş çevrelere tanıtmayı ve dağıtmayı; Komite'nin görüş ve tavsiyelerine, bunlardan özellikle Taraf Devletin kendisini ilgilendirenlere, engelliler dâhil hem yetişkinler hem de çocukların erişimini uygun ve aktif yollar ile erişilebilir ortamlar vasıtasıyla kolaylaştırmayı taahhüt eder.

Madde 18 - İmza, Onay ve Katılım

1. Bu Protokol, Sözleşme'yi veya onun iki İhtiyari Protokolünden herhangi birini imzalayan, onaylayan veya bunlara katılan her Devletin imzasına açıktır.

2. Bu Protokol, Sözleşme'yi veya onun iki İhtiyari Protokolünden herhangi birini onaylayan veya bunlara katılan her Devletin onayına tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine depo edilecektir.

3. Bu Protokol, Sözleşme'yi veya onun iki İhtiyari Protokolünden herhangi birini onaylayan veya bunlara katılan her Devletin katılımına açıktır.

4. Katılım işlemi, katılım belgesinin Genel Sekretere depo edilmesiyle geçerlilik kazanır.

Madde 19 - Yürürlüğe Giriş

1. Bu Protokol, onuncu onay veya katılım belgesinin depo edilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

2. Protokolü onaylayan veya onuncu onay veya katılım belgesinin tesliminden sonra Protokolü kabul eden her Devlet için bu Protokol, kendi onay veya katılım belgesini deop ettiği tarihten üç ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 20 - Yürürlüğe Giriş Sonrası Meydana Gelen İhlaller

1. Komite'nin yetkisi, yalnızca, bir Taraf Devletin bu Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra meydana gelen ve Sözleşme'de ve/veya Sözleşme'nin ilk iki İhtiyari Protokolünde yer alan hakları ihlal etmesi halleriyle sınırlıdır.

2. Bir Devletin bu Protokole yürürlüğe girmesinden sonra taraf olması halinde, bu Devletin Komite'ye karşı yükümlülükleri, yalnızca, Sözleşme'de ve/veya Sözleşme'nin ilk iki İhtiyari Protokolünde yer alan hakların bu Protokolün ilgili taraf Devlet açısından yürürlüğe girmesinden sonraki ihlal hallerine ilişkin olacaktır.

Madde 21 - Değişiklikler

1. Herhangi bir Taraf Devlet bu Protokolde değişiklik yapılmasını isteyebilir ve bu isteğini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine iletebilir. Genel Sekreter bu şekilde yapılan değişiklik önerilerini taraf Devletlere ileterek önerileri ele alıp bir karara varmak üzere bir taraf Devletler toplantısı yapılmasını uygun bulup bulmadıklarını kendisine bildirmelerini ister. Genel Sekreterin bu bildirimini izleyen dört ay içinde taraf Devletlerden en az üçte biri böyle bir toplantıdan yana görüş belirtirse, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler himayesinde bu toplantıyı gerçekleştirir. Toplantıda hazır bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğuyla benimsenen herhangi bir değişiklik Genel Sekreter tarafından onay için Genel Kurula ve ardından kabulleri için tüm taraf Devletlere sunulur.

2. Bu maddenin 1'inci fıkrası çerçevesinde benimsenen ve onaylanan bir değişiklik, iletilen kabul belgelerinin sayısının değişikliğin kabul edildiği tarihteki taraf Devlet sayısının üçte ikisine ulaştıktan sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girer. Bundan sonra değişiklik, herhangi bir Taraf Devlet açısından, kendi kabul belgesinin teslimini izleyen otuzuncu gün

yürürlüğe girer. Değişiklik, yalnızca bu değişikliği kabul etmiş olan ülkeler için bağlayıcılık taşır.

Madde 22 - Çekilme

1. Herhangi bir taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yazılı bildirimde bulunarak istediği zaman bu Protokolden çekilebilir. Çekilme, ilgili bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasından bir yıl sonra geçerlilik kazanır.

2. Çekilme işlemi, çekilmenin geçerlilik tarihinden önce 5'inci veya 12'nci maddelere göre sunulan herhangi bir başvuruya veya 13'üncü madde uyarınca başlatılmış herhangi bir tahkikata ilişkin olarak bu Protokol hükümlerinin uygulanmasına devam edilmesini engellemez.

Madde 23 - Genel Sekreterliğin Depo ve Bildirim Görevi

1. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği bu Protokolün depo merciidir

2. Genel Sekreter tüm Devletleri aşağıdaki hususlarda bilgilendirir:

a Bu Protokolle ilgili imzalar, onaylar ve katılımlar;

b Bu Protokolün ve 21'inci maddeye göre yapılabilecek değişikliklerin yürürlüğe giriş tarihleri;

c Bu Protokolün 22'nci maddesine göre gerçekleşen çekilmeler.

Madde 24 - Diller

1. Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit geçerlilik taşıyan bu Protokol, Birleşmiş Milletler arşivlerinde muhafaza edilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Protokolün onaylı kopyalarını tüm Devletlere gönderir.

Beyan Türkiye Cumhuriyeti Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'de öngörülen Çocuk Hakları Komitesi'nin yetkisine ilişkin olarak, Çocuk Hakları'na Dair Sözleşme'ye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmalarına İlişkin İhtiyari Protokol'e, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol'e koymuş olduğu çekincelerin ve bildirimlerin geçerliliğini tamamen koruduğunu bildirmektedir.

ÇOCUKLARA KARŞI NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ KONUSUNDAKİ KARARLARIN TANINMASI VE TENFİZİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

Bu Sözleşmeyi[1*] imzalayan Devletler,

Büyüklere karşı nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların karşılıklı olarak tanınması ve tenfizini düzenlemek için müşterek hükümler tesis etmeyi arzu ederek,

Bu hükümler ile Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 15 Nisan 1958 tarihli Sözleşmenin hükümleri arasında ahenk sağlamak arzusunu taşıyarak,

Bu amaçla bir Sözleşme akdetmeyi kararlaştırmışlar ve aşağıdaki hükümlerde mutabık kalmışlardır:

BÖLÜM I
Sözleşmenin Uygulama Alanı

Madde 1

Bu Sözleşme, nesebi sahih olmayan bir çocuğu karşı nafaka yükümlülüğü de dahil, aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkilerinden doğan nafaka yükümlülüğü konusunda, bir Akid Devletin adli ve idari mercileri tarafından verilmiş olan:

1. Bir nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusu veya,

1 Sözleşmenin düzenlendiği tarih ve yer: 15 Nisan 1958, La haye. Yeniden düzenlenme tarihi ve yeri: 2 Ekim 1973 Lahey. Sözleşme, Türkiye'de Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ile onaylamıştır. Kanun No: 1620; Resmi Gazete, 27.09.1972; Sayı: 14319. 16 Şubat 1983 tarih ve 17961 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 8/5725 Sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre, "Türkiye Cumhuriyeti'nin anılan Sözleşmenin 34 üncü maddesine uygun olarak, 26 ncı maddenin 2nci ve 3 üncü fıkralarında öngörülen civar ve sıhri hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar ve sulhler ile nafakanın belirli aralıklarla ödenmesini hükme bağlamayan kararlar ve sulhleri tanımamak hakkı saklı tutulmak kaydıyla" onaylanmıştır.

2. Bir nafaka borçlusu ile bir nafaka alacaklısına yaptığı ödemelerin iadesini talep eden bir kamu kurumu,

Arasındaki kararlar hakkında uygulanır.

Sözleşme, bu merciler önünde ve bu kişiler arasında anılan yükümlülüklere ilişkin olarak yapılan sulhlere de uygulanır.

Madde 2

Sözleşme, niteliklerine bakılmaksızın, kararlara ve sulhlere uygulanır.

Sözleşme, Akid olmayan bir Devlette verilmiş veya yapılmış dahi olsa, önceki bir kararı veya sulhu değiştiren kararlara veya sulhlere de uygulanır.

Sözleşme, nafaka talebinin milletlerarası veya milli niteliği dikkate alınmaksızın ve tarafların uyrukluk ve mutad meskenlerine bakılmaksızın uygulanır.

Madde 3

Karar ve sulhün münhasıran nafaka yükümlülüğüne ilişkin olması halinde, Sözleşmenin etkisi sadece nafaka yükümlülüğü ile sınırlıdır.

BÖLÜM II
Kararların Tanınması ve Tenfizi Şartları

Madde 4

Akid Devletlerden birinde verilmiş olan karar:

1. Yedinci veya 8. maddelere göre yetkili sayılan bir merci tarafından verilmişse ve.

2. Karar hakkında verildiği Devlette mutad kanun yollarına başvurulması mümkün değilse,

Diğer bir Akid Devlette tanınacak veya hakkında tenfiz kararı verilecektir.

Mutad kanun yollarının açık bulunmasına rağmen, geçici olarak icra edilebilen ara kararları ve geçici tedbirler, talep edilen Devlette benzer

kararların verilebilmesi, icra edilebilmesi halinde, bu Devlet tarafından tanınacak veya haklarında tenfiz kararı verilecektir.

Madde 5

Bununla beraber, kararın tanınması veya tenfizi aşağıdaki hallerde reddedilebilir:

1. Kararın tanınması veya tenfizinin talep edilen Devletin kamu düzeniyle açıkça bağdaşmaması veya,

2. Kararın usul işlemlerinde yapılan bir hilenin sonucu olması veya,

3. Tarafları ve konusu aynı olan bir davanın daha önce talep edilen Devletin bir merciinde açılmış ve görülmekte olması veya,

4. Kararın talep edilen Devlette veya talep edilen Devlette tanıma ve tenfiz için gerekli şartları haiz olsa dahi başka bir Devlette aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması.

Madde 6

Bir gıyap kararı, ancak talebin başlıca unsurlarını kapsayan dava dilekçesi gaip tarafa kararın verildiği Devletin hukuku uyarınca tebliğ edildiği ve hal ve şartlara göre gaip tarafa savunması için yeterli bir süre verildiği takdirde tanınabilir veya hakkında tenfiz kararı verilebilir. Beşinci madde hükümleri saklıdır.

Madde 7

Sözleşmenin uygulanması bakımından kararın verildiği Devletin mercii aşağıdaki hallerde yetkili sayılır:

1. Nafaka borçlusu veya alacaklısının mutad meskeninin davanın açıldığı sırada kararın verildiği Devlette bulunması veya,

2. Nafaka Borçlusu veya alacaklısının davanın açıldığı sırada, kararın verildiği Devlet vatandaşlığını haiz olması veya,

3. Davalının açıkça veya yetki konusunda hiçbir itirazda bulunmaksızın davanın esasına girmek suretiyle bu merciin yetkisini kabul etmesi.

Madde 8

Nafaka alacağı hakkında karar vermiş olan Akid Devletin mercileri, bu nafakanın sözkonusu Akid Devletin talep edilen Devletin hukukuna göre, yetkili kabul olunan mercii önünde vuku bulmuş olması halinde,

sözleşmenin uygulanması bakımından yetkili sayılırlar. Yedinci madde hükümleri saklıdır.

Madde 9

Talep edilen Devletin mercii, kararın verildiği Devletin merciinin kendi yetkisini tespit için dayandığı vakalarla bağlıdır.

Madde 10

Kararın nafaka konusunda birden fazla talebe ilişkin olması ve tanıma ve tenfizin bu taleplerin tümü için kabul edilememesi hallerinde, talep edilen devletin mercii Sözleşmeyi kararın tanınabilecek veya tenfiz edilebilecek kısmına uygular.

Madde 11

Nafakanın kararda belirli aralıklarla ödenmesinin öngörülmesi halinde, tenfiz kararı birikmiş nafaka borçlarını olduğu gibi, işleyecek nafaka borçlarını da kapsar.

Madde 12

Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde, talep edilen Devletin mercii kararın esasına ilişkin hiçbir inceleme yapamaz.

BÖLÜM III
Kararların Tanınması ve Tenfizi Usulü

Madde 13

Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde. kararın tanınması veya tenfizi usulü talep edilen Devletin hukukuna tabidir.

Madde 14

Bir kararın kısmen tanınması veya tenfizi her zaman talep edilebilir

Madde 15

Kararın verildiği Devlette adli müzaheretten veya masraf muafiyetinden kısmen veya tamamen yararlanmış olan nafaka alacaklısı, tanımaya veya tenfize dair bütün usul işlemlerinde de, talep edilen Devletin hukukunun öngördüğü en ziyade müzaheretten veya en geniş muafiyetten yararlanır.

Madde 16

Sözleşmede öngörülen usul işlemlerindeki masrafların ödenmesini teminat altına almak üzere, her ne ad altında olursa olsun hiçbir kefalet veya teminat istenemez.

Madde 17

Bir kararın tanınmasını veya tenfizini talep eden taraf talebine aşağıdaki belgeleri eklemelidir:

1. Kararın tam ve aslına uygun bir örneği:

2. Verildiği Devlette karar hakkının mutad kanun yollarına başvurulamayacağını ve gerekiyorsa, kararın bu Devlette İcra edilebilir olduğunu kanıtlayacak bir belge;

3. Kararın gıyahta verilmesi halinde, talebin başlıca unsurlarını kapsayan dava dilekçesinin, gaif tarafa kararın verildiği Devletin hukukuna uygun şekilde tebliğ edildiğini veya bildirildiğini kanıtlayacak bir belgenin aslı veya aslına uygunluğu onaylanmış bir örneği.

4. Gerektiğinde, kararın verildiği Devlette adli müzaheretten veya masraf muafiyetinden yararlandığını kanıtlayacak bir belge;

5. Talep edilen Devletçe istenmemesi hali dışında, yukarıda belirtilen belgelerin aslına uygunluğu onaylanmış tercümeleri.

Yukarıda belirtilen belgelerin ibraz edilmemesi veya talep edilen Devlet Mercii tarafından karar muhtevasından Sözleşmenin şartlarının yerine getirildiğinin belirlenememesi halinde, bu merci gerekli bütün belgelerin ibrazı için belirli bir süre tayin eder.

Sözkonusu belgelerin ayrıca onaylanması veya benzer bir işleme tabi tutulması istenmez.

BÖLÜM IV
Kamu Kuruluşlarına İlişkin Tamamlayıcı Hükümler

Madde 18

Bir nafaka alacaklısına ödediği nafakaların borçludan iadesini takip eden bir kamu kuruluşunun talebi üzerine, bu nafaka borçlusu aleyhinde verilmiş olan karar, aşağıdaki hallerde Sözleşmeye uygun olarak tanınacak ve hakkında tenfis kararı verilecektir:

1. Yapılan ödemenin tabi olduğu kanuna göre, bu kuruluş tarafından tahsil edilebilmesi ve,

2. Talep edilen Devletin Devletler Özel Hukuku tarafından tayin edilen iç hukukuna göre asıl alacaklı ile borçlu arasında bir nafaka yükümlülüğünün bulunmaması.

Madde 19

Bir kamu kuruluşunun tabi olduğu kanun bir kararın tanınmasını veya tenfizini alacaklı yerine tam yetki ile talep etme hakkını kendisine veriyorsa, bu kamu kuruluşu nafaka alacaklısı ile borçlusu arasında verilmiş olan kararın tanınmasını veya tenfizini alacaklıya yaptığı ödemeler nisbetinde talep edebilir.

Madde 20

Tanıma veya tenfizi talep eden kamu kuruluşu 18. maddenin birinci fıkrasında veya 19. maddede öngörülen şartları haiz olduğunu belirten ve ödemelerin nafaka alacaklısına yapıldığını kanıtlayaan her türlü belgeyi ibraz etmelidir. Onyedinci madde hükümleri saklıdır.

BÖLÜM V
Sulhler

Madde 21

Yapıldığı Devlette icra edilebilen sulhler, kararlarına tabi olduğu aynı şartlar altında ve bu şartların sulhlere de uygulandığı ölçüde tanınacak veya haklarında tenfiz kararı verilecektir.

BÖLÜM VI
Çeşitli Hükümler

Madde 22

Mevzuatı para transferlerine kısıtlamalar koyan Akid Devletler, nafaka olarak ödenmek veya Sözleşme çerçevesindeki nafaka talepleri için yapılan masrafları karşılamak üzere tahsis edilen paraların transferlerine birinci derecede öncelik tanıyacaklardır.

Madde 23

Bu Sözleşme, bir kararın veya bir sulhün tanınmasını veya tenfizini sağlamak için, kararın verildiği veya sulhün yapıldığı Devlet ile talep edilen Devleti bağlayan uluslararası başka bir belgeye veya talep edilen Devletin iç hukukuna başvurulmasına engel değildir.

Madde 24

Sözleşme, karar tarihine bakılmaksızın uygulanır.

Kararın, verildiği Devlet ile talep edilen Devlet arasında Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olması halinde, talep edilen Devlette, bu karar hakkında sadece yürürlüğe giriş tarihinden sonra muaccel olacak borçlar için tenfiz kararı verilecektir.

Madde 25

Her Akid Devlet aynı beyanı yapmış olan devletlerle ilişkilerinde, Sözleşme hükümlerinin resmi bir merci veya memur önünde düzenlenmiş ve düzenlendiği Devlette geçerli ve icrası mümkün resmi senetlere, Sözleşme hükümlerinin bunlara uygulanabildiği ölçüde teşmil edileceğini her zaman beyan edebilir.

Madde 26

Her Akid Devlet, 34. maddeye uygun olarak aşağıdaki hallerde tanıma veya tenfiz talebini reddetme hakkını saklı tutabilir:

1. Alacaklının evliliğinden veya yirmibir yaşını bitirdikten sonraki döneme ait olup, alacaklının eşi veya eski eşi dışındaki bir borçlu tarafından verilmesi gerekli nafakaya ilişkin kararlar ve sulhler;

2. a) Civar hsımları ve

b) Sıhri hısımlar,

arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin karar ve sulhler,

3. Belirli aralıklarla nafaka ödenmesini hükme bağlamayan kararlar ve sulhler.

Bir ihtirazi kayıtta bulunmuş olan Akid Devlet, sözleşmenin kendi ihtirazi kaydına konu olan kararlara ve sulhlere uygulanmasını talep edemez.

Madde 28

Bir Akid Devletin nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların tanınması ve tenfizine farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha çok bölgeye sahip bulunması halinde:

1. Kararın verildiği Devletin kanununa, usul hükümlerine veya mercine yapılan her atıftan, kararın verildiği bölgenin kanunu, usul hükümleri veya mercii anlaşılır.

2. Talep edilen Devletin kanununa, usul hükümlerine veya merciine yapılan her atıftan, kararın tanınması veya tenfizi talep edilen bölgenin kanunu, usul hükümleri veya mercii anlaşılır.

3. Birincisi ve 2. fıkraların uygulanmasında, gerek kararın verildiği Devletin kanununa veya usul hükümelerine gerekse talep edilen Devletin kanununa veya usul hükümlerine yapılan her atıftan, Akid Devleti teşkil eden o bölgede geçerli ve konuyla ilgili bütün hukuk kuralları ve ilkeleri anlaşılır.

4. Kararın verildiği Devlette nafaka alacaklısının veya borçlusunun mutad meskenine yapılan her atıftan, o kişinin kararın verildiği bölgedeki mutad meskeni anlaşılır.

Her Akid Devlet bu kurallarının bir veya birkaçını, Sözleşmenin bir veya birçok hükümlerine uygulamayacağını her zaman beyan edebilir.

Madde 29

Bu sözleşme, taraf olan Devletler arasındaki ilişkilerde 15 Nisan 1958 tarihinde Lahey'de akdedilmiş "Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme'nin"nin yerini alır.

BÖLÜM VII
Son Hükümler

Madde 30

Bu Sözleşme, Devletler Özel Hukuku Lahey Konferansı'nın Onikinci dönem toplantısı sırasında, üyesi bulunan Devletlerin imzasına açıktır.

Sözleşme onaylanacak, kabul veya tasvip edilecek ve onay, kabul veya tasvip belgeleri Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir.

Madde 31

Onikinci dönem toplantısından sonra Konferansa üye olan veya Birleşmiş Milletler Teşilatına veya onun bir ihtisas kuruluşun mensup veya Uluslararası Adalet Divanının Statüsüne taraf bulunan her Devlet bu Sözleşmeye 35. maddenin 1. fıkrası uyarınca yürürlüğe girmesinden sonra da katılabilir.

Katılma belgesi Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir.

Katılma yalnızca katılan Devletle 37. maddenin 3. fıkrasında öngörülen tebliğin alınmasından sonraki oniki ay içinde bu katılmaya karşı bir itirazdermeyan etmemiş olan akid Devletler arasındaki ilişkilerde hüküm ifade eder.

Böyle bir itiraz, Sözleşmenin, katılmadan sonra vuku bulacak onaylanması, kabulu veya tasvibi sırasında da her üye devlet tarafından dermeyan edilebilir. Bu itirazlar Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir.

Madde 32

Her Devlet, imza, onay, tasvip kabul veya katılma sırasında Sözleşmenin uluslararası alanda temsil ettiği toprakların tümüne veya bunlardan birine veya birkaçına teşmil olunacağını beyan edebilir. Bu beyan, Sözleşmenin sözkonusu Devlet için yürürlüğe girdiği tarihte hüküm ifade edecektir.

Bundan sonra yapılacak bu nitelikteki her teşmil Hollanda Dışişlei Bakanlığına tebliğ edilecektir.

Teşmil 37. maddenin 4. fıkrasında öngörülen tebliğin alınmasını izleyen oniki ay içinde, teşmile karşı itiraz dermeyan etmemiş olan Akid Devletlerle, uluslararası ilişkileri bir Akid Devlet tarafından sağlanan ve sözkonusu tebliğe konu olmuş bulunan ülke veya ülkeler arasındaki ilişkilerde hüküm ifade eder.

Böyle bir itiraz, Sözleşmenin, teşmilden sonra vuku bulacak onaylanması, kabulu veya tasvibi sırasında da her üye Devlet tarafından dermeyan edilebilir.

Bu itirazlar, Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir.

Madde 33

Nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların tanınmasına veya tenfizine uygulanan çeşitli hukuk sistemlerinin bulunduğu iki veya daha çok bölgeye sahip olan her Akid Devlet, imza, onay, kabul, tasvip veya katılma sırasında, bu Sözleşmenin, bu bölgelerin tümüne veya bunlardan birine veya birkaçına teşmil olunacağını beyan edebilir ve yeni bir beyan yapmak suretiyle bu beyanı her zaman değiştirilebilir.

Sözleşmenin hangi bölgeye uygulanacağını açıkça belirtecek olan bu beyanlar Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir.

Nafaka yükümlülüğü konusundaki bir kararın tanınmasını talep edildiği tarihte, kararın verdiği toprak biriminde Sözleşme uygulanmıyorsa, diğer Akid Devletler bu kararın tanınmasını reddedebilirler.

Madde 34

Her Devlet, en geç, onay, kabul, tasvip veya katılma sırasında 26. maddede öngörülen ihtirazi kayıtlardan birini veya birkaçını dermeyan edebilir. Başka hiçbir ihtirazi kayıt kabul edilmeyecektir.

Aynı şekilde her Devlet, 32. maddeye uygun olarak Sözleşmenin teşmilini tebliğ ederken, teşmile konu olan bölgelerin tümü veya bunların bazılarıyla sınırlı hüküm ifade etmek üzere, sözkonusu ihtirazi kayıtlardan birini veya birkaçını dermeyan edebilir.

Her Akid Devlet, dermeyan etmiş olduğu ihtirazi kaydı her zaman geri alabilir. Bu geri alma Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir.

İhtirazi kaydın hükmü yukarıdaki fıkrada öngörülen tebliği izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü sona erecektir.

Madde 35

Sözleşme, 30. maddede öngörülen onay, kabul veya tasvip belgelerinden üçüncüsünün tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girecektir.

Bilaher Sözleşme:

- Sonradan onaylayan, kabul eden veya tasvip eden her imzalayan Devlet için onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü;

- Katılan her Devlet için, 31. maddede öngörülen sürenin hitamını izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü;

- Otuzikinci madde uyarınca, Sözleşmenin teşmil olunduğu bölgeler için, söz konusu madde öngörülen sürenin hitamını izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girecektir.

Madde 36

Sözleşme, sonradan onaylayan, kabul veya tasvip eden veya katılan Devletler için dahil 35. maddenin 1. fıkrasına uygun olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl sürelidir.

Sözleşme fesholunmadıkça, beşer yıllık sürelerle zımmen yenilenecektir.

Fesih, beş yıllık sürenin hitamından en az altı ay önce Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir. Fesih,

Sözleşmenin uygulandığı bölgelerin bazıları ile sınırlandırılabilir.

Fesih sadece, bunu bildiren Devlet için hüküm ifade eder. Sözleşme diğer Akid Devletler için yürürlükte kalacaktır.

Madde 37

Hollanda Dışişleri Bakanlığı Konferansın üyesi olan Devletlerle, 31. maddenin hükümlerine uygun olarak, Sözleşmeye katılacak devletlere aşağıdaki hususları tebliğ edecektir.

1. 30. maddede öngörülen imzalama, onay, kabul ve tasvipleri;

2. Sözleşmenin 35. maddesinin hükümlerine uygun olarak, yürürlüğe gireceği tarih;

3. 31. maddede öngörülen katılmaları ve bunların hüküm ifade edeceği tarihleri;

4. 32. maddede öngörülen teşmilleri ve bunların hüküm ifade edeceği tarihleri;

5. 31. ve 32. maddelerde öngörülen katılmalara ve teşmillere karşı yapılan itirazları;

6. 25. ve 32. maddelerde sözü edilen beyanları;

7. 36. maddede öngörülen fesihleri;

8. 26. ve 34. maddelerde öngörülen ihtirazi kayıtları ve 34. maddede öngörülen ihtirazi kayıtların geri alınmasını.

Bunu teyyiden, usulüne uygun şekilde yetkili kılınmış aşağıdaki imza sahipleri bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Fransızca ve İngilizce dillerindeki her iki metin de aynı şekilde geçerli olmak ve Hollanda Dışişleri Bakanlığı arşivlerine tevdi etmek ve aslına uygunluğu onaylı bir örneği, diplomasi yolu ile, Onikinci dönem Konferansı Üyesi bulunan Devletlere verilmek üzere, bir tek nüsha halinde, 2 Ekim 1973 günü Lahey'de düzenlenmiştir.

ULUSLARARASI ÇOCUK KAÇIRMANIN HUKUKİ VEÇHELERİNE DAİR SÖZLEŞME

İşbu sözleşmeyi[2] imzalayan Devletler,

Çocuğun çıkarının, korunmasına ilişkin meselelerde hayati bir öneme sahip olduğuna derinden inanarak,

Çocuğu, Uluslararası alanda, kanuna aykırı bir yer değiştirmenin zararlı etkilerinden korumayı ve çocuğun mutat ikametgâhı Devletine derhal dönüşünü teminat altına almak için usuller tespit etmeyi ve ziyaret hakkının korunmasını sağlamayı arzu ederek,

Bu amaçla bir sözleşme akdini kararlaştırmışlar ve aşağıdaki hükümlerde mutabık kalmışlardır:

BÖLÜM I
SÖZLEŞMENİN UYGULANMA ALANI

Madde 1

İşbu sözleşmenin amacı:

a) Taraf Devletlere gayrikanuni yollardan götürülen veya alıkonan çocukların derhal geri dönmelerini sağlamak;

b) Taraf bir Devletteki koruma ve ziyaret haklarına, diğer Taraf Devletlerde etkili biçimde riayet ettirmek

2 Sözleşme yeri ve tarihi: Lahey, 21 Ocak 1998; Türkiye'de T.C. Başbakanlık 5 Şubat 1999, Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, Sayı: B.02.0.KKG.0.11/101-1457/636 metin ile Sözleşme hakkında çalışmalar başlamış olup Sözleşme hakkında Dışişleri Komisyonu Raporu (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Dışişleri Komisyonu 30 Temmuz 1999, Esas No.: 1/370, Karar No.: 74) hazırlanmış; Hükümetin teklif ettiği ve Dışişleri Komisyonunca kabul edilen Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

Madde 2

Taraf Devletler, ülkelerinin sınırları içinde, Sözleşmenin amaçlarının gerçekleşmesini sağlamak üzere, uygun bütün önlemleri alırlar. Bu amaçla, en süratli usullere başvurmakla yükümlüdürler.

Madde 3

Bir çocuğun yer değiştirmesi veya geri dönmemesi:

a) Çocuğun, yer değiştirmesinden veya geri dönmemesinden hemen önce mutat ikametgâhının bulunduğu Devlet kanunu Tarafından, bir şahsa, müesseseye veya başka bir kuruma, tek başına veya müştereken verilen koruma hakkının ihlali şeklinde meydana geldiği taktirde; ve

b) Bu hak, yer değiştirme veya geri dönmeme anında tek başına veya müştereken fiili biçimde kullanılmakta veya bu olaylar meydana gelmese kullanılacak idi ise,

Kanuna aykırı addedilir.

(a) da sözkonusu edilen koruma hakkı, özellikle, kanuni bir yetkiden, adlî veya idarî bir karardan veya bu Devletin kanuna göre yürürlükte olan bir anlaşmadan doğabilir.

Madde 4

Sözleşme, koruma ve ziyaret haklarının ihlalinden hemen önce, mutat ikametgâhı Taraf Devletlerden birinde bulunan çocuklara uygulanır. Sözleşmenin uygulanması çocuk 16 yaşına geldiğinde sona erer.

Madde 5

İşbu sözleşme çerçevesinde:

a) "Koruma Hakkı" çocuğun şahsının bakımı hakkını ve özellikle ikamet yerinin tespiti hakkını ihtiva eder.

b) "Ziyaret Hakkı" çocuğun, sınırlı bir süre için, mutat ikametgâhından başka bir yere götürülmesi hakkını ihtiva eder.

BÖLÜM II
MERKEZÎ MAKAMLAR

Madde 6

Her Taraf Devlet, sözleşmenin kendisine yüklediği mükellefiyetleri yerine getirmekle görevli bir merkezî makam tayin eder.

Federal bir Devlet, birden fazla hukuk sisteminin yürürlükte bulunduğu bir Devlet veya özerk toprak birimlerine sahip bir Devlet, birden fazla merkezî makam tayininde ve bu makamların her birinin yetkilerinin toprakları açısından genişliğini tayinde serbesttir. Bu yetkiden yararlanan Devlet, taleplerin bu Devlet bünyesindeki merkezî makama intikalini teminen sunulacağı yetkili merkezî makamı tayin eder.

Madde 7

Merkezî makamların, aralarında işbirliği yapmaları ve çocukların acilen geri dönmesini sağlamak ve işbu sözleşmenin diğer amaçlarını gerçekleştirmek üzere Devletlerinin yetkili makamları arasında işbirliğini teşvik etmeleri gerekmektedir.

Özellikle, gerek doğrudan doğruya, gerek, aracıların yardımıyla;

a) Kanuna aykırı biçimde yeri değiştirilen veya alıkonan bir çocuğun bulunması;

b) Çocuk için yeni tehlikelerin veya ilgili tarafların uğrayabilecekleri zararların önlemesini, geçici önlemler alarak veya aldırarak sağlamak;

c) Çocuğun isteyerek iadesini veya dostane bir çözümü kolaylaştırmak;

d) Faydalı görülür ise, çocuğun sosyal durumuna ilişkin bilgilerin teatisi;

e) Devletlerinin, Sözleşmenin uygulanmasına ait hakları konusunda genel bilgiler temini;

f) Çocuğun geri dönmesi ve gerektiğinde, ziyaret hakkının tesisi ile fiilen kullanılması yolunda, adlî ve idarî dava açılması veya bunun teşviki;

g) Gerekirse, bir avukatın katılması dahil, adlî ve hukukî yardım sağlamak veya bunu kolaylaştırmak;

h) İdarî alanda, gerekli ve uygun ise, çocuğun tehlikesizce dönüşünü sağlamak,

i) Sözleşmenin işleyişi konusunda karşılıklı olarak birbirlerini bilgilendirmek ve uygulanmasında muhtemelen karşılaşılacak engellerin olanaklar ölçüsünde kaldırılması;

için uygun tüm önlemleri almaları gerekmektedir.

BÖLÜM III
ÇOCUĞUN GERİ DÖNMESİ

Madde 8

Bir çocuğun, korunma hakkı ihlal edilerek yerinin değiştirildiğini veya alıkonulduğunu ileri süren kişi, kurum veya örgüt, çocuğun geri dönmesini sağlamak üzere yardım etmeleri için gerek çocuğun mutat ikametgâhı merkezî makamlarına, gerek herhangi bir başka Taraf Devlet merkezî makamına başvurabilir.

Talebin:

a) Talepte bulunan kişinin, çocuğun ve çocuğu götürdüğü veya alıkoyduğu iddia eden kişinin kimliğine ilişkin bilgileri;

b) Temini mümkün ise, çocuğun doğum tarihini;

c) Talep edenin, çocuğun geri dönmesini isteme müracaatını dayandırdığı esasları,

d) Çocuğun bulunduğu yer ve çocuğun birlikte olduğu varsayılan kişinin kimliği ile ilgili mevcut tüm bilgileri;

İhtiva etmesi gereklidir.

Müracaata,

e) Yararlı kararların veya anlaşmaların onaylı bir örneğinin;

f) Devletin konu ile ilgili kanuna dair, merkezî makamdan veya mutat ikametgâh Devletinin başka bir yetkili makamından veya başka bir yetkili şahıstan mutat bir belge veya onaylı bir beyanın;

g) Faydalı tüm başka belgelerin;

Eklenmesi veya müracaatın söz konusu belgelerle takviye edilmesi gereklidir.

Madde 9

8. madde uyarınca başvurulan merkezî makam, çocuğun Taraf başka bir Devlette bulunduğu görüşünde olursa, talebi, doğrudan doğruya ve derhal sözkonusu Devletin merkezî makamına intikal ettirir ve talep eden Devletin merkezî makamına, veya icabında müracaat edene bilgi verir.

Madde 10

Çocuğun bulunduğu Devletin merkezî makamı, çocuğun isteyerek teslimi yolunda tüm önlemleri alır veya aldırır.

Madde 11

Tüm Taraf Devletlerin adlî ve idarî makamlarının, çocuğun geri dönmesini teminen en kısa zamanda gereğine tevessül etmeleri yükümlülükleridir,

Müracaatta bulunulan adlî veya idarî makam, müracaattan itibaren 6 hafta içinde karar vermezse, talep eden veya talep edilen Devletin merkezî makamı kendi girişimi ile gecikmenin nedenlerine dair bir belge isteyebilir. Cevap, talep edilen Devletin merkezî makamına gelir ise, bu makamın, cevabı, talepte bulunulan devletin merkezî makamına veya icabında müracaat sahibine intikal ettirmesi gereklidir.

Madde 12

Bir çocuğun, 3. maddede belirtildiği şekilde, kanuna aykırı olarak yeri değiştirilmiş veya çocuk alıkonulmuş ve çocuğun bulunduğu Taraf Devletin adlî veya idarî makamına müracaat anında, yer değiştirme veya alıkonulmadan itibaren bir yıldan az zaman geçmişse, müracaatta bulunulan makam, çocuğun derhal geri dönmesini emreder.

Yukarıdaki fıkrada öngörülen bir yıllık sürenin sona ermesinden sonra bile müracaatta bulunulursa, adlî veya idarî makamın, keza çocuğun geri dönmesini emretmesi gerekir, yeter ki, çocuğun yeni çevresine intibak ettiği tespit edilmesin.

Talepte bulunulan devletin adlî veya idarî makamı, çocuğun başka bir Devlete götürüldüğüne inanıyor ise, davayı askıya alabilir veya çocuğun geri dönmesi talebini reddebilir.

Madde 13

Yukarıdaki madde hükümlerine rağmen, talepte bulunulan Devletin adlî veya idarî makamı, geri dönmeye itiraz eden kişi, kurum veya örgüt:

a) Çocuğun şahsının bakımını üstlenmiş bulunan kişi, kurum veya örgütün, yer değiştirme veya alıkoyma döneminde koruma hakkını etkili şekilde yerine getirmediğini veya yer değiştirmeye veya alıkoymaya muvafakat etmiş olduğunu veya daha sonra kabul etmiş olduğunu veya,

b) Geri dönmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka bir şekilde, müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir risk olduğunu tesbit ederse, çocuğun geri dönmesini emretmek zorunda değildir.

Adlî veya idarî makam keza çocuğun, geri dönmek istemediğini ve görüşünün gözönünde bulundurulmasının uygun olacağı bir yaşa ve olgunluğa erişmiş bulunduğunu gözlerse, geri dönmesini emretmeyi reddebilir.

Bu maddede yer alan şartların değerlendirilmesinde, adlî veya idarî makamların, çocuğun sosyal durumuna ilişkin bilgileri, merkezî makam veya çocuğun mutat ikametgâhı devletinin diğer herhangi bir yetkili makamı tarafından sağlanan bilgileri gözönünde bulundurması gereklidir.

Madde 14

Talepte bulunulan Devletin adlî veya idarî makamı, 3. madde çerçevesinde kanuna aykırı bir yer değiştirme veya geri dönmeme halinin mevcudiyetini belirlemek amacıyla, çocuğun mutat ikametgâhı Devletindeki hukuku ve tanınmış veya tanınmamış kararları, bu hukukun kanıtını veya ayrıca uygulanabilir yabancı kararların tanınmasına ilişkin belirli usulleri doğrudan doğruya gözönünde bulundurabilir.

Madde 15

Taraf bir Devletin adlî veya idarî makamları, çocuğun dönmesini emretmeden önce, müracaatcı tarafından yer değiştirme veya geri dönmemenin, sözleşmenin 3. maddesi çerçevesinde kanuna aykırılığını tespit eden, çocuğun mutat ikametgâhı makamlarından muta bir kararın veya belgenin istihsalinin, sözkonusu karar veya belgenin bu Devlette sağlanmasının mümkün olacağı ölçüsünde, isteyebilirler. Taraf Devletlerin mer-

kezî makamları, böyle bir karar veya belgenin sağlanması için müracaat sahibine olanaklar ölçüsünde yardım ederler.

Madde 16

Bir çocuğun 3. madde çerçevesinde, kanuna aykırı olarak yer değiştirdiği veya geri dönmediğinden haberdar edilmesini müteakip, çocuğun götürüldüğü veya alıkonulduğu Taraf Devletin adlî veya idarî makamları, çocuğun geri dönmesi konusunda işbu sözleşmedeki şartların bir araya gelmediği tespit edilinceye kadar veya sözleşme uyarınca bir talepte bulunulmadan makul bir süre geçinceye kadar, koruma hakkının esasına ilişkin karar veremezler.

Madde 17

Talepte bulunulan Devlette korumaya ilişkin bir kararın verilmiş veya tanınabilir olması, çocuğun işbu sözleşme hükümleri çerçevesinde geri gönderilmesinin reddini haklı göstermez, fakat, talepte bulunulan Devlet adlî veya idarî makamları, bu kararın sözleşmenin uygulanma alanına girebilecek nedenlerini gözönünde bulundurabilirler.

Madde 18

Bu bölüm hükümleri, adlî veya idarî makamın, çocuğun geri dönmesinin her an emretmek hakkını sınırlamaz.

Madde 19

Sözleşme çerçevesinde verilen, çocuğun geri dönmesine ilişkin bir karar, koruma hakkının esasını etkilemez.

Madde 20

Çocuğun, 12. madde hükümleri uyarınca geri dönmesi, talepte bulunulan Devletin insan haklarının korunması ve temel hürriyetlerine ilişkin ilkeleri izin vermiyor ise, reddedilebilir.

BÖLÜM IV
ZİYARET HAKKI

Madde 21

Ziyaret hakkının tesisi veya korunması amaçlı bir talep, taraf bir Devletin merkezî makamına, çocuğun geri dönüşünü amaçlayan bir talep ile aynı şekiller içinde yapılabilir.

Merkezî makamlar, ziyaret hakkının rahatça kullanılması ve bu hakkın kullanılmasının tabi olabileceği tüm şartların yerine getirilmesi ve ziyaret hakkına karşı muhtemel engellerin olanaklar ölçüsünde kaldırılması yolunda 7. maddede yer alan işbirliği yükümlülükleri ile bağlıdırlar.

Merkezî makamlar, ziyaret hakkını organize etmek veya bu hakkı ve tabi olabileceği şartları korumak amacıyla kanuni bir süreci gerek doğrudan doğruya gerek aracılar ile başlatabilir veya teşvik edebilirler.

BÖLÜM V
GENEL HÜKÜMLER

Madde 22

Sözleşmede bahsi geçen hukukî ve idarî davalar çerçevesinde, her ne isimle olursa olsun, genel masrafların ve mahkeme masraflarının ödenmesini garanti için, hiçbir kefalet ve depozito istenemez.

Madde 23

Sözleşme çerçevesinde hiçbir tastik veya benzeri formalite gerekli değildir.

Madde 24

Tüm talep, yazışma ve diğer belgeler talepte bulunulan Devlet merkezî makamına kendi orijinal dilinde gönderilir ve buna, talepte bulunulan devletin resmî dili veya dillerinde bir tercüme veya bu tercümenin yapılması güç ise, Fransızca veya İngilizce bir tercüme eklenir.

Bununla beraber, Taraf bir Devlet, 42. maddede öngörülen çekinceyi ileri sürerek, kendi merkezî makamına gönderilecek talep, yazışma ve diğer belgelerde gerek Fransızca, gerek İngilizce'nin kullanılmasına karşı çıkabilir.

Madde 25

Taraf bir Devletin vatandaşları ve mutaden bu Devlette ikamet eden şahıslar, sözleşmenin uygulanması ile ilgili bütün konularda başka bir Devlete, bu başka Devlet vatandaşı olarak ve orada mutaden ikamet ediyorlarsa tabi olacakları ile aynı şartlarla hukukî ve adlî müzaherete hak sahibidirler.

Madde 26

Her merkezî makam sözleşmeyi uygularken kendi masraflarını karşılar.

Taraf Devletlerin merkezî makamı ve diğer kamu servisleri, sözleşmenin uygulanması çerçevesinde vaki taleplerle ilgili olarak hiçbir masraf isteyemezler. Özellikle, müracaatçıdan, dava masrafları veya icabında bir avukatın davaya katılmasının gerektireceği masrafları isteyemezler. Ancak, çocuğun geri dönüşüne bağlı olarak yapılan veya yapılabilecek işlemlerin yarattığı masrafların ödenmesini isteyebilirler.

Bununla beraber, Taraf bir Devlet, 42. maddede öngörülen çekinceyi belirterek, yukarıdaki fıkrada yer alan, bir avukatın veya hukuk müşavirinin katılmasına veya dava masraflarına bağlı giderleri, bunları kendi adlî ve hukukî sistemi tarafından karşılandığı ölçüde, ödemekle yükümlü bulunduğunu beyan edebilir.

Adlî veya idarî makam, çocuğun dönüşünü emrederken veya sözleşme çerçevesinde ziyaret hakkı konusunda karar verirken, gerektiğinde, talep eden ve adına yapılan bütün masrafları, özellikle, talep edenin seyahat masraflarını, adlî temsil masraflarını ve çocuğun dönüş masraflarını ve çocuğu bulunduğu yerin tespiti için yapılan bütün masrafları çocuğa yer değiştirten veya alıkoyan veya ziyaret hakkının kullanılmasını önleyen kişiye yükleyebilir.

Madde 27

Sözleşmenin gerekli gördüğü şarların yerine getirilmediğinin veya talebin haklı olmadığının açıklıkla götürülmesi halinde, merkezî makam böyle bir talebi kabul etmek zorunda değildir. Bu durumda, red sebeblerini talep edene veya icabında talebi kendisine iletmiş olan merkezî makama bildirir.

Madde 28

Merkezî makam, talebe, kendisine talep eden adına hareket etme veya adına hareket etmekle yetkilendirilen bir temsilci tayin etme yetkisi veren yazılı bir müsaadenin eklenmesini isteyebilir.

Madde 29

Sözleşme, koruma hakkının veya ziyaret hakkının, 3. veya 21. maddelere göre ihlal edildiğini öne süren şahıs kurum veya örgütün, sözleş-

me hükümlerine bağlı olarak veya olmayarak, Taraf Devletlerin adlî veya idarî makamlarına müracaat etme serbestisine engel teşkil etmez.

Madde 30

Merkezî makama veya Taraf bir Devletin adlî veya idarî makamlarına sözleşme uyarınca, doğrudan doğruya sunulan talepler ile bunlara eklenen veya bir merkezî makam tarafından sağlanan tüm belge ve bilgiler, Taraf Devletlerin mahkemeleri veya idarî makamları nezdinde geçerlidir.

Madde 31

Çocukların korunması konusunda farklı toprak birimlerinde uygulanabilen iki veya birkaç hukuk sistemi tanıyan bir Devlet açısından:

a) Bu Devlette mutat ikametgâh terimine atıftan, bu Devletin bir toprak birimindeki mutat ikametgâh anlaşılır.

b) Mutat ikametgâh Devleti kanununa atıftan, çocuğun mutat ikametgâhının bulunduğu toprak biriminin kanunu anlaşılır.

Madde 32

Çocukların korunması konusunda, çeşitli şahıs kategorilerine uygulanabilen iki veya daha fazla hukuk sistemi tanıyan bir Devlet açısından, bu Devletin kanununa atıftan, bu Devlet kanunu tarafından belirlenen hukuk sistemi anlaşılır.

Madde 33

Çeşitli toprak birimlerinin, çocukların korunması konusunda kendi hukuk kurallarına sahip olduğu bir Devlet, hukuk sistemi birleştirilmiş bir Devlet uygulamak zorunda değil ise, sözleşmeyi uygulamak zorunda değildir.

Madde 34

Sözleşmenin, iki sözleşmeye de Taraf Devletler arasında, uygulama alanına giren konularda, "küçüklerin korunması konusunda makamların yetkileri ve uygulanacak kanuna dair 5 Ekim 1961 sözleşmesi" ne göre önceliği vardır. Ayrıca, sözleşme, kanuna aykırı olarak yeri değiştirilen veya alıkonan çocuğun geri dönmesi veya ziyaret hakkının organize edilmesi için menşe Devleti ve talepte bulunan Devleti bağlayan başka bir

uluslararası belgenin, keza, talepte bulunulan Devletin başka bir kanununun ileri sürülmesini engellemez.

Madde 35

Sözleşme, Taraf Devletler arasında sadece, bu Devletlerde yürürlüğe girmesinden sonra meydana gelen kaçırma veya kanuna aykırı olarak geri dönmeme hallerinde uygulanır.

39. ve 40. maddeler uyarınca bir beyanda bulunulmuş ise, yukarıdaki fıkrada Taraf Devlete yapılan atıf, sözleşmenin uygulandığı toprak birimini veya birimlerini kasteder.

Madde 36

Sözleşme, iki veya daha fazla Taraf Devletin, çocuğun, geri dönmesinin sebep olabileceği kısıtlamaları önlemek üzere, sözleşmenin, bu gibi kısıtlamalar meydana getirebilecek maddelerinin yok hükmünde sayılması hususunda anlaşmalarına engel teşkil etmez.

BÖLÜM VI
NİHAİ HÜKÜMLER

Madde 37

Sözleşme, Lahey Uluslararası Hususi Hukuk Konferansının Ondördüncü toplantısına Üye Devletlerin imzasına açıktır.

Sözleşme onaylanır, kabul edilir veya tasvip edilir ve onay, kabul veya tasvik belgeleri Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tevdi edilir.

Madde 38

Her diğer Devlet sözleşmeye katılabilir.

Katılma belgesi Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tevdi edilir.

Sözleşme, katılan Devlet için, katılma belgesinin tevdiinden sonraki üçüncü ayın ilk günü yürürlüğe girer. Katılma sadece, katılan Devletle, bu katılmayı kabul etmiş olduğunu beyan eden Taraf Devletler arasındaki ilişkilerde geçerli olur. Böyle bir beyanın, katılmayı müteakip, onaylayan, kabul eden veya tasvip eden üye Devletler tarafından da yapılması gerekir. Sözkonusu beyan Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tevdi edilir.

Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığı, onaylı bir örneği, Taraf Devletlerin her birine, diplomatik yoldan gönderir.

Sözleşme, katılan Devlet ile bu katılmayı kabul ettiğini beyan eden Devlet arasında, kabul beyanının tevdiinden sonraki üçüncü ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 39

Devletler, imza, onay, kabul, tasvip veya katılma anında, sözleşmenin uluslararası alanda temsil ettiği toprakların tümünü veya bunların birini veya birkaçını kapsadığını beyan edebilirler. Sözkonusu beyan, bu Devlet için, yürürlüğe girdiği an, geçerlilik kazanır.

Sözkonusu beyan ve meteakip teşmiller Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilir.

Madde 40

Bu sözleşmenin düzenlediği konulara uygulanan iki veya daha fazla toprak birimine sahip bir Taraf Devlet, imza, onay, kabul, tasvip veya katılma anında, işbu sözleşmenin tüm toprak birimlerine veya sadece birine veya birkaçına uygulanacağını beyan edebilir ve her an, yeni bir beyanda bulunmak suretiyle bu beyanını tadil edebilir.

Bu beyanlar Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilir ve sözleşmenin uygulanacağı toprak birimleri sarahaten belirtilir.

Madde 41

Taraf bir Devletin, yürütme, adlî ve yasama sistemlerinin, bu Devletin merkezî ve diğer makamları arasında paylaşıldığı bir hükümet sistemine sahip olması halinde, sözleşmenin imzası, onayı, kabulü veya tasvibi veya sözleşmeye katılma veya 40. madde uyarınca yapılan beyan, bu Devlet iç yetki paylaşımı açısından hiçbir sonuç getirmez.

Madde 42

Taraf Devletler, engeç, onay, kabul, tasvip veya katılma anında, veya 39. ve 40. maddelere göre yapılan beyan anında, 24. madde ile 26. madde 3. fıkrada öngörülen çekincelerden birini veya her ikisini koyabilirler. Başka hiçbir çekince kabul edilmez.

Taraf Devletler, koydukları çekinceyi her an geri çekebilirler. Geri çekme Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilebilir.

Çekince, yukarıdaki fıkrada sözü edilen tebliğden sonraki üçüncü ayın ilk günü geçerliliğini kaybeder.

Madde 43

Sözleşme, 37 ve 38. maddelerde öngörülen, üçüncü onay, kabul, tasvip veya katılma belgesinin tevdiinden sonraki üçüncü ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Müteakiben sözleşme,

1. Daha sonra onaylayan, kabul eden, tasvip eden veya katılan Devletler için, onay, kabul, tasvip veya katılma belgesinin tevdiinden sonraki üçüncü ayın ilk günü;

2. Sözleşmenin, 39. ve 40. maddeler uyarınca teşmil edildiği topraklar veya toprak birimleri için, sözkonusu maddelerde öngörülen tebliğden sonraki üçüncü ayın ilk günü;

yürürlüğe girer.

Madde 44

Sözleşme, 43. madde, 1. fıkra uyarınca yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, daha sonra onaylayan, kabul eden veya tasvip eden veya katılan Devletleri de kapsamak üzere beş yıllıktır.

Sözleşme, fesih hariç, zımnî olarak beş yıldan beş yıla yenilenir.

Fesih, beş yıllık sürenin sona ermesinden en az altı ay önce Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilir. Fesih, sözleşmenin uygulandığı toprakların veya toprak birimlerinin bazıları ile sınırlı olabilir.

Fesih, sadece tebliğ eden Devlet için geçerlidir. Sözleşme diğer Taraf Devletler için yürürlükte kalır.

Madde 45

Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığı, Konferans Üyesi Devletlere ve 38. madde hükümleri uyarınca katılan devletlere:

1. 37. maddede öngörülen, imza, onay, kabul ve tasvipleri;

2. 38. maddede öngörülen katılmaları;

3. Sözleşmenin 43. madde hükümleri uyarınca yürürlüğe gireceği tarihleri;

4. 39. maddede öngörülen teşmilleri;

5. 38 ve 40. maddelerde yeralan beyanları;

6. 24. maddede ve 26. maddenin 3. fıkrasında öngörülen çekinceleri ve 42. maddede öngörülen çekince geri çekmelerini;

7. 44. maddede öngörülen fesihleri;

tebliğ eder.

İşbu sözleşmeyi, aşağıda imzası bulunan, usulüne uygun şekilde yetkilendirilenler imzalamışlardır.

Lahey'de 25 Ekim 1980'de, her iki metin aynı şekilde geçerli olmak üzere, Fransızca ve İngilizce olarak, Hollanda Hükümeti arşivlerine teslim edilecek ve onaylı bir örneği, diplomatik yoldan Lahey Uluslararası Hususi Hukuk Konferansı Ondördüncü Toplantısı Üyesi Devletlere tevdii edilecek tek bir nüsha olarak tanzim edilmiştir.

MİLLETLERARASI EVLAT EDİNMEDE ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE İŞBİRLİĞİ HAKKINDA LA HAYE SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşmeyi imzalayan devletler;

Çocuğun kişiliğinin tam anlamıyla ve uyum içinde gelişmesi için bir aile ortamı içinde , mutluluk , sevgi ve anlayış içindeki bir çevrede büyümesi gerektiğini kabul ederek,

Her Devletin önceliğe sahip konu olarak, çocuğun kendi asıl ailesinin bakımı altında kalmasının sağlanması için uygun önlemleri alması gerektiğini göz önünde tutarak,

Milletlerarası evlat edinmenin, çocuğun doğduğu ülkede uygun bir ailenin bulunamadığı durumlarda çocuğa kalıcı bir aileye sahip olma avantajını sağlayabileceğini kabul ederek,

Milletlerarası evlat edinmelerin çocuğun ana menfaatlerine uygun olarak ve onun temel haklarına riayet edilerek yapılmasını sağlamak ve çocuk kaçırma, çocuk satma ile çocuk ticaretinin önlemek için gereken tedbirleri almanın zorunlu olduğuna kani olmuşlardır.

Uluslararası belgelerde beyan edilmiş olan prensipleri , özellikle de 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini ve Foster Yerleştirmesi ve Ulusal ve Uluslararası olarak Evlat Edinme Hakkında Özel Referansla birlikte (Genel Kurul Önergesi 41/85, 3 Aralık 1986) Çocuğun Korunması ve Refahı hakkındaki Sosyal ve Hukuki Prensiplerle ilgili Birleşmiş Milletler Deklarasyonunu dikkate alarak bu hususta ortak hükümler tesis etmek arzusu ile.

Aşağıdaki hükümler konusunda mutabakata varmıştır.

BÖLÜM I
SÖZLEŞMENİN UYGULAMA ALANI

Bu mevcut Sözleşmenin hedefleri şunlardır:

a) uluslararası evlat edinmelerin çocuk için en iyi şartlarda yapılmasının sağlanması ve çocuğun uluslararası hukukta tanınmış olan temel haklarıyla ilgili koruma mekanizmalarının oluşturulması

b) koruma altına alınan bu haklara uyulduğunun , o suretle de çocuk kaçırmanın , satmanın ya da çocuklardaki gidiş gelişlerin engellenmesinin sağlanması amacıyla bu sözleşmeye imza atmış olan ülkeler arasında bir işbirliği sisteminin oluşturulması

c) Sözleşme uyarınca yapılmış olan evlat edinmelerin , akit Devletler tarafından tanımasının temin edilmesi

1. Sözleşme, bir akit Devlette ("menşe Devleti") mutad olarak sakin olan (ikamet eden) çocuğun, kabul eden Devlette mutad olarak oturan eşler veya kişi tarafından menşe Devletinde evlat edinilmesinden sonra, veya kabul eden Devlette veya menşe Devletinde gerçekleşecek böyle bir evlat edinme maksadıyla, başka bir Devlete ("kabul eden Devlet") götürülmüş, götürülmekte veya götürülecek olması durumunda uygulanır.

2. Sözleşme sadece sürekli bir ana-baba (ebeveyn) – çocuk ilişkisi kuracak evlat edinmeleri kapsamına alır.

3. Sözleşmenin uygulanması, Madde 17 c) alt paragrafında öngörülen onaylamaların çocuk on-sekiz yaşına erişmeden önce verilmemiş olması halinde sona erer.

BÖLÜM II
MİLLETLERARASI EVLAT EDİNMEYLE İLGİLİ ŞARTLAR

4. Sözleşme kapsamında yapılacak olan bir evlat edinme işlemi ancak, menşe Devletindeki yetkili mercilerin aşağıda bahsedilen şartları yerine getirmesi halinde vukubulur :

a) çocuğun evlat edinilebilir olduğunun tesbit edilmesi ;

b) çocuğun menşe Devleti içerisinde yerleştirilmesi imkanları dikate alındıktan sonra milletlerarası bir evlat edinme işleminin çocuğun temel menfaatlerine uygun olduğunun belirlenmesi

c) aşağıda belirtilenlerin gerçekleştirilmesi ;

1. evlat edinme işlemi için rıza göstermesi gerekli olan kişiler , kurumlar ve ilgili mercilere , gerekli olabileceği için danışmanlık yapılması ve verecekleri rızanın hükümleri hakkında , özellikle de bir evlat edinme

işleminin çocuk ve asıl ailesi arasındaki kanuni ilişkinin sona ermesine neden olup olmayacağı hakkında bilgi verilmesi .

2. bu kişiler , kurumlar ve mercilerin rızalarını, kanunun aradığı şekle uygun ve özgür olarak vermeleri ve bunu yazılı olarak ifade etmiş veya açığa vurmuş olmaları.

3. rızanın verilmesi için ödeme veya herhangi bir şekilde telafi yapılmaması ve rızanın geri alınmaması

4. annenin rızasının gerekli olduğu durumlarda, bu rızanın ancak çocuğun doğumundan sonra verilmesi

d) çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine bağlı olarak aşağıdaki şartlar gerçekleşmiştir;

1. çocuğa, evlat edinilmesi hakkında danışmanlık yapılması ve bu evlat edinilme işleminin hükümleri ve çocuğun rızasının gerekli olduğu hallerde çocuğun vereceği rıza hakkında tam olarak bilgi verilmesi.

2. çocuğun istek ve düşüncelerinin dikkate alınması,

3. çocuğun evlat edinilmeye rıza göstermesinin gerekli olduğu hallerde, bu rızanın, kanunun aradığı şekle uygun olarak, özgürce verilmesi ve yazılı şekilde ifade edilmiş veya açığa vurulmuş olması

4. bu rızanın verilmesi için ödeme ya da herhangi bir şekilde telafi yapılmaması.

5. Sözleşme kapsamında yapılacak bir evlat edinme işlemi, ancak çocuğu kabul eden devletlerdeki yetkili mercilerin aşağıdaki şartları yerine getirmesi halinde gerçekleşecektir :

a) çocuğu evlat edinmesi muhtemel olan anne ve babaların gerekli şartlara sahip ve evlat edinme için uygun olduklarının belirlenmesi

b) çocuğu evlat edinmesi muhtemel olan anne ve babalara gerekli olabileceği için danışmanlık yapılması ve

c) çocuğun evlat edinildiği ülkeye girişi ve o ülkede sürekli olarak ikamet etmesi için gerekli olan izinin verildiği ya da verileceğinin belirlenmesi.

BÖLÜM III
MERKEZİ MAKAMLAR VE ONAYLANMIŞ MERCİLER

6. 1. Akit Devlet, Sözleşme tarafından bu tür makama verilecek olan görevleri yerine getirmek üzere Merkezi bir Makam tayin edecektir.

2. Federal Devletler, birden fazla hukuk sistemine sahip olan Devletler veya özerk bölgesel birimlere sahip olan Devletler birden fazla Merkezi Makam atamakta ve işlevlerinin yersel veya kişisel etki alanını (uzam, şumul) kesin olarak belirtmekte serbesttirler. Bir devlet tarafından birden fazla Merkezi Makamın tayin edilmesi durumunda, bu Devletteki ilgili Merkezi Makama iletilmek üzere, herhangi bir bilginin yöneltilebileceği Merkezi Makamı belirleyecektir.

7. 1. Merkezi Makamlar birbirleriyle işbirliği içerisinde olacaklardır ve çocukların korunması ve Sözleşmenin diğer hedeflerine ulaşılması için ülkelerinde bulunan yetkili makamlar arasındaki işbirliğini geliştireceklerdir

2. Aşağıdakileri yerine getirmek için uygun tüm önlemleri doğrudan alacaklardır:

a) Devletlerinde, evlat edinme ile ilgili olarak yürürlükte bulunan hukuk kuralları hakkında bilgi ve istatistikler ve standart formlar gibi diğer genel bilginin sağlanması;

b) sözleşmenin işleyişi hakkında birbirini haberdar etme ve Sözleşmenin uygulanmasında karşılaşılan engellerin mümkün olduğunca bertaraf edilmesi .

8. Merkezi Makamlar, herhangi bir evlat edinmeyle ilgili yolsuz mali ya da diğer türde kazançları engellemek ve insanları Sözleşmenin hedeflerine aykırı olan tüm uygulamalardan vazgeçirmek amacıyla doğrudan ya da kamusal makamlar aracılığıyla uygun tüm önlemleri alacaklardır.

9. Merkezi Makamlar doğrudan ya da kamusal makamlar aracılığıyla veya da ülkelerinde bulunan uygun diğer onaylanmış merciler kanalıyla özellikle aşağıdaki konularda uygun tüm önlemleri alacaklardır:

a) evlat edinme işleminin tamamlanmasını sağlamak için gerekli olduğu ölçüde, çocuğun ve çocuğun muhtemel anne ve babasının durumu

hakkında bilgi toplamak , saklamak ve bilgi alış - verişinde bulunmak ;

b) evlat edinmenin sağlanması maksadıyla işlemleri kolaylaştırmak, takip etmek ve hızlandırmak;

c) evlat edinme danışmanlığının ve ülkelerindeki evlat edinme sonrası hizmetlerin geliştirilmesini desteklemek

d) birbirine evlat edinme hakkında deneyimler içeren genel değerlendirme raporlarını tedarik etmek;

e) belirli bir evlat edinme durumu hakkında bilgi edinmek üzere diğer Merkezi Makamlar ya da kamusal makamlardan gelen gerekçeli talepleri, devletlerinin hukuk sisteminin izin verdiği oranda cevaplamak

10. Onaylar sadece kendilerine emanet edilebilen görevlerin uygun bir şekilde yürütüleceği konusunda yeterliklerini gösteren makamlar tarafından verilecek ya da devam ettirilecektir .

11. Onaylanmış bir merci şunları yapar:

a) onay veren Devletlerin yetkili makamlarınca saptanacak şartlar uyarınca ve onlar tarafından belirlenen sınırlar içinde, kar amacının söz konusu olmadığı hedefler güder

b) yüksek ahlaki standartlara ve milletlerarası evlat edinme alanında eğitim ve çalışma tecrübesine sahip kişiler tarafından yönetilir ve kadro bu doğrultuda oluşturulur

c) oluşumu, işleyişi ve mali durumu açısından bu Devletin yetkili makamları tarafından yapılacak denetime tabidir.

12. Akit Devletlerden birinde bulunan onaylanmış merci diğer bir akit Devlette ancak her iki Devletin yetkili makamlarının izin vermesi halinde işlem yapabilir.

13. Merkezi Makamların tayin edilmesi ve uygun olan yerlerde, sadece işlevlerinin kapsamı değil aynı zamanda onaylanmış mercilerin isimleri ve adresleri, akit Devletlerden her biri tarafından Uluslararası Özel Hukuk Hakkındaki La Haye Konferansının Daimi Ofisi' ne bildirilecektir.

BÖLÜM IV
ULUSLARARASI EVLAT EDİNMEDE USULE İLİŞKİN GEREKLER

14. Akit Devletlerden birinde mutaden olarak ikamet etmekte olan bir çocuğu evlat edinmek isteyen yine akit Devletlerden birinde mutaden olarak ikamet eden kişiler , devamlı olarak ikamet ettikleri ülkede bununan Merkezi Makama müracat edeceklerdir.

15. 1. Eğer çocuğu kabul eden ülkede bulunan Merkezi Makam, başvuru yapanların gerekli şartlara sahip olduğu ve evlat edinmeye uygun oldukları konusunda ikna olmuşsa , sadece kimliklerini, gerekli şartlara sahip olduklarını ve evlat edinmeye uygun olduklarını , geçmişleri, aileleri, tıbbi geçmişleri, sosyal çevreleri, evlat edinme nedenleri , ülkelerarası bir evlat edinmeyi üstlenme yeteneklerini içeren bilgileri değil aynı zamanda bakmayı üstlenecekleri çocuğun özelliklerini de içeren bir rapor hazırlayacaktır .

2. Bu raporu menşe Devletinde bulunan Merkezi Makama iletecektir.

16. 1. Menşe Devletinde bulunan Merkezi Makam, çocuğun evlat edinilebilir olduğu konusunda ikna olması durumunda aşağıda bahsedilenleri yerine getirecektir:

a) çocuğun kimliği , evlat edinilebilirlik durumu, geçmişi, sosyal çevresi, aile geçmişi ve aynı zamanda çocuğun ailesinin geçmişini de kapsayan tıbbi geçmişi ve çocuğun bazı özel ihtiyaçları hakkında bilgiler içeren bir rapor hazırlar ;

b) çocuğun yetiştirilmesini ve de ahlaki, dini ve kültürel kökenini de gerektiğince dikkate alır

c) rızaların Madde 4' de belirtildiği üzere alınmasını sağlar ve

d) öngörülen yerleştirmenin, özellikle çocuk ve evlat edinmesi muhtemel anne ve baba hakkında hazırlanmış olan raporlara dayanılarak, çocuk için en iyisi olup olmadığını belirler

2. Çocuğu kabul eden devletin Merkezi Makamına, eğer menşe Devletinde çocuğu evlat edinecek anne ve babanın kimliklerinin ortaya çıkartılmama imkanı varsa, bu kimlikleri açığa çıkarmamaya dikkat ederek , gerekli rızaların alınmış olduğunu ve yerleştirmenin belirlenmesindeki kendi nedenlerini gösteren çocuk hakkındaki raporunu iletir .

17. Menşe Devletinde, bir çocuğun muhtemel anne ve babalara emanet edilmesi gerektiği yönünde herhangi bir karar, ancak şu şartlar dahilinde verilebilir:

a) O ülkede bulunan Merkezi Makam evlat edinecek muhtemel anne ve babaların bu konuda hemfikir olduğunu garanti etmektedir;

b) Çocuğu kabul eden Devlet Hukuku ya da menşe Devletinde bulunan Merkezi Makam tarafından böyle bir onayın gerekli görüldüğü hallerde, çocuğu kabul eden Devlette bulunan Merkezi Makam bu tür bir kararı onaylamıştır. ;

c) Her iki ülkenin Merkezi Makamları evlat edinme işlemine bağlanabileceği konusunda onay vermişlerdir; ve

d) evlat edinecek muhtemel anne ve babaların gerekli niteliklere sahip olduğu ve evlat edinmeye uygun oldukları ve de çocuğun kalıcı olarak ikamet edeceği Devlete (kabul eden Devlet) giriş ve ikamet izninin verildiği ya da verileceği Madde 5 doğrultusunda belirlenmiştir .

18. Her iki ülkede bulunan Merkezi Makamlar, çocuk için menşe Devletinden ayrılma ve kabul eden Devlete girme ve devamlı olarak ikamet etme konusunda gerekli olan izinleri almak yolunda gerekli tüm adımları atacaktır.

19. 1. Çocuğun kendini kabul eden ülkeye nakledilmesi ancak Madde 17' de bahsedilen şartların yerine getirilmesiyle gerçekleşebilir.

2. Her iki Devletin Merkezi Makamları bu naklin güvenli ve uygun şartlarda ve eğer mümkünse evlat edinmesi muhtemel olan anne ve babaların eşliğinde yapılmasını sağlayacaktır.

3. Eğer çocuğun transferi gerçekleşmezse, Madde 15 ve 16' da sözü geçen raporların bunları yollayan mercilere geri yollanması gerekmektedir.

20. Merkezi Makamlar birbirlerini sadece evlat edinme süreci ve bu işlemin tamamlanması için alınan önlemler konusunda değil, aynı zamanda şartlı bir süreç gerekli ise yerleştirmenin ilerleyişi hakkında da devamlı olarak bilgilendirmelidir.

21. 1. Evlat edinmenin çocuğun, kabul eden Devlete naklinden sonra yapılacak olması halinde ve o Devlette bulunan Merkezi Makamda, çocuğun, evlat edinmesi muhtemel olan anne ve babanın yanına yerleştiril-

mesinin, onun menfaatlerine ters düşeceği duygusu, izlenimi doğduğu takdirde, Merkezi Makam, çocukları özellikle aşağıda belirtilen konularda korumak üzere gerekli önlemleri alacaktır:

a) çocuğun, evlat edinmesi muhtemel olan anne ve babalarından alınması ve çocuk için geçici olarak bakılabileceği bir yer ayarlanması;

b) Menşe Devletinde bulunan Merkezi Otoriteye danışılarak, evlat edinme maksadıyla, gecikme olmaksızın çocuk için yeni bir yerleştirme ya da , eğer bu uygun değilse, alternatif uzun vadeli bakım ayarlanması ; menşe Devletindeki merkezi makama evlat edinmesi muhtemel olan yeni anne ve babalar hakkında tam olarak gerekli bilgiler verilmedikçe herhangi bir evlat edinme işlemi gerçekleştirilmeyecektir.

c) en son çare olarak, eğer çocuğun menfaatleri gerektiriyorsa, onun geri dönüğünün ayarlanması.

2. Çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine bağlı olarak, çocuğa görüşü sorulur ve uygun olduğu durumlarda, bu Madde uyarınca alınacak önlemlerle ilgili olarak rızası alınır.

22. 1. Merkezi Makamların bu Bölümde öngörülen işlevleri, kamusal makamlar ya da Bölüm lll'de öngörülen onaylanmış merciler tarafından o ülkenin hukuk sisteminin izin verdiği ölçüde yerine getirilebilir .

2. Akit Devletlerden herhangi biri , 15 ila 21maddelerde öngörülen Merkezi Makama ait işlevlerin o Devlet hukukunun izin verdiği ölçüde ve o Devletin yetkili makamlarının denetimine tabi olarak, aşağıdaki şartları yerine getiren merciler ve kişiler tarafından da yürütülebileceğini Sözleşme Merkezine bildirebilir ;

a) o Devletin dürüstlük, mesleki yeterlilik, deneyim ve sorumluluğa ilişkin olarak aradığı şartları karşılayan ve

b) ahlaki standartlar, eğitim veya milletlerarası evlat edinme alanında çalışma tecrübesi bakımından yüksek niteliklere sahip kişi veya merciler

3. 2 . paragrafta öngörülen bildirimi yapan bir akit Devlet, Uluslararası Özel Hukuk Hakkındaki La Haye Konferansının Daimi Ofisi' ni bu mercilerin ve kişilerin isim ve adreslerinden haberdar edecektir .

4. Akit Devletlerden herhangi biri, Sözleşme merkezine, ülkesi içinde mutaden olarak ikamet etmekte olan çocukların evlat edinilmesinin, ancak Merkezi Makamların işlevlerinin 1. Paragrafta öngörüldüğü üzere yerine getirmesi halinde gerçekleşebileceğini bildirebilir .

5. 2. Paragraf uyarınca yapılan herhangi bir deklerasyona rağmen, Madde 15 ve 16'da hükme bağlanan raporlar yine de her durumda, 1 no.lu paragraf doğrultusunda ve Merkezi Makam ya da diğer yetkililer veya mercilerin sorumluluğu altında hazırlanacaktır.

BÖLÜM V
EVLAT EDİNMENİN TANINMASI VE HÜKÜMLERİ

23. 1. İlgili Devletin, evlat edinme konusunda yetkili makamı tarafından belgelenmiş olan bir evlat edinme işlemi, Sözleşme uyarınca yapılmış olması nedeniyle, diğer akit Devletler tarafından da kanuni bir işlem olarak tanınacaktır. Belge, Madde 17 c) alt paragrafında öngörülen onayların ne zaman ve kim tarafından verilmiş olduğunu belirtecektir .

2. Her akit Devlet, imzalama, onaylama, kabul etme ve uygun bulma aşamasında , o ülkede belgeleme işlemi yapmakta yetkili olan kurumun ya da kurumların kimliğini ve işlevlerini Sözleşme merkezine bildirecektir. Bu yetkili kurumlarda yapılan herhangi bir atama değişikliğini de merkeze bildirecektir.

24.Eğer evlat edinme işlemi bir akit Devletin kamu düzenine açıkça aykırı ise yanlızca o durumda çocuğun çıkarları için en iyi olan dikkate alınarak, o Devlette evlat edinmenin tanınması reddedilebilir .

25. Akit Devletlerden herhangi biri , Madde 39' un ikinci paragrafının uygulanmasıyla akdedilmiş olan bir anlaşma doğrultusunda yapılmış evlat edinme işlemlerinin tanınmasında bu Sözleşme ile bağlı kalmayacağını Sözleşme merkezine bildirebilir.

26. 1. Bir evlat edinmenin tanınması aşağıdakilerin tanınmasını içerir :

a) çocuk ve kendisini evlat eden anne ve babası arasında kanuni anne - baba ve çocuk ilişkisi

b) çocuğu evlat eden anne ve baba tarafından çocuğa gösterilecek ebeveyn sorumluluğu

c) evlat edinmenin yapıldığı akit Devlette böyle bir hükmün söz konusu olması halinde, çocuk ve anne ve babası arasında daha önceden mevcut olan hukuki ilişkinin sona erdirilmesi,

2. Eğer bir evlat edinme işlemi , çocuk ve anne ve babası arasında daha önceden mevcut olan hukuki ilişkinin sona erdirilmesi sonucunu doğuruyorsa, bu durumda çocuk kendini kabul eden Devlette ve evlat edinme işleminin tanındığı başka herhangi bir akit Devlette, bu Devletlerde aynı sonucu doğuran evlat edinme işlemlerinden kaynaklanan eşit haklardan yararlanacaktır

3. Yukarıdaki paragraflar, evlat edinmeyi tanıyan akit Devlette yürürlükte bulunup çocuğun daha fazla lehine olan hükümlerin uygulanmasına halel getirmez.

27. 1. Menşe Devletinde yapılmış olan bir evlat edinme işleminin, çocuk ile ana-baba arasındaki önceden mevcut ilişkiyi sona erdirme etkisine sahip olmadığı durumlarda, evlat edinme işlemi, evlat edinmeyi Sözleşme uyarınca tanıyan kabul Devletinde (kabul eden Devlet), belirtilen etkiye sahip bir evlat edinmeye aşağıdaki şartlar dahilinde dönüştürülebilir:

a) eğer çocuğu kabul eden Devletin hukuku buna izin veriyorsa; ve

b) Madde 4, c) ve d) alt paragraflarında işaret edilen rızalar bu tür bir evlat edinme amacıyla verilmişse ya da veriliyorsa.

2. Madde 23 evlat edinmeyi dönüştüren karar için geçerlidir.

BÖLÜM VI
GENEL HÜKÜMLER

28. Sözleşme, Menşe Devletinin, mutaden o Devlette yaşayan bir çocuğu evlat edinmenin anılan Devlette yapılmasını gerekli kılan ya da evlat edinme işleminden önce çocuğun gideceği ülkede yerleştirilmesi veya oraya naklini yasaklayan herhangi bir hukuk kuralına halel getirmez.

29. Çocuğu evlat edinmesi muhtemel anne ve babalar ile çocuğun kendi anne ve babası ya da çocuğun bakımını üstlenen diğer kişiler arasında , eğer evlat edinme aile içinde gerçekleştirilmiyorsa ya da menşe Devletinin yetkili makamları tarafından temasa geçmek için belirlenmiş

olan şartlar uygunluk söz konusu değilse , Madde 4, a) ve c) alt paragrafları ve Madde 5 a) alt paragrafında bahsedilen şartlar yerine getirilene kadar hiçbir temas olmayacaktır .

30. 1. Akit Devletin yetkili makamları çocuğun kökeni hakkında kendileri tarafından tutulmakta olan bilgileri , özellikle de anne ve babasının kimlikleri ve de tıbbi geçmişleri hakkındaki bilgileri saklarlar .

2. O ülkenin kanunlarının izin verdiği ölçüde çocuğun ya da temsilcisinin, uygun bir şekilde rehberlik edilerek bu tür bilgilere ulaşabilmesini sağlarlar .

31. Madde 30 'a halel getirmeksizin, Sözleşme uyarınca toplanan ve aktarılan kişisel veriler, özellikle Madde 15 ve 16' da işaret edilen veriler sadece toplanma ve aktarılma amaçları için kullanılacaktır.

32. 1. Hiç kimse ülkelerarası evlat edinme işleminden, yolsuz maddi ya da başka türlü bir kazanç elde edemez.

2. Sadece, evlat edinmeyle ilgisi bulunan kişilere yapılacak makul mesleki ücretleri içeren masraflar ve harcamalar için ödeme yapılır.

3. Evlat edinmeyle ilgisi bulunan mercilerde çalışan müdürler, idareciler ve ücretliler yapılan hizmete göre aşırı bir şekilde yüksek olan ücretler almayacaklardır.

33. Sözleşmenin herhangi bir hükmüne riayet edilmediğini ya da buna riayet edilmeyeceği konusunda ciddi bir tehlike olduğunu ortaya çıkaran yetkili bir makam, kendi Devletinde bulunan Merkezi Makama derhal haber verecektir. Bu Merkezi Otorite , uygun önlemlerin alındığının temin edilmesinden sorumlu olacaktır.

34. Belgenin gönderildiği Devletin yetkili makamı eğer talepte bulunursa, böyle bir durumda , aslıyla uyumlu olduğunun belgelendiği bir çeviri de tedarik edilecektir. Aksine düzenleme olmadığı takdirde, bu tür bir çevirinin ücretinin çocuğu evlat edinecek anne ve baba tarafından karşılanması gerekmektedir.

35. Akit Devletlerin yetkili makamları evlat edinme işleminde işbilir, hızlı şekilde hareket edeceklerdir.

36. Evlat edinme konusunda farklı bölgesel birimlerde uygulanabilir olan iki ya da daha çok hukuk sistemine sahip olan bir ülkeyle ilgili olarak.

a) bu Devlette bulunan mutad meskene yapılacak herhangi bir atıf, o Devletin bölgesel bir birimindeki asıl ikamete yapılmış gibi yorumlanacaktır ;

b) o Devletin hukukuna yapılacak herhangi bir atıf, ilgili bölgesel birimde yürürlükte olan hukuka yapılmış gibi yorumlanacaktır ;

c) o Devlette bulunan yetkili mercilere ya da kamu makamlarına yapılacak herhangi bir atıf, o bölgesel birimde işlem yapmaya yetkili olan ilgili yetkili mercilere yapılmış gibi yorumlanacaktır ;

d) o ülkede bulunan onaylanmış mercilere yapılan herhangi bir atıf o ülkenin bölgesel biriminde bulunan onaylanmış mercilere yapılmış gibi yorumlanacaktır.

37. Evlat edinme hakkında , farklı kategorideki kişilerle ilgili iki ya da daha fazla hukuk sistemine sahip Devletlerle ilgili olarak, o ülkenin hukukuna yapılacak herhangi bir atıf, o Devletin hukuku tarafından belirlenmiş olan hukuk sistemine yapılmış gibi yorumlanacaktır.

38. Farklı bölgesel birimlerin evlat edinmeyle ilgili olarak kendilerine özgü farklı hukuk kurallarına sahip olduğu bir Devlette, eğer birleşik bir hukuk sistemine sahip bir Devlet bu şekilde uygulama yapmakla yükümlü değilse, Sözleşmeyi uygulamakla yükümlü kalmayacaktır.

39. 1. Sözleşme, akit Devletlerin taraf olduğu ve Sözleşmenin düzenlendiği konularda hükümler içeren bir milletlerarası belgenin uygulanmasına, taraf Devletlerce böyle bir belgede aksine bildirimde (deklarasyonda) bulunulmadıkça halel getirmez.

2. Akit Devletlerden ülkelerden herhangi biri , Sözleşmenin uygulanmasının karşılıklı ilişkilerde daha iyi hale getirilmesi amacıyla, bir veya daha fazla akit Devletle anlaşma yapabilir. Bu anlaşmalar, sadece 14 ila 16. ve 18 ila 21. madde hükümlerine aykırılık taşıyabilir. Böyle bir anlaşma akdetmiş olan Devletler, bunun bir suretini Sözleşme merkezine ileteceklerdir.

40. Sözleşmeye yapılacak herhangi bir ihtirazi kayda izin verilmez.

41. Çocuğu kabul eden Devlette ve menşe Devletlerinde Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra Madde 14 gözetilerek yapılan bir başvurunun alındığı her durumda Sözleşme geçerli olacaktır.

42. Uluslararası Özel Hukuk Hakkındaki La Haye Konferansı Genel Sekreteri, Sözleşmenin pratikteki işleyişini gözden geçirmek amacıyla Özel bir Komisyonu düzenli aralıklarla toplantıya çağıracaktır .

BÖLÜM VII
SON HÜKÜMLER

43. 1. Sözleşme, Onyedinci Oturumunda Uluslararası Özel Hukuk Hakkındaki La Haye Konferansının Üyesi olan Devletlerin ve bu Oturuma katılan diğer Devletlerin imzasına açık olacaktır .

2. Sözleşme onaylanacak, kabul edilecek ya da uygun bulunacak ve onaylama, kabul etme veya uygun bulma belgeleri Sözleşmenin merkezi olan Hollanda Krallığı, Dış İşleri Bakanlığı tarafından saklanacaktır .

44. 1. Başka bir Devlet de , Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra Madde 46, 1. Paragraf uyarınca buna katılabilir.

2. Katılma belgeleri Sözleşme merkezinde saklanacaktır.

3. Bu tür katılmalar, bu Sözleşmeye katılan ve Madde 48, b) alt paragrafında öngörülen bildirimi aldıktan sonra altı ay içinde bu katılmaya itiraz etmeyen akit Devletler arasındaki ilişkiler açısından hüküm doğurur. Bu tür bir itiraz, Devletlerin katılmasından sonra Sözleşmenin tanınması, kabul edilmesi ve onaylanmasını müteakiben de yapılabilir . Bu tür herhangi bir itiraz Sözleşme merkezine bildirilecektir.

45. 1. Eğer bir Devlet Sözleşmede düzenlenen konularla ilgili olarak uygulanabilir olan birden fazla hukuk sistemine sahip iki ya da daha fazla bölgesel birime sahipse, Sözleşmenin o ülkenin tüm bölgesel birimlerine ya da bunlardan birine ya da daha fazlasına teşmil edileceğini imza, onay, kabul ve uygun bulma veya da katılma aşamasında bildirebilir ve istediği herhangi bir zamanda başka bir deklerasyon sunarak bu deklerasyonda değişiklik yapabilir .

2. Bu tür herhangi bir deklarasyon Sözleşme merkezine bildirilecektir ve Sözleşmenin geçerli olduğu bölgesel birimler açıkça belirtilecektir.

3. Eğer bir Devlet bu Madde uyarınca hiç bir deklerasyon yapmazsa, o halde Sözleşme o Devletin tüm bölgesel birimlerine teşmil edilecektir.

46. 1. Sözleşme Madde 43' de öngörülen onaylama, kabul etme ve uygun görme ile ilgili üçüncü belgenin alınmasından sonra geçen üç ayın tamamlanmasını takib eden ayın ilk günü yürürlüğe girecektir .

2. Sözleşme

a) Sözleşmeyi sonradan onaylayan, kabul eden ve uygun gören ya da buna katılan her bir Devlet için tanıma, kabul etme ve onaylamayla ilgili üçüncü belgenin verilmesinden sonra geçen üç ayın tamamlanmasını takip eden ayın ilk gününden

b) Sözleşmenin Madde 45'e uygun olarak teşmil edilmiş olduğu bölgesel bir birim için o Maddede öngörülen bildirimin yapılmasını müteakiben geçen üç aylık sürenin tamamlanmasından sonraki ayın ilk gününden sonra yürürlüğe girer.

47. 1. Sözleşmeye taraf olan bir ülke , Sözleşme merkezine yazılı bildirimde bulunarak sözleşmenin feshedileceğini duyurabilir .

2. Fesih, Sözleşme merkezi tarafından bildirimin alınmasını müteakiben geçen oniki ayın tamamlanmasından sonraki ayın ilk günü hüküm doğurur. Feshin hüküm doğurması için, yazılı bildirimde daha uzun bir süre öngörülmüşse, fesih, yazılı bildirimin merkez tarafından alınmasını müteakiben, belirtilen sürenin bitimi ile hüküm ifade eder.

48. Sözleşme merkezi, Uluslararası Özel Hukuk Hakkındaki La Haye Konferansına üye Devletlere, 17. Dönem Toplantısına katılan diğer Devletlere ve Madde 44ıe uygun olarak katılmış Devletlere, aşağıda belirtilenleri tebliğ eder.

a) Madde 43 ' de öngörülen imza, onay, kabul ve uygun bulmalar ;

b) Madde 44' de öngörülen katılmalar ve bu katılmalara yönelik itirazlar;

c) Madde 46 uyarınca Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarih;

d) Madde 22, 23, 25 ve 45 'de öngörülen bildirim ve tayinler;

e) Madde 39'da öngörülen anlaşmalar;

f) Madde 47' de öngörülen fesihler .

ÇOCUK HAKLARININ UYGULANMASINA DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ

Avrupa Andlaşmaları

ETS No. 160

Strazburg, 25.1.1996

Önsöz

Avrupa Konseyi`ne Üye Devletler ve burada imzası bulunan diğer Devletler,

Avrupa Konseyinin amacının, üyeleri arasında birliği arttırmak olduğunu düşünerek;

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşmeye, özellikle de Taraf Devletlerin adı geçen Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri almalarını gerektiren Madde 4'ü göz önüne alarak;

Çocuk Hakları Meclis Toplantısında getirilen 1121 sayılı Tavsiye`nin (1990) içeriği dikkate alınarak;

Çocukların hakları ve yüksek yararının teşvik edilmesi gerektiğine ve bu nedenle çocukların, özellikle de kendilerini etkileyen aileye ilişkin kovuşturmalarda haklarını kullanma fırsatı olması gerektiğine inanmış olarak;

Çocukların haklarının ve yüksek yararının teşvik edilmesini sağlamak için çocuklara kendileri ile ilgili bilgilerin sunulması ve çocukların görüşlerine gereken ağırlığın verilmesi gerektiğini kabul ederek;

Çocukların haklarının ve yüksek yararının korunması ve teşvik edilmesinde ana babanın rolünün önemini kabul ederek ve ihtiyaç duyulduğunda, bu tür bir koruma ve teşvike Devletlerin de katılması gerektiğini düşünerek;

Ancak, herhangi bir uyuşmazlık ortaya çıktığında ailelerin konuyu adli bir makama taşımadan önce kendi aralarında anlaşarak çözmeye çalışmalarının tercih edilir olduğu düşünülerek,

Aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Bölüm I
Sözleşmenin kapsamı, amacı ve tanımlar

Madde1 - Sözleşmenin kapsamı ve amacı

• Bu Sözleşme, 18 yaşını henüz tamamlamamış çocuklara uygulanacaktır.

• İşbu Sözleşmenin amacı çocukların, yüksek yararları göz önünde bulundurularak, haklarının teşvik edilmesi, usul haklarının tanınması ve çocukların, kendileri veya diğer kişiler veya organlar yoluyla bilgilendirilmelerinin ve yasal makamlar karşısında kendilerini etkileyen kovuşturmalara katılmalarına izin verilmesinin sağlanmasıyla haklarını kullanmalarının kolaylaştırılmasıdır.

• Bu Sözleşmenin amaçları dikkate alındığında, adli bir makam önünde çocuğa ilişkin olarak gerçekleştirilen kovuşturmalar, özellikle ıkametgah ve çocuğa erişim gibi velayete ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesini içerenler, aileye ilişkin kovuşturma olarak adlandırılır. Her Devlet, Sözleşmeyi imzaladığında ya da onay, kabul veya katılma belgesini Avrupa Konseyi Genel Sekreteri nezdine tevdi ettiğinde, bu Sözleşmenin geçerli olacağı, adli makamlar karısında gerçekleştirilen en az üç farklı dalda aile davası belirtmekle yükümlüdür.

• Taraflardan herhangi biri, ek bildiri ile, Sözleşmenin geçerli olacağı diğer dallarda aile davaları belirtebilir veya 5 inci maddenin, 9 uncu maddenin 2 nci fıkrasının, 10 uncu maddenin 2 nci fıkrasının ve 11 inci maddenin uygulanmasına ilişkin bilgi sağlayabilir.

• Bu Sözleşmede yer alan hiçbir şey, Tarafların çocuk haklarının teşvik edilmesi ve uygulanmasına daha elverişli kuralları uygulamasını engelleyemez.

Madde2 – Tanımlar

Bu Sözleşmenin amaçları itibariyle:

• “adli makam” terimi bir mahkeme veya eşit güçlere sahip bir idari makam anlamına gelmektedir.

• “velayet yükümlülüğü taşıyanlar” terimi velayete ilişkin yükümlülüklerin bir kısmını ya da tamamını kullanma hakkına sahip ana babalar ve diğer kişiler ya da kurumlar anlamına gelmektedir.

• “temsilci” terimi adli bir makam karşısında çocuğun adına hareket etmekle görevlendirilmiş bir kişi, örneğin bir avukat, ya da kurum anlamına gelmektedir.

• “ilgili bilgi” terimi çocuğun yaşına ve kavrama seviyesine uygun olan ve çocuğa zararı dokunmadığı sürece, çocuğun haklarını tam bir şekilde kullanabilmesi için ona sunulacak olan bilgi anlamına gelmektedir.

Bölüm II
Çocuk haklarının uygulanmasını teşvik etmeye yönelik usule ilişkin yöntemle

A. Çocuğun usule ilişkin hakları

Madde 3 – Bilgilendirilme ve kovuşturmalarda görüşlerini ifade etme hakkı

İç hukuk tarafından görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olduğu düşünülen çocuğa, adli makamlar karşısında kendisini etkileyen kovuşturmalarda, aşağıda sıralanan haklar ve bunları talep etme yetkisi verilmelidir:

ilgili tüm bilgileri edinme;

görüşlerine başvurulması ve görüşlerini ifade etme;

bu görüşlere uyulmasının ve herhangi bir kararın olası sonuçları hakkında bilgilendirilme.

Madde 4 – Özel bir temsilci atanması için başvuru hakkı

• 9 uncu maddenin konusu olduğu üzere, çocuğu etkileyen adli kovuşturmalarda, velayet hakkına sahip olan kişilerin çocuğu temsil etmeleri, çocuğun yararına aykırı olduğu için, iç hukuk tarafından engelleni-

yorsa, çocuğun bizzat veya diğer kişiler ya da organlar yoluyla özel bir temsilci için başvurma hakkı olmalıdır.

• Devletler, 1 inci fıkrada yer alan hakkı iç hukuk tarafından görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip kabul edilen çocukla sınırlandırmakta serbesttirler.

Madde 5 – Usule ilişkin diğer olası haklar

Taraflar, çocuklara kendilerini etkileyen adli makamlar karşısındaki kovuşturmalarla ilgili olarak, özellikle de aşağıda sıralananlar başta olmak üzere, usule ilişkin ek haklar tanımayı göz önünde bulundurmalıdırlar:

görüşlerini ifade etmekte kendilerine yardımcı olması için, kendi seçimleri olan uygun bir kişi tarafından yönlendirilme konusunda başvurma hakkı;

bizzat ya da diğer kişiler veya organlar yoluyla kendilerine özerk bir temsilci, uygun olduğu durumlarda bir avukat, tayin etme hakkı;

kendi temsilcilerini atama hakkı;

bu tür kovusturmalarda tarafların sahıp oldugu hakların bır kısmından ya da tümünden yararlanma hakkı

B. Adli Makamların Rolü

Madde 6 – Karar verme aşaması

Çocuğu etkileyen kovuşturmalarda adli makam, karar vermeden önce :

elinde bulunan bilgilerin çocuğun yüksek yararı doğrultusunda bir karar verilebilmesi için yeterli olup olmadığını gözden geçirmeli ve gerektiğinde, özellikle de velayet hakkına sahip olanlardan, ek bilgi toplamalıdır.

İç hukuk tarafından görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olduğu düşünülen çocuğun durumunda:

çocuğun tüm ilgili bilgiyi edinmesi sağlanmalı;

çocuğun yüksek yararına açıkça karşı olmadığı sürece, uygun vakalarda çocuğa doğrudan, gerekiyorsa özel olarak, veya diğer kişiler ya da kurullar yoluyla danışılmalıdır; çocuğun görüşlerini ifade etmesine izin verilmelidir.

çocuk tarafından ifade edilen görüşlere gereken özen gösterilmelidir.

Madde 7 – Hızlı hareket etme zorunluluğu

Çocuğu etkileyen kovuşturmalarda adli makamlar gereksiz gecikmelerden kaçınmak için hızlı hareket etmeli ve kararların hızlı bir şekilde yürürlüğe konmasını sağlamaya yönelik usuli işlemler mevcut olmalıdır. Acil durumlarda, adli makamlar uygun olan yerlerde derhal yürürlüğe girebilecek kararlar alma yetkisine sahip olmalıdır.

Madde 8 – Bağımsız hareket etme

Çocuğu etkileyen kovuşturmalarda adli makamlar, iç hukuk tarafından çocuğun refahının tehlikede olduğu belirlenen durumlarda, bağımsız hareket etme gücüne sahip olmalıdırlar.

Madde 9 – Temsilci Atanması

1. Çocuğu etkileyen kovuşturmalarda, velayet hakkına sahip olan kişilerin çocuğu temsil etmelerinin, çocuğun yararına ters düştüğü için, iç hukuk tarafından engellendiği durumlarda adli makamlar kovuşturmalar için çocuğa özel bir temsilci atama yetkisine sahip olmalıdır.

2. Taraflar, çocuğu etkileyen kovuşturmalarda adli makama çocuğu temsil etmesi için özerk bir temsilci, uygun olduğu durumlarda bir avukat, atama yetkisi sağlamayı göz önünde bulundurmalıdırlar.

C. Temsilcilerin Rolü

Madde 10

1. Adli makamlar karşısında çocugu etkıleyen kovuşturmalarda, çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, temsilci:

• İç hukuk tarafından görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olduğu düşünülüyorsa, çocuğa tüm ilgili bilgileri sağlamalıdır.

• İç hukuk tarafından görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olduğu düşünülüyorsa, çocuğa görüşlerine uyulmasının ve temsilcinin herhangi bir hareketinin olası sonuçları konularında açıklamalar getirmelidir.

• Çocuğun görüşlerini saptamalı ve bu görüşleri adli makama sunmalıdır.

a) Taraflar, 1 inci fıkranın hükümlerini velayet hakkına sahip olanları kapsayacak şekilde genişletmeyi düşünmelidirler.

D. Bazı hükümlerin kapsamının genişletilmesi

Madde 11

Taraflar; 3üncü, 4üncü ve 9uncu madde hükümlerini, baska makamlar onunde çocuğu ilgilendiren kovusturmalara ve kovusturmanın konusuna girmemekle birlikte çocuğu etkılemeyen diğer durumlara da uygulamayı düşünmelidir.

E. Ulusal Organlar

Madde 12

(2) Taraflar, 2 nci fıkrada ortaya konan işlevleri yerine getiren organlar aracılığıyla, çocuk haklarının teşvik edilmesi ve kullanımını desteklemelidirler.

(3) Bu işlevler şunlardır:

(2) çocuk haklarının kullanımına ilişkin yasanın güçlendirilmesi hakkında öneriler sunulması;

(3) çocuk haklarının kullanımına ilişkin taslak mevzuat üzerine fikir beyan edilmesi;

(4) kitle iletişim araçlarına, kamuya ve çocuklarla ilgili konuları ele alan kişi ve organlara çocuk haklarının kullanımı hakkında genel bilgi verilmesi;

(5) çocukların görüşlerinin alınması ve onlara ilgili bilgilerin sunulması.

F. Diğer hususlar

Madde 13 –Uyuşmazlıkların Çözümlenmesinde Arabuluculuk veya diğer süreçler

Uyuşmazlıkların önlenmesi veya giderilmesi ya da adli makamlar karşısında kovuşturmalardan kaçınılması için Taraflar, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde ve Tarafların belirleyeceği uygun durumlarda uzlaşmaya varılmasında, arabuluculuğa veya diğer süreçlere başvurmalıdır.

Madde 14 – Yasal yardım ve tavsiye

İç hukuk, çocukların kendilerini etkileyen kovuşturmalarda temsil edilmesine yönelik yasal yardım ve tavsiyede bulunuyorsa, bu hükümler 4 üncü ve 5 inci maddelerde ele alınan konularla ilişkili olarak işlenmelidir.

Madde 15 – Diğer uluslararası belgelerle ilişkiler

Bu Sözleşme, çocukların ve ailelerin korunması bağlamında ortaya çıkan özel konuları ele alan ve işbu Sözleşme Taraflarından herhangi birinin taraf olduğu diğer uluslararası belgelerin uygulanmasına kısıtlama getirmeyecektir.

Bölüm III
Daimi Komite

Madde 16 – Daimi Komitenin oluşturulması ve işlevleri

(2) Daimi Komite, bu Sözleşmenin amaçları dogrultusunda kurulmuştur.

(3) Daimi Komite, bu Sözleşmeye ilişkin sorunları gözlem altında tutacaktır; özellikle de:

(2) Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin karsılasılan soruları ele alabilir. Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin olarak Daimi Komite`nin varacağı nihai kararlar bir tavsiye kararı niteliğini taşıyabilir; tavsiye kararı Komite`nin dörtte üç çoğunluğu ile kabul edilebilir.

(3) Sözleşmeye ilişkin değişiklik veya ek hüküm önerilerinde bulunabilir ve 20 nci madde uyarınca yapılan önerileri inceleyebilir.

(4) 12 nci maddenin 2 nci fıkrasında belirtilen işlevlere sahip ulusal organlara tavsiye ve yönlendirmede bulunabilir ve bu organlar arasında uluslararası işbirliğini teşvik edebilir.

Madde 17 – Daimi Komitenin Oluşumu

(2) Tarafların her biri Daimi Komitede bir ya da daha fazla delege ile temsil edilebilir. Tarafların her birinin sadece bir oy hakkı vardır.

(3) 21 inci maddede bahsi geçen ve bu Sözleşmeye Taraf olmayan

Devletlerden herhangi biri Daimi Komitede gözlemci olarak temsil edilebilir. Aynı durum, 22 nci madde uyarınca Sözleşmeye katılmaya davet edilmiş diğer herhangi bir devlet veya Avrupa Topluluğu için de geçerlidir.

(4) Taraflardan biri Genel Sekretere, en az bir ay önceden, itirazını bildirmedikçe, Daimi Komite aşağıda sıralanan kuruluşları, tüm toplantılara, bir toplantıya ya da bir toplantının bir kısmına, gözlemci olarak davet edebilir:

(2) yukarıda bulunan 2 nci fıkrada belirtilmemiş olan Devletlerden herhangi biri;

(3) Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi;

(4) Avrupa Topluluğu;

(5) herhangi bir uluslararası hükümet organı

(6) 12 nci maddenin 2 nci fıkrasında değinilmiş olan işlevlerden bir ya da daha fazlasına sahip ulusal kamu kuruluşu ya da sivil toplum kuruluşu.

4. Daimi Komite, çocuk haklarını ele alan ilgili herhangi bir kuruluşla bilgi alış verişinde bulunabilir.

Madde 18 – Toplantılar

(2) Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesini takip eden üçüncü yılın sonunda ve kendi insiyatifine dayanarak bu tarihten sonraki herhangi bir zamanda Daimi Komiteyi toplanmaya davet eder.

(3) Daimi Komitede, ancak Tarafların en az yarısı mevcut olduğu sürece karar alınabilir.

(4) 16 ncı ve 20 nci maddelere konu olduğu üzere, Daimi Komitenin kararları mevcut üyelerin çoğunluğu ile alınır.

(5) Sözleşmenin hükümlerine bağlı olan Daimi Komite, kendi usul kurallarını ve Sözleşme dahilinde bulunan görevlerin gerçekleştirilmesine yönelik kurduğu çalışma gruplarının usulüne ilişkin kuralları belirler.

Madde 19 – Daimi Komite Raporları

Her toplantıdan sonra Daimi Komite, Taraflara ve Avrupa Konseyi Bakanlar Kuruluna toplantıda geçen görüşmeler ve alınan kararlara ilişkin bir rapor iletecektir.

Bölüm IV
Sözleşmenin Değiştirilmesi

Madde 20

(2) Taraflardan birinin veya Daimi Komitenin Sözleşme maddelerine ilişkin getirdiği herhangi bir değişiklik veya ek önerisi Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilecek ve Genel Sekreter tarafından, bir sonraki Daimi Komite toplantısından en az iki ay önce bu Sözleşmeyi 21 inci madde hükmü uyarınca imzalamaya davet edilmiş Avrupa Konseyi üye Devletlerine, her imza sahibine, Tarafların herbirine, her Devlete veya 22 nci madde hükmü uyarınca bu Sözleşmeye katılmaya davet edilen Avrupa Topluluğuna gönderilecektir.

(3) Bir önceki fıkra uyarınca önerilen herhangi bir değişiklik Daimi Komite tarafından incelenip, dörtte üç oy çoğunluğuyla kabul edilen metin onay için Bakanlar Kuruluna teslim edecektir. Bu metin, onaylandıktan sonra, kabul için Taraflara gönderilecektir.

(4) Her değişiklik, Tarafların tümünün değişikliği kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirmesinden sonraki bir aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Bölüm V
Son Hükümler

Madde 21 – İmzalama, onay ve yürürlüğe girme

(6) Bu Sözleşme, Avrupa Konseyine üye Devletlerin ve üye olmayan ancak bu Sözleşmenin hazırlanmasına katılan Devletlerin imzasına açıktır.

(7) Bu sözleşmenin etkili olması, bu sözleşmeye icazet, kabul ya da onay verilmesine bağlıdır. İcazet, kabul ya da onay belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri nezdine tevdi edilir.

(8) Bu Sözleşme, en azından ikisi Avrupa Konseyne üye Devlet olmak üzere üç Devletin bir önceki fıkra uyarınca Sözleşmenin yükümlülükleri altına girmeyi kabul ettikleri tarihten sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

(9) Sözleşmeyi imzalayarak yükümlülük altına girmeyi kabul eden imza sahipleriyle ilgili olarak, bu Sözleşme ıcazet, kabul ya da onay belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 22 – Üye statüsünde olmayan Devletler ve Avrupa Topluluğu

a) Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu, kendi insiyatifine dayanarak ya da Daimi Komitenin önerisiyle ve Tarafların görüşlerini de alarak, Sözleşmenin hazırlanmasına katılmamış ve Avrupa Konseyine üye statüsünde olmayan her Devleti veya Avrupa Topluluğunu, Avrupa Konsey Tüzüğünün 20 nci maddesinin d alt fıkrası uyarınca belirtilen çoğunluğun sağlanmasıyla alınan karar doğrultusunda ve Bakanlar Kurulunda yer alma hakkına sahip sözleşmeci Devletlerin oy birliğiyle Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.

b) Katılan her Devlete veya Avrupa Topluluğuna ilişkin olarak Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri nezdine tevdi edildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 23 - Bölgesel Uygulama

d) Her Devlet bu Sözleşmenin, imzalanması ya da ıcazet, onay, kabul veya katılım belgesinin tevdi edilmesi sırasında, uygulanacağı bölge ya da bölgeleri belirtebilir.

e) Taraflardan her biri, ileri bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirimde bulunarak, bu Sözleşmenin uygulama kapsamına bildiride belirttiği ve uluslararası ilişkilerinden sorumlu ya da adına taahhütte bulunma yetkisine sahip olduğu herhangi bir bölgeyi dahil edebilir. Böyle bir bölgeye ilişkin olarak Sözleşme, ilgili bildirinin Genel Sekreter tarafından alındığı tarihten sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

f) Yukarıda yer alan iki fıkra uyarınca yapılan her bildiri, böyle bir bildiride adı geçen herhangi bir bölgeye ilişkin olarak, Genel Sekretere iletilen yazılı bir bildirimle geri alınabilir. Böyle bir bildirim, Genel Sekreter

tarafından alındığı tarihi izleyen üç aylık sürenin dolmasından sonraki ayın ilk gününde işlerlik kazanır.

Madde 24 – Çekinceler

Sözleşmeye hiçbir çekince konamaz.

Madde 25 – Fesih

a) Taraflardan herhangi biri, bu Sözleşmeyi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine vereceği yazılı bildirim yoluyla feshedebilir.

b) Fesih, bildirimin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden sonraki üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın ilk günü geçerlik kazanır.

Madde 26 – Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Konsey üyesi Devletlere, her imza sahibine, Taraflardan her birine ve bu Sözleşmeye katılmaya davet edilmiş olan diğer her devlete veya Avrupa Topluluğuna aşağıda yer alan hususları bildirecektir:

her imza;

tevdi edilen her icazet, onay, kabul ve katılma belgesi;

21 inci ve 22 nci maddeler uyarınca, bu Sözleşmeye ilişkin her yürürlüğe giriş tarihi;

20 nci madde uyarınca kabul edilen her değişiklik ve böyle bir değişikliğin yürürlüğe girdiği tarih;

1 inci ve 23 üncü maddeler uyarınca yapılan her bildirim;

25 inci madde hükmü uyarınca yapılan her fesih;

bu Sözleşmeye ilişkin diğer tüm yasalar, bildirimler ve iletiler.

Tam yetkili kılınan aşağıda yer alan imza sahipleri, yukarıdaki hükümlerin ışığında, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

25 Ocak 1996'da Strazburg'da yapılmış olup, İngilizce ve Fransızca metinleri de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek bir kopya halinde Avrupa Konseyi arşivlerine tevdi edilecektir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşmenin tasdik edilmiş kopyalarını Avrupa Konseyine üye her

Devlete, üye olmayan ancak bu Sözleşmenin hazırlanmasına katılmış olan Devletlere, Avrupa Topluluğuna ve bu Sözleşmeye katılmaya davet edilmiş her Devlete iletecektir.

BEYAN METNİ

Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmeínin 1. Maddesinin 4. Paragrafı uyarınca, Sözleşmenin adli bir makam önünde aşağıdaki kategori aile hukuku davalarında uygulanacağını beyan eder.

1.Boşanma davaları, 2. Ayrılık davaları,3. Çocukların velayetine ilişkin davalar, 4. Ebeveynle Çocuk arasında kişisel ilişki kurulması, 5. Babalığın mahkeme kararı ile kurulmasına ilişkin davalarî

AVRUPA KONSEYİ ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMAR VE SÖMÜRÜYE KARŞI KORUNMASI SÖZLEŞMESİ

Bakanlar Kurulundan

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Karar

Karar Numarası	**:** 2011/2060
Karar Tarihi	**:** 18.07.2011
Resmi Gazete Tarihi	**:** 10.09.2011
Resmi Gazete Sayısı	**:** 28050

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına 25/10/2007 tarihinde Lanzarote'de imzalanan ve 25/11/2010 tarihli ve 6084 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi"nin onaylanması; Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 18/7/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Önsöz

Avrupa Konseyi Üye Devletleri ile diğer imza edenler;

Avrupa Konseyinin amacının üyeleri arasında daha sıkı birlik oluşturmak olduğunu göz önünde bulundurarak;

Her çocuğun küçük olma durumunun gerektirdiği ailesi, toplum ve Devlet tarafından koruma tedbirlerine hakkı olduğunu göz önünde bulundurarak;

Çocukların cinsel sömürüsünün, özellikle çocuk pornografisi ve fuhuşunun ve çocukların her türlü cinsel istismarının, yurtdışında işlenen fiiller dahil olmak üzere, çocukların sağlık ve psikososyal gelişimi açısından yıkıcı olduğunu dikkate alarak;

Çocukların cinsel sömürüsünün ve istismarının hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin (ICT) çocuklar ve failler tarafından artan kullanımı ile ilgili olarak endişe verici oranlara ulaştığı ve çocukların cinsel sömürüsü ve istismarım engellemek ve bununla mücadele etmek için uluslararası işbirliği gerektiği dikkate alınarak;

Çocukların iyilik ve menfaatinin tüm üye Devletler tarafından paylaşılan temel değerler olduğunu ve hiçbir ayrım yapmadan geliştirilmesi gerektiğini göz önünde bulundurarak;

Çocukların cinsel sömürüsüne son verme tedbirlerinin detaylandınlması çağrısı yapan Devlet ve Hükümet Başkanları Avrupa Konseyi 3. Zirvesinde (Varşova, 16-17 Mayıs 2005) kabul edilen Eylem Planını hatırlayarak;

Çocukların ve genç yetişkinlerin cinsel sömürüsü, pornografisi ve fuhuşu ile ticaretine ilişkin Bakanlar Komitesinin R (91) 11 Numaralı Tavsiye Kararını, çocukların cinsel sömürüye karşı korunması konusundaki Rec (2001) 16 Tavsiye Kararını, Bilişim Suçlan Sözleşmesini (ETS No. 185), özellikle buradaki 9ıuncu maddeyi, ve Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine karşı Eylem Sözleşmesini (CETS No. 197) Özellikle hatırlayarak;

İnsan Haklan ve Temel Özgürlükler Birleşmiş Milletler Sözleşmesini (1950, ETS No. 5), gözden geçirilmiş Avrupa Sosyal Haklan Sözleşmesini (1996, ETS No. 163) ve Avrupa Çocuk Haklannm Kullanımı Sözleşmesini (1996, ETS No. 160) akılda tutarak;

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklan Sözleşmesi, özellikle ilgili 34. maddesini, Çocukların Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadm ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandınlmasına Dair Protokol, Uluslararası Çalışma Örgütü Çok Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesini de akılda tutarak;

Çocukların Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pomografisiyle Mücadeleye İlişkin Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Karanm (2004/68/JHA), Mağdurların Cezai Takibatlardaki Durumu Hakkındaki Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Karanm (2001/220/JHA) ve İnsan Ticaretiyle Mücadeleye ilişkin Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Karanm (2002/629/JHA) akılda tutarak;

Bu alanda ilgili diğer uluslararası belgeleri ve programları, özellikle Çocuklann Ticari Amaçla Cinsel Sömürüsüne Karşı 1. Dünya Kongresinde (27-31 Ağustos 1996) kabul edilen

Stockholm Beyannamesi ve Eylem Gündemini, Çocukların Ticari Amaçla Cinsel Sömürüsüne Karşı 2. Dünya Kongresinde (17-20 Aralık 2001) kabul edilen Yokohama Küresel Taahhüdünü, Çocukların Ticari Amaçla Cinsel Sömürüsüne karşı 2. Dünya Kongresine Hazırlık Konferansında (20-21 Kasım 2001) kabul edilen Budapeşte Taahhüdü ve Eylem Planım, 3. Zirveyi takiben kabul edilen ve Monako Konferansında (4-5 Nisan 2006) başlatılan "Çocuklara uygun bir dünya" Birleşmiş Milletler S-27/2 Genel Kurul Kararım ve "Çocuklar için ve çocuklarla bir Avrupa kurmak" adlı üç yıllık programını gerektiği gibi hesaba katarak;

Çocukları, fail kim olursa olsun, cinsel sömürü ve istismara karşı koruma ve mağdurlara yardım sağlama ortak amacına etkin şekilde katkıda bulunmaya kararlı olarak;

Her türlü cinsel sömürü ve istismara karşı mücadelenin önleyici, koruyucu ve ceza hukuku yönlerine odaklanan ve özel bir gözetim mekanizması kuran kapsamlı bir uluslararası belge hazırlama ihtiyacını göz önünde bulundurarak, aşağıdaki gibi anlaşmışlardır:

1. Bolüm
Amaçlar, ayrımcılık yapmama ilkesi ve tanımlar

Madde 1- Amaçlar

1- Bu Sözleşmenin amaçları:

a çocukların cinsel sömürüsü ve istismarım engellemek ve bunlarla mücadele etmek;

b cinsel sömürü ve istismara maruz çocuk mağdurların haklarını korumak;

c çocukların cinsel sömürü ve istismarına karşı ulusal ve uluslararası işbirliği geliştirmektir.

2- Bu Sözleşme Taraflarca hükümlerinin etkin uygulamasını temin etmek için özel bir gözetim mekanizması kurar.

Madde 2- Ayrımcılık yapmama ilkesi

Bu Sözleşme hükümlerinin Taraflarca uygulanması, özellikle mağdur haklarım koruma tedbirlerini kullanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlıkla bağlantı, mülk, doğum, cinsel eğilim, sağlık durumu, özürlülük veya diğer durumlar gibi hiçbir zeminde ayrımcılık yapılmamasını güvenceye alır.

Madde 3- Tanımlar

Bu Sözleşme amacı için:

a- "Çocuk" 18 yaşın altındaki herhangi bir kişi anlamına gelir;

b- "Çocuğun cinsel sömürüsü ve istismarı" bu Sözleşmenin 18 ila 23'üncü maddelerde belirtilen davranışları içerir;

c- "Mağdur" cinsel sömürü veya istismara maruz kalan herhangi bir kişi anlamına gelir.

2.Bölüm
Önleyici tedbirler

Madde 4- İlkeler

Taraflardan her biri, çocukların cinsel sömürü ve istismarının her türünü engellemek ve çocukları korumak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 5- Çocuklarla ilişki içinde çalışan kişilerin işe alımı, eğitimi ve bilinçlendirilmesi

1- Taraflardan her biri eğitim, sağlık, sosyal koruma, adli ve emniyet sektörleri ve spor, kültür ve boş zaman aktiviteleri ile ilgili alanlarda, çocuklarla düzenli ilişki içinde olan kişiler arasında çocukların haklan ve korunması bilincini teşvik etmek için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri, 1. fıkrada belirtilen kişilerin çocukların cinsel sömürüsü ve istismarı, bunları tespit etme ve 12. maddenin 1, fıkrasında belirtilen olasılık ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmalarım sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

3- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, çocuklarla düzenli ilişki gerektiren bu mesleklere girişte bu meslek adaylarının çocuklara cinsel sömürü veya istismar fiillerinden hüküm giymemiş olduğundan emin olmak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 6- Çocukların eğitimi

Taraflardan her biri, çocukların ilk ve orta öğretimde gelişen kapasitelerine uygun olarak, cinsel sömürü ve istismar risklerine ve kendilerini koruma yollarına ilişkin bilgi edinmelerini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır. Anne babalarla işbirliği içinde sağlanan bu bilgi, uygun olduğu hallerde cinselliğe ilişkin daha genel bir bilgi kapsamında verilir ve risk durumlarına, özellikle yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını içeren durumlara dikkat çeker.

Madde 7- Önleyici müdahale programları veya tedbirleri

Taraflardan her biri, Sözleşme uyarınca belirtilen suçlardan herhangi birini işleyebileceğinden çekinen kişilerin, uygun olduğu hallerde, işlenen suçun riskini değerlendirmek ve bu riski önlemek için tasarlanmış etkin müdahale programlarına veya tedbirlerine erişim sağlayabilmesini sağlar.

Madde 8- Kamusal tedbirler

1- Taraflardan her biri, çocukların cinsel sömürüsü've istismarı olgusu ve alınabilecek koruyucu tedbirler konusunda bilgi sağlayan kamuya yönelik bilinçlendirme kampanyaları geliştirir veya yürütür.

2- Taraflardan her biri, Sözleşme uyarınca belirlenen suçların reklamını yapan materyallerin yayımını önlemek veya yasaklamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 9- Çocukların, özel sektörün, medyanın ve sivil toplumun katılımı

1- Taraflardan her biri, gelişim kapasitelerine uygun olarak çocukların cinsel sömürü ve istismarı ile mücadeleye ilişkin devlet politikalarının, programlarının ve diğer girişimlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına çocukların katılımını teşvik eder.

2- Taraflardan her biri, özellikle bilgi ve iletişim teknolojisi sektörü, turizm ve seyahat endüstrisi, banka ve fkıans sektörleri olmak üzere özel sektörü ve sivil toplumu çocukların cinsel sömürü ve istismarım önleme politikalarının detaylandınlmasuıa ve uygulanmasına katılmaya ve kendi kendine düzenleme veya ortak düzenleme yoluyla iç normlar uygulamaya teşvik eder.

3- Taraflardan her biri medyayı, medyanın bağımsızlığına ve basın özgürlüğüne saygı çerçevesinde, çocukların cinsel sömürü ve istismarının tüm yönlerine ilişkin uygun bilgi sağlanması için teşvik eder.

4- Taraflardan her biri, çocukları cinsel sömürü ve istismardan koruma ve bunları önleme amacıyla sivil toplum tarafından yürütülen, uygun olduğu hallerde fon kurma yolunu da içeren, proje ve programlarının finansmanım teşvik eder.

3. Bölüm
Uzman makamlar ve koordinasyon organları

Madde 10- Koordinasyon ve işbirliği ulusal tedbirleri

1- Taraflardan her biri, özellikle eğitim sektörü, sağlık sektörü, sosyal hizmetler ve kolluk güçleri ve adli makamlar olmak üzere çocukların korunmasından, cinsel sömürü ve istismarlarının önlenmesinden ve buna karşı mücadeleden sorumlu farklı organların ulusal ve yerel düzeyde işbirliğini sağlamak için gereken tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri:

a kendilerine belirli kaynaklar ve sorumluluklar teinin edilmesini sağlayarak çocukların haklarının teşvik edilmesi ve korunması için bağımsız yetkili ulusal veya yerel kurumlan;

b kişisel verilerin korunmasına saygı göstererek, çocukların cinsel sömürüsü ve istismarı olgusunu gözlemleme ve değerlendirme amacıyla ulusal veya yerel seviyede ve sivil toplumla işbirliği içinde veri toplamak için mekanizmalar veya irtibat noktaları kurmak veya belirlemek için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

3- Taraflardan her biri, çocukların cinsel sömürüsü ve istismarını daha iyi önlemek ve bunlarla daha iyi mücadele edebilmek için yetkili devlet makamları, sivil toplum ve özel sektör arasında işbirliğini teşvik eder.

4. Bölüm
Koruyucu tedbirler ve mağdurlara yardım

Madde 11-İlkeler

1- Taraflardan her biri, mağdurlar, yakın akrabaları ve bakımlarından sorumlu kişiler için gereken desteği sağlamak amacıyla etkin sosyal programlar oluşturur ve multidisipliner yapılar kurar.

2- Taraflardan her biri mağdurun yaşı belirli değilse ve mağdurun bir çocuk olduğuna inanmak için nedenler varsa, yaşının tahkiki süresince mağdura çocuklar için sağlanan koruma ve yardım tedbirlerinin tanınmasını sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 12- Cinsel sömürü veya istismar şüphesinin rapor edilmesi

1- Taraflardan her biri, çocuklarla ilişki içinde çalışması istenilen belirli meslek sahiplerine İç hukuk tarafından getirilen gizlilik kuralının, bu meslek sahiplerinin, bir çocuğun cinsel sömürü veya istismar mağduru olduğuna inanmak için makul nedenlerin olduğu herhangi bir durumu çocuk korumadan sorumlu servislere rapor etmeleri olasılığına engel teşkil etmemesini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri çocukların cinsel sömürüsü veya istismarı olduğunu bilen veya bu konuda, iyi niyetli şüphesi olan herhangi bir kişiyi bu durumu yetkili servislere bildirmesi için teşvik etmek üzere gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 13-Yardım hatları

Taraflardan her biri, gizlilik ve anonimliğe saygı içinde arayanlara danışma sağlamak üzere telefon veya Internet yardım hatları gibi bilgi servisleri oluşturmayı teşvik etmek ve desteklemek için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 14- Mağdurlara yardım

1- Taraflardan her biri, mağdurların kısa veya uzun süreçte, fiziksel ve psikososyal iyileşmelerine yardım etmek için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır. Bu fıkra uyarınca alınan tedbirler çocuğun görüşleri, ihtiyaçları ve kaygılarım dikkate alır.

2- Taraflardan her biri, kendi iç hukukunun sağladığı şartlar altında, mağdurlara yardım etmekle uğraşan sivil toplum örgütleri, diğer ilgili örgütler veya sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği yapmak için tedbirler alır.

3- Çocuğun annebabası veya bakımından sorumlu kişi, çocuğun cinsel sömürüsü veya istismarına karışmış ise, 11. Maddenin 1. fıkrasının uygulanmasında ele alman müdahale usulleri aşağıdakileri içerir:

- varsayılan failin uzaklaştırılması ihtimali;

- mağdurun kendi aile ortamından çıkarılması olasılığını içerir. Bu çıkarılmanın şartlan ve süresi çocuğun yüksek menfaatine uygun şekilde belirlenir.

4- Taraflardan her biri, mağdura yakın olan kişilerin, uygun olan hallerde, tedavi amaçlı yardımlardan, özellikle acil psikolojik bakımdan, yararlanmalarım sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

5. Bölüm
Müdahale programları ve tedbirleri

Madde 15- Genel ilkeler

1- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, çocuklara karşı cinsel nitelikli mükerrer suç riskini önleme ve en aza düşürme amacıyla 16. Maddenin 1 ve 2. fıkralarında belirtilen kişiler için etkin müdahale programlan veya tedbirleri sağlar veya bunlan geliştirir. Bu programlar ve tedbirler, iç hukukta belirlenen şartlara uygun olarak, dava sırasında, hapishane içinde ve dışında her daim erişilebilir olmalıdır.

2- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, yetkili makamlar, özellikle sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler, ile adli makamlar ve 16. Maddenin 1 ve 2. fıkralarında belirtilen kişileri takipten sorumlu diğer organlar arasında ortaklık veya diğer işbirliği türlerinin geliştirilmesini sağlar veya iyileştirir.

3- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, uygun programlar ve tedbirlerin belirlenmesi amacıyla, bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçların 16, Maddenin 1 ve 2. fıkralarında belirtilen kişiler tarafından muhtemel tekrarlanma riskleri ve tehlikeliliğinin bir değerlendirmesini öngörür.

4- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, uygulanan programlar ve tedbirlerin etkinliğinin değerlendirmesini öngörür.

Madde 16- Müdahale programlan ve tedbirlerinin alıcıları

1 - Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlardan herhangi biri nedeniyle hakkında ceza davası bulunan kişilerin, savunma hakkına aykırı veya zarar verici olmayan şartlar altında ve adil ve tarafsız bir yargılamanın gerekliliklerine, özellikle masumiyet karinesi ilkesini düzenleyen kurallara saygı içinde, 15. Maddenin l fıkrasında belirtilen programlan veya tedbirleri kullanmalarım sağlar.

2- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlardan herhangi birinden hüküm giyen kişilerin 15. Maddenin 1. fıkrasında belirtilen programlar veya tedbirlere katılabilmelerini sağlar.

3- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, cinsel davranış problemlerine çözüm bulmak amacıyla cezai sorumluluk yaşının altında olanlar dahil cinsel suç işleyen, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarım karşılamak için müdahale programlan veya tedbirlerinin geliştirilmesini veya uyarlanmasını sağlar.

Madde 17- Bilgi ve rıza

1- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, 16. maddede belirtilen kendilerine müdahale programlan veya tedbirleri Önerilen kişilerin, önerinin nedenleri hakkında tümüyle bilgilendirilmelerim ve program ve tedbir hakkında tam bilgi sahibi olarak nza göstermelerini sağlar.

2- Taraflardan her biri, kendi iç hukukuna uygun olarak, kendilerine müdahale programlan veya tedbirleri önerilen kişilerin bunları reddedebilmelerini ve hüküm giymiş kişiler söz konusu olduğunda, bu reddin muhtemel sonuçlarının farkında olmalarını sağlar.

6. Bolüm
Maddi ceza hukuku

Madde 18- Cinsel istismar

1- Taraflardan her biri aşağıdaki kasti fiilin suç kapsamına girmesini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır:

a ulusal hukukun ilgili hükümlerine göre yasal olarak cinsel erginlik yaşma gelmemiş olan bir çocukla cinsel faaliyetlerde bulunmak;

b bir çocukla aşağıdaki yollarla cinsel faaliyette bulunulması halinde:

- zor, güç veya tehdit kullanma; veya

- aile içi dahil, çocuk üzerinde güven, yetki veya etki gerektiren mevkii kullanarak istismar; veya

- özellikle bir zihinsel veya fiziksel özürlülük veya bağımlılığı sebebiyle, çocuğun özellikle savunmasız bir durumundan yararlanarak istismar.

2- Yukarıdaki 1. fıkra amacına uygun olarak, Taraflardan her biri bir çocukla cinsel faaliyette bulunmama yasak olduğu yaş alt sınırına karar verir.

3- La fıkrasının hükümleri, küçükler arasında rızaya dayalı cinsel faaliyetleri düzenlemeye yönelik değildir.

Madde 19- Çocuk fuhuşuna ilişkin suçlar

1- Taraflardan her biri, aşağıdaki kasti davranışların suç kapsamına girmesini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır:

a bir çocuğu Muş için işe almak veya bir çocuğun fuhuşa katılmasına neden olmak;

b bir çocuğu fuhuş için zorlamak veya bu amaçla, bir çocuk üzerinden kazanç sağlamak veya çocuğu istismar etmek;

c çocuk fuhuşuna başvurmak.

2- Bu madde kapsamında, "çocuk fuhuşu" ifadesi; ödeme olarak para veya herhangi bir ücret ya da bedel verilmesi veya vaat edilmesi karşılığında, bu ödemenin, vaadin veya bedelin çocuğa mı yoksa üçüncü bir kişiye mi yapıldığına bakılmaksızın, bir çocuğu cinsel faaliyetler için kullanma eylemi anlamına gelir.

Madde 20- Çocuk pornografisine ilişkin suçlar

1- Taraflardan her biri aşağıdaki kasti davranışın, hakkı olmadan işlenmesi halinde, suç kapsamına girmesini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır:

a çocuk pornografisi üretimi;

b çocuk pornografisi teklifi veya sağlanması;

c çocuk pornografisi dağıtımı veya yayınlanması;

d kendisi veya başkası için çocuk pornografisi temin etmek;

e çocuk pornografisine sahip olmak;

f bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla bilerek çocuk pornografisine erişim sağlamak.

2- Bu madde kapsamında, "çocuk pornografisi" ifadesi; görsel olarak bir çocuğun gerçek veya temsili açık cinsel ilişkiye girdiğini ortaya koyan veya bir çocuğun cinsel organlarının cinsel amaç öncelikli olarak her türlü gösterimini içeren herhangi bir materyali ifade eder.

3- Taraflardan her biri, aşağıda belirtilen pornografik materyallerin üretimi ve sahipliğine la ve e fıkralarını kısmen veya tamamen uygulamama hakkını saklı tutabilir:

- tamamen temsili sunumlardan veya var olmayan bir çocuğun görüntülerinden oluşan;

-18. Maddenin 2. fıkrasının uygulanmasında belirlenen yaşa ulaşmış ve bu görüntüleri kendi nzalanyla ve sadece kendi özel kullanımdan için üretip iyeliklerinde bulunduran çocuklan içeren.

4- Taraflardan her biri, l.f. fıkrasını uygulamama hakkını, kısmen veya tamamen, saklı tutabilir koyabilir.

Madde 21- Bir çocuğun pornografik gösterilere katılımına ilişkin suçlar

1- Taraflardan her biri, aşağıdaki kasti fiilin suç kapsamına girmesini sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır:

a bir çocuğu pornografik gösterilere katılması için işe almak veya bir çocuğun böyle gösterilere katılımına neden olmak:

b bir çocuğu pornografik gösterilere katılması için zorlamak veya bir çocuk üzerinden kazanç sağlamak veya bu amaçla çocuğu her türlü istismar etmek;

c bilerek çocukların katılımını içeren pornografik gösterilere katılmak.

2- Taraflardan her biri, lc fıkrasının çocuklann la veya b fıkralarına uygun olarak İşe alındığı veya icbar edildiği durumlara uygulanmasını kısıtlama hakkım saklı tutabilir.

Madde 22- Çocukların suiistimali -

Taraflardan her biri, cinsel amaçlarla, 18. Maddenin 2. fıkrasının uygulanmasında belirlenen yaşa ulaşmamış bir çocuğun katılım olmadan da olsa cinsel sömürü veya cinsel faaliyetlere tanık olmasına kasten neden olmanın suç olarak düzenlenmesi için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 23- Çocuklann cinsel amaçlar için teşviki

Taraflardan her biri, 18. Maddenin 2. fıkrasının uygulanmasında belirlenen yaşa ulaşmamış bir çocuğa, bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla bir yetişkinin, 18. Maddenin la fıkrası veya 20. Maddenin la fıkrası uyannca belirlenen suçlardan herhangi birini işlemek amacıyla kasten buluşma teklifinde bulunmasını, bu teklifi takiben söz konusu buluşmayla sonuçlanacak icra hareketlerinin gerçekleşmesi halinde, suç olarak düzenlemek için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 24- İştirak ve teşebbüs

1- Taraflardan her biri, bu Sözleşme uyannca belirlenen suçlardan herhangi birine yardım ve yataklığın kasten işlenmesinin suç olarak düzenlenmesi için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri bu Sözleşme uyannca belirlenen suçlardan herhangi birine teşebbüsün kasten işlenmesinin suç olarak düzenlenmesi için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

3- Taraflardan her biri, 20. Maddenin lb, d, e ve f fıkralan, 21. Maddenin lc fıkrası, 22 ve 23. Maddeler uyannca belirlenen suçlara ikinci fıkranın kısmen veya tamamen uygulanmaması hakkım saklı tutabilir.

Madde 25- Yargı yetkisi

1- Taraflardan her biri, bu Sözleşme uyarınca belirlenen herhangi bir suçun:

a kendi ülkesinde; veya

b o Tarafın bayrağım taşıyan bir gemi üzerinde; veya

c o Tarafın kanunları altında kayıtlı bir hava taşıtının içinde; veya

d kendi vatandaşlarından biri tarafından; veya

e kendi ülkesinde sürekli ikamet adresi olan bir kişi tarafından

işlenmesi halinde, bu suçlar üzerinde yargı yetkisi kurmak için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri, suç kendi vatandaşlarından birine veya kendi topraklarında mutat ikametgahı olan bir bir kişiye karşı işlendiğinde, bu Sözleşme uyarmca belirlenen herhangi bir suç hakkında yargı yetkisi kurmak için gereken yasal ve diğer tedbirleri almaya çaba gösterir.

3- Taraflardan her biri, imza sırasında veya onay, kabul, tasdik veya katılım belgelerini tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yazılmış bir beyan yoluyla, bu maddenin le fıkrasında düzenlenen yargılama yetkisi kurallarını uygulamama veya

.. sadece belirli durum ve şartlarda uygulama hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir.

4- Taraflardan her biri, bu Sözleşmenin 18, 19. Maddeleri, 20 Maddesinin la fikrası ve 21. Maddenin la ve b fıkrası gereğince belirlenen suçların kovuşturulması amacıyla İd fıkrasının söz konusu olduğu durumlarda yargılama yetkisinin, fiillerin işlendikleri yerde de suç olarak düzenlenmiş olması şartına bağlı olmamasını sağlamak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

5- Taraflardan her biri, imza sırasmda veya onay, kabul, tasdik veya katılım belgelerim tevdi ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yazılmış bir beyan yoluyla, 18. Maddenin Ib fıkrasının ikinci ve üçüncü alt paragrafları uyarmca belirlenen suçlara ilişkin bu maddenin 4. paragrafının uygulanmasını sınırlama hakkının vatandaşının mutat ikametgahının kendi topraklan üzerinde olduğu durumlarla saklı tuttuğunu açıklayabilir.

6- Taraflardan her biri, bu Sözleşmenin 18, 19. maddeleri, 20 maddesinin la fıkrası ve 21. maddesi gereğince belirlenen suçların kovuşturulması amacıyla İd ve e fıkraları söz konusu olduğunda yargılama yetkisinin ancak mağdurun bildirimi veya suçun işlendiği ülkenin şikayeti üzerine kovuşturma açılabileceği şartına bağlı olmamasını sağlamak

için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

7- Taraflardan her biri, varsayılan suçlunun kendi ülkesinde olduğu ve yalnızca uyruğu nedeniyle sanığı başka bir Tarafa iade etmediği hallerde, bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlar üzerinde yargılama yetkisini kurmak için gereken yasal ve diğer tedbirleri alır.

8- Bu Sözleşme uyannca, birden çok Tarafın varsayılan bir suç üzerinde yargılama yetkisinin bulunduğunu iddia ettikleri hallerde, ilgili taraflar, uygun olduğu taktirde kovuşturma için en uygun yargı yetkisini belirlemek amacıyla görüşür.

9- Uluslararası hukukun genel kuralları saklı kalmak koşuluyla, bu Sözleşme kendi iç hukuku gereğince bir Taraf tarafından uygulanan herhangi bir cezai yargı yetkisini hariç tutmaz.

Madde 26- Tüzel Kişilerin Sorumluluğu

1- Taraflardan her biri, bu Sözleşme uyannca öngörülen ve tüzel kişilik içinde aşağıda sayılanlara dayalı olarak lider pozisyonuna sahip herhangi bir gerçek kişi tarafından, tüzel kişilik çıkarına, gerek bireysel gerekse tüzel kişiliğin bir organının parçası sıfatıyla işlenen bir suçtan bir tüzel kişiliğin sorumlu tutulabilmesi içir gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır:

a. Tüzel kişiliği temsil gücü

b. Tüzel kişilik adına karar alma yetkisi

c. Tüzel kişilik içerisinde kontrol yetkisi

2- Paragraf l'de daha önce öngörülen haller dışında, paragraf l'de bahsedilen gerçek kişinin denetim ve kontrolünün yokluğu, bu tüzel kişiliğin yararına olarak tüzel kİşüik otoritesi altında hareket eden bir gerçek kişi tarafından bu Sözleşmeye göre suç sayılan bir eylemin işlenmesini mümkün kılıyorsa, taraflardan her biri tüzel kişiliğin sorumlu tutulabilmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

3- Tarafın hukuk kurallanna göre tüzel kişiliğin sorumluluğu cezai, hukuki ya da idari olabilir.

4- Bu tür bir sorumluluk, suçu işleyen gerçek kişilerin cezai sorumluluğuna halel getirmez.

Madde 27- Yaptırımlar ve Tedbirler

1- Taraflardan her biri, bu Sözleşmedeki suçların ciddiyeti göz önünde bulundurularak etkin, makul ve caydıncı yaptıranlarla cezalandınlmasım sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır. Bu yaptırımlar, suçlu iadesine yol açabilecek hürriyeti bağlayıcı cezalan da içerir.

2- Taraflardan her biri, 26. madde uyannca sorumlu görülen tüzel kişilere cezai ve cezai olmayan para cezalannı ve özellikle aşağıda sıralanan tedbirler gibi başka tedbirleri de içeren etkin, orantılı ve caydıncı yaptırımların uygulanmasını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır:

a. Kamusal menfaatlerden ve yardımından men;

b. Ticari faaliyetlerden devamli ya da geçici olarak men;

c. Adli denetim altına almak;

d. Tasfiye.

3- Taraflardan her biri;

a. -Bu Sözleşmedeki suçların işlenmesinde veya işlenmesine yardım için kullanılan mallar, belgeler ve diğer araçlara

-bu tür suçlardan elde edilen kazanca veya değeri bu tür kazanca denk gelen mal varlığına el koyma ve bunların müsaderesi için;

b. Bu Sözleşmedeki suçların işlenmesi için kullanılan her hangi bir müessesenin, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına halel getirmeksizin, geçici ya da daimi olarak kapatılmasını ya da suçlunun çocuklarla teması içeren ve icrası sırasında suçların işlendiği mesleki veya gönüllü faaliyetlerden men edilmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

4- Taraflardan her biri, faillerle ilgili olarak velayet hakkının kaldırılması ya da hükümlü kişilerin gözetimi veya denetimi gibi başka tedbirler benimseyebilir.

5- Taraflardan her biri, bu madde uyarınca müsadere edilen mal varlığı veya suçtan elde edilen kazancın, bu Sözleşme uyarınca öngörülen suçların mağdurları için önleme ve yardım programlarını finanse etmek üzere özel bir fona tahsis edilmesini sağlayabilir.

Madde 28- Ağırlaştırıcı durumlar

Taraflardan her biri, aşağıdaki durumların, suçu oluşturan unsurların bir parçası olmadıkları takdirde, iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak, bu Sözleşmedeki suçlara ilişkin yaptırımlara karar verilirken ağırlaştırıcı durum olarak değerlendirilmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır:

a. Suç mağdurun fiziksel ve akıl sağlığını ciddi olarak zarar vermişse;

b. Suçun öncesinde veya beraberinde işkence veya ciddi şiddet eylemleri olduysa;

c. Suç özel olarak savunmasız bir mağdura karşı işlenmişse;

d. Suç ailenin bir üyesi tarafından, çocukla beraber yaşayan bir şahıs ya da yetkisini kötüye kullanan bir kişi tarafından işlenmişse;

e. Suç beraber hareket eden birkaç kişi tarafından işlenmişse;

f. Suç bir suç örgütü çerçevesinde işlenmişse;

g. Fail daha önce aynı türden bir suçtan hüküm giymişse.

Madde 29- Önceki mahkumiyetler

Taraflardan her biri, yaptırımlara karar verirken bu Sözleşme uyarınca öngörülen suçlara ilişkin olarak başka bir Tarafça alınan nihai kararlan göz önüne alma imkanını sağlayıcı gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

7. Bölüm
Soruşturma, Kovuşturma ve Usul Hukuku

Madde 30-İlkeler

1- Taraflardan her biri soruşturmanın ve ceza davasının çocukların yüksek menfaatlerine uygun ve haklarına saygı içinde yürütülmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri, soruşturma ve ceza davasının çocuğun yaşadığı travmayı ağırlaştırmamasım ve uygun olduğunda cezai cevaba yardımın eşlik etmesini sağlayarak mağdurlara karşı koruyucu bir yaklaşım benimser.

3- Taraflardan her biri soruşturma ve ceza davalarının öncelikli olarak ele alınmasını ve haksız gecikmeler olmaksızın yerine getirilmesini sağlar.

4- Taraflardan her biri, bu bölüm altındaki tedbirlerin İnsan Haklan ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesinin 6. Maddesine uygun olarak adil ve tarafsız yargılamanın gerekleri ve savunma haklanna halel getirmemesini sağlar.

5- Taraflardan her biri, kendi iç hukukun temel kurallarına uygun olarak,

- Bu Sözleşme uyannca öngörülen suçların mümkün olduğunda gizli operasyonlara da izin vererek etkin bir şekilde soruşturulması ve kovuşturulmasını sağlamak;

- Madde 20'deki suçların mağdurlanm, özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla yayınlanan veya iletilen fotoğraf ve görüntü kayıtlan gibi çocuk pornografisi materyallerini analiz ederek belirlemek için birimler ve soruşturma hizmetleri sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 31- Genel koruma tedbirleri

1- Taraflardan her biri, mağdurlann özellikle tanık sıfatıyla hak ve çıkarlarım korumak için soruşturma ve cezai davalanmn her aşamasında, özellikle aşağıda belirtilen yollarla gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır:

a. Mağdurları, ifade sırasındaki haklan ve kendilerine tahsis edilen hizmetler ve böyle bir bilgiyi istemediklerini ifade etmedikleri sürece şikayetleri konusundaki gelişmeler, ücretler, soruşturma ve davanın genel seyri ve bu aşamalardaki rolleri ile davaların sonuçlan hakkında bilgilendirmek;

b. En azından mağdurlann ve ailelerinin tehlikede olabileceği durumlarda, yargılanan ya da hüküm giyen kişinin geçici ya da tamamen serbest bırakıldığı konusunda gerektiğinde bilgilendirilebilmelerini sağlamak;

e. tç hukukun usul kurallanna uygun şekilde, delillerden haberdar olmalanm, delil sağlamalannı ve görüşlerinin, ihtiyaçlannm ve endişelerinin doğrudan ya da bir aracı ile alınması ve değerlendirilmesi yöntemlerini seçmelerini sağlamak;

d. Hak ve çıkarlanmn tam olarak temsil edilmesi ve dikkate alınması için uygun destek hizmetlerini sağlamak;

e. Mahremiyetlerini, kimliklerini ve görünüş şekillerini korumak ve iç hukuka uygun tedbirler alarak kimliklerinin tespit edilmesine yol açacak her türlü bilginin yayılmasını engellemek;

f. Kendilerinin, ailelerinin ve tanıklannm yıldırma, kısas ve çifte mağduriyetten korunmalannı sağlamak;

g. Yetkili makamlar, çocuğun yüksek çıkarlan ya da soruşturma veya kovuşturmanın gerekleri için başka türlü karar vermedikçe mağdurlann ve faillerin soruşturma ve mahkeme binalannda doğrudan temasta olmamalarını sağlamak;

2- Taraflardan her biri mağdurlara, yetkili makamlarla ilk temaslarından itibaren ilgili adli ve idari işlemler hakkında bilgi almalarını garanti eder.

3- Taraflardan her biri mağdurların, ceza davasında taraf sıfatı alabilecek konumda İseler, şartlarını haiz oldukları taktirde, ücretsiz olarak adli yardım almalarını sağlar.

4- Taraflardan her biri, iç hukuka göre mağdur bir ceza davasında taraf olabilecek durumdaysa ve velisi olan kişiler çocukla aralarındaki çıkar çatışmasının sonucu olarak bu davada çocuğu temsil etme yetkisinden yoksun bırakılmışsa, adli makamların mağdur için özel bir temsilci tayin etmesini sağlar.

5- Taraflardan her biri, yasal ya da diğer tedbirler yoluyla ve iç hukukunun öngördüğü şartlara uygun olarak, grup, vakıf, dernek veya devlete bağlı örgütler ya da sivil toplum örgütlerinin işbu Sözleşmedeki suçlarla ilgili cezai işlemler boyunca buna rıza gösteren mağdurlara yardım ve destek sağlamalarına imkan tanır.

6- Taraflardan her biri bu maddenin hükümlerine uygun olarak mağdurlara verilen bilginin yaşlarına ve olgunluklarına uygun şekilde ve anlayabildikleri dilde verilmesini sağlar.

Madde 32- İşlemlerin Başlatılması

Taraflardan her biri işbu Sözleşmedeki suçların soruşturulması ve kovuşturulmasmın mağdur tarafından yapılan bir açıklama ya da suçlamaya dayandınlmamasmı ve mağdur ifadelerim geri alsa bile işlemlerin devam etmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 33- Zaman Aşımı

Taraflardan her biri, Madde 18, 19 paragraf l.a ve b ile madde 21 paragraf l.a ve b maddelerinde düzenlenen suçlar bağlamında başlatılacak takibat işlemleri için zamanaşımı süresinin, mağdur, reşit yaşa geldikten sonra ve söz konusu suçun ağırlığıyla orantılı olarak etkili takibat işlemlerinin başlatılmasına izin verilmesini sağlayacak yeterli sürenin verilmesini temin için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 34- Soruşturmalar

1- Taraflardan her biri, soruşturmalardan sorumlu kişilerin, birimlerin ya da servislerin çocukların cinsel sömürü ve istismarı ile mücadele alanında uzmanlaşmış olmaları ya da kişilerin bu amaçla eğitilmiş olmaları için gerekli tedbirleri kabul eder. Bu birim ve servisler yeterli mali kaynaklara sahip olmalıdırlar.

2- Taraflardan her biri mağdurun gerçek yaşıyla ilgili belirsizliğin cezai soruşturmanın başlatılmasına engel olmamasını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

Madde 35- Çocuğun ifadesinin alınması

1- Taraflardan her biri aşağıdakileri sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır:

a. Çocukla yapılacak mülakatın, yetkili makamlara vakalar bildirildikten sonra haksız bir gecikme olmaksızın gerçekleştirilmesi;

b. Çocukla yapılacak mülakatın" gerekli görülüyorsa, bu amaçla tasarlanmış ya da uygun hale getirilmiş binalarda gerçekleştirilmesi;

c. Çocukla yapılacak mülakatın bu amaçla eğitilmiş profesyoneller tarafından gerçekleştirilmesi;

d. Mümkün ve uygunsa, çocukla yapılacak bütün mülakatların aynı kişiler tarafından gerçekleştirilmesi;

e. Çocukla yapılacak mülakatların cezai işlemlerin amacı için gerekli olan kadar ve mümkün olduğunca sınırlı tutulması;

f. Çocuğa, yasal temsilcisinin ya da uygun olduğu takdirde kendi seçeceği bir yetişkinin, bu kişiye yönelik aksi yönde bir karar alınmamışsa, eşlik etmesi.

2- Taraflardan her biri, mağdurla ya da çocuk tanıkla yapılan tüm mü-

lakatların sesligörüntülü olarak kaydedilmesini ve bu kayıtların gerektiğinde iç hukuktaki kurallara uygun olarak mahkeme işlemlerinde delil olarak kabul edilmesini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

3- Mağdurun yaşı konusunda bir belirsizlik ve mağdurun çocuk olduğuna inanılacak sebepler var ise, yaşının doğrulanması beklenilirken paragraf 1 ve 2'deki tedbirler uygulanır.

Madde 36- Ceza mahkemesi işlemleri

1- Taraflardan her biri, hukuki mesleklerin bağımsızlığım yöneten kurallara saygı içinde, çocuk haklan ve çocukların cinsel sömürü ve istismar konusunda eğitimlerin ceza mahkemesi işlemlerine katılan bütün kişiler, özellikle de hakim, savcı ve avukatlar için temin edilmesini sağlamak amacıyla gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri, iç hukukundaki kurallara göre, aşağıdakilerin sağlanması için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır:

a. Hakimin duruşmayı kamuya kapalı olarak gerçekleştirebilmesi;

b. Mağdurun duruşma salonunda fiziksel olarak bulunmadan, özellikle uygun iletişim teknolojileri aracılığıyla, dinlenilebilmesi

8. Bolüm
Verilerin kaydedilmesi ve saklanması

Madde 37- Hüküm giymiş cinsel suç failleri hakkındaki ulusal verilerin kaydedilmesi ve saklanması

1- İşbu Sözleşmedeki suçların engellenmesi ve kovuşturulması için taraflardan her biri, iç hukuklannda kişisel verilerin korunması hakkındaki hükümlere ve diğer uygun kural ve garantilere uygun olarak, işbu Sözleşmedeki suçlardan birinden hüküm giymiş bir şahsın kimliği ve genetik profili (DNA) ile ilgili verinin toplanması ve saklanması için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

2- Taraflardan her biri, imza tarihinde ya da onay, kabul, tasdik veya katılım belgelerini teslim ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine paragraf 1'deki amaç için sorumlu tek ulusal makamın ismini ve adresini verir.

3- Taraflardan her biri, paragraf l'de bahsedilen bilgilerin iç hukukunda ve ilgili uluslararası belgelerde belirlenen koşullara uygun olarak bir

başka Tarafın yetkili makamına aktarılmasını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

9. Bölüm

Uluslararası İşbirliği

Madde 38- Uluslararası işbirliği için genel ilke ve tedbirler

1- Taraflar işbu Sözleşmenin hükümleri uyannca ve tek ya da iki taraflı mevzuat ve iç hukuklar temelinde mutabık kalınmış ilgili uygulanabilir uluslararası ve bölgesel belge ve düzenlemelerin uygulanması yoluyla, aşağıdaki amaçlar doğrultusunda mümkün olduğunca işbirliği yaparlar:

a. Çocuklara yönelik cinsel sömürü ve istisman engelleme ve mücadele;

b. Mağdurlan koruma ve yardım sağlıma;

c. İşbu Sözleşmedeki suçlara ilişkin soruşturma ve işlemler yürütme;

2- Taraflardan her biri bu Sözleşmedeki suçların ikamet ettikleri ülkenin dışında bir Tarafın topraklarındaki mağdurlarının ikamet ettikleri Devletin yetkili makamları önünde şikayette bulunabilmelerini sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alır.

3: Bir anlaşmanın varlığı şartıyla cezai konularda karşılıklı adli yardım ya da iade gerçekleştiren bir Taraf, bu tür bir anlaşma imzalamadığı bir Taraftan adli yardım ya da iade talebi alırsa, işbu Sözleşme kapsamındaki suçlar için bu Sözleşmeyi cezai konularda adli yardımlaşma ve iade için yasal temel olarak alabilir.

4- Taraflardan her biri, uygun olan hallerde, üçüncü ülkeler yararına düzenlenen gelişim için yardım programlan içine çocuklara yönelik cinsel sömürü ve istismann önlenmesi ve bunlarla mücadeleyi entegre etmeye çalışır.

10. Bölüm
İzleme Mekanizması

Madde 39- Taraflar Komitesi

1- Taraflar Komitesi Sözleşme Taraflarının temsilcilerinden oluşur.

2- Taraflar Komitesi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından top-

lanır, ilk toplantısı işbu Sözleşmenin onuncu imzayla yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıl içerisinde gerçekleştirir. Daha sonra ise Genel Sekreterin ya da Taraflann en az üçte birinin talebi ile toplanır.

3- Taraflar Komitesi kendi iç usulünü benimser.

Madde 40- Diğer temsilciler

1- Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Suç Sorunlan Komitesi (CDPC) ve bunlann yanı sıra diğer ilgili Avrupa Konseyi hükümetlerarası komitelerinin her biri Taraflar Komitesine bir temsilci atar.

2- Bakanlar Komitesi, Taraflar Komitesine danıştıktan sonra Avrupa Konseyinin diğer organlarım bu sonuncuya bir temsilci tayin etmeye davet edebilir.

3- Sivil toplum temsilcileri, özellikle de sivil toplum örgütleri, Avrupa Konseyinin ilgili kurallarıyla oluşturulan usulleri takip ederek Taraflar Komitesine gözlemci olarak katılabilirler.

4- Paragraf 1-3 kapsamında atanan temsilciler Taraflar Komitesinin toplantılarına oy haklan olmadan katılırlar.

Madde 41- Taraflar Komitesinin görevleri

1- Taraflar Komitesi Sözleşmenin uygulanışını izler. Taraflar Komitesinin usul kurallan, Sözleşmenin uygulanışım değerlendirmekte kullanılan usulleri belirler.

2- Taraflar Komitesi, Devletlerin çocuklann cinsel sömürü ve istismannı engelleme kapasitelerini geliştirmek için aralarında bilgi, deneyim ve iyi uygulamalann değişimini, bunlann toplanmasını ve analizini kolaylaştırır.

3- Taraflar Komitesi aynca uygun olduğunda;

a. İşbu Sözleşme altında yapılan çekinceler veya bildirgelerin etkisi ve problemlerin belirlenmesi dahil olmak üzere işbu Sözleşmenin etkin olarak kullanımı ve uygulanmasını kolaylaştmr;

b. İşbu Sözleşmenin uygulanışına ilişkin her hangi bir sorunla ilgili görüş bildirir ve önemli hukuksal, politik veya teknolojik gelişmeler hakkında bilgi alışverişi sağlar.

4- Taraflar Komitesine işbu maddeden doğan görevlerini yerine getirmede Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği yardım eder.

5- Avrupa Suç Sorunlan Komitesi (CDPC) bu maddenin 1, 2 ve 3. paragraflarında bahsedilen faaliyetlerden düzenli aralıklarla bilgilendirilir.

11. Bölüm
Diğer uluslararası belgelerle ilişki

Madde 42- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi Ek Protokolü ile ilişki

İşbu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklan Sözleşmesi ve Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi Ek Protokolünden doğan hak ve yükümlülükleri etkilemez; Sözleşmenin amacı bu belgelerle inşa edilen korumayı güçlendirmek ve içerdikleri standarttan geliştirmek ve tamamlamaktır.

Madde 43- Diğer uluslararası belgelerle ilişki

1- İşbu Sözleşme, Taraf ülkelerin taraf olduklan ya da olacakları ve işbu Sözleşme kapsamındaki konularda hüküm içeren ve cinsel istismar ve sömürünün çocuk mağdurları için daha geniş koruma ve yardım sağlayan diğer uluslararası belgelerin hükümlerinden doğan hak ve yükümlülükleri etkilemez,

2- İşbu Sözleşme Taraflan, bu Sözleşmenin ele aldığı konularla ilgili olarak, hükümlerini desteklemek ve güçlendirme ve içerdiği ilkelerin uygulanmasını kolaylaştırmak için kendi aralarında ikili ya da çoklu anlaşmalar imzalayabilirler.

3- Avrupa Birliği üyesi olan Taraflar, karşılıklı ilişkilerinde, işbu Sözleşmenin amaç ve hedeflerine ve diğer Taraflarla tam olarak uygulanışına halel getirmeden, belirli bir duruma ilişkin uygulanabilir ve konuyla ilgili Topluluk ve Avrupa Birliği kuralları varsa bu Topluluk ve Avrupa Birliği kurallarına uyarlar.

12. Bölüm
Sözleşmede yapılacak değişiklikler

Madde 44- Değişiklikler

4- Tarafların herhangi biri tarafından işbu Sözleşmede yapılacak değişiklik teklifleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirilmeli ve Sekreter tarafından Avrupa Konseyi Üye Devletlerine, imzalayan tüm Devletlere,

taraf tüm devletlere, Avrupa Topluluğuna, 45'inci maddenin l'inci paragrafı uyannca Sözleşmeyi imzalamaya çağmlan Devletler ve 46'ıncı maddenin l'inci paragrafı uyannca işbu sözleşmeyi kabule çağırılan Devletlere iletilir.

5- Taraflardan birinin teklif ettiği değişiklik Avrupa Suç Sorunlan Komitesi'ne (CDPC) iletilir ve bu Komite Bakanlar Komitesine teklif edilen bu değişiklik ile ilgili görüşünü sunar.

6- Bakanlar Komitesi, teklif edilen değişikliği ve CDPC tarafından sunulmuş görüşleri değerlendirir ve işbu Sözleşmeye taraf olan üye olmayan Devletlere danıştıktan sonra değişikliği onaylayabilir.

7- 3. Paragrafa uygun olarak Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen değişiklik metni Tarafların kabulüne sunulur.

8- 3. paragrafa uygun olarak Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik, bütün Taraflann Genel Sekretere değişikliği kabul ettiklerini bildirdikleri tarihten sonra bir aylık sürenin geçmesini takiben gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

13. Bölüm
Nihai Hükümler

Madde 45- Sözleşmenin İmzalanması ve Yürürlüğe Girmesi

1- İşbu Sözleşme, Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin, hazırlanışına katılan üye olmayan Devletlerin ve Avrupa Topluluğunun imzasına açıktır.

2- İşbu Sözleşme onay, kabul veya tasdike tabidir. Onay, kabul veya tasdik belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine bildirilir.

3- işbu Sözleşme en az 3 Avrupa Konseyi üye Devleti dahil olmak üzere imzası bulunan 5 ülkenin 2. Paragraftaki hükümlere göre Sözleşmeye bağlı kalacağını bildirdiği tarihten sonra üç aylık sürenin bitmesini takiben gelen ayın ilk gönü yürürlüğe girer.

4- Paragraf 1 'de bahsedilen veya Avrupa Topluluğuna üye Sözleşmeye bağlı kalma rızası gösteren her hangi bir Devlet için Sözleşme, onay, kabul veya tasdik belgelerinin teslim tarihinden sonra üç aylık sürenin bitmesini takiben gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 46- Sözleşmeye Katılım

1- İşbu Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Taraflara danışarak ve onlann oybirliğiyle nzalanm alarak, Sözleşmenin hazırlanışına katılmayan ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan her hangi bir Devleti, Avrupa Konseyi Tüzüğünün 20. Maddesinin d bendinde belirtilen çoğunluk tarafından ve Bakanlar Komitesinde yer alma hakkı bulunan Tarafların temsilcilerinin oybirliği ile alman bir kararla Sözleşmeyi kabul etmeye davet eder.

2- Sözleşmeyi kabul eden her hangi bir Devlet için Sözleşme, katılım belgelerinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine iletildiği tarihten sonra üç aylık sürenin bitmesini takiben gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 47- Ülke Katılımı

1. Her Devlet veya Avrupa Topluluğu imza sırasında veya onay, kabul, tasdik ve katılım belgelerini verirken, işbu Sözleşmenin uygulanacağı topraklan belirleyebilir.

2. Her Devlet, daha sonraki bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine bir bildirgeyle işbu Sözleşmenin bildirgede belirtilmiş başka topraklarda ve uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ya da adına girişimde bulunabildiği başka topraklarda da uygulanacağım bildirebilir. Bu tür bir toprak için Sözleşme, Genel Sekreterliğin bu tür bir tebliği aldığı tarihten sonra üç aylık sürenin geçmesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki iki paragrafta bahsi geçen her tür bildirge, bu tür bildirgelerde belirlenen toprak parçası açısından, Genel Sekretere gönderilecek bir tebliğ ile geri çekilebilir. BU geri çekme, Genel Sekreterin bu tebliği aldığı tarihten sonra "üç aylık sürenin geçmesini takip eden aym ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 48- Çekinceler

Açıkça belirtilen çekinceler dışında işbu Sözleşmenin her hangi bir hükmüne ilişkin hiçbir çekince yapılamaz. Çekince her zaman geri çekilebilir.

Madde 49- Fesih

1. Herhangi bir Taraf Devlet, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine yapacağı bir bildirimle her zaman işbu Sözleşmeyi feshedebilir.

2. Fesih, Genel Sekreterlik tarafından tebliğin alındığı tarihi izleyen üç aylık dönemi takiben gelen aym ilk günü geçerlik kazanır.

Madde 50- Bildirim

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Avrupa Konseyi Üye Devletlerine, işbu Sözleşmeyi imzalayan, Taraf Devlet, Avrupa Topluluğu ve Madde 45 hükümleri uyarınca Sözleşmeyi imzalamaya davet edilmiş her Devlete ve Madde 46 hükümleri uyannca işbu Sözleşmeyi kabule çağırılan her Devlete aşağıdakileri tebliğ eder:

a. Bütün imzalar

b. Onay, kabul, tasdik ve katılım belgelerinin teslimi

c. Madde 45 ve 46'da belirtilen Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi

d. Madde 44 uyarınca yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin yürürlüğe giriş tarihi

e. Madde 48 altında yapılan çekinceler

f. Madde 49 hükümleri uyarınca yapılan fesih duyurulan

g. İşbu sözleşmeyle ilgili başka kanun, tebligat ve bildirimler

Tek nüsha olarak Avrupa Konseyi arşivlerine teslim edilmek üzere her iki metin de orijinal kabul edilecek şekilde İngilizce ve Fransızca olarak 25 Ekim 2007'de Lanzarote'de imzalanmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri onaylanmış nüshaları Avrupa Konseyi üye Devletlerinin her birine, bu Sözleşmenin hazırlanmasına katkıda bulunmuş olan Avrupa Konseyi üyesi olmayan Devletlere, Avrupa Topluluğuna ve bu Sözleşmeye katılmaya davet edilmiş olan Devletlere iletecektir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE DAİR AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ

(İstanbul Sözleşmesi)

Karar Sayısı : 2012/2816

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan ve 24/11/2011 tarihli ve 6251 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nin onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 12/1/2012 tarihli ve HUM/7771842 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 10/2/2012 tarihinde kararlaştırılmıştır

Giriş

Avrupa Konseyi üye devletleri ve sözleşmeye imza koyan diğerleri,

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (ETS No. 5, 1950) ve ek Protokolleri, Avrupa Sosyal Bildirgesi (Şartı) (ETS No. 35, 1961, 1996'da gözden geçirildi, ETS No. 163), İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (CETS No. 197, 2005) ve Çocukların Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini (CETS No. 201, 2007) hatırda tutarak;

Avrupa Konseyi Bakanları Komitesinin Avrupa Konseyi üye devletlerine gönderdiği aşağıdaki tavsiye kararlarını hatırda tutarak: Kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin Rec(2002)5 sayılı Tavsiye Kararı, toplumsal cinsiyet standartları ve mekanizmalarına ilişkin CM/Rec(2007)17 sayılı Tavsiye Kararı, kadın ve erkeklerin çatışmayı önleme ve sona erdirme ve barışı oluşturmadaki rolüne ilişkin CM/Rec(2010)10 sayılı Tavsiye Kararı ve ilgili diğer tavsiye kararları; Kadına karşı şiddet konusunda önemli standartlar oluşturan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin giderek genişleyen içtihat hukukunu göz önüne alarak;

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (1966), Kadına Karşı Her Türlü Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ("CEDAW", 1979) ve İhtiyari Protokolünün yanı sıra CEDAW Komitesinin kadınlara karşı şiddete ilişkin 19 No.lu Genel Tavsi-

ye Kararı, Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1989) ve İhtiyari Protokolleri (2000) ve Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesini (2006) göz önüne alarak;

Özellikle Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Anlaşmasını (2002) göz önüne alarak;

Özellikle Sivil Şahısların Harp Zamanında Korunmasıyla ilgili Cenevre Sözleşmesini (IV) ve sözleşmenin ilgili I ve II no.lu Ek Protokollerini ve uluslararası insani haklarının temel ilkelerini hatırda tutarak;

Kadına karşı şiddetin ve aile içi şiddetin her türünü kınayarak;

Kadınlarla erkekler arasında de jure ve de facto eşitliğin gerçekleştirilmesinin kadına karşı şiddetin önlenmesinde temel bir unsur olduğunun bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddetin, kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesine yol açtığının bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddetin yapısal özelliğinin toplumsal cinsiyete dayandığını ve kadına karşı şiddetin, kadınların erkeklere nazaran daha ast bir konuma zorlandıkları en önemli sosyal mekanizmalardan biri olduğunun bilincinde olarak;

Kadınların ve genç kızların aile içi şiddet, cinsel taciz, ırza geçme, zorla evlendirme, sözde "namus" adına işlenen suçlara ve kadınların ve genç kızların insan haklarının ciddi bir biçimde ihlalini oluşturan ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğin sağlanmasının önünde büyük bir engel olan kadın sünneti gibi ciddi şiddet türlerine sıklıkla maruz kaldığının çok büyük bir kaygıyla bilincinde olarak;

Silahlı çatışmalarda sivil halkı ve özellikle de kadınları yaygın veya sistematik ırza geçme ve cinsel şiddet şeklinde etkileyen, devam edegelen insan hakları ihlallerinin mevcudiyetinin ve gerek çatışmalar esnasında gerekse çatışmalardan sonra toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artma potansiyelinin bilincinde olarak;

Kadınların ve genç kızların erkeklerden daha fazla oranda toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskine maruz kaldıklarının ve erkeklerin de aile içi şiddetin mağdurları olabileceğinin bilincinde olarak;

Çocukların, aile içi şiddetin tanığı olmak da dahil olmak üzere, aile içi şiddetin mağduru olduklarının bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa yaratmayı hedef edinerek,

Aşağıdaki hususlarda görüş birliğine varmışlardır:

1. Bölüm
Maksatlar, tanımlar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması, genel yükümlülükler

Madde 1 – Sözleşmenin Maksatları

1. Bu sözleşmenin maksatları şunlardır:

a. kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;

b. kadına karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirmek de dahil olmak üzere, kadınlarla erkekler arasında önemli ölçüde eşitliği yaygınlaştırmak;

c. kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin tüm mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politika ve tedbirler tasarlamak;

d. kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak;

e. Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamak.

2. Tarafların söz konusu Sözleşmenin hükümlerini etkili bir biçimde uygulamalarını sağlama amacıyla bu Sözleşmede spesifik bir izleme mekanizması oluşturulmuştur.

Madde 2 – Sözleşmenin Kapsamı

1. Bu Sözleşme, aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadınları orantısız bir biçimde etkileyen, kadına karşı her türlü şiddet için geçerli olacaktır.

2. Taraflar bu Sözleşmeyi tüm aile içi şiddet mağdurları için uygulamaya teşvik edilir. Taraflar bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadın mağdurlarına özel olarak dikkat göstereceklerdir.

3. Bu Sözleşme, barış zamanında ve silahlı çatışma durumlarında geçerli olacaktır.

Madde 3 – Tanımlar

Bu Sözleşme maksatlarıyla:

a. "kadına karşı şiddetten", kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır;

b. "aile içi şiddet", eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır;

c. "toplumsal cinsiyet", herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacaktır;

d. "kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet", bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet olarak anlaşılacaktır;

e. "mağdur", a ve b fıkralarında belirtilen davranışlara maruz kalan herhangi bir şahıs olarak anlaşılacaktır;

f. "kadın" terimi, 18 yaşından küçük kızları da kapsayacaktır.

Madde 4 – Temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması

1 Taraflar herkesin, özellikle de kadınların, gerek kamu gerekse özel alanda şiddete maruz kalmaksızın yaşama hakkını yaygınlaştırmak ve korumak için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınayacak ve ayrımcılığı önlemek üzere, özellikle aşağıdakiler dahil olmak üzere, gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır:

– ulusal anayasalarında veya ilgili diğer mevzuata kadın erkek eşitliği ilkesini dahil edecek ve bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesini temin edeceklerdir;

– yerine göre, yaptırımların uygulanması yolu da dahil olmak üzere, kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayacaklardır;

– kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ve uygulamaları yürürlükten kaldıracaklardır.

3. Taraflar bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin deceklerdir.

4 Kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı korunması için gerekli olan özel tedbirler, bu Sözleşme hükümlerince ayrımcılık olarak sayılmayacaktır.

Madde 5 – Devletin yükümlülükleri ve titizlikle yapması gereken inceleme ve araştırmalar

1. Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir.

2. Taraflar, devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu Sözleşmenin kapsamı dahilindeki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması, ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarfedilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 6 – Toplumsal cinsiyet konusunda hassasiyet gerektiren politikalar

Taraflar bu Sözleşmenin uygulanmasına ve sözleşme hükümlerinin etkilerinin değerlendirilmesine bir toplumsal cinsiyet bakış açısı katacak ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğe ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin politikalarını yaygınlaştıracak ve etkili bir biçimde uygulayacaklardır.

2. Bölüm
Bütüncül politikalar ve veri toplama

Madde 7 – Kapsamlı ve koordineli politikalar

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetin önlenmesi ve bu tür şiddet eylemleriyle mücadele edilmesine yönelik ilgili tüm tedbirleri içeren Devlet çapında etkili, kapsamlı ve birbiriyle koordineli politikaların benimsenip uygulanmasını mümkün kılacak, gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacak ve kadına karşı şiddete karşı bütüncül bir mukabelede bulunulmasını temin edeceklerdir.

2. Taraflar ilgili tüm birim, kurum ve kuruluşlar arasında etkili bir işbirliği sağlanmak suretiyle, ve 1. fıkrada yer alan politikalarla, mağdurun haklarının, alınan tüm tedbirlerin merkezinde yer almasını temin edeceklerdir.

3. Bu fıkra uyarınca alınacak tedbirlere, yerine göre, hükümet kuruluşları, ulusal, bölgesel ve yerel parlamentolar ve yönetimler, ulusal insan hakları kurumları ve sivil toplum kuruluşları gibi, ilgili tüm aktörler müdahil olacaktır.

Madde 8 – Finansal kaynaklar

Taraflar, devlet dışı aktörler ve sivil toplum tarafından gerçekleştirilenler de dahil olmak üzere, bu Sözleşmenin kapsadığı her türlü şiddet eylemini önlemeye ve bunlarla mücadeleye yönelik bütüncül politikaların, tedbirlerin ve programların yeterli bir biçimde uygulanması için uygun finansal kaynakları ve insan kaynaklarını tahsis edeceklerdir.

Madde 9 – Sivil Toplum Kuruluşları ve sivil toplum

Taraflar kadınlara karşı şiddet uygulanmasıyla mücadelede aktif bir rol oynayan sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını her düzeyde takdir ve teşvik edecek ve destekleyecek ve bu kuruluşlarla etkili bir işbirliği gerçekleştirecektir.

Madde 10 – Koordinasyon kurumu

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddeti önleme ve bunlarla mücadeleye yönelik politika ve tedbirlerin koordinasyonu, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirmesinden sorumlu bir veya birden fazla kurumu belirleyecek veya kuracaktır. Bu kurumlar Madde 11'de be-

lirtildiği gibi verilerin toplanmasını koordine edecek, verileri analiz edecek ve sonuçlarının dağıtımını sağlayacaktır.

2. Taraflar bu fıkra uyarınca belirlenen veya oluşturulan kurumların Bölüm VIII uyarınca alınan tedbirlerin genel mahiyeti hakkında bilgilendirilmelerini sağlayacaktır.

3. Taraflar bu fıkra uyarınca belirlenen veya oluşturulan kurumların, diğer tarafların bünyesinde yer alan muadil kuruluşlarla doğrudan iletişim kurma ve ilişkiler oluşturma yeteneğine sahip olmalarını sağlayacaklardır.

Madde 11 – Veri toplama ve araştırma

1. Taraflar bu Sözleşmenin uygulanması maksadıyla aşağıdakileri yapacaklardır:

a. Bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayıyla ilgili birleştirilmemiş istatiksel veriyi düzenli aralıklarla toplayacaklardır;

b. Bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayının kökünde yatan nedenler ve bunların etkileri, şiddet olayları, ceza oranlarının yanı sıra, bu Sözleşmenin uygulanması için alınan tedbirlerin etkililiğini incelemek üzere, bu olaylarla ilgili araştırmaları destekleyeceklerdir.

2. Taraflar bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayının yaygınlığını ve nasıl bir eğilim içinde olduğunu değerlendirmek üzere, düzenli aralıklarla halk anketleri yapmaya gayret edeceklerdir.

3. Taraflar uluslararası işbirliğini harekete geçirmek ve bu alanda uluslararası standartların yerleştirilmesini sağlamak üzere, bu fıkra uyarınca toplanan bilgileri bu Sözleşmenin Madde 66'sında belirtilen uzmanlar grubuna vereceklerdir.

4. Taraflar bu fıkra uyarınca toplanan bilgilerin kamuoyunun erişimine açık olmasını sağlayacaklardır.

3. Bölüm
Önleme

Madde 12 – Genel yükümlülükler

1. Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya

kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar herhangi bir gerçek veya hükmi şahsiyetin bu Sözleşmenin kapsamında kalan her türlü şiddet eylemini önleyecek gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

3. Bu bölüm uyarınca alınan tüm tedbirlerle, belirli şartlar nedeniyle hassas konuma gelmiş insanların ihtiyaçları göz önüne alınacak ve karşılanmaya çalışılacak ve tüm tedbirlerin merkezinde mağdurların insan hakları yer alacaktır.

4. Taraflar özellikle gençler ve erkekler olmak üzere, toplumun tüm bireylerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının önlenmesine aktif bir biçimde katkıda bulunmasını teşvik etmeye yönelik gerekli tedbirleri alacaktır.

5. Taraflar kültür, töre, din, gelenek veya sözde "namus" gibi kavramların bu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemine gerekçe olarak kullanılmamasını temin edeceklerdir.

6. Taraflar kadınların güçlendirilmesine yönelik program ve faaliyetlerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde 13 – Farkındalığın arttırılması

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eyleminin ortaya farklı şekillerde çıkışı ve bu eylemlerin çocuklar üzerindeki etkisi ve bu şiddet eylemlerinin önlenmesi ihtiyacı konusunda halk arasındaki farkındalığın ve anlayışın arttırılması için, yerine göre ulusal insan hakları kuruluşları ve eşit haklar kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özellikle de kadın örgütleriyle işbirliği de dahil olmak üzere, düzenli olarak ve her düzeyde farkındalık arttırıcı kampanya ve programları yaygınlaştıracak veya uygulayacaktır.

2. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerini önlemeye yönelik mevcut tedbirler konusundaki bilgilerin halk arasında en geniş bir şekilde dağıtımını sağlayacaklardır.

Madde 14 – Eğitim

1. Taraflar, yerine göre, tüm eğitim seviyelerinde resmi müfredata, kadın erkek eşitliği, toplumsal klişelerden arındırılmış toplumsal cinsiyet

rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde çatışmaların şiddete başvurmadan çözüme kavuşturulması, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişilik bütünlüğüne saygı gibi konuların, öğrencilerin zaman içinde değişen öğrenme kapasitelerine uyarlanmış bir biçimde dahil edilmesi için gerekli tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar 1. fıkrada belirtilen ilkeleri yaygın eğitimin yanı sıra, spor, kültür ve eğlence tesislerinde ve medyada yaygınlaştırılmasına yönelik gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde 15 – Profesyonel kadroların eğitilmesi

1. Taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eylemlerinin mağdurları veya mağduriyete neden olanlar üzerinde çalışan ilgili profesyonel kadroların, söz konusu şiddet olaylarının önlenmesi ve tespit edilmesi, kadın erkek eşitliği, mağdurların ihtiyaçları ve haklarının yanı sıra, ikincil mağduriyetin önlenmesi konularında uygun bir şekilde eğitimini sağlayacak veya bu eğitimi güçlendireceklerdir.

2. Taraflar 1. fıkrada sözü edilen eğitimin, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet olayı vakalarının çeşitli kurumlara sevkedildiklerinde kapsamlı ve uygun bir biçimde ilgilenilmelerini mümkün kılmak üzere, birden fazla kurum ve kuruluş arasında koordineli işbirliği konusunda eğitimi de içermesini teşvik edeceklerdir.

Madde 16 – Önleyici müdahale ve tedavi programları

1. Taraflar ileride meydana gelecek şiddet olaylarını önleme ve şiddete dayalı davranış kalıplarını değiştirme amacıyla, aile içi şiddet girişiminde bulunanlar için, kişisel ilişkilerde şiddete başvurmayan davranışlar benimsemeyi öğretmeye yönelik eğitim programları oluşturulmasını veya desteklenmesini mümkün kılacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar özellikle cinsel suç işleyenlerin yeniden suç işlemelerini önlemeye yönelik eğitim programları oluşturulmasını veya desteklenmesini mümkün kılacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır

3. Taraflar 1. ve 2. fıkrada belirtilen tedbirleri alırken, mağdurların insan haklarının emniyetinin ve desteklenmesinin başlıca kaygı olmasını ve yerine göre bu programların mağdurlara yönelik özel destek hizmetleriyle yakın koordinasyon içinde oluşturulup uygulanmasını temin edeceklerdir.

Madde 17 – Özel sektör ve medyanın katılımı

1. Taraflar, özel sektörü, bilgi ve iletişim teknolojisi sektörünü ve medyayı, bu sektörlerin ifade özgürlüğüne ve bağımsızlığına gerekli saygıyı göstererek, kadına yönelik şiddeti önlemeye ve kadın onuruna saygıyı arttırmaya yönelik politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına ve bu konularda kılavuzların oluşturulmasına ve kendi kendini düzenleyici standartların belirlenmesine katılmaya teşvik edecektir.

2. Taraflar özel sektör aktörleriyle işbirliği içinde, çocuklar, anne babalar ve eğitimciler arasında, zararlı olabilecek, cinsel ve şiddet içeren aşağılayıcı içeriklere erişim sağlayan bilgi ve iletişim ortamıyla nasıl baş edileceğine yönelik beceriler geliştirip yaygınlaştıracaktır.

4. Bölüm
Koruma ve destek

Madde 18 – Genel yükümlülükler

1. Taraflar tüm mağdurları daha başka şiddet eylemlerine karşı korumak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar, iç hukukları uyarınca, bu Sözleşmenin 20 ve 22'nci maddelerinde belirtilen genel ve uzman destek hizmetlerine sevk de dahil olmak üzere, mağdurları ve tanıkları bu

Sözleşmenin kapsadığı her türlü şiddet eylemine karşı korur ve desteklerken; yargı birimleri, savcılar, kolluk kuvvetleri, yerel ve bölgesel yönetimler dahil, ilgili tüm devlet kurumlarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla etkili bir işbirliği için uygun mekanizmaların mevcudiyetini temin etmek üzere, gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

3. Taraflar bu bölüm uyarınca alınan tedbirlerin:

– kadınlara karşı şiddetin ve aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet boyutlu bir anlayışa dayalı olmasını ve mağdurun insan haklarına ve emniyetine odaklanmasını,

– mağdurlar, mağduriyete neden olanlar ve çocuklar arasındaki ilişkileri ve bu unsurların daha geniş toplumsal ortamını da göz önüne alan bütüncül bir yaklaşıma dayalı olmasını,

– ikincil mağduriyetten kaçınılmasını amaçlamasını,

– Şiddetin kadın mağdurlarının güçlendirilmesini ve ekonomik bağımsızlığını amaçlamasını,

– yerine göre çeşitli koruma ve destek sistemlerinin aynı binalarda bulunmasına imkan sağlamasını,

– Çocuk mağdurlar dahil, hassas konumdaki insanların spesifik ihtiyaçlarına dönük olmasını ve bu imkanların mağdurlara sağlanmasını temin edeceklerdir.

4. Söz konusu hizmetler, mağdurun şikayette bulunarak dava açmasından veya mağduriyete neden olanlar hakkında ifade vermesinden bağımsız olarak sağlanacaktır.

5. Taraflar uluslararası hukuk uyarınca konsolosluk korumasına veya diğer tür korumaya veya desteğe hakkı olan vatandaşlarına ve diğer mağdurlara bu tür hizmetleri sağlamak üzere uygun tedbirleri alacaklardır.

Madde 19 – Bilgi

Taraflar mağdurların mevcut destek hizmetleri ve yasal tedbirler konusunda anlayabildikleri bir dilde yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır. Madde 20 – Genel destek hizmetleri

1. Taraflar mağdurların şiddet eylemi sonrasında iyileşmelerini kolaylaştıracak hizmetlere erişimini sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirlere gerektiğinde, yasal ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, finansal yardım, konut sağlama, eğitim, öğretim ve iş bulma yardımı da dahil olacaktır.

2. Taraflar mağdurların sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişim sağlamalarını ve söz konusu servislerin yeterli kaynağı olmasını ve hizmeti sağlayacak profesyonel kadroların mağdurlara yardımcı olacak ve onları uygun hizmet birimlerine sevk edecek şekilde eğitilmelerini temin edecek yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 21 – Bireysel/toplu şikayetlerde sağlanacak yardım

Taraflar mağdurların ilgili bölgesel ve uluslararası bireysel/toplu şikayet mekanizmalarıyla ilgili bilgi sahibi olmalarını ve söz konusu mekanizmalara erişimini temin edeceklerdir. Taraflar mağdurlara, bu tür

şikayetlerde bulundukları sırada duyarlı ve bilgileye dayalı bir yardım sağlanmasını destekleyecek ve yaygınlaştıracaklardır.

Madde 22 – Uzman destek hizmetleri

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerine maruz kalmış mağdurlara, yeterli bir coğrafi dağılım çerçevesinde, derhal, kısa ve uzun dönemli uzman destek hizmetleri sağlanması ve bu yönde gerekli düzenlemelerin yapılması için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar tüm şiddet mağduru kadınlara ve çocuklarına uzmanlık gerektiren kadın destek hizmetlerini sağlayacak ve bu yönde gerekli düzenlemeleri yapacaklardır.

Madde 23 – Barınaklar

Taraflar mağdurlara, ve özellikle kadın ve çocuklara, kalacak güvenli yer sağlamak üzere uygun, yeterli sayıda kolayca erişilebilir barınaklar oluşturmak ve mağdurların yardımına proaktif bir biçimde koşmak üzere gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 24 – Telefon yardım hatları

Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak telefonla arayanlar için, gizliliğe bağlı kalarak veya arayanların kimliklerinin açıklanmamasına gereken dikkati göstererek, ülke çapında 7 gün 24 saat esasına göre faaliyet gösteren ücretsiz telefon hatlarının oluşturulması için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 25 – Cinsel şiddet mağdurlarına destek

Taraflar mağdurlar için tıbbi ve adli tıp muayenesi yapmak, travma desteği ve danışmanlık hizmetleri sağlamak üzere uygun, yeterli sayıda ve kolayca erişilebilen, ırza geçmeyle ilgili kriz merkezleri veya cinsel şiddet sevk merkezleri oluşturmak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 26 – Çocuk tanıkların korunması ve bunlara destek sağlanması

1. Taraflar mağdurlara koruma ve destek hizmetleri sağlanırken, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının çocuk tanıklarının haklarının ve ihtiyaçlarının gerektiği gibi biçimde göz önüne alınması maksadıyla gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Bu madde uyarınca alınacak tedbirlere bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının çocuk tanıklarına, yaşlarına uygun psikososyal danışmanlık hizmeti dahil edilecek ve söz konusu tedbirlerle çocuğun menfaatlerine uygun olarak gereken ilgi gösterilecektir.

Madde 27 – Haber verme

Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesine tanık olan veya bu tür eylemlerin gerçekleştirildiğine veya müteakip şiddet eylemlerinin gerçekleştirilebileceğine dair makul gerekçeleri olan şahısların bunu yetkili makamlara bildirmelerini teşvik etmeye yönelik gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde 28 – Profesyonel kadroların bildirimleri

Taraflar iç hukukun belirli meslek sahiplerine getirdiği mahremiyet ilkesinin, uygun koşullar altında, söz konusu meslek erbabının bu Sözleşme kapsamında yer alan ciddi bir şiddet eyleminin gerçekleştirildiğine dair makul nedenleri olması halinde, böyle bir şiddet eyleminin gerçekleştirildiğini ve müteakip ciddi şiddet eylemlerinin gerçekleştirilebileceğini, yetkili kurum veya makamlara bildirmesinin önünde engel teşkil etmemesini temin etmek üzere gerekli tedbirleri alacaklardır.

5. Bölüm
Esasa müteallik hukuk

Madde 29 – Hukuk davaları ve hukuk yolları

1 Taraflar mağdurun saldırgana karşı yeterli hukuki yollara başvurmasını sağlayacak yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar mağdurlara, uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak, güç ve yetkileri dahilinde gerekli önleyici veya koruyucu tedbirleri almayan devlet makamlarına karşı yeterli hukuki yolların sağlanması için gerekli yasal veya diğer önlemleri alacaklardır.

Madde 30 – Tazminat

1. Taraflar mağdurların bu Sözleşmede belirlenen herhangi bir suç nedeniyle faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Hasarın fail, sigorta şirketi veya finansmanı devletçe sağlanan sağlık ve sosyal sigorta hükümlerince karşılanmaması halinde, ciddi beden-

sel yaralanma veya sağlık bozukluğuna uğrayanlara yeterli Devlet tazminatı sağlanacaktır. Bu durum, mağdurun emniyetine gereken dikkat sarfedilmesi koşuluyla, Tarafların, söz konusu tazminatın, fail tarafından verilen tazminat kadar azaltılması talep etmesini ihtimal dışı bırakmaz.

3. 2. fıkra uyarınca alınacak tedbirler, tazminatın makul bir süre içinde verilmesini teminat altına alacaktır.

Madde 31 – Velayet altına alma, ziyaret hakları ve emniyet

1. Taraflar çocukların velayetinin ve ziyaret haklarının belirlenmesinde, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet olaylarının göz önüne alınmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar herhangi bir ziyaret hakkı veya velayet hakkının kullanılmasının mağdurun veya çocukların haklarını veya emniyetini tehlikeye düşürmemesini sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 32 – Zorla evlendirmelerin doğuracağı hukuki sonuçlar

Taraflar mağdura gereksiz bir parasal veya idari yük getirmeksizin, zorla gerçekleştirilen evliliklerin geçersiz ve hükümsüz kılınabilmesini veya sona erdirilmesini temin edecek yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 33 – Psikolojik şiddet

Taraflar bir şahsın psikolojik bütünlüğünü zorlamayla veya tehditlerle ciddi bir şekilde bozmaya yönelik kasıtlı girişimlerin cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 34 – Taciz amaçlı takip

Taraflar başka bir şahsa yönelik olarak gerçekleştirilen ve bu şahsı, şahsın kendisini güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutacak, kasıtlı bir biçimde tekrarlanan tehditkar davranışların cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 35 – Fiziksel şiddet

Taraflar başka bir şahsa karşı kasten fiziksel şiddet eylemlerinde bulunmanın cezalandırılmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 36 – Irza geçme de dahil olmak üzere cinsel şiddet eylemleri

1. Taraflar aşağıdaki kasten gerçekleştirilen eylemlerin cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. başka bir insanla, rızası olmaksızın, herhangi bir vücut parçasını veya cismi kullanarak, cinsel nitelikli bir vajinal, anal veya oral penetrasyon gerçekleştirmek;

b. bir insanla, rızası olmaksızın, cinsel nitelikli diğer eylemlere girişmek;

c. Başka bir insanın, rızası olmaksızın, üçüncü bir insanla cinsel nitelikli eylemlere girmesine neden olmak.

2. Rıza, mevcut koşullar bağlamında değerlendirilmek üzere, şahsın özgür iradesi sonucunda gönüllü olarak verilmelidir.

3. Taraflar 1. fıkrada yer alan hükümlerin aynı zamanda iç hukukta kabul edilmiş olan, eski veya mevcut eşlere veya birlikte yaşayan bireylere karşı gerçekleştirilmiş eylemler için de geçerli olmasının temin edilmesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 37 – Zorla yapılan evlilikler

1 Taraflar bir yetişkini veya çocuğu kasten evliliğe zorlamanın cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar, bir yetişkinin veya çocuğun, ikamet ettiği Taraf veya Devletten farklı bir Tarafa veya devlete, söz konusu yetişkini veya çocuğu evliliğe zorlama amacıyla kasten kandırılarak götürülmesinin cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 38 – Kadın sünneti

Taraflar aşağıda belirtilen kasten gerçekleştirilen eylemlerin cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. kadının labia majora, labia minora veya klitorisinin tümünün kesilip çıkartılması, labia majoranın kenarlarının birleştirilmesi veya başka türlü bir kesmeye tabi tutulması;

b. bir kadını a fıkrasına belirtilen eylemlerden birine maruz kalmaya zorlama veya bu eylemleri bir kadına yaptırmak;

c. bir genç kızı a bendinde belirtilen eylemlerden herhangi birine teşvik etmek, zorla maruz bırakmak veya bunları bizzat kendisine uygulatmak

Madde 39 – Kürtaja ve kısırlaştırmaya zorlama

Taraflar aşağıda belirtilen kasti eylemlerin cezalandırılmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. kadına, önceden bilgilendirilmiş olurunu almadan kürtaj uygulamak;

b. Bir kadının önceden bilgilendirilmiş onayı olmaksızın ve kadın söz konusu usulün mahiyetini anlamaksızın, kadının doğal üreme kapasitesini sona erdirme maksatlı veya bu etkiyi doğuran bir ameliyat yapmak.

Madde 40 – Cinsel taciz

Taraflar bir şahsın onurunu ihlal etme etkisi yaratan veya bu maksatla gerçekleştirilen, ve özellikle de aşağılayıcı, düşmanca, hakaretamiz, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratırken, her türlü istenmeyen, cinsel mahiyette sözlü veya sözlü olmayan veya fiziksel davranışın cezai veya diğer yasal yaptırıma tabi olmasını temin etmek üzere gereki yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 41 – Yardımcı olmak ve yataklık yapmak ve yeltenmek

1. Taraflar bu Sözleşmenin Madde 33,34,35,36,37,38.a ve 39. Maddelerince belirlenmiş suçların işlenmesine, bu suçlar kasten işlendiğinde, yardımcı olmak ve yataklık yapmanın suç olarak kabul edilmesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar, kasten işlendiğinde, bu Sözleşmenin madde 35,36,37,38.a ve 39. Maddelerince belirlenmiş suçları işleme girişimlerinin suç kabul edilmesi için gerekli yasal veya diğer önlemleri alacaklardır.

Madde 42 – Sözde "namus" adına işlenen suçlar da dahil olmak üzere, işlenen suçlar için gerekçelerin kabul edilmemesi

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamında kalan şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesinden sonra başlatılan ceza davalarında kültür, töre, din, gelenek veya sözde "namus"un gerekçe olarak öne sürülmesinin önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar, herhangi bir şahsın bir çocuğu 1. fıkradaki eylemleri gerçekleştirmeye kışkırtmasının, yapılan eylemlerle ilgili olarak söz konusu

şahsın cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmasının önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 43 – Cezai suçların uygulanması

Bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlar, mağdurla fail arasındaki ilişkinin mahiyetinden bağımsız olarak geçerli olacaktır.

Madde 44 – Yargı yetkisi

1. Taraflar suçun aşağıdaki hallerde işlenmesi halinde, bu Sözleşme uyarınca belirlenen herhangi bir suçla ilgili olarak yargı yetkisi oluşturmak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. kendi topraklarında; veya b.kendi bandıralarını taşıyan bir gemide; veya c. kendi yasalarına göre tescil edilmiş bir uçakta; veya d. kendi vatandaşlarından biri tarafından; veya e. normal ikametgahı kendi topraklarında olan bir şahıs tarafından işlenmesi halinde.

2. Taraflar söz konusu suçun vatandaşlarından birine veya normal olarak kendi topraklarında ikamet eden birine karşı işlenmesi halinde, bu Sözleşmede belirlenen herhangi bir suçla ilgili olarak yargı yetkisi oluşturmaya yönelik gerekli yasal veya diğer tedbirleri almaya çalışacaklardır.

3. Bu Sözleşmenin Madde 36,37,38 ve 39 uyarınca belirlenen suçların kovuşturulması için, taraflar yargı yetkilerinin söz konusu eylemlerin işlendikleri topraklarda cezalandırılması koşuluna tabi olmasının önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

4. Bu Sözleşmenin Madde 36,37,38 ve 39'u uyarınca belirlenen suçların kovuşturulması için, taraflar 1 d ve e fıkralarına ilişkin yargı yetkisinin, kovuşturmanın ancak mağdurun eylemi haber vermesinden sonra veya Devlet'in suçun işlendiği yerle ilgili bilgiyi sağlaması halinde başlatılması koşuluna bağlı olmasınıın önlenmesini temin etmek üzere, gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

5. Taraflar, eylemi icra ettiği iddia edilen failin kendi topraklarında bulunduğu hallerde ve söz konusu şahsı sırf milliyetine istinaden üçüncü bir tarafa teslim etmedikleri durumlarda, bu Sözleşmede belirlenen suçlarla ilgili yargı yetkisini oluşturmak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

6. Birden fazla Taraf bu Sözleşme uyarınca belirlenen ve işlendiği iddia edilen bir suçla ilgili yargı yetkisi talebinde bulunduğunda, ilgili taraf-

lar, yerine göre, kovuşturma için en iyi yargı yetkisini belirleme amacıyla birbirleriyle istişarede bulunacaklardır.

7. Uluslararası hukukun genel kuralları saklı kalmak kaydıyla, bu Sözleşme, Taraflardan birinin kendi iç hukukuna dayalı olarak icra edeceği cezai yargı yetkisini uygulamadan hariç tutmaz.

Madde 45 – Yaptırımlar ve tedbirler

1 Taraflar Bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçların, ciddiyetleri dikkate alınarak, etkili, orantılı ve caydırıcı cezalarla cezalandırılması için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2 Taraflar faillerle ilgili olarak aşağıda belirtilen diğer tedbirler de alabilirler:

– hüküm giyen şahısların izlenmesi veya bu şahısların kontrol altında tutulması;

– Çocuğun menfaatleri, ki buna çocuğun güvenliği de dahildir, başka bir şekilde teminat altına alınamıyorsa velayet haklarının geri alınması.

Madde 46 – Cezayı ağırlaştırıcı koşullar

Taraflar, aşağıdaki koşulların, bu koşulların söz konusu suçun halihazırda temel unsurlarını oluşturmadığı hallerde, iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olarak, bu Sözleşmede belirlenen suçlarla ilgili olarak verilecek cezanın belirlenmesinde ağırlaştırıcı koşullar olarak göz önünde bulundurulabileceğini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. suçun, iç hukukun kabul ettiği eski veya mevcut bir eşe veya birlikte yaşanan bireye karşı, aile fertlerinden biri tarafından, mağdurla birlikte ikamet eden biri tarafından veya yetkisini suistimal eden biri tarafından işlendiği hallerde;

b. suçun veya suçların mükerrer olarak işlenmesi halinde;

c. suçun belirli şartlar nedeniyle hassas konuma gelmiş bir bireye karşı işlenmesi halinde;

d. suçun bir çocuğa karşı veya çocuğun huzurunda işlenmesi halinde;

e. suçun iki veya daha fazla insan tarafından birlikte hareket ederek işlenmesi halinde;

f. suçtan önce veya suçun işlenmesi esnasında çok aşırı düzeylerde şiddet uygulanmış olması halinde;

g. suçun silah kullanarak veya silah tehdidiyle işlenmiş olması halinde;

h. suçun mağdura ağır fiziksel veya psikolojik zarar vermesi halinde;

i. Failin daha öncede de benzer suçlardan hüküm giymiş olması halinde.

Madde 47 – Başka bir Tarafça verilen hükümler

Taraflar ceza hükmünü belirlerken, bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlarla ilgili olarak başka bir Tarafça verilen nihai hüküm olasılığını da göz önüne alarak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 48 – Zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerinin veya hüküm vermenin yasaklanması

1 Taraflar bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar bir para cezasının ödenmesinin emredilmesi halinde, failin mağdura karşı finansal yükümlülüklerini yerine getirebilme yeteneğinin gereken biçimde hesaba katılmasının temin edilmesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

6. Bölüm
Soruşturma, kovuşturma, usul hukuku ve koruyucu tedbirler

Madde 49 – Genel yükümlülükler

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayı ile ilgili soruşturma ve yasal işlemlerin, bir yandan cezai işlemlerin tüm safhalarında mağdurun hakları dikkate alınırken, gereksiz bir gecikme olmaksızın sürdürülmesini temin etmek üzere gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar temel insan haklarına uygun bir biçimde ve toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet eylemi anlayışıyla, Sözleşme uyarınca belirlenen

suçların etkili bir biçimde soruşturulup kovuşturulmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 50 – Ani mukabele, önleme ve koruma

1. Taraflar sorumlu kolluk kuvveti birimlerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eylemine karşı, mağdurlara yeterli korumayı derhal sağlayarak süratle ve gereken biçimde mukabelede bulunmalarını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar önleyici operasyonel tedbirler ve kanıt toplama da dahil olmak üzere, sorumlu kolluk kuvveti birimlerinin bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eylemini süratle ve uygun bir biçimde önlemesi ve bunlara karşı koruma sağlamasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 51 – Risk değerlendirmesi ve risk yönetimi

1. Taraflar riski yönetmek ve gerektiğinde koordineli bir biçimde emniyet ve destek temin etmek üzere tüm yetkili makamların ölüm riski, durumun ciddiyeti ve şiddet eyleminin tekrarlanması riskini değerlendirmelerini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar 1. fıkrada belirtilen değerlendirmede, soruşturmada ve koruyucu tedbirler uygulamasının her aşamasında, bu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerini gerçekleştirenlerin ateşli silahlara sahip olduğunun göz önüne alınmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 52 – Acil durumlarda uzaklaştırma emirleri

Taraflar, yetkili makamlara, ani tehlike durumlarında, aile içi şiddet faillerinin, mağdurun veya risk altındaki şahsın ikametgahını yeterli bir süre için terk etme emri verme ve faillerin

mağdurun veya risk altındaki şahsın ikametgahına girmesini veya mağdurla veya risk altındaki şahısla temas etmesini yasaklama yetkisi verilmesini temin edecek yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 53 – Engelleme veya koruma emirleri

1. Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet mağdurlarının uygun engelleme veya koruma emirlerinden yararlanmasını temin edecek gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar 1. fıkrada sözü edilen engelleme emirlerinin aşağıdaki ni-

teliklere sahip olmasını temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

– söz konusu emirler mağdurun derhal korunmasını sağlayacak ve mağdura gereksiz finansal veya idari yük getirmeyecektir;

– belirli bir süre için veya bu süreyle ilgili bir değişiklik yapılıncaya veya yürürlükten kalkıncaya kadar verilecektir;

– gerektiğinde derhal yürürlüğe (ex parte) girecektir;

– diğer yargı süreçlerinden bağımsız olarak veya bunlara ilaveten verilebilecektir;

– daha sonra başlatılabilecek yargı süreçlerine dahil edilmesi mümkün olacaktır.

3. Taraflar 1. fıkrada saptanan kısıtlama veya koruma emirlerinin ihlallerin etkili, orantılı ve caydırıcı cezai veya diğer yasal yaptırımlara tabi olmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Madde 54 – Soruşturmalar ve kanıtlar

Taraflar herhangi bir hukuk veya ceza davasında mağdurun cinsel geçmişi ve davranışıyla ilgili var olan kanıtlara yalnızca davayla ilgili ve gerekliyse izin verilmesini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer önlemleri alacaktır.

Madde 55 – Ex parte (nizasız) ve ex officio (re'sen) yargılama

1. Taraflar, bu Sözleşme'nin 35, 36, 37, 38 ve 39. maddelerinde belirlenen suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmaların, suçun kısmen veya tamamen kendi topraklarında işlenmiş olması durumunda, mağdurun ifadesine veya şikayetine bağlı olmaksızın ve mağdurun ifadesini veya şikayetini geri çekmesi durumunda dahi devam edebilmesini temin edeceklerdir.

2. Taraflar, kendi iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullara uygun biçimde, bu Sözleşme'de belirlenen suçlarla ilgili olarak yürütülen soruşturma ve yargı süreçlerinde mağdurun kendi talebi doğrultusunda kamu kuruluşlarından ve sivil toplum kuruluşlarından ve aile içi şiddet danışmanlarından yardım ve/veya destek almasına olanak sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alacaktır.

Madde 56 – Koruma tedbirleri

1. Taraflar soruşturmaların ve yargı sürecinin tüm safhalarında, özellikle aşağıdakileri sağlayarak, mağdurların, tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere, haklarını ve çıkarlarını koruyacak yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır:

a. mağdurların, ailelerinin ve tanıkların, sindirmeye, misillemeye ve tekrar mağdur bırakılmaya karşı korunmalarını sağlayacaklardır;

b. mağdurun en azından kendisinin veya ailesinin tehlikede olabileceği durumlarda, failin kaçması veya geçici veya kesin olarak serbest bırakılması halinde mağdurun bilgilendirilmesini sağlamak;

c. mağdurlara, iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullar altında, hakları ve faydalanabilecekleri hizmetler ve şikayetlerinin takibi, masraflar, soruşturma veya davaların genel gelişimi ve mağdurların bu süreç içindeki rolleri, ve davalarının sonuçları hakkında bilgi vermek;

d. mağdurun iç hukuk kurallarının usulüne uygun olarak duruşmalara katılmasını,, kanıt temin etmesini ve kendi görüşlerini, ihtiyaçlarını ve kaygılarını doğrudan veya bir aracı vasıtasıyla sunmasını ve bunların dikkate alınmasını sağlamak;

e. mağdurlara haklarının ve menfaatlerinin usule uygun olarak arz edilmesi ve dikkate alınması için uygun destek hizmetleri sağlamak;

f. mağdurun mahremiyetini ve görüntüsünü korumak için tedbirlerin alınabilmesini temin etmek;

g. mağdur ile failler arasında temastan mahkemede ve kolluk kuvvetlerinin binalarında, mümkün olduğu ölçüde kaçınmak;

h. davaya taraf olarak katılan veya kanıt sunan mağdurlara bağımsız ve yetkin çevirmenler sağlamak;

i. iç hukuk kurallarına uygun biçimde, mağdurun, varsa uygun iletişim teknolojilerinden yararlanarak, mahkeme salonuna gitmeden veya en azından fail olduğu iddia edilen kişinin mahkeme salonunda bulunmadığı bir ortamda ifade vermesini sağlamak

2. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağduru ve tanığı olan bir çocuğa, çocuğun çıkarları ilkesini dikkate alınarak, yerine göre, özel koruma önlemleri sağlanacaktır.

Madde 57 – Hukuki yardım

Taraflar, mağdurların iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullar altında hukuki yardım ve ücretsiz adli yardım alma hakkını sağlayacaklardır.

Madde 58 – Zaman aşımı

Taraflar, bu Sözleşme'nin 36, 37, 38 ve 39. maddelerinde tanımlanan suçlarla ilgili yasal işlemlerin başlatılması için öngörülen zaman aşımı süresinin, mağdurun reşit olmasından sonra etkili bir dava sürecini başlatmaya olanak tanıyacak şekilde, yeterli bir süre devam etmesini ve suçun ağırlığıyla orantılı olarak sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alacaktır.

7. Bölüm
Göç ve iltica

Madde 59 – Oturma izni

1. Taraflar, ikametgâh durumu iç hukuk tarafından tanınan eş veya birlikte yaşanan bireye bağlı olan mağdurlara, evliliğin veya ilişkinin bozulması durumunda özellikle zor koşullarda, başvuru üzerine, evliliğin veya ilişkinin süresini dikkate almaksızın eşten bağımsız oturma izninin verilmesini sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alacaktır. Eşten bağımsız oturma izninin verilmesine ve süresine ilişkin koşullar iç hukuk tarafından belirlenir.

2. Taraflar ikametgâh durumu iç hukuk tarafından tanınan eş veya birlikte yaşanan bireye bağlı olan mağdurların ikametgah nedeniyle başlatılan sınır dışı işlemlerini bağımsız oturma izni için başvurmalarına olanak sağlayacak şekilde durdurabilmelerini sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

3. Taraflar, aşağıdaki durumlardan biri veya her ikisi birden söz konusu olduğunda mağdurlara yenilenebilir oturma izni verecektir:

a. yetkili makamların, mağdurların, kişisel durumlarının bir gereği olarak ülkede kalmalarının gerekli olduğunu uygun bulması halinde;

b. yetkili makamların mağdurların, soruşturma veya cezai işlemler sırasında yetkili makamlarla işbirliği içinde olmaları amacıyla ülkede kalmalarının gerekli olduğunu uygun bulması halinde

4. Taraflar evlilik amacıyla başka bir ülkeye getirilen ve bunun sonu-

cunda normal olarak yaşadıkları ülkenin oturma iznini kaybeden zorla evlilik mağdurlarına, izinlerini geri alabilmelerini temin etmek üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 60 – Toplumsal cinsiyete dayalı iltica talepleri

1. Taraflar kadına yönelik, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 1A(2) Maddesi anlamında zulüm olarak ve tamamlayıcı/ ikincil korumayı gerektiren ciddi bir hasar biçimi olarak tanınabilmesini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

2. Taraflar, Sözleşme'de tanımlanan tüm gerekçelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde yorumlanmasını ve bu gerekçelerden herhangi biri veya bir kaçı nedeniyle zulüm görme tehlikesi söz konusuysa, başvuru sahiplerine, yürürlükteki ilgili hukuki vasıtalara göre mülteci statüsünün tanınmasını temin edeceklerdir.

3. Taraflar iltica başvurusu yapanlar için toplumsal cinsiyete duyarlı ülkeye kabul usullerinin ve destek hizmetlerinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet yönergelerini ve mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma için başvuruyu da kapsayan, toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma usullerini oluşturmak için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 61 – Geri göndermeme

1. Taraflar, uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükleri uyarınca geri göndermeme ilkesinin tanınması için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaktır.

2. Taraflar statüsü ve ikamet durumuna bakılmaksızın, korumaya muhtaç, kadına yönelik şiddet mağdurlarının hayatlarının risk altında olabileceği veya işkenceye veya insanlık dışı muameleye veya cezalandırılmaya maruz kalabilecekleri hiçbir ülkeye hiçbir durum altında iade edilmeyeceklerini güvence altına almak üzere gerekli yasal veya diğer önlemleri alacaklardır.

8. Bölüm
Uluslararası işbirliği

Madde 62 – Genel prensipler

1. Taraflar, bu Sözleşmenin hükümlerine uyarak, medeni hukuk ve

ceza hukuku konularında işbirliğine ilişkin uluslararası ve bölgesel anlaşmaları ve belgeleri uygulayarak, ortak veya karşılıklı mevzuat ve iç hukuk kuralları esas alınarak üzerinde mutabakata varılmış düzenlemeleri uygulayarak, ve mümkün olan en kapsamlı şekilde, aşağıdaki amaçlara yönelik olarak işbirliği yapacaklardır:

a. bu Sözleşmenin kapsamına giren her türlü şiddet eyleminin önlenmesi, bunlarla mücadele edilmesi ve bunların kovuşturulması;

b. mağdurların korunması ve mağdurlara destek sağlanması;

c. bu Sözleşmeye göre suç olarak kabul edilen eylemler hakkında soruşturmaların ve yasal sürecin yürütülmesi;

d. Koruma emirleri dahil olmak üzere, Tarafların yargı makamlarınca bu konuya ilişkin verdikleri hukuki ve cezai kararlarının uygulanması.

2. Taraflar, bu Sözleşme uyarınca suç olarak tanımlanan bir eylemin mağdurlarının, bu suç ikamet ettikleri ülkeden başka bir Taraf devletin topraklarında gerçekleştiği takdirde, ikamet ettikleri Devletin yetkili makamlarına şikayet başvurusunda bulunabilmelerini temin etmek üzere gereken yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır.

3. Bu sözleşmeye Taraf başka bir devlet ile, cezai konularda, suçluların iadesinde veya o devletin verdiği hukuk ve ceza davaları kararlarının uygulanmasında, aralarında yapmış oldukları anlaşmaya dayanarak hukuki konularda karşılıklı yardımlaşmada bulunan bir Taraf, böyle bir anlaşma yapmadığı başka bir Taraftan, kendisine hukuki işbirliği talebi geldiğinde, bu Sözleşmenin tanımladığı suçlara ilişkin cezai konularda, suçluların iadesinde veya bu Sözleşmeye Taraf o ülkenin hukuk veya ceza davaları kararlarının uygulanmasında karşılıklı hukuki yardımlaşmada bulunabilmek için bu Sözleşmeyi hukuki temel olarak alabilir.

4. Taraflar, kadınlara yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi çabalarını, üçüncü Devletlerin yararlanacağı kalkınma amaçlı yardım programlarıyla, gereken yerlerde bütünleştirecekler, Madde 18, 5. fıkra uyarınca mağdurların korunmasını kolaylaştırmak amacıyla üçüncü Devletlerle ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapacaklardır.

Madde 63 – Risk altındaki kişilerle ilgili tedbirler

Taraflardan herhangi birinin, edindiği bilgilere dayanarak, bir kişinin başka bir Taraf ülkede bu Sözleşmenin Madde 36, 37 38 ve 39'da belirtilen şiddet eylemlerine her an maruz kalma riski altında olduğunu düşün-

mek için makul nedenleri varsa, bilgilere sahip olan bu Tarafın elindeki bilgileri, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak amacıyla, gecikmeksizin diğer Tarafa iletmesi teşvik edilmektedir. Risk altındaki kişinin çıkarları açısından, mümkün olan her yerde bu bilgilere, korumayla ilgili mevcut hükümlerin ayrıntıları da dahil edilmelidir.

Madde 64 – Bilgilendirme

1. Önlemler alması talep edilen Taraf, talep eden Tarafı bu konuda atılan adımların sonuçları hakkında derhal bilgilendirecektir. Talep edilen Taraf, önlemlerin alınmasını talep eden Tarafı, amaçlanan faaliyetlerin yerine getirilmesini engelleyen veya önemli derecede geciktirme ihtimali olan koşullardan da gecikmeksizin haberdar edecektir.

2. Taraflardan biri, karşıdan bir talep gelmeksizin, kendi yaptığı soruşturmalar çerçevesinde edindiği bilgileri, bu bilgilerin karşı Tarafa bu Sözleşmede belirtilen suçları önlemede veya bu suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma başlatılmasında veya yürütülmesinde yardımcı olacağını düşünüyorsa veya söz konusu karşı Tarafın bu konuyla ilgili işbirliği talebi olacağını düşünüyorsa, kendi iç hukukunun izin verdiği ölçüde diğer Tarafa iletebilir.

3. 2. Fıkra uyarınca herhangi bir bilgi edinen bir Taraf, uygun görüldüğü takdirde, yargı sürecinin başlatılması veya bu bilgilerin hukuki ve cezai kovuşturmada göz önüne alınması için bu bilgileri kendi yetkili makamlarına ulaştıracaktır.

Madde 65 – Verilerin Korunması

Kişisel veriler, Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesinde Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Taraflara getirdiği yükümlülükler gereğince saklanacak ve kullanılacaktır (ETS No. 108).

9. Bölüm
İzleme yöntemi

Madde 66 – Kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar grubu

1. Kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar Grubu (bundan böyle “GREVIO” olarak anılacaktır) bu Sözleşmenin Taraflarca uygulanmasını izleyecektir.

2. GREVIO en az 10, en çok da 15 üyeden oluşacak, üyelerin cinsiyet ve coğrafi bölge açısından dengeli olması, ayrıca farklı konularda uzmanlaşmış olmaları gözetilecektir. Üyeler, dört yıllık bir görev süresi için Tarafların aday gösterdiği kimseler arasından Taraflar Komitesince seçilecek; üyeler ancak bir dönem daha görev yapabilecek ve Taraf ülkelerin vatandaşları arasından seçilecektir.

3. 10 üyenin ilk seçimi bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacaktır. Diğer 5 üyenin seçimi ise 25inci ülke onayladığında veya katıldığında gerçekleşecektir.

4. GREVIO üyelerinin seçimi şu prensiplere göre yapılacaktır:

a. yüksek ahlaki değerlere sahip bir kişiliği olan; insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet, veya mağdurlara yardımcı olma veya onları koruma konularında yetkinlikleri kabul edilmiş, veya bu Sözleşmenin kapsadığı alanlarda mesleki deneyimi olan kişiler arasından şeffaf usuller ile seçileceklerdir;

b. GREVIO'da aynı ülke vatandaşı iki üye bulunamaz;

c. üyeler, temel hukuk sistemlerini temsil etmelidirler;

d. kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet alanı ile ilgili kişileri ve kurumları temsil etmelidirler;

e. üyeler kendi kişisel özellikleriyle katılacaklar, görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsız davranacaklar ve görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeye müsait olacaklardır.

5. GREVIO üyelerinin seçilme usulleri, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, Taraflara danışıldıktan ve Tarafların oybirliğiyle onayı alındıktan sonra, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde belirlenecektir.

6. GREVIO kendi çalışma esaslarını kendisi belirleyecektir.

7. GREVIO üyeleri ve, Madde 68'in 9. ve 14. fıkralarında belirtildiği şekilde ülke ziyareti yapacak diğer heyet üyeleri, bu Sözleşmenin ekinde belirlenmiş olan ayrıcalıklardan ve dokunulmazlıklardan yararlanacaklardır.

Madde 67 – Taraflar Komitesi

1. Taraflar Komitesi, Sözleşmeye Taraf ülkelerin temsilcilerinden oluşacaktır.

2. Taraflar Komitesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplantıya çağırılacaktır. İlk toplantısını, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde, GREVIO üyelerini seçmek üzere yapacaktır. Müteakip toplantılar, Tarafların üçte birinin, Taraflar Komitesinin Başkanının veya Genel Sekreterin talebi üzerine yapılacaktır.

3. Taraflar Komitesi kendi çalışma esaslarını kendisi belirleyecektir.

Madde 68 – Usuller

1. Taraflar, GREVIO'nun hazırladığı bir soru formunu esas alarak, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine, GREVIO tarafından değerlendirilmek üzere, bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanabilmesini sağlayacak yasama tedbirleri ve diğer tedbirler hakkında bir rapor sunacaktır.

2. GREVIO 1. fıkra uyarınca sunulan bu raporu, ilgili Tarafın temsilcileriyle birlikte değerlendirecektir.

3. Daha sonraki değerlendirme faaliyetleri dönemler halinde yapılacak, bunların uzunluğuna da GREVIO karar verecektir. Her dönem başında GREVIO, değerlendirmeye esas alınacak spesifik maddeleri seçerek bir soru formu gönderecektir.

4 GREVIO bu izleme usulünü yürütebilmek için uygun araçları belirleyecektir. GREVIO her değerlendirme dönemi için, Tarafların uygulamalarını değerlendirme prosedürüne esas oluşturacak bir soru formu kullanabilir. Bu soru formu bütün Taraflara hitaben hazırlanacaktır. Taraflar bu ankete ve GREVIO'dan gelecek bütün bilgi taleplerine cevap vereceklerdir.

5. GREVIO, Sözleşmenin uygulamasıyla ilgili bilgileri, insan haklarının korunmasıyla görevli ulusal kurumlar yoluyla olduğu kadar sivil toplum kuruluşlarından ve sivil toplumdan da edinebilir.

6. GREVIO, bu Sözleşmenin ilgi alanına giren bölgesel ve uluslararası enstrümanlardan ve kuruluşlardan elde edilecek mevcut bilgilere gereken önemi verecektir.

7. Her değerlendirme dönemi için soru formu belirlerken GREVIO, bu Sözleşmenin Madde 11'inde belirtildiği şekilde Taraflarca toplanmış olan mevcut verileri ve araştırmaları dikkate alacaktır.

8. GREVIO, diğer uluslararası belgeler uyarınca oluşturulmuş kuruluşlardan olduğu kadar Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinden, Parlamenter Asamblesinden ve Avrupa Konseyinin bu konuda özelleşmiş

birimlerinden bu Sözleşmenin uygulamaları hakkında bilgi edinebilir. Söz konusu kuruluşlara iletilen şikayetler ve bunların sonuçları GREVIO'ya bildirilecektir.

9. GREVIO, elde edilen bilgiler yetersiz ise veya 14. fıkrada hükmedilen koşullarda, ulusal makamların işbirliği ve bağımsız ulusal uzmanların yardımıyla, ülke ziyaretleri düzenleyebilir. Bu ziyaretler sırasında GREVIO'ya belirli konularda uzmanlaşmış kişiler yardımcı olabilir.

10. GREVIO, değerlendirmeye esas alınan sözleşme hükümlerinin uygulamalarına ilişkin incelemelerinin yer alacağı bir rapor taslağı hazırlayacak; bu taslakta, tespit edilmiş sorunları söz konusu Tarafın ne şekilde ele alması gerektiğine ilişkin önerilerine ve tavsiyelerine de yer verecektir. Bu rapor taslağı, hakkında değerlendirme yürütülen Tarafa, yorumlarını almak üzere iletilecektir. Bu yorumlar, raporun kabulü sürecinde GREVIO tarafından dikkate alınacaktır.

11. Elde edilen bütün bilgileri ve Tarafların yaptığı yorumları esas alarak GREVIO, raporu ve, bu Sözleşme hükümlerini uygulayabilmek amacıyla Taraf ülkenin aldığı tedbirlere ilişkin vardığı sonuçları, kabul edecektir. Bu rapor ve varılan sonuçlar, ilgili Tarafa ve Taraflar Komitesine gönderilecektir. GREVIO'nun raporu ve varılan sonuçlar, söz konusu Tarafın olası yorumlarıyla birlikte, kabul edildikten sonra kamuya açıklanacaktır.

12. 1. ila 8. fıkralardaki usuller saklı kalmak üzere, Taraflar Komitesi rapora ve GREVIO'nun vardığı sonuçlara dayanarak söz konusu Tarafa yönelik şu tavsiyeleri benimseyebilir: (a) GREVIO'nun vardığı sonuçların uygulanması için alınması gereken tedbirlere ilişkin tavsiyeler; gerekirse bunların uygulaması hakkındaki bilgilerin sunulması için bir tarih belirlenebilir; ve (b) bu Sözleşmenin layıkıyla uygulanabilmesi için söz konusu Taraf ile işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan tavsiyeler.

13. GREVIO'ya, Sözleşmenin geniş çapta veya defalarca ihlalinin önlemesi veya sınırlanması amacıyla derhal müdahale gerektiren sorunların bulunduğunu gösteren güvenilir bilgiler ulaştığında, kadınlara yönelik ciddi, büyük çapta veya sürekli şiddet uygulanmasını önlemek için taraflarca alınan tedbirlere ilişkin özel bir raporun acilen sunulmasını talep edebilir.

14. GREVIO, söz konusu Tarafın verdiği bilgileri ve kendisine ulaşan diğer güvenilir bilgileri göz önüne alarak, bir veya daha fazla üyesini, bir

soruşturma yapıp acilen GREVIO'ya rapor etmek üzere tayin edebilir. Gerektiğinde ve söz konusu Tarafın rızası ile, bu soruşturma kapsamında söz konusu ülkeye bir ziyaret de yapılabilir.

15. 14. fıkrada sözü edilen soruşturmanın bulguları incelendikten sonra GREVIO bu bulguları, kendi yorum ve tavsiyelerini ekleyerek söz konusu Tarafa, durum gerektiriyorsa Taraflar Komitesine ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine iletecektir.

Madde 69 – Genel tavsiyeler

GREVIO uygun düşen ve gereken her durumda, bu Sözleşmenin uygulamasına ilişkin genel tavsiyeler belirleyebilir.

Madde 70 – İzlemede parlamentonun rolü

1. Ulusal parlamentolar, bu Sözleşmenin uygulanması için alınan tedbirlerin izlenmesine katılmaya davet edilecektir.

2. Taraflar GREVIO raporlarını kendi ulusal parlamentolarına sunacaklardır.

3. Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, bu Sözleşmenin uygulamalarını düzenli aralıklarla değerlendirmeye davet edilecektir.

10. Bölüm
Diğer uluslararası enstrümanlarla ilişkiler

Madde 71 – Diğer uluslararası enstrümanlarla ilişkiler

1. Bu Sözleşme, Sözleşmeye Taraf olan ülkelerin Taraf olduğu veya Taraf olacağı ve bu Sözleşmenin ele aldığı konular hakkında hükümler içeren diğer uluslararası enstrümanlardan doğan yükümlülükleri etkilemeyecektir.

2. Bu Sözleşmenin Tarafları, Sözleşmenin hükümlerini tamamlamak veya güçlendirmek veya bu hükümlerle ifadesini bulmuş prensiplerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla birbirleriyle, bu Sözleşmenin ele aldığı konularda iki taraflı veya çok taraflı anlaşmalar yapabilirler.

11. Bölüm
Sözleşmede yapılacak değişiklikler

Madde 72 – Değişiklikler

1. Taraflardan herhangi birinin bu Sözleşmede değişiklik yapmak üzere getireceği her teklif, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilecek ve Genel Sekreter tarafından Avrupa Konseyi üye Devletlerine, bütün imza sahiplerine, bütün Taraflara, Avrupa Birliğine, Madde 75'in hükümleri uyarıca bu Sözleşmeyi imzalamaya davet edilen Devletlere ve Madde 76'nın hükümleri uyarınca bu Sözleşmeyi kabul etmeye davet edilmiş bütün Devletlere gönderilecektir.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, değişiklik teklifini değerlendirecek ve, bu Sözleşmenin Avrupa Konseyi üyesi olmayan Tarafların görüşünü aldıktan sonra, Avrupa Konseyi Kuruluş Belgesi Madde 20.d'de belirtildiği şekilde çoğunluk sağlayarak değişikliği kabul edebilecektir.

3. Bakanlar Komitesi tarafından 2. fıkraya göre kabul edilen değişiklik metni, onaylanmak üzere Taraflara gönderilecektir.

4. 2. fıkraya göre kabul edilen herhangi bir değişiklik, tüm Tarafların onaylarını Genel Sekretere bildirdikleri tarihten itibaren bir aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir

12. Bölüm
Son maddeler

Madde 73 – Bu Sözleşmenin etkileri

Bu Sözleşmenin hükümleri, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önlemeye ve bunlarla mücadeleye çalışan kimselere daha uygun haklar tanıyan veya tanıyacak olan iç hukuk hükümlerinin ve halen yürürlükte olan veya yürürlüğe girme ihtimali bulunan bağlayıcı uluslararası enstrümanların hükümlerinin uygulanmasını engellemeyecektir.

Madde 74 – Uyuşmazlıkların çözümlenmesi

1. Taraflar, bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanması veya yorumlanmasında ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlığı karşılıklı olarak görüşerek, uzlaşarak, bir hakeme başvurarak veya karşılıklı olarak anlaşarak belirleyecekleri herhangi bir barışçıl yoldan çözümlemenin yolları-

nı arayacaklardır.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, anlaşmazlığa düşen Tarafların başvurabileceği, tarafların üzerinde mutabık kalmaları halinde, çözüm yöntemleri oluşturabilir.

Madde 75 – İmzalama ve yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme Avrupa Konseyi üye Devletlerinin, hazırlanma sürecine katılmış üye olmayan Devletlerin ve Avrupa Birliğinin imzasına açılacaktır.

2. Bu Sözleşme onaya veya kabule tabidir. Onay veya kabul belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine teslim edilecektir.

3. Avrupa Konseyi üye devletlerinden en az sekizi dahil olmak üzere, Sözleşmeyi imzalayan 10 devletin, 2. fıkranın hükümleri uyarınca Sözleşmenin bağlayıcılığına rıza gösterdiklerini ifade etmelerinden itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

4 1. fıkrada söz edilen ve Sözleşmenin bağlayıcılığına rıza gösterdiğini sonradan bildiren devletler veya Avrupa Birliği açısından Sözleşme, onay veya kabul belgesinin teslim tarihinden itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

Madde 76 – Sözleşmeye katılım

1. Bu Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, bu Sözleşmenin Taraflarına danışıp oybirliği ile onaylarını alarak, Avrupa Konseyine üye olmayan ve Sözleşmenin hazırlanmasında yer almamış bir Devleti, Avrupa Konseyi Kuruluş Belgesi Madde 20.d uyarınca sağlanan çoğunluk kararı ve Bakanlar Komitesinde yer almaya yetkili Tarafların temsilcilerinin oybirliği ile aldığı karara dayanarak, bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilecektir.

2. Yeni katılan bir Devlet açısından Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine teslim tarihinden itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

Madde 77 – Bölgesel uygulama

1. Sözleşmeyi imzalarken veya onay, kabul veya katılım belgesini teslim ederken bir Devlet veya Avrupa Birliği, bu Sözleşmenin geçerli olacağı bölgeyi veya bölgeleri belirtebilir.

2. Bir Taraf, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bir bildirimde bulunup, bu Sözleşmenin uygulama alanını, bu bildirimde belirteceği ve uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu veya namına taahhütlere girmeye yetkili olduğu başka bölgeleri de kapsayacak şekilde genişletebilir. Böyle bir bölge açısından Sözleşme, bildirimin Genel Sekretere ulaştığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

3. Son iki fıkra gereğince yapılan herhangi bir bildirim, bu bildirimde belirtilen bölgeler açısından, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapılacak bir duyuru ile geri çekilebilir. Geri çekme, bu duyurunun Genel Sekretere ulaştığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci günü işlerlik kazanacaktır.

Madde 78 – Çekinceler

1. 2. ve 3. fıkralarda belirtilen istisnalar hariç, bu Sözleşmenin hiçbir hükmüne ilişkin çekince konamaz.

2. Bir Devlet veya Avrupa Birliği, Sözleşmeyi imzaladığı esnada veya onay, kabul veya katılım belgesini teslim ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekretine bildirimde bulunup aşağıdaki maddelerin hükümlerini uygulamama hakkını veya yalnızca spesifik durumlarda veya koşullarda uygulama hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir:

– Madde 30, 2. fıkra;

– Madde 44, 1.e, 3. ve 4. fıkra;

– Madde 55, küçük suçlara ilişkin Madde 35'e göre 1. fıkra;

– Madde 37, 38 ve 39'a göre Madde 58;

– Madde 59.

3. Bir Devlet veya Avrupa Birliği, Sözleşmeyi imzaladığı esnada veya onay, kabul veya katılım belgesini teslim ederken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirimde bulunup Madde 33 ve 34'te belirtilen davranışlar için cezai yaptırımlar yerine cezai olmayan yaptırımlar uygulama hakkını saklı tuttuğunu beyan edebilir.

4. Taraflardan herhangi biri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirimde bulunup, bir çekinceyi tamamen veya kısmen geri çekebilir. Bu bildirim, Genel Sekretere ulaştığı tarihten itibaren geçerli olacaktır.

Madde 79 – Çekincelerin geçerliliği ve gözden geçirilmesi

1. Madde 78, 2. ve 3. fıkralarda söz edilen çekinceler, bu Sözleşmenin ilgili Taraf açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir süre için geçerli olacaktır. Ancak, bu çekinceler aynı süreler için yenilenebilir.

2. Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği, çekincenin geçerlilik süresinin bitiminden onsekiz ay önce, ilgili Tarafa bu sürenin biteceğine dair hatırlatma yapacaktır. Sürenin dolmasından en geç üç ay öncesine kadar ilgili Taraf çekincesini sürdüreceğini, değiştireceğini veya geri çekeceğini Genel Sekretere bildirecektir. İlgili Taraf bir bildirimde bulunmadığı takdirde Genel Sekreterlik bu Tarafa çekincesinin altı aylık bir süre için daha otomatik olarak geçerli sayılacağını bildirecektir. Bu sürenin bitiminden önce ilgili Taraf çekincesini sürdüreceğine veya değiştireceğine dair bir niyet bildirmediği takdirde çekince geçerliliğini kaybedecektir.

3. Taraflardan herhangi biri, Madde 78, 2. ve 3. fıkralara uygun olarak çekince koyduğu takdirde, bu çekince yenilenmeden önce veya talep üzerine, çekincenin devam etmesinin gerekçeleri hakkında GREVIO'ya bir açıklama yapacaktır.

Madde 80 – Sözleşmenin feshi

1. Taraflardan herhangi biri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, herhangi bir zaman bu Sözleşmeyi feshedebilir.

2. Sözleşmenin feshi, konuya ilişkin bildirimin Genel Sekretere ulaştırıldığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 81 – Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üye Devletlerine, Sözleşmenin hazırlanmasında yer almış üye olmayan Devletlere, bütün imza sahiplerine, bütün Taraflara, Avrupa Birliğine ve bu Sözleşmeye katılmak üzere davet edilmiş olan bütün Devletlere şu konuları bildirecektir:

a. atılan her imza;

b. ulaştırılan her tasdik, kabul, onay veya katılım belgesi;

c. bu Sözleşmenin Madde 75 ve 76 uyarınca yürürlüğe girdiği her tarih;

d. Madde 72'ye göre kabul edilen her değişiklik ve bu değişikliklerin yürürlüğe girdiği tarihler;

e. Madde 78 uyarınca konulan her çekince ve geri çekilen her çekince;

f. Madde 80 uyarınca yapılan her fesih bildirimi;

g. bu Sözleşmeyi ilgilendiren diğer bütün işlemler, bildirimler veya haberleşmeler.

Bu belgeyi teyiden, usule uygun olarak yetkili kılınan aşağıdaki imza sahipleri, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

İstanbul'da, 2011 yılı Mayıs ayının 11. günü, İngilizce ve Fransızca olarak, her iki dildeki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde hazırlanan bu belge, Avrupa Konseyi arşivinde saklanacaktır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bu belgenin onaylı kopyalarını Avrupa Konseyine üye her Devlete, bu Sözleşmenin hazırlanma sürecine katılmış üye olmayan Devletlere, Avrupa Birliğine ve bu Sözleşmeye katılmak üzere davet edilmiş bütün Devletlere gönderecektir.

Ek – İmtiyazlar ve muafiyetler (Madde 66)

1. Bu ek, Sözleşmede Madde 66'da sözü edilen GREVIO üyeleri ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyeleri için uygulanacaktır. "Ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyeleri" terimi, bu ek çerçevesinde, Sözleşmede Madde 68, 9. fıkrada sözü edilen bağımsız ulusal bilirkişileri ve uzmanları, Avrupa Konseyi çalışanlarını ve ülke ziyareti sırasında GREVIO'ya eşlik etmek üzere Avrupa Konseyi tarafından görevlendirilmiş tercümanları kapsayacaktır.

2. GREVIO üyeleri ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyeleri, ziyaretin hazırlanması ve yürütülmesine ilişkin görevlerini yerine getirirken ve ilaveten bu görevlerinin bir parçası olarak seyahat ederken, bazı imtiyazlar ve muafiyetlerden yararlanırlar:

a. kişisel tutuklanma veya gözaltından ve kişisel eşyalarına el konulmasından muafiyet, resmi yetkileri dahilinde konuştukları veya yazdıklarının ve tüm eylemlerinin her türlü yasal işlemden muafiyeti;

b. ikamet ettikleri ülkeden çıkarken ve ülkelerine dönerken ve görev yaptıkları ülkeye giriş ve çıkışta, dolaşım özgürlüğüne uygulanabilecek kısıtlamalardan muafiyet; görevlerini yerine getirme sürecinde ziyaret ettikleri veya transit geçtikleri ülkelerde yabancı olarak kaydedilmekten muafiyet.

3. Görevlerini yapmak üzere gerçekleşen ziyaret sırasında GREVIO üyeleri ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyeleri gümrük ve döviz kontrollerinde, geçici resmi görev yapan yabancı hükümet temsilcilerine sağlanan kolaylıklar ve hizmetlerden yararlanacaklardır.

4. GREVIO üyeleri ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyelerinin Sözleşmenin uygulanması hakkında yürüttükleri değerlendirme çalışmalarına ilişkin belgelerin, GREVIO'nun faaliyetleriyle ilgili olduğu sürece dokunulmazlığı vardır. GREVIO'nun resmi yazışmalarında veya GREVIO üyelerinin ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyelerinin resmi haberleşmelerinde kesinti ve sansür uygulanamaz.

5. GREVIO üyelerine ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyelerine, tam bir konuşma özgürlüğü ve görevlerini yerine getirdikleri süre içinde tam bir bağımsızlık temin etmek amacıyla, söz konusu kişilerin bu görevleri sona ermiş olsa bile, görevlerinin yerine getirilmesi sırasındaki sözlü veya yazılı ifadeleri ve her türlü eylemleri, yasal işlemlerden muaf tutulmaya devam edilecektir.

6. İmtiyazlar ve muafiyetler, bu ekin 1. fıkrasında belirtilen kişiler için, şahsi yarar sağlamak amacıyla değil, GREVIO'nun çıkarları için, çalışırken bağımsız hareket edebilmelerini sağlamak üzere tanınmıştır. Bu ekin 1. fıkrasında sözü edilen kişilerin muafiyetlerinin kaldırılması Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından, muafiyetin adaletin işlemesine engel olduğunu düşündüğü durumlarda ve GREVIO'nun çıkarlarına zarar vermeksizin kaldırılabileceği durumlarda gerçekleşir.

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE İLİŞKİN AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ"NİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAKIMINDAN FESHEDİLMESİ HAKKINDA CUMHURBAŞKANI KARARI

CUMHURBAŞKANI KARARI

Resmi Gazete Tarihi : 20.03.2021
Resmi Gazete Sayısı : 31429
KARAR SAYISI : 3718

Türkiye Cumhuriyeti adına 11/5/2011 tarihinde imzalanan ve 10/2/2012 tarihli ve 2012/2816 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nin Türkiye Cumhuriyeti bakımından feshedilmesine, 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3 üncü maddesi gereğince karar verilmiştir.

19 Mart 2021

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI